

WAROPENSE TEKSTEN
(GEELVINKBAAL, NOORD NIEUW-GUINEA)

**Uitgegeven met steun van het
Gouvernement van Nederlands Nieuw-Guinea**

VERHANDELINGEN

VAN HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR
TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE

DEEL XX

WAROPENSE TEKSTEN

(GEELVINKBAAI, NOORD NIEUW-GUINEA)

VERZAMELD EN VERTAALD

DOOR

Dr G. J. HELD

IN LEVEN HOOGLERAAR TE DJAKARTA

'S-GRAVENHAGE - MARTINUS NIJHOFF - 1956

BULLETIN OF THE
SCHOOL OF ORIENTAL AND AFRICAN STUDIES
UNIVERSITY OF LONDON
CUTTING OF REVIEW PRINTED IN VOL. ~~XXI~~ , PT. 2 , 1958.

*With the Compliments of
the Editorial Secretary
B. I. O. A. S.*

SCHOOL OF ORIENTAL AND AFRICAN STUDIES
UNIVERSITY OF LONDON, W.C.1
MUSEUM 2023-4

INHOUD

Woord vooraf	XIII
------------------------	------

I. Oorsprongsverhalen

1. De vrouwen vinden de weg naar de zee, waar de mannen leven in een drijvend jongelingshuis	1
2. Tien vrouwen vinden de weg naar de zee, waar de mannen leven in het drijvende jongelingshuis. (Oorsprongsverhaal van Paradoi)	2
3. Een echtpaar vindt de weg naar de zee. (Oorsprongsverhaal van Waren)	6
4. Een vrouw vindt de weg naar de zee, waarna zij op bovennatuurlijke wijze een man bevrucht. (Oorsprongsverhaal van Makimi)	7
5. Twee oude vrouwen vinden de zee	8
6. Drie zusters vinden drie gebroeders aan de zee	11
7. Het eerste echtpaar leert sago eten. Verdeling der mensheid. (Oorsprongsverhaal van Weinami)	14
8. Amaponi haalt het drijvende eiland aan. (Oorsprongsverhaal van Napan)	17
9. Amaponi en het drijvende eiland	19
10. Het drijvende eiland en zijn bewoners	21
11. Gharopendi daalt uit de hemel neer. (Oorsprongsverhaal van Nubuai)	22
12. Gharopendi	23
13. Oorsprong der Binnenlanders van de kampong Saifoni achter Nubuai	24
14. Oorsprong der mensheid uit een broer en een zuster	26
15. De voorouders van Napan	28

II. De zondvloed

16. De oude vrouw door kinderen uitgelachen, roept de vloed op	28
17. Een vrouw roept de vloed op om de moord op haar broer te wreken; haar zuster doet dit om de mensen te bestraffen, die haar bestelen	34
18. De zondvloed ontstaat doordat de mensen paling eten	38

VI

19. De zondvloed ontstaat door de onhandigheid van een vrouw in het dodenland	39
20. De grootmoeders, die een buidelrat doden, door de vloed weggespoeld	40
21. Na de zondvloed eten de kraaien van de lijken der mensen	41
22. Na de zondvloed blijven er twee broeders over. (Oorsprong van de Woisimi-kampong)	42
23. Twee broeders blijven na de zondvloed over	43

III. Verslindende monsters

24. Siroei, de verslindende slang	44
25. Siroei	47
26. Siroei	49
27. De verslindende leguaan gedood door een jongen en zijn moeder	50
28. Het verslindende varken gedood door twee jongens. Seradori, de verborgen vader	51
29. De verslindende vogel doodt de mensen uit het drijvende huis	56
30. De verslindende slang laat een jongen en een meisje in leven	57
31. De verslindende krokodil	58
32. De mensen sterven na het eten van een heilige schildpad	60

IV. Kirisi Aimeri en de slang Roponggai

33. Een jongen en zijn grootmoeder doden de slang Roponggai	61
34. Kirisi en zijn moeder doden Roponggai	62
35. De verslindende slang Roponggai	63
36. Kirisi veranderd in een geldspugende slang	64
37. Aimeri stelt het dodenritueel in	65
38. Kirisi Aimeri stelt het dodenritueel in	65
39. Anirei stelt het dodenritueel in	66
40. De aard van Aimeri	68
41. Aimeri wenst Aighei Dorai tot vrouw	70
42. Aighei Dorai wenst Aimeri	72
43. Aimeri en Aighei Dorai	73
44. Aimeri valt zijn dochter lastig	75
45. Aimeri, de gevreesde vechtersbaas	75

V. De bedrieger. Strijd tussen broeders. De gedode moeder

46. Uri, de bedrieger	76
47. Strijd tussen Noi en Kuru Paisai. Dood van Noi	81
48. Noi, stamvader der Europeanen; Kuru Paisai, stamvader der Papoea's	84
49. Noi brengt de afgezant van de Sultan van Tidore naar Waropen	85
50. Strijd tussen Mamberanoi en Kuru Paisai	85
51. Een slang redt de bedrogen man	87
52. De moeder van Kuru Paisai door haar kind gedood; daaruit ontstaat de samenleving	88
53. De jongste broer op het eiland achtergelaten, waar de moeder hem opzoekt. Uit haar gedode lichaam ontstaat de samenleving	90
54. Na de incest van de moeder met haar oudste zoon ontstaan bloedige twisten	91
55. De oudste zoon, de Maan, pleegt incest met de moeder, ondanks het verzet van de jongste zoon, de Zon	93
56. De oudste en de jongste broer op zoek naar de vrouw. De jongste vindt het voorouderbeeld	96

VI. De strijd van twee broeders om de vrouw op zee

57. Strijd tussen de broeders om de vrouw in de kalebas	99
58. Strijd tussen de broeders om de vrouw in de kalebas	102
59. Strijd tussen de broeders om de vrouw in de kalebas	105
60. De vrouw in de kalebas ontvlucht haar moorddadige echt- genoot	107
61. De oudste broer tracht de jongste de vrouw uit de vrucht afhandig te maken	109
62. De vrouw, die op zee drijft, leert de jongen de cohabitatie	110

VII. Het vinden van de vrouw

63. De zoon brengt de hemelvrouw mee	112
64. De zoon brengt de hemelvrouw mee	114
65. De man, die boos van zijn zuster wegloopt naar de hemel- vrouw	115
66. De man, die boos van zijn zuster wegloopt, vindt het vrouwendorp	117

VIII

67. De vrouwen brengen de man in de waan, dat zij in het water zitten, maar hij vangt ze door list	118
68. De man vangt de vrouwen door list	119
69. Na het vinden van de vrouw wordt de man door haar beschimpt en loopt weg	120
70. De vrouwen, door list in de macht van de man gekomen, verdwijnen in het water	122
71. Uit boosheid op zijn vrouwen verdwijnt Seradori onder water	123
72. De vliegende vrouw, door haar man ten onrechte verdacht, vliegt terug naar de hemel	123
73. De moeder van de slang helpt haar dochters aan een man	126

VIII. Beproevingen

74. De hemelvrouw helpt de jongen bij het doorstaan van beproevingen	131
75. Avonturen van de jongen, die de hemelvrouw vindt . .	135
76. De duizendpoot staat de jongen bij in zijn beproevingen	140
77. De wonderkip helpt de jongen aan een vrouw en staat hem bij in zijn beproevingen	145
78. Herculesdaden van een knaap	146
79. De voorzichtige knaap vindt een vrouw	150
80. De onverschrokken muis-mens op zoek naar een vrouw .	151
81. God helpt de arme knaap	155

IX. De vlucht uit de samenleving

82. Vlucht voor de kannibalistische vader naar het vrouwen-dorp	157
83. Vlucht voor de kannibalistische vader	162
84. Vlucht voor de kannibalistische reus. De vrouwen bevrijden de man	163
85. Na een seksuele overtreding onttrekt zich de broer aan de samenleving	168
86. Wederopname van een kind in de samenleving . . .	175
87. De man, die zich in het bamboebos terugtrekt, omdat hem de pap wordt misgund	178
88. Initiatie bij de Binnenlanders van het dorp Saifoni achter Nubuai	179

X. De verborgen vader

89. Ghaghi, de verborgen vader	180
90. Seraraikuni en Insosi	185
91. Seraraikuni en Inaimeri	187
92. Seraraikuni en Inamai	188
93. Mandanimakei, de verborgen vader	190
94. Seradori en Insosi	192
95. Aighei Ghanai bovennatuurlijk bevrucht	193
96. Seraiomí bevrucht door Imbaraseni	194
97. Seraiomí en Imbaraseni	198
98. Aighei Wokakai bovennatuurlijk bevrucht	199
99. Witosi op bovennatuurlijke wijze bevrucht door Konaioi	201
100. Konaioi, de verborgen echtgenoot van Sosambini	203
101. De slang verkracht de vrouw van Konaioi	205

XI. De hemelvogel

102. Anaghadagha	206
103. Manieghasi	211
104. Kewowi	213

XII. Boosaardigheid, jaloezie en ongeoorloofde begeerte in het gezin

105. De vrouw, die haar schoondochters doodt	217
106. De vrouw, die haar schoondochters doodt	219
107. De jaloerse oude vrouw	219
108. De man, die zijn eigen dochter begeert	221
109. De boosaardige schoonzusters	225
110. De boosaardige schoonzusters	226
111. De verwaarloosde, gebrekkige zuster drijft rond op zee . .	229
112. De man, die zichzelf doodt uit woede over zijn boosaardige zusters	230
113. De luie, oudste Aighei kunnen niet met de schildpad trouwen	230
114. De jaloerse, oudere zuster doodt de varken-echtgenoot van haar zuster	232
115. De versmade, onvolkomen echtgenoot	234
116. De jaloerse, kinderloze echtgenote	234
117. De vrouw, die geen bijvrouw naast zich wenst	235
118. De vrouw, die geen bijvrouw naast zich wenst	240

X

XIII. De Auo

119.	Serakokoi, Mimiandaisei en de strijd met de <i>Auo</i>	241
120.	Ditamereni en haar strijd met de <i>Auo</i>	244
121.	Serasukarori, de herleefde Serakokoi	245
122.	De strijd met de <i>Auo</i>	245
123.	De onnozele <i>Auo</i> raken een bord kwijt	246
124.	Ghareboserai maakt de <i>Auo</i> een trom afhandig	247
125.	De man, die de onnozele <i>Auo</i> een trom afhandig maakt	248
126.	De onhandige <i>Auo</i> verliest het leven	248
127.	De minzieke <i>Auo</i> bedrogen	250

XIV. Simundopendi

128.	Mainei en de slang Simundopendi	252
129.	Aighei Indosi en de slang Simundopendi	258
130.	Aighei Mainei en de slang Simundopendi	259

XV. Sema

131.	Koisi doodt een <i>sema</i>	262
132.	De meisjes, die de toverbladeren van de <i>sema</i> bemachtigen	264
133.	Kuriserai doodt twee <i>sema</i> . Zijn zuster wil als zijn vrouw in zijn bezit delen	265
134.	Kuriserai populair bij de vrouwen	268
135.	Kuriserai	274
136.	Kuriserai	278

XVI. Aetiologische verhalen

137.	Metamorphose der Warenners na hun strijd met Serawai- rusi met de lange arm	280
138.	Metamorphose der Warenners	283
139.	Metamorphose der Warenners	284
140.	Metamorphose der Warenners wegens het grijpen naar de maan	285
141.	Metamorphose van raakgangers in stenen	285
142.	Metamorphose van een zelfzuchtige zoon in steen	287
143.	Metamorphose van een teleurgestelde minnaar in steen en van zijn zuster in een zeekoe	289
144.	Metamorphose van een jongen in een mythisch wezen	289
145.	Metamorphose van een jongen in een inktvis	291

146.	Metamorphose van een ontrouwe echtgenoot in een vis .	291
147.	Metamorphose van een verlaten vrouw in een vleermuis .	294
148.	Metamorphose in een paradijsvogel van een man, wiens vrouw de sexuele fatsoensregels overtreedt	295
149.	Hoe de sagopalm overal verspreid kwam	296
150.	Hoe de muizen op het eiland kwamen	298
151.	Hoe de Tritonschelp in zee kwam	300
152.	Waar de nipahpalm en de palmwijn vandaan komen . .	301
153.	Hoe de aardbevingen ontstaan	301
154.	Wie de framboesia verwekt	301
155.	Waardoor open beenwonden ontstaan	302
156.	Hoe het witte strand bij Ambumi ontstond	302
157.	Incest veroorzaakte de terugtrekking der Aighei . . .	303
158.	De mythische wezens, die de berg Rumborumboi gevaarlijk maken	303
159.	Waarom de dorpen op Japen zich verspreidden . . .	303

XVII. Verschillende dierverhalen

160.	Het gevaarlijk karakter der sacrale dieren	304
161.	De verwaten, valse casuaris	306
162.	De verslindende reiger verslonden	310
163.	De slimme schildpad	310
164.	De wonderkip, die rijkdom brengt	312
165.	De slang is boos op de onachtzame moeder	314
166.	De Binnenlanders ontroven een moeder haar slangenkind	314
167.	Bij de slangen kan men medicijn vinden	315
168.	Een vogel en een mens uit de eieren van een kroonduif .	316

XVIII. Kostbare voorwerpen

169.	De fakkel-oorhanger	316
170.	Een amulet en een oorhanger uit de wolken	318
171.	Lotgevallen van een kostbare beenring	319
172.	Lotgevallen van een Tritonschelp	320
173.	Het vermiste bord	320
174.	De zuster roof het bezit van haar broer	322
175.	De vrouw, die tevergeefs haar kostbare kralen aanbiedt om aan de vloed te ontkomen	324

XII

XIX. Geschiedenissen van de kampong

176. De verhouding der clans Pedei en Nuwuri in Nubuai	326
177. De verhouding der clans Apeinawo en Sawaki in Nubuai	326
178. Het verlaten der oude nederzetting Sanowado	327
179. Het ontstaan van het huis Mamurani	328
180. Het uiteengaan van het huis Nuwuorai	329
181. Komst van Zending en Bestuur aan de Woisimi	330

XX. Raakverhalen

182. De manvrouw Kokowei, een geducht strijdster	335
183. Kokowei	336
184. Een strafexpeditie tegen Nubuai	337
185. Ingrijpen van het Bestuur in het raakbedrijf	342
186. Het Bestuur bestraft de Ansoesers	346
187. Verschillende raaktochten	348
188. Een inval van de lieden van Jaur	353
189. Strijd met de lieden van Jaur	353
190. Een broedermoordenaar	354
191. Een gevaarlijke slaaf	358
192. Strijd tussen de <i>ruma</i> van een clan	361
193. Wraak over een ongelukkige tocht	362

XXI. Gemengd

194. Aighei Rafenai heeft verkeer met de dode Seraghombarkui	364
195. Aighei Rafenai	365
196. Verkeer met de doden	366
197. De vrouw uit de maan brengt het vuur op aarde	368
198. Het sprekende hoofd	370
199. Een man in een slang	373
200. De verspreiding van de kangoeroe	374
201. De Aighei krijgen een man	374
202. De verwaarloosde zuster	376
203. Een moeilijke reis	377
204. Een Christelijke toespraak	379

Naamregister	383
Lijst van verwijzingen	398
Lijst van informanten	400
Kaart van de Geelvinkbaai	

WOORD VOORAF

Met de uitgave van deze bundel Waropense teksten wordt thans het laatste gedeelte van het omvangrijke materiaal door wijlen Professor Dr G. J. Held met enige onderbrekingen in de jaren 1936—1940 in Nieuw-Guinea verzameld, toegankelijk gemaakt. Men kan zeggen, dat wij over geen bevolkingsgroep van Nieuw-Guinea zo volledig zijn ingelicht als over de bewoners der Waropen-kust, aan wier taal en cultuur deze met scherp waarnemingsvermogen begiftigde onderzoeker een afgerond geheel van linguistische en ethnologische studieën heeft gewijd. In 1942 publiceerde Held als eerste en tweede stuk van deel 77 van de Verhandelingen van het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen een „Grammatica van het Waropensch”, en een „Woordenlijst van het Waropensch”. Door de kort daarop gevolgde Japanse bezetting kon de uitgave van de reeds bijna afgedrukte Waropen-monografie niet worden voltooid; dit werk verscheen in 1947 in Nederland onder de titel „Papoea’s van Waropen”.

Zowel in de voorrede van de Grammatica en van de Woordenlijst als in de Waropen-monografie (p. 15) wordt verwezen naar een bundel teksten, welke bij de samenstelling van genoemde werken werden benut. Het was de bedoeling van de schrijver, wiens aandacht in de na-oorlogse jaren door zijn hoogleraarsambt in Djakarta, enige andere publicaties en research-werk op het eiland Sumbawa in beslag werd genomen, de uitgave van dit tekstmateriaal na zijn repatriëring in Nederland te verzorgen. Het mocht niet zo zijn; na een korte ziekte werd op 28 September 1955, enige weken voor de dag, waarop de thuisreis zou plaats vinden, dit voor de wetenschap zo vruchtbare leven afgesneden.

Toen Mevrouw B. H. G. Held-Haan in Nederland was aangekomen, bood het Bestuur van het Kon. Instituut voor Taal, Land- en Volkenkunde haar aan de teksten in de reeks van ’s Instituuts Verhandelingen te publiceren. Dat Mevrouw Held, die haar echtgenoot bij al zijn onderzoekingen had vergezeld en steeds bij de publicatie van de resultaten van zijn arbeid haar medewerking had verleend, de correctie der proeven en de samenstelling van een register op zich wilde nemen, werd zeer op prijs gesteld.

Het leek nuttig aan de uitgave enige opmerkingen te doen voorafgaan, welke wellicht kunnen dienen tot verduidelijking van opgemerkte eigen-

XIV

aardigheden en mede ten doel hebben de bij het persklaar maken van het manuscript gevolgde werkwijze toe te lichten.

De meeste teksten zijn opgetekend in het dialect van de plaats Nubuai, het z.g. (Waropen) Kai; daarnaast treft men een veertigtal teksten in het Napanse dialect aan, dat gesproken wordt in de dorpen tegenover de Moor-eilanden en hier en daar aan de Wandamen-baai. Deze Napanse teksten zijn door de vermelding „Napans” als zodanig kenbaar gemaakt.

Onder de teksten vindt men de namen van de informanten, gevolgd door de naam van de kampong waaruit zij afkomstig zijn (b.v. Josef - Napan). Een volledige lijst dezer informanten vindt men achter in het boek.

Waar daartoe aanleiding bestond zijn aantekeningen in voetnoten opgenomen; werden in de Waropen-monografie soms toelichtingen op een tekst aangetroffen, welke in het manuscript ontbraken, dan werden deze in een met H. gemerkte noot vermeld.

Evenals in het werk „Papoea's van Waropen” is geschied, is voor namen van plaatsen en eilanden in en om de Geelvinkbaai de spelling van de „Atlas van Tropisch Nederland” (1938) gevolgd; opgemerkt zij, dat ook op na-oorlogse kaarten van Nieuw-Guinea de in deze atlas gebezigde schrijfwijze nog wordt aangetroffen. Waropense namen worden volgens het door de schrijver in zijn grammatica en woordenlijst gebezigde systeem weergegeven. Men vindt dus Noemfoor, Moor, Ansoes naast Waropens Nubuai, Ambumi, etc. In Maleise woorden is de ouderwetse spelling met *oe* gehandhaafd bv. p. 306 *kerapoe*, een bep. soort vis.

Het zal de lezer van deze teksten opvallen, dat de schrijfwijze van wat dezelfde woorden schijnen soms sterk varieert. Voor een deel is de oorzaak hiervan te zoeken in het veelvuldig voorkomen van woord- en zinsandhi, een verschijnsel waaraan de schrijver in zijn grammatica een uitvoerige uiteenzetting heeft gewijd (p. 22-28). Echter treden ook in gevallen, waarin van sandhi geen sprake is, vaak verschillende vormen op, zo vindt men in één en hetzelfde verhaal: *manduka*, *manduga* en *manduko* (de laatste vorm ook in de Woordenlijst), visarend; waar de Woordenlijst voor sagobladschede *kafaro* geeft, vertoont de tekst in de samenstelling *kaparadogha* (p. 269) een vorm met *p*; terwijl het woord voor leguaan in de tekst geregeld als *moiwa* voorkomt, treft men op p. 300 eenmaal *maoiwa* aan, enz.

Een soms verwarrende hoeveelheid van vormen zal vooral opvallen bij eigennamen. Behalve aan sandhiverschijnselen (bv. p. 185 Munibiraka,

éénmaal i.p.v. Munibiraki, misschien onder invloed van de *a* in het volgende *ra*?) kan deze verscheidenheid nog aan andere oorzaken worden toegeschreven. Zo kunnen in verschillende streken van het Waropense taalgebied onderling afwijkende vormen voorkomen; zeer gemakkelijk kan dit geschieden bij vreemde, uit andere talen overgenomen namen. Mogelijk zijn er ook individuele verschillen van uitspraak in het spel. In het hieronder te noemen kaartregister van de schrijver werden nog enkele varianten aangetroffen, die in de teksten niet voorkomen.

Het is geen zeldzaamheid, dat namen in de vertaling een enigszins andere vorm vertonen dan in de Waropense tekst. Afgezien weer van sandhiverschijnselen kan een verklaring hiervoor zijn, dat in de tekst de woorden in combinatie met grammatische elementen voorkomen, bv. p. 262 Ghominarado, vert.: Ghominarada; p. 264, Ramasio, vert.: Ramasi; p. 289, Iromo, vert.: Iromi.

Waar in de loop van het verhaal de verteller een naam met klankreductie heeft uitgesproken, zal men in de vertaling soms de vorm aantreffen, welke men bij langzame uitspraak zal vernemen, bv. p. 20 Saremoti, vert.: Saraimoti, kaartsysteem: Saghaimoti; p. 187 Inameri, vert.: Inaimeri. Terwijl in de Waropense tekst een naam in gevarieerde vorm optreedt, is in de vertaling wel aan een meer gefixeerde woordvorm vastgehouden, bv. p. 13 tekst: Ambeinirofoni en Anderirofoni, in de vert. steeds eerstgenoemde vorm; p. 241 vv, in de tekst: Serakokoi en Serakakoi, in de vertaling steeds Serakokoi; p. 248 tekst: Iariarori en Irariori, in de vertaling Iariarori.

Naast een dialectische vorm in de tekst heeft de vertaling wel de in het Kai gebruikelijke, bv. Aighei naast de Napanse vorm Aiwei.

In enkele gevallen echter moest, naar het voorkwam, bij verschil van vorm in tekst en vertaling, wel aan een tikfout worden gedacht. Wanneer een aanwijzing werd gevonden voor de juiste vorm, bv. in andere geschriften van de schrijver of in het kaartregister, werd stilzwijgend een correctie aangebracht. Indien de onzekerheid niet kon worden opgeheven, bleven in tekst en vertaling de woorden staan, zoals zij in het manuscript werden aangetroffen bv. p. 45 Ghara, vert.: Ghaia; p. 54 Murusunduo, vert.: Nurusanduo; p. 63 Ghaieni (met achtervoegsel), vert.: Ghoa; p. 84 Suru, vert.: Saru; p. 119 Isondopumi, vert.: Isondopani; p. 160 Tekuwoi, vert.: Tekuwoi en Tekuwai (vermoedelijk is de *a* van Tekuwai een tikfout).

Men zal nog opmerken dat bij samengestelde eigennamen de bestanddelen van de naam nu eens afzonderlijk worden geschreven en dan weer niet, waarbij ook hier tekst en vertaling soms afwijken, bv. p. 20 Buiwero-

romi, vert. Bui Weroromi (in dit geval is wel de bedoeling geweest om het woord bui (= buro, tritonschelp) te isoleren van de naam Weroromi. Ook is er nog al eens wisseling tussen de eindklanken -ai en -ei. Soms werd in één en hetzelfde verhaal een zekere eenvormigheid aangebracht; consequent werd dit echter niet doorgevoerd.

In de nalatenschap van Professor Held is een kaartsysteem aangetroffen van eigennamen, welke in de teksten voorkomen. De aantekeningen op deze fiches dateren uit een periode van het onderzoek, waarin de verhalen nog niet volgens het later aangenomen systeem waren gerangschikt. Vermoedelijk is bij toeneming van het materiaal door de onderzoeker de behoefte gevoeld een overzicht te verkrijgen van de betrekkingen tussen de verschillende in de verhalen genoemde figuren; zo kon in vele gevallen door hem identiteit van namen worden vastgesteld, ook werden parallellen gevonden in de Windessische verhalen, door J. A. van Balen in de Bijdragen van dit Instituut, deel 70 p. 441 tot 554, gepubliceerd. Bij de uitgave van de teksten is er van afgezien, dit kaartsysteem tot een uitvoerig register uit te werken. De vorm, waarin de gegevens op de fiches waren genoteerd, was nog niet definitief en de aantekeningen waren niet volledig; redigering en aanvulling zou voor niet door eigen onderzoek met de Waropense mythologie vertrouwden geen eenvoudige taak zijn geweest. Daar in „Papoea's van Waropen" reeds vele mythen en verhalen zijn verwerkt en daarin voorkomende gegevens in onderlinge samenhang zijn besproken, leek het verantwoord te volstaan met aan de teksten een zo volledig mogelijk naamregister toe te voegen en verder in een afzonderlijke lijst op te geven, de plaatsen, waar in de monografie een en ander over de verhalen te vinden is. Bij de samenstelling van het naamregister is alleen de vertaling der teksten geraadpleegd, aangezien om in het bovenstaande uiteengezette redenen de namen in het Waropens soms moeilijk te herkennen zijn; een enkele maal slechts werd aan de Nederlandse vertaling van een naam de Waropense vorm toegevoegd.

De kaart werd overgenomen uit „Papoea's van Waropen"; enige plaatsnamen werden toegevoegd. Het vignet (p. 382, 400) is een op Waropense sagokloppers voorkomend siermotief. Voor de aan kaart en vignet bestede zorgen wordt gaarne dank betuigd aan de heer J. H. Maronier.

Het Bestuur is de Gouverneur van Nieuw-Guinea, Dr. J. van Baal zeer erkentelijk voor de voor deze uitgave betoonde belangstelling.

I. OORSPRONGSVERHALEN.

1. De vrouwen vinden de weg naar de zee, waar de mannen leven in een drijvend jongelingshuis.

Maforigha oaina damagha, bin-gha iewomo, oai wéa mano, oai wéa mana bawa natio. Witosi kikoaina regha, kipama nosa. Kikoaro mano iewomo, wuaiki, oai wéa bino. Maika Mafori koi damano kito eni; kikoaro am boafa asambaio.

Witosi kirifogha rinasanai Uroiai. Maika fogha renatopéa ra ma nafagha ndau suki wara ghama-wusagha na rekapoa. Maika ra ndaueka Witosi iafa: „Tunia ine rauo”. Maika ionéa etokugha iafa: „Da ndau. Uroiai wara warasado tuni”.

Kira ndau kitira damagha. Maika kito seragha ndau. Kito fawawo na rumagha. Kitedara rumagha ndero kiwuki fosara na nafagha. Maika kikodi na rumagha.

Maika kiragha kiwu runaigha, kiwuki kikamanggi kinimasaiki kikafa: „Andimanggi kirirunanggi inekini kosaro”.

Saiweka kititi wo fama nosa na anagha. Maika manggigha ke manabawa natio mesio ioaina ru-

De Noemforen woonden in een jongelingshuis. Vrouwen waren er niet, er woonden slechts mannen en één oude man. De Witosi woonden in het bos en klopten sago. Ze leefden zonder mannen; die hadden ze niet en er leefden slechts vrouwen. De Noemforen visten met de harpoen en harpoeneerden schildpad; zij aten aldoor niets dan houtskool.

De Witosi hadden een varken, Uroiai geheten. Dat varken gluurde eruit en ging naar het strand buiten en wroette met zijn snuit in het schuim. Toen hij weer te voorschijn kwam zei Witosi: „Dat is de zee buiten”. Ze zei tot haar jongere zuster: „Laten we naar buiten gaan. Uroiai heeft de zee opgezocht”.

Ze kwamen buiten en zagen het jongelingshuis. Toen wierpen ze een touw naar buiten, wierpen een strik aan het huis en trokken het huis aan land en haalden het op het strand op het droge. Toen sprongen ze in het huis.

Ze gingen de neksteunen halen en verdeelden die onder elkaar en speelden er mee en zeiden: „Dit zijn de neksteunen van onze mannen die hier staan”.

's Morgens gingen ze weer met haar allen sago kloppen op het land. Daarop lieten de mannen alleen de éne oude man

magha, ko kaia wuari. Maika bingghigha kira topéa ndaue kito gharaisina suto rumagha, maika kitedara ndere kikodina rumagha. Kiwu runaigha kipeki anai-ki kiwuki kaisoikio.

Manabawagha sira binggia mo-ko. Maika orama ionéa Maforiki kira ma una ado kikano. Maika kiwo ame ghaigha na rumagha. Maika saiweka binggia kira ndau kito seragha ndau kiteka kirirumagha ndere kikanana manggia kiridaigha. Maika inawa manggia kirenatopéa kipesa binggia, kipekieka oaro enaka saro.

Saieka kira ma regha kiwu fio. Kira ndau una fio manggia kikano. Maika Mafori kiari am boafa asambaio. Maika bingghigha kiwe figha kikanina kitira figha. Kiwuki we binina oaikina.

Ghamabai-Nubuai.

in huis blijven en gingen allemaal bij hem weg. Toen kwamen de vrouwen te voorschijn aan zee, wierpen een rotan vast aan het huis en trokken het aan wal en sprongen in het huis. Ze namen de neksteunen, pakten ze op en gingen er ieder met één liggen.

De oude man had de vrouwen al gezien en riep de Noemforen om te komen en de vis te bakken, die ze aten. Ze kwamen en verborgen de prauwen in het huis.

De volgende dag kwamen de vrouwen te voorschijn, wierpen een touw naar buiten en trokken hun huis aan wal en gingen liggen op de slaapplaatzen der mannen. En meteen kwamen de mannen te voorschijn en grepen de vrouwen. Daarop bleven ze 's nachts slapen.

's Morgens gingen ze aan land sago halen. Ze kwamen naar buiten en bakten sago, die de mannen aten. Maar de Noemforen waren gewend niets dan houtskool te eten. De vrouwen gaven hun sago te eten en toen leerden ze sago kennen. Ze namen ze tot vrouw en bleven bij haar.

2. Tien vrouwen vinden de weg naar de zee, waar de mannen leven in het drijvende jongelingshuis. (Oorsprongsverhaal van Paradoi).

Fo anio, rinasanai Subairoi. Mai-engga bina kinasauro kikufa fogha. Orasa kira kipama nosa, fogha ra wetero. Oramangga ra mao. Maika iafa: „Rara fimbo ranimbora orawai refimbo rara ma”.

Kinasauro kipamgha oramo, kira

Er was eens een varken, dat heette Subairoi. Voorts een tiental vrouwen, die het varken verzorgden. Overdag gingen zij sago kloppen en dan liep het varken in zijn eentje. En 's avonds kwam hij er weer aan. Toen zei hij: „Laat ik eens een kijkje nemen naar de zon en daarna weer hier komen”.

Ze bleven met haar tien en tot 's avonds

ma ruma. Fogha radaki ma ruma. Enaka saro. Saiengga kira makoina. Fogha ra wetero makoina. Ra ndaue ragha topéa na sangha, iana wusagha.

Wusa sigha nana woraigha. Raiwa ndere rasado inaikio. Rasado-kiengga kikafa: „Kabo ra topéa na sandauro. Maika raiwa wusani na woraigha”.

Maika kikafa: „Onamaiengga pama nosagha tatawa dadaio ato tira raueni. Kabo sana ra topéa na”.

Kira ruma saitopéangga kikuna fio kiradaio. Fogha ra rewo, nungguigha kiwo ghoifuri. Kira ndaue kira topéa na sangha. Anitauengga kitira dama wosigha maimbegha. Kikafa: „Minda mibu gharaisina mato to ndauni. Dausara ma rumagha”.

Kira ndauengga kiti rumangga kiwo kaiki wuara; kiriinggoro etigha ioaina. Inggoigha rinasanai Maiaghi.

Kikuana inggoigha kikafa: „Maia-gho, asiro seranggi kiwoe?”

Maiaghi iafa: „Seranggi kiwo kimuna ado. Kimunakiengga ko ma enana kiriaradogha”.

Maisa uandaruko kikafa: „Kotai ma dawua rumaini. Mangga Serai kiwo ma”.

Otai titiwakaio kirausara kirigharaisinagha ndero. Kira ma

kloppen en kwamen naar huis en het varken liep achter haar aan naar huis. Ze bleven tot 's morgens slapen en de volgende dag gingen ze weer en het varken ging weer op zijn eentje. Hij liep naar buiten en al lopende kwam hij buiten aan de zee en ging van het schuim eten.

En dat schuim zat hem op de kop en hij kwam er mee aan land. Hij bereikte de moeders. Daarna zeiden ze: „Hij is zeker aan de zee buiten te voorschijn gekomen, dat hij met het schuim op zijn kop aankomt”.

Daarop zeiden ze: „Laten we dan de sagoboom afkloppen en achter hem aan gaan, dan kunnen we hem zien gaan. Misschien is het de zee waar hij uitkomt”. Ze gingen naar huis en in de ochtend baktten zij sagokoekjes en gingen achter hem aan. Het varken ging voorop en de mensen roeiden er achter aan. Ze kwamen aan zee buiten en toen ze de zee op keken, zagen ze één jongelingshuis, dat in het water lag, en ze zeiden: „Gaan jullie rotan halen, dan zullen we dat naar buiten gooien en er langs lopen naar het huis”.

Toen zij nu het huis zagen, was het door allen verlaten. Alleen hun voorouderbeeld was er gebleven. Dit voorouderbeeld heette Maiaghi.

Ze vroegen het voorouderbeeld: „Maia-gho, heb je de heren zien gaan?”

Maiaghi zei: „De heren zijn gaan vissen. Daarna komen ze in hun kamer slapen”.

Na een poosje overlegden ze: „Laten we opstaan en dan uit dit huis gaan. Straks komen de heren er nog aan”.

Ze stonden allemaal op en liepen langs haar rotan naar de wal. Daarna gingen

regha ndero kiraiwa kirifogha, kira ma kiriruma sigha enana.

Kirawuaraika Serai kiwo ma rumagha. Esiangga kitira kiraigha wiamaigha kiwereraki maika inawa kikuana Maiaghi kikafa: „Asi ghare anggi kira ma rumanimani?”

Maiaghi iafa: „Rasiki ewomo. Kabo mani anggino”.

Enako saro. Saieka kiwowuara rumagha kikafa: „Aghoaina rumani. Ghare kira mangga aghonéakio”.

Iafa: „Io. Mimbo. Kabo ghare kira ma fimbo ronéaki”.

Kirawuarangga bina sikigha kira ma kito gharaisinagha ndauo kitoromana rumagha. Kirausara ma rumagha ndauo. Kira rudo sikigha.

Maika kimainggi tasikio. Sikiengga Maiaghi iafa: „Mani anggi kirodomana Serai kirirumagha”.

Serai kikafa: „Orai mani sikigha anggino. Bo iato bouiki (bouraki) na rumagha”. Ona unamaieka kiteka tasigha kiwo ma rumagha. Maika kiwoura wiamaigha na ruma. Kouri wiamaigha wa enana rumaghaigha. Enaka kikotaro kikafa: „Motai ato dawuara rumaini. Mangga Serai kiwo ma, kiwoura na rumani”.

Maika Serai kikafa: „Mona unamaia ewara. Ami anggana kenao”.

ze weg met haar varken en gingen weer naar huis om te slapen.

Na haar vertrek kwamen de heren thuis. Ze kwamen boven en zagen hun bezittingen, die de meisjes hadden verzet. Meteen vroegen ze aan Maiaghi: „Heb je lui hier in huis zien komen?”

Maiaghi zei: „Ik heb ze niet gezien. Het waren zeker vogels”.

Ze sliepen tot de morgen en verlieten toen het huis en zeiden: „Blijf jij thuis, en als er dan mensen komen, kun je ze aankondigen”.

Hij zei: „Ja, gaan jullie maar. Misschien komen er mensen, dan zal ik ze wel aankondigen”.

Na hun vertrek kwamen diezelfde vrouwen en gooiden de rotan naar buiten vast aan het huis en liepen er langs naar het huis de zee in en gingen er weer binnen.

Nu waren zij met de lijn aan het vissen. En toen Maiaghi haar zag zei hij: „Er zijn vogels het huis van de heren binnen gevlogen”.

De heren zeiden: „Het zijn dezelfde vogels van gisteren. Laten we gaan dan kunnen we ze overvallen in huis”. Na deze woorden haalden ze de lijn in en gingen naar huis om de meisjes te overvallen bij het slapen in het huis. Na het slapen waren zij opgestaan en ze zeiden: „Opstaan, dan gaan we weg uit dit huis. Straks komen de heren er nog aan en overvallen ons hier in huis”.

De heren zeiden: „Jullie moeten zo niet spreken. Laten we hier samen blijven”.

Tamoieka kikafa: „Mimboura ake mimbu ako. Onamaiengga mimbu aninao”.

Serai kikafa: „Ambumue koai rana woruo. Na fimbo mindao”.

„Onamaiengga minda ma miwari ako. Bo nde dana andiradogha. Dagha ambu andifogha ndauo mato mainieni”.

Maika kiwo ndere kiwu kiraigha titiki ma kirirumagha, kiwu ghado kirifogha ndaue, kiwei Serai kikanio. Serai kikafa: „Aimba, anggani ewomo. Ambei we andiinggoini maisa ioai andirumaniegha”.

Maika kiriinggoigha iafa: „Ramesi raniengga afa rangha iewomo”.

Onamaiengga kikani titiwao, kitasari titiwao kiwowai ma kio. Kiwowaiengga kiwu ienggéa wosigha kiweana wetero. Kiweana weterangga we rario. Kiwu ienggéagha wosigha kiweana weteika we saparo. Kiwe ne wanggéa wosigha kiweana weteika we mano. Kiwe wanggéa risa kiweana weteika we katitio. Kiwu iroferagha kiweana weteika we rario. Kiwu ninadorana kiweana weteika we sireo. Kiwu nikorigha titikiangga ghare we sare, ghare we sarako, ghare we pondisio, ghare we rewano. Kiwe nana bawagha ana weteika we rario. Kiwe nana bomagha ana weteika we rawomaina.

Daarna zeiden zij: „Jullie hebben ons overvallen en ons gepakt. Trouwt ons dan maar”.

De heren zeiden: „We willen jullie trouwen. Laten we nu twee nachten blijven. Wacht even, dan kun je verder gaan”.

„Komen jullie dan mee, dan kunnen jullie met ons meegaan. Laten we de wal opgaan langs ons pad en dan ons varken naar buiten halen, dan kan het hier blijven”. Daarop gingen ze aan wal en haalden al hun bezittingen naar hun huis en haalden ook hun varken naar buiten en gaven het aan de heren te eten. Maar de heren zeiden: „Laat maar, dat eten wij niet. We zullen hem aan onze voorouder te eten geven als tegenprestatie voor het feit, dat hij in ons huis woont”.

Toen zei hun voorouderbeeld: „Als ik er alleen van eet, kan ik hem niet op krijgen”.

Zodoende wilden ze hem allemaal opeten en ze vilden hem allemaal en verdeelden hem onder elkaar. Daarna namen ze zijn ene poot en legden die apart. En vervolgens veranderde die in blauw katoen. Ze namen nog een poot en legden die apart, waarna hij in een schelpenband veranderde. Ze legden zijn ene voorpoot apart, en die veranderde in een bijl. Ze legden de voorpoot van de andere kant apart, en die veranderde in een Chinese kruik. Ze namen zijn stuit en legden die apart, en die veranderde in blauw katoen. Ze namen zijn lever en legden die apart, en die veranderde in doek. Zij namen zijn gebeente, en dat veranderde gedeeltelijk in zilveren, en gedeeltelijk in celluloid, en gedeeltelijk in koperen ringen. Ze legden zijn maag apart en die veranderde in

Tamoieka inawa kikafa: „Min-diaini maisa foni mimbukio”.

Kikafa: „So ana mambogha ghareo oaeika ambeki wa kikoaiiki wea. Onamaiengga mimbowakio iato koai ineni”.

Maika kiringgoigha iafa: „Mimbeki ma roaikio, ato ghare kiwe mina ghare mingganggiengga minggapoiki eno”.

Kiweki Maiaghi ioaikio. Ioaieka kitaghara sairagha, kira ma kiwuki, kiraiki, kitaghara saira na. Kitaghai tamoio kira ma kikoaro. Ghare kikanggiangga kikapoiki. Kapoikiengga kiringgoro iafa: „Anggoaiki kiwe a ghare mangga kanggi wekena”.

Aigha titikieka kiringgoigha iurabeka iandunina.

Kepala van Paradoi.

blauw katoen. Ze legden zijn darmen apart, en die veranderden in strengen kralen.

Tenslotte zeiden ze: „Jullie rijkdommen zijn gelijk aan dat varken, dat jullie gehaald hebben”.

Ze zeiden: „Als we nog een paar broers hadden, zouden we ze hun na verloop van tijd in bewaring gegeven hebben. Laten we ze dus maar verdelen dan kunnen we hier blijven”.

Toen zei hun voorouderbeeld: „Geef ze maar hier, dan zal ik ze in bewaring nemen en als dan de een jullie dit geeft of de ander dat, dan kunnen jullie ze opgebruiken en er iemand mee betalen”. Ze gaven ze aan Maiaghi in bewaring. Na verloop van tijd vierden ze een feest en kwamen zij ze ophalen en er feest mee vieren. Na afloop van het feest kwamen ze aan en bleven zitten. Ze hadden er wat van opgebruikt en uitbetaald. Bij het betalen had hun voorouderbeeld gezegd: „Laten we er op passen en laten zij het een en ander (terug) geven, dat we ze niet compleet opmaken”.

Maar toen het alle bezittingen waren, (n.l. die ze op hadden gemaakt) is hun voorouderbeeld kwaad geworden en in het water verzonken.

3. Een echtpaar vindt de weg naar de zee. (Oorsprongsverhaal van Waren).

Sanggruwa. Ribingha rinasanai Ruaiboi. Kisikoaina Gharena-ghaidourigha. Kisiari afa kiti sandau ewomo.

Akufa kirifogha, fogha nasanai

Sanggruwa en zijn vrouw Ruaiboi woonden samen aan de bovenloop van de Waren-rivier. Ze hadden de zee nog nooit gezien.

Ze hielden zich een varken, Andenaserai

Andenaserai. Ra ndaueka ra ma raghagha ndaueka sukiwa ghama-wusagha. Ra ma regha ndero maika kitirieka kikuanio kikafa: „Ara ma sandauae? Onama-miengga anda ndauo”.

Maika fogha nonaro: „Nnn”.

Maika kiragha kiniawora raghagha. Maika muaigha kawaio. Maika bingha niawa iakako. Iakako ioaina regha, mangha mesi rada fogha ndauo. Sira sangha raghagha mobeka ionéa bingha. Kira ndauaika bingha sira raghagha.

Maika kisikira ndere kisirasado masina, nasanai Mosaranai. Kiwe rumagha oaina Mosaranai. Maika iara warima etio, maika iara wiama etio. Kisinibaieka we warimagha wu wiamagha. Maika wiamagha kisi warimagha kikara kina wiamagha etio. Maika kikara warima etio. Maika kiwudaru makoina. Kikara kugha ghéangga kiwe kiwudaru makoina. Maika kikaiwa nuwako. Maika nuwako bao.

Kepala van Waren.

genaamd. Dat ging naar zee en kwam bij het strand buiten, wroette in het zeeschuim en ging weer het land op. En toen ze hem zagen, vroegen ze hem: „Ben je naar de zee buiten geweest? Laten we dan achter je aangaan”.

Het varken antwoordde: „Nnn”.

Toen kwamen ze dicht bij het strand en de golven deinden heen en weer, en toen schrok de vrouw en werd bang. Ze bleef bevreesd op het land zitten en de man ging alleen achter het varken aan naar buiten. Toen hij het strand van de zee gezien had, ging hij weer het land op en zei het aan zijn vrouw. Toen kwamen zij beiden naar buiten en daarna zag de vrouw het strand.

Ze gingen het land op en vonden het water Mosaranai. Ze maakten een huis en gingen wonen in Mosaranai. Toen kreeg zij één zoon en één dochter. Toen zij groot waren, liet hij de jongen met het meisje huwen. En die jongen en het meisje kregen één meisje en één jongen. En die trouwden elkaar ook. En toen ze weer kinderen kregen, lieten ze die ook trouwen en zo sprong uit hen het hele dorp voort. En toen werd het dorp daar beneden groot.

4. Een vrouw vindt de weg naar de zee, waarna zij op bovennatuurlijke wijze een man bevrucht. (Oorsprongsverhaal van Makimi; vergelijk nummer 97).

Imbaraseni ioaina regha. Maika ionéa rifogha, nasanai Uraioi, ra ndau suko. Subeka wu ghama-gha riwusagha. Saieka fogha kisi

Imbaraseni woonde op het land. Ze gelastte haar varken, Uraioi geheten, naar buiten te gaan en hij begon te wroeten. Daarbij kreeg hij zeeschuim (op zijn

inai kira ma raghagha ndau. Kikira ndaueka womo mano.

Maika iewo tomarana rirufenai-gha. Maika ghamagha wu soiwa. Soiwaka popaiandi nunggugha, rinasanai Aiomi. Maika ienggéa-gha pino, pimbeka we kuo. Maika kugha ianisa imai kiwoiwi na raghara. Maika inai ra topéa ndau inai wuio woiwi ma Ambai.

Weka iesiwara inai rumagha nduma. Iesi ndumbeka riwari-boigha kimaina. Maika binda iuna figha we kiwariboigha kikanggio. Saieka bingha weio. Weika kiwariboigha kikamoko. Amokaika kinidui ghere kiwe waio. Weka imai wo ghero ianiko wa kiwarababuegha.

Ghairoi-Nubuai.

5. Twee oude vrouwen vinden de zee.

Rinasanai Adusi. Inai rinasanai Simungguri. Maika kisi inai oaina ruma. Ioaiwi na rumaghaika inai rawuari. Maika bina bawa ra wumana Adusi. Maika inai ra warawari. Maika kiwara sado bina bawagha ioaiwi. Maika inai wui wuara bina bawagha, wui raiwigha ioaiwia na riruma. Ioaiwieka iamokiwi anaika ra sado bina bawa nandukigha. (Neno-

snuit). De volgende dag gingen de moeder en het varken naar het strand buiten. Toen zij aan zee kwamen, waren er geen mannen.

En toen schildde ze de bast van nipahblad en de wind nam het en het waaide weg op de wind. Daarna plakte het op een man, Aiomi geheten. Toen zwol zijn been op en vervolgens werd het een kind. En dat kind hilde en zijn vader en de zijnen namen het mee op een schild. Toen kwam de moeder te voorschijn en de moeder nam hem en bracht hem mee naar Ambai. Daarop klom hij in het huis van zijn moeder naar boven. Vervolgens bleven zijn gezellen in de prauw. De vrouw maakte voor de gezellen sago klaar, die ze aten. De dag daarna ergerde de vrouw zich daarover.

Toen liepen de gezellen weg en daarbij gingen ze onder water en werden van steen. Toen ging de vader naar beneden en bewende hen, omdat ze verloren waren.

Hij heette Adusi. Zijn moeder heette Simungguri. Hij woonde met zijn moeder in een huis. Zijn moeder paste hem op in huis, maar eens moest ze hem achterlaten en toen kwam een oude vrouw Adusi stelen. Toen ging de moeder naar hem zoeken en men vond een oude vrouw, die hem oppaste. Toen pakte de moeder hem van de oude vrouw af, nam hem mee en paste hem op in huis. Daarna vluchtte ze met hem het bos in en trof twee oude

gha rinasanai Aumbori, nenogha rinasanai Aumofi).

Maika raiwi ndu ioaiwi ri kisi. Maika bina bawa nandukigha kisikira kimuna pauo kiwe kisi inai kano. Bina bawa enogha ra fone we Madai (= Adusi) sunana doramasingha. Maika wui raiwi fono we iano na ubikakeko. Maika inai iafa: „Awenao! Mangga aghangha aniegaro!”

Maika Madai io inai, maika ninagha sara. Bina bawagha nandukigha kiwe sanana awesidogha. Maika kugha ianana awesidogha. Maika binabawagha sigha ra fono we wiwigha iana na awesidogha. Maika inai iafa: „Awe ianana awesidoangga nibangga epanggeio. Mangga panggughura kiriawesido”.

Maika wui ndaue. Bina bawa nandukigha kikoaiwi nibao. Nibaika kiweiwi. Kiweiwieka kiwe nigharanaigha we aisa. Maika kika: „Nuni sapari oitawo”. Maika kiweiwi na nighararanai.

Maika kikasa nigharo-utogha kiwe we masa iamiana woraigha. Maika bina bawa nogha iafa: „Awei ma rao rawui we kufi”. Maika kisikikoaiwa.

Maika kiwe warimagha kisi wiamagha kiwuko. Nugha nunggu womo. Bina bawa nandukigha kiwe kisiwuko. Maika inawa ki-

vrouwen aan. (De ene heette Aumbori en de andere Aumofi).

Ze bracht hem boven en voedde hem op bij die beiden. Toen gingen die twee oude vrouwen stukken sagomerg uithakken en gaven het zijn moeder en hem te eten. De ene oude vrouw kwam van achteren en baadde Madai (= Adusi) met regenwater. Toen pakte ze hem op en bracht hem naar achter en liet hem eten met een roodgekleurde eetstok. Maar zijn moeder zei: „Leg het neer! Als je er mee at, zou je een dwerg worden!”

Daarop cohabiteerde Madai met zijn moeder, zodat ze zwanger werd. De twee oude vrouwen lieten haar bevallen in een kruik en het kind zat in die kruik. Toen kwam die oude vrouw van achter en gaf hem pap in de kruik, maar de moeder zei: „Als je hem in die kruik laat zitten, dan raakt hij beknelde in de kruik als hij groot wordt. En dan zouden we hun kruik kapot moeten slaan”.

Daarop haalden ze hem er uit. De twee oude vrouwen brachten hem groot. Daarop vierden ze het feest voor het aanleggen der eerste ringen. Daarbij maakten ze hem armbanden van klapperblad, want ze zeiden: „In dit dorp zijn geen schelpen armbanden”. En ze brachten klapperbladen bij hem aan.

Toen schrapten zij klapperspruiten en maakten daar olie van en olieden hem het haar. De ene oude vrouw zei: „Geef hem aan mij dan adopteer ik hem”. Ze voedden hem met haar tweeën op.

Toen lieten ze de jongen met een meisje trouwen. De samenleving was (in die oude tijd) zonder mensen en de twee oude vrouwen lieten hen met elkaar trou-

kara nunggu wa nugha. Maika bina bawagha ionéa warimagha iafa: „Aghoiengga amum bewara mato misimoaro”.

Maika mangha iafa: „Koaina masina ato rawoini”.

Maika iomofi we masingha na ghaipiareigha ruiwa. Maika nunggu nandukigha kiwosado. Maika nunggu nandukigha kiwowa iomofiki ma rumagha ndero kikóai diki. Maika nunggu nandukigha kikonéa iomofi kisi-kikafa: „Minda ma bo ma nusarauo koaina mato be we konuo. Konuangga koaina”.

Maika iomofi kisikikafa: „Mokofarako mimunatio”.

Maika bina bawagha iwarikisi ma nusagha kafa: „Tombe mindinua imaia”.

Sieka kisikikafa: „Mindinuni ropuro. Mato ronéangga anggoai di muo”.

Saieka kipandi gha bawa kiwonde arina kiriaigha kikoai di ki na nusagha. Koai di ki na nusaghaika kiwo ndere kirua mino.

Kiwe kiriawesighaika koai di ki na nusaghaika kiwo kiwu ado. Maika binggia kikafa: „Akari afa anggano ado ewomo. Akari am boafa andera mano”.

Maika kiwe ne adogha bina bawagha ianggoana. Maika inawa bina bawa we andera mana io-

wen. En toen eerst brachten zij mensen voort voor een dorp. De oude vrouw had het de jongen gezegd: „Mettertijd moeten jullie niet met elkaar gaan twisten, dan blijven jullie in leven”.

De man zei: „Laten we aan het water gaan wonen, dan kan ik roeien”.

Toen liet grootmoeder water in een klapperdop wegdrijven en de twee mensen vonden het en die twee mensen gingen op zoek naar de grootouders ¹⁾, naar het huis het land in en bleven bij hen wonen. De twee mensen zeiden tot de grootouders: „Komt hier en laten we naar het eiland buiten roeien en daar gaan wonen dan zullen we dat tot het onze maken en er dan blijven”.

De twee grootouders zeiden: „Jullie wilt ons bedriegen en doden”.

Toen ging de oude vrouw met hen beiden mee naar het eiland en ze zeiden: „Dit is vast jullie dorp”.

Toen ze het zagen, zeiden ze: „Dit dorp van jullie is erg mooi. Laat ik de boodschap geven, dat wij bij jullie blijven”.

De volgende dag maakten ze een grote prauw reisvaardig, roeiden naar binnen en laadden haar bezittingen op en ze bleven bij hen op het eiland. Daarop gingen ze op het land in de tuin werken. Toen zij haar oude kruiken (aan die twee mannen) gegeven hadden en daar op dat eiland woonden, gingen (die mannen) vis vangen. Maar de vrouwen zeiden: „Wij eten nooit vis. Wij eten alleen ananas”.

Toen gaven ze aan die oude vrouw de een of andere vis te proeven en meteen verkochten die oude vrouwen ananas voor

¹⁾ In het manuscript stond hier en in de volgende regels voor grootouders oorspronkelijk tweemaal grootmoeder en eenmaal grootmoeders. In alle drie gevallen lijkt grootmoeders de juiste vertaling.

wusa adodaigha. Iowuki wa riomokigha kikanggi. Maika Rofonggigha kiwo ma kiwe sapai-gha owusa raghéanggigha ri kio.

Ghairoi-Nubuai.

vis. Ze kochten ze voor haar kleinkinderen om van te eten. En toen kwamen de Noemforen er aan en die verkochten hun schelpenbanden voor vissperen.

6. Drie zusters vinden drie gebroeders aan de zee.

Bawani Semanggoi. Etokuani Sowirofoni. Nogha rinasanai Ambeinirofoni. Maika oiso kiwo kimuna ado. Maika Simumboi ioaiwa etokugha nandukigha na anagha. Ioaiwa Ombasai kisi Mianggei. Maika kikoara am boafa rewirana, am boafa rifu, am boafa desio. Fi oita.

Maika oiso oaië ghamagha so ma maika kiwusana adoigha wa kiniwusanggiegha. Maika Ombasai kisi Mianggei kikafa: „Simumboi, ado kiniwusanggiëni”. Maika Simumboi iafa: „Mimbe seka mina rewirana ghare wa manggio. Maika koiso da”.

Maika koiso kira. Kiraika kira paiki kirasado somaidogha. Maika Simumboi iafa: „Koiso dai-saiko, mangga dasado ghare angga kiwuiko”. Maika koiso kiraisaki ma kirinu sigha.

Maika saieka kira makoina. Koiso kiraika bawagha ia ridimbogha ritio; etokugha iari ritio; etoku nogha iari ritio. Bawagha iura sapai ritio; etokugha iura ritio; etokugha nogha iura ritio.

Semanggoi en zijn jongere broer Sowirofoni en nog een ander Ambeinirofoni gingen met hun drieën vissen. En Simumboi bracht op het vasteland haar twee jongere zusters groot, namelijk Ombasai en Mianggei. Ze plachten slechts genemonblad te eten, en pinangs en *desi*-vruchten. Sago niet.

Na verloop van tijd kwam de wind aanwaaïen en roken ze een vislucht. Toen zeiden Ombasai en Mianggei: „Simumboi, dat is een lekkere vislucht”. Toen zei Simumboi: „Koken jullie nog wat genemonblad om te eten. En laten we dan met ons drieën gaan”.

Toen gingen ze met haar drieën weg, maar ze konden er niet komen en stuitten op een nipahpalmgebied. Toen zei Simumboi: „Laten we met ons drieën omkeren. Als we straks de een of ander treffen pakken ze ons nog”. Toen keerden ze met haar drieën weer naar haar dorp terug. De volgende dag gingen ze weer. Ze liepen met haar drieën; de oudste had een oorring aan de ene kant gestoken, en haar zuster had er een aan de ene kant en haar andere zuster had er ook een aan de ene kant. De oudste had een schelpenband aan de ene kant en ook haar jongere

Maika oiso kira makoina. Koiso kira, kira kira kira, kirasado rumagha. Maika Semanggoi kowuara. Kowuaraikakoiso ana rifugha uapapa a na epama. Maika kito ndaue kitoroma rumagha. Maika rumagha terandeika odi na.

Odieka Simumboi wua Semanggoi rirunagha wuko ghado rieghesinagha. Mianggei wu Sowirofoni rirunagha; Ombasai wu Andeirofoni rirunagha wu ghado rieghesinagha. Maika kiwuki anana bo kio, aruna kirunai. Maika ana rifugha maika uapapa kirieghesina, uapapa ghado kirirunai. Maika inawa kiwu kiririfu, kiwu Semanggoi kirianderifu, kiwuki kaitoiki kikanggio. Kiwu Papurifuigha saraiwa Semanggoiki.

Maika oiso oaia ruo. Maika Simumboi iafa: „Koiso dao. Mangga kiwouro iko”. Maika oiso kira.

Maika Semanggoi ko ma iesi rengga nduno. Maika iomofi iafa: „Sowirofoni misi Andeirofoni, mesi ma miti dirumani. Maiwéa ana rifuni ana uapapai-nieni?” Maika wara kirirowu, maika sira iafa: „Anderifu kiwuki, Papuarifu keki ma saraina dirowuinieni!”

zuster had er een aan de ene kant.

Ze liepen weer met haar drieën voort. Ze liepen maar voort en kwamen bij een huis. Nu waren Semanggoi en de zijnen weggegaan. Daarom gingen ze met haar drieën pinang zitten eten en spogen pruimsap op de trap. Toen wierpen ze (een touw) uit om het huis, en toen het huis naar de wal gedraaid lag, sprongen ze er op.

Daarna nam Simumboi de neksteun van Semanggoi met zijn mat er bij. Mianggei nam de neksteun van Sowirofoni en Ombasai de neksteun van Andeirofoni en zijn mat er bij. Daar gingen ze bovenop liggen met de nek op hun neksteun, en pruimden pinang, zodat het pruimsap op hun mat en op hun neksteunen zat. Meteen namen ze de pinang van hen, de pinang van Semanggoi, die uit de winkel, die namen ze ieder voor zich en pruimden ze op en namen hun Papoea-pinang en hingen die voor Semanggoi en de zijnen neer.

Ze bleven met haar drieën zitten tot de vloed. Toen zei Simumboi: „Laten we met ons drieën weggaan. Anders overvallen ze ons nog”. En toen gingen ze met haar drieën weg.

Toen kwam Semanggoi er met zijn mensen aan en hij klom voorop naar boven en toen zei de grootvader: „Sowirofoni en Andeirofoni komen jullie eens hier boven, dan moet je ons huis eens zien! Hoe zit het, dat ze hier pinang eten en het pruimsap hier ligt?” Daarop zochten ze hun draagtas en toen ze die gezien hadden zeiden ze: „De pinang uit de winkel hebben ze weggepakt en Papoea-pinang hebben ze hier in onze draagtas opgehangen!”

Maika saieka oiso ko makoina. Maika wiama nanggoro kisikigha kira makoina ma. Kiramaika oiso kikanana rumagha waikio. Oiso anana rumaghaika iiawara wiama magha kira kiweaira munaba.

Maika Simumboi iafa:

*„Semanggoia Simumboia, rerembi rerembi.
Awara reto. Awara refa amara reto”.*

Maika inawa Semanggoi iafa: „Kabo wiamaigha anggi awo rainasangha mao”.

Maika oiso anana rumagha. Maika bawagha iafa: „Minikorakio mato kanawaikieni”. Maika oiso kira ma. Maika inawa Simumboi so kiriepamani soromana kiriruma. Maika terandeika oiso odina.

Odiengga warima nanggoro kikanana bogha. Wiama nanggoro kikede anana kirieghesinaigha. Maika inawa oiso esi ghero. Esi gheianggo Semanggoi kisi Simumboi koai ekena; Sowirofoni kisi Ombasai oai ekena. Ambeinirofoni kisi Mianggei oai ekena. Maika oiso oaieka kininagha sara. Kininagha saraika inawa Mianggei kisi Simumboi onéa kirimangghigha iafa: „Da bu andidesigha”.

Maika Sowirofoni kisi Anderirofoni kikoaina rumagha. Semanggoi mesi raiwa kiribina nanggorikigha. Maika kiraika iesawa kiridesi. Maika wu titikina.

Maika Ombasai kisi Mianggei

De volgende dag gingen ze met hun drieën weer weg. En ook die drie meisjes kwamen weer met haar drieën en gingen daarna met haar drieën op hen liggen wachten. Terwijl ze daar in huis lagen, hoorde hij het meisje met de anderen een gezang aanheffen.

Simumboi zong:

Meteen zei Semanggoi: „Het zijn zeker die meisjes, die onze naam opnoemen”.

Zij lagen met haar drieën in huis en toen zei de oudste: „Houdt je sterk dan blijven we op hen liggen wachten”. Toen kwamen zij er met hun drieën aan en meteen gooide Simumboi hun trap tegen het huis. Hij draaide naar binnen en toen sprongen ze er met hun drieën op.

Daarna gingen de drie jongelui er boven op liggen. De drie meisjes waren op hun matten komen liggen, en wilden juist naar beneden gaan, maar toen vatte Semanggoi Simumboi in een innige omhelzing en Sowirofoni vatte Ombasai en Ambeinirofoni vatte Mianggei.

Na verloop van tijd werden zij alle drie zwanger. Toen zeiden Mianggei en Simumboi tot haar mannen: „Laten we *desi*-vruchten voor ons gaan halen”.

Sowirofoni en Ambeinirofoni bleven in huis. Alleen Semanggoi ging met hun drie vrouwen mee. Daar aangekomen klom hij bij haar *desi*-vruchten en pakte ze allemaal weg.

Toen keken Ombasai en Mianggei naar

anitu kiti Semanggoi suawaigha. Maika kikafa: „Aghanima asi inekiwako saraiewako”.

Maika Semanggoi iafa: „Rawu titikinina. Atanowa aiwaikieni”.

Maika iafa: „Kabo rasuwainieka aiwaiki”. Maika ionéaki iafa: „Mosaina siwa bairao”. Maika oiso osai sowosio.

Maika nidura gheika wu naiwigha maika ioama rewigha iedeiwagha sibokikoiso. Sibokieka kiwe ghaie kirobuaiki. Maika Sorawigha koiwa kirighaiaisoigha. Kiteki nduangga Simumboi ro pawawoi na faiangha. Maika niekerere. Niekererereika kikafa: „Mimbe faianggigha moio!” Simumboi robuara fino. Robuarangga fai etokugha nina.

Ioredei-Nubuai.

boven en zagen het scrotum van Semanggoi en ze zeiden: „Kijk eens naar die daar hangen”.

„Ik heb ze er allemaal afgehaald”, zei Semanggoi. „Waar staan jullie om te gillen?” Toen zei hij bij zichzelf: „Het is zeker mijn scrotum, waarover ze gillen”. Toen zei hij het ze: „Blijven jullie daar op mij staan wachten”. Ze gingen met haar drieën bij elkaar staan.

Hij klom naar beneden, pakte zijn mes en sneed een tak van de genemon-boom, die hij meebracht om ze af te ranselen. Omdat hij ze zo afranselde veranderden ze in vleermuizen en vlogen weg. Toen kwamen de Sorawiërs met hun vleermuizen-netten. Toen ze die hadden opgehesen, raakte Simumboi verstrikt in het net en begon te fladderen. Daarop zeiden ze: „Laat de netten vallen!” Maar Simumboi vloog eerst weg en daarna waren haar zusters vrij.

7. Het eerste echtpaar leert sago eten. Verdeling der mensheid.

(Oorsprongsverhaal van Weinami).

Napans.

Kisioaina Sanemaraï, Waroromomani kisi binda ani Remoki. Ambe ino ihaborakisi ite. Kisiiki mesi oina nua. Hua kiwekisi ndume oina nua Sanemaraï. Kisioiweka kisiara waita manda natio hua wiama natio.

Weka waita kisi wiama kisikiwudaruko. Wehaweka iyara waité manda natio hua wiama natio wéhao. Weka kisikiwudaru bé-

Ze woonden samen in Sanemaraï, Waroromomani en zijn vrouw Remoki. Een andere was niet bij hen, zij alleen woonden in het dorp. Toen verplaatsten ze zich naar boven en gingen wonen in het dorp Sanemaraï. Na verloop van tijd kreeg zij één zoon en één dochter.

Toen is die jongen getrouwd met dat meisje. Vervolgens kreeg hij weer één zoon en één dochter en toen zijn die ook weer getrouwd. Vervolgens kreeg hij nog één

hao. Wehaweka iyara waité manda no wéhao, wiama no wéhao kisikiwudaru wéhao. Wehaweka waité oare ai wéhao. Ha nua bao.

Wehaweka ara omofiki. Weka iyomofiki ara imaiki. Iyomofi nasanda Terawi. Wehaweka Terawi iyara Kamberi. Wehaweka Kamberi iyara amo.

Weka Kaiia kiwo ma kiwu andisera kiwui weki. Sera irinasanda Siri. Wehaweka Weinanggia kiwo ma oina nahu serai ioaina wea. Weka ado anggi wea. Ambe ana fi te, ana sano, huio, sasa.

Oréangga mobeka kisioare ambora here kitira nosa wa kawea. Wororomomani kinisi binda Remoki kinisikimumboara nosa. Weka kinisikiruko, kisikitowaio, kinisiaro, kinisikiramasa rowuia rimo. Wehaweka kinisikiwu saroa wosio kinisikiraiwa maha rumaia ndumo. Weka kinisikiwu arana, nasanda Werareirana. Wehaweka kinisikikabana fia rimo.

Wehaweka iyomoki kira ma onofa: „Ana fia”. Ari kinisionofa: „Tatana fino, iso anisi anggababafini fino. Anggangguana waro wea. Rongga mano o”.

Manda iyafa: „Yano o”.

Ari binda iyafa: „Yamesi yambabafino”.

Iyangga mokua iyuna masinda.

zoon en nog één dochter en die zijn ook weer getrouwd. Die jongen bleef zich voortplanten tot het een grote samenleving werd.

Vervolgens verwekte hij de grootouders en die verwekten de vaders. Grootvader heette Terawi. Vervolgens verwekte Terawi Kamberi en daarna verwekte Kamberi ons.

Daarna kwamen de lieden van Kai en haalden een adellijke van ons voor zich. Die adellijke heette Siri. Vervolgens kwamen de Weinamiërs wonen waar het hoofd woonde. En zij aten slechts vlees en geen sago, maar *sano*-vruchten, pisang en kladi.

Eens toen het al morgen was geworden, zaten zij samen naar beneden te turen en zagen, dat er een sagopalm opschoot. Waroromomani en zijn vrouw Remoki kapten het bos om de sagopalm weg. Daarna schepten zij water en klopten samen de palm en wasten vijf draagtassen (vol sago). Ze namen één draagvracht op en brachten die naar boven in hun huis. Vervolgens namen zij boombladeren, geheten Werarei-blad en zij pakten vijf toemangs in.

Toen kwamen de kleinkinderen er aan en zeiden, dat ze sago wilden eten. Maar zij beiden zeiden: „Kalm aan wat, tot wij beiden eerst deze sago geprobeerd hebben. Wij zullen proeven of het goed is; en als het goed is, kunnen jullie er wat van eten”.

De man zei: „Laat ik er wat van eten”. Maar de vrouw zei: „Laat mij eerst proberen, of je het kunt eten”.

Nadat zij het opgegeten had, dronk ze

Weka inidia. Weka manda iwu inea ma iam béhao. Iyanggawe-ka iyuna masinda wéhao. Iya nidiao, iyonofa: „Nemani iyo-moki minda ma mam béhao”.

Weka kinidiaino.

Weka oina wewosio. Kiwu sasa, huio, sano, anggiwa fio wewosio.

Oarari nahua mahino. Maim-beka kiwesaiana rewanahua sa-suo kiwesiao. Ha fokorao. Fokora huo oina wewosio. Amanggi we-ka ware oina Wasiwarai. Hua ware oina Mosani. Ha oi ha oi we nuo ara am bewosio. Hua anggoi ha hetaka nemani.

Wehaweka nu ha worua kiwe sema kapiiao. Anggi amoka kiwe Tarugareo. Amoka oina reha, nemani weka kirana topéa, ne oina Mosairoi wea. Wehaweka onofa: „Amo amoma Monei”.

Ari kinitataki hua oi ha korako na Mosairoi. Hua amo anggoina Sanemarai hiwa. Ha hetaka nemaniweka anggamo kere anggoina Mosipawai.

Andarias-Mospawa.

water en toen was ze verzadigd. Toen nam de man wat om ook te eten, en na het eten dronk hij ook water en was hij verzadigd. Hij zei: „Laat nu de kleinkinderen komen, dan kunnen jullie ook eten”.

Toen werden die ook verzadigd.

Zo leefden zij voort. Ze haalden kladi, pisang, en *sano*-vruchten en aten die tegelijk met de sago.

Op de plaats waar zij woonden, was een meer. Na verloop van tijd legden zij stenen in het vuur en roosterden die tot ze heet werden. Toen werd (dat meer) droog. Zo bleven zij voortleven, en nadat zij zich verdeeld hadden zijn er sommigen gaan wonen in Wasiwarai en anderen in Mosani. Na verloop van tijd gingen zij in een dorp wonen en wij zijn in rechte lijn uit hen afkomstig en wij hebben hier tot nu toe gewoond.

Vervolgens zijn twee van de dorpen geheel in *sema*'s veranderd. Die zijn weggetrokken en dat werden de Tarugarei (een Binnenlandstam achter Napan). Ze zijn weggetrokken en op het land gaan wonen, maar nu komen ze weer naar zee en zijn er een paar in Mosairoi gaan wonen. Toen zei men: „Laten wij dan in Monei gaan wonen”.

Ofschoon zij (de oorspronkelijke bewoners van Mosairoi) een afkeer hebben van hen (de Tarugarei), hebben zij zich toch vast gevestigd in Mosairoi. Wij woonden ook in Sanemarai. Dat heeft geduurd tot nu toe en toen zijn wij naar beneden getrokken en hebben ons gevestigd in Mosipawai.

**8. Amaponi haalt het drijvende eiland aan. (Oorsprongsverhaal van Napan).
Napan.**

Motibai binanio. Inina sara iyara oi Siroei. Weka binggia kiwo aro weka oi Siroei muna binggia. Imunggia ianggi ha nua warakapiao. Nua iwe rerewario onofa: „Oi Siroei imuna nua warakapiao”.

Weka nua inunggua kiwewa kimuni weka inai iyanisi weka kitami ruda wa. Weka kitawaiwi maha inenima oi Siroei ianio. Ari Woromomani initatako. Weka iwaikiwi maha Kamarisanoa wa Tarugareo oina Kamarisanoa-ukia.

Kininanaiwari anio. Kiwe iwo-
ra we kirisera, irinasanda Ama-
poni. Kiteka na uranda. Seka bai
weka iwofinio na uranadoa iyo-
nofa: „Yai Oi Siroei, yamamura
nuni ha babuo”.

Hua ambe Amaponi iyana iwo-
ra te, initataha. Amaponi iyamo-
ko. Amaponi hua waria hua inai
amoma oina Wireri. Weka iyo-
dara irimania Motirewani; iyo-
dara irimani pakowoi, irinasanda
Worai; iyodara irimania Song-
guei; iyodara binda, irinasanda
Rorowoi. Amoma oina Korako-
ra-boira, amoma oina Mawasia-
nasa.

Sai hua kinisi waria kira kipa-

Motibai was een vrouw, die zwanger was en een slang baarde, Siroei genaamd. Als de vrouwen naar het sagobos gingen, werden zij door Siroei gedood. Hij doodde ze en at de dorpelingen nagenoeg totaal op. De dorpelingen wonden zich op over hem en zeiden: „De slang Siroei heeft de mensen nagenoeg totaal gedood”.

De mensen werden boos en omdat ze hem wilden doden, hebben ze hem opgerold in de prauw, terwijl zijn moeder hem be-
weende. Zingend kwamen zij met hem hierheen, en nu beraadslaagden zij over hem, dat Woromomani de slang Siroei moest doden en pijn. Maar Woromomani weigerde. Daarop keerden zij met hem terug naar Kamarisano naar de Tarugarei, die op Kamarisano wonen.

Ze kregen zin om hem op te eten en ze gaven zijn kop aan hun hoofd, Amaponi geheten en kookten hem in een pot. Toen ze hem flink opkookten, begon hij in de pot te joelen en zei: „Ik ben de slang Siroei, ik zal de hele gemeenschap hier bedwelmen tot ze verloren is”.

Toen wilde Amaponi zijn kop niet eten en weigerde. Amaponi nam de vlucht. Amaponi en zijn jongens en de moeder trokken hierheen en kwamen wonen in Wireri. Toen riep hij zijn vogel Motirewani, en hij riep zijn vogel, de koekoek Worai, en zijn vogel Songguei, en hij riep de vrouw Rorowoi en zij kwamen aantrekken en gingen wonen op de heuvels van de Kora-Kora en gingen wonen bij het Mawasi-bamboebos.

De volgende dag ging hij samen met zijn

rawako. Ama-poni waria irinasandai Romaniserai. Kinisikinata Nusafai wa raiwa nua wea. Wonawawa roda wea. Iyona warai iyonofa: „Awede ma anasa ambora roda weni”.

Kisiede ma osaina wairisi hua kisiambora titi weka Ama-poni iyonofa: „Serani sera tinggu yangga yahekea nusa rauo”.

Isu irihana ndaue ihekiwa nusafaro Nusariwi. Kisikipokisi na Aiwui, kisiede weka waria Romaniserai irana topéa na Runggafaro. Imai iyosaina Famawowa.

Weka waria ira ha weka imai ihuanio iyonofa: „Asado nunggu ware te, womo te?”

Waria iyonofa: „Yasado wiama nanduo. Bawai irinasandai Sorambiki, kokumai irinasandai Sokiroi”.

Waria ihuana imai weka imai iyonofa: „Yasado iawando wosio, irinasanda Isumandoami. Sasua nasanda Sumberoani. Nudomani Arerai”.

Ama-poni isado nosa wosio na Mamoi. Hua Romaniserai isado nosa wosi na Runggafaro. Bui nana iawana hua irinasandai Nowai. Rawo nana buiadoa Waisiwuia.

Kinisioiweka kinisikira here kitira nunggu oina kanakaehuwa-

zoon vogels schieten. De zoon van Ama-poni heette Romaniserai. Ze hoorden het geruis van het eiland aan de overkant, dat aan kwam drijven. De bomen maakten geluid. Hij zei tot de jongen: „Kom eens hier luisteren en kijken naar wat daar geluid geeft”.

Ze kwamen er aan en toen ze aan de waterkant stonden en ze het alles waargenomen hadden, zei Ama-poni: „Als ik een echte adellijke ben, dan kan ik dat zee-eiland bijtrekken”.

Hij schoof zijn pijl naar buiten en trok daarmee het eiland van de overkant Nusariwi aan. Ze klommen er op bij (het water) Aiwui. Nadat zij rondgelopen hadden, kwam de jongen Romaniserai te voorschijn (aan het strand) bij (het riviertje) Runggafaro en zijn vader bleef staan bij Famawowai.

Nadat die jongen op het land gelopen had, vroeg zijn vader hem: „Heb je nog mensen gevonden of niet?”

De jongen zeide: „Ik heb twee meisjes gevonden. De oudste heet Sorambiki en de jongste Sokiroi”.

De jongen vroeg het toen aan zijn vader en die zei: „Ik heb een waringin gevonden, Isumandoami geheten. En een zwaard Sumberoani geheten en de kip Arerai”.

Ama-poni vond een sagopalm bij (het riviertje) Mamoi en Romaniserai vond een sagopalm bij (het riviertje) Runggafaro. De tritonschelp in de waringin heette Nowai en de kraal binnen in de schelp Waisiwuia.

Na verloop van tijd kwamen zij naar beneden en ontdekten de mensen, die aan

ukia. Bawani Madrisi, kokumani Aiwui, kinisikiridama irinasandai Somari. Ruma irinasandai Sairudoruma.

Bipawa iyoina Rosafa-uwa irinasandai Iukananderi. Aiwui kinisi Madrisi oi weka bawa iwo ihana ananggia. Hua kokuma kinisi nowinda kira aroi. Weka iso nomanda na eraia. Nomanda iyonofa: „Awe fimbo Madrisi iwo ma isi didibo iyonowadiko”.

Sai hua Aiwui iwe tinekoi hua iyoina ruma. Aiwui iniamai wewa iwesaiana dama. Weka Sokiani kinisi Sorambi kinisiede sa, kiwu mekirowua we kinisio.

Kordina-Napan.

9. Amaponi en het drijvende eiland.

Napans.

Nusafai iwereno nusa raiwa wea, raiwa ma iyana. Raiwa ma weka nunggu iyoina Anawanoboirawaua irinasandai Amaponi, Kamarisanonunggu. Kimuna kirioia weka imamuiki.

Iyamoma iyoi weka ira ndaue inasa nusafaiwa raiwa hu wonawa urana wea roda weka inasao. Hawora sai nudomani isuhao. Nudomani irinasandai Arerai. Inasaweka iwe hana ndaue ihekeao. Ihekea hu ira ndaue irau-

de voet van de *kanaka* woonden, Madrisi met zijn jongere broer Aiwui en hun jongelingshuis Somari. Hun huis heette het huis Sairudoruma.

De oude vrouw, die op de bergen aan de overkant woonde heette Iukananderi. Toen Aiwui en Madrisi daar een tijd gewoond hadden, ging de oudste vis pijlen en toen ging de jongste met zijn schoon-zuster naar het sagobos. En toen gooide zij haar zwager met het sagobezinksel. Maar haar zwager zei: „Als je dat doet, komt straks Madrisi er aan en dan ziet hij, dat wij samen zijn weggegaan en dan begint hij op ons te schelden”.

De volgende dag had Aiwui een bui en wilde in huis blijven. Aiwui was beschaamd en daarom stak hij het jongelingshuis in brand. Toen is Sokiani met Sorambi naar boven gekomen, en die hebben zich de koffertjes gehaald.

Het eiland aan de overkant was misschien een drijvend eiland. Het is komen aandrijven en hier gaan liggen. Toen het aan kwam drijven, was er een man Amaponi, een man van Kamarisano, die op de berg Anawano woonde. Zij hadden hun slang gedood en waren toen bedwelmd geraakt. Hij was hierheen getrokken en na verloop van tijd was hij naar buiten gekomen en had het eiland aan de overkant horen drijven en had de *wonawa*-boom, die er op stond, horen ruisen. Tegen de morgen begon er een haan te kraaien. Die haan heette Arerai. Toen hij dat hoorde, schoot

sarae isira arofarō. Awo nana wea titiwao.

Iyiwari nde weka iwehua bina wateio amondaue oina. Oina ha kiwe we kirinuao.

Bura nana Wanawarehia wea irinasandai Buiweroromi. Sasui Sumberoani.

Oi ha nunggu nandu rosafa-ukia: inai irinasanda Sarumboi, wari-mani Romaniserai. Romaniserai ira ndaue isira bina nandu oina Windueriafiwa-ukia. Weka irawakisi wea imuna sowi nana Rarewaridoa wea. Bawai irinasandai Nusamoti, kokumai irinasandai Saremoti. Romaniserai irawakisio ioiwakinisi, iwukisi we bino.

Bina bawa, irinasandai Wi ai, ira ma iyaro. Iyai weka ira iwu sa ri Aiwui kinisi Madrisi. Iwu sa ri kinisi weka isira Madrisi wa iyanenggiwa bawa Aiwui iribinda wea. Weka Wi ai iyonasara Aiwui. Iyonasara Aiwui weka Aiwui inunggu Madrisi. Inunggui weka iwesaiana iridama, saianggiwa ruma wanoa.

Bina bawani iyede sa iwu kisi-kirimeki rowua, isono irirowua hua iyamokiwa. Madrisi iyamokua Aiwui iyamo daue niduna waidobunda. Binggia kinititiki Asuna Manaikio, kiniduio.

hij een pijl naar buiten en trok (het eiland) naar de wal. Vervolgens kwam hij te voorschijn, liep er over en zag het sagobos aan de overwal en alle vruchten, die er waren.

Naar land teruggekeerd haalde hij na overleg zijn vrouw en kinderen en ging er wonen. Na verloop van tijd maakten zij het tot hun dorp.

De tritonschelp in het gat van de *wonawa*-boom heette Bui Weroromi; de sabel Sumberoani.

Na een tijd waren er twee mensen, die op de bergen aan de overkant woonden, een moeder, Sarumboi genaamd en haar zoon Romaniserai. Romaniserai kwam naar buiten en ontdekte twee vrouwen, die op het rif Windueri woonden. Toen hij op haar af ging, sloeg hij een doorvaart in de Rarewari. De oudste heette Nusamoti en de jongste Saraimoti. Romaniserai ging op haar beiden af en bleef bij ze en nam ze tot vrouw.

Wi ai, een oude vrouw, kwam er aan om sago te kloppen en na het kloppen ging ze vuur halen bij Aiwui en Madrisi. Toen ze bij hen beiden vuur ging halen zag ze Madrisi gekscheren met de vrouw van Aiwui, zijn oudere broer. Toen vertelde zij het aan Aiwui en Aiwui werd kwaad op Madrisi. In zijn boosheid verbrandde hij hun jongelingshuis, samen met het echte huis.

En die oude vrouw ging naar boven en haalde hun beider koffers. Nadat zij die koffers gegrepen had, liep ze er mee weg. Na de vlucht van Madrisi snelde Aiwui naar buiten en ging te water midden in de rivier en alle vrouwen, Asuna Manai en de haren, gingen te water.

Bina bawani iyamokiwa aia we io. Binda nandua kinisikinasangi anggi: bawai irinasandai Sirokiroi, hua kokumai irinasandai Sowakimi, kisi oina Runggafaro. Kisikirinosai weani kura na Sifaro. Kisikira we here aro. Oramoangga kinisikiwe ruadoa ha uborona. Uborona wea honasia hu kinisikitowoi wéhao. Kinisikiai ha kapia hu kiwe we ndumangga honasia wéhao kinitatakio. Kinitataki weka kinisamoko. Amo daue kiwu Mamitui.

Ripka-Weinami.

10. Het drijvende eiland en zijn bewoners.

Napans.

Nusa raiwa wea. Raiwa ma weka Amaponi iwo isokeao. Sokea maweka Amaponi hua waria Romaniserai kinambo oinao. Raiwa iwa mibinda nanduo. Nehe irinasandai Aiwei Sarumboi, inohia irinasandai Sakumboi. Kisikiriwama nandukia enohia irinasandai Isokira, hua inohia irinasandai Somanuami. Kinambo oina nusa fai wea wama irinasandai Manggoini, nudomani bawa, irinasandai Boiomi. Kokumai irinasandai Arerai. Binda irinasandai Aiwei Rewi, iimukua irinasandai Saiwewiwoki, kisiolina Famawowa hua kinisiede ma kirimekirowua. Mimana irinasandai Woiami. Wuke iyamokiwa iso ha du na Asuna Manei Saina

Die oude vrouw liep weg met die voorwerpen om ze zelf te houden. Van die twee vrouwen heette de ene Sirokiroi en de jongste Sowakimi en ze woonden te Runggafaro. Hun sagoareaal lag bij Sifaro. Zij trokken samen naar beneden naar het sagobos. 's Avonds namen ze het onderste stuk van de palm en sloten daarmee de boom af. Daarna moesten ze hem altijd weer openleggen en als ze hem leegklopten, moesten ze hem altijd weer er boven op leggen en daarom kregen ze er een hekel aan. Uit afkeer zijn ze naar buiten gevlucht en hebben Mamitui gehaald.

Het drijvend eiland. Toen het aan kwam drijven heeft Amaponi het bijgetrokken. Daarna hebben Amaponi en zijn jongen Romaniserai er samen op gewoond. Het kwam aandrijven met twee mythische vrouwen. De ene heette Aiwei Sarumboi en de andere Sakumboi. Van haar beide dochters heette de ene Isokira, en de andere Somanuami. Samen met haar leefden op die losse eilanden een jaarvogel, Manggoini, en een grote kip, Boiomi genaamd, en een jongere (kip) Arerai. Een vrouw Aiwei Rewi en een casuaris Saiwewiwoki, die woonden samen op (de berg) Famawowa en die kwamen samen naar haar koffertjes. Een mythische man, Woiami geheten, had ze opgepakt en in het water gegooid bij Asunamanei Sainamanei. De tritonschelp op de bergen aan de overkant heet Raindi; en een andere

Manei. Bui nana rosa fai we
irinasandai Raindi. Ohia irina-
sandai Roami. Sasua irinasandai
Sumberoani.

Pundrasi-Weinami.

Roami, en het zwaard Sumberoani.

11. Gharopendi daalt uit de hemel neer. (Oorsprongsverhaal van Nubuai).

Gharopendi ioaina Adausanore-
wogha. Maika wo Sorawi Rari-
gharieka wo ma ioaina riruma
sigha. Ioaina rirumaghaika rino-
gha fero. Maika ionéa riwimagha
Maiteidei wo ruka rauno.

Maika Maninei ioaina Ghai-
ponghairo. Maika Maninei wo
farowegha maina Sowigha. Mai-
ka iedegha iodina masingha wu
Remoki, iamokiwi wui we na
binina.

Maika Ghabikerui wo ghero,
imai iuani iafa: „Remoki ani
ghoe?”

Maika iafa: „Iani Niwusangu
wuinina”.

Maika wu rewambeaigha soki
duinina. Maika inawa muna
ghaidoni sa maisa ghaidopaku
raisari. Saieka iotaieka muta
sado Maninei, muta maisa Ghai-
ponghairo sado riwimagha. Mai-
ka iuana Maninei iafa: „Manina,
atanowa aghoromuno raiwia-
mani na kieghe?”

Maika Maninei we ghomino
nandu ghado aigha iapora Gha-
ropendi riwimagha. Iaporiengga
wuinina webuka ghaidoniengga
ioainina.

Gharopendi (de voorvader van de clan
Kai in Nubuai) woonde op de kaap Adau-
sana. Daarop trok hij naar Sorawi en
keerde terug en ging weer in zijn huis
wonen. Daarop stierf zijn makker. Hij
droeg zijn dochter Maiteidei op water te
gaan scheppen.

Nu woonde Maninei (de voorvader van
de clan Pedei in Nubuai) aan het water
Ghaipono. Maninei kwam naar de over-
kant en verbleef in Sowi. Toen sprong hij
te water en greep Remoki (= Maiteidei),
schaakte haar en nam haar zich tot vrouw.
Toen kwam Ghabikerui naar beneden en
zijn vader vroeg hem: „Waar is Remoki?”

„Die heeft die man met die lekkere lucht
gepakt”, zei hij.

Daarop nam hij koperen dingen en smeedde
ze in het water. En toen legde hij deze
rivier (in Nubuai) open tot halverwege de
rivier en keerde terug. De dag daarna
legde hij hem open tot hij Maninei bereikt
had, tot aan het water Ghaipono en vond
zijn dochter. Hij vroeg aan Maninei:
„Maninei, waarmee wil je de bruidschat
voor mijn dochter betalen?”

Maninei gaf toen twee slaven en goede-
ren, waarmee hij de dochter van Gharo-
pendi betaalde. Daarna trouwde hij haar
en legde de rivier hier open en bleef hier
wonen.

Maika Maiteidei iara rikua rinasanai Aighei. Maika enoni Ghabi.

Maika Gharopendi ribimboa nandukigha amopono kiwu mano na Oti. Kirinasanai Fasiawari kisi Sokabai. Maika Gharopendi fero. Feika kikamasi na Otio kiwe rimunabagha.

Ghamori-Nubuai.

12. Gharopendi.

Gharopendieka iamosa na dora-doruna. Maika maina rewang-gugha, nasanai Manasawuisai Managherori. Maika maimba niba. Maika riwarimani Ghiri Rasanggorana. Riwiama Ghabikeru iara Remoki. Remoki wuna Pedei, wu Maninei Damainggori. Maika imai Gharopendi iurako. Sawai etokuani Sirakoi. Aighei wu Sawai.

Wairusimai Nuwurukigha kirirengga bawagha. Nuwurukigha Sanowado-u anggino. Maika ghare amoma Ghaisarui, ghare anggi amoma ineni ma. Wo maika kirinunggu bawani Somaniowi. Pedeukigha kirieni Korisiwari maika Nuwurukigha kirieni Somaniowi. Maika kiwaing-gasa Pedei. Maika Somaniowi ioai wetero, Korisiwari ioai wetero. Maika Pedei kirieni (mosabani) Merembe Aibini. Maika

Maiteidei kreeg twee kinderen, Aighei geheten en de andere Ghabi.

En de twee zusters van Gharopendi liepen weg naar het achterland en trouwden in Wonti. Zij heetten Fasiawari en Sokabai. Toen is Gharopendi gestorven en na zijn dood heeft men voedsel voor zijn dodenfeest bijeengebracht in Wonti.

Gharopendi is uit de hemel neergedaald. Hij zat in een bord, Manasawuisai Managherori genaamd, tot hij groot was. Zijn zoon was Ghiri Rasanggorana en zijn dochter Ghabikeru. Zij baarde Remoki en Remoki is getrouwd in Pedei met Maninei Damainggori. Vader Gharopendi werd boos.

Aighei (de dochter van Maninei en Remoki) is getrouwd met Sawai, wiens jongere broer Sirakoi was (van de clan Sawaki in Nubuai).

Wairusimai is de voorvader van de lui van Nuwuri. De lui van Nuwuri zijn mensen van Sanawado. (Van dat dorp) zijn er sommigen gevlucht naar Ghaisarui, en anderen hierheen. Toen ze hier kwamen was Somaniowi hun leider. De schildpad van de leden van de clan Pedei was Korisiwari en de schildpad van de lui van Nuwuri Somaniowi. Zij hebben de oorspronkelijke verdeling van Pedei gemaakt. Toen is Somaniowi apart gaan wonen en Korisiwari is apart gaan wonen. De vrouwelijke schildpad van Pedei was Merembe

Korisiwari rikuani Sibuki. Maika Sibuki etokuani Werani, ribimbo-gha Aighei wu Sawai. Maika Aighei raiwa Waghai. Nemanieka ana ri Munoi.

Pedeiwini-Nubuai.

Aibini. Het kind van Korisiwari is Sibuki. De jongere broer van Sibuki is Werani. Zijn zuster Aighei is getrouwd met Sawai. Aighei heeft de streng oude kralen meegebracht, die Munoi (nog levend hoofd van de clan Sawaki) nu heeft.

13. Oorsprong der Binnenlanders van de kampong Saifoni achter Nubuai.

Waisimai kisi Soghoi ke woaigha sara na doragha. Maika kinidura na aurigha ghero odi na aurigha. Aurigha rinasanai Orakori. Maika kikobawu ghaidoni ghero. Maika kimumbuara uri sigha ma ghaidoni ghero, kikateina kirirumagha na Manggei. Maika nokigha kimumbuara Kawodughairo, kikateina rumagha kikoaina imaianina. Maika nokigha kimumbuara ghaironi ghero maisa Gharugha.

Maika Waisimai iuta ufegha worai. Ufegha Saremuri. Maika kikamoko dudo Gharugha.

Maika nokigha kimumbuara kikoaina Sapari. Kikonama fimbo Saparukigha binggigha eno iecasa toa, koiwi sa fimbo, kipatai kimunio. Sai makoina koiwa binggigha eno makoina, koiwi sa eno niro kiwui. Nigogokangga kimunio.

Maika kiwo sa kikoaina Manggeghaidogha.

Waisimai en Soghoi lieten oude kralen uit de hemel hangen en daalden (langs die streng kralen) neer op de kruin van een boom, waar zij insprongen. De boomtop heette Orakori. Zij hakten de rivier hier (in Nubuai) naar beneden toe open en sloegen aan diezelfde bovenloop de rivier benedenstrooms open en maakten zich een huis te Manggei. Anderen hebben de rivier Kawodu opengekap en zich een huis gemaakt en daarin zijn ze gaan wonen. Weer anderen hebben de rivier hier opengekap tot aan Gharugha.

Waisimai spleet de kop van de *ufe* (soort schelpdier) Saremuri geheten, en daarop vluchtten ze de Gharugha binnen.

Anderen hebben terrein opengekap en zijn in (het huis) Sapari (in Nubuai) gaan wonen. Als ze bespeurden, dat er een van de vrouwen van Sapari (zelfs ook maar) een losse tand had, dan brachten ze haar naar boven en sloegen haar dood. En als ze de volgende dag weer een der vrouwen naar boven (naar de Binnenlanders) gebracht hadden, als ze dan een goede naar boven gebracht hadden, dan trouwden ze haar. Maar als ze lelijk was, doodden ze haar.

Ze zijn toen naar boven getrokken en aan de Mangge-rivier gaan wonen.

Maika manabawagha Raghoi
iamokiwa bingha ma Kawagha.
Maika iamokiwi ghaika ioaiwi
na Neugagha. Saimakoinaika ia-
mokiwi Ghotaghawe rosa. Rosani
wenasanai Ieriga.

Maika mana bawagha sikigha
kira ma Ghoiru kiwu maiwoigha,
kirisaki ruiki na Ghoirughaido.
Maika Ghoiru mana bawagha
rumana maiwoigha. Maika iofai-
ki wuara nugha.

Sai makoineka mana bawagha
nu sigha woiwa kuigha ghado
ribingha. Maika rumana mai-
woigha. Maika mana bawagha
ioama abogha. Maika dagha
kikighawaika kiragha kimunio
ghado rikuigha ghado ribingha.
Kimunggi wa ribuigha. Buigha
nasanai Kuio.

Maika kira ma Kawodo ghairo
kikoainina.

Kikoaieka warigha iambeisigha
gogoko. Inai rinasanai Nurei.
Warima iambeisi gogoko rinasa-
nai Soghoi. Maika Soghoi imai
rinasanai Waisimai. Maika So-
ghoi ianiko imai weufari we
ritina: „moioie nurie Morioieiee
asai Asai sirina asaie Asaie siri-
na”. Maika Waisimai we righo-
nagha.

Ghenari-Saifoni.

Daar vandaan is de oude Raghoi met een
vrouw weggelopen naar Kawa en is ver-
volgens met haar gaan wonen in Neuga.
Op de dag daarna is hij met haar wegge-
lopen naar de berg Ghotaghawe. Deze
berg heette Ieriga.

En diezelfde oude mannen zijn naar
Ghoiru gegaan om vruchten van de sago-
palm te halen. Ze hebben ze opgeschept
terwijl ze in de Ghoiru-rivier dreven.
Want een oude man van Ghoiru heeft die
sagovruchten opgepikt en hij hield ze
bedriegelijk voor de dorpelingen weg.

Op een volgende dag roeide die zojuist
genoemde oude man met zijn kinderen en
zijn vrouw om de sagovruchten op te
pikken. Daarop hakte die oude een boom
om, maar dat hoorde een raakbende en
die kwam hem doden met zijn vrouw en
met zijn kinderen. Ze wilden hem doden
om zijn tritonschelp, Kuio, te krijgen.

Daarop gingen ze naar de rivier Kawodo
en bleven daar.

Op de duur kreeg hun zoon slechte ogen.
Zijn moeder heette Nurei en die jongen
met de slechte ogen heette Soghoi en
Soghoi zijn vader heette Waisimai. Toen
Soghoi huilde, wiegde zijn vader hem op
de arm en zei: „*Moioie nurie Morioieiee
asai. Asai sirina asaie. Asaie sirina*”. Daar-
bij maakte Waisimai een knopentouw.
(Bij een bepaalde initiatieceremonie van
de lieden van Saifoni die tien dagen duurt,
wordt dit lied nog steeds gezongen).

14. Oorsprong der mensheid uit een broer en een zuster.

Bina natio ioaro. Mamboani ioaro. Maika mangha rasadoi. Kisikikoaro. Koaieka iara wari-magha. Maika iara wiamagha. Maika kisioaieka kisinibaieka ki-wudaruko. Kiwudarubeka maika bina bawa sigha iara warimagha rengga. Maika iara wiamagha ioghofuri. Maika kisikiwe kiwudarumakoina.

Maika kikam boafa adogha, am boafa asano we fio. Maika inawa wiama nandukigha uandaruko kira kiwarawa aro. Kiwarasado arogha maika kikoba nosa wosigha kipama, kiwu boma wosio une kikane kikanona figha.

Maika kikafa: „Isaka nemanieka kanangga anidiana we ineni”. Kinimonggieka eamarario, eboboma kikano. Kikafa: „Kana asambaigha afa anidia ewomo”. Maika kira uandarubeka kira kiwarawa aro bawa. Kiraika kiwarawa sado aro bawaika kikoba negha kipama. Kipambeka mana bawagha iafa: „Mipamgha roba ineniengga foigha kira ma ana mato rana eno angga kanieni”.

Kipambeka mana bawagha ra ma iobawegha. Afa fo ani ewomo, ghoranio rawa nosagha. Rawa ianana nosagha. Maika ghoigha rawoso mana bawagha. Maika kikamoma rumagha oaiwu nosagha.

Er leefde eens een oude vrouw en haar broer. Die man had haar gevonden en ze waren samen gaan wonen. Na een tijd kreeg zij een zoon en een dochter. En na verloop van tijd werden zij groot en trouwden met elkaar. En daarna kreeg die oude vrouw weer eerst een zoon en daarachteraan een dochter en die lieten ze ook trouwen.

En ze aten niets dan vis, en houtskool bij wijze van sago. Toen hebben meteen die twee meisjes overlegd om naar een sagobos te gaan zoeken. Ze vonden een sagobos en hakten één palm om, die zij klopten. Zij namen een heel klein beetje, bakten dat en aten het op en kregen besef van de sago.

Ze zeiden: „Nu pas is dit iets, waardoor we verzadigd zijn, als we gegeten hebben”. Daar ze veel in aantal waren, pakten ze het in bladeren en aten het bij kleine beetjes. Ze zeiden: „Toen we houtskool aten, werden we niet verzadigd”. Toen overlegden ze om een groot sagobos te gaan zoeken. Daarop vonden ze een groot sagobos en hakten er nog één, die ze klopten. Daarop zei de oude man: „Als ik deze omhak onderwijl gij klopt, komen de varkens er van eten en dan kan ik er een van pijlen, die we opeten”.

Terwijl zij klopten ging de oude man er naar een toe, welke hij kapte. Maar het was geen varken doch een slang, die op de sagopalm afkwam, om er in te gaan liggen. En die slang zette de oude man na. Daarop vluchtten ze naar huis en bleven weg van de sago.

Oaia uraraki baika kiromba-raika kira makoina. Kiraghaika ghoigha iamobuara. Kiwara pai-ki wa ghoigha. Maika kiwe ruma oaiwa nosagha. Kiwu figha urai na rumagha. Maika kitosanggio.

Kitosanggieka mana bawagha rasado fogha ianio. Maika kitasario kikanio.

Maika mana bawagha ionaika we sairao. Kiweiwa rikuigha, kiwei-ki na arogha, kikamoma kirinugha.

Kikoainaika kimundaruko, ghare kikamoko kikoaina Koani. Maika koainaika kitirarubeka kirmosabagha, wu Gheinanggigha kiriseragha.

Maika kiwu kiriingoi bawagha Koghei kisi Warari. Maika Gheinanggigha kiwe dangga kirika morai fimbo kimuna we ghomino. Kirika gogokangga afa kimuna ghomino ewomo.

Kewa kimuna nuangga kitumoningguigha kiworaiwuranai. Rana fimbo kiwo kimuna ghareo, kiraghaki we ghominggi amokiki ma kirigha. Kirihangga kiwu sesa, kiwu sunaigha, kipatunggio. Oaiki fimbo kitawaiki na aigha, owukio.

Mandofasi-Nubuai.

Na verloop van tijd kregen ze honger en het kwam hun weer in de gedachten en ze gingen nogmaals. Toen zij kwamen, was de slang weggetrokken en konden ze de slang niet vinden. Toen maakten ze een huisje en bewaakten de sagopalm en haalden sago, die in het huisje klaar stond, en pakten die in toemangs.

Vervolgens trof de oude man een varken aan en pijlde het. En ze vilden het en aten het op.

Volgens opdracht van die oude man hielden ze toen een feest voor het aanleggen der beenringen bij hun kinderen. Dat deden ze in het sagobos en (daarna) trokken ze naar hun dorp.

Na verloop van tijd kregen ze twist met elkaar en gingen er enigen wonen in Koani. Maar na verloop van tijd kregen ze weer omgang met elkaar. Een aanzienlijke vrouw van hen trouwde met het hoofd van de Weinamiërs.

Zij haalden hun grote voorouderbeelden Koghei en Warari. Als de Weinamiërs een raak gingen houden en zij schudden met gunstig resultaat, dan konden ze slaven doden. Maar als ze ongunstig schudden, dan konden ze geen slaven doden.

Als ze een dorp wilden bevechten, dan sneden ze de haren (?) der mensen af. Eerst in de nacht gingen ze er een paar doden. Als ze hen als slaven hadden opgejaagd, snelden ze met hen naar hun prauw, namen touwen en slavenblokken en sloten ze in het blok. Nadat ze hen een tijd bewaakt hadden, kwam men met van allerlei op hen bieden en kocht hen los.

15. De voorouders van Napan.

Napans.

Anirei iwo imainggiwa Wima-wirorui, bingga kinisi mangga. Hua Anirei iribinda Aiwei Wokakai. Aiwei Wokakai iwediadi wario Imboieni kisi Areiwo Manggusi.

Weka Anirei iwe iriimai kinisi inai amoma kimuna doni weni. Kimuna doni sa kiwani rumaini weni.

Waiseri imana nurawa Koweï ri Kundasi iyoina Koani. Iriwaitéa Woromomani inoni Momana Aiomi. Weka anggi oina Weinamidoiado. Kundasi do ani Seruri. Apoiadiwanawa kiwe maiwano wea. Kiweruri ha Seruri oina doiako.

Hanna-Weinami.

Anirei was aan het roeien met Wimawirorui, het was zuster en broer. Nu was Aighei Wokakai de vrouw van Anirei en Aighei Wokakai baarde een zoon Imboieni en Areiwo Manggusi.

Toen liet Anirei zijn vader en zijn moeder hierheen trekken om de geul hier open te leggen en voorts richtten zij de huizen hier op.

Waiseri heeft het voorouderbeeld Koweï gestolen bij Kundasi, die te Koani woonde (Kundasi is het mythisch hoofd van Makimi bij wien Anirei het vuur haalde). Zijn zoon Woromomani dat is Monana Aiomi. En die hebben toen gewoond in de kreek van Weinami. De kreek van Kundasi is Seruri. Zij gaven hem terugbetaling in verband met het feit, dat zij vijanden waren. Nadat zij zich verenigd hadden, bleven zij wonen in de kreek Seruri.

II. DE ZONDVLOED.

16. De oude vrouw door kinderen uitgelachen, roept de vloed op.

Van dit verhaal werden tal van redacties opgenomen, die onderling weinig verschilden en in dit nummer verenigd werden. Daartoe werd een verdeling gemaakt in: I. Aanleiding; II. Toedracht; III. Afloop. Over toedracht en afloop bestonden allerlei varianten. Van de toedracht vonden wij in hoofdzaak twee lezingen, waarvan de eerste weer op drie verschillende manieren werd uitgewerkt. Ook over de afloop bestond weer vierderlei opvatting.

I. Aanleiding.

Binabawani Kiriwui woiwa rifofo nandukigha. Maika kira arogha, kipama nosa. Kiriwui iosaro ramasa erao. Iesa rudo faigha.

Ramakieka kuigha osaiwa nini-muitasigha kiwu anakana ufai-gha. Maika binabawa Kiriwui

De oude vrouw Kiriwui nam haar vier kleinkinderen mee. Die gingen in het sagobos een boom kloppen. Kiriwui stond de pulp uit te spoelen en klom in de spoeltrog.

Terwijl zij ze aan het spoelen was, gingen de kinderen met de lijn vissen, waarbij ze stukken sagomerg als aas gebruikten.

iafa: „Mosaiwa tasigha bewara. Mimbeki anai”.

Maika raiwa eraigha ndei ramaki na ghadogha.

Anggoigha rinasanai Manggioi rana urigha ghero iuna esagha ri Righorighoaigha.

Kiriwui irogha toa. Toaika Manggioi iandera wa toaika raghaika iafa: „Ramina ri auo”.

Iesi ndu io binabawa Kiriwui na faibogha. Riaiwogha sarana iroferagha.

Omokigha usa paikio. Maika iedeiwa eragha ndauo maika no etigha io rewoi maika sikio. Maika iadora no enggorikigha ede ndaue kikanembari wa kisi anggoigha odaruwe. Maika kuigha kikafa: „Binabawa Kiriwui, eno ani ioau ewake?”

Bina bawagha iiawaikieka iafa: „Kabo mitirao. Mitiraieka manembararaigha”.

Daarom zei de oude Kiriwui: „Gaaf daar niet staan vissen. Legt de lijn neer”.

Toen nam ze de pulp mee naar binnen, en spoelde die in de prauw (welke als spoeltrog gebruikt werd).

De krokodil Manggioi lag aan de bovenstroom, waar hij palmwijn had gedronken bij de Righori-binnenlanders.

Nu was de schort van Kiriwui van achter losgeschoten. En toen daarop Manggioi bespeurde, dat hij was losgeschoten, kwam hij er aan en zei: „Laat mij bij je liggen”. Hij klom er op en cohabiteerde met Kiriwui boven op de sagobladschede (welke als spoeltrog werd gebruikt), en zijn kralen hingen hem op zijn achterste.

De kleinkinderen wachtten tevergeefs. En toen bracht zij sago naar buiten en toen was er een van haar kleinkinderen, die ze het eerste zag. Ze riep de drie anderen en die kwamen te voorschijn en begonnen haar uit te lachen, omdat ze met een krokodil aan het cohabiteren was geweest. De kinderen zeiden: „Kiriwui, wie is daar met jou aan het cohabiteren?”

Toen die oude vrouw dat van ze hoorde, zei ze: „Jullie hebben mij zeker gezien en daarom staan jullie om me te lachen”.

II. Toedracht.

Lezing A.

Maika anggoigha suna. Maika ionéa omokigha iona iafa: „Da ma ruma ato aghini kiwe awan-gha mambeni. Tombe orasa ghofuriengga minionagho?”

Maika oramoika kiwo ma ruma. Enabeka doragha muno, mungha saro.

Toen dook de krokodil in het water. En ze zei tot haar kleinkinderen: „Laten we naar huis gaan, dan kunnen jullie moeders jullie het eten geven, dat jullie eten. Want beslist, hoe zal het jullie straks vergaan?”

's Avonds kwamen ze thuis en terwijl ze sliepen, begon het te regenen; het regende maar door tot de ochtend toe.

Saieka bina bawagha ra ghero ra runa sanduo. Maika si ninaworugha sewai ma. Semaika wuio iurionagha nana ienggéa. Maika ninaworu iepana ienggéa.

Redactie 1.

Maika ninaworugha iafa: „Firuma Nuaworo, awu raioni ma Aiwui”. Maika Aiwui ionaika awagha rundero. Maika rundesi rumamungginina.

Redactie 2.

Maika raiwagha sado rinagha we onagha wea rinagha. Weieika rinagha iuna masingha. Iuna masingha ninagha pina. Pimbeka raiwa rudo ghaido. Rawuara nugha ma urigha. Maika iurera masingha. Iurera masinghangga ruru nugha.

Redactie 3.

Ninaworu raiwa gheika we Aiwui. Maika Aiwui ionéa daime-
ragha iunggoana awagha. Iunggoana awaghaika afa ba ewomo.

Maika ionéa wowa iunggi. Maika iunaika bao. Baika rosaigha duruki duinina. Maika iuna makoina!

Maika raiwa rarudo Sanggeighaidogha. Ranaika ra sa rawuara ghairo we nugha. Rasaika iuarera awagha na urigha. Maika awagha we foare mo ghero.

's Morgens ging de oude vrouw naar beneden om haar prauw uit te scheppen en toen zag ze de krab, die aan kwam zwemmen. Ze pakte hem op en schoof hem haar boodschap met het knopentouw tussen de poot en de krab klemde die vast in zijn poot.

Toen zei de krab: „Vriend Nuaworo, breng mijn knopentouw naar Aiwui” (*Aiwui*, dichtertlijk voor *awa*, vloed?). Op het woord van Aiwui kwam toen de vloed naar binnen en overstroomde hen, zodat ze omkwamen.

Hij (de krab) nam het mee en vond een *rina* en gaf dat knopentouw aan die *rina*. Daarop dronk die *rina* water, totdat zijn buik opgezwollen was. En daarna ging hij met dat water de rivier in. Toen ging hij langs het dorp heen naar de bovenloop en liet het water uit zijn bek gulpen. Daardoor spoelde de mensheid weg.

De krab nam het (knopentouw) mee naar beneden voor Aiwui. Toen zei Aiwui tegen de *daimera* (een mythische vis), dat hij moest proberen de vloed op te drinken. Hij probeerde dat, maar het werd niet veel.

Toen zei hij tegen de *wowa*-vis, dat die hem op moest drinken en toen was het veel. En daarop overstroomden de bergen en verzonken. Toen dronk hij nog eens. En toen bracht hij (de vloed) bij de rivier van Sanggei naar binnen. 's Nachts ging hij naar boven en passeerde het dorp aan de riviermonding. Boven liet hij de vloed bovenstrooms weggulpen. De vloed

Lezing B.

Maika Manggioi ninggamaiwa kikanembariegha maika iafa: „Ramunggi wéa te? Ramunggiengga sesa eno wéa”.

Iauno manigha kuboma rokugha iafa: „Rona raitinani. Arokangga aghona una rona wenina”.

Maika ionéa Aiwougha ruiwi na abogha ghero.

Aiwougha rasado niniworugha iafa: „Rona raitinani mokangga aghona una rona wéa”.

Maika niniworugha rao, ragha ionéa maiagha. Maika maiagha iafa: „Afa rarangga rona tine-dai ewomo”.

Niniworugha ra korako. Ragha ionéa ghorì bawagha. Ghorì bawagha ianana Gharenaghaidogha rinasanai Gharaisimai. Iafa: „Rona raitinani mokangga aghona una rona weni. Onani iari afa raiono ewomo. Manggioi riona”.

Maika aiwougha raisario rarudo Sanggeighaido. Iafa ionea: „Aritina ronéaigha aghoiengga aweghado”.

Maika Gharaisimai ra ma iafa: „Rara ma maisa Ronghaidogha”. Maika nitoa sa. Nito saieka iakaba awaigha. Maika minana iaiwodo sigha. Maika rama maisa Sanggeighaidogha. Maika wewa nitoa na Sanggeighaidogha maika iakaba Ausi kisi Werini

veranderde in een bandjir, die naar beneden viel.

Daarop werd Manggioi beschaamd, omdat ze hem uitlechten, en zei: „Zal ik ze maar doden? Als ik ze dood, blijven er maar een paar over”.

Hij lichtte een vogeltje, dat kwam aanvliegen, in en zei: „Ik zal je mijn boodschap zeggen. Vlieg weg en spreek zoals ik je zeg”.

Hij zei, dat de *aiwou* op een boom naar beneden moest komen drijven.

De *aiwou* vond de krab en zei: „Als ik mijn boodschap gezegd heb, zeg dan (na) wat ik zeg”.

De krab ging heen en gaf de boodschap aan de zeekoe. Maar de zeekoe zei: „Als ik zou gaan, zou ik het niet precies zo zeggen”.

De krab ging hard verder en droeg het op aan een groot totemdier in de rivier van Waren, Gharaisimai geheten. Hij zei: „Als ik mijn boodschap gezegd heb, zeg dan (na), wat ik zeg. Deze boodschap is echter niet van mij, maar van Manggioi”.

De *aiwou* was teruggekeerd en het water van Sanggei binnengegaan. De krokodil zei: „Jouw boodschap, die ik gezegd heb, was, dat je je in acht moet nemen, als je hier blijft”.

Toen kwam Gharaisimai er aan. Hij zei: „Ik ga tot aan de rivier Rono”.

Toen kwam hij boven water. Maar hij was bang voor de gevolgen van de bandjir, en hij knelde zijn arm weer tegen het lichaam aan (als hij die opbeurde stroomde n.l. het water weg). Toen liep hij tot aan de rivier van Sanggei. Maar toen hij

kiriighaigha anaiegha. Raisarieka wewa rarudo Ghoinuighaido-gha.

Maika niniworu we onagha sara na Sanggeighairo. Maika iafa: „Ararudo Sanggeighaido”.

Maika wewa iapina Rusinaigha iafa: „Awe unaineni ruiwa nuni”.

Maika iafa: „Ara dia”.

Ra kamambo Satusagha. Maika ra sa maisa Nawoi. Maika iapita maisa Sanggeigha kikoaina weggha. Maika ionéa ianduma irogha. Maika ra kamambo raisaeugha urana weggha.

Maika iafa: „Ara korako ato arama uriako maisa Rusinegho- aigha”. Uko woraigha kowa ma anado sigha nitoa na urigha, maisa Urabaghairo. Iafa: „Aghapi bewara fino. Ghaidoni karaba. Ara fino maisa ara sa Murubanghigha”.

Maika iateina imaia. Iotainina anduni. Iotaieka we wauri wosigha, maika awagha ruo.

wilde boven komen in de rivier van Sanggei werd hij bang voor de mat van Ausi en Werini, die daar ligt en hij keerde om teneinde de rivier van Woinui binnen te gaan.

Maar de krab had een knopentouw bij de rivier van Sanggei neergehangen. Hij zei: „Ga de rivier van Sanggei binnen”.

Toen hij wilde boven komen bij Rusine, zei hij: „Als je dit doet, drijft het dorp hier weg”.

„Ga verder”, zei hij.

Hij ging over Satusa (een gevreesde taboeplaats) en ging naar boven tot Nawoi. Hij dook op helemaal aan de plaats waar de Sanggeiers wonen. Maar hij zei, dat hij onder water moest gaan. Toen ging hij over de plaats waar de *raisa*-bomen staan. „Loop hard door, totdat je bovenstrooms komt tot aan de Binnenlanders van Rusine”, zei hij. Hij stak zijn hoofd weer onder water en schoot naar boven helemaal aan het water Uraba. Maar hij zei: „Kom nog maar niet boven. Deze rivier is lang. Loop maar door, tot je gekomen bent boven aan bij de lui van Murubano”. En dat deed hij. En toen ging hij rechtop staan en beurde vervolgens zijn ene arm op, zodat de vloed wegstroomde.

III. *Afloop.*

Redactie 1.

Maika nungguigha kikonéa kiriwowa kisi daimeragha kikafa: „Misimuna awagha”.

Wowa kisi daimeragha kisiuno masingha paikinina. Ungha paiki wa foderaghanina.

Maika rumamunggiyasi ghare

De mensen zeiden tegen hun *wowa* en *daimera*-vissen: „Drinken jullie samen de vloed op”.

De *wowa* en de *daimera* dronken van het water, maar het gaf niets. Ze konden het niet droog drinken.

Toen kwamen ze om in de overstroming

anggi kiwe kora, kiwe wusio, ke ia, ke fo, ke saro.

Redactie 2.

Nungguigha kikamoko paiki.
Amoko paikieka kiperio.

Redactie 3.

Maika foaro moiwa Ririgho-ghoaigha. Rana nugha kiawara wa mo we tata gheigha.

Maika Dimara Fafai ioina buruagha nasanai Akumbeghiri, moiwi ndaueka ioina Konoaiپی. Maika Ghoaigha kira ndaue kiwe poroma sagha. Maika Dimara Fafai iakako wewa iamoko. Maika Ghoaigha kikafa: „Moai ato mimuna ado. Ghare angga anggowukio”.

Maika iida rumagha na Ghonafaira kikoaina we nugha. Kipika soa, rara, urano.

Ghare anggi ruiki ma Ghoinui kiwe Ghoinuinina. Ghare anggi kiwe Murubario.

Redactie 4.

Kuigha kikafa: „Mede ma miti awa ruiwa ghainieni”.

Ede topéangga ruruikinina, esi rudo ghaigha. Kikono ghaigha rengga esi rudo ghaigha, ruiki ndaue kikoaina Sagheri.

Kikono awawuangga kikoaina awawui, ruiki kiwe Ghoinuio.

Gharenggigha kikoaina gharuri

en sommigen veranderden in buideldieren, of in boomkangoeroes, in dolfijnen, varkens of casuarissen.

Tevergeefs trachtten de mensen te vluchten, daarop zijn ze gestorven.

De vloed voerde de Ririgho-binnenlanders mee. 's Nachts hoorden de dorpeelingen het water beneden ruisen.

Toen ging Dimara Fafei op een klerenkist zitten, genaamd Akumbeghiri, dreef op de stroom naar buiten en bleef in Konoaiپی. Toen kwamen de Binnenlanders naar buiten en legden een laaiend vuur aan. Maar omdat Dimara Fafei bang was, wilde hij vluchten. De Binnenlanders zeiden: „Blijven jullie hier, dan kunnen jullie vis vangen en wij kunnen ze kopen”.

Toen zette hij een huis in het dorp, waar de Ghonafaira wonen. Die modelleren bakvormen, bakschotels en kookpotten.

Anderen spoelden weg naar Woinui en dat werden de Woinuiërs; en anderen werden de lui van Murubari.

De kinderen zeiden: „Komen jullie eens hier, dan kun je de prauwen op de vloed zien wegdrijven”.

Toen ze naar buiten kwamen, omspoelde hen de vloed en ze klommen in de prauwen. Wie het eerst over een prauw konden beschikken, klommen in de prauw. Die dreven naar zee en kwamen te wonen in Sagheri.

Wie over een sagobladnerf konden beschikken, gingen op een sagobladnerf zitten en dreven weg en die maakten Woinui. Weer anderen wonen in het achterland

ruiki fono kikoaina Senggoko.

Gharaisimai mainggusara ruik ukigha. Manggioi iafa: Anggoai fino mato awu ariawani, araiwa masingha”.

Binana Kiriwui iede paikio rana anagha. Iamokiwa rirowu worukigha uraina ewegha we euo.

Manggioi ionéa Gharaisima iafa: „Ara rudo Usaigha, ara topéa na Sondewaisara we ghaidogha”. Maika samo Faisei ra topéana baraigha uraina weggha. Maika wu aiwagha raiwani. Raiwa topéa na rurua sumbegha.

waar zij heen waren gedreven en kwamen te wonen in Senggoko.

Gharaisimai voer achter de mensen, die wegdreven, aan. Manggioi zei: „Laten we even wachten, dan kun je jouw vloed opnemen en het water wegbrengen”.

De oude Kiriwui trachtte tevergeefs op het vasteland te lopen. Ze vluchtte met haar twee draagtassen die stonden op de stam van een *ewe*-boom.

Manggioi droeg Gharaisimai op: „Ga (de rivier) Usa binnen; en kom naar buiten in de rivier Sondewaisara”.

Daarop stak hij (de berg) Faisei over en kwam naar buiten waar de *bora*-bomen staan. Hij nam de vloed en bracht hem weg. Toen dook hij weer op in de diepte der zee.

Gharori-Nubuai; Kepala van Paradoi; Kepala van Sanggei e.a.

17. Een vrouw roept de vloed op om de moord op haar broer te wreken; haar zuster doet dit om de mensen te bestraffen, die haar bestelen.

Maserendaki. Ribimboni Imbonuai. Maika Imbonuai wu Arainggoimai. Maika Imbonuai ionéa Maserendaki kisi Arainggoimai kira kipurako. Kiwu kirkanaigha ghado kirorowugha kira kipurako. Kira ma Sorei kira ma Sasai. Maika kira kisado adoghaika ana foamanggigha, maika ana maimio. Maika ana adogha rowugha riao. Maika Arainggoimai fara adoigha na rowugha. Maserendaki ra etero.

Maika kisikira, kira, kira, kisado adogha maina Mesiri. Maika Maserendaki iafa: „Arainggoima, awe rawo rana adoini”.

Maserendaki en zijn zuster Imbonuai. Imbonuai was getrouwd met Arainggoimai. Imbonuai zei tot Maserendaki en Arainggoimai, dat zij vis moesten gaan schieten. Daarop namen zij hun bogen en hun draagtas en gingen vis schieten. Ze gingen naar Sorei en Sasai, vonden vis en schoten bij de visvangst meervallen (*maimio*). Ze schoten hun draagtas vol vis. Arainggoimai hing zich de draagtas met vis op de rug en Maserendaki liep zonder iets.

Ze liepen met zijn beiden maar voort, totdat ze vis vonden in de Mesiri. Toen zei Maserendaki: „Arainggoimai, laat mij de vissen hier pijlen”.

Maika Arainggoimai iafa: „Awe ato rawo rana”.

Maika Maserendaki iani wuara Arainggoimai. Maika Arainggoimai iafa: „Angha diengga aghana ma ra ma inenima! Aghana dia mao!”

Maika iana fosora maika Arainggoimai ioami. Ioamieka na naiwigha iememeru na iana adogha na we sigha. Iememeru na, fara rowugha, rawuari ma rumaini ma.

Maika Imbonuai iuana Arainggoimai, maika iafa: „Iani raparako Sorei Sasaiasi, iani rapapabo!”.

Maika Imbonuai iafa: „Awari aukofaro. Mari aghoaina sedowako ruanauo mato sida barawario”.

Maika Arainggoimai ninggamaiasi ra iana na dogha na.

Maika Imbonuai iafa: „Awari kabo aukofaro! Awe raimambogha onagho? Maika rara ma aghana na adonieni. Oramoangga rara make runa mamagha wewomo. Rara rawarawa andiwarimagha”.

Maika Imbonuai ragha iuna rifi-gha. Maika iungha mobeka iiaghara ioma rifi-gha na rowugha. Maika inawa ragha wara faisiruwugha. Maika wu mam-bogha risarakigha, riwanggagha ri sareigha, riiasogha, kirikapoi-gha. Wu maika inawa wu kirisapaigha na rowugha. Maika

Maar Arainggoimai zei: „Laet mij schieten”.

Toen schoot Maserendaki ze Arainggoimai voor de neus weg. Arainggoimai zei: „Als je schieten wilt, schiet dan eens op mij! Schiet dan eens op!”

Hij schoot van op het droge en toen gaf Arainggoimai hem een houw met zijn kapmes. Vervolgens trapte hij hem in de grond op dezelfde plaats, waar hij de vis gepijld had. En vervolgens hing hij zich de draagtas om en ging bij hem vandaan naar huis toe.

Imbonuai ondervroeg Arainggoimai, maar hij zei: „Die is vis gaan schieten in Sorei en in Sasai en die is verdwaald”.

Imbonuai zei: „Je zit te liegen. Als jij daar in de kamer had gezeten, dan zou ik je vragen om hem met mij te gaan zoeken”.

Daarop ging Arainggoimai beschaamd in de kamer liggen.

Imbonuai zei: „Je zit vast te liegen! Wat heb je met mijn broer gedaan? Ik zal maar eens gaan naar de plaats waar je die vissen schiet. Vanavond ga ik er heen en ik bak je geen eten. Ik ga naar onze jongen zoeken”.

Daarop ging Imbonuai terug om zich sagokoekjes te bakken en daarna deed ze sago in de draagtas. Toen zocht ze een pandan-bladdoos op, nam de zilveren armbanden van haar broer, zijn polsbanden, zijn schouderbanden, zijn onderbanden en hun voorhoofdkralen; en toen nam ze hun schelpenbanden uit de draagtas en hing zich de sago en hun rijkdommen om de

inawa fara rfigha atabora kiriai-gha.

Maika iida eureigha. Maika ragha, ragha, ragha, rasado mambogha Maserendaki ianana weggha. Maika iupapi figha ataboï aigha mamuni ghere ioaro ianiko.

Ianibeka manigha ro na mambogha iana na weggha. Rotere worai ropawawoi na bimbogha woraigha. Maika Imbonuai iede ona manigha roteweggha. Maika iodi iana ndauo.

Iana ndaueka sira Maserendaki ienggéagha wa topéaigha. Maika saragha waiani na anadogha nduna. Maika wui, ianaïwi ma regha ndero ioai sakurio. Maika iuani iafa: „Maserendaki, misi Arainggoimai iari muraba atanowa, maika munaueni?”

Maika ionéa bimbogha iafa: „Afa angguraradurba atanowa wewomo. Angguraradurba adogha. Mari iwo ianio. Maika rani wuari. Maika iurabeka munda-ru”.

Ianisieka iafa: „Aghani bewara. Awu raiai anisinarao”.

Maika wu risarakigha iighaki na wanggéagha, we risapai bawai-gha iuiki, we ridimboigha iarikio. We riαιοigha nanggio, we riwanggaigha naina wanggéagha. We rirawokopaigha iaria, we risareigha saikio.

Maika inawa iona iafa: „Awura ato araiwa rana na we si-

hals.

Ze trad in hun voetsporen en al voortgaande vond ze de plaats, waar haar broer Maserendaki lag. De sago en de andere dingen deed ze af, hurkte neer en ging zitten wenen.

Toen kwam er een vogeltje uit de plaats waar haar broer lag. Het vloog binnen in haar haar en raakte in het haar van de zuster verward. Imbonuai liep zoals het vogeltje vloog. Toen daalde het neer en ging buiten zitten.

Daarop zag zij de voet van Maserendaki er uit steken. Toen stak ze de handen uit, richtte hem uit de diepte op en ging met hem aan land zitten. Ze trok hem op haar schoot en vroeg hem: „Maserendaki, waarover waren Arainggoimai en jij zo boos, dat jullie zijn gaan vechten?”

Hij zei tot zijn zuster: „Wij waren nergens kwaad om. Wij zijn kwaad geworden om de vissen. Hij had ze zullen schieten, maar ik schoot ze hem voor de neus weg. Daar is hij kwaad om geworden en toen hebben we gevochten”.

Toen ze hem begon te bewenen, zei hij: „Je moet niet huilen. Neem mijn spullen en versier mij”.

Toen nam ze zijn zilveren armbanden en schoof ze om zijn arm, zijn grote schelpenbanden deed ze hem om, zijn oorringen stak ze er in. De twee soorten armbanden bracht ze aan om zijn arm, zijn voorhoofdstreng stak ze er aan, zijn schouderbanden hing ze hem om.

Toen zei hij: „Pak mij op en breng mij dan weer naar dezelfde plaats waar ik

gha". Maika iafa: „Aghanaiwara ndaue rana na we sigha. Aghoi-
engga aghani bewara mato
aghanimbora ndaueka asiro anani
wa rusi ewosi. Asi wa rusi
bangga awu ariosanamagha mato
aghitoda rosagha, mato aghodi
nai. Maika aghodieka inawa
aghanima iroagheika oaina-we-
nugha babu. Babueka bingha
kisi mangha kiwu kirikughaika
wo wa esina nighara urigha.
Dura ndau duwuaiki".

Nugha babueka Andewinuwoi
ioai na ne rosagha, bimboani
ioaina ne rosagha. Kisi kuperema
oaro. Maika ne risigha nugha
oaro.

Maika bina bawagha ra arogha
rawuara riaigha. Maika kira ki-
wumanaki.

Maika iede ma Imbonuai ma
risifaro. Maika Andewinuwoi
luana Imbonuai iafa: „Ariata-
nowa aghaudo nugha babueni?"
Maika Imbonuai iafa: „Raraiwa
sapaigha ma andiwarimagha
iana na wegga. Maika awagha
ru nuni".

Maika Andewinuwoi iafa: „Rawe
ano sapaigha ghare make rapo-
rauo mato aradarangga aghau-
do nugha kiwumana raiaigha-
ukigha".

Maika Imbonuai iafa: „Awe
rono ghare iato awu aghono
ghareo mato ronababeio mato
aghanaiki ma masin ndaue".
Maika Imbonuai ioaro ianimbo

lag". Verder zei hij: „Ga met mij buiten
zitten op dezelfde plaats waar ik lag. En
huil dan niet, dan kijk je naar buiten en
dan zie je de aarde hier éénmaal golven.
Als je hem hoog ziet opgolven, neem dan
je ijzerhouten roeiriem en steek hem op
de berg om er (bij wijze van polsstok)
op weg te springen. En als je wegspringt
en je kijkt naar beneden, dan is het dorp
waar ze wonen weg. Dan zullen mannen
en vrouwen hun kinderen nemen, en er-
mee boven in de klapperpalmen klimmen.
Die zullen echter door de vloed de zee
inspoelen en onder hen wegzinken".

Toen het dorp verdween, zat Andewinu-
woi op de éne berg en haar zuster op een
andere. Die twee waren nog in leven. Aan
de andere kant was nog een dorp over-
gebleven.

Eens ging de oude vrouw naar het sagobos
en liet haar bezittingen achter. En toen
kwamen ze die stelen.

Toen ging Andewinuwoi naar Imbonuai
aan de andere kant en vroeg haar: „Wat
voor toverspreuk heb jij uitgesproken, dat
het dorp verloren ging?"

Imbonuai zei: „Ik heb schelpen armban-
den gebracht naar de plaats waar onze
jongen ligt en toen heeft de vloed dit dorp
weggespoeld".

Daarop zei Andewinuwoi: „Laat ik je dan
een paar schelpenbanden geven, dan be-
taal ik jou er voor, dat je achter mij aan-
komt en die dorpelingen die mijn bezit-
tingen gestolen hebben, vervloekt".

Imbonuai zei: „Laat mij er een paar
houden en dan houd jij er een paar, dan
zal ik het je uitleggen en dan ga je er
mee bij het water buiten zitten". Daarop
bleef Imbonuai naar beneden zitten kijken

bina bawagha, ianaiwa sapaigha ndauro weki rudo ronadogha. Maika ianawuaiki ndero.

Maika Imbonuai iafa: „Rara ma rainuwako, auo aghaghabauo mangga awagha ru ma. Anani kawangga aghaghabawa auo mato awu aghono osanama, mato aghitoda rosaghangga aghodina rosa”.

Maika inawa awagha ru nughai-ka iinggoda rosagha iodina. Awagha ruru nughanina.

Ghaifoai-Nubuai.

en zag, hoe die oude vrouw met de armbanden aan zee ging zitten, ze in het gat deed en er bij wegging de wal op.

Daarop zei Imbonuai: „Ik ga naar mijn dorp daar, neem jij je in acht, dat de vloed niet hierheen stroomt. Als de aarde hier gaat golven, neem je dan in acht en neem je dan je ijzerhouten roeiriem, om hem tegen de berg aan te zetten en zo op de bergen te springen”.

En direct toen de vloed het dorp wegspoelde, zette zij hem tegen de berg aan en sprong er mee weg. En de vloed heeft de mensheid weggespoeld.

18. De zondvloed ontstaat doordat de mensen paling eten.

Ibueri. Raghaika wu ghoigha wei rudo anasadogha. Maika raghaika ionéa bingha kisi wimagha kikoaina irogha. Ra ma rosagha nduna iateina kirirumagha.

Maika rawuaraika riwariboigha kira kimuna beragha. Maika kiraiwa kiridaigha kiwekia bingha. Maika bingha soki. Maika riwariboigha kite kirikigha kikano. Kikanggi tamoieka kikaso awani wa rurukio.

Kesina daidéagha kikoaina. Maika awagha ruba diaika esi ma akai. Maika rumamunggieka ki-peika, ghare kiwe korai, ghare kiwe wusio, ghana.

Ibueri. Hij liep in het bos en pakte een slang en deed die in een bamboe. Daarop gaf hij zijn vrouw en dochter, die beneden woonden, opdracht om naar boven op de bergen te komen, waar hij hun een huis maakte.

Toen hij weg was gegaan, gingen zijn gezellen paling vissen. Daarvan brachten ze het vlees mee en gaven dat aan de vrouwen, maar de vrouw gooide ze weg. De gezellen kookten die van hen en aten er van. Toen ze die hadden opgegeten, hadden ze niet vermoed, dat deze vloed hen zou overstromen.

Ze klommen op de zolder, waar ze bleven zitten. En toen de vloed steeds maar door op hen afstroomde, klommen ze aan het dak, maar hij overstroomde hen en zij stierven, waarna sommigen veranderden in buideldieren, en anderen in boom- en landkangoeroes.

Maika Ibueri ionaika we tera-faigha gheika wu bingha iamondora riterafaigha sekiwi ma rosagha nduno. Kikoaina rosagha maika Ibueri muna fogha etio, muna kora etio.

Maika koisokikoaieka mosigha fobeka kira ma iroggha ghero.

Raghaika kikoaeika wiamagha ionéa imai iafa: „Daida, fi wuara iko”.

Maika iafa: „Mangga aghanima ura we abo mato aragha aghoba ato awu fio”.

Maika ra ma binghaghaika minario. Maika iara warima etio. Maika we wiamagha wuio. Maika iara warima kisi wiama makoina. Maika kisiwubeka kikatobo imai kikaiwa nugha moiwa kikadighana rumamunggi-ki-peukigha. Aiwa nugha banina.

Maika onaika teramo wanogha. Wanoghaika kiko kimuna adoigha.

Insosi-Nubuai.

Maar Ibueri zei, dat hij een touw naar beneden zou doen, dat zijn vrouw zijn touw zou vastpakken, waarmee hij ze naar boven op de bergen trok. Ze gingen op de bergen wonen en toen doodde Ibueri een varken en een buideldier.

Zo bleven ze daar met zijn drieën (vader, moeder en dochter) een tijd en toen het lage water was drooggelopen, gingen ze naar beneden.

Een tijd daarna zei het meisje: „Vader, we hebben geen sago”.

Daarop zei hij: „Als je de boom die daar staat, bekijkt, dan kun je gaan hakken en dan kun je sago krijgen”.

Toen ging hij naar zijn vrouw en lag bij haar. Daarop kreeg zij een zoon en hij liet het meisje met hem trouwen. Toen kreeg zij weer een jongen en een meisje, en toen die met elkaar getrouwd waren, voegden zij zich bij de vader en brachten een samenleving voort ter vervanging van degenen, die verdronken waren. Ze vermenigvuldigden zich tot een groot dorp. En op zijn woorden opende zich een kreekje en toen konden zij vissen vangen.

19. De zondvloed ontstaat door de onhandigheid van een vrouw in het dodenland.

No nunggugha fero. Maika ragha ioaina anagha. Maika bingha wu kuigha raiki. Maika fe u sigha ragha wu kaghanggigha wa bingha ianggi. Maika mangha iafa: „Aghari ara ma aghoaina anani”.

Een andere man was gestorven, en ging in het bos wonen. Zijn vrouw kwam met de kinderen. Toen kwam diezelfde dode *kaghano*-noten brengen om te eten voor zijn vrouw. De man zei: „Kom jij hier in het bos wonen”.

Maika bingha wu kirirowuigha, kiriaigha, kiragha kisi mangha oaro. Oaieka kuigha kikaniba ado. Maika bingha iuana mangha iafa: „Sida bu nara ghare ato sidakapa sawogha”.

Kiraika bingha rinaragha perio. Perieka nifeieka randeika sipabo bina bawagha wa irosangha kai-gha. Maika wu abogha fana bina bawagha irosangha.

Maika bina bawagha ionaika menggoiki. Maika mangha iafa: „Kabo awe onamaingga menggoikangga awani rumamuna iko”.

Maika awagha rumamunggieka kiperu. Kipekawu nughanina. Nunggu oitaunina.

Insosi-Nubuai.

Toen haalde de vrouw haar draagtassen en haar bezittingen en zij kwam daar bij haar man wonen. Na een tijd huilden de kinderen om vis. Daarop vroeg de vrouw aan de man: „Laten we een paar fakkels halen en dan het rif gaan belichten (om vis te vangen)”.

Onder het lopen doofde de fakkel van de vrouw uit. Daarop kreeg ze het koud en naar wal gaande verkeek ze zich op een uitpuilende endeldarm van een oude vrouw. Ze nam een hout en sloeg er de oude mee op de endeldarm.

Op het woord van die oude vrouw raakten ze toen in het donker. De man zei: „Nu je zo gedaan hebt en wij in het donker zitten, zal de vloed hier ons zeker wel overstromen”.

En de vloed overstroomde hen en zij stierven. Ze ontvielen aan het dorp en er waren geen mensen meer.

20. De grootmoeders, die een buidelrat doden, door de vloed weggespoeld.

Oabimbeghi. Maika we sisagha we iana wesido. Maika omoki nandukigha kikoaiwa sisagha na rumagha. Iari ra mingha, rawa barimui. Maika wukie ra maika seki. Sekieka we omoka nandukigha kina bomaigha, we sisagha na bawaigha.

Maika omoki nandukigha kiweio kira ma sedo, rawuari. Maika we sisagha rikigha iangginina. Maika kisikikafa: „Fofu iari afa we na bawa ghare ewomo”.

Oabimbeghi deed een buidelrat in een kruik. Twee grootmoeders pasten de buidelrat op in huis. Dan ging zij (Oabimbeghi) naar de tuin om kladi te halen en die bracht ze mee om ze te koken. En vervolgens gaf ze aan de twee grootmoeders de kleintjes en aan de buidelrat de grote.

De twee grootmoeders ergerden zich daarover en kwamen naar buiten en lieten hem in de steek, want zij gaf aan de buidelrat de zijne en die at hij dan op. Ze zeide: „Ons kleinkind geeft nooit eens een paar grote”.

Maika iomofi rawuara kisiki
maika kisikira kiwarawa sisagha.
Maika kiwarasadoi na wesido-
ghaika kimuni.

Maika iomofi wu awoigha tamoi-
eka ra ma rumagha seki. Maika
iadoara kisi we kirikigha kikang-
gi. Maika iede warawa sisagha.
Maika sira sisagha wa kipang-
gaitewa ianana wesi.

Maika wuie raiwi ioare ianisi.
Ianisi tamoieka wui raiwi ma
anagha. Saieka raiwa warima
nandukigha. Maika we kisiko
ndengga io ioghoifurio iafa:
„Koiso da mingha”.

Maika raikisieka ionasi foaigha
moiwa kisi ma tuniraunina.
Maika inawa iosai ianimbora
paiki wa kisio. Maika inawa rari-
ghari ra ma rumagha.

Regina-Tatui (Japan).

Eens was de kleindochter van haar wegge-
gaan en toen gingen zij die buidelrat
halen. En toen ze hem in de kruik gevon-
den hadden, sloegen ze hem dood.

En toen de kleindochter klaar was met
vruchten verzamelen, ging ze naar huis en
kookte ze. Toen riep zij haar (de groot-
moeders) en gaf haar de hare om op te
eten. Toen ging ze de buidelrat opzoeken.
Toen zag ze de buidelrat platgeslagen in
de kruik liggen.

Ze nam hem mee en ging over hem zitten
huilen. Daarna nam ze hem op en bracht
hem naar het bos. En de volgende dag
nam ze haar twee zoons en liet ze vooruit
roeien, en zij zelf achteraan. Ze zei:
„Laten we met ons drieën naar de tuin
gaan”.

Toen ze hen weggebracht had, spoelde op
haar woord de stroom beiden (de groot-
moeders) de zee op. Toen bleef ze staan
tot ze hen niet meer kon zien. En daarop
keerde ze naar huis terug.

21. Na de zondvloed eten de kraaien van de lijken der mensen.

Awa bawagha rinasanai Aiwui.
Maika ruiwa nungguigha ndero.
Maika kikuserariki na abogha.
Maika kimainggusara mosigha.
Maika kimaingha paiki wa mo-
sigha.

Maika kikana kegha roka roba
si anagha. Maika ro paiki wa
si anaghaigha maika raisairio.
Maika kimainggusara mosigha
kimaingha paikieka kiwe beghai-
gha kikoaina somarigha. Nung-

De grote vloed heet Aiwui. Hij spoelde
de mensen aan wal. Zij hadden zich aan
een boom vastgebonden en bleven liggen
wachten op de ebbe. Maar hoe zij ook
wachten op de ebbe, er gebeurde niets.

Toen zonden ze de *ke* (soort baardvogel)
uit, die wegvloog om naar land te zien.
Maar hij kon geen land zien en keerde
terug. Terwijl ze daar de ebbe lagen af
te wachten, zonder dat die kwam, lieten
ze de kraaien op nipahpalmen zitten. De

guigha kikoaina ghagha. Maika kikonéa begha roko.

Robeka sado no nungguigha kipei kimaina ghagha. Maika begghagha iana no nunggugha. Ianieka nungguigha usa paiki wa begghagha romaigha.

Maika kikonéa kegha ro makoina. Ro taueka sira begghagha ioaina nunggugha ianggio. Nikorake ioare iangha. Maika begghagha ro makoina ndauo ionéa kirino beghaigha kiro tere kiko-dina wo nunggu kipere kimain-gha nunggu sikigha.

Anggieka sepaiki wa masino. Maika kikonéa no begghagha roke warawa masino. Warawa masinaika wo ma sado masino boma maino wano bomagha. Maika bina bawagha ioaiwa masingha iafa: „Afa mum betei ewomo. Mapora ato mumbeni”.

Maika kiro makoinagha kiwu aigha kiwu raiwoigha kirokiki ma kikapora bina bawagha. Kikapora bina bawaghaika we masingha kikunina. Unaika titi masino we mano. Maika oai di bina bawagha nina.

Wonggai-Nubuai.

mensen zaten in prauwen en die droegen de kraai op om uit te vliegen.

Al vliegend vond hij andere mensen, die dood in de prauw lagen. Toen at de kraai van de medemens. Daarom konden de mensen tevergeefs wachten, of de kraai er al aan kwam vliegen.

En toen droegen ze de *ke* op om nogmaals uit te vliegen. Toen hij naar buiten vloog, zag hij de kraai op de mensen zitten vreten. Hij zat er druk van te vreten. Toen vloog de kraai weer naar buiten en riep zijn kraaienvrienden op om naar land te vliegen en neer te dalen op diezelfde mensen, die daar dood lagen.

Bij het vreten kregen ze dorst naar water. En toen droegen de kraaien één van hen op om uit te vliegen op zoek naar drinkwater. Daarop ging hij heen en vond een klein beetje drinkwater in een klein kreekje. Maar de oude vrouw, die dat water bewaakte zei: „Jullie mogen er niet zo maar van drinken. Je moet betalen om te drinken”.

Daarop vlogen zij weer heen en haalden voorwerpen en kralen en vlogen er mee heen en betaalden de oude vrouw. Toen ze de oude vrouw betaald hadden, liet ze hen het water drinken. Toen was al dat water zoet en ze bleven bij die oude vrouw.

22. Na de zondvloed blijven er twee broeders over. (Oorsprong van de Woisimi-kampong).

Napans.

Ineni yona baba awa ru wea. Wa kimaingga foko. Maika mana bawa nandukia kimain foko.

Nu zal ik vertellen van de vloed die opkwam. Een prauw was op het droge gekomen (na de vloed) en twee oude

Irinasandai Kainuai. Enohia irinasandai Mafuio. Maika Mandiwai iyonofa: „Dibe wehonaio?”

Ari Kainuai iyonofa: „Awu morio so dikatana ruma. Fimbo yawe aritaka irinasandai Wokuei yaia irinasandai Wopairi”.

Hamobeka iniari kisiatana ruma kapiaro kisiuainakio. Weka iniari Kainuai iriwaita Awamaniweai iyenakiwa Mandiwai wiama, irinasandai Wandiboi. Ha ininao. Weka iniari iyofa iwui so kisiara waita. Weka kisi omoki anggi Waronggi, Ranakuo, Samberuo. Dimaau, Mariai, Marani, Urusi, Adueri, Siwerori; weka kisi omoki anggi Waruri-nuni.

Kepala Karami-Ambumi.

mannen zaten op het droge. Ze heetten Kainuai en de andere Mafui. Toen vroeg Mandiwai aan Kainuai: „Wat moeten we doen?”

Kainuai zei: „Haal er een paal af dan kunnen we een huis maken. Dan geef ik het jouwe de naam Wokuei en het mijne Wopairi”.

Onmiddellijk daarna maakten ze het huis af en gingen er in wonen. En meteen sliep Awamaniweai, de zoon van Kainuai, bij Wandiboi, de dochter van Mandiwai, waarna ze zwanger werd. En toen zei hij, dat hij haar moest trouwen, dat zij samen kinderen konden krijgen. En dat waren de voorouders van (namen der verschillende huizen). Zij samen zijn de voorouders der Waropendorpen.

23. Twee broeders blijven na de zondvloed over. (Zie nummer 22).

Napans.

Kainuai kisi Mandiwai awa bawa iwuki. Kinambo kimaina kiriwa. Wa nasandai Siwui Foridasi. Wafera Wowerewani, ware Wowerai; kamitui Manggorani; wafaia Worindewani. Kimainggiwa kirisa Wuroruki. Kima wa fokora kiodie ida ruma. Ineri uaro ara kiriwaitai. Weka koku-mai iwu bawa iria. Ari kiwukarariwandaruko nana kirirumadoa.

Orosa wafurio kiriwiama inoni irinasandai Ipairi. Inina weka isado nunggu wano, irinasandai

Kainuai en Mandiwai waren door de grote vloed meegevoerd en zaten samen in hun prauw. Die prauw heette Siwui Foridasi, aan de achterkant Wowerewani en aan de voorkant Wowerai. De achtersteven heette Manggorani en de vaarboom Worindewani. Ze hadden hun vuur Wuro-ruki bij zich. En toen ze in de prauw op het droge kwamen, stapten ze uit en zetten een huis. Na verloop van tijd kregen zij kinderen en de jongste trouwde met die van de oudste. Ze trouwden beurtelings met elkaar in hun huis.

Op een dag hadden de mensen achteruit de prauw een meisje Ipairi geheten. Zij werd zwanger en kreeg een echt mens

Andeikiwasi Rofonggiwasi. Inohia oia irinasandai Waromi. Irao waitaia akakaio. Inai iyodari iyafa: „Awamoma wa waitaia akakau wea”.

Iyari we nunggu ihuambara irisaiwuo Farawesiki. Oia maina rirewanggu Saremeni. Oia akakaia wiewa kiwui hua amokiwi Fonggafono kiwe oia minanai Nusaifono. Iyena hua amoma Makimi ndere uainao. Uaina hua risa amoka Kaio. Heteka ineni.

Helena-Ambumi.

Andeikiwasi Rofonggiwasi en verder een slang, Waromi genaamd. Toen die rond ging lopen, werden de kinderen bang voor hem. Zijn moeder riep hem toe: „Kom gauw hier, want de kinderen worden bang voor je”.

Dien zij als mens had gebaard vroeg om zijn regenkap Farawesiki en de slang zat in zijn bord Saremeni. Van de slang was men bang en dus hebben ze hem opgenomen en achter naar Fongga gebracht en hebben hem laten blijven op de achtereilanden. Terwijl hij sliep, zijn ze bij Makimi aan land getrokken en daar gebleven. Na verloop van tijd is de helft naar Kai getrokken. Tot hier toe.

III. VERSLINDENDE MONSTERS.

24. Siroei, de verslindende slang.

Nuawirakoi. Kikowa munaba maika kisi inai kiwo arogha. Uwaweio ienako. Ienabeka iotaro separio, separi wa iuno masino. Maika ra ghero iuna masingha na rongha, maika iunggiwa ghoigha niagha. Iunggiwaika ra ma nosagha ianoni wa wisiweiegha, ionéa inai. Kisi-kira ma ghagha kisikiwo ma ruma.

Rumanieka Nuawirakoi ninagha sarao. Saieka wesana ghoigha Siroei. Wesana Siroeieka kewa kipamunio. Kiwe rewanggua ghoigha iana rudo. Inai nunggua iana rudo negha. Maika iakufi

Nuawirakoi. Men wilde een dodenfeest houden en toen ging zij met haar moeder naar het sagobos. Ze kreeg slaap en sliep in. Toen ze uit haar slaap wakker werd, was ze dorstig, zodat ze water wou drinken. Ze ging naar beneden en dronk water uit de put; maar ze dronk er semen van een slang bij. Daarop ging ze naar de sagopalm en voelde zich koortsig en zei het aan haar moeder. Ze ging met haar naar de prauw en ze roeiden naar huis. Daar werd Nuawirakoi zwanger en op een morgen bracht ze de slang Siroei ter wereld. Daarna wilde men hem doodslaan, maar moeder Nuawirakoi wilde hem houden. Ze namen een bord, waar de slang in kon liggen. Zijn moeder was er zeer op

nibao.

Nibaika ghaidoroairagha kiwo, kiwoangga ghoigha iana reo. Kira ma regha ianawaiki munggio. Iiawara ghare kiwo ghaide-regha ma siriengga munggio. Ragha ianana suna Gharanai, maika iorana nungguigha. Gharreo kituna kirao, maika we pai-kieka kimunio.

Kiwe wira ma Gheinami, Makimi, Moro, Mamboro; Manighoi-gha kipama figha wedaio; Moigha kiwu nigharo, kawarui, ado. Kiwo Kamarisano rewogha. Maika kiwewa kinisini na riaigha, riseghano, rikorubo, rimosara, riburinie, rirasao, rirakaiwo, riwiwirario, riuao, ritafo. Maika kikarina ghagha, kiwu rewanguo, kiwu ma ghagha ghero.

Maika inai ianisio. Ianisieka Siroei iuana inai iafa: „Mino, aghani beona?”

Iafa: „Ranisauo. Boiwa wa kika niabo, maika rarombarauka ranisauo”.

Maika kiwui rudo ghagha kipatoao kiwoiwi. Kiwoiwieka ianika. Ianibeka so nighaigha duna Ghara-urio. Maika kiwongga kikakawarawa ghoghoido. Maika kiwoiwi ma ghairo ghero. Maika so wesigha duo. Wesigha nasanai Kibeni. Dueka kikaka-

gesteld, dat hij in het een of ander (bord) zou liggen. Toen bracht ze hem groot.

Toen hij groot was geworden, gingen de vrouwen weekdieren zoeken in het vloedbos en dan ging de slang op de wal liggen, en als ze aan wal kwamen, dan lag hij op haar te wachten en doodde haar. En als hij lieden naar het vloedbos hoorde komen en hen zag, doodde hij hen. Hij ging ondergedoken liggen in de Gharanai en slikte de mensen op. Sommigen sprongen te water en liepen weg. Maar omdat ze geen uitweg zagen, wilden ze hem doden. Ze gaven een sein aan Weinami, Makimi, aan Moor en Mamboor; en de Manighoers klopten sago in voorraad. De lui van Moor haalden klappers, boontjes en vis. Ze gingen naar kaap Kamarisano en wilden hem met zijn dingen versieren, zijn rugversiersel, zijn kralen, zijn gordelversiersel, zijn neusversiersel, zijn drinkschaal, zijn schepnap, zijn paplepel, zijn sagonap en zijn schuimspaan. Toen laadden ze de prauw en haalden het bord naar de prauw beneden.

Zijn moeder beweende hem en daarom vroeg Siroei aan zijn moeder: „Moeder, hoe zit het, dat je zo huilt?”

„Ik beweene jou,” zei ze. „We brengen je weg, dat ze je de neus doorboren. En ik kan je maar niet uit mijn gedachten zetten en daarom beweene ik je”.

Toen haalden ze hem in de prauw en roeiden met hem af. Daarop begon hij te huilen. Al huilend gooide hij een klapper weg en die zonk aan de bovenloop van de Ghaia. Daarop roeiden ze in de snelle slag voort, omdat het een taboeplek was geworden, en ze brachten hem beneden naar de monding. Toen gooide hij

warawa ghoghoido. Kiwo ma Femaghario so pandagha duo. Kikabarawa ghoghoido.

Maika kiwoiwi ghagha kiwo ma Kamarisanorewo. Maika Moighagha kitara anagha kimunio. Kimunio kikadasio kiwowuari ma rumaini ma. Maika radakio ma ruma. Maika kimuni wemodai na ruma. Kimunieka kitasario sefi na urangha. Nuawirakoi iomofi sefi na urangha. Sefieka woraigha raparangga urangha nduno iuororio, iafa: „Rai Siroei, rai Simamuri. Mingana rao rokofaro muo”.

Maika kiede ndere kitiri wa woraigha raparana urangha dumba. Kikede maika woraigha kowa rudo uratogha. Maika kiragha kitaghaina sairagha wuarao. Maika woraigha kapara makoina iuororio iafa: „Rai Siroei, rai Simamuri. Mingana rangga rokofaimuo”.

Maika kiwowai kikanio. Nungugha titi kikangha kiwasio, kiwasi taiio, maika mamura. Manighoinaigha kipe titiwao.

Siwari-Nubuai.

een kruik weg en die zonk. Die kruik heet Kibeni. Toen hij zonk, spurttten ze weg, omdat het een taboeplek was geworden. Ze kwamen bij Femaghario en toen gooide hij een geweer weg en dat zonk. Ze spurttten weg, omdat het een taboeplek was geworden.

Toen brachten ze hem in de prauw naar kaap Kamarisano. Daarop zaten de lui van Moor hem na op het land om hem te doden. Ze doodden hem, hakten hem aan stukken en gingen bij hem weg naar de huizen hier. Maar hij liep hen achterna naar huis en zij doodden hem definitief in huis. Daarop vilden ze hem en kookten hem in een kookpot. De grootmoeder van Nuawirakoi kookte hem in een pot. Bij het koken schoot zijn kop uit de kookpot naar boven en jouwde hij haar uitdagend uit: „Ik ben Siroei, ik ben Simamuri. Jullie wilt mij opeten, maar ik ben jullie te slim af”.

Ze kwamen binnen en wilden zijn kop uit de kookpot naar boven zien schieten. Ze kwamen er aan, maar dan schoot zijn kop weer naar binnen in de pot. Toen gingen ze weer daar vandaan op het *saira*-feest zingen en zijn kop schoot weer op en hij jouwde haar uit: „Ik ben Siroei, ik ben Simamuri. Jullie wilt mij opeten, maar ik ben jullie te slim af”.

Toen verdeelden ze hem en aten hem op. Alle mensen aten er absoluut allemaal van en ze raakten vergiftigd. De lui van de Manighoi zijn allemaal gestorven.

25. Siroei.

Napans.

Aratewi nunggu ino. Weka amoko, amodere oina Maniwoi-wairowa. Oina weka kiwo ndaue kitawara saira na Moro. Kitawai haweka Binanggoriomi iyamoka wara Kamasi na Wireri. Iyamo-kawari kiworaisaki kitado arowa. Weka kiwarai ha kiwara papaiki hua kimuna arowa. Motibai inani Rakoi, mandani Andeida-faiai

Weka Motibai iyuna ronda iyung-giwa Oi Siroei. Weka inina sarawari hua iyario. Iyari weka imuna Maniwoia. Iyari hua imaina rewanguaia, nasanggia Manawerori Manasawui. Weka imuna nufono babao.

Inai Motibai wehua kikuna ado, kitefa kawaruio, kitefa masa. Kiwei iyamia ha mokua iniari kikhuna ndaue. Moia kipando-ma wa hua kiwoiwi fone ida wafai ha kimuni na Kamarisano. Ihuana inai iyonofa: „Inai ibo wohona?”

Inai iyonofa: „Iboiwa aue fono hua kiweusara au na arirewofono Kamarisanoa”.

Weka wara manggamusa, sasuo,

Er was een man van (kaap) Aratewi (de Oostpunt van Roetewo-eiland). Hij trok naar het land en ging wonen bij de monding van de Maniwoi. Na verloop van tijd kwamen zij naar zee om een initiatiefeest te vieren op het eiland Moor. Tijdens dit feest kwam Binanggoriomi op Kamasi af in Wireri (een dorp aan de Maniwoi). En toen zij daar naartoe was gekomen, keerden ze naar boven terug en vonden daar een sagobos. En nadat ze tevergeefs naar hem (= Kamasi?) gezocht hadden, hakten ze dat sagobos open. De moeder van Motibai is Rakoi en haar man is Andeida-faiai.

Toen heeft Motibai uit de put gedronken en daarbij dronk ze de slang Siroei op. En toen werd ze zwanger van hem en baarde hem. Daarna ging die de lui van Maniwoi doden. Hij dreef nu rond in een bord met de namen Manawerori Manasawui. En toen moordde hij de achterdorpen uit.

Zijn moeder Motibai overlegde toen, dat ze eten moesten klaarmaken en boontjes en olie moesten koken. En nadat ze hem daarmee vervolgens geolied hadden, klonk de opdracht „naar zee”. De lieden van Moor maakten de prauw zeewaardig, brachten hem naar boven en zetten de vaarboom vast en gingen hem doden op (kaap) Kamarisano. Hij vroeg zijn moeder: „Waar gaan moeder en ik heen?” De moeder zei: „Wij gaan met jou naar boven en dan wordt je daar ingewijd op jouw kaap Kamarisano”.

Daarop zocht men bijlen, sabels, lansen

naiwidahia, hana, ineki andei hu ida wafaia woruo. Isamie iyonio iyanausara wafaia worukia. Weka ine angga kimuni, kipami kiwumomoio. Weka iniari esana wa hu amoko. Kitawara wominaranggua amoko. Amoma weka eka hesa.

Weka Oi Siroei warawéama niwe moiwa. Weka kiwo-ek-ukini esio kikanio. Kikaningga ino isua ndume ihaningga iyonofa: „Tirerere”. Angga Oi Siroei iyonofa: „Tirerere ino ihana wéha honasia”.

Mobeka inengga kiwu Oi Siroei amokiwi hu orio na naiwira, sasuo. Hua amani hasora waia. Amani hasora waia hua amokiwi here esie kikuni anio. Ani ha mokua imamura nua. Kiwe imai kinisi iyomofi kina dahia wareo.

Weka Motibai iwu iria ha isasaki na fahairianasa. Iweki ndaue uraie seki. Seki ha baino. Weka iwofini na anasado iyonofa: „Yai Manggonui Mamunai; yai Oi Siroei”.

Weka imamura nuafone ife kapiao. Ware amoka Kaio, ware amoko Sokonuse rauo. Ware amoka Maitoko. Ware amoko we Tarugareo.

Jozua-Weinami.

en bogen, bracht hem aan land en zette de prauw tussen twee vaarbomen vast. In opgerolde toestand reikte hij van de ene vaarboom tot de andere. Daarop hebben een paar lui hem gedood, uiteen gehakt en in stukken gelegd. Direct daarna klommen zij in de prauw en trokken weg. Onder het zingen van een slavenvanglied trokken zij weg. Zij trokken hierheen en tapten palmwijn.

Maar de slang Siroei herleefde weer en veranderde in een leguaan. Daar kwamen de mensen, die palmwijn hadden getapt, naar boven en pijlden hem. Toen zij hem bepijlden mikte de een naar boven en zei bij het schieten: „*Tirerere*”. Daarop zei de slang Siroei: „*Tirerere*, laat maar weer een ander verder schieten”.

Tenslotte paktten zij de slang Siroei op, namen hem mee en sneden hem met messen en kapmessen in stukken. Toen verdeelden ze hem over de prauwen. Vervolgens trokken ze met hem naar beneden, gingen in huis en bereidden hem toe om op te eten. Nadat ze hem hadden opgegeten raakte het dorp vergiftigd. Ze gaven ook vader en grootvader wat vlees.

Toen nam Motibai het hare, deed dat in een bamboekoker en zette het op het vuur te koken. Maar toen begon hij binnen in die bamboekoker te joelen en zei: „Ik ben Manggonui Mamunui, ik ben de slang Siroei”.

Toen heeft hij het bovendorp vergiftigd, zodat ze zijn uitgestorven. Sommigen zijn er naar Kai getrokken, anderen buiten naar de Biakse eilanden, weer anderen naar Windessi en nog anderen werden de Tarugarei (Binnenlanders).

26. Siroei.

Nuawirakoi. Kira arogha maika iungha masingha iunggiwa ghoigha niagha, maika ninagha sara. Maika iara ghoigha, rinasanai ghoigha Siroei. Maika ghoigha rura ghero ianana aboeuo. Maika nungguigha kiwo gheika ghoigha munggio. Munggieka rurana urigha. Ghoigha iokofara inai iafa: „Rari afa ramunggi ewomo”.

Maika kikamoko kikua naiwigha kikateina naiwiradaigha. Maika kiwoiwa ghoigha ghero. Maika ghoigha ianiko. Maika inai iokofari iafa: „Amboiwa auo ghero mato kitaghaiwa aueni mato kiwe rewano na aghenggéaio”.

Maika kiwei anana nafa muni fero.

Kimunieka iamobuaiki we moiwa, sarana aurigha. Maika ko saika kitipaboi, maika kikandoromio, kiwei sefi na urangha. Maika sefiengga iiwada woraigha anana urana-sarongga maika iafa: „Nggowo, nggowo, rai ghoigha Siroei”.

Maika nunggu kikatawari wa kitirio. Kitirieka we woraigha torami ma urangha. Maika kiwui ndere kiwowa kikanio. Kikaniengga mamuiko, nugha kipero.

Begha-Nubuai.

Nuawirakoi. Men ging naar het sagobos en toen zij water wou drinken, dronk zij er semen bij van een slang. Toen werd zij zwanger en bracht een slang ter wereld, geheten de slang Siroei. De slang kronkelde stroomafwaarts en ging liggen op een boomstam. En als er mensen stroomafwaarts kwamen dan doodde de slang hen. Vervolgens kronkelde hij stroomopwaarts. De slang loog tegen zijn moeder: „Ik heb hen niet gedood”.

Toen trokken ze heen en slepen hun messen en vervaardigden bamboe-lansen. Daarop brachten ze de slang naar beneden. De slang huilde. Maar zijn moeder loog hem voor: „We brengen je naar beneden om een feest met je te houden en dan doen ze een koperen ring om je benen”.

Toen legden ze hem neer op het strand en sloegen hem dood.

Daarop ontvluchtte hij hen en veranderde in een leguaan, die in de kruin van een boom hing. Ze roeiden naar boven en zagen hem voor een ander dier aan en ze schoten hem aan een pijl en kookten hem op in een pot. Onderwijl schoof hij zijn kop over de rand van de pot en zei: „Nggowo, nggowo, ik ben de slang Siroei”.

Als er mensen op hem kwamen afsnellen om hem te zien, trok hij zijn kop weer in de pot. Ze haalden hem er uit en deelden hem in stukken en aten hem op. Maar vervolgens raakten zij vergiftigd en de mensen stierven.

27. De verslindende leguaan gedood door een jongen en zijn moeder.

Moiwagha ana Iaura. Moiwagha minana rewogha, nasanai Kwatisorei. Maika moiwa sunafaro muna Iaura, munggi titikio. Mungha sesa bingha etigha, rinasanai Inariori. Ninagha sara. Bingha iamoma rosagha. Iamobeka ioai tita waigha nasanai Kiaiomi. Ioai rana woruo. Iara warimagha.

Ranoro ionéa inai we rikanagha ghado kowaigha. Rana banggaikena ioama anasai saki we matane, we fai banggaikena. Samomoki tamoeika iorana fai banggaikena. Maika iida sea rumagha. Maika we ne fagha urana reigha.

Iona inai rumana waigha, ioba danggigha. Maika we poroma sagha. Asigha uwa nduno.

Maika moiwa siro asigha wa uwaigha. Maika suna faro, we wa muni kisi inai. Maika warimagha iana moiwa, iana faigha titiwa. Inai iatuka waigha soki rudo worodogha. Maika moiwagha fenina.

Maika warimagha sasara titiwa moiwa. Sumomoi. Maika wu terafaigha ianuro nidaigha. Maika raikigha iusera riki na rifaigha.

Kisienaka ranabuino. Maika warimagha ionéa inai iafa: „Unagha re aiangga awarinda ewara.

In Jaur (het uiterste Zuiden van de Geelvinkbaai) woonde een leguaan. Die leguaan verbleef op de kaap Kwatisorei. Die leguaan ging te water aan de overkant (de verteller plaatst zich zelf op de Moor-eilanden) en doodde de lieden van Jaur allemaal. Hij doodde ze op één meisje na, Inariori geheten. Zij was zwanger. Die vrouw vluchtte naar de bergen en zat dichtbij de steen Kiaiomi. Ze zat er twee dagen en kreeg toen een zoon.

Na drie dagen zei hij tot zijn moeder, dat ze hem een boog en pijlen moest geven. Na vijf dagen hakte hij bamboes en scherpte ze tot lansen in vijf bundels. Toen hij klaar was met hakken, bond hij (ze tot) vijf bundels, en zette een omheining om het huis. Eén bundel legde hij klaar bij de deur.

Daarop zei hij zijn moeder, dat ze stenen moest rapen en brandhout hakken en het vuur oprakelen. De rook sloeg naar boven. Toen zag de leguaan die rook opslaan en dook naar de overkant en wilde hem met zijn moeder doden. Daarop bepijldte die jongen de leguaan. Hij schoot zijn bundels allemaal af. De moeder nam (hete) stenen in de tang en wierp ze in zijn bek, zodat de leguaan doodging.

De jongen wilde de hele leguaan en sneed hem aan stukken. Daarop nam hij touwen en reeg daar zijn vlees aan. Hij nam ze (de stukken vlees) mee en legde ze bij hen aan de paalstompen (van het huis) vast.

Ze sliepen met zijn beiden tot midden in de nacht. De jongen had tot zijn moeder gezegd: „Als de honden aanslaan, moet

Sikana anuta". Kokoigha kikai-
angga kisiighawa nunggukigha
kiwe ghaigha buai, maika saieka
rumagha topéa nduno aghata-
bora nunggugha. Kitopéa ndum-
beka we nunina. Nunggughigha
kikoaina nughanina.

je me niet wekken. Laten we maar rustig
blijven liggen". Toen de hanen begonnen
te kraaien hoorden zij mensen lawaai
maken met de prauwen. De volgende dag
kwam er een huis te voorschijn met de
mensen er bij. Daarna werd er een dorp
en de mensen bleven in dat dorp wonen.

Manggai-Moor-eilanden.

28. Het verslindende varken gedood door twee jongens.
Seradori, de verborgen vader.

Fogha rinasanai Awomo muna
Kaipurigha, munggi kiperu. Ki-
peika kiwu unaigha. Kiraika
kiwarawa fogha wa kimuni. Ki-
waragha kitado foghangga fogha
muna nunggugha etio. Saima-
koina kirangga muna eno ma-
koina. Kira paikieka kikafa:
„Aimba koaro”.

Maika kikonéa ku nandukigha
kira oba kiringigha. Oba fogha
munggi na we mingha. Maika
kuigha kiragha okofara furongha.
Maika kiragha kikoama kirigha-
raiwoi, kiwada rudo furono iro-
reigha. Maika kipokiwa nina-
dorana worukigha. Maika eno
iamona gho, eno iamona gho.

Maika kisikiragha okofaro fo-
gha. Fogha uanggi iafa: „Muari
minda ghoe?”

Maika kikafa: „Anda maika
andasadoauo”.

Een varken, Awomo genaamd, moordde
de mensen van Kaipuri uit. Daarom
gingen zij met hun honden naar het var-
ken zoeken om het te doden. Toen zij al
zoekend dat varken gevonden hadden,
doodde dit varken een zekere man. En
toen ze de volgende dag kwamen, doodde
hij er nog een en omdat het hun niet gaf,
of ze al kwamen, zeiden ze: „Laten we
dan maar zo blijven”.

Nu zeiden ze tegen twee jonge mensen,
dat ze hun tuin moesten gaan openkappen,
de tuin, waarin het varken hen doodde.
Die jongelui kwamen daar aan en ver-
schalkten een muis en daarop gingen ze
zich doornige rotan kappen en staken die
in het achterste van de muis en toen
trokken ze zijn lever er uit. En de ene
pakte het ene stuk en de andere het
andere.

Toen gingen ze het varken een poets bak-
ken. Het varken vroeg hen: „Waar gaan
jullie naar toe?”

Ze zeiden: „We lopen in het bos en nu
vinden we jou”.

Iafa: „Atanowanggi mindaikie-wake?”

Nunggu iafa: „Aninadorana inieka apokiki”.

Maika fogha iafa: „Mokofairao”.

Maika kikona kikafa: „Oitawo”.

Maika kisiamondora fogha maika kiwe woraigha ma iro, irogha ma bo. Maika kiwe iwadai gharaiwoigha na fogha iro, kipokiwa ninadorana worukigha. Maika fogha iana kisiosaiwi. Osaiwio orawaigha sunio maika kira ma rumaigha ndauo.

Kirimini anibaiki maika kikafa: „Tombo fogha muna eno wea”.

Maika kiraghangga kitagharo, kitaghaiwa kimuni wea. Maika kirirano kikafa:

Anda muna faie fai Mamberakui

So nanggoia fai sa so nanggoia

Anda muna nire nori Mamberakui

So manggoia nori so manggoia.

Maika nugha kikafa: „Miwara kabo ianggi kitaghai maigha, kabo fogha kimuni. Kimungha apora nuni wa fogha mungha nuni babuegha”.

Maika kira maika nugha kikafa: „Maiwéa mitaghai maigha?”

Maika warima nandukigha kikafa: „Iani amunigha”.

Maika kikonaika nugha kiragha kikanimbori ianaigha. Iimari raghana ne wosi mo gheigha. Maika iima osagha makoina mo

Hij zei: „Wat hebben jullie daar bij je?”

De man zei: „Onze lever, die we er uitgetrokken hebben”.

„Jullie houden mij voor de mal”, zei het varken.

„Neen,” zeiden zij.

Toen pakten ze dat varken beet en hielden zijn kop naar beneden en zijn achterste naar boven en toen schoven ze die doornige rotan in het achterste van het varken en trokken zijn lever er uit. Het varken bleef liggen en zij bleven er bij staan, totdat de zon onderging. Toen gingen ze naar de huizen naar zee.

Hun moeders waren over hen aan het huilen. „Het varken heeft er zeker weer een gedood”, zeiden ze.

Maar toen zij er aan kwamen, hieven ze een lied aan en bezongen (het feit), dat zij hem doodden. Hun lied luidde:

Toen zeiden de mensen: „Hooft, misschien komen zij daar zingend aan. Misschien hebben ze dat varken gedood. Ze hebben het gedood ter vergelding van de mensen hier, omdat dat varken de mensen hier uitmoordde”.

Toen ze er aan kwamen, zeiden de mensen: „Hoe komen jullie daar zo zingend aan”.

„Hem hebben we gedood”, zeiden die twee jongens.

En toen ze dat zeiden gingen de mensen een kijkje nemen, hoe hij daar lag. Hij had een waringin los- en omgetrapt. En ook een ijzerhoutboom had hij omgetrapt

ghero. Maika iima wesigha mo
ghero. Maika iima raigha mo
ghero.

Maika kiraisaiki kira ma nugha
kikafa: „Kabo feni maika iana
iingha onainenieni”.

Maika kiraghaika onéa kirimo-
sabaigha ua kiriseraigha. Maika
niawora saieka fogha iiamo nu-
sagha. Maika iimo Kaifurinusagha
dura ghero, maingha maisa
Gharena-ghairo we Nainusagha.

Maika Kaifurigha oare animbo-
rawa duraigha. Saieka kira ani-
ma fogha ianana we tunigha.
Animgha paiki wari, kiti woafa
sarakigha, rewanggigha, ponisi-
gha. Maika animgha paiki wa
fogha kikafa: „Koba niduraiwi
na nusagha nina”.

Maika ke righara aurigha ma iro
ghero, maika keringgighara aghai-
eugha ma bogha nduno. Maika
kikafa: „Nemani bo dua diming-
gigha. Nati ani kimuni fero”.

Maika fogha rifaisi wosighaika
urana Kaifuri-nusagha uraiwa
risaparo, rirawo. Maika kiwu
risaparo, rirawo, nugha oaiki
nina. Maika fogha iana nikokowi
nina. Maika woafa nikorighaika
anai we sapai, we rawoi.

Maika nugha kiragha kikanako
kiriminggigha, desigha, kakum-
bo, rifuo, uio, timuri, kaisitero,
mamaio, umbenio. Maika bino

en een *wesi*- en een kasoeari-boom.

En toen keerden ze naar het dorp terug en
zeiden: „Hij gaat vast dood. Hij ligt zo te
stuiptrekken”.

Toen gingen ze het meedelen aan hun
adellijke vrouwen en mannen. En tegen
de ochtend trapte het varken een eiland
los, een eiland van Kaifuri, het raakte los
en kwam naar beneden en toen het bleef
liggen, had het de monding van de Wa-
renrivier bereikt en werd het eiland Nau.
De lieden van Kaifuri zaten waar te
nemen, dat het vrijkwam. De volgende
dag gingen ze kijken naar zee, waar dat
varken gelegen had, maar ze konden niets
meer van hem zien. Ze zagen niets dan
zilveren, koperen en celluloid armban-
den. En toen ze dat varken niet meer
konden zien, zeiden ze: „Hij is misschien
met het eiland samen naar beneden ge-
komen”.

En weer keerden ze de bomen onderste
boven, ze keerden wortel en stam onder-
ste boven naar boven toe. „Nu kunnen we
onze tuinen gaan bewerken”, zeiden ze.
„Die éne hebben ze gedood”.

Nu stond het ene koffertje van het varken
op het eiland Kaifuri met zijn schelpen
armbanden en zijn kralen er in. Daarop
haalden ze zijn schelpenbanden en zijn
kralen en die hebben de mensen bewaard.
Het varken lag daar te verteren, maar al-
leen zijn gebeente lag daar en veranderde
in schelpenbanden en kralen.

Toen gingen de mensen heen en beplant-
ten hun tuinen met *desi*- en *kakuno*-
vrucht, met pinang, pisang, kasbi, mais,
en verschillende bomen. Toen beraadslaag-

mano uandaruka kikafa: „Sai-engga da koba diminggigha mato kakufa dikuigha nina. Fogha iosaieka munaki peai. Dua diminggigha”.

Maika Boraghai, Kaifuri, kira-ghoandaruko. Kaimono, Murusunduo, Muruba kiraghoandarumbeka uandaruba kirisairagha wa kitagharo. Maika Kaifurigha uana Boraghaigha kikafa: „Risakowake muari moai ro. Andirisa ghare fogha munako. Mimbe mina sairagha. Aimba anggoaia. Andinuni babu wea. Anggoai ma andiawoini ti pino. Boraghai ke kirisairagha nina”.

Boraghaigha kitaghara kirisairaghaika Seradori ra ndau iowa ri kio. Iowa ri kieka bina Insosionamakuri iafa: „Ah Seradoro, awari anigogoko. Ara nde, aghoiwuaiki wa mesi owa sakaro”.

Maika Seradori wu wai fabegha sokoda bina Insosi. Maika ra ndau wa iowa dieka bingha iakaio iafa: „Seradoro, anirara roika ara ndau wa aghowa we. Anigogopea arawu sairawako. Arawuara ato kiniroukigha ki-koai. Ara maika aghataboi kirisairagha wa aie?”

Maika Bininsosi wesana rikugha Adori. Kugha iafa: „Daidani

den mannen en vrouwen met elkaar: „Laten we morgen onze tuinen gaan kappen om onze kinderen te voeden. Het varken dat er de wacht bij hield, heeft men gedood. Laten we tuinen gaan aanleggen”.

Daarna gingen de mensen van Boragha en van Kaifuri bij elkaar aan en ook die van Kaimono, van Nurusanduo en Muruba, om te overleggen over het vieren van een initiatiefeest. De lieden van Kaifuri vroegen aan die van Boragha: „Jullie hebben aan jullie kant goed gezeten, maar aan onze kant heeft het varken ons gedood. Houden jullie nu de *saira* en laten wij maar blijven. Onze mensen zijn weg. Laten wij maar wachten, totdat onze vruchten eerst zijn opgekomen. Laat alleen de lieden van Boragha een initiatiefeest houden”.

Bij dat initiatiefeest van de lui van Boragha kwam Seradori naar buiten om bij hen te dansen. Bij het dansen zei de vrouw Insosi sarcastisch tegen hem: „Ach Seradori, jij bent lelijk. Ga naar binnen en blijf bij hen vandaan, dat ze ongestoord alleen kunnen dansen”.

Toen nam Seradori een witte steen en wierp daarmee tegen Insosi aan. Toen hij naar buiten kwam om bij hen te dansen, werd de vrouw bang voor hem en zei: „Seradori, als jij een goede constitutie had dan zou je wel te voorschijn mogen komen om te dansen. Maar je bent lelijk en ga nu maar bij dat feest weg. Ga weg, dan kunnen de knappe lui blijven. Waarvoor ben jij hier nou gekomen om aan hun feest mee te doen?”

Bininsosi baarde een zoon Adori en het kind zei: „Mijn vader is hij die daar aan

inogha iowaghaigha”.

Maika ianike sarawari iafa:
„Daida, asarawaira ndero”.

Maika sara paiki. Binisosi iakori wuari iona „sarawa kiniro-ukiengga” nitatako. Warimagha manggura Seradori. Maika bingha iafa: „Asarawa nipapakugha wa aie? Asarawa ku anggi kiniro-ukigha eno ato rawuieni. Inogha nipapako. Ranitatako. Seradoro, awari atanowa ara ma aghowa ri ki waie? Eni ani wa wu aue?”

Maika Seradori iafa: „Binisosi ionamakuraiawe. Koai fino, rara rawe rono tina”.

Maika Seradori ragha wu dano. Maika ii sagha danggigha wedai, iawim be kakora. Maika weporoma sagha iodi ndaueka saiani.

Maika iodigha ndero nisini na risarako, ripondisio, rirowano, sarana rawo, ra ma nugha nina, we risairagha. We risairaghangga iafa: „Bininsosi ionamakuraiawe, rara ma rowa maisa buino”.

Maika ra ndau iowaika bingha iafa: „Nemanieka onamakurieka ragha iundighani, niro ghéai”.

Maika iowa nimerembeka ra ndere ioaro. Maika Bininsosi fesa riwarimagha, fesa Seradori ioai-wi na ienggéabogha. Bininsosi iafa: „Seradori mana niaio”.

het dansen is”.

Huilend stak hij de armen naar hem uit en zei: „Vader, steek je armen naar mij uit”.

Maar het baatte hem niet, want vrouw Insosi hield hem van hem af. Als zij zei, dat hij de armen naar de knappe mannen moest uitsteken, weigerde hij. De jongen verkoos Seradori. Toen zei de vrouw: „Waarvoor steek je de armen uit naar die schurftlijder? Steek je armen uit naar een van de knappe jongelui, dan kan ik die trouwen. Deze heeft de schurft. Ik wil niet. Seradori, waarom kom jij hier en waarvoor dans je bij hen? Wie zou jou willen trouwen?”

Seradori zei: „Bininsosi beschimpt mij. Laten ze maar wachten, dan zal ik mijn rol eens gaan spelen”.

Toen ging Seradori heen en verzamelde brandhout en spleet de houten door en zette ze tot een stapel in het rond. Daarop liet hij het vuur oplaaien en sprong in het vuur en verbrandde zich.

Daarop ging hij weer aan land en tooide zich met zijn zilveren, koperen en celluloid banden, hing zich de kralen om en ging naar het dorp en hield zich een feest. Daarbij zei hij: „Bininsosi heeft mij beschimpt. Nu kom ik dansen helemaal er midden in”.

Hij kwam te voorschijn en toen hij begon te dansen, zei de vrouw: „Nu heb ik hem beschimpt en is hij zich gaan ombakken en weer knap geworden”.

Na het dansen werd hij moe en ging binnen zitten. Bininsosi pakte haar zoon en bracht hem naar buiten en ging bij hem staan. Toen greep die jongen naar Seradori en ging bij hem op schoot zitten.

Maika Seradori iafa: „Insose, aonamakurara wea. Nemani asirara we raniroini. Nemani anuwaira ma awe Adori ma roaiweni”.

Naghai-Woinui.

Bininsosi zei: „Seradori was een lelijke man”.

„Insosi”, zei Seradori, „je beschimpte mij en nu zie je, dat ik knap ben. Nu ben je op mij gesteld, zodat je Adori aangeeft om mij bij je te houden”.

29. De verslindende vogel doodt de mensen uit het drijvende huis.

Ghaideigha. Onangga rumagha duraiki. Duraiki ma sangha ghero Duraiki ghere kimuna ado. Binggigha kira ghaidarewogha; manggigha kiraiwa faianggigha. Kimuna adogha oramo fimbo ona fimbo rumagha duraiki ma nu sigha sa.

Maika manigha rinasanai Sifuiserai. Maika sira nughai sanggi muna nunggu. Mun kai binggigha, mun kai manggigha, muna waitéaigha. Mungha titiwa nuo. Maika sesa mana bawa natio, maika iuwari na rudarai. Maika wu unagha, maika kisi unagha kirao. Kikoiengga iuna fio kisikikano. Wu unagha we na bina. Wuieka unagha ninagha nina. Maika sutowa nina wu kugha ana unagha ninadogha. Wiama nina.

Maika wu kowugha we we susio iuno. Iungha nibanina. Nibangga maika wui we na bingha. Wui we na bingha inawa maika ninagha sara. Ninagha saraika iara warimagha rengga. Maika iara wiamagha ghoifurio. Maika

De lieden van Ghaidei. Als zij een bevel gaven, ging hun huis met hen er uit naar zee beneden en dan gingen ze vissen en gingen de vrouwen in het vloedbos en de mannen gingen met de netten vissen. Als het avond was geworden en er weer een bevel was gegeven, gingen de huizen weer met hen er af naar boven, naar het dorp toe.

Nu was er een vogel Sifuiserai, en toen die de mensheid zag, greep hij ze in zijn klauwen en doodde de mensen. Hij doodde alle vrouwen en alle mannen en de kinderen, het hele dorp bij elkaar.

Behalve echter één oude man, want die had zich toegedekt met de schors van een palm. Hij haalde zijn hond en hij trok weg met zijn hond. Na een tijd bakte hij sagokoekjes om te eten en hij nam zijn hond tot vrouw. En die hond werd dragend en hij sneed hem open en haalde een kind uit de buik van de hond. Een meisje.

Hij haalde suikerriet om het bij wijze van moedermelk te drinken te geven. Door dit te drinken werd ze groot. Daarop nam hij haar tot vrouw en ze werd meteen zwanger en bracht vervolgens eerst een jongen, en daar achter aan een meisje ter wereld. Die jongen en dat meisje

wiama kisi warima kisinibao. Kinibaieka kisikiwudaruko.

Maika wiamagha ninagha sara. Maika iara no warimagha makoina. Maika iara wiamagha. Maika kiwudaru makoina. Maika aiwa nugha banina.

Indomibini-Nubuai.

30. De verslindende slang laat een jongen en een meisje in leven.

Bina bawa, rinasanai Mumai, rarua mingha. Maika rua minghaika separi wa masino. Maika iunggiwa ghoikoiwogha. Maika ninadogha koari na. Warigha kimuna fo angga kena dai ghare angga ianggi angga ghoigha ianggi na ninadogha wuari.

Warigha kiwu kana, kiwu naiwiro. Maika ghoigha rurana ninadogha rurai topéa rafarako. Maika inawa warigha kitarawaricka kimuna ghoigha, kimuni, kumini, kimuni, kitekekefi, kitasari, kito nidaigha kaisora wanoigha titikio. Maika nie rara, nie kano, nie maiwoa, nie fao. Kitawa niraraghaika we foaro we raindeo. Maika nikori wosigha ana kakawao maika anagha ghaieka nugha babuo.

Sesa warima kisi wiama kisioaia gharaisinawuigha. Wiama-gha na katagha rirowui woruo, warigha na woruo. Kisiangha titieka sesa rowu wosio. Maika mosigha foko. Mosigha fokangga

werden groot en daarop trouwden zij met elkaar.

Toen werd dat meisje zwanger en bracht ook nog een jongen ter wereld en nog een meisje en die trouwden elkaar weer en er kwam een groot dorp uit voort.

Een oude vrouw, Mumai genaamd, ging haar tuin bewerken. En daarbij kreeg ze dorst en ze dronk water met slangeneieren erin. Daarvan kreeg ze een vol gevoel in de buik. Als nu de jongens een varken gedood hadden en haar wat van het vlees gegeven hadden om het op te eten, dan at die slang het in haar buik van haar weg.

De jongens pakten bogen en messen en toen die slang uit haar buik naar buiten kwam kronkelen om te gaan vissen, staken meteen die jongens de handen naar hem uit en sabelden die slang neer. Ze bleven maar door sabelen. Ze maakten hem fijn, ze vilden hem en smeten zijn vlees neer over alle kreekjes, stuk voor stuk. Toen veranderde hij in *rara*, *maiwoa*, *fa* en andere mangrovebomen. Toen ze zijn bloed opschepten, veranderde het in een rode stroom. Een van zijn botten lag te stuiptrekken. Toen scheurde de aarde wijd open en het dorp werd verzwolgen.

Behalve een jongen en een meisje, die achter een kluwen touw hadden gezeten. Het meisje had twee zakken vol *kata*-vruchten en de jongen twee. Ze aten ze op, allemaal, op één zak na. Toen werd het eb en toen daarna de paradijsvogels

saranagha weika amagha saito-peá. Saitopéangga kiwudaruko.

Kiwudarukangga bingha iara warimagha, iara wiamagha. Maika inawa kisinibaieka kiwe kiwudaru makoina. Maika iara no kugha makoina kiwe kiwudaru makoina. Aiwa nugha banina.

Maika wiamagha ioaiwa wari-magha auigha kiwui fero. Kiwui feika kisi inai raiwa ebarufena, soki na we nafagha, nasanai Iidanafa. Maika rasado Ghoagha ra ghero. Iuani iafa: „Awari ara ghoe?”

Maika iafa: „Raraiwa rawuda raiwarimagha kisi nini na we kinirira anggi raraiki wa rasoki”.

Maika iafa: „Ara ma ra ma ato rawuauo we binghangga aedeikiengga awe saianggio”.

Maika Ghoagha wui we na binina. Kisioainina.

Bami-Nubuai.

31. De verslindende krokodil.

Anggoigha rinasanai Foamapai. Bina bawagha rinasanai Faroi fisabimboieka fitadoio. Maika wu anggoi imaia wei maina rudaraidogha. Maika iakufi nibao. Maika rawuara rudaraigha maina anagha. Ru fimbo iesi ma rumagha nduno ianana.

geroeppen hadden, kwam de dageraad bij het ochtendkrieken. Bij het ochtendkrieken trouwden ze met elkaar.

En daarna bracht die vrouw een jongen en een meisje ter wereld en meteen toen ze groot waren, lieten ze die ook weer met elkaar trouwen en ze kreeg nog weer kinderen en die lieten ze ook weer trouwen, zodat er uit hen een groot dorp voortkwam.

En een meisje groeide op met een jongen en de *auo* haalden hem en hij stierf. Toen ze hem gehaald hadden en hij met zijn moeder gestorven was, haalde ze djodi-schillen die ze neerwierp, waarna er een strand ontstond, geheten het Iidastrand. Toen trof ze een Binnenlander, die naar beneden kwam en die vroeg haar: „Waar ga jij heen?”

Ze zei: „Ik kom om de rouw voor mijn broer en mijn moeder over wie ik rouw (lett. de vuiligheden, waarmee ik rouw voor mijn broer en haar), af te leggen”. Hij zei: „Kom hier, dan zal ik jou tot mijn vrouw nemen en breng de rouwtekens dan hier, dan kun je ze verbranden”.

Toen nam die Binnenlander haar tot zijn vrouw en zij bleven samen.

De krokodil Foamapai en de oude vrouw Faroi. Bij het visvangen met het handfuikje vond ze hem, en toen nam ze die krokodil en deed hem in een stuk palmbast en bracht hem groot. Als ze wegging, liet ze die palmbast op de grond liggen. En bij vloed klom hij het huis in naar boven en bleef daar liggen.

Ragha nibaika inai nisini we riassaigha, risare, we riwangga, we rikapo, rawo. Maika inai woiwi gheika noawa Farokiroi: „Aghapi tuni asira Foamapai. Asirawa ranisini rawoiwi gheini”.

Maika sirieka bina bawagha we Foamapai kisi Farokiroi andu ma anado ghero. Maika bina bawagha maine iusawaiki, iusa paiki waiki, kisanana anadoghanina. Bina bawagha wowuaiki ma ru-ma.

Foamapai oramoangga rawa nugha, wu nungguigha, wu bin-gha wuara mangha. Wu boafa bim bea, we manggigha kimina. Ra ma Sorakofarongha muna Sorakofarongha-ukigha. Maika iotai faieka wu Ranarewogha ukigha. Maika iotai faieka wu Bowaigha-ukigha. Ra ma urini sangga wu Kanda-ukigha, wu Narawasatogha-ukigha. Maika wukigha kinitataki.

Maika uandarubeka amoma urini sao kikafa: „Koaiengga anggoi wu kai dibinggigha ghagha. Mangga wu kai dibinggini ghagha wea”.

Maika uandarubeka kiwu raghé-ano, damano, kiwo kimaimbari. Maika mana bawagha Samui so Farokiroi na damangha kimuni fenina. Kimuni feika woraigha we buimbe dagha, feragha we Raiwunggigha. Fenina nugha

Toen hij groot was geworden, versierde zijn moeder hem met armbanden, kruisbanden en polsbanden en deed hem een streng kralen aan. Daarop bracht zijn moeder hem beneden en riep Farokiroi op: „Duik op uit de zee, dan kun je Foamapai zien. Dan kun je zien, dat ik hem heb opgetooid en hem naar beneden breng”.

En toen hij hem gezien had, liet die oude vrouw Foamapai met Farokiroi in de diepte neerduiken en die oude vrouw bleef op hen staan wachten, maar tevergeefs, want ze bleven in de diepte en die oude vrouw ging weg naar huis.

's Nachts kwam Foamapai op dat dorp af en haalde de mensen, hij haalde de vrouwen bij de mannen weg. Hij haalde alleen de vrouwen maar en de mannen liet hij blijven. Hij ging naar Sorakofarongha en doodde de mensen daar. Toen trad hij op tegen de overkant en haalde de lieden van kaap Rana en daarop die van Bowaigha. Hij kwam hier bovenstrooms en haalde die van Kanda en van Narawasatogha. En omdat hij die weghaalde, begon men hem te haten.

En na overleg trokken zij hier naar de bovenstroom en zeiden: „Op den duur haalt die krokodil al onze vrouwen nog weg. Straks haalt hij nog al onze vrouwen weg”.

En na overleg haalden zij vissperen en pijlen en gingen op hem liggen loeren. De oude Samui heeft Farokiroi met een vispeer gegooid en toen hebben ze hem gedood. Toen ze hem gedood hadden, werd de kop de middenclan en zijn staart de lieden van Raiwuno. Na zijn dood zijn

ana nina. Afa warigha Foamapai
mesi ana nina, iati ghagha Sora-
kiroi ianana Sorakarona.

Ghoraibini-Woinui.

de mensen daar gebleven. Alleen zijn
zoon Foamapai zit er nog dichtbij waar
Sorakiroi ligt in het gat Soraka.

32. De mensen sterven na het eten van een heilige schildpad.

Eni ani rinasanai Sambaio. Mai-
ka Andiakigha kiwo ma Ghei-
nami ghero. Maika kikowusa
aighaika owu kado (owuka gha-
do) kiriwoaigha, rinasanai Raiti.
Maika kiwoaiwaika enigha rada
mao. Maika rada maika kiwo
ndaueka kitoi na damangha.
Maika kiwoiwi ndero kitasario.
Kitasarieka kiwe woraigha kiri-
mosabagha kisi ombogha kiwe-
seka enigha worai. Maika enigha
iaira muna na uranadogha, mai-
ka iafa: „So mingganda rauni-
mandae. Mandai mamombora-
naia!”

Maika ombogha iafa: „Fofu,
aede ma. Asi enini wa iaira mu-
nani na uranieni”.

Iomofi iede nde iamosa urangha
rudo gheangga mainina.

Maika iomofi iede ndau sara
wui sefi nironina kikanina. Ka-
niengga mamuraki kiperu. Ki-
peangga kipe titiwa. Maika ina-
wa kiwu saseranghaika kikutora.
Utoraika soraika sora woaigha
Raiti. Maika kiwuki koiwa ghe-
ro. Maika kiwe kikonunina.

Naseni-Nubuai.

Er was eens een krokodil, Sambaio ge-
naamd. Toen kwamen de Ambaiers naar
Weinami af. Nadat ze van alles gekocht
hadden en ook hun oud stuk kraalwerk,
Raiti genaamd, namen zij het mee en
toen kwam er een schildpad achter hen
aan. Toen ze nu daarop op zee waren
gekomen harpoeneerden zij hem, brachten
hem aan land en vilden hem.

Vervolgens gaven zij de kop aan één hun-
ner aanzienlijke vrouwen met haar klein-
kind en die kookten de kop van de schild-
pad. Toen ging de schildpad een *muna*
zingen in de pot. Hij zei: „Als je mij zoudt
opeten *rauni mandai. Mandai mamom-
boranaia* (duistere poëtische taal)”.

Het kleinkind zei: „Grootmoeder, kom
eens kijken naar deze schildpad, die een
muna zingt hier in de pot”.

De grootmoeder kwam binnen en hij
schoot weer in de pot, waar hij bleef
liggen.

De grootmoeder kwam buiten, stak de
hand uit en kookte hem lekker en ze
aten hem op. Daarna raakten ze vergiftigd
en stierven. Daarbij zijn ze allemaal ge-
storven. Dadelijk namen ze *sase*-blad en
begonnen te wichelen. Bij het wichelen
wichelden ze de oude kralen Raiti en die
namen ze mee naar beneden en ze gaven
hun het hunne.

IV. KIRISI AIMERI EN DE SLANG ROPONGGAI.

33. Een jongen en zijn grootmoeder doden de slang Roponggai.

Napans.

Roponggai. Renggatakuwea oaina nureo. Kira aro nana Ierumi. Angga oia Roponggai irenato-péa imuna nunggu titikio. Iyanggio kiperio. Inibawa mamanisa osa. Iworaia bawa rumani doa.

Saio waroi kira wéhao imunggi wéhao. Sai hua ira wéhao imunggi wéhao. Imuna nua ha warakapiao. Kinanatangguro oaro nana ruma. Anda huo amowo onofa: „Ikoari nengga oia Roponggai imuniko. Inikapiaini wiewa ikamowo, amowa Rofoni sa”.

Amokua bina bawa kisi iyomoda kinamboro kimesi oaina ruma nana Ierumi siwa. Weka iyomofi iyofa: „Inamba ikofara oia Roponggai imunio”.

Kinambo kiweruri wara rewana huo, aiwo susao, uwa masino kiwe ra wokabeo. Saiweka kinambo kiwe ferifa kiwu aiwo bungguo. Weka iodia ifama rodado. Weka oia Roponggai inasa, weka ira ma dau, isoio, aiwo wosa bawaia moio.

Mahainia irenatopéa, ira ma daue ifoi na aipema ndumo, itaha iworoangga baba rumani do-

In overoude tijden zat hij in een landkampong. Als men nu naar het sagobos aan de Ierumi ging, dan kwam de slang Roponggai te voorschijn en doodde alle mensen en at ze op, zodat ze stierven. Hij was zo groot als een ijzerhoutboom en zijn kop was groter dan de middenruimte van een huis.

Als er 's morgens weer enigen heengingen, doodde hij die ook. En de daaropvolgende dag kwam hij ze ook weer doden. Hij moordde de mensheid nagenoeg uit. Met zijn tienenden waren ze in huis overgebleven, maar ze gingen opbreken en vluchtten en zeiden: „Straks zal de slang Roponggai óns doden. Het loopt met ons op een eind, zodat we maar zullen vluchten naar Noemfoor toe”.

Na hun vlucht bleven alleen een oude vrouw en haar kleinkind samen in hun huis daar aan de Ierumi. De grootmoeder zei: „Laten we samen die slang Roponggai verschalken en hem doden”.

Ze kwamen bijeen en zochten stenen en houtjes. Ze haalden volop water en maakten het heet. De volgende dag maakten ze boomschorsklaren en haalden een stuk hout. Daarop ging ze uit huis en begon daverend te kloppen. Dat hoorde de slang Roponggai. Hij ging er heen naar buiten. Hij schoot toe en grote stapels hout vielen om.

Na een ogenblik kwam hij er uit en ging naar buiten en kronkelde de trap op naar boven. Hij sperde de bek open zo wijd

ni. Kisiatufa rewana hua kito rudo iworodo, kisikirisama masino, kisikito aiwo susaie hua masino. Kisikiwei ha ifero.

Hua iworaie risao. Iwerasawa ifero. Iyambe risohia toa moo. Hua iyamowo. Iyamoka iribungu iyanana wea.

Aweka saio kisikirao, bina bawa kisi iyomoda, kitira ari ifero. Maika kisikitungo iferaio, kisikiwu dauo, atana arisenda we wao; kisikiwei iferaio imaina masinda we nama.

Iyara ndaue Rofonisa, maina rumadoa. Mana bawa ira fone iyimamisuus mo na wo. Weka iyafa: „Mimbu sao ma iti yimamisuus ipapanaweni”.

Ka odie kitiro. Ari iyofa: „Oia Roponggai ani kimuni weni. Weka iferaini ma daue ifosara to itiro”.

Maika kiwu dere, kiwafara nana Inariori. Weka kiwu wa hua kiwo we mao. Kinata tinao onofa kiwu bina bawa omoda kisi. Ari kisiofa: „Amuna oia wa anitakio”. Weka inukia anggi hua amowo, bina bawa omoda kinambo uaro.

Adolf-Ambumi.

34. Kirisi en zijn moeder doden Roponggai.

Ghoi Roponggai iangha muna nu wako sesa Kirisi wéa. Ieka

als een binnenhuis. Maar zij pakte stenen in een tang en gooiden ze in zijn bek en ze goten het water uit en gooiden met houtjes en dan met water. Doordat ze dit deden ging hij dood.

Zijn kop lag aan de kant. Hij voelde, dat hij dood ging. Een vloer trok over zijn ene oog en het brak. Daarop vluchtte hij naar het midden van de plaats, waar hij vertoefde.

Des daags daarna gingen zij, die oude vrouw en haar kleinkind kijken, of hij dood was. Daarop sneden zij zijn staart er af en haalden die naar buiten en maakten er een sloep van als prauw en zijn staart deden ze in het water als roeiriem. Ze voeren de zee op naar Noemfoor en gingen onder het huis liggen. Een oude man kwam van achter om te urineren en zijn urine viel er boven op. „Haalt eens vuur”, zei hij, „dan kunnen we zien waar mijn urine op is blijven liggen”.

Toen gingen ze uit huis, herkenden het en zeiden: „Het is die slang Roponggai, die men gedood heeft. Hij laat zijn staart er uit, dat we hem kunnen zien”.

Toen haalden ze hem binnen en legden hem op Inariori. Daarop haalden ze de prauw en kwamen hierheen. Ze hoorden het verhaal en zeiden, dat ze die oude vrouw en haar kleinkind moesten halen. Die zeiden: „Wij hebben de slang gedood aangezien wij hem haatten”. Want dezen waren weggevlucht, maar die oude vrouw met haar zoon waren gebleven.

De slang Roponggai had het hele dorp verslonden behalve Kirisi. Hij vluchtte

kisi inai kisikiamotera anaregha. Kisikikoaina kira ndau kikartena ruma raghagha. Maika kiwo wa kiwu waio, kisikiwesaiana ragha. Inai samo andarai, we andarai-masingha saiangha we nda baro.

Bai moka ghoigha sigha asi ra nde wa muna Kirisi kisi inai. Maika inai iafa: „Warimao, awu kanagha wa ani; awu naiwidaio wa aso ghoigha”.

Ghoigha saka worodo ghao wa muna Kirisi kisi inai. Maika kiwe ragha kirisa ragha worodogha wa sio. Iatuka waigha sigha so rudo worodogha. Maika fenina.

Ghamabai-Nubuai.

35. De verslindende slang Roponggai.

Indarami Painusi iara ghoi Roponggai. Maika maina rewangua we dogha, rewangua Mafiri. Maika iari gheika ghoi Roponggai iuana inai iafa: „Mino, maiwéa aghanibeni? Maiwéa aghoaina Ghaieni?”

Maika inai seka nighaigha iurura ghoi Roponggai. Maika inai faiana renadogha we asangha faiana risa, we uragha faiana riso. Maika inai rawuari.

Ioiaia orasa bumbeka iodi rao. Maika ghoi Roponggai iamona rikanaigha, sado faraghaira uigha munggi. Maika kikafa: „Eno ani mumbeni? Mungguni iari ghoranio”.

met zijn moeder naar binnen het bos in. Na verloop van tijd kwamen zij naar buiten om een huis aan het strand te maken. En toen gingen ze stenen halen en water heet maken. De moeder kapte bamboes en zette het water uit die bamboes op het vuur tot het kookte.

Toen het kookte, zag de slang de wasem en ging het land op om Kirisi en zijn moeder te doden. De moeder zei: „Jongen, neem je boog om hem te bepijlen; neem je mes om er de slang mee te gooien”.

De slang sperde de bek wijd open om Kirisi en zijn moeder te doden. Zij hadden heet water gemaakt en goten dat de slang in zijn bek, zodat hij verbrandde. Ze pakte die stenen en wierp ze in zijn bek. En toen ging hij dood.

Indarami Painusi bracht de slang Roponggai ter wereld en hij dreef in een bord, het bord Mafiri. Toen zij hem had ter wereld gebracht, vroeg de slang Roponggai aan zijn moeder: „Moeder, hoe komt het dat je huult. Hoe komt het, dat je in (het huis) Ghoe zit?”

De moeder kookte klappers en wreef de slang Roponggai in en zijn moeder verfde zijn gezicht aan de ene kant zwart met roet en aan de andere kant rood met rode aarde en zijn moeder verliet hem.

Hij bleef zitten tot de middag en ging toen uit huis en liep weg. Slang Roponggai pakte zijn bogen en vond vissers, die hij wilde doden. Ze zeiden: „Wie is dat die aan het vechten is? Deze vechtersbaas is een slang”.

Maika mungha kinitataio. Mungha edewuairagha, Ghorumi-edewuairagha. Maika kinitata ghoi Roponggai. Kira wa kiwu tewerangga munggi. Munggieka kinitataio. Mungha bina-sandua-
uangga muna titikio; mungha man-gha-u-angga muna titikio. Maika inai ianikiwa risusigha. Maika nunggu kinitatai.

Winggai-Nubuai.

36. Kirisi veranderd in een geldspugende slang.

Aimeri kisi Kirisi, kisikiraiwa unagha. Maika kisikira paikieka kiwu mafokoiwogha. Kiwukieka keki na sireghidogha.

Maika kisikira ururakio. Maika etokugha fatowa negha iuna, maika iungha ta ghoikoiwogha, maika nie ghoru.

Maika bawagha ra wu dano. Maika ra ma etokugha mao. Iakaba nie ghoru.

Maika iafa: „Aghaka ra ewara. Aidema niaworara ma”.

Maika etokugha iuna ghoikoiwogha sigha. Maika koraruio. Maika korarui wa doigha.

Maika inawa bawagha iamona doi wosigha raiwa ma imaiki ma rumagha. Maika ragha ionéa bawagha imaiki kiwu rowuigha kira nde kiwu doigha.

Maika kiwu rowu bawagha, kiwe ghoigha rudo, kiraiwi ma ruma.

En omdat hij zo vocht, kregen ze een hekel aan hem. Schelpdierenzoeksters aan de Worumi (bij de Woisimi) wilde hij doden, daarom hadden ze een hekel aan slang Roponggai. Als men schelpdieren ging zoeken, vocht hij met hen. En daarom kregen ze een hekel aan hem. Vrouwen in de vrouwenprauw doodde hij, allemaal. Mannen in de mannenprauw doodde hij, allemaal. Zijn moeder beweende hem als een zoogkind, want men had een afkeer van hem gekregen.

Aimeri en Kirisi gingen op jacht met de hond. Terwijl zij zonder buit rondliepen, namen zij eieren van een boskip en deden die daarna in een doek.

Terwijl zij voortliepen, kregen ze honger en toen sloeg de jongste broer er één stuk en dronk het leeg, maar hij dronk bij vergissing een slangenei leeg. Daarop veranderde hij in een slang.

De oudste was brandhout gaan halen en kwam naar de jongste toe. Hij schrok er van, dat hij een slang was geworden.

Maar hij zei: „Wees niet bang voor mij. Kom hier dicht naar mij toe”.

Daarop dronk de jongste nog zulk een slangenei leeg en braakte, hij braakte geld.

Direct nam de oudste één geldstuk en bracht het naar de vaders in huis. En daar gekomen, riep hij de oude mannen en de vaders en die namen draagtassen en liepen het bos in en haalden het geld. Daarop namen zij een grote draagtas, deden er de slang in en brachten hem

Iona kipafario aradogha, mesi ianana. Maika inawa iana koraruo. Maika ionéa bawagha iesi wa doigha, iowusa burua.

Maika kapari iara ma. Maika kiwu ghoigha iiwari nina. Inai ianisa iafa: „Aimerio kisi Kiri-sio!”

Ghairoi-Nubuai.

37. Aimeri stelt het dodenritueel in.

Napans.

Kirisi Aimeri iyamoma Warori, iyamoma Weinami. Iyarina nunggu fero, rinasanai Aruifono. Ribinda Inaiwekamani Inaiwesasini iyara muna wario. Iwu nunggu fehua mahua sampai Weinami hua iyamo sa kakadurima maisa Kaio. Iwu feraha sarana Manieghasiruma. Moku Kaiaa, Waiano, Apawa, Atusao kiwe saso fera.

Aimeri we oiwa Aiomi wei iyoaina Makimi. Aimeri we sema iyodi iyoaina Seremberei Sowio. Aimeri iwu sa na Waruri hetaka Weinami. Sa perio. Iyamoke iyana anana wemako. Mamanisa Kaio.

Jozef-Napan.

naar huis. Hij zeide, dat ze hem een kamertje zouden afschutten, waar hij alleen in kon zitten. En direct toen hij daar lag, braakte hij en beval de oudste broer naar boven te klimmen om geld te halen om een klerenkist te kopen.

Toen kwam er een schip aanzeilen en die haalden de slang en hij ging mee. De moeder zei huilend: „O Aimeri en Kiri-si!”

Kirisi Aimeri trok naar Waropenland, naar Weinami. Hij had de (eerste) dode, Aruifono, ingeladen. Diens vrouw was Inaiwekamani Inaiwesasini, die de *muna* voor hem zong. Die dode bracht hij tot hier, tot Weinami, en toen trok hij regelrecht naar boven door tot Kai. Daar nam hij die dode en hing hem in het huis Manieghasi (boven het vuur om het lijk te mummificeren. Sedertdien drogen de lui van Kai, van Seroei, van Apawa en van Ansoes hun doden.

Aimeri deed ook de slang Aiomi wonen in Makimi en hij liet ook een *sema* afstappen en verblijven bij (de rivier) Seremberei Sowio. Aimeri heeft het vuur van de Woisimi gebracht tot Weinami toe en daar ging het uit. Hij trok voort en at zijn eten (verder) rauw, tot aan Kai toe.

38. Kirisi Aimeri stelt het dodenritueel in.

Ghoigha Ponggai muna Gharurigha. Maika kikamoko kikoaina Makorawawiso. Maika kugha

De slang Ponggai doodde de Waropeners en zij vluchtten en gingen wonen in Makorawawiso. Maar een kind bleef met zijn

kisi inai koaina nugha, kikoaiwa fero. Maika Aimeri iokofaro ghoigha Ponggai. Wesina ragha, maika kapui na ragha.

Maika fandi ghagha kisi inai kikamokiwa feragha. Amokiwa ma amodomana Gheinami. Maika ra nde iuana Makuti Makutisisari „kiwu feragha sasoi na rumagha”. Makutisisari nitatako. Nitatabeka Aimeri wui amokiwi. Iamokiwia maika iamodomana Manieghasi. Maika ra ndere iuana nunggu etio iafa: „Anina na asibu ferani sibesaso na arirumani?”

Iafa: „Io, raninanao sibesaso na rairumani”.

Maika nuni kitiro, kitieka kikuwa fero.

Sireghi-Nubuai.

39. Anirei stelt het dodenritueel in.

Napans.

Amosundewani nana Andero. Iyimamisusu rudo sasaroa, iwe hu raiwao wa Manggusi nana ruma, nasandai Ioweni. Manggusi iyodie ira nana awanda Siburi, iwu sasawoa, iwe na iha-hunda firahi hu we waiteio.

Imai Anirei iniamaro iyarina irifera hu iyamoko, iyarina irinosaia iyamokikio. Iyarina irinungguia iyamokikio. Iyarina oia

moeder in het dorp de wacht houden bij een dode. Aimeri was de slang Ponggai te slim af. Hij bestookte hem met heet water, zodat hij zich aan het hete water verbrandde.

Toen maakte hij de prauw zeevaardig en samen met zijn moeder trok hij weg met de dode. Ze trokken met hem binnen te Weinami. Hij ging naar binnen en vroeg Makuti Makutisisari, of ze de dode wilden opnemen en mummificeren in zijn huis. Makutisisari weigerde. Toen pakte Aimeri hem op en trok met hem verder en liep binnen in Manieghasi (te Nubuai). Hij ging aan land en vroeg aan een zekere man: „Vind je goed, dat we deze dode oppakken en in jouw huis mummificeren?”

Hij zei: „Ja, ik vind het goed. Laten we hem maar in mijn huis mummificeren”.

Toen hebben de mensen hier dat gezien en daarna pasten zij ook de mummificatie toe.

Amosundewani zat in Vreemdelingenland en urineerde in een bamboe. Vervolgens dreef die weg op Manggusi af in haar huis Ioweni. Manggusi kwam naar beneden en liep over de drijfbalk Siburi en pakte de bamboe. Ze zette hem op haar dij en toen schoot het naar binnen en werd een kind.

Haar vader Anirei werd beschaamd en laadde zijn dode in en trok weg. Hij laadde ook zijn sagopalmen in en trok daarna weg en ook zijn mensen, en trok

Makoi, iyaina na Wa Kumbai.

Imainggiwi ma weka iyonofa: „Iyana ri Arisaseri na Wiai”. Ari initatako. Imainggiwi ma iyonofa „iwe iyana ri Kundasi na Masi-pawa”. Ari initatako. Imainggiwi ndaue iweie iyana ri Suri nana Mamboro. Kiwu Kumbei ndere uaradaio.

Hua imainggiwa fera maha ineni mao. Imainggiwa Warari mao ihatabora Kowei, iyanana ruma Warami. Hua imainggiwa fera, irinasandai Arui. Imainggiwi kakkaduri fone iyodara Koranu Waropeni, iyodari na Maniewasi. Kiwui ndume iyoaro.

Kiwesasoi, owa munaba; kiwe binanggia oare atosowio, ewo iniraia, kirori, kirurie sarao ana ruma Maniewasi.

Anirei iribinda nasandai Aiwei Wokakai, iriwama Aiaiwo Manggusi iwediadi waité manda Amusundewani. Irifatoka we rawo. Rawo irinasandai Imbonuai. Ai nana fopono.

Moa wara iyambeka atesa faianda Komburarei Somadawe. Atekiwa moa weka kiwu rawo Imbonuai nana ananda inina.

Hanna-Napan.

met hen weg, ook de slang Makoi laadde hij in. Hij zeilde voort in de prauw Kumbai.

Hij hield hem (de dode) bij zich tot daar toe en zei toen: „Laat hij bij Arisaseri te Wiai blijven”. Maar die weigerde. Hij hield hem tot daar toe bij zich en zei, dat hij hem wou laten blijven bij Kundasi te Masipawa. Maar die weigerde. Hij hield hem bij zich op zee en wilde hem laten blijven bij Suri op Mamboor. Ze lieten de prauw Kumbei bij hem aan wal staan.

Toen hield hij de dode bij zich tot hiertoe (Napan), hij hield (de voorouderbeelden) Warari en Kowei bij zich tot hiertoe en die bleven in het huis Warami (te Napan). Ook had hij de dode Arui bij zich en die hield hij bij zich tot in het achtergebied toe en riep toen Heer Waropeni in (het huis) Maniewasi (in de kampong Nubuai) en die haalden hem boven en daar bleef hij.

Zij lieten hem drogen boven een vuur en dansten de *munaba*. Zij lieten er waaksters bij zitten om hem open te peuteren en het lichaam af te pellen en hem in een pak te doen. Daarna hingen ze hem op in het huis Maniewasi.

De vrouw van Anirei heette Aiwei Wokakai en zijn dochter Aiaiwo Manggusi. Zij baarde een zoon Amusundewani en diens navel veranderde in (een streng) kralen. De kralen heetten Imbonuai. Die dingen lagen op de zolder.

Een *moa*-vis had ze nagenoeg opgegeten en toen trokken ze eens het net Komburarei Somadawe op met die vis erin en haalden die kralen Imbonuai uit de buik van die vis.

40. De aard van Aimeri.

Nuranggowi ragha ioba righa-gha, nasanai Ghondumi. Maika ribina nandukigha urabeka kimuna ribina ghofurigha. Kimuniekia ianiba Nuranggowi. Maika Nuranggowi iurabeka saiana damagha, nasanai Rusine damagha. Iona ndeika ghamagha somomo damagha. Ghamagha nasanai Indokani Inamotui.

Maika bina nandukigha kikani-bario, anibari wa niraragha moi-gha. Kisianiko paiki wario. Anika paiki wari mumomoi na damagha. Maika kira ma Ghoai ndui oai di Aimeri. Kisi oaina Werengha urigha. Aimeri muna noigha niraigha. Maika nitata noigha niraigha.

Maika Nuranggowi iateina gha-gha nasanai Ghorumi, maika Aimeri wu righagha. Aimeri wu riaudagha woiki. Maika wo ma Gharengha urigha. Woghaika sira Aighei Dorai ioaiwa righongha. Maika Aimeri mangguri maimbari. Maika maingha paiki wari. Maingha paikieka iekapo righa fai.

Maika iuana Faisei-ghoaigha, iuanggi paikieka righagha eterama ragha rauo. Maika ierina riraraigha nasanai Semaniowi. Maika wo romana nusa worukigha.

Nuranggowi ging zich een prauw hakken, Ghondumi geheten. Zijn beide vrouwen waren kwaad en twistten met zijn laatste vrouw. En daarom hilde zij om Nuranggowi. Nuranggowi werd kwaad en stak het mannenhuis, Rusine damagha, in brand. Nadat hij een bevel had geroepen in de richting van het land blies een wind het mannenhuis om, een wind Indokani Inamotui geheten.

Zijn twee vrouwen beweenden hem, omdat zijn bloed er uit stroomde (Nuranggowi had zich namelijk met een mes gedood). Maar het baatte niet meer, dat zij weenden, omdat hij zichzelf in stukken had gehakt in het mannenhuis. Toen liepen zij naar de Binnenlanders naar boven en gingen wonen bij Aimeri. Daar woonden zij aan de bovenstroom van de Wereno. Aimeri sloeg de schelp van een *noi* (een bepaald schelpdier?) open (om die als prauw te gebruiken?), maar hij had geen zin in die schelp.

Aimeri nam zich de prauw Ghondumi, welke Nuranggowi gemaakt had. Daarop nam hij zijn *Auo*-raakgenoten met zich mee. Hij roeide naar Waren bovenstrooms. Al roeiende zag hij Aighei Dorai zitten met haar heupband, (die zij aan het maken was). Aimeri wilde haar hebben en hield bij haar stil. Maar het gaf hem niet, dat hij voor haar stilhield. Daarom trok hij de huispalen los.

Daarop ondervroeg hij de Binnenlanders van Faisei (of zij Aighei Dorai ook op haar vlucht gezien hadden), maar daar zijn vragen geen resultaat had, wendde zijn prauw zich naar open zee. Hij hees

Maika Ghoaigha uambario. Maika wo ma Atusa risi, maika Sowena Ghoaigha owusa righa-gha Ghondumi. Owubuarieka rawuari. Maika ianibeka kiwe righa sigha. Maika kiwoiwa kisiwiamagha. Maika woromana ghaidoni. Maingha paikieka wo ma Risei. Maika mundera ria-woigha. Maika ana ri bindo Ghaisarei.

Maika matanggu io riwiamagha. Maika wiamagha ninagha sarai-gha.

Adoigha ianggi emako. Sa womo. Maika Roraiwini we risagha.

Maika kakadurima Risiwako. Maika nitata risuragha, nasana Inggiasarui. Maika afi woruki-gha Korowi kisi Fedari — maika soba risuragha maina afi woruki-gha. Maika Aimeri riwiamagha ianibeka kitaghaiwi ma Imbaraseni. Koromana nafagha wiamagha iuna masino, masingha nasana Ghariarowai. Maika wo rudo Ghoisimi ghaidogha we riwiamagha ioaina ghabogha. Ioaina ghaboghaika woiwa wiamagha satowi. Wo ma Maitoko urigha.

Ghoaigha kikuambari wo kakadurima wo sado Sembori kisi Soruki, kimainggiwa kiridamano worukigha, kisi maimba Umai.

zijn zeil Semaniowi en roeide de twee eilanden binnen.

Daarop vroegen de Binnenlanders naar hem en hij trok naar de streek van Ansoes. Toen kochten de Binnenlanders van Sowena hem zijn prauw Ghondumi af en gingen bij hem weg. Maar omdat hij hilde, gaf men hem die prauw weer. Daarop brachten zij hem met zijn dochter weg en roeiden het water hier (te Nubuai) binnen. Daar lag hij zonder buit te vinden voor anker en roeide naar Risei. Bij het vechten verloor hij zijn kralen en die heeft de weduwe van Ghaisarei nu.

(Hij was zo woest, dat) hij cohabiteerde met zijn eigen dochter, zodat het meisje zwanger werd.

En vissen, die at hij rauw. Vuur had hij niet. Roraiwini had hem zijn vuur gegeven.

Daarop roeide hij regelrecht naar het Benedengebied. Hij stelde geen prijs op zijn kam, Inggiasarui. De twee riffen Korowi en Fedari — hij wierp zijn kam dat die op die twee riffen bleef liggen. Toen de dochter van Aimeri weende, brachten ze haar zingend naar Imbaraseni. Toen ze het strand oproeiden dronk het meisje het water Ghariarowai. Daarop roeide hij de Woisimi op en liet het meisje boven op de prauw zitten. Toen kwam hij met het meisje en stak haar (het lichaam) open. Daarop roeide hij bij Windessi naar boven.

Toen de Binnenlanders naar hem vroegen, roeide hij voort en trof Sembori en Soruki, die daar met hun beide harpoenen aan het vissen waren en daar lagen te wachten op Umai (een vrouw, die Sembori en Soruki wilden hebben).

Wo kakadurima Gharena mao, manggura Aighei Dorai, ioa righagha maina Gharena ghaidogha. Aighei Dorei iamei wua Aimeri.

Aimeri ium boafa esagha. Maika iuana wimagha iorori iafa: „Dai-da esani afa ba ewomo”.

Iungha wasi Ghomimbo esaigha. Maika ioaina Gharenina.

Sanggui-Nubuai.

Hij roeide regelrecht naar Waren, omdat hij Aighei Dorai wilde hebben. Hij zette zijn prauw vast aan de vaarboom en bleef liggen in het water van Waren. Maar Aighei Dorai hield zich voor Aimeri verborgen.

Aimeri dronk niets dan palmwijn. Als hij zijn dochter vroeg, trachtte zij hem tegen te houden en zei: „Vader, er is hier (in Waren) niet veel palmwijn”.

Hij heeft al de palmwijn van de Ghomimbo-kreek weggedronken. In Waren is hij gebleven.

41. Aimeri wenst Aighei Dorai tot vrouw.

Aimeri wona Pomi maika wondere muta Gharengheidoghaika Gharausowoi munggora riwimaghaika iamoma Atusa ghéa. Iamoka ioaina Atusa.

Aimeri mundomana Waimafi. Mundomana Marau, mumbuara Atusa, mundomana Kairiwi, mundomana Kanaghi, mundomana Sususagha, mundomana Ubofi, mundomana Marierotui, mundomana Kamanafi, mundomana Tatuifi, mundomana Mariadéi, mundomana Ghaiano, mundomana Turui, mundomana Sagheri, mundomana Manawiri, mundomana Afui. Maika woromana Rurubagha.

Maika we righagha maina Rurubagha mesi iesi rosagha wa iuna esagha na Tumoti. Iuna

Aimeri kwam uit Pom (een dorp op de Noord-Westkust van Japen) en roeide landwaarts, waarna hij de rivier van Waren openlegde en toen Gharausowoi hem zijn dochter niet wilde geven, trok hij weer naar Ansoes en daar bleef hij. Aimeri trok vechtend Aimafi binnen (Volgen de namen van vele dorpen, waarmee Aimeri streed).

Daarop liet hij zijn prauw te Ruruba liggen en klom zelf de heuvels in om bij de rivier Tumoti palmwijn te drinken.

esagha Sararu Kirisi. Maika iuna esaghaika kororui. Kororui eka Aighei Dorai wu masingha raiwi fone rurur worodogha.

Maika nitatako. Maika Aimeri munggora Umaisiriwini. Maika so rudo riesabaraigha nasana Maniombei Kibini. Maika mana bawagha Gharausowoi munggora riwiamagha wua Aimeri. Maika Aimeri maingha paiki wa Gharausowoi riwiamagha, Umaisiriwini. Maika woiari Wakoiwai. Maika ghaidowakari we rawi wéa, afa ghaido ewomo.

Maika inawa righagha ananai. Maika riwariboigha ghare osaina samano riso, ghare osaina riso. Aimeri iosaina gharewagha. Maika Aimeri muta ghaidogha. Maika kimunggu maisa Fanduiwo-ghairogga.

Maika mana bawagha Gharausowoi iawaiki wa kimuna ghaidowa saika wu riwiamagha iamokiki ma anagha. Maika Gharausowoi noa riunagha Rarioi, noa unagha Siwarodai, noa unagha rinasanai Remeni. Rimani mandaragha rinasanai Mainifaisarei. Aghagha rinasanai Agha Rurubai.

Maika Aimeri iuna pandaghaika pandagha muo. Maika so fafagha nde anana anagha Iandeghoe.

Maika raisaighaika kiwo ma waighaika muo. Mueka urana ghairogga. Maika Aimeri iamokiwa waigha ndaueka sira wai-

Hij dronk de palmwijn Sararu Kirisi. En daarna braakte hij en vervolgens haalde Aighei Dorai dat water, bracht het naar achter en spoelde zich de mond.

Maar Aimeri wilde haar niet, want hij verkoos Umaisiriwini. Hij wierp zijn palmwijnkalebas Maniombei Kibini er in. De oude man Gharausowoi weigerde zijn dochter aan Aimeri. Aimeri bleef daar zonder resultaat liggen wachten op Umaisiriwini, de dochter van Gharausowoi. Daarop passeerde hij (de kaap) Wakoiwai. De rivier daar was slechts een plas, maar geen rivier.

En toen was zijn prauw daar en toen gingen zijn gezellen staan aan elke kant op een uitlegger en Aimeri op de voorsteven. Daarop legde Aimeri de rivier open. Zij kaptten tot aan de monding van de (kreek) Fanduiwo.

En toen Gharausowoi hoorde, dat zij de rivier naar boven toe openkaptten, nam hij zijn dochters en vluchtte met haar naar het bos. Hij riep zijn honden Rarioi, Siwarodai en Remeni en zijn *mandara* (soort loerie), Manifaisarei geheten en zijn *agha* (papegaai), Agha Rurubai geheten.

Toen loste Aimeri een schot met het geweer, maar het geweer sprong. De kolf wierp hij landwaarts in het bos Iandeghoe.

En terugkerende kwamen zij op een steen, die stuk sprong. En daarop ging hij in de prauwbodem vastzitten. Toen nu Aimeri met de steen wegtrok, zag hij hem zitten.

gha. Maika sieka iafa: „Kokui waini kotowa ghaninina”.

Maika so urana Marierotueka maika nasanai Nuaimi. Maika iamoma Atusaika, Atusa nugha bao, Gharena nugha boma.

Umai-Nubuai.

42. Aighei Dorai wenst Aimeri.

Munggoibin Mumbemani. Kimuna kiribimbogha, rinasanai Damagha Rombeni. Maika kiwe kiriaisagha Wituraki. Maika kiwe kipakora Gharausowoi. Gharausowoi urasa ribimbo nandukigha, Iurasakiengga we kirigharaiwoigha durakio, we ribimbogha nandukigha pasighareigha sekoiki, we ghado rimanigha Sekori manigha.

Maika Aimeri iuana Dorei waiki. Ionaika riwariboigha kipakoi. Ofangga kipakora ewomo. Kimuna ribimbo noghengga maika ionaika kipakora. Kiwe onamaiengga iafa: „Aimba, Aimeri, araisauo mato anggatobo Nusosoioiki”.

Aimeri iuna riesa. Iunaika ronggai Dorai. Dorai iafa: „Wariboini muo, mona ato Aimeri wu rao”.

Maika Aimeri manggura Siribini Imberekai. Maika Aimeri ra ndauo saghara.

En toen hij hem zag zei hij: „Straks maakt die steen nog een gat in de prauw”.

En hij wierp hem neer te Marierotu en nu heet hij Nuaimi. Vervolgens haastte hij zich naar Ansoes. Ansoes werd (toen) een grote kampong, maar Waren (bleef) een kleine.

Munggoibin Mumbemani. Zij sloegen zijn zuster, Damagha Rombeni geheten. Daarop maakten zij zich een palissadering Wituraki als afweer tegen Gharausowoi, want Gharausowoi was kwaad op zijn beide zusters. Daarom maakte hij doornige rotans los en spande een versperring van stekelige rotans om zijn twee zusters heen. Ook hun vogel deed hij er bij, de vogel Sekori.

Toen stelde Aimeri daaromtrent vragen aan Dorai, dat hij (Gharausowoi) zijn gezellen had opgedragen haar achter een afzetting te zetten. Als dat niet het geval was geweest, zouden zij de afzetting niet gezet hebben. Zij hadden zijn ene zuster geslagen en toen hadden zij op zijn bevel die afzetting gezet. Doordat zij op die manier hadden gehandeld, zeide zij: „Laat maar, Aimeri, keer maar terug, opdat wij ons voegen bij de lui van Nusosoio”.

Aimeri dronk zijn palmwijn en pleegde vervolgens incest met Dorai. Dorai zei: „O gezellen, praat gij met Aimeri, dat hij mij trouwt”.

Maar Aimeri verkoos Siribini Imberekai. Toen ging Aimeri zingend naar zee.

Maika Dorai kisi Imberekaiiai kira ndauo. Kira ndaueka Dorai iekapo Aimeri risuragha. Maika ionaika Dorai we risuragha ghao. Maika we suraghaika Imberekaiami wu risuragha iafa: „Rawu Imberekaiami”.

Maika Imberekaiami iafa: „Awu rangga arighani ghoe?”

Maika Aimeri iafa: „Raigha Ghondumi. Raibimbo nanduka anggi Rorui kisi Karami. So anikorake mato rawu auo?”

Iafa: „Ranikorako rawu awo”.

Iafa: „Rawu awo we rana bino. Ramungha nuni kinitatarao. Rara urini ghoana”.

Maika Imberekaiami iafa: „*Ai-aro oda urini ghoana. Aiaroda sowoi dao*”. Maika Dorai iafa: „So anitata ranina?”

Maika iafa: „Aragha anisinauo”. Maika nisini tamoieka ra ndaueka nitata Imberekaiiai. Maika iafa: „Dorai riandebabu anggi awo aino. Rawuau atanowa ewomo. Rawu auari andebabu anggiwako”.

Wareni-Nubuai.

En ook Dorai en Imberekaiiai gingen naar zee. En toen trok Dorai Aimeri zijn kam uit. Maar hij zei, dat ze hem de kam terug moest geven.

Toen daarna Imberekaiami zijn kam pakte, zeide hij: „Ik trouw Imberekaiami”.

Maar Imberekaiami zei: „Als je mij wilt trouwen, waar is dan je prauw?”

Toen zei Aimeri: „Ghondumi is mijn prauw. Mijn beide zusters zijn Rorui en Karami (= Dorai en Imberekaiami?). Kun je het uithouden, dat ik je trouw?” Zij zei: „Ik kan het uithouden om jou te trouwen”.

Daarop zei hij: „Jou neem ik tot vrouw. Omdat ik met hen in strijd ben, willen de mensen hier mij niet hebben. Ik zal proberen de kreek hier op te lopen”.

Daarop zei Imberekaiami: „*Ai-aro oda urini ghoana. Ai-aro oda sowoi dao*”. Dorai zei: „Wil je mij soms niet hebben?”

Daarop zei hij: „Ga je dan eerst op-toeien”. En toen zij zich geheel had opgetooid en naar buiten kwam, wilde hij Imberekaiami niet meer en zei hij: „Dorai haar oorversierselen zijn een vrucht. Ik haal jou niets meer. Ik haal jou die oorversierselen”. (Vertaling onzeker).

43. Aimeri en Aighei Dorai.

Mana bawa natio bina bawa natio kikoaina ghaidouri Nesa-ghao. Maika mangha rinasanai Ghairausowoi. Inai fero wima nandukigha wo kikoai di imai.

Er was eens een oude man en een oude vrouw, die woonden aan de bovenloop van de Nesagha. De man heette Ghairausowoi. De vrouw stierf en de twee dochters kwamen bij hun vader wonen.

Mana bawa, rinasanai Kirisi Aimeri, iesi ra ma rosagha ndero. Ra nde iuna kiriesaigha siwa Gharausowoi riwiama nanduki-gha kiniroiiegha.

Maika Kirisi Aimeri wewaikio wa wu eno. Nogha wiamagha rinasanai Aighei Dorai. Maika Kirisi Aimeri iokofaro iafa: „Woraigha foko”.

Iafa mato eno ra fono iekawa masino. Ianana rumarenggagha wewa ofaikio. Bawagha nitatako, etokugha raiwa.

Maika iungha moka iodi rao. Maika iesi ma ra kamambo rosagha, ra ma Ronggaigha mao. Kiwu ghagha na Ronggaigha kiwoairi sanghagha. Maika kimuna ghaidogha sao. Kiwe dura ghagha, kikoba ghaidogha sao, maika kikuna pandaigha. Kikuna ne pandagha, kito nde anana ghaigha. Maika kikadora ghagha we nasanai Pandarudoi. Kikuna pandaigha ghaidogha sao.

Maika Gharausowoi iighawara pandaigha. Maika wu wiama nandukigha iamokikio. Iamoki-kiengga iuserari kiritai bawagha moiwa kiwo mari. Maika kiwoiwagha kiweanana Atusaigha kiriruma renggagha. Maika kiwo ma Andegha nugha nina.

Kepala van Waren.

Een andere oude man heette Kirisi Aimeri. Hij klom op naar de bergen in het land. Hij kwam hun palmwijn drinken. Toen zag hij, dat de twee meisjes van Gharausowoi knap waren.

Kirisi Aimeri werd zo op haar verliefd, dat hij er één wilde trouwen. Het ene meisje heette Aighei Dorai. Toen zei Kirisi Aimeri kwansuis, dat hij hoofdpijn had.

Hij zei dat, opdat een van de meisjes van achter zou komen om water in te schenken. Hij zat in het voorhuis en wilde haar verkrachten. De oudste wilde niet, maar de jongste bracht het.

Nadat hij het opgedronken had, ging hij uit het huis en liep verder. Hij klom over de bergen heen en kwam naar het water Rono. Ze haalden een prauw aan de Rono en passeerden op zee en toen legden zij de rivier stroomopwaarts open. Ze haalden de prauw er uit en hakten de rivier stroomopwaarts open. Toen schoten ze de geweren af en nog een ander geweer en wierpen ze aan land uit de prauw. Daarom noemen ze dat water Pandarudoi („Geweer-erin”). Ze schoten het geweer af op de rivier in bovenstroomse richting.

Toen hoorde Gharausowoi de geweren en nam de twee meisjes en liep met ze weg. Daarop bond hij hun grote steen aan een touw om ze averij te laten lopen. Die hebben ze meegenomen en neergelegd voor de huizen der Ansoesers. En toen zijn ze naar de Vreemdelingenwereld gegaan.

44. Aimeri valt zijn dochter lastig.

Napans.

Kirisi Aimeri iyamoka ma Waruri. Iyaiwikora iriwama iyakufa hua, irinasandai Mawuroroi. Iyaiwikori weai iyamokiwi ma wéha.

Iyamoma iwehu kimuna doia bea Marei weka ba rengga. Ba rengga weka nua iyatana ruma titiwao.

Ripka-Weinami.

45. Aimeri, de gevreesde vechtersbaas.

Aimeri muna Gheinangghigha. Munggi we ghomin béa. Maika kinitatakio. Maika so risuragha, nasanai Inggiaghondei. Ribimboani Rorui. Etokuani Rewapamai. Maika iafo rimasai iamoka ndoigha ma, mundomana Moimusagha.

Aimeri ragha sirewi, iafo riwui-gha wa ianaka na suragha. Maika iamoka woromana Nuworoi. Maika woroma nusa Kondirei, wo kakadurima Ghareni ndero. Maika wo wa Dorai, wo ndera wara Gharenaghaido, warawa Aighei Ghafai, wara paiki wari we saiana rumagha.

Ghaifoani-Nubuai.

Kirisi Aimeri is naar de bovenstroom getrokken en viel met zijn jaloezie zijn dochter Mawuroroi, die hij verzorgde lastig. Uit jaloezie trok hij weer met haar weg.

Hij trok hierheen (Napan) en toen liet hij de geul openhakken en Marei werd het eerst (een) groot (huis). Daarna hebben de dorpelingen alle (andere) huizen gemaakt.

Aimeri was in strijd met de Weinamiërs en daarom hadden zij een afkeer van hem. Hij was met hen in strijd en maakte maar aldoor slaven. Zijn kam, Inggia-ghondei geheten (de kam, waarop een aantal veren een overeenkomstig aantal gevangen slaven voorstelt), wierp hij weg. Zijn zuster was Rorui en haar jongere zuster Rewapamai. Haar huis-palen trok hij uit en spoedde zich de kreek op, en trok vechtend bij het eiland Moor binnen.

Aimeri ving een *sirewi* (een bep. vogel) en trok hem de veren uit om ze op zijn kam aan te brengen. Daarop roeide hij met haast Nuworoi binnen, vervolgens roeide hij binnen bij het eiland Kondirei, en roeide regelrecht bij Waren landwaarts. Hij kwam op Dorai af, ging naar binnen in de kreek van Waren op zoek naar Aighei Ghafai. Toen hij haar niet kon vinden, stak hij haar huis in brand.

V. DE BEDRIEGER. STRIJD TUSSEN BROEDERS. DE GEDODE MOEDER.

46. Uri, de bedrieger.

Uri. Nunggu natio rao. Raika iokofa dao iafa: „Dagha muo! Mimbo mimbe dae?”

Kikafa: „Iowe, ambo ambe da”.

Iafa: „Mindagha ghominggi enoe?”

Maika kikafa: „Womo”.

Uri iafa: „Mimbo ndere mindagharao”.

Maika dagha iafa: „Roba. Bo nde daghauo”.

Kiwo nderengga ra ndauo iosaro kipesio. Kipesiengga kitaghaiwi raghagha. Koiwi raghagha iokofaikio iana kirifio koiki weggha. Ianggi wasi titikio. Inawa iafa: „Bo raghagha ewara. Taghara rano reo”.

Kitaghara anagha kitiri ewomo. Iodi ndume fesi na kambonourigha, sarana urigha, kowuari.

Kowuarieka iodi ghero radakio. Inawa iosaioka iuanggofaikio iafa: „Afa Uri fea ghare ewomo. Uri ramineni”.

Kirenatera anima ghadogha kikafa: „Eee, iokofaro. Difi ianggio ianghaika irotakawaigha ana

Uri was eens in zijn eentje aan het wandelen. Al wandelende hield hij een raak voor de mal. „Zeg raak!” zei hij, „gaan jullie een raak houden?”

Ze zeiden: „Ja, wij gaan een raak houden”.

„Hebben jullie al een slaaf gevangen?” zei hij.

Ze zeiden: „Neen”.

„Komt dan aan land”, zei Uri, „om mij te vangen”.

De raak zei: „Heel goed. Laten we aan land gaan om jou te vangen”.

Ze roeiden aan land en hij kwam naar buiten, bleef staan en werd gegrepen. Daarop trokken ze zingend met hem naar het strand. Toen ze hem naar het strand hadden gebracht, bakte hij hun een poets en at hun sago op, die ze bij zich hadden. Hij at ze totaal op en zei meteen: „Laten we niet naar de kust gaan. Maar laten we eerst een lied gaan zingen”.

Toen zij op het land wilden gaan zingen, letten zij niet op hem en hij sprong naar boven, en greep zich vast in de kruin van een *kambono*-boom en terwijl hij daar in die boom hing, roeiden ze onder hem vandaan.

Vervolgens sprong hij naar beneden en liep achter hen aan. Hij stelde zich op en vroeg kwansuis: „Er zijn toch niet zo heel veel Uri's? Uri ben ik hier”.

Ze draaiden hun hoofd om en keken in de prauw en zeiden: „Heee, hij heeft een streek uitgehaald. Onze sagokoekjes heeft

ghadogha”.

Maisa kikonawario maika kika-fa: „Ausa diao. Ambo de angga amuna auo”.

Maika iafa: „Minda ma mosai mamaniiko ato mimundaini”.

Kira nderangga renggaukigha osai mamaniiko, risigha osai mamaniiko. Osai mamaniibeka kikura kana. Risaukigha kikamona naiwirada.

Maika iafa: „Risaukigha mana mamaniiko. Renggaukigha mito mamaniiko”.

Maika kipaudara kanaigha, renggaukigha kipaudara naiwiradaigha. Kikana risaukigha kipero amosa ghero anana. Kito risaukigha kipere ana naiwiradaigha. Iodi gheika iafa: „Io, nemanieka mimuna Uri fero!”

Rawuaiki ragha iosaiwa iokofa-ro tasikigha. Ionaieka iafa: „Ata-nowa mosaiwae?”

Kikafa: „O, anditasi anggino. Anggosaiki wa afo ado”.

Maika iafa: „Atano anakanggi mosaiki ewakio?”

Kikafa: „Inggoiwiue adoanaka-na”.

Maika iafa: „Kosaikiengga fo ado ewomo. Onamaiengga mindagha miti fo irotaiwu, anangga miwuko mindaiwa mao mato mimbe we anakana”.

Ionangga kikafa: „Io, kede bu

hij opgegeten en zijn faeces liggen hier in de prauw”.

Ze waren maar op hem aan het moppen en zeiden: „Wacht maar eens. Dan komen we aan wal en doden je”.

Hij zei: „Komen jullie maar hier en gaat op één gelid staan dan mogen jullie mij doden”.

Ze kwamen aan land en de helft ging op één gelid staan en ook aan de andere kant gingen ze op één gelid staan. Daarop spanden ze de boog en aan de andere kant pakten ze de lansen.

„Aan de ene kant moeten jullie tegelijk schieten en aan de andere tegelijk gooien”, zei hij.

Daarop lieten ze de bogen los en de andere helft liet de lansen los en ze pijlden de lui van de ene kant dood, zodat ze neervielen en bleven liggen. En de lui van de andere kant gooiden ze dood met de lansen. Hij sprong naar beneden en zei: „Ja, maakt nu Uri eens dood”.

Hij ging bij hen vandaan en al lopende bleef hij staan om een grap te hebben met de hengelaars. „Waar staan jullie daar op te passen?” zei hij.

„O, dat zijn onze vissnoeren”, zeiden zij. „Wij staan er op te letten om vis op te halen”.

Hij zei: „Met wat voor aas staan jullie daar?”

„Aas van schelpdieren”, zeiden ze.

Hij zei: „Als we daarmee gaan staan, wordt er geen vis opgehaald. Gaan jullie dus maar eens kijken, of er een hammetje is en haalt dat eens hier, dan kunnen jullie dat als lokaas gebruiken”.

Op deze woorden zeiden ze: „Ja, laten

fo irotaiwugha mato be we anakangha”.

Kikataghara kiwu kirifo taiwugha mao. Kiwu angga kiwe we anakangha. Kikuana Uri kikafa: „So atutai bomae? Atutai ambe webomae?”

Maika Uri iafa: „Eee, mimbea-nana bawa siwako mato mifa ndauangga mifa unaineni”.

Maika tamoio kikifa ndauangga iafa: „Kanao! Rara ma anagha fimbo mimbu tero”.

Iokofaiki rana doi mao, maika iupapi fo irotaiwu wuke raiwa iokofaikio. Iafa: „Tasigha mindu andeae?”

Kikafa: „Womo. Aonaika tasi kana fimbeni”.

Iafa: „Roba, mindu andero”.

Kiru anderangga kiwara paiki wa fodaigha. Kikafa: „Ado ghare afa kikam bewomo. Maika kikafa: „Uro, auokofaro. Kabo auo arura weka aghana”.

Iafa: „Ah roba. Mona ewara! Mede mimbu kana mato mimuna raini”.

Kikafa: „Roba kede bu kanai-gha”. Kiwu kanagha ede angga iafa: „Mede kukusarao mato mede mangga mosai mamani-ko”.

Kira mangga osai mamanikangga renggaigha kikura kanai, renggaigha kikura kana ona sigha. Kipaudaikio iesi ndune

we een ham gaan halen om die als lokaas te gebruiken”.

Ze snelden weg om een ham op te halen. Daarna wilden ze die als lokaas gebruiken. Ze vroegen aan Uri: „Moeten wij hem soms klein snijden? Moeten we hem stuk snijden en klein maken?”

Maar Uri zei: „Hee, laat hem maar heel liggen, dan kunnen jullie hem uitwerpen en hem zo uitleggen”.

Toen ze hem tenslotte hadden uitgeworpen zei hij: „Laat liggen! Ik zal naar het land gaan en dan moeten jullie ze binnen halen”.

Hij bedroog hen en liep in de diepte er heen en maakte de ham los en nam hem mee en hield hen zo voor de mal. Hij zei: „Hebben jullie de snoeren binnengehaald?”

„Neen”, zeiden zij, „jij zei, dat de snoeren eerst moeten blijven”.

Hij zei: „Goed! Haalt maar binnen”.

Na het binnenhalen zochten ze tevergeefs naar het varkensvlees en zeiden: „Een paar vissen kunnen dat niet opeten”. Ze zeiden: „Uri, jij hebt een streek uitgehaald. Jij hebt 't zeker er af gehaald en opgegeten”.

„Ach, goed”, zei hij. „Houdt maar op te kijken! Komen jullie naar hier met de boog dan kunnen jullie mij doden”.

Ze zeiden: „Goed. Laten we de bogen gaan halen”. Toen ze met de bogen aankwamen, zei hij: „Rustig aankomen, dan kunnen jullie hier op één gelid staan”.

Toen zij in 't gelid waren komen te staan, spande de éne helft de boog en de andere helft spande evenzo de boog. Ze lieten los, maar hij was naar boven geklommen

sarana aurigha. Renggaukigha kikana renggaukigha kiperu. Risa neghaukigha kikana risa neghaukigha kiperu. Amosa ghere kikana. Tamoie iodi ghere iafa: „Nemanieka mimuna Uri fero”.

Iodi ra ana sigha sado kiwe ghaukigha. Sadokiengga iafa: „Miti! Atanowa mimbeini?”

Maika kikafa: „Andighao”.

Iafa: „Mimbeangga mitawa dadaiwaini bewarao. Mimbe kanaio ghadoni fino. Mimbe ghani ro fino. Ro fimboina minde mito dadaiwaini asi”.

Maika kikafa: „Roba, aona onamaiangga be kanaio”.

Maika iafa: „Mimbe mani mao mato rawe gha nina”.

Kiwe mangha io wukangga ioba totowa ghagha titiwao. Maika iafa: „Moko. Mindighani rawe robao. Rarawuara fino. Rawuara fimbo mito dadaiwaini”.

Rawuarangga kitokiengga kikafa: „O, Uri ioba totowa. Ghani babuo”. Kikafa: „O barawario dagha ato munio”.

Kiwara deangga kitadoio kikafa: „O Uro, aghokofai bao. Andigha aoba totowio”.

Maika iafa: „Ah, mona ba ewarao. Minda ma ato mimuna rao!”

en ging in de kruin van een boom hangen. De ene helft schoot de andere helft dood. De lui van de ene kant schoten de lui van de andere kant dood. Ze vielen neer en bleven liggen. Tenslotte sprong hij naar beneden en zei: „Doden jullie nu Uri eens!”

Hij sprong op en liep door datzelfde land en vond prauwenmakers. Daarna zei hij: „Kijkt eens aan! Wat zijn jullie aan het maken?”

Zij zeiden: „Een prauw voor ons”.

„Als jullie dat doen”, zei hij, „moeten jullie de spaanders er niet uit vegen. Laat ze eerst maar in de prauw liggen en hakt eerst de prauw af. Daarna kunnen jullie die spaanders er ineens uitgooien”.

„Goed”, zeiden ze. „Als je ons die aanwijzing geeft, laten we ze dan laten liggen”.

Hij zei: „Geeft die bijl eens, dan zal ik een prauw maken”.

Ze gaven hem de bijl en hij nam hem en hakte de hele prauw vol gaten. Toen zei hij: „Klaar. Ik heb jullie prauw eens mooi afgehakt. Laat ik nu maar weggaan. En als ik weggegaan ben, moeten jullie de spaanders weggooien”.

Daarna gooiden zij ze weg en zeiden: „O Uri heeft er gaten in gehakt. De prauw is verloren. O”, zeiden ze, „laten we naar hem gaan zoeken en hem opvangen om hem te doden”.

Ze gingen aan land zoeken en vonden hem en zeiden: „O Uri, je hebt een lelijke streek uitgehaald. Je hebt onze prauw vol met gaten gehakt”.

Hij zei: „Ach staat toch niet te kijken. Komen jullie maar hier, dan kunnen jullie me doden”.

Kira mangga iafa: „Minda ma mosai mamaniko mato mimunairaini”.

Kira mangga osai mamanikangga kikura kanaigha mamanikiegha, kipauidaikio. Renggaugigha kikana renggaugigha kiperio. Amosa ghere kikanangga iodi ghero, ionéakio iafa: „Mmmm, nemanieka mimuna Uri fero”. Rawuaiki ona sigha diao.

Raghao sado oaina we ruma. Kikoaiwa feragha. Maika iafa: „Moaina mindirumani engga mitirana akani ewarao”.

Kikafa: „Atirana akanieka anggoaiengga anironio”.

Maika iafa: „Eeeh, rairumagha afa rasirana aka ewomo. Rairumagha rasirana anawaio”.

Maika kikafa: „Onamaiangga dagha bu anawaio mato tirako dirumani”.

Maika kiwu anawaigha kiraiwa ma. Kiraiwa mangga siraka kirirumagha na anawaio. Siraka titiwa na anwaigha na bubogha, bubogha rumarengga.

Maika iafa: „Seratingguani rangga rona ndero. Rona ndeangga ghama re iaboa ghama re iada”.

Iona tamoiengga iodiangga dora-gha mundaou. Muna orasa sigha oramo. Oramangga mutata anawaigha. Mutataiangga mupirara kikambeisigha, mundurua kirifegha, warababuo.

Toen ze er aankwamen, zei hij: „Komt hier op één gelid staan, dan kunnen jullie mij doden”.

Daarop kwamen ze op één gelid staan en ze spanden tegelijk de boog en lieten ze los. De ene helft schoot de andere helft dood. Ze vielen neer en bleven liggen, maar hij sprong naar beneden en zei tot hen: „Mmmm, maken jullie nu Uri eens dood”.

En hij ging weer juist zo bij hen vandaan.

Al gaande vond hij een woonhuis, waar men de wacht hield bij een dode. Hij zei: „Als jullie in jullie huis willen blijven, moet je niet met atap dekken”.

Ze zeiden: „Met deze atapdekking vinden we het aangenaam wonen”.

„Heee, maar mijn huis dek ik niet met atap”, zei hij. „Mijn huis dek ik met kluiten aarde”.

„Laten wij dan ook kluiten aarde gaan halen”, zeiden ze, „dan kunnen we ons huis gaan dekken”.

Daarop brachten ze kluiten aarde mee naar huis en daarop dekten ze hun huis met kluiten aarde. Ze dekten het helemaal met aarde tot aan het achterhuis, van het achterhuis naar het voorhuis.

Hij zei: „Als ik een echte adellijke ben en ik geef een opdracht landwaarts dan steke er wind op en wind er achteraan” (Uri spreekt min of meer poëtische, duistere taal).

Nadat hij uitgesproken had, kwam er regen op en het regende diezelfde morgen tot de avond. 's Avonds was de aarde weggerend en had hen de ogen verblind en hun dode uit elkaar geregend, zodat ze hem kwijt waren geraakt.

Maika kikafa: „Uri iokofai bao. Ra ma iokofai beka kokowa diru-mangga maika sirana anawaigha ghero. Sirana anawaieka dorani mundurua anawaigha wea, mupirara kambeisigha pere. Onamaiangga dada iato munio”.

Odi kira. Kiragha kitadoio kika-fa: „O Uro, aghokofai bao. Atiraka andiruma na ana anawai-gha maika doragha mundurua anawaigha wuara andirumagha”.

Maika iafa: „Roba. Minda ma mimuna rao mato maisa mindirumaigha”.

Kira mangga osai mamaniko, kikura kanaigha, kipaudaiengga iodindune sarana aurigha. Risaukigha kikana risaukigha kipenina.

Kepala van Paradoi.

47. Strijd tussen Noi en Kuru Paisai. Dood van Noi. Napans.

Kuru Paisai iyuaina Inggorosai. Noi iyuaina Maniami. Kisiofa kipi Woisimi iyodia topia na Wororomi. Kisikipi kinina kakio. Kisiesa ndume anado.

Weka Paisai iwara siwa. Weka Noi ihuana Paisai iyonofa: „Hano ani aso arisiwa na wea?”

Iyafa: „Mini ininaraiao”.

Ihuani iyafa: „Tinggue?”

Daarop zeiden ze: „Uri heeft een erg lelijke streek uitgehaald. Hij is ons een poets komen bakken en we hebben ons huis kapotgemaakt omdat we het met aarde gedekt hadden en daarop heeft deze regen de aarde uit elkaar geregend en ons de ogen dichtgeslagen. Laten we hem dus maar achternagaan om hem te doden”.

Ze gingen het huis uit en liepen weg. Daarop vonden ze hem en zeiden: „O Uri je hebt een erg lelijke streek uitgehaald. Wij hebben ons huis met aarde gedekt en de regen heeft de aarde van ons huis uiteen geslagen”.

„Goed”, zei hij. „Komen jullie maar hier om me te doden, dan weegt dat op tegen jullie huis”.

Ze kwamen er aan en gingen op één gelid staan en spanden de boog. Daarop lieten ze los, maar hij sprong naar boven en ging in de boom hangen. En de lui van de ene kant schoten die van de andere kant dood.

Kuru Paisai zat op (de berg) Inggorosai en Noi op Maniami. Ze zeiden, dat ze die Woisimi rivier, die uitkomt bij Wororomi, zouden afvissen met de sero. Bij het afzetten kregen ze honger en klommen naar boven om te eten.

Toen hoorde Paisai een trom en Noi vroeg aan Paisai: „Wat heb jij op je trom gelegd?”

Hij zei: „De huid van de buik van mijn moeder”.

„Werkelijk?” vroeg hij.

Ari Paisai iyafa: „Tingguo”.
Weka ira fure. Noi iyafa: „Ititi-
fa inai ininaraio”. Weka isutowa
inina ifero”.

Iyososi iyafa: „Paisao, aribin do
ba. Awofaraya hua yasutowa
mini ininarai hua ife wea”.

Weka kisikimundaruko. Weka
Paisai iso Noi na wambururumio.
Noi iso Paisai na faramera urai-
na Iusunero we risa. Paisai iso
Noi na wambururumio urai na
Oima we risa, we adaou.

Kisiamowo. Amobeka Paisai iha-
mona toara iwa sunaia, iyamowa
Andei we risa. Weka iyara Wa-
randanungguia. Noi iyamowa risi
ndaau fono.

Ona Korakoraia ofarie kimunio.
Kimuna maia: „Uare kikuna
ananda. Weka Noi ihuane iyono-
fa: „Hano ani mani wea?”

Ari ofa: „Waita ininaerana”.
Weka iyonofa: „Mimbe ao ma
yano”.

Weka kiwe inia ha iyano. Iyana
ari iyofa: „We mana ha”.
Ona iyafa: „Mofi ariwa kari ba,
wiewa kanangga we mana ha”.

Weka Noi here iyanao iyona

En Paisai zei: „Werkelijk”.

Toen ging hij naar achter. Noi zei: „Laten
we moeder de huid van de buik villen”.
Maar toen hij haar een gat in de buik
sneed, ging ze dood.

Hij schold hem uit: „Paisai, je vrouw
heeft een reuzenvagina! Je hebt me voor
de mal gehouden, want nu ik mijn moeder
in het vel van de buik gesneden heb, is
ze doodgegaan”.

Daarop begonnen ze met elkaar te vech-
ten. Paisai gooide Noi met een bamboe-
lans en Noi gooide Paisai met het slagstuk
van een sagoklopper. Dat slagstuk van een
sagoklopper, waarmee Noi naar Paisai
gooide, is blijven staan aan de kant van
Dusner (een kampong aan de Westkust
van de Wandamenbaai). En de bamboe-
lans, waarmee Paisai gegooid heeft naar
Noi, is aan de kant van Oima blijven
staan en in bamboe veranderd.

Ze zijn weggetrokken. Daarbij nam Paisai
een hoofddoek en kleren en trok naar de
kant van de Vreemdelingen en toen heeft
hij de Hollanders voortgebracht. Noi is
naar het zeegebied achter getrokken.

Naar men zegt hebben de Kora-kora een
grap met hem uitgehaald en hem gedood.
Dat hebben ze zo gedaan: Ze zaten vlees
te braden en toen vroeg Noi: „Wat eten
jullie daar?”

„Een kinderlever”, zeiden ze.

„Geeft mij er wat van te eten”, zei hij.

Toen gaven ze wat aan hem en hij at er
van. „Het is lekker vet”, zei hij.

„Grootvader”, antwoordde hij „de jouwe
nog meer en als we die dus opeten, is het
lekker vet”.

Maar toen Noi ging liggen, zei hij: „Als

iyafa: „Mimbu yanina hua yafei wea”.

Ari onofa: „Nemani ambu wai-tini iri wiari ambe ifera te”.

Weka iyana hu kipa waraiwoia, kipa iyenggaia ohia nai aiwoo. Hua kipa ohia nai aiwo. Weka kituada waraiwoia nana iyiro fone, topiai na iworodo, weka ateka. Atesa ininaerana ndaue topia ifero. Iyimo iyenggaia wiai aiwoia risaio moio ifero.

Kitumo iyambewuia wosi hua kiwu dauo, ari wa duo. Kira dere, kitumo iwanufa wosi kiwu dau, ari wa du wéhao. Weka kitumo iworaisina wosia kiwu dau, ari wa du wéhao. Weka iyana hua kiwu resaia, amoke kitawara randa:

*Amamuna Noie Noimambera risiwe soronggo
sasoronggo fasai soronggo sasoronggo”.*

Kitawai fone bawaia ofa: „Awo muri mimunggi ora. Ira ma wereno imunamu hua mipei hua iyamobuaramuo. Minamiki ewereno imunggi ha kipero”. Ari onofa: „Tingguo. Andi amuni wetinggu”. Weka bawaia kitua waia hua kira fone adasio, kiwuie kitawaiwi fom ba rumaie.

Adolf-Ambumi.

jullie hem uit mijn buik halen ga ik dood”.

Maar ze zeiden: „We hebben hem immers juist uit (de buik van) dit kind gehaald en dat is toch ook niet doodgegaan”.

Toen ging hij liggen en zij bonden doornige rotan in een bos en ze bonden hem de benen vast, met zijn ene been aan een paal en toen ook het andere aan een paal. En toen schoven ze die rotan voort in zijn achterste, zodat die uit zijn mond er uit kwam en toen gingen ze er aan trekken, en trokken zijn lever er uit naar buiten, zodat hij stierf. Hij schopte met zijn benen, totdat die palen aan beide kanten omvielen en hij ging dood.

Ze sneden één ooghaar af en wilden het naar zee brengen, maar de prauw zonk. Ze gingen aan land en sneden zijn ene nagel af en wilden die naar zee halen, maar de prauw zonk weer. Toen sneden ze hem één hoofdhaar af en wilden dat naar zee brengen, maar de prauw zonk weer. Toen bleef hij liggen en zij haalden de triomftakken. Zingend trokken ze voort met het lied:

Zingend trokken zij naar achter en de oude mensen zeiden: „Hoe is het mogelijk, dat jullie hem hebben kunnen doden. Toen hij kwam en met jullie ging vechten, liet hij jullie voor dood achter. Als hij met jullie moeders ging vechten, dan gingen ze dood”. Maar ze zeiden: „Werkelijk. Hem hebben wij werkelijk gedood”. Toen brachten de oude mensen hun prauwen uit en kwamen uit het achterland en sneden hem aan stukken. Zingend trokken ze met hem naar achter naar hun huizen.

48. Noi, stamvader der Europeanen; Kuru Paisai, stamvader der Papoea's.
Napans.

Bawani Noi, kokumani Kuru Paisai. Inani Wawisimoti Wawinggonggopi Iniwirani Wawikasinapi. Paisai imuna inai Wawisimoti, sumo irirari merandai, fandomana pema. Weka muna inai fehua inai we iroho wéhao. Mahua iyara nunggu oina Manokwari, kiniwe Manokwarikino.

Noi iyamoma Andero, iyara Branda, iyara Sinao, iyara nunggu kiniwe Andeo. Paisai irinungguia ana ineni.

Kuru Paisai iyamoma ha Kora-koraia kimunio. Kiwe waraisinai iriwaraiwoia atekiwa ininawaia ndauo, kituana iyiro. Atebeka ininaeranaia ioa ino. Beka Kuru Paisai feka.

Feiweka iyimomo nusaia. Ife na Kaifurio. Weka owai Kaifuri owai Suru Karandami; owai Sokuo, Bosniko, Paduadori, Paduanggeni, Nusi, Pakereki, Iokowundi, Auki, Supiori, Mapia, Windewani, Moro, Nusoriwi, Mambor: Ariti, Numini, Kaporosiwa, Sanggaturei, Iaunai, Wairesi, Nusadiwanirewa, Ifoni, Korei, Nusaruawawa, Nuburi, Ifoni, Anggarameosi, Nukabuai, Maitoso, Raniei, Rosuaro, Iofu, Waironi, Mandenako; Kuru Paisai iyimomoki we nusai anggina.

Jozef-Napan.

Noi en zijn jongere broer Kuru Paisai. Zijn moeder was Wawisimoti Wawinggonggopi Iniwirani Wawikasinapi. Paisai doodde zijn moeder Wawisimoti. Hij sneed haar de rode lendendoek af en sloeg die op de trap. Nadat hij zijn moeder had doodgeslagen, werd zijn moeder weer beter en toen bracht zij de mensen voort, die in Manokwari wonen en dat werden de lieden van Manokwari.

Noi trok weg naar het Vreemdelingenland en bracht de Europeanen en de Chinezen voort en de mensen, die niet Papoea zijn. De mensen van Paisai zitten hier.

Kuru Paisai trok hierheen en toen hebben de Kora-kora hem gedood. Zij namen een touw van doornige rotan en trokken daarmee zijn buikorganen naar buiten en duwden ze uit zijn achterste. Toen ze er aan trokken ging zijn lever los en daarop stierf Kuru Paisai.

En stervend trapte hij de eilanden los. Hij is gestorven in het achterland van Kai. Een deel werd het achterland van Kai en een ander deel Saru Karandami, Sokuo, Bosniko, Paduadori, Paduanggeni, Nusi, Pakereki, Iokowundi, Auki, Supiori, Mapia, Windewani, Moro, Nusoriwi, Mambor, Ariti, Numini, Kaporosiwa, Sanggaturei, Iaunai, Wairesi, Nusadiwanirewa, Ifoni, Korei, Nusaruawawa, Nuburi, Ifoni, Anggarameosi, Nukabuai, Maitoso, Raniei, Rosuaro, Iofu, Waironi, Mandenako; Kuru Paisai heeft ze er af getrapt tot eilanden.

49. Noi brengt de afgezant van de Sultan van Tidore naar Waropen.

Etokuani Noi, bawani Kuru Pasei, kisikikuradaruko. Maika bawagha iamoma Ande, Noi iamoma Kai ma. Maika iamokiwa Makimigha ioaina Makimi. Wu Gheinangghigha ioaina Gheinami. Iamoka kakadurima nenima ioaina Kaio.

Kuru Pasei iamokiwa raia Amosi ioaidi raio Todore. Maika Kafarigha iara ma. Maika Kuru Pasai kisi raia Amosi kisiuamba Wosimi iafa: „Dinuai ineghae?”

Raia Amosi wo ndere we sunafofo nasanai Matirerei.

Maika Amosi iuamba daidai Maseiori iafa: „Maseiori ioaina ruma ghoe?”

Maika riwariboigha kipandi ghaigha kiwoiwa Maseiori ma kaparigha mao. Maika kituna Maseiori kiwei na nasanai Sanadi Maseiori.

Ghamabai-Nubuai.

Noi en zijn oudste broer Kuru Pasei waren boos op elkaar. Toen trok de oudste naar het Vreemdelingenland en Noi naar Kai. Hij liep weg met de lui van Makimi en ging in Makimi wonen. Hij verzamelde de Weinamiërs en ging in Weinami wonen. Hij trok regelrecht hierheen en ging in Kai wonen.

Kuru Pasei trok met Radja Amos (de bekende kapitein Amos die in de laatste decennien van de vorige eeuw de Geelvinkbaai bevoer) mee en ging wonen bij de koning van Tidore. Toen kwam het schip aanzeilen. Kuru Pasei en koning Amos vroegen naar (het dorp aan) de Woisimi: „Is dit ons dorp?”

Radja Amos ging aan land en gaf ambtskieren aan mijn grootvader Matirerei genaamd.

Daarop vroeg Amos naar mijn vader Maseiori (van de clan Sawaki in Nubuai): „Waar is het huis, waar Maseiori woont?” Toen maakten zijn gezellen de prauw klaar en brachten Maseiori naar het schip toe. Maseiori kreeg zijn ambtskieren en de titel van Sanadi Maseiori.

50. Strijd tussen Mamberanoi en Kuru Paisai.

Napans.

Inai irinasandai Wawinggonggopi, iriwaita Mamberanoi, koku-mai Kuru Paisai. Paisai iwui here iwaferi na Warasoreo. Weka inai Wawinggonggopi iyani-sa Mamberanoi, iwu kasinanda,

Moeder Wawinggonggopi had twee zonen Mamberanoi en diens jongere broer Kuru Paisai. Paisai bracht hem naar de benedenstreek en liet hem los te Oransbari. Toen beweende zijn moeder Wawinggonggopi hem en nam een komkommer, waar

weka ifatopuri na ihenasa. Weka iwe wamawako irinasandai Sorombui, iwu kasinanda ware maha Warasoreo.

Weka Mamberanoi ira ndaue ihamona, ihamonggiwa irinasandai weka isiro. Isi weka iwaferandere mao, iyoiwa. Weka inai Wawinggonggopi iyona weka imai iwu irimamuranda, irinasandai Mamuraroai. Weka imai Windiasi isoarira we onda. Weka iwu masinda, irinasandai Nukomi. Weka iyona Sorombui iwu Mamberanoi irimasinda here so iyo.

Iyumbeka iyona wéha hu Mamuraroai kaparaiwi. Kaparaiwi heweka iyodina Warasoreo. Weka Wawinggonggopi iyonaio yonofa: „Ara sa amunayao. Amunayangga asumo yaimerandi. Hua aworaya. Afandoma yaime-randi na pema iworai boa. Hua aworaya. Aworayangga awamana yanidahi nina na nafa reo. Songga yawani awono nuo”.

Weka kinisikiwara kokumai Pasai maha Woisimuriwa, kisikiwari maha masinda Nukomi. Kinisikiwara iri womohua Pasai iamowa fopono; amowa fopombeka Korakoraia kimuna Pasai.

Kira ndaue kiwu anano, irinasandai Indawatio, kikunie iniwusano. Iniwusambeka kitua waraiwoia rudo Paisai iyiro. Ate-

zij een stukje afbeet met haar tanden. Vervolgens liet zij een benedenwind Sorombui wat komkommer naar Oransbari brengen.

Mamberanoi kwam te voorschijn en vatte hem (de wind?) en toen hij hem met naam en al gepakt had, begreep hij het. Daarna liet hij hem los naar land toe en bleef zitten wachten. Toen zei moeder Wawinggonggopi, dat de vader haar een bamboe moest halen, Mamuraroai genaamd. Vader Windiasi sneed er al draaiende tekens in. Daarop nam zij het water Nukomi en gelastte toen aan Sorombui om Mamberanoi het water naar beneden te brengen, dat hij zou kunnen drinken.

Nadat hij gedronken had zei ze, dat Mamuraroai haar naar de benedenstreek toe moest zwiepen en ze daalde neer in Oransbari. Toen zei Wawinggonggopi tot hem: „Kom naar boven en dood mij. En als je mij gedood hebt, snijd dan mijn rode schort stuk en hak mij dan in stukken. Sla dan mijn rode schort vast aan het hoofd van de trap en hak mij dan in stukken. Verdeel daarna mijn lichaam over het landstrand, dan zal ik de samenleving stichten, die jij zult verkrijgen”.

Daarop hoorden zij samen zijn jongere broer Pasai in de bovenstroomse richting van de Woisimi daar en in de richting van het water Nukomi. Maar daarna trok hij evenwel naar de achterstreek. Toen hij naar de achterstreek getrokken is hebben de Kora-kora Pasai gedood.

Zij kwamen naar buiten en haalden een vis, Indawatio geheten, waarvan hij de bakgeur rook. Daarop hebben ze een doornige rotan in het achterste van Pasai

kiwa inina. Weka iyimomo nusaini. Iyimomoki weka raikio.

Raiki weka ware anggi raiki here, raiki ma Andeirisiwako, nasandai Mapia. Nusawa ine faro Mananami. Pasai iyanana Kaifuri nusa we iyimomo nusainie nemani raiki hasora nahu iwe ineni. Nusa wosa bawai anggi raiki soki nusaiwako. Ineki anggi raiki here odaiki we: Karami, Ierenusi, hua ware wéhao.

Wawinggonggopi kinisi Mamberanoi kiwara Pasai wéhao. Bawai iyarana roreso, kokumai iyarana roresa. Kinisikiwarai. Pasai iribinda Wawisimoti. Kisikiwarararuko kisikitadoraruko kisikirisisangareia sarara ino. Kisikitadorarubeka kinisikiwe rurio, kinisionararuko kinisiamanararuko. Weka Mamberanoi iniwe Andero. Pasai iyara nunggu wanoia amo.

Hanna-Weinami.

geschoven en daarmee zijn buik er uit gehaald. En toen heeft hij de eilanden hier losgetrapt en die zijn vervolgens weggedreven.

Al drijvend zijn er sommige naar beneden gedreven naar de streek van het Vreemdelingenland en dat werd Mapia. En dat eiland daar aan de overkant Mananami. Pasai, die daar op het eiland Kaifuri lag, heeft de eilanden hier losgetrapt, zodat ze drijvend verspreid werden over de plaatsen hier. Grote aantallen eilanden, die wegdreven, heeft hij als benedeneilanden neergegoot. Die hier naar beneden gedreven zijn noemt men: Karami, Ierenusi enzovoort.

Ook Wawinggonggopi en, Mamberanoi hadden Pasai gehoord. De oudste broer kwam in een vaartuig aanvaren en ook de jongste en ze gingen naar hem zoeken. De vrouw van Pasai is Wawisimoti. Toen ze elkaar opgezocht hadden, vonden ze elkaar en ze legden een plank uit naar elkaars schip van *sararo*-hout. Toen ze nu elkaar gevonden hadden, hielden zij een bespreking en spraken met elkaar af, dat zij uit elkaar zouden gaan. Daarop werd Mamberanoi een Europeaan en Pasai heeft ons, echte mensen (Papoea's) voortgebracht.

51. Een slang redt de bedrogen man.

Nunggu ani. Maika no nunggu-gha ra ma wumo ereragha. Maika kaparaiwi nduna ioaina auri-gha. Maika ghoigha rurawari ma, wu nunggu-gha ioaina auri-gha. Maika ruraiwi nugha ndauo. Raiwi ndaueka imaiki

Er was eens een man; en een andere kwam en maakte de rotan stuk en toen veerde hij (met de boom, waarin hij zat) naar boven en bleef in de kruin van de boom zitten. Toen kwam er een slang op hem af schuifelen en pakte de man, die in de boom zat en schuifelde met hem naar het

inaiki kiwudaio.

Maika ghoigha ianaika rura
ndaueka wu eni nandukigha, rui
nanduo.

Maika inawa nunggugha kisi
ghoigha kitaghaiwa nunggugha
ribingha ma nusagha.

Maika kisikiwui dero, nunggui-
gha kiwe kirimama kikano. Mai-
ka kiwe mamaika kikambeka
kiwu ghoigha na rumagha iana-
na. Maika kiwe mamaiengga ta-
moio kiraiwi ma ghoigha rinu-
gha. Kiraiwi ma kirinughaika
bino mano kuo kiwu ghoigha
riaigha kiraiki ma rirumagha.
Maika ghoigha saghara rirangha
iafa:

*Maine maino. Siriri pumbo. Rande sowa
seri tunie maine maino.*

Kowui-Nubuai.

52. De moeder van Kuru Paisai door haar kind gedood; daaruit ontstaat de samenleving.

Napans.

Yonausara Kuru Paisai iriwaitai
nandukia. Bape, inohia inai wa-
na bino, irinasandai Aiwei Wa-
nai. Weka iniari kiwe dahero
Anderisi. Weka iniari kiminana
Warasoreo, amobuara Aiwei Wa-
nai iriwaita iyofari hamobuari
na mahai rumaini mao.

Weka iniari inai ihuano iyofa:
„Yaiwaitaini”.

dorp buiten. Vervolgens gingen zijn vaders
en moeders over hem in de rouw.

Toen die slang daar een tijd gelegen had,
schuifelde hij naar buiten en haalde twee
schildpadden en twee zeekoeien.

En meteen trok de man met de slang
zingend met de vrouw van die man naar
het eiland.

En ze haalden hem (de slang) aan wal.
De mensen gaven hem hun eten te eten.
Toen ze dat gegeven hadden en ze het
hadden opgegeten, haalden ze de slang uit
het huis, waar hij lag. En toen ze hem het
eten eenmaal gegeven hadden, brachten
ze hem (de slang) naar het dorp van de
slang. Daarna haalden de mannen, vrou-
wen en kinderen de bezittingen van de
slang en brachten ze naar hun huis.
De slang zong het volgende gezang:
(*Amairano*).

Ik zal vertellen over de twee kinderen
van Kuru Paisai. Wel, de moeder van
de ene was een wijfjes-kangoeroe Aighei
Wanai. Nu maakten ze een raak naar
het Vreemdelingendistrict en ze zaten in
Oransbari. Daar lieten ze de zoon van
Aighei Wanai achter en trokken bedrieg-
lijk bij hem vandaan hier naar de huizen
toe.

Meteen vroeg zijn moeder: „En mijn
zoon?”.

Ari Kuru Paisai iriwaitai afa:
„Ani anggamobuari”.

Weka inai wesusao. Isumo ana-
sa. Weka iyuwo masinda nana,
iwe raiwa.

Raiwa here ifafanawo Waraso-
reo. Weka iniari ira ndaue isiro
masinda, weka iwuko iyuno.
Iyunggaweka kapiaoweka inai
Aiwei Wanai isasaio nana kuru-
winda. Weka nengga raiwi he
wara waria na Warasoreo.

Weka ira ndau ifesa inai nanai
kuruwinda ndero, kisiuaro. Kisi-
uaiha moka aweka waria iyonao
iyona iyafa: „Wa womo wuara
dikamobea”.

Weka inai iyafa: „Araha arira
nafa we kaparo”.

Weka wari ihuana inaie iyafa:
„Mano nunggu anggi kimina-
nao?”

Ari inai iyonofa: „Modai amu-
naya, aworaya, awandura dahie,
awamanggi hasora arahudoie.
Hua yanimaianda nisiwe risa we
bino. So awodari we awinanio.
Hua risa wanandi awodai we
awanio. Yuferakorini adomani.
Ikenaka ianabuino awodara ru-
ma. Afa kaiwasani enako, mo-
taro. Songga ida ndaue ipoi nai
kapai wosio. So ida fure imuna
nufuro”.

Weka kimuna nuni ha moko.
Neri kiuro.

Kepala Karami-Ambumi.

De jongens van Kuru Paisai zeiden: „Die
hebben we achtergelaten”.

Toen had de moeder verdriet. Ze sneed
een bamboe af en deed er volop water
in en liet hem wegdrijven.

Hij dreef naar beneden tot dichtbij Orans-
bari. Meteen kwam hij naar buiten en
zag het water. Hij nam het en dronk
het op. Nadat hij het had opgedronken,
stopte zijn moeder Aighei Wanai zichzelf
in een kalebas. En direct dreef zij naar
beneden op haar kind in Oransbari af.
Hij kwam naar buiten en haalde zijn
moeder in de kalebas aan wal, waar zij
bij hem bleef. Na verloop van tijd zei
tenslotte haar zoon tot haar: „Ik heb geen
prauw, die mankeert ons om verder te
trekken”.

Zijn moeder zei: „Ga een schip in het
zand krassen”.

Toen vroeg de jongen aan zijn moeder:
„Wat voor mensen moeten er in zitten?”.

Toen zei zijn moeder: „Het is gepast om
mij te doden en aan stukken te snijden
en het vlees (aan een touw) te rijgen en
het te verdelen over de kamers. Dan zal
mijn rib aan de linkerkant in een vrouw
veranderen, zodat je die moeder kunt
noemen. Dan kun je mijn rechterrib vader
noemen en mijn stuitbeen zuster. Als we
tot midden in de nacht geslapen hebben,
moet je het huis oproepen. Maar de
mensen zullen blijven slapen, maar jullie
moeten opstaan en dan kunnen wij naar
buiten gaan op het schip en dan gaan
we naar achter om de achterdorpen te
doden”.

En toen ze met de mensen hier gevochten
hadden, zijn ze blijven wonen.

53. De jongste broer op het eiland achtergelaten, waar de moeder hem opzoekt. Uit haar gedode lichaam ontstaat de samenleving.

Seroi iiwari wariboigha kiwo kiwe da. Maika kiwo kiwe da paiki ghomino. Maika kiwo ma nusagha kiwo ndere kikenana nusagha. Maika enaka rana. Maika riwariboi kikameki wuari ioaina nusagha. Maika kiwo ma ruma.

Maika inai iuambara iafa: „Miti Seroi ani ghoe? Riwiwira rawe uraini”.

Maika riwariboigha kikafa: „Seroi ani ambowuari ioaina nusagha”.

Maika inai we riwiwigha rimasingha rinaiwigha rinaibawa, maika fatao roagha we wiwigha rudo roadogha, we rimasingha na ne wawugha, we rinaibawa-gha na ne wawugha, we nai-magha na ne wawugha. Maika matangu ioaina roaghaika teraiwi, we inggoigha ndu ioaina roabogha.

Maika teraiwighaika Seroi rana nusaghaika iandera inai iandera iafa: „Somaro inegha te aria inegha te?”

Teraiwi fosorana nusagha. Maika Seroi iuana inai iafa: „So mina aue?” Maika Seroi iafa: „Awu rana wiwiroe womo?”

Maika inai iafa: „Wiwira ineni”.

Maika iafa: „So awu rana masi-no?”

Iafa: „Arimasingha ineni nana

Seroi ging met de gezellen mee die een raak gingen houden. Maar ze maakten een raak zonder slaven te vangen. Toen roeiden ze naar een eiland en roeiden aan wal om op dat eiland te slapen. Ze brachten daar de nacht door en toen lieten zijn gezellen hem stiekem op het eiland zitten, maar zij gingen naar huis. Maar zijn moeder vroeg naar hem: „Weten jullie waar Seroi is? Ik heb zijn pap hier neergezet”.

Zijn gezellen zeiden: „Seroi hebben we op het eiland laten zitten”.

Toen zette zijn moeder zijn pap, zijn drinkwater, zijn mes en zijn kapmes klaar en kapte een bamboe en deed de pap in de bamboe, zijn drinkwater in de ene geleiding, zijn kapmes in een andere geleiding en zijn mes in nog een andere geleiding. Toen ging ze zelf in de bamboe zitten en dreef er mee dichterbij en liet haar voorouderbeeld boven op de bamboe zitten.

Toen ze er mee dichterbij kwam, liep Seroi op het eiland, bespeurde zijn moeder en zei: „Is dat nu een nipahpalm of een drijfboom?”

Ze kwam er mee dichterbij op het droge. Toen vroeg Seroi aan zijn moeder: „Ben jij het soms moeder?” Seroi zei: „Heb je mij pap meegebracht of niet?”

De moeder zei: „Hier is je pap”.

Hij zei: „Heb je me dan wel water meegebracht?”

Ze zei: „Je water zit hier in de bamboe in

roani e ne wawuni e".

Maika iafa: „Mino, awu rana naiwiro ewomo?"

Maika inai iafa: „Arinaiwiro nana roa ne wawunieni".

Iafa: „Mino, awu rana naima wewomo?"

Maika inai iafa: „Arinaima nana roanieni".

Maika inai iafa: „Seroi, acnaka ranangga mani etiwéangga amunarao".

Maika warimagha iafa: „Mina, ramunauengga rarokowauo".

Inai iafa: „Amunora mato r nangga arinu ana nusani".

Maika ienaka rana mani etiwé-
ka muna inai. Muniengga inai
iafa: „Amundagha saiengga aede
ma raggha ndau angga agha-
nima renggaigha mato asira ari-
nugha". Inani fenina. Maika
rinugha ana nusagha.

Vrouw van Nubuai.

54. Na de incest van de moeder met haar oudste zoon ontstaan bloedige twisten.

Nuamaghi wu bino. Maika inai iamokiwa riwari bawagha. Eto-
kugha ioai di inai na rumagha.
Wari bawagha wu inai kisi amo-
ko ghaido sangga kito roagha
ura, kito namagha urao. Uraika
we osa. Amota kito famagha
ura. Uraika we awano. Amota
kito gharanagha anae we nosa;
kito gharewagha, maika we ofa-
rana. Kiwe somangha anaika we

een andere geleding".

Hij zei: „Heb je mij mijn kapmes niet meegebracht?"

De moeder zei: „Je kapmes zit hier in de bamboe in een andere geleding".

Hij zei: „Moeder, heb je mij mijn mes niet meegebracht?"

De moeder zei: „Je mes zit hier in de bamboe".

De moeder zei: „Seroi, als je vannacht slaapt en de hanen beginnen te kraaien, dan moet je mij doden".

De jongen zei: „Moeder, ik heb met je te doen, als ik je moet doden".

De moeder zei: „Dood mij en dan zal er op mijn woord een dorp voor je op dit eiland liggen".

Hij had geslapen, toen 's nachts de hanen begonnen te kraaien, en hij doodde zijn moeder. Daarna zei de moeder: „Ga, nu je mij gedood hebt, morgen naar het strand buiten en als je dan naar de kaap kijkt, dan zul je je dorp zien". De moeder stierf en er lag een dorp voor hem op het eiland.

Nuamaghi was getrouwd. Toen liep de moeder weg met haar oudste zoon en de jongste bleef bij de moeders in huis. De oudste jongen nam zijn moeder en toen hij met haar de rivier op vluchtte, wierpen ze bamboes en roeiriemen recht op in de grond en die veranderden in ijzerhout. Ze vluchtten naar boven en toen gooiden ze de zitplank recht op in de grond en die veranderde in een bintangoer-boom. Ze vluchtten naar boven en toen gooiden ze

somano. Kito kowugha rufeina-gha kiwe ana. Maika kiwouwara.

Maika kikusa ghagha anao. Iobawuara ruma. Maika iatena rirumagha oaro. Maika kira kimuna fo.

Maika etokugha rombaikieka iamobaiki sao. Maika wo saieka iai ieuragha na awugha. Maika inai kira kimuna foe kira mao kiteka adoigha anggio. Maika etokugha ioaina ghagha na ruma.

Maika angha tamoieka firakoda ghagha. Maika kiniawa kikafa: „Tomba ghagha gai wéa”.

Wari bawagha iesi ndu siro. Si ghagha maika iafa: „Gai ewomo”. Iesi ghere ana ado makoina.

Maika etokugha firakoda makoina. Maika wari sigha iesi makoina ndu, inawa iesi ghei ana ado makoina. Maika inai iesi nduno, siro warigha ianana ghadogha.

Maika ioare inai ragha rua minghaika imai muni. Munieka we rudo righagha. Righagha foaigha moiwi gheika maimbeka bingha wo sadoio. Maika woiwi gheika iondagha kikatenio. Maika bingha wu warimagha muni. Munieka iomofi iuraba warima-

het hoosvat neer en het veranderde in een sagopalm; ze gooiden met het voorstuk van de prauw en het veranderde in een ofarana-boom. Ze legden de uitlegger neer en die veranderde in een somano-boom. Ze wierpen suikerrietbasten neer en toen gingen ze weg.

Ze trokken de prauw aan land. Hij hakte een plaats voor een huis open en toen maakte hij zich een huis om te wonen. Toen gingen ze een varken jagen.

Maar de jongste kon hen niet vergeten en kwam op hen af naar de bovenstroom. Hij kwam naar boven en zette zijn voetafdruk in de haard. De moeder was met hen mee een varken gaan jagen. Ze kookten het vlees en begonnen te eten. De jongste zat in een prauw in het huis.

Toen zij klaar waren met eten, tikte hij tegen de prauw aan. Ze schrokken en zeiden: „De prauw barst zeker”.

De oudste zoon klom naar boven om te kijken. Hij bekeek de prauw en zei: „Hij is niet gebarsten”. Hij klom naar beneden en ze begonnen weer van het vlees te eten.

Nog eens tikte de jongste. Die jongen klom weer naar boven en meteen weer naar beneden en begon weer van het vlees te eten. Toen klom de moeder naar boven en zag de jongen in de prauw liggen.

Na verloop van tijd ging de moeder in de tuin werken en toen doodde vader hem (de oudste broer doodde de jongste) en deed hem vervolgens in zijn prauw. De stroom voerde zijn prauw verder naar beneden en daar bleef hij liggen en vond zijn vrouw hem. Ze bracht hem naar beneden en daarna behandelden zijn

gha. Maika muna inai. Maika imai bawa iurabari. Maika iokowa rumagha, rumagha wenasainai Rumanioghi.

Bairani-Nubuai.

zwagers hem. Toen nam de vrouw de jongen en doodde hem (de vrouw doodde de oudste zoon). Daarop werd grootvader boos om de jongen en hij doodde de moeder. Toen werd de oudste broer van de vader weer boos om haar (n.l. omdat de grootvader de moeder had gedood) en hij trapte het huis uit elkaar. Het huis heette Rumanioghi.

55. De oudste zoon, de Maan, pleegt incest met de moeder, ondanks het verzet van de jongste zoon, de Zon.

Etokuani Orawaio, bawani Ghafai. Maika bawagha raiwa inai. Raiwaika kisikimuna fogha sarsa foa kisanio. Anieka we buramuigha anana irogha, maika iesina wo inai, ioio. Ioioika diawari na buramuigha.

Maika etokugha Orawai rasado Ghafa kisi inai. Maika etokugha iedeika inai iikisiwa rirakagha. Maika etokugha Orawai wu furefa sowuari inai ruaigha, kisi bawagha kimundarako. Etokugha rikieka kamukio, bawagha rikigha wekafuarengga.

Maika bawagha wu inai kisi amoko. Amoko, amoko, amoko maisa Ghoaigha inai ienggéaigha merenggi iafa: „Ghafo, renggéaini merenggi. Aghatena ruma sikoaina ineni”.

Ghafa iana foghangga nitatai, iam boafa nanagha. Fimbo iedeigha iana saigha eno. Enaka saingga kisikira onasigha. Kisiki-

De Zon en zijn oudere broer de Maan. De oudste liep weg met de moeder. Daarop vingen ze een varken, slachtten het en aten er van. Daarop legde hij zijn pijlen op zijn achterste en klom boven op zijn moeder en cohabiteerde met haar. Daarbij schampte hij haar met zijn pijl. Toen trof de jongere broer de Zon, de Maan aan samen met zijn moeder. En toen de jongste er aan kwam, draaide de moeder zich om in verband met haar wond. Daarop pakte de jongste broer de Zon haar boomschorskleed en trok het zijn moeder van de rug en begon met de oudste te vechten. Die (de pijlen) van de jongste broer waren scherp, maar die van de oudste stomp van punt.

Daarop nam de oudste zijn moeder en zij vluchtten samen weg. Ze vluchtten steeds verder tot bij de Binnenlanders en de benen der moeder werden moe en ze zei: „Maan, mijn benen worden moe. Maak een huis, waarin we hier kunnen wonen”. Toen de Maan een varken pijnigde, lustte ze dat niet, ze at alleen de ingewanden. Daarna ging hij heen en pijnigde een casuaris. Toen ze tot de morgen ge-

ragha inai ienggéaigha merenggi
iatena ruma kikoaina. Enaka,
enaka saiengga iedegha iana mi
eno. Saiengga kisikira onasigha.
Kiragha nitata migha daiangga
iede iana fogha eno makoina.

Maika kisikira kisado nugha.
Rasado nughaika raisari muna
fogha wa inai, moiwa inai iani.
Ianggi dainina ranina.

Ra ndau rasado bingha. Bingha
kiribawaigha kiruka masino, eto-
kugha ioghoifuri. Maika Ghafa
we waurigha ma boika samba-
baio. Maika etokugha iafa: „Ata-
nowa! Sambabaraini”.

Maika Ghafa iede makoinagha
iafa: „Aribawai kiko rengga
aghono ghoifuri”. Maika Gha-
fa iamondora wiamagha.

Maika iaiwa mambogha na ru-
magha ndau. Maika mambo ba-
wagha ata ndero. Iata ndeika
Ghafa ioama uio. Mambogha
ioama uigha makoina. Maika
mambo kubomagha iata ndero.
Mambogha iata nde ioama ui-
gha, bawagha ioama ne uigha.

Maika kiwu Ghafa kira ndaue
oaina kirirumagha. Maika adora
fogha. Adora foghaika iede ma
maika Ghafa wu kanagha iana
fogha.

Maika nomangha iafa: „Mimbu

slapen hadden, gingen ze maar altijd
verder. Door het lopen werden de benen
van de moeder moe en hij maakte een
huis, waarin ze woonden. Ze sliepen maar
voort tot de morgen en toen ging hij
een paradijsvogel pijlen. De volgende dag
gingen ze weer altijd verder en toen
lustte ze het vlees van de paradijsvogel
niet en ging hij nog een varken pijlen.
Daarna bereikten ze een dorp. Toen keerde
hij terug om een varken te doden voor
zijn moeder, dat zij er van kon eten.
Toen ze klaar was met eten gingen ze
voort.

Ze kwamen aan de zee uit en vonden
een vrouw. Die vrouw ging met haar
oudere zusters water scheppen, de jongste
kwam achteraan. De Maan beurde zijn
arm op en bescheen haar. De jongste zei:
„Wat! ik word beschenen”.

Toen kwam de Maan weer en zei: „Laat
je oudste zusters voorop gaan en jij ach-
teraan”. Toen pakte de Maan het meisje
beet.

Op haar gegil om haar broers kwamen
die uit het huis te voorschijn. De oudste
broer snelde het land op. Toen hij het
land opsnelde, begon de Maan op de
pisang in te hakken (om zich een uitweg
te banen?) en ook de broer hakte op de
pisang. Toen kwam de jongste broer het
land opsnellen en begon aan de pisang
te hakken en de oudste aan een andere
pisang.

Toen pakten ze de Maan en kwamen
naar buiten en gingen in het huis wonen.
Op een keer werd het varken geroepen
en toen het er aan kwam, nam de Maan
een boog en pijlde het varken.

De schoonvader zei: „Geeft eens een fak-

nara ma rambaba foni mato mitasari manggiwa ondagha”.

Maika Ghafa we waurigha ma boika sambabai. Maika kitasari.

Maika mambo bawagha ionéaki kiwo kiwe da. Maika kiwe ghai-gha maina rewogha. Maika Ghafa iede ma, fesa ghomina nandukigha. Maika kiwoiki ma kitaghaiki ma rumai ma.

Saieka imai iurako iafa: „Mimbe rana ghomina”.

Maika ko makoina. Maika ki-ragha ghomino. Maika ghomin-gha imai iana Ghafa fero. Maika iotaiwa ghomina nandukighagha ma fenina.

Maika bingha iafa: „Kiwu torigha kiwuki wuara ghaghangga, kabo Ghafani fero”.

Maika Orawaio ianingha sira Ghafa, maika iafa: „Kabo Ghafa iona we tina imaia feigha”.

Maika matangu wu buramui-gha matau munio, muni fenina.

Maika Orawaio iedesado bawagha, maika iafa: „Ghafa maiwéa?”

Maika Ghafa iafa: „Amboika ghomingha munarao”.

Maika Orawaio iafa: „Ghomin-gha munaue, auo awe ranani. Mataura rawe orasani”.

Maika kisiuandaruko, uandaru-beka aigha roroio, anagha gaio. Maika Orawai we orawaio, Ghafa we ghafa.

Karirui-Nubuai.

kel aan om dat varken hier te beschijnen. Dan kunnen jullie het villen en er met je zwager van eten”.

Toen deed de Maan zijn arm naar boven en bescheen het, zodat ze het konden villen.

Op een keer riep de oudste broer hen op voor een raaktocht. Ze legden de prauwen bij een kaap en de Maan kwam er aan en vatte twee slaven. Zingend brachten ze hen naar huis toe.

De volgende dag was de vader kwaad en zei: „Geef mij een slaaf”.

En toen gingen ze nogmaals en vingen slaven. Maar de vader van die slaaf schoot de Maan dood. Hij hield de wacht over twee slaven tot aan de prauw toe en stierf toen.

Zijn vrouw zei: „Ze hebben de sierstukken er van afgenomen. De Maan is zeker dood”.

En de Zon keek uit en zag de Maan. Hij zei: „Dit is, nu hij sterft, zeker die afspraak, welke de Maan gemaakt heeft”. Daarop nam hij zijn pijl en pleegde zelfmoord.

Toen trof de Zon zijn oudste broer aan en zei: „Maan, hoe komt dat zo?”

De Maan zei: „Toen wij slaven haalden, hebben ze mij gedood”.

En de Zon zei: „Een slaaf heeft jou gedood en dus treedt jij op bij nacht en ik bij dag”.

En toen overlegden ze met elkaar, en als ze met elkaar overleggen, dan drogen de dingen uit en dan scheurt de aarde. En zo werd de Zon de zon en de Maan de maan.

56. De oudste en de jongste broer op zoek naar de vrouw. De jongste vindt het voorouderbeeld.

Bawani Romaniserai, etokuani Faidaniserai. Maika kisikikoai we Manggaidogha. Maika bawagha ionéa iafa: „Sikoare rana bang-gaikenangga siparako”.

Maika kiwu kiriaiwoigha kiwe kawa buramuigha. Maika saieka kisikikodi kira.

Kiragha oramoieka Romaniserai ionéa Faidaniserai iafa: „Rara ndere rana fogha”.

Maika raiwi ndauo oramoika kitasario, kikenana sigha. Saieka kiwe fodaigha rudo rowu worukigha, kisikiraikigha. Kiragha oramoika Faidaniserai ra ndera iana mafogha. Raiwi ndau kisi-kikunina sigha. Maika enaka saiengga kisiodi kira makoina.

Maika kiraika nusagha ka ndero. Maika kisikikafa: „Dorai mum-beo”. Maika kisikira topéa ndau anitau kiti nusagha ka ndeigha. Maika kiwusana akanakigha aghatobo andera manggigha. Maika kikafa: „Kabo anaka uigha uraina nusaghaika wusang-giegha”.

Maika Romaniserai ionéa etokuigha iafa: „Ara ma, side ndau, sikekiwa nusagha na sidikanai”.

Bawagha rikanaigha wenasanai Niawaio, etokugha righogha Niawa Ghorumi.

Romaniserai en zijn jongere broer Faidaniserai. Ze woonden aan de Manggai. Toen zei de oudste tot de jongste: „Laten we over vijf dagen gaan vissen”.

Daarop haalden ze hun medicijn en deden dat aan de vissperen en op een morgen gingen ze uit huis en liepen heen.

Toen ze tot 's avonds gelopen hadden, zei Romaniserai tot Faidaniserai: „Laat ik de wal eens opgaan en een varken schieten”. Daarop bracht hij het (varken) naar buiten en 's avonds vilden ze het en gingen weer slapen. De volgende dag deden ze het varkensvlees in twee draagtassen, die ze meenamen. Ze liepen voort tot de avond en toen liep Faidaniserai de wal op en schoot een boshoe. Hij haalde het naar buiten en ze bakten het weer. En ze overnachtten weer en stonden 's morgens op en liepen weer verder.

En toen ze daar liepen, werd er een eiland naar land gedrukt. Ze zeiden: „Het regent”. Maar toen ze naar buiten kwamen, zagen ze het eiland naar land gedrukt worden. Ze roken de nangka's en de ananassen en ze zeiden: „Ze hebben zeker pisangs op dat eiland neergeplant, die zo geuren”.

Romaniserai zei tot zijn jongere broer (Faidaniserai): „Kom, laten we naar buiten gaan en het eiland aanhalen met onze bogen”.

De boog van de oudste heette Niawaio en die van de jongste Niawa Ghorumi.

Maika kisikitosuto, kira ndeika Romaniserai iafa: „Aghoi ato rara ndau rasi nusagha”.

Maika Faidaniserai iafa: „Iwo rao”. Maika Faidaniserai iona paiki wa raigha maika Romaniserai iafa: „Aghoiwa sidiaghaini ato raraini”.

Maika iodi ra ndaueka rasado Ghanaiwini ioaina ghanagha eugha, iosaiwa waghai. Maika Romaniserai ioai di ki, kisikini-masaiwa aimuragha.

Maika Faidaniserai iusawari, maika iafa: „Romaniserai atano-wa ra ndaue we nusaghaigha, maika minaigha”?

Maika oramoika iena di ghanaiwini na nusagha.

Maika saieka Faidaniserai iosaiwi paiki wa ra ndeigha. Maika wu kisikirirowuigha songgi raiki. Maika raghaika oramoika ienako. Ienaka saieka iodi rao.

Raghaika ra topéa na ghaido kikoaina we sigha. Maika warawa gha wo ma risigha faro. Maika wara paikieka ra ma urigha sao. Ra maika wu winoi worukigha soki faro. Maika rausaiki faro. Abo worukigha wenasanai Saghaimoti ghado Nusamoti.

Maika iodi ra ndeika rasado aroairagha, ianinggusara wiama kipama nosagha-ukigha, maika

Ze sloegen ze er in vast en toen ze aan land gegaan waren zei Romaniserai: „Blijf wachten dan loop ik over land naar buiten en bekijk het eiland”.

Maar Faidaniserai zei, dat hij wou gaan. Maar het baatte Faidaniserai niet, dat hij zei, dat hij wou gaan, want Romaniserai zei: „Blijf jij op onze spullen passen, dan ga ik”.

Hij sprong op en liep naar buiten en vond een Cactusvrouw, die woonde op de stam van die cactus en die oud kraalwerk in bewaring had. Romaniserai bleef bij haar en speelde met haar met oude kralen. Faidaniserai stond op hem te wachten en hij zei: „Wat is Romaniserai toch aan het doen op dat eiland, dat hij wegblijft?”

’s Avonds bleef hij bij de Cactusvrouw op het eiland slapen.

En ’s morgens stond Faidaniserai nog voor niets te wachten, of hij nog zou komen. Toen pakte hij hun beider draagtassen, wierp ze op de schouder en ging er mee weg. En toen hij tot de avond gelopen had, ging hij slapen. Na het slapen in de morgen sprong hij op en liep verder.

Al lopende kwam hij weer naar buiten aan datzelfde water, waar zij gezeten hadden. Toen zocht hij een prauw op om naar de andere kant over te steken. Maar omdat hij er geen kon vinden ging hij naar de bovenloop en haalde twee winoi-bomen, die hij naar de overkant uitwierp en liep daarover naar de overkant. Die twee bomen heetten Saghaimoti en Nusamoti.

Hij sprong er af en liep de wal op en trof een troep mensen, die in het sagobos werkten. Hij monsterde de meisjes, die

ianingkusakieka ra kakaduri ma Koani. Maika ra ndune rasado Aigheieka wuio. Maika wui kisi-kikoaieka kiweseio ioaina irogha. Aiwogha urana bogha, aiwogha nasanaï Koghei.

Maika oaiï enaka ranaika inai kirao kipama nosagha. Kirawua-raika Faidaniserai ianimbora sira aiwogha, si wa urana boghaigha. Si wa kiwo kiwe dangga kira ma ateinigha.

Maika oramo makoinaika enaka saro. Wiamagha inai kira kipama nosagha sigha. Maika kira maisinagha wuarao, maika Faidaniserai iesi ndu wa wu aiwogha iamokiwi. Maika Aighei warawa mangha. Maika imai kira maika iuanggio iafa: „Mitira raimani ghoe? So ani radamue?”

Maika imai iona iafa: „Iani ioaina iana wea”.

Maika kirombara kikafa: „Kabo iani iamoko”.

Maika kira ma animbora kiriai-wogha afa: „Kabo aiwogha Faidaniserai wuki iamokiwi”.

Maika saieka kira warawa Faidaniserai, kira ndauangga Faidaniserai iamokiwa ioaiwa aiwogha na rirumagha. Maika imai iona iafa: „Awuke aghamokiwa ewarao. Raiwama bawani awui we bino, aghoaro. Koai fimbo rawe

de sagopalm klopten en liep vervolgens regelrecht door naar (de berg) Koani. Hij ging naar boven en toen hij een Aighei aantrof, nam hij haar. En een tijd nadat hij haar getrouwd had, lieten ze hem in afzondering onder het huis vertoeven. De amulet stond boven, dat voorouderbeeld, genaamd Koghei.

En na verloop van tijd toen ze 's nachts sliepen en de moeders waren gaan sago kloppen, nam Faidaniserai na haar vertrek eens een kijkje en zag die amulet daar boven staan. Hij had gezien, dat ze hem gingen behandelen, als ze op raak gingen.

En op een avond, toen ze sliepen, waren de moeders van het meisje weer sago gaan kloppen en des morgens weggegaan. Toen klom Faidaniserai naar boven, pakte die amulet en liep er mee weg. Toen kwam Aighei naar haar man zoeken en toen de vaders er aan kwamen, vroeg zij: „Hebben jullie mijn man ergens gezien? Is hij soms achter jullie aangegaan?” De vader zei: „Die is blijven liggen”.

Toen kregen ze een inval en zeiden: „Die is zeker weggelopen”.

De vader van Aighei ging met zijn mensen eens een kijkje nemen bij hun voorouderbeeld en hij zei: „De amulet heeft Faidaniserai zeker gepakt en hij is er mee weggelopen”.

De volgende dag gingen ze Faidaniserai zoeken. En toen ze buiten kwamen, was Faidaniserai er mee weggelopen en bewaarde de amulet in zijn huis. De vader zei: „Je had hem niet moeten pakken en er mee weglopen. Mijn oudste dochter heb je getrouwd en je had moeten blijven.

we auo”.

Faidaniserai iafa: „Muari ming-goaina raghaghangga mimbo mimbe da we wa awu be auo imato aghateiniengga mimboangga aragha ghominibenio”.

Maika ioai di rana oro. Maika Faidaniserai iafa: „Da barawa raibawa”.

Maika enaka saieka kisi bingha odi kirao. Kira kiwara ndaueka kisado bina bawa na nusagha sigha. Maika ionéa bawagha iafa: „Aonéa aribina Ghanaiwini ato da ma dinu sigha”.

Maika bingha iafa: „Roaina rairuma sini”.

Maika Romaniserai iafa: „Mindagha moaiwa diaigha na dinu sigha. Raibini nitatako, asi ang-goaina nusagha”.

Maika etokugha kisi bingha kira ma kirinugha. Bawagha ioaina nusagha, nasanaï Mamoi. Eto-kugha kisi bingha ra ma nu-ghangga kisioaina kirinugha.

Dai-Nubuai.

Dan zou ik hem op den duur aan je gegeven hebben”.

Faidaniserai zei: „Als jullie aan het strand zouden wonen en dan een raak zouden gaan houden en hem dan voor je (zelf) nemen om hem te behandelen, dan kun je slaven vangen, als jullie er op uitgaan”.

Hij bleef drie dagen bij hen en toen zei Faidaniserai: „Laten we naar mijn oudste broer gaan zoeken”.

Toen ze tot de morgen geslapen hadden, ging hij met zijn vrouw het huis uit en liep voort. Toen ze hem buiten waren gaan zoeken vonden ze diezelfde oude vrouw op dat eiland. Hij zei tot zijn oudste broer: „Zeg aan je vrouw Cactus-vrouw, dat ze weer met ons naar dat dorp van ons gaat”.

Maar de vrouw zei: „Ik blijf hier in mijn huis”.

Romaniserai zei: „Gaan jullie maar op onze bezittingen in dat dorp van ons passen. Mijn vrouw wil niet en ik blijf bij haar op het eiland”.

Toen ging de jongste broer met zijn vrouw naar hun dorp en de oudste bleef op het eiland Mamoi. Toen de jongste met zijn vrouw in het dorp waren gekomen, zijn ze daar in hun dorp gebleven.

VI. DE STRIJD VAN TWEE BROEDERS OM DE VROUW OP ZEE.

57. Strijd tussen de broeders om de vrouw in de kalebas.

Munggorimamei wo muna ado. Woieka wiamagha rinasanaï Umai sara rudo imai rirowugha

Munggorimamei ging vis vangen. Onderweg stak zijn dochter Umai de hand in de draagtas van haar vader en pakte

wu rifu aghado nangha. Maika iakorio, maika ra fone ionéa inai Sumbemanggaki. Maika wei iari ridimboigha, iura risapaigha, seka koruigha.

Maika iona Sirigho-foaigha mo ghero iona moiwa baraigha. Maika we Umai maina baraigha we dogha.

Maika maimba rimana nandukigha Ghari kisi Aiomi. Maika ruwi romona Ghoinafiruaibogha. Maika Eremandaghari ra farako. Maika rasadoieka wuio. Wuieka raiwieka iafa: „Raibimbogha iona pabo tina. Asida ado rara rana manio. Rangha aghu-niengga ranieni”.

Maika rao wu ghanagha siwaitei na dogha. Maika ra ndau wu rimuigha, wasoika ia riraiwoghongha, maika we na irogha. Maika ionéa Eremandaghari ra fara. Rafarabuaraika ragha wu ribaraigha. Maika maindari wai-gha na reigha.

Maika mainatado Soruki kisi Sembori, koi damambegha. Maika Soruki worera na namagha, worera baraigha fono. Maika Sembori wu baraigha ma ghaferagha, wei rudo ghaferadogha. Maika koiwi ma rumaghaika wesarana rumarenggagha. Ruma nasana Ghoworoi.

Maika kisikionéadarubeka kisikioi damano. Maika ko maika oramaika kitasara adoigha, seki

pinang en sirih. Daarop beknorde haar vader haar. Maar zij liep naar achter en zei het tegen haar moeder Sumbemang-gaki en die liet haar de oorknoppen aandoen en de schelpenbanden aanleggen en bond haar kraaltjes vast.

Daarop zeide ze, dat de Sirigho-geul naar beneden moest stromen, ze zei, met een kalebas. Daarna liet ze Umai in die kalebas wegdrijven.

Ze dreef naar haar beide mannen Ghari en Aiomi. Ze dreef aan op het strand Ghoinafi. Eremandaghari kwam vissen, vond haar en pakte haar op. Daarop nam hij haar mee en zei: „Mijn zuster is stom. Laten wij samen gaan, dan zal ik vogels gaan schieten dan kun jij ze bakken en eet ik ze op”.

Daarop ging hij cactussen halen en zette haar daar binnen. Hij ging naar buiten en haalde vezels, die hij (tot garen) rolde en waarvan zij zich een kralen heupband reeg, die zij op haar achterste deed. Daarop zei ze tegen Eremandaghari, dat hij naar de overkant moest gaan. En toen hij was weggegaan, ging ze haar kalebas halen en ze dreef langs het hol in de rots. Daarop dreef zij langs Soruki en Sembori, die aan het harpoeneren waren. Soruki stiet haar al roeiende met de riem weg naar achter en toen haalde Sembori de kalebas naar de achtersteven en deed hem daar in de prauw. Daarop gingen ze er mee naar huis en hingen hem in het voorhuis. Het huis heette Ghoworoi.

Toen spraken ze met elkaar af, dat ze met de harpoen zouden gaan vissen. En toen zij onderweg waren, hebben ze

kikanggi. Maika Sembori ionéa Soruki iafa: „Asida ma dogha sikano”. Maika iafa: „Ranaika rura reigha, ra ndaue wu Umai na baraidogha”. Maika ranaika wui ghere kisioare kinimasa.

Maika Soruki ianana doghaika iiawara kisio wa kinimasa.

Maika saieka kiwoi damano makoina. Koiwa damanaika orama kisikiwo ma ruma, maika kisikikana ado makoina. Maika Soruki ienako, Sembori ra ndaue wu Umai na baraigha, wui ghere kinimasa makoina. Maika Soruki iiawakisi.

Saieka wisiweia iofaro. Maika Sembori ionéa Soruki iafa: „Ara mao, siboi damano”.

Maika Soruki iafa: „Wisiwerao”. Maika Sembori wu kuigha, kiwoi damano.

Maika Soruki ragha wu baraigha sira Umai ioaina baraidogha. Maika oramaika Sembori kiwo ma. Maika Soruki ragha iuana Sembori iafa: „Awe rawo rawuio”.

Maika etokugha iafa: „Awore-rai na namaigha wea. Maika rawui na ghaferagha. Rawui rai-binanio”.

Maika kisikikuradarubarario. Maika kisikikona ndune Simumbuari-ghoaigna kiwe kanaigha ghado donggoigha ghado naiwiradai-gha, maika kisikikandaruko.

's avonds de vis gevild, gekookt en gegeten. Sembori zei tot Soruki: „Laten we naar binnen gaan om ze op te eten”. Bij zichzelf zei hij: „Vannacht open ik de deur en dan ga ik er uit en haal Umai uit de kalebas”. 's Nachts haalde hij haar beneden en ging met haar zitten minnekozen.

Maar Soruki hoorde ze minnekozen, terwijl hij in de kamer lag.

En 's morgens gingen ze weer met de harpoen vissen. Toen het daarbij avond was geworden, gingen ze naar huis en aten weer vis. En toen ging Soruki slapen, maar Sembori ging naar buiten en haalde Umai uit de kalebas naar beneden en begon weer met haar te minnekozen. En Soruki hoorde ze.

De volgende dag wendde hij voor, dat hij koorts had. Sembori zei tot Soruki: „Kom, laten we met de harpoen gaan vissen”.

Maar Soruki zei: „Ik heb de koorts”.

Toen haalde Sembori de jongens en ging met hen vissen.

Maar Soruki ging de kalebas halen en zag Umai in de kalebas zitten. En 's avonds kwamen Sembori en de zijnen er aan. Toen ging Soruki aan Sembori vragen: „Laat mij haar trouwen”.

Maar de jongste zei: „Je hebt haar onder het roeien met de riem weggestoten en toen heb ik haar naar de achterstevan van de prauw gehaald en ik heb haar al tot mijn vrouw genomen”.

Toen werden zij vanwege haar boos op elkaar en zij zonden een boodschap naar boven en de Binnenlanders van Simumbuari gaven bogen en pijlen en lansen, zodat ze elkaar konden beschieten.

Sembori iafa: „Soruko, aghanda rengga”.

Maika Soruki iana Sembori rengga. Maika Sembori iana Soruki ghoifurio. Maika Soruki iana Sembori makoina. Maika Sembori iana Soruki dia. Maika kisi-kikamosa ghero, kisikiwe waio, kisikiwe waieka edafo paikio. Maika bawagha rikanaigha we-nasanai Oaworoani, etokugha riai rinasanai Abokamumai.

Nadei-Nubuai.

Sembori zei: „Soruki, schiet jij eerst op mij”.

Toen schoot Soruki het eerst op Sembori en Sembori schoot daar achteraan op Soruki, en toen Soruki weer op Sembori. Toen raakte Sembori Soruki. En toen vielen ze neer en veranderden in stenen. Daarna kon men ze niet meer opbeuren. De pijlen van de oudste heetten Oaworoani en die van de jongste Abokamumai.

58. Strijd tussen de broeders om de vrouw in de kalebas.

Bawani Nusifiori, etokuani Sasifiori. Maika kiwo kimaina raindeggha ina ado. Maika kosado Umai wa ruiwi na baraigha we dogha. Maika kosadoieka kiru-manieka kiwusamba bueka kito. Maika Nusifiori kisi Sasifiori kiwo maika Nusifiori wui na gha-regha. Maika iasasawa wusambeka so. Maika Sasifiori wui na ghaferagha. Wubeka Umai ionana baraidogha iiawara. Wubeka raiwi ma ghopogha.

Maika Umai ionéa Sasifiori: „Aesi ma sikonausai tina”.

Maika iokofaro bawagha iafa: „Wisiwerao”. Umai ruiwi na foaigha nasanai Ghoisimi.

Maika saieka kisi bawagha ko makoina. Maika ina kiriadoigha, koiki ndeika kitasaikio. Bawagha ioaro seki tamoieka iadoara eto-

Nusifiori en zijn jongere broer Sasifiori lagen op de roodwaterrivier om vis te steken. Toen vond men Umai in een kalebas rondrijven. Toen men haar daarna had opgepikt en geroken had, dat hij stonk, gooide men hem weg. Maar toen Nusifiori en Sasifiori er aan gekomen waren, haalde Nusifiori hem aan de voorkant in de prauw. Maar toen hij geroken had, dat er een stinkende lucht aan zat, gooide hij hem weg. Toen haalde Sasifiori hem achter in de prauw. Daarna begon Umai in de kalebas te praten en hij hoorde het, en bracht haar toen naar de vliering.

Umai zei tot Sasifiori: „Klim hierheen, dan kun je mij wat vertellen”.

Hij loog zijn oudste broer voor: „Ik heb de koorts”. Umai was komen afdrijven op de stroom Woisimi.

De volgende dag ging hij weer met zijn oudste broer mee vis steken, die ze aan land brachten en vilden. Toen de oudste klaar was met koken, riep hij de jongste:

kugha iafa: „Ara ma sikano adoini”.

Maika iafa: „Wisiwera we rana”.

Maika oramoika bawagha ra nde ionamakisio. Maika iawaikisieka iafa: „Raietokugha sira ribinieka, ambo mangga iokofaraini iafa „wisiweini”.

Maika Nusifiori ionéa iafa: „Bo bu nama woa mato kiwona kio”.

Kisikoika bawagha iuta nama, ionéa etokugha iutai makoina, iafa: „Asara ghe ato aghéataio”.

Saragha éataieka iekapo mangha, maika namagha paikea wanggéa. Maika bawagha iede iamobuari wa wu ribingha wuari.

Umai ionaika namagha gaio. Gainina iotai iede ana, bawagha wo gha. Maika bawagha wo kiaika etokugha ra ma rengga, iesi ioai di bingha. Maika bawagha wo fosora, sipaboi iafa: „Tombe etokugha fe wea”. Maika iede ndeika siri wa kisioaiegha.

Maika saieka kisikiwo iokofara kisikiwo kiwu kaghana. Maika bawagha iokofara etokugha iesi wu khanggigha. Bawagha ioama terafai, maika kaparaiwi ioai-

„Kom, dan gaan we vis eten”.

Hij zei: „Ik lig hier met de koorts”.

’s Avonds ging de oudste naar binnen en bespiedde hen beiden. Toen hij ze hoorde, zei hij: „Mijn broer heeft een vrouw voor zich gezien en als we hier gekomen zijn, misleidt hij mij door te zeggen, dat hij koorts heeft”.

Toen zei Nusifiori: „Laten we eens nieuwe roeiriemen gaan halen om er mee te roeien”.

Daar gekomen spleet de oudste (het stuk hout waaruit ze de) roeiriem (moesten maken van de boom), riep zijn broer en spleet hem nog verder en zei: „Steek je hand er in, dan kun je hem openbreken”. Maar toen hij zijn hand er in stak om hem open te breken, trok hij de bijl (die hij als wig gebruikte) los. Daardoor raakte zijn hand bekneld tussen die roeiriem en toen liep de oudste bij hem weg om hem zijn vrouw te ontnemen.

Maar op een woord van Umai barstte de roeiriem en daarna stond hij op, liep door het bos, terwijl de oudste in de prauw roeide. Daar de oudste langzaam roeide, kwam de jongste er over land eerder, klom naar boven en ging bij zijn vrouw zitten. Toen kwam de oudste aan de wal en hij zag hem voor een ander aan. „Mijn broer is toch zeker dood!” zei hij. Maar toen hij binnenkwam, zag hij hem bij haar zitten.

De volgende dag gingen ze samen weg en toen probeerde hij de truc dat ze samen *kaghano*-noten zouden gaan halen. De oudste paste een truc toe op de jongste en die klom er in om de *kaghano*-noten

na kaghana-urigha. Maika bawagha iesi rudo ghagha wowuari.

Maika bingha ionaika aurigha toramiwi ghero iodina anagha. Maika ra ana. Bawagha wo gha. Bawagha wo kia na gha, etokugha iede rengga na anagha, iesi rumagha ioai di bingha. Maika bawagha wo foderaika iede ndere sira etokugha wa ioai-wa bingha. Maika raisaiwuari.

Maika iokofara etokugha kiwe da, kimuna ghomina. Kiwomo tunigha ndaueka kiworomana nusagha, kipesa ghomina. Maika kirarighaikieka kiwo oramoika ienana ne nusagha. Maika Nusifiori iokofara Sasifiori iafa: „Da ndere kenana nafagha”. Maika ranaika amobuari.

Amobuarieka bingha ionaika we nafagha Sasifiori rausara ma bingha ndero. Maika kiwu etokugha iiwana we ghagha kiwu torigha. Maika inai sira wa tori womoika ianisisio. Maika inai iafa: „Kabo Sasifiori ghare kimuni, amobuarieka kiwu tori ghagha”. Afa kitiri wa ioai di bingha ewomo.

Maika bawagha iurabeka muna

te verzamelen. De oudste hakte het touw door (waarmee ze de takken van de boom naar beneden hadden getrokken) en hij wipte naar boven en bleef boven in de *kaghano*-boom zitten. Toen ging de oudste in de prauw en roeide weg.

Maar op een woord van de vrouw boog die boom zich met hem naar beneden en hij sprong op de grond en hij liep over land en de oudste roeide in een prauw. De oudste roeide langzamer in zijn prauw en de jongste kwam er over land eerder, klom in huis en ging bij de vrouw zitten. Toen de oudste had aangelegd, ging hij naar binnen en zag de jongste bij de vrouw zitten. En hij keerde zich om en ging weg.

Toen paste hij op de jongste een truc toe, dat ze een raak zouden houden en slaven doden. Toen ze al buiten op zee waren gekomen, liepen ze binnen op een eiland en vingen slaven. Toen ze terugkeerden en 's avonds wegroeiden, bleef hij slapen op een eiland. Daarop zei Nusifiori kwan-suis tegen Sasifiori: „Laten we aan wal op het strand gaan slapen”. Maar 's nachts trokken ze bij hem weg.

Daarop ontstond er op een woord van die vrouw een strand, waar Sasifiori langs liep naar zijn vrouw. Ze haalden van de prauw, waarin de jongste was meegegaan, daar haalden ze de sierstukken af. En toen de moeder zag, dat er geen sierstukken aan zaten, begon ze hem te bewenen. De moeder zei: „Men heeft zeker Sasifiori gedood; en nu hebben ze hem achtergelaten en daarom de sierstukken afgenomen”, want ze zagen niet, dat hij al bij zijn vrouw zat.

Daarop werd die oudste boos en doodde

inai fero. Maika etokugha wu inai nidaigha weki naio, wu doakorano ioaiwi. Maika Nusifiori iamoka wetera, waiana nu wetero, ioai wetero wua Sasifiori, ioaina kirinugha nina.

Man van Nubuai.

zijn moeder. Maar de jongste haalde de lichaamsdelen van zijn moeder en legde ze neer en haalde de luchtpijp en ging daarbij de wacht houden. Nusifiori is heengegaan en heeft een apart dorp gesticht en is afgezonderd van Sasifiori in hun dorp gaan wonen.

59. Strijd tussen de broeders om de vrouw in de kalebas.

Napans.

Umai, imani Mungganimeai, inani Kumetabini, nana Wakomuni. Weka imai ira ma Ande risiwako, Umai iyiwarior. Weka Umai iwara imai irirowu wa nano hatabora rifuo. Weka imai iyonawari weka iyona hua inai Kumetabini irua mino. Weka ihanaka baraia, iwe iyanao. Weka iruka Foai-fure iruru doa. Weka baraidoa popono. Weka Umai iwu irifama rudo baraidoa, iyoina baraiadoa weka iyona hua wamafure iwuio. Wamafure irinasandai Sorombui.

Weka imaindari damaiwako. Dama nasanda Sarananiawi, dama nea nasanda Burumi, dama nea nasanda Soiari. Damaia si kititikio wa Umai inunggue maindariki wea. Maim bea imaimba Soruki. Umai iyanisa imai irieaia iafa: „Iriari na damaiwako”. Wape iria papisio.

Ari Sorombui iwui ha wéhao. Iwui haweka Soruki ifesa irida-

Umai en haar vader Mungganimeai en haar moeder Kumetabini zaten in Wakomuni. Eens ging haar vader naar het Vreemdelingendistrict en Umai ging met hem mee. Toen zocht Umai in haar vaders draagtas naar sirih en pinang. Daarom beknorde hij haar en zei toen, dat moeder Kumetabini de tuin moest gaan bewerken. Zij had een kalebas geplant en lei die op de grond. Vervolgens schepte zij water aan Bovenstroomvloed en waste hem van binnen af, totdat de kalebas van binnen schoon was. Daarna deed Umai haar zitplank in de kalebas en ging in de kalebas zitten, waarna zij de benedenwind gelastte haar weg te voeren. Die benedenwind heette Sorombui.

Nu dreef zij langs de jongelingshuizen daar. Het ene jongelingshuis heette Sarananiawi, het andere Burumi en het andere Soiari. De bewoners dier huizen zagen allen, dat Umai boos langs hen heen dreef. Zij dreef maar voort, op Soruki af. Umai weende om de afzondering door haar vader en zei, dat hij haar in het jongelingshuis had opgesloten. Maar toen hij (Soruki) het (geween) hoorde, liet hij los. Toen pakte ook Sorombui haar op en toen hij haar had opgepakt nam Soruki

manda. Imaine inasa Umai wa iyanina baraidoa wea, imaina tunio. Imainggiwa iriwominda. Weka iyaraka iwuio. Weka iweie iyoi rudo waremamboa. Weka Umai iyiroupasio. Weka iwe baraia maim béhao. Maim béha hua Soruki iyamobuari.

Iyamobuari hua irikokumai, nasandai Sembori, ira wara wea ndauo. Weka isira baraia ihamona. Iwui hua iyamokiwa ndero. Weka iwui ndume, iwei ura na damarohaidoa. Dama irinasandai Sarombepiari.

Weka baraia ura ha iyano. Weka isira Umai na baraidoa. Iyodi here kinisianeno. Kinisianembe-ka enak-ukia kitirio.

Kitiri haweka bawa iwehu kira kiwe dao. Weka kipandoma kiriwaia, weka aringgio, weka kituaki renggao. Weka kokumai sua iriwa wofurio. Weka iwe ronggo kainisia woruo, weki maha Umai. Weka iyonofa: „Umao, awoiwa yaironggo fai woruki ningga buia rokangga awowa”.

Weka kira ha kiwe heso. Kitawai ma weka bawa iriwa nateka kokumai iria nana buno. Kitawai sa weka Umai iyowana katateranda ihawakinisio.

zijn net en rondvarend hoorde hij Umai binnen in de kalebas maar huilen, terwijl hij op zee rondvoer samen met zijn slaaf. Hij kwam aanzeilen en pakte haar op en toen liet hij haar binnen in de prauw in het voorstuk zitten. Daarop liet Umai hem een wind in het gezicht en toen liet hij de kalebas weer verder drijven en terwijl hij daar dreef, ging Soruki weg. Nadat hij haar had achtergelaten, kwam zijn jongere broer Sembori genaamd, die hem op zee kwam opzoeken. Hij zag die kalebas, pakte hem en nam hem op en bracht hem aan wal. Daarop haalde hij hem naar boven en zette hem neer op de zolder van het jongelingshuis, het jongelingshuis Sarombepiari.

En terwijl die kalebas daar stond, ging hij eten en toen zag hij Umai binnen in die kalebas. Zij kwam naar beneden en begon met hem te stoeien. Terwijl zij samen stoeiden, zagen degenen, die daar sliepen, haar.

Nadat zij haar gezien hadden, beraamde de oudste het plan om een raak te gaan houden. Ze maakten hun prauwen zeevaardig, laadden ze op en toen brachten zij ze het eerst uit, maar de jongste bracht zijn prauw het laatste uit. Hij maakte twee bundels pijlen, gaf ze aan Umai en zei: „Umai, breng mij deze twee bossen pijlen, zodra het geluid van de Tritonschelp weerklinkt”.

Daarop gingen ze heen en keerden triomfantelijk terug. Toen ze zingend aankwamen was de prauw van de oudste broer aan de kant en die van de jongste in het midden. Toen ze zingend stroomop kwamen, stond Umai hen op de voor-galerij dansend gade te slaan.

Bawa iyambora Umai iyowa wea weka inenema kokumai. Inenenemi weka Sembori bingga bawa isarona iriruna. Kokumai isarona mangga kokumai iriruna. Kisira ndaueka kisikitoraruka na atari-siriai, kinisikipero.

Hanna-Weinami.

De oudste nam Umai daar dansend waar en toen daagde hij zijn jongere broer uit. Na deze uitdaging deed de oudste zuster van Sembori zijn neksteun om haar hals en haar jongere zuster hing de neksteun van haar jongere broer om haar hals. Toen zij naar buiten kwamen, wierpen zij elkaar met de lans van kenarihout dood. Na hun dood ging Umai weer in haar kalebas, de kalebas Kiriwi, trok naar buiten en kwam te hangen in het voorhuis der Biakkers ¹⁾).

60. De vrouw in de kalebas ontvlucht haar moorddadige echtgenoot.

Munggonimamei, ribingha Witosi. Saieka kisikiwo arogha. Saieka kira ndaueka iana ribingha fero. Maika iosaina aghaidogha. Saieka wu ri no bingha maika kiwo arogha. Kimina oramo. Maika iangha bino fe makoina. Saieka wu ribina nenogha kisikiwo arogha, ri no bingha nasanai Araisai. Oramoika kira ndauo iosaina aghaidogha. Saieka wu no bina nenogha kisikiwo arogha kimina oramo. Kira ndaueka iani fero.

Munggonimamei en zijn vrouw Witosi. Op een morgen gingen zij beiden naar het sagobos en toen ze op een volgende dag weer naar buiten kwamen, schoot hij zijn vrouw dood. Hij had zich opgesteld in een wortelstoel (van een grote man-groveboom). De volgende dag nam hij een van zijn andere vrouwen en die ging met hem naar het sagobos. Ze bleven er tot de avond en toen schoot hij die vrouw ook dood. De volgende dag nam hij nog weer een andere van zijn vrouwen en ging met haar naar het sagobos. Die andere vrouw heette Araisai. 's Avonds kwamen ze naar buiten en hij had zich opgesteld in die wortelstoel. De volgende dag nam hij nog weer een andere vrouw en ging met haar naar het sagobos waar ze tot 's avonds bleven. Toen ze naar buiten kwamen, schoot hij haar dood.

Bino negha rinasanai Witosi, maika we ghui bawagha minana aragha. Maika kuboma mi-

Een andere vrouw heette Witosi. Maar die had een grote luis op het haardrek neergezet. Deze jongste vrouw zat bij de

¹⁾ Bij de laatste vier regels van de vertaling ontbreekt de Waropense tekst.

nana awugha. Maika kosaro kiwe ghadogha imai wa muna inai negha.

Maika iadoaro inai, maika ghui-gha kinonai okofaro. Maika imai iesina rumagha, iesi warawa inai. Warawari wa munio. Maika minana baraigha, maika ruiwi na baraigha.

Maika nungguigha kiwoika kiwosadoio. Maika ionéakio iafa: „Manoa mue? Mano anggi mim-boiwake?”

Maika kiwu baraigha, maika baraigha buo. Maika kito kiwo-wuario. Maika nokigha kiwosadaoio. Kiwosadoieka kiwuko. Kiwubeka buo. Bueka kito makoina.

Maika Sanadi Ghari wosadoio, kisi etokugha rinasanai Sembori. Maika etokugha wu baraigha. Wubeka siro bingha. Sira binghaika we rudo ghadogha. Bingha minana baraidogha. Sembori siri wa iuro sapai sauro.

Maika kiwouiwi ma rumagha, ietutoi sara, sara na rumagha. Saieka wowuara wowara ado. Maika Witosi iosaina bubo iena rirarigha na waurigha. Maika mana bawagha Kodighari sirio.

Saieka Kodighari iadoara mangha maika iafa: „Sanadigharo, ara ma asikano rifuni”.

Maika Kodighari iafa: „Rasi ari-bingha iosaina bubogha.

Maika ghamagha so. Soika bingha iafa: „*Ande ande*”. Maika

haard. Ze hielden de wacht en namen zich in acht voor de vader, omdat hij ook die moeder er bij wou doden.

Toen riep hij die moeder, maar de luizen fopten hem door te antwoorden. Hij klom in het huis om die moeder te zoeken en haar te doden. Maar ze was in een kalebas gaan zitten en daarin weggedreven.

Toen kwamen er mannen aanroeien en vonden haar. Ze zei tot hen: „Wat zijn jullie voor mensen? Wat zijn jullie voor mensen, die daar komt aanroeien?”

Ze pakten de kalebas op, maar die stonk en ze wierpen hem weg en roeiden er vandaan. Toen kwamen er anderen, die hem vonden. Daarna pakten ze hem op en toen ze hem opgepakt hadden, stonk hij en daarom wierpen ze hem ook weg. Maar toen kwam Sanadi Ghari er aan met zijn jongste broer Sembori en vond hem. En de jongste pakte de kalebas. Daarna zag hij die vrouw. Vervolgens deed hij hem in de prauw, die kalebas waar een vrouw in zat. Sembori zag, dat ze tien schelpenbanden droeg.

Ze brachten hem naar huis en hij hing hem op in huis. De volgende dag lieten ze hem (de kalebas) achter om vis te gaan vangen. Toen ging Witosi in het achterhuis staan met haar blauwe doek opgenomen over de schouders. Toen zag de oude Kodighari haar.

De volgende dag riep Kodighari die man en zei: „Sanadi Ghari, kom eens hier bij mij wat pinang kauwen”.

Toen zei Kodighari: „Ik heb je vrouw in het achterhuis zien staan.

Het begon te waaien en daarop zei die vrouw: „*Ande ande*”. En toen had vader

imai iafa: „Rara rawuko Ande-ande Kwatisorei”.

Maika bawagha iedafu etokugha. Maika bawagha ianana ghaferagha. Maika etokugha wowa adu. Etokugha iuana bawagha Sanadi Ghari iafa: „So ami awo ma ghoe?” Maika iuagha paikio, wo ma muna adu.

Maika Sanadi Ghari iata nde fesa bingha niwusana. Maika etokugha wo ma. Wo maika iasakisio. Bimboigha kikorori wa bingha kikafa „ioaiwuario”. Maika bimboigha ke wiwigha. Ianggiegha nitatako. Maika kimundaruko, kimumba bingha. Maika kikandaruko naiwiradagha. Kikamoka kisiodi rudo wairumagha, kisikiwe wai ninao.

Sadai-Nubuai.

(Kodighari) gezegd: „Laat mij die „*Ande ande Kwatisorei*” gaan kopen”.

Daarop wilde de oudste broer de jongste betrappen. Eens zat de oudste in het achterstuk van een prauw en de jongste ging vis vangen. De jongste vroeg de oudste Sanadi Ghari: „Zeg waar ga jij heen?” Maar hij kreeg geen antwoord, roeide toen weg en ging vissen.

Toen snelde Sanadi Ghari naar binnen en greep de vrouw, die zo riekte. Toen kwam de jongste er aan en rook hen beiden. Zijn zusters wilden hem van de vrouw afhouden en zeiden: „Laat hem van haar afblijven”. En zijn zusters gaven hem pap. Hij at er van, maar lustte het niet. Toen begonnen ze met elkaar te vechten over die vrouw en ze schoten elkaar met de lans. Al voorttrekkend zijn ze toen in een grot afgedaald en alle twee in stenen veranderd.

61. De oudste broer tracht de jongste de vrouw uit de vrucht afhandig te maken.

Awo rinasanai Wawo. Maika bingha ioaina awogha we dogha. Saieka etokugha kisi bawagha kiwo. Bawagha wona foaigha risigha, etokugha wona raindewa risigha. Etokugha siro ribingha, wuieka kisikikamoka, woiwi ma iesina rirumarenggagha. Ra maika ra fone kisikinimasa.

Saieka imai kisi inai kitiro ribingha. Saieka kisikira kikoba nosagha kipama. Maika kisikiku-

Een vrucht, Wawo geheten, daar zat een vrouw binnen in. Op een morgen gingen een jongere en een oudere broer roeien. De oudste aan de kant van de hoofdstroom en de jongste aan de kant van een zijstroom. De jongste zag een vrouw voor zich (in die vrucht). Hij pakte haar en liep met haar weg, bracht haar aan en klom in zijn voorhuis. Daarna ging hij naar achter om met haar te minnekozen. 's Morgens zagen zijn vader en zijn moeder zijn vrouw. En 's morgens gingen zij (de twee broers) een sagopalm hakken

wora nosagha. Maika kaparakea etokugha wanggéaigha. Maika bawagha iafa „ra ndau wa etokugha ribingha”. Bawagha rinasanai Anumai, etokugha iesi rumagha warawa bingha.

Saieka kisikiwo kiwe dao. Maika bawagha ragha righomingha, maika etokugha womo. Maika bawagha iokofai etokugha kaparaiwi na abogha. Maika kikakawai sao. Kakawai saika bingha iona iafa: „Ianimborawa mangha”. Ianimboraika mangha ko itero. Maika iamoka iodi rudo rongha, iamoka ioaina mingha.

Saieka mangha ragha iana uigha na mingha, maika bingha ionéaio iafa: „Rami rara maini”.

Maika saieka wu bingha kisikikamoko, kikesina anawaighagha. Saieka ruiwaki sao, kisikikoaina Anggarameosi, kisikienako sainsi kisikienako ran oini (rano oro ni). Saieka kisikikamoko kirinugha faro, kirinugha Roghi.

Samueri-Makimi.

om hem te kloppen en ze sloten de (gespleten) palm weer toe (tegen de varkens). En toen schoot de jongste met zijn hand in de klem en de oudste zei: „Laat ik naar buiten gaan op de vrouw van mijn broer af”. De oudste heette Anumai. (Toen kwam de jongste weer vrij) en klom in het huis om zijn vrouw te zoeken. Op een andere morgen gingen ze met zijn beiden op raak. En de oudste ving zich slaven, maar de jongste niet. Hij probeerde de jongste te slim af te zijn en hem op te wippen op een boom. Toen roeiden ze met haast naar boven. Maar toen zei die vrouw, dat zij eens naar haar man wou uitzien. Toen zag ze haar man en de zijnen zonder slaven aankomen en ze vluchtte en sprong in een put en ging daarna in een tuin zitten.

's Morgens kwam de man pisang eten in de tuin en toen zei de vrouw tot hem: „Ik ben hierheen gegaan”.

Op een morgen nam hij de vrouw en vluchtte met haar weg en ze klommen in een aarden prauw. De volgende dag drevén ze naar boven en ze gingen wonen op Anggarameosi. Ze bleven daar die dag slapen en nog drie nachten lang. En op een morgen gingen ze naar hun dorp toe, hun dorp Roghi.

62. De vrouw, die op zee drijft, leert de jongen de cohabitatie.

Serakaramori. Maika wu bingha kikoaro. Maika ra iana adoigha. Maika inai ioaiwa wiamagha. Maika we rikugha nda sefi na urangha we ghado wiwigha, maika we mangha iano.

Serakaramori. Hij nam een vrouw en ze woonden daar. Toen ging hij vissen en pijlen. De moeder paste op haar dochter. Toen deed ze haar kind in het vuur, kookte het in een pot en deed het door de sagopap en gaf het aan de man te eten.

Maika kisi inai ruiki na soma-rogħa.

Maika ruieka mangħa ra ma rumagħa. Maika iana wiwigħa. Iambeka iatado kugħa wiwigħa. Bina nandukigha ruiki ndauo ruiki romana Moro. Maika bin-gha iura sapaigha. Maika sira kugħa wa iana adoigha korako. Maika warimagħa raisai ma wara paiki wa adoigha. Maika wiamagħa iede topéandau.

Topéandaueka warimagħa wewa iura wa iania. Maika wiamagħa iafa: „Afaudaraο ato raradauο”. Kiragħaika we iosaina na abogħa. Ragħa ionéa bimbogħa na ruma. Maika ra ma wuio ioio na naroreigha.

Maika kisikioaia orama. Maika kisikira kiwu rifugħa. Maika bin-gha iesiwa rifugħa nduno. Warimagħa ianimbora ndu sira isasigha. Maika iafa: „Rakao”. Maika iafa: „Aesi ma għero wa rafaianggora na ranani”. Faiangħa oramobeka iesi makoi-na. Iesi kaitewa isasigha. Maika iafa: „Rasi rakao. Aesi għero wa rafaianggora”.

Wiamagħa iona iafa: „Boħ, aimba! Resi għero”.

Iesi għeika iona iafa: „Aghona we ineni. Aghona we ritasini”.

Maika iokasi nugħa kitira wa iobegħa. Maika iesi ndu ioi na

Toen dreef ze met haar moeder weg op een nipahpalm.

Daarna kwam de man naar huis en at zijn pap. Daarbij vond hij al etende het kind in de pap.

Maar de twee vrouwen dreven de zee op en dreven bij (het eiland) Moor aan. De vrouw schoof haar schelpen armbanden om. Toen zag ze een jongen, die druk aan het vis pijlen was. De jongen had zich er naar toe gedraaid, maar kon geen vis krijgen. Toen kwam het meisje te voorschijn.

Daarop wilde de jongen de boog spannen om haar te pijlen, maar het meisje zei: „Laat los, dan zal ik je volgen”.

Daarop gingen ze heen en hij liet haar op een boom staan. Hij ging zijn zuster uit huis roepen; ze kwam er aan en hij trouwde haar en cohabiteerde met haar in het oor.

Toen wachtten ze tot de avond en gingen ze pinang halen. De vrouw klom bij de pinang naar boven.

De jongen keek naar boven en zag haar vulva en zei: „Een wond”.

Hij zei: „Klim naar beneden dan zal ik het met deze bladeren dicht stoppen”.

Daarop werd het avond en klom zij er weer in en daardoor schoot haar vulva uit de bladeren. Hij zei: „Ik zie een wond. Klim naar beneden, dan zal ik hem dicht-stoppen”.

Het meisje zei: „Hé, nou goed! Laat ik maar naar beneden klimmen”.

Ze klom naar beneden en zei: „Hierin moet je cohabiteren, hier in mijn vagina moet je cohabiteren”.

Toen hij met haar cohabiteerde zagen de dorpelingen hem dat doen. Hij klom naar

rumarenggagha.

Maika nugha kitira kikona kikafa: „Itasi ghanina”. Maika iokababe nugha.

Kiwesana kuighangga kikifasa kininaigha fimbo kiwu kuigha. Kinamigha kipenina. Kiwe kuigha kimaina kafarodogha. Kiwe ragha kapukio. Kapukieka kini-roinina.

Iababekieka kiwesana kuigha na kikitasisgha.

Maika nokigha kikafa: „Muna dibinghigha kipe wéa. Kiti onamaiwe kiwesana na itasi we we-womo. Be paboipeka dibingghigha kiperó”.

Iowiri-Nubuai.

boven en cohabiteerde met haar in het voorhuis.

De dorpelingen keken er naar en zeiden: „Haar vagina staat open”. Zo deed hij de cohabitatie aan de dorpelingen voor.

Als men (vroeger) een kind kreeg, dan sneden ze de buik open en daarna haalden ze het kind en dan stierven de moeders. De kinderen legden ze in een sagobladschede. Dan maakten ze bakken heet water en dan werden ze weer beter.

Maar zij demonstreerde hun de bevalling uit de vagina.

Sommigen zeiden: „Wij hebben onze vrouwen maar dood gemaakt. We wisten niet, hoe ze uit haar vagina bevallen moesten. We hebben het verkeerd gedaan, zodat onze vrouwen stierven”.

VII. HET VINDEN VAN DE VROUW.

63. De zoon brengt de hemelvrouw mee.

Kurai. Bingha Isandorami. Kurai kisi imai kira nde kirua mino. Kurai iana imai ririfua. Maika imai iuraba ririfu iafa: „So awu Isandorami na doradogha? Maika ghana rifu korabeni”.

Maika Kurai iamona rikowai-gha ghado rikanagha iodi rao. Ragha sira riwagha. Iotaigha kowaigha iana riwamaiagha. Maika torami ma iroghero. Iodi ioai rudo riwamaiadogha. Maika ukiwi ma bogha iodi rao rasado Isandorami. Iomofi rasanggiwa una, muna fo eno iwa saro eno. Isandorami iame Kurai na si-

Kurai en zijn vrouw Isandorami. Kurai was met zijn vader de wal opgegaan om de tuin te bewerken. Kurai at van zijn vaders pinang. Zijn vader maakte zich kwaad over zijn pinang en zei: „Ben je soms getrouwd met Isandorami uit de hemel? Dan kun je flink pinang eten”.

Toen nam Kurai zijn pijl en boog, sprong op en ging weg. Al lopende zag hij een niboengpalm. Hij mikte en de pijl raakte de doorn van de palm en hij zwiepte naar beneden. Hij sprong er op en ging in de doorns van de palm zitten. Toen schoot hij er mee naar boven en kwam op de grond, liep weg en vond Isandorami. Haar grootvader was met de hond gaan jagen en maakte een varken en ook een casuaris

sindo rumaidogha.

Iomofi iedewa so fogha ianao, saigha ianao. Maika iomofi wusana Kurai niwusambeka iafa: „Isandore, nunggu niwusa ineni. Awei na ghoe? Awe buramuio ghero”. Awe kanagha ghero”. Wewa iandorama Kurai.

Maika Kurai iamona naiwigha, iodi ghero, nuana Isandorami iomofi woraigha wewa towo woraigha na naiwira.

Maika iomofi iafa: „Roba. Awui we ana mano”.

Wuieka kisiki orao kodaruko, iomofi ianana rumaidogha, Kurai kisi Isandorami anana rumagha. Kikoioieka ninagha sarao. Maika iara kugha nibao, kisi iomofi kikoaro.

Kurai kisi Isandorami kira ma imaiki. Kisikiragha bingha ioghoifuri, Kurai io ra rengga. Kurai iesi na rumagha Kurai ribimboa iafa: „Mino, Kuraiani iede fombegha”.

Kurai ioina kambogha, Isandorami ra ghoifuri ma. Imai kisi inai kinitataigha kikafa: „Bina bawanio”.

Maika Isandorami ianiko iafa:

„Kure ede wawi awe Isandoramio.

Isandorami Wawindorami iawo”

(Poëtische, niet geheel klare taal der hemelingen).

Maika orama kitaghara sairagha, bingha kisi iondagha nunggugha kisikirafa nafa na rewogha nisina ioraki na saparo, iuki na wambu-

buit. Isandorami had Kurai verborgen in een slaapstee onder het huis.

De grootvader kwam er aan met het varken en de casuaris, gooide ze neer, rook toen de lucht van Kurai, en zei: „Isandorei, hier is een mensenlucht. Waar heb je hem gezet? Reik mijn pijl naar beneden. Reik mij de boog naar beneden”. Hij wilde op Kurai schieten.

Maar Kurai greep zijn mes, sprong naar beneden en zette dat de grootvader van Isandorami op zijn hoofd met de bedoeling hem een gat in het hoofd te steken met dat mes.

Toen zei de grootvader: „Het is goed. Neem hem maar tot man”.

Daarop cohabiteerden zij na verloop van tijd en de oude man zat onder het huis, Kurai lag met Isandorami in het huis. Na de cohabitatie werd ze zwanger en bracht een kind ter wereld. Het werd groot en het bleef bij de grootvader.

Kurai ging met Isandorami naar zijn ouders. Ze kwamen aan, de vrouw achteraan en Kurai voorop. Kurai klom het huis in en de zuster van Kurai zei: „Moeder, daar komt Kurai naar achteren”.

Kurai ging op de zetel zitten en Isandorami kwam er achter aan. Vader en moeder waren niet met haar ingenomen en ze zeiden: „Dat is een oude vrouw”.

Toen begon Isandorami te huilen en zei:

's Avonds vierden ze een initiatieceremonie en de vrouw ging met een schoonzuster naar het strand op de kaap en versierde haar schoonzusters met schelpenbanden,

gha, iighai saraki ana wanggéa-gha. Orasai kitaghai na nafaieka kisi iondagha kisi amondaruko, kisi eno amona naiwiro. Kuigha kikafa: „Oh, raibina inogha kiramai. Kikowa rimanggha na sairoigha”.

Kurai iafa: „Isandorama, aghuna ado wa sairani”.

Kikoaigha kikano. Bingha iosai wewosiengga ionéa mama fabo rumagha duo. Iuna ado uraiwe dainina.

Ghamabai-Nubuai.

64. De zoon brengt de hemelvrouw mee.

Akurai kisi imai kira kiwe ghao. Maika Akurai iana imai ririfu. Maika imai iurabeka iafa: „Ara awu Isandorami ato aghana rifu”. Maika warigha iamona rikana naga rao. Maika iandomana riwagha, terawaika iodi ra riwagha.

Maika Isandorami ra ma sirieka wui we mano. Isandorami ioaina doraruno. Maika mana bawagha raiwa unagha. Ra maika wewa iana Akurai. Maika Isandorami munggori. Maika kikoiso kioaro.

Maika Akurai ionéa Isandorami iafa: „Da barawa raibimbogha mato ira mangga kitira raisairani”.

Maika Akurai ribimbogha bawai

die ze haar om de ellebogen schoof en ze schoof haar zilveren banden om de arm. In de ochtend liepen zij te zingen op het strand en toen pakten zij en haar schoon-zuster elkander vast en een van beiden had een hakmes genomen. Ze dansten samen met hun mannen op het feest. De jongelui zeiden: „Oh, daar komt een vrouw voor mij aan. Die dansen met haar mannen op het feest”.

Kurai zei: „Isandorami, bak eens vlees voor dit feest”.

Na even gewacht te hebben, gingen ze eten. Als de vrouw éénmaal opstond dan was er op haar bevel erg veel voedsel, zodat het huis bijna zonk. Ze bakte het vlees, dat klaar kwam te staan.

Akurai ging met zijn vader een prauw maken. Toen at Akurai van zijn vaders pinangnoten. Daarop zei de vader boos: „Ga dan Isandorami trouwen, dan kun je pinang eten”. Toen pakte de jongen zijn boog en liep weg. Hij schoot een pijl in een niboengpalm en toen die omhoog veerde sprong hij in de niboeng.

Toen kwam Isandorami er aan, zag hem en nam hem tot man. Isandorami woont in de hemel. Nu was de oude man met de hond gaan jagen en toen hij er aankwam, wilde hij Akurai pijlen. Maar Isandorami wilde hem niet afstaan en ze bleven met hun drieën wonen.

Toen zei Akurai tot Isandorami: „Laten we mijn zuster op gaan zoeken, dan kunnen we naar het initiatie-feest voor mij gaan kijken”.

Maar de volwassen zusters van Akurai

kinitata Isandorami. Maika eto-kugha ra ma Akurai. Maika Akurai ionéa bingha iafa: „Aghuna mama ato raibimbogha iano”.

Maika Akurai ianiko. Maika bingha ionaika mamaigha daima uraio, afa iunggi ewomo, iona weaika mamagha wedaima uraio.

Tifeni-Napan.

65. De man, die boos van zijn zuster wegloopt naar de hemelvrouw.

Senamai kisi bimbogha kisikura-daruko. Kuradarubeka Senamai iamoko, mina ghéa sauro. Maika bimbogha iari rawoighaika wudaio. Maika wuiada ghéa sauro. Rokokowa mambogha iafa: „Rai-mambogha kabo ra minanina”. Mambogha raghaika iesi na risibogha we urigha. Maika wari-magha sira Moti wa ioaina rumarenggagha. Maika wu kowaigha. Maika iosai fara iana Moti rikarudogha dia. Maika Moti iafa: „Koaina we nu bawai, warimaini iandaini”.

Maika warimagha nidura ghero, ra ma faro, kisikimundaruko.

Maika Moti kisi iomofi kisikira kipama fio. Maika Moti we Senamai rudo rowugha. Maika wei nduno ma Saramaighéangha we do. Maika iomofi kira maika kiti Moti ruaipesaigha. Maika iomofi kisikikuani kikafa: „Moto, koai na we nuni, so mananuae, maika aruaini we pesaini? Ari-

wilden Isandorami niet accepteren, alleen de jongste kwam naar Akurai toe. Toen zei Akurai tot zijn vrouw: „Bak eens eten, dan kan mijn zuster eten”.

Akurai begon te huilen en op een woord van de vrouw stonden toen de hoeveel-heden voedsel al klaar, zonder dat ze gebakken had, alleen op haar woord stond het eten al klaar.

Senamai en zijn zuster waren boos op elkaar. Daarom ging Senamai heen en bleef tien jaar weg. De zuster deed haar kralen aan en rouwde over hem. Tien jaar rouwde ze over hem. Ze had te doen met haar broer en zei: „Mijn broer is mis-schien voor goed weggegaan”.

Toen de broer wegging klom hij in de kruin van een kedondongboom. De jongen zag Moti in het voorhuis zitten. Daarop nam hij pijlen, mikte naar de overkant en schoot Moti in haar haarkokertje. Moti zei: „Is het dorp waar we wonen (zo) groot, dat jongens mij hier bepijlen?”

Toen kwam de jongen naar beneden en ging naar de overkant en zij gingen met elkaar vrijen.

Toen ging Moti met haar grootmoeder sago kloppen. Moti had Senamai in een draagtas gedaan en toen deed ze hem boven in de roodhoutprauw. Toen de oude en zij thuis gekomen waren, zag men de lidtekens op de rug van Moti. Daarop vroeg de grootmoeder haar: „Moti, is het dorp waar wij wonen, soms een mannen-dorp, dat je rug lidtekens vertoont? Als

mano ananiengga aghawoio”.

Maika iafa: „Raimanani ioai na maghéangha we dogha”.

Maika Moti iedegha wu riman-gha. Maika ioaigha na nugha-ghaika iateina kirighagha.

Maika iomofi kirua woruki kito-paiendiraruko. Maika Senamai wu rinai bawagha iuao. Maika iafa: „Moto ruta aumofi kisiki-ruaini mato kirareradaruko”.

Maika Moti ianiko iafa: „Autafotofo kiruainiengga mangga kiper”.

Maika Senamai iafa: „Misiming-gede mao!”

Maika iuta kisi: nogha ra wetero; nogha ra wetero.

Maika Senamai iateina kirigha bawagha. Maika kiwo ma Senamai bimbogha kirinugha. Maika otai kikarina aigha. Arina figha na ne orasagha. Maika otaieka kikarina kawaruigha na ne orasagha. Maika kikarina rewanggu na ne orasagha. Maika kikarina kiriao gaigha na ne orasagha.

Maika kira ghere kikoaiengga kiwonina. Bina bawagha kikoaina ghaferagha. Maika Senamai ioaina edogha. Maika kiwoika Moti iafa: „Senama, mindinu imaie?” Maika iafa: „Oitawo. Bo fino”. Maika kiwo ghafa banggaikena. Maika kiwo sado kirinugha. Maika mana bawagha ioaina rumarenggagha. Maika iomofi

je hier een man hebt, maak hem dan bekend”.

Ze zei: „Mijn man zit in de roodhout-prauw”.

Toen ging Moti heen en haalde haar man op. Na verloop van tijd maakten ze zich een prauw.

De grootmoeders zaten met de twee rug-gen tegen elkaar geplakt. Daarom nam Senamai zijn kapmes, sleep het en zei: „Moti, laat ik de ruggen van de beide grootmoeders splijten, dan kunnen ze uit elkaar gaan”.

Maar Moti begon te huilen en zei: „Als je de ruggen van mijn grootmoeders splijt, dan zullen ze nog sterven”.

Maar Senamai zei: „Komen jullie beiden maar hier”.

Toen spleet hij ze: de één ging naar de éne, de andere naar de andere kant.

Senamai had hun een grote prauw gemaakt en toen gingen ze naar het dorp van Senamai's zuster en de haren. Ze waren in de weer om de goederen in te laden. De éne dag laadden ze sago; en een andere dag waren ze in de weer met het laden van bonen en ze laadden borden op weer een andere dag; en hun oude voorwerpen laadden ze op nog een andere dag.

Toen (pas) gingen ze naar beneden en na een tijd roeiden ze weg. De oude vrouw zat op de achtersteven en Senamai in het huisje. Toen ze voortroeiden zei Moti: „Senamai, is dat jullie dorp?” „Neen”, zei hij. „Laten we maar verder roeien”. Vijf maanden roeiden ze voort en toen bereikten ze hun dorp. Een oude man zat in het voorhuis en zei: „Kom eens hier, kijk daar komt het evenbeeld van

iafa: „Aede ma, asi womawako anadighai maisa Senamai”.

Maika bimbogha roigha, naseigha kikaiora naroreigha. Maika iiawara. Iiawaraika iotai iede fono, iafa: „Eeee, raimambogha nimaia!”

Maika iede we soagha ndaueka gaio. Maika wu neghoigha makoina. Maika gaio makoina. Maika iotaieka we ne urangha ndaueka. We ndaueka urangha gaio sigha. Maika wu ne urangha makoina. Maika seka kawarui wuki ndero. Maika weki Moti rikigha ianggi. Maika Senamai rikigha afa wuki ianggi ewomo. Maika bimbogha ra ma wawa Senamai na ruaio iosai ianikiwi na rumagha. Maika iafa: „Raimambogha, nemanieka rasirio”. *Naseni-Nubuai.*

Senamai aanroeien”.

Maar *rora*- en *nasa*-vogels schreeuwden de zuster de oren doof. Toen eerst hoorde ze het. Direct stond ze op, kwam van achter en zei: „Hé, dat is mijn broer!”

Toen ging ze de bakvorm buiten brengen, maar hij knapte. Toen haalde ze weer andere en die gingen ook stuk.

Toen stond ze op en haalde een kookpot naar buiten. Daarop ging die kookpot ook al stuk. Toen haalde ze nog een andere. Daarop kookte ze boontjes en bracht ze naar binnen en gaf Moti de hare te eten. Maar Senamai nam de zijne niet aan om ze te eten.

Daarop kwam de zuster en droeg Senamai op haar rug en ging met hem staan huilen in het huis. En zei: „Nu wil ik naar mijn broer omkijken”.

66. De man, die boos van zijn zuster wegloopt, vindt het vrouwendorp.

Minunggu kisi bimbogha uradaruko. Maika iamona kana aghado kowaigha. Maika iamoko. Iamo ma wiamagha kisi iomofi ioai na weggha. Iesi na raraburi-gha. Maika seka kowaigha nda. Iata karudogha. Maika fofokarudo ni gaio. Maika iomofi iafa: „Aimba gaio. Koaina mananu”.

Maika kisi iomofi kira kiruamino. Maika warimagha ra ma anima sa. Maika ra ma maighéanadogha. Maika wiamagha

Een man in de mythische tijd (Minunggu) was boos op zijn zuster. Hij nam boog en pijlen en liep weg naar de plaats waar de grootmoeder met het meisje woonden. Hij klom in de kruin van een kasoeari-boom en mikte met een pijl in de hoogte. Hij vloog tegen het haarkokertje van de grootmoeder en dit ging stuk. De grootmoeder zei: „Goed, laat het maar kapot gaan. We wonen in een dorp met mannen”.

Daarop ging zij met haar grootmoeder de tuin bewerken. Toen kwam die jongen naar boven en ging eens een kijkje nemen binnen in de roodhoutprauw. (Hij

ridimbogha mua. Maika iafa: „Fofo, raidimbo mua”.

Maika iafa: „Koaina mananu dimbogha mua wéa”. Maika kisi-onami. Maika kikadoaro wari-magha. Maika kisikikafa: „Ara ma”.

Maika warimagha iamona nai-wighaika iisatai iomofi kisi. Maika kisinitupaiendiraruko, maika fatakio. Iomofi iede wetero.

Maika iateina ghagha orasa wo-sio. Maika saieka arina aigha rudo ghagha. Maika iomofi iapura. Mangha kisi bingha kikorora. Maika kiwo wa kirinugha ma bimbogha.

Maika iafa: „Minunggu ani wo saigha”.

Maika bimbogha iede iadoara mana bawagha. Maika kiwofo-sora. Maika bimbogha fetuto Minunggu ianisisio. Maika kitu-momo fefagha wuara bimbogha. Maika bimbogha nuuwario iuna fio, maika soagha gaio. Maika urangha gaio. Maika inawa wu ne urangha ndau we wiwigha. Maika iafa: „Amisikoai wéa imaianina”.

Sighoribini-Nubuai.

67. De vrouwen brengen de man in de waan, dat zij in het water zitten, maar hij vangt ze door list.

Napans.

Siriwadiomi iyuaia Mandatano-rewo. Bina nandukia Wawikasi-

schoot) en toen ging de oorhanger van het meisje stuk. Ze zei: „Grootmoeder, mijn oorhanger is stuk”.

Ze zei: „We wonen in een dorp met mannen en dan gaat je oorhanger wel stuk”. Daarop bespeurden ze hem en ze riepen de jongen toe: „Kom hier”.

Toen nam die jongen zijn mes en sneed haar en de grootmoeder los, want ze zaten met de ruggen tegen elkaar en toen waren ze uit elkaar. De grootmoeder ging aan de kant.

Toen maakte hij op een dag een prauw en de volgende dag laadde hij zijn goederen in de prauw. De grootmoeder stuurde, de man en de vrouw zaten midden in. Ze gingen naar hun dorp naar zijn zuster toe.

Ze zei: „Daar komt Minunggu naar boven roeien”.

Daarop ging de zuster hun hoofdman roepen. Ze legden aan. De zuster omhelsde Minunggu en beweende hem. Toen sneed men de rouwtekens van de zuster los.

De zuster was zeer op hem gesteld en wilde hem pap geven. Maar de bakvorm ging stuk en de kookpot ging stuk. Dadelijk haalde ze een andere pot naar buiten en maakte pap en ze zei: „Blijven jullie beiden nu maar zo wonen”.

Siriwadiomi woonde op kaap Mandatanoa. De twee vrouwen Wawikasinapi en

napi kisi Wawitaburapi kioiuai-na saraiuria. Hua kisi ifa eng-gaia.

Weka Siriwadiomi iyamo here isikisi na masinda. Weka iyera anawaia wa inifabongga iyafa: „Kisi anggi uaina irowa”.

Bape iyei ha papario. Iyei here iwanufaia takio. Iyera orasa ha iana. Ari ambe isadokisi te.

Ka iyamoka imuna sisa nanduo. Iwafarakisi anana kisikinibuio. Weka iwafara inohia na ininahu wananda risa, inohia na ininahu nisi we risa. Hua iyofara iyofa ifero. Weka iyana hu inai iyanisi. Weka bina Wawikasinapi kisi Wawitaburapi kisikinatao kisiofa: „Siriwadiomi ifero”.

Weka kisikira ha kisikiesa ma ruma. Iyuai here, iyuaina inisi we risa, hua inohia iyuaina wanambe risa. Kisianisa ata kisiofa:

„Diomi, Siriwadiome, tanda diepu riana”
(Wandamens?).

Aweka iwani ndume ihamongga-nakisi iyafa: „Io, misimofaraya wea. Nemani wo misimamobe-kae”.

Iniari iwukisi we bino. Kinambo uaina Isondopumi, iwai moie we dorewo.

Adolf-Ambumi.

Wawitaburapi zaten boven in de *sararo*-boom met haar benen te slingeren.

Siriwadiomi keek naar beneden en zag ze in het water. Daarop groef hij de aarde weg, omdat hij in de waan verkeerde: „ze zitten samen daar beneden”.

Maar of hij al groef, het gaf hem niet. Hij groef zich scheuren in de nagels; hij groef dag en nacht, maar hij kon ze niet bereiken.

Toen trok hij weg en doodde twee buidelratten. Hij liet ze hangen, tot ze stonken. Toen hing hij de ene aan zijn rechterkant en de andere aan zijn linkerkant en toen veinsde hij, dat hij dood was en ging liggen, terwijl zijn moeder hem beweende. En toen vrouw Wawikasinapi en Wawitaburapi dat hoorden, zeiden ze: „Siriwadiomi is dood”.

Toen kwamen ze er aan en klommen in huis. Ze gingen zitten, één aan zijn linkerkant en de andere aan zijn rechterkant. Huilend stortten ze zich neer en zeiden:

Maar hij richtte zich op, pakte ze vast en zei: „Ja, als jullie mij te slim af willen zijn, moeten jullie nu eens wegglopen”.

Meteen nam hij ze tot vrouw en ze bleven samen in (de kreek) Isondopani, die hij had afgegraven tot een inham.

68. De man vangt de vrouwen door list.

Fifirandomuni. Iamona rikana-gha ra faraka na Mumbai. Mai-ka aubin endukigha Auwin Dai-

Fifirandomuni pakte zijn boog en ging vis schieten in Mumbai. Nu zaten er twee *Auo*-vrouwen Auwin Daiafi en Windoseni

afi kisi Windoseni kisioaina saghagha we urigha.

Maika sunawa kisikinini worukigha. Maika sunaika fafanaigha emo nidai.

Maika inai ragha we riedomai-gha iana, so irogha, we wamarai worukigha iobabo iambeisigha, we raiborisagha iafi niareigha, we ne worukigha iafi narorei. Inai Korombini ragha ianisi.

Maika auin nandukigha kira ma kikanisi. Anisieka sara iamondo-kisi.

Maika kisikafa: „Anggafa: „Tombe fei wéa”.

Maika Fifirandomuni iafa: „Mimisimokoforaika rasunaika fafanaigha emora”. Maika wukisi we bino.

Bami-Nubuai.

in de top van een pandanpalm.

Daarop dook hij naar haar beider spiegelbeeld, maar alleen schramden de schelpen zijn lichaam.

Toen kwam zijn moeder en bracht de houten om zijn lijk aan te hangen; ze trok de lendendoek dicht; legde twee schelpen omgekeerd op zijn ogen; maakte stukjes sagobladnerf, waarmee ze zijn neus dichtstopte en nog twee waarmee ze zijn oren dichtstopte. Daarop ging zijn moeder Korombini hem bewenen.

De twee *Auo*-vrouwen kwamen er aan en beweenden hem. Daarop stak hij de hand uit en greep ze.

„We zeiden: „Hij is vast dood”, zeiden ze.

„De schelpen hadden mij (slechts) geschamd, toen ik naar jullie dook en jullie beiden mij te slim af waren”, zei Fifirandomuni. Toen trouwde hij beiden.

69. Na het vinden van de vrouw wordt de man door haar beschimpt en loopt weg.

Seramanomani wu damano, wo muna ado. Ianimgha sira wiama nandukigha kisioaina rosagha na bogha. Kisikinasanai bawani Wawitaburai, etokuanu Wawikasinaipi.

Maika ianimgha sira kisikininini-gha irogha. Suna sawa nafagha sawawaiki nafa irogha. Iapingha topéa iosaina waibogha. Maika iafa: „Tombe sawa wiamaghani topeni rawo wui we rana bino”.

Seramanomani ging vis steken. Toen zag hij twee vrouwen, die boven op een berg zaten. Ze heetten Wawitaburai en haar jongere zuster Wawikasinaipi.

En toen keek hij en zag haar spiegelbeeld beneden (in het water). Hij sprong te water en trachtte haar beneden uit het zand te graven. Toen hij weer boven was gekomen, ging hij op een steen staan en zei: „Ik neem dit meisje vast tot vrouw, als ik haar heb opgegraven”.

Maika wo ma rumagha ienako saro wu saimu. Wu ma famgha tetekio. Weka mamurakisi kisieno ioditopéa wui wa bino. Maika ionéa inai iafa: „Mino, raibina nanduki kisioaina rewo-wako”.

Maika inai muna afungha. Maika iedewa ndau iamona tasio, wo ma rumagha ndero. Maika iai-wodo afungha. Afungha nibuo. Inai ianisiso iafa: „Tombe fei wéa”. Maika inai ianiokofai wiama nandukigha. Maika bing-gigha kisiodi kira ndere kisiawo muna, kisianiko. Kikafa:

„Seramanomani mano matera iawo Wawitaburai piawo”.

Etokugha iafa: „Iawo Wawikasinai we iawo”.

Eno ioaina nisio, eno ioaina ni-ghanano. Etofesakisi wukisinina, kikoaro.

Maika unaigha tio. Kira iesiki kiwuko. Bina nandukigha kosa-saina irogha. Mangha iesi wu unaigha. Maika mangha so unai-gha ghero, so ma kiworaigha. Maika kisionawari.

Maika mangha iesigheika wu rikanagha wu kowai maika iamoko. Ianibeka bina nandukigha kisianiko kito oaigha oakora radogha. Maika kisikaniko kafa:

Ariowin ghara ne arioma tambone

Wiwao sarari iawo mindiri niawe tandirimiawe wuosa

Awiewuro sarare nusondewaie wiewuro

Wiewuro ewusa seraso numino kaporusi kano biserarom.

Ghamabai-Nubuai.

Toen ging hij naar huis en sliep tot de morgen, nam visvergift en sloeg het vervolgens fijn. Hij wilde haar bedwelmen en dan trouwen met diegene van beiden, die te voorschijn zou springen. Toen zei hij tot zijn moeder: „Moeder, ik heb twee vrouwen op die kaap daar zitten”.

De moeder sloeg een muis dood, ging naar buiten, pakte een snoer en kwam weer het huis binnen. Die muis klemde hij onder de oksels. De muis stonk.

De moeder weende: „Hij is stellig dood”. Maar de moeder hield de beide meisjes voor de mal met haar gehuil. De vrouwen daalden af en gingen de wal op; ze hieven de muna aan en huilden:

„Seramanomani mano matera iawo Wawitaburai piawo”.

En de jongste zei: „Iawo Wawikasinai we iawo”.

De één zat links en de andere rechts. Hij greep beiden vast en trouwde ze. Ze bleven er.

Eens had de broodboom vruchten en toen ging hij er bij klimmen om ze te pakken. De twee vrouwen stonden beneden. De man klom naar de broodvruchten. Toen de man de broodvruchten naar beneden wierp, wierp hij ze haar naar het hoofd. En daarom beschimpten zij hem.

Maar toen de man naar beneden was geklommen, nam hij pijl en boog en daarop snelde hij heen. De beide vrouwen wierpen huilend met stokken om hem de weg te versperren. Zij huilden:

70. De vrouwen, door list in de macht van de man gekomen, verdwijnen in het water.

Nusamoti. Bawagha rinasanai Saraimoti. Kirimanani Amaponi. Fere ianana raragha. Iokofaikisi. Maika famuna sisa endukigha. We enogha ianana waiadotunigha, we neno ianana risigha. Maika kisikiwo wa sirio. Maika fesa kisi wukisi we bino.

Maika sikefa aregha. Sikefa aregha wa iemo nusagha.

Kisikira ndau kisikikosaina ari-gha. Maika kisikitunona Kuri-gharubogha. Maika kisikitunaika kiwu awesi worukigha. Kisekiwa kiriamanikoido worukigha, kisi-ighana koraigha (kiworaigha). Mangha ioaina Mamoi. Sunawakisi tuniwako. Kisikiwe awesi worukigha duio. Nunggu nandukigha kisianduiadakio.

Mangha wu emaghaika iebakisio. Maika awesi worukigha urai na Unai. Amoponi sunadakisio. Ianibakisio wa kiworairoraigha uraiegha. Maika ioai di kisi na anadogha. Kisikiwara kirirowugha, nasanai Bisiawanarowugha, Saworiawanarowugha.

Amaponi wu emaghaika ieba nusawako Mamoi. Ieba nusagha ndaueka inai wei wara ioaina Mamoi. Ioaina rosawa na boiragha.

Nusamoti, haar oudste zuster Saraimoti en hun man Amaponi.

Hij lag dood op de brug voor het huis maar hij liet ze er in lopen. Hij had twee buidelratten doodgeslagen en ze aan weerskanten onder het oksel gedaan. En toen ze er aan kwamen om hem te bekijken, pakte hij ze en nam ze tot vrouw.

Hij heeft een bamboe afgesneden om zo doende het eiland los te maken.

De beide vrouwen gingen naar buiten en gingen op een drijfboom staan. Daarop sprongen ze te water in de kreek Kuri. Daarbij namen ze twee porceleinen kruiken en ze trokken haar twee haarkokertjes mee en draaiden de haren er in.

De man zat op Mamoi en sprong haar na in de zee daar (daar waren de vrouwen in de kruiken blijkbaar heengedreven), maar toen lieten ze de twee kruiken zinken en de twee mensen daarin zonken mee.

Toen nam de man een haak om ze aan de haak te slaan. De twee kruiken bleven staan bij Unai (een kaap?). Amaponi dook ze na. En hij huilde er over, dat haar haren hem in de weg zaten. Toen bleef hij bij haar in de diepte. Zij zochten naar haar draagtassen, geheten Bisiawana en Saworiawana.

Amaponi heeft het benedeneiland Mamoi aan de haak geslagen en naar buiten getrokken. Daarom nam zijn moeder het hem kwalijk, dat hij op Mamoi ging wonen. Zij woonde in de bergen.

71. Uit boosheid op zijn vrouwen verdwijnt Seradori onder water.

Seradori ribina nandukigha, Iwaini kisi Insosi. Maika Seradori raiwa unagha. Raiwieka muna fogha. Maika wu fogha raiwi ma riruma ma. Maika wara paiki wa bina nandukigha. Kisikira kitaghara sairagha.

Maika we fogha ianana rumagha ra warawa bina nandukigha. Maika rausara foaigha ra ma ghairo. Maika rarighari ra ma uri sa. Maika ionaika warababu. Maika raungha tinggiwi oaina anadogha.

Maika bina nandukigha kira maika kiwara rumagha paiki wa. Maika kisikira ke wiwigha urai na ruma. Kira kiwara wa kirimangha. Maika kisikiraika animgha kitiri wa ioaina anadogha. Maika kisikikede, bawagha ionéa etokugha iafa: „Simamunasi ghei iato sikoai ghado dimangha”.

Regina-Tatui (Japen).

Seradori had twee vrouwen, Iwaini en Insosi. Seradori ging jagen en doodde een varken. Hij nam het varken en bracht het naar zijn huis. Maar hij kon zijn beide vrouwen niet vinden, want ze waren naar een initiatiefeest gegaan.

Toen legde hij het varken in huis neer en ging naar zijn twee vrouwen zoeken. Hij liep langs de stroom naar de monding. Daarop keerde hij om en ging naar de bovenloop. Hij zei, dat hij wenste te verdwijnen. En het water sloot zich boven hem en hij bleef in de diepte zitten.

Toen kwamen zijn twee vrouwen en zochten in huis tevergeefs naar hem. Ze gingen heen en zetten de pap klaar in huis en gingen naar hun man zoeken. Op hun tocht ontdekten zij, dat hij in de diepte zat. Toen zij voort zouden gaan, zei de oudste tot de jongste: „Laten we maar neerhurken en bij onze man gaan wonen”.

72. De vliegende vrouw, door haar man ten onrechte verdacht, vliegt terug naar de hemel.

Sokabai, inani Wimbaraki. Maika Sokabai wu inai rifigha. Iambeka inai iakori wara. Maika ionéa inai iafa: „Aghakorara ewara. Aghuna fi ghare ato siddaini. Sidangga rawu rana manggigha eno. Rawu manggigha

Sokabai en haar moeder Wimbaraki. Sokabai nam pinang van haar moeder. Daarop beknorde haar moeder haar daarover, maar zij zei tot haar moeder: „Knor niet op mij. Bak maar wat sago dan gaan we heen en dan trouw ik mij een man en dan zal ik me eens pinang eten”.

enoangga rana rana rifuoini”.

Maika kisikira wasiana figha na nidaigha. Maika kira sado kiko-ba-gha-ukigha.

Maika Sokabai iakako iafa: „Sida makangga kipesa iko”.

Maika kisikitora osaieka inai wu rimasabotorigha wa iurura nidaigha. Maika uruiki tamoieka kisikiwe mani kiroko. Maika kiro ma ana sakaiweghaika kisiamosa ghero.

Amosa gheika kiwe nunggu makoinaika kisikira, kira, kira, kira, kirasado kipama-nosa-ukigha.

Maika iafa: „Mino, kipamanosa-ukini kinimonggieni kipesa iko”.

Maika kisikitoraika kiwu masabotori worukigha urura kinidaigha. Maika ke mani kiro makoina, kiobeka kipama-nosa-ukigha kewa kipekieka, kipekapitakio, kinipupurunggi.

Kirobuaikieka kiro ma ana sakaiweghaika kikodi. Maika kiwe nunggu makoina. Maika kira sado mangha Sesenusi ririfugha. Maika inai ionaika figha uraina rifueuo. Sokabai iesi na rifu uri-ghaika ioai na.

Maika taghairagha iiawari wa iaira munaika kiwowari ndeika, tinawuari ioaro. Kiwowuarieka fimbo iaira rimuna. Maika inai ionéa Sokabai iafa: „Senusi iari faka woraigha na umame-

Daarop gingen zij heen en wreven zich het lichaam in met sago. Toen vonden zij prauwenhakkers.

Maar Sokabai werd bang en zei: „Als we daarheen gaan, dan zullen ze ons vangen”. Ze roeiden achteruit en na het treffen der voorbereidselen nam de moeder haar oliefles om het lichaam in te smeren. Toen ze daarmee klaar was, veranderden ze in vogels en vlogen weg. Ze vlogen naar een open plek en streken neer.

Vervolgens veranderden ze weer in mensen en ze liepen maar steeds verder en bereikten mensen die bezig waren met het sagokloppen.

En ze zei: „Moeder, er zijn erg veel van deze mensen aan het sagokloppen. Ze zullen ons vangen”.

Daarop weken ze terug, namen hun twee olieflesjes en wreven zich het lichaam in en toen veranderden ze weer in vogels en vlogen weg. Toen wilden de mensen, die sago klopten, ze vangen, maar ze ontsnapten, want ze waren te glad.

Toen ze bij hen weggevlogen waren, vlogen ze naar een open plek en daalden neer. Toen veranderden ze weer in mensen en vonden de pinangpalm van een man Sesenusi. Op het woord van de moeder stond er toen sago aan de voet van de pinangpalm. Sokabai klom in de top van de pinangpalm en ging daar zitten. Daarop begonnen ze te zingen, maar hij hoorde haar een *muna* aanheffen en hij kwam naar haar toe naar de wal, maar toen bleef ze zwijgend zitten. En nadat ze bij haar waren weggeroeid, hief ze de *muna* weer aan. De moeder zei tot Soka-

gha”.

Maika Sesenusi sira Sokabai wa ioaina rifuurigha. Maika wo ndeika iesiwa Sokabai. Maika kisikioai na rifuurigha kinimasa. Maika Sesenusi ionaika riwariboigha kiwogha arina figha na rifueugha.

Maika Sokabai we sana warima Nuambarai. Ieasa kaieka Sesenusi ionaika riwariboigha kitua ghagha kiwo kiwe da, kiwo ma sagharo.

Maika kiwo wuara bingha maika Serai wo ghei wa wuio. Maika Sokabai kisi inai kikaka reigha korako. Maika we paiki na reighaika Serai ioama Sesenusi rirumarengga.

Maika ioamaika dagha kiraisaiki wosado rumarenggagha wa Serai ioami. Maika iafa: „Wariboini muo, kabo eno ani iomana rai-binghaika ioama rairumarenggani”.

Maika Sesenusi kiwu rirumarenggaika kitaghaiwi. Maika Sesenusi iesi na rumagha, iuana iafa: „Sokabao, eno ani ioauo maika ioama rairumarengga?”

Maika Sokabai iafa: „Oitawo, kabo eno ani we paikieka ioami”.

Maika iafa: „Roba, awu wiwigha ato aedeiki ma rumarenggagha wariboini kikanggi”.

bai: „Sesenusi (is de man, die) heeft zijn haar omwonden met een lendendoek van pisangschors”.

Toen zag Sesenusi Sokabai in de top van de pinangpalm zitten. Daarop roeide hij naar de wal en klom bij Sokabai. Ze bleven met zijn beiden in de top van de pinangpalm zitten minnekozen. Op bevel van Sesenusi hebben zijn gezellen de sago aan de voet van de pinangpalm in de prauw geladen.

Sokabai kreeg een zoon Nuambarai. Toen het kind zijn tanden had, droeg Sesenusi zijn gezellen op de prauwen uit te brengen om een raak te houden en ze roeiden er zingend heen.

En toen ze de vrouw hadden achtergelaten, kwam Serai naar beneden om haar te nemen. Maar Sokabai en haar moeder hielden de deur stevig toegesloten, en toen ze met de deur niet klaar konden komen, hakte hij het voorstuk van het huis van Sesenusi er af.

Vervolgens kwamen de raakgangers terug en bevonden, dat Serai het voorstuk van het huis had afgehakt. Hij zei: „Gij gezellen hier, er heeft zeker iemand heimelijk met mijn vrouw omgang gehad en het voorstuk van mijn huis er af gehakt”. Sesenusi haalde nu een voorstuk voor zijn huis en kwam er zingend mee aan. Sesenusi klom in huis en vroeg: „Sokabai, wie heeft er met jou gecohabiteerd, dat hij mijn voorhuis heeft afgehakt?”

Sokabai zei: „Nee, iemand heeft het wel tevergeefs geprobeerd en het er af gehakt”.

Hij zei: „Goed. Haal de pap en breng ze hier naar het voorhuis, dat de gezellen ze eten”.

Ionéa riwariboigha kiwu gharai-sina. Maika Wimbaraki sara nduna wu rua funakena. Maika weki na riwiamagha waurigha iingangha waurigha. Maika wiamagha we inai riworukigha na waurigha. Maika Sokabai sara ndumbeka wu ne worukigha weki na warimagha riwaurigha. Maika kiro na aradogha kirogha topéana sedogha.

Maika ionéa riwarimagha Nuambarai roka rengga. Maika ro ghere wu rifafagha rokiwa ma doraruno. Maka ro ma kisi inai Sokabai romakoina ghero. Maika kisikiwei we buino kirokiwi ma Ghamusupedei, kikoainina. Mangha kiwo maika ianisi we rimuna:

*Rairombarai muombarai.
Muombarai rarombara urio
Rairombariae sira rombarae
Ariambairari raromba urio.*

Saremoi-Nubuai.

73. De moeder van de slang helpt haar dochters aan een man.

Warima nanggoikigha kiwoiwa damano. Kimaina tunighaika ki-to adoghaika wuki munio. Maika koiwi ndero kitasarieka kiwe ma etio we sasoio. Nandukigha kiwo kimaina.

Mika kiwo ndeika kirawarawarieka ghoigha ra ndau ioranio

Hij gelastte zijn gezellen water te halen. Maar Wimbaraki stak de hand naar boven en pakte vier stukken vezelige bast en deed ze aan de arm van haar dochter en naaide ze tot vlerken. Het meisje deed er twee aan de armen van haar moeder. Toen stak Sokabai de hand naar boven en nam er nog twee en deed ze aan de armen van haar zoon en ze vlogen uit de kamer en vlogen naar buiten.

Ze zei tegen haar zoon Nuambarai, dat hij voorop moest gaan vliegen. Daarop vloog ze naar beneden, nam de stompen van haar huispalen en vloog er mee naar de hemel. Ze vloog er heen en toen vloog Sokabai weer met haar moeder naar beneden. Toen namen ze hem (de jongen) in het midden en vlogen met hem naar (de berg) Ghamusupedei en bleven daar wonen. De man kwam met de anderen aanroeien en beweeende haar met deze muna:

Drie jongens waren met de harpoen aan het vissen en voeren op zee. Nadat ze een vis geharpoeneerd hadden, paktten ze hem op, maakten hem dood en brachten hem aan wal en gaven hem aan de éne om te roosteren, terwijl er twee bleven roeien. Toen kwamen ze aan land en zochten naar hem. Maar een slang was naar buiten

ghado kiriadoigha. Ko maika kika: „Tombe niawawei rapa-boio”.

Maika kirawarawarieka kirawarawa ghoigha iorani, raiwieka rosagha gaio awugha mararaiki.

Maika ghoigha soi na aurighaika rurana auriboghaika nunggugha ieawe naimagha iindomana aurigha. Ghoigha ruraika sitai nana. Nunggugha iamosa ghero, ghoigha iana.

Nunggugha iamoma raghagha ndaao, iamoma bawa endukigha mao. Iamotaueka kisikiwu naiwigha kitekekefa ghoigha. Kimuni fero kiadasi nina.

Maika ghoigha inai warawarieka ianibari na rosagha. Maika rasado nunggu kinigogok-u endukigha. Maika rasadokieke wuki ma rirumaghaika iameki kikoara.

Saiengga iokofara riwama nandukigha kiwo ioaina rumaghangga wu kuku nandukigha. Riwiama nandukigha kafa: „Afa awe mama kambe ewomo”.

Saiengga iokofaro wima nandukigha sikigha kiwowuarangga kikoiso kikana. Maika oramoika riwiamagha ra maika kika: „Mino, afa awe a wa ambe ewomo. Ambo wuara fimbo eno anggi awe mama kikambeni? Akari

gekomen en had hem ingeslikt met de vissen. Toen ze aangekomen waren, zeiden ze: „Hij is beslist gek geworden en verdwaald”.

Om nu naar hem te zoeken, gingen ze zoeken naar de slang, die hem had ingeslikt; en waar hij met hem gegaan was, waren de bergen gescheurd en de kruinen der bomen onder hen ingezakt.

Nu was die slang op een grote stam geschuifeld en lag boven op die boom gekronkeld, waarna die man (in de buik) het mes, dat hij droeg boven in die boom vaststak. Toen die slang begon te kronkelen, scheurden zijn darmen. Die man viel naar beneden en de slang bleef liggen.

De man vluchtte naar het strand buiten, naar zijn beide oudere broers toe. Toen hij buiten was gekomen, pakten zij het mes, reten de slang er mee uiteen, sloegen hem dood en hakten hem in moten.

Toen kwam de moeder van de slang naar hem zoeken en hilde om hem op de bergen. Zij vond die twee lelijkerds en toen ze hen had aangetroffen, haalde ze hen naar haar huis, waar ze hen verborg en liet zitten.

De volgende dag misleidde ze haar beide dochters, zodat die weggingen en zij in huis kon blijven en de twee kinderen te voorschijn kon halen. Haar twee dochters zeiden: „Je hebt ons geen eten gegeven om te eten”.

De volgende dag misleidde ze die twee meisjes weer, en nadat zij waren weggegaan, bleven zij met hun drieën zitten. 's Avonds toen die meisjes er aan kwamen, zeiden ze: „Moeder, je had ons niets gegeven dat we konden eten. Aan wie geef je ons eten toch te eten als wij weggaan,

amboangga ambo wetero”.

Maika saieka kiwoika kikafa: „Inai iwariki”. Maika inai iokofara iafa: „Wisiwerao. Amba misimimbo”.

Maika kisiko ma anaghaika kikafa: „Kabo nunggu ani iamekieka bowuarangga we mamani kikambeni. Saiengga sibo ato sikame sidighaiengga sida ma konomi. Tomba nunggu ani minai iameki wea”.

Kisikira maika bawagha iosaina anaregha, etokugha rangga ionanggi. Maika etokugha raghaika iafa: „Mini nunggu ani ioaieka, maika bowuariengga ainiengga weki kikanggi wuara ipeni”.

Maika kisikiragha kiwo ma kua-na inai kafa: „So mina awari aghakufa arikuani awe ai kikambeni”.

Maika inai iedeiki ma kambogha kisioaina.

Maika iakufa kinibaio. Kinibaie kiniroieka wiama nandukigha kitiki. Kitikieka bomagha iafa: „Mino, aghakuki ato kinibaiengga ambuki we mano?” Maika kisikiwukisio.

Maika inai ionéa riwiama nandukigha iafa: „Misimona „raikiwa kinigogokieka”, nemani misimbuki we mina manggi wea”.

Maika wiama nandukigha onéa kirimanggigha kafa: „Mipaka mini ionu pata mato ioaina

want wij krijgen niets mee als we gaan”. Toen ze de volgende dag wegroeiden, zeiden ze, dat de moeder met haar mee moest gaan. Maar de moeder loog: „Ik heb de koorts. Gaan jullie beiden maar”. Maar toen ze in het bos gekomen waren, zeiden ze: „Ze heeft misschien mensen verborgen, die ze het eten geeft om op te eten, als wij weggegaan zijn. Laten we morgen weggaan en dan onze vrouwen verbergen en haar gaan bespieden. Het zijn vast mensen, die moeder verborgen houdt”.

Toen ze nu aankwamen ging de oudste op de vaste wal op de wacht staan en de jongste ging weg om ze te bespieden. Toen de jongste terugkwam, zei ze: „Bij moeder zitten mensen; en als wij nu weggegaan zijn, geeft ze hun die dingen en dan eten zij ze ons voor de mond weg”.

Toen kwamen ze er aan en gingen de moeder vragen: „Moeder, heb jij soms een kind te verzorgen, dat je die dingen geeft om ze op te eten?”

Daarop bracht de moeder hen naar de zetel, waar ze samen op zaten.

Ze bracht hen groot. Toen ze groot en knap geworden waren, bekeken de twee meisjes hen eens en daarna zei de jongste: „Moeder, heb je ze grootgebracht, dat wij ze als man zouden krijgen, als ze groot zouden zijn?” Daarop trouwden ze hen. De moeder zei tot haar twee dochters: „Jullie zeiden, dat ik twee lelijkheids had meegebracht, en nu nemen jullie ze tot man”.

De twee meisjes zeiden tot hun mannen: „Zet moeder een slaapbank in elkaar, dan kan ze er boven op gaan zitten. Ze heeft

boigha. Iakufamue mimbu apegha”.

Maika kipaka inai ripatagha inai ioaina bogha. Maika manggigha kisikikafa: „Misiminda arogha mato sianda ambu abo ghare mato apaka patoeni”. Maika rannanga kisanaiwa kirimanggigha irogha, inai ianana bogha.

Maika bawagha ionéa kuboma iafa: „Awari aonawa mini wa ioaina rumagha aiwera. Maika minieka iame sikimangginieka nemani sibuki”.

Maika kikuana inai kikafa: „Mina, awari ara ma ghoika arasadokieni?”

Maika inai iafa: „Rara ranisa raiwarimagha wa kimunio, maika rarasadoki wa kikoaina aurighaika rawuki raraiki rameki”.

Maika iona iafa: „Eno anggi kimuna ariwarimagha?”

Maika iona iafa: „Dagha uraba kirienogha wa raiwarimagha iorani ghado kiriadoighaika kimunio”.

Wiama nandukigha kikafa: „Tombe aghoi wete na rumanieka anggonawa auo”.

Maika kisikiwo kipama nosa kiwu inai na pisaro. Riwarima nandukigha ki o kito enio angga koiwangga kei inai ianio. Inai ioaiengga we wiwiro iuna fio.

Maika inai iona iafa: „Raiman-

jullie opgekweekt, dat jullie ons konden trouwen”.

Daarop zetten ze een slaapbank voor de moeder in elkaar en de moeder ging er bovenop zitten. Toen zeiden de mannen: „Gaan jullie naar het sagobos, dan gaan wij nog wat palen halen en dan zetten wij een slaapbank in elkaar”. 's Nachts lagen ze bij haar mannen beneden en de moeder er bovenop.

Toen zei de oudste zuster tot de jongste: „Jij zei, dat moeder zo maar in huis zat, terwijl juist moeder onze mannen verborgen hield, dat we ze nu konden trouwen”.

Toen vroegen ze aan de moeder: „Moeder, waar bent U heen gegaan, dat U ze gevonden hebt”.

De moeder zei: „Ik liep mijn zoon te bewenen, omdat ze die gedood hadden. En toen vond ik ze boven in een boom zitten en toen heb ik ze meegenomen en verborgen”.

Toen zei ze: „Wie hebben Uw zoon gedood?”

Ze zei: „Een raak werd kwaad, omdat mijn zoon één van hen had opgeslikt met hun vissen er bij, en die hebben hem gedood”.

De twee meisjes zeiden: „We zaten op U te mopperen, dat U zeker apart in huis was gaan zitten”.

Dan gingen ze sago kloppen en haalden de moeder een draagtas vol, en de twee jongens gingen een schildpad harpoeneren en dan brachten ze die mee en gaven hem aan die moeder te eten. Als de moeder thuisbleef maakte ze pap en bakte sago koekjes.

En de moeder zei: „Mijn man is me ont-

gha fewuaraika kimuna warimaghaika ranibari. Nemaniangga roai di muangga monawara ewara mato roai di muangga mimbo-wuararangga runa mina we”.

Maika binggigha onéa manggigha kikafa: „Mipandi gha ato boiwa mini, bo ma mindinugha”. Maika kiwosado ne nugha kikuanggi kikafa: „So mindinu imaia?”

Maika warimagha kikafa: „Afa andinu ewomo. Bo dia fino”.

Maika kiwomo tunigha kosado damanggairaghaika kikuanggi kikafa: „So eno anggi mue?” Kiti-ro warimaghaika kikafa: „Tom-ba kife wea”.

Maika inai iafa: „Rarasadokieka rarumanggio. Rateinggieka nemanieka kikuamba kirinugha”.

Maika uatado kirinugha. Maika warimagha onéa kirinugha kikafa: „Ruiwa apeka kirumanako, maika kikateina apeka aniroi ambu bino. Ambu bimbeka angguamba dinuni”.

Maika koaina kirinughaika mana bawagha ra ma uanggusaiki. Maika uana mana bawagha kikafa: „So daidani aue?”

Maika mana bawagha iafa: „Afa aghani ra iwomo. Aghani ghofurigha”.

Maika iuatado imai ra ma. Ra maika kisiurasa imai kikafa: „Asoake ruiwa apeka kiwu ape-

vallen en mijn betreurde jongen hebben ze gedood. Als ik nu bij jullie zal blijven, moeten jullie niet op mij mopperen, dan zal ik bij jullie blijven, en als jullie mij achterlaten zal ik voor jullie bakken”.

De vrouwen zeiden tot de mannen: „Maken jullie de prauw klaar, dan brengen we moeder naar jullie dorp”.

Bij het bereiken van een of ander dorp vroegen ze: „Is dat soms jullie dorp?”

Dan zeiden de jongens: „Dat is ons dorp niet. Laten we maar verder gaan”.

Toen kwamen ze op zee en vonden een troep mensen, die met de harpoen aan het vissen waren en die vroegen hen: „Zeg, wie zijn jullie?” Toen ze de jongens herkenden, zeiden ze: „Die zijn toch zeker gestorven!”

De moeder zei: „Ik heb ze gevonden en ze opgepikt. Ik heb zorg voor hen gedragen, en nu komen ze naar hun dorp navraag doen”.

Al vragend vonden zij hun dorp. Toen zeiden de jongens tot de mensen van hun dorp: „Toen wij wegspoelden, werden wij opgepikt en nadat ze goed voor ons gezorgd hadden, hebben wij een vrouw genomen. En nu komen wij navraag doen naar ons dorp”.

Nadat ze een tijd in hun dorp geleefd hadden, vroegen ze de oude mannen uit, als er een aankwam, en zeiden: „Bent U soms mijn vader?”

En dan zei die oude man: „Ik ben je vader niet. Je vader komt achteraan”.

Al vragend vonden zij toen hun vader. Toen hij er aankwam, werden ze kwaad op hem en zeiden: „U hebt ons verdaan,

ka nemani angguamba diaroi-gha, dinighaigha, diuigha, diawoigha”.

Maika iona iafa: „Mimbo na gha woruo mato minda mimbu awoigha”.

Maika kikurasa imai kikafa: „Awu dienifaianda awe anggono mato ambo fimbo ambo ma wara ma. Anggoaiwa andinosa, andinigharo, andiuigha”.

Maika imai iona iafa: Muari ruiwa mucka eno ani rumana-mue?”

Maika iona iafa: „Andinowinieka rumanako. Maika iateina ako niroieka ionaika ambu riwiamaini”.

Maika ionaika kipandi gha worukighaika kikarina kiraigha ko ma imai kirinugha. Maika imai iafa: „Mimbo roba nina mato moai nina. Moaiwa mindiawoini. Maika mangha ioai di nowinghaika ionawamuo”. Maika kikoaina nugha nina.

Wiai-Nubuai.

zodat we wegdreven en zij ons hebben aangenomen. Nu komen wij om onze sago-tuinen, onze klappers, onze pisangs en onze vruchten vragen”.

Hij zei: „Komt met twee prauwen, dan kunnen jullie je vruchten gaan halen”.

Ze bleven boos op hun vader en zeiden: „Geef ons deel van de schildpadnetten. Dan kunnen we ze komen halen. Dan kunnen wij onze sagopalmen, onze klappers en onze pisang houden”.

De vader zei: „Wie heeft jullie opgepikt, daar jullie toch weggedreven waren”.

Hij zei: „Onze schoonmoeder heeft ons opgepikt en die heeft goed zorg voor ons gedragen, zodat wij met haar goedvinden haar dochters konden trouwen”.

Toen zei hij, dat ze twee prauwen klaar moesten maken en daar hun bezittingen inladen en naar het dorp van hun vader komen. De vader zei: „Het is zeer goed, dat jullie hier komen wonen om op je zaken te letten. Want als een man bij zijn schoonmoeder blijft wonen, dan gaat ze op jullie mopperen”. En toen zijn ze in dat dorp blijven wonen.

VIII. BEPROEVINGEN.

74. De hemelvrouw helpt de jongen bij het doorstaan van beproevingen. Napans.

Waité inoni. Imai ifero, inai ifero, kisi iyomofi kinisi kimesioaro. Kinisioi ha kinisikinina kakio. Wehaweka iyowusa kati-bui wosio. Weka kinisikirua minda, kinisikikanako.

Dit is over een kind, wiens vader en moeder gestorven waren en die alleen met zijn grootmoeder leefde. Na verloop van tijd kregen zij honger. Daarop kocht hij één maiskolf, waarna zij beiden een tuin aanlegden, waar zij hem plantten.

Nudomani iyosaina irowa. Hua kinisikirua boa we mino, kisiki-kanaka katibui, kinisikira ndaue oina rumaia we iana woruo. Weka iyana ha iyomofi iyonofa: „Ara ndere, asira katibui, kawaki te womo te”.

Ira ndere sikiri nudomani iyana katibui iyanggi woara rehia. Ianggi kapi ai mboara minda. Wehaweka ira ndaue iyawusa katibuia wosi wéhao. Kinisikira-raiwa ndere kikana béhao. Wehaweka iyomofi iyamoka rumaia.

Hua omoda iyoina aiwoehuo nana minabiinda. Wehaweka isira nudomani ira ndume iyana katibuio. Wehaweka ihanio. Ari nudomani iyahi iyonofa: „Ambe ahanaya wéamao! Ro weai afe-saya hua dida ha asoya ndume yoina waisarei”.

Weka waite iyosare amainggiwa kakarasio. Weka waitani iyifa kakarasia ndume nudomania sara iyaira hu iso wiamanao na kakarasia hua waita iwui we bino. Iwui we binggua kinisikirangga ihasona nudomani koiwoa woro.

Kinisikira haweka iso inea gaio: hua we ruma ndume hurao. Iso inea gaingga hua we woming-gia nunggukena natio. Hua iso inea gai wéhangga we porisi nunggukena natio.

Wehaweka kirisera oi wekenaukia iyonofa: „Ara ndere asara

Een kip stond beneden te wachten, terwijl zij een bovengrondse tuin aanlegden, waar ze de djagoeng plantten. Ze gingen naar buiten en wachtten thuis drie dagen. Toen stuurde hij zijn grootmoeder er heen en zei: „Ga eens het land op om naar de djagoeng te kijken, of die uitloopt of niet”. Zij ging het land op en zag toen, dat een kip de maiskorrels uit de gaten had weggegeten, ze had ze allemaal uit de tuin weggegeten. Vervolgens kwam ze naar buiten en kocht nog één maiskolf. Die brachten ze beiden het land in en plantten die weer. Daarna trok de grootmoeder naar huis.

Maar de kleinzoon bleef op een paalstomp midden in de tuin zitten. En toen zag hij een kip naar boven komen om de mais op te eten. Toen wilde hij haar pijlen, maar de kip stiet een verschrikte kreet uit en zei: „Je moet mij niet pijlen! Het is beter, dat je mij pakt. Dan zal ik met je meegaan en dan gooi je mij naar boven en blijf ik op de dakspant zitten”. Eens stond die jongen te spelen met een rotanbal en toen die jongen de rotanbal naar boven trapte, reikte die kip er naar en ving hem op, waarna zij met die bal een meisje gooide, dat die jongen toen tot vrouw nam. Toen hij haar tot vrouw genomen had gingen zij samen weg, nadat hij drie kippeneieren had genomen.

Onderweg smet hij er een stuk; toen kwam er een huis op staan. Nadat hij een ander had stukgegooid, veranderde het in twintig slaven. Toen gooide hij weer een ander stuk en het veranderde in twintig politieagenten.

Eens zei het hoofd van hen, die daar bijeen woonden: „Ga het land op en

rudo oi ba iworodo, awu mutiara”.

Ari womohua wiama inoni iyonofa: „Iyofara auo. Nengga oia imuna auo. Ewa ara ma, awana rifuni iso rewarangga awe o ma yana. So awuya we binggu dida ma ariruma.

Wehaweka ira ndau hu kirisera inunggu hu iyonawari wéha. Weka iyonofa: „Ara ha awu mutiara na nu koina weni irirenggadoma”.

Ari womohua wiama inoni wéhao sadoi wéhao, iyonofa: „Ara manowere?”

Ari waitani iyonofa: „Andisera iyonofa yara yawu mutiara na nuni irirenggadamawa”.

Ari womohua wiamani iyonofa: „Ara ma awana rifuni so dikamoka ariruma”.

Weka iyana rifuo rewaro. Hua iwe inea binda iyanggua ihasona nudomanikoiwo woro. Kinisikikira ha kinisiamoka rumaia.

Wehaweka kirisera iyonofa: „Ara ndere awoba aiwoa. Fimbo asafari hua asua ndume urana afakua urana aiwouria. Awe sausara ndume awu mutiara na doradoruno”.

Hua serawiama inuo iyoara iyonofa: „Afausara aiwoni ndumangga muangga awamosangga afero. Ara ma awana rifuni. So dikamoka arinuo”.

steek je hand in de bek van de grote slang om er edelstenen uit te halen”.

Dit meisje daarentegen zei: „Hij wil je een poets bakken. Straks zal de slang je doden. Kom liever hier om de pinang te kauwen tot ze rood ziet en geef mij er wat om te kauwen. Als je mij tot vrouw genomen hebt, kunnen we naar je huis gaan”.

Toen hij daarop naar buiten kwam, gaf hun hoofd hem boos een berisping en zei: „Ga de edelstenen halen aan de punt van het dorp, waar wij wonen”.

Dat meisje vond hem echter weer en zei: „Waar ga je heen?”

Toen zei de jongen: „Ons hoofd heeft gezegd, dat ik edelstenen moest gaan halen aan de punt van dit dorp waar wij wonen”.

Het meisje zei echter: „Kom hier, dan kun je pinang eten. Dan kunnen we wel naar je huis trekken”.

Daarop kauwde hij de pinang rood en toen hij de vrouw wat had gegeven, kauwde ze die en haalde drie kippen-eieren. En ze gingen samen heen en trokken samen naar huis.

Vervolgens zei hun hoofd: „Ga aan land palen kappen. Doe er dan de takken af en zet er één rechtop naar boven en bind er dan één rechtop boven aan de top van die paal. Trek ze naar boven toe door en ga dan edelstenen halen uit de hemel”. Maar de jonkvrouw zat te wachten en zei: „Als je deze palen boven aan elkaar bindt en ze breken, dan val je dood. Kom hier pinang kauwen. Dan zouden we naar je dorp kunnen vluchten”.

Wehaweka kira ndau hua kiri-sera inungguo iyonofa: „aranga asado binggi nanado ha”.

Kiteka pandawaio kira ma wa kikuni ifero. Weka nambora inu-kini aniko.

Weka doradowiama iyonofa: „Minambo mani béamao. Hua minambo mira ndere, moba, mimbu momo aiwobunggua ndaue, yatani we nungguo. Yataninggu iyonausaitina baba konausaitina weni. Yatana baba manda wa iri-sera iyonofa „kiteka pandawaie kikuni ifero”.

Ari binda iyatana aiwoa, iyonofa „kikame manda na doa”. Iyatana aiwoa baba manda so kira mangga kipa aiwoni. Kipai hua aiwoni iyahiofaro, iyonofa: „Aie, yaibinggiwa yaiwominggiwa andisera iwuki hatabora yaiwaitaia titiki woaraya”.

Kiwu seraia ma kipai hu kitadari ndume sarana aiwoa. Hua iyahie iyonofa: „Yaiwaitéaiwa! Yaibinggiwa!”

Kiwafera panda weangga kunningga iyahi wehona sia wéhao. Hua kikuni ha aiwoni werara te iri wemasino. Weka kiriwariboia onofa: „Ake, ikuni iri ambe iniwe rara te”. Weka kirisera iyonofa: „Ambe iniwerara te, wape iniwemasino béhao”.

Weka kiwui here kiraiwi ha kiwei iyanio. Kiwei iyani mokua kirisera iyonofa: „Anda ha aku-

Toen ze daarna naar buiten kwamen, zei hun hoofd toornig: „Als jij gaat, vind je aldoor vrouwen”.

Ze laadden het geweer en kwamen er aan om hem dood te schieten. Toen begonnen ze samen te huilen.

Maar het hemelmeisje zei: „Jullie samen moeten niet huilen. Gaan jullie samen het land op om een boom te kappen, waar je een stuk midden uithaalt, en dan zal ik er een beeld van maken. Als ik dat gemaakt heb, zal het spreken zoals wij spreken. Ik zal het precies als een man maken, daar zijn hoofd heeft gezegd, dat ze de geweren moeten laden en hem doodschieten”.

Die vrouw maakte het beeld en zei, dat ze de man er binnen in verborgen hadden. Ze maakte het precies als die man, zodat zij er aankwamen en het beeld vastbonden. Toen zij het gebonden hadden, deed dit beeld, alsof het er erg in had en zei: „Ach, mijn vrouwen en mijn slaven heeft ons hoofd met daarbij mijn jongens alle van mij afgenomen”.

Men haalde touwen op en bond hem en hees hem op naar boven, hangend aan een paal. „Mijn jongens! Mijn vrouwen!” kreet hij.

Toen ze het geweer op hem afgeschoten hadden, bleef hij maar door krijten.

Toen ze dat beeld geschoten hadden, kwam er geen bloed uit, maar water. „Hé, wij hebben hem geschoten, maar hij bloedt niet”, zeiden hun gezellen. „Hij bloedt niet” zei hun hoofd, „maar er komt slechts water uit”.

Toen haalden ze hem naar beneden, droegen hem weg en legden hem neer. Nadat ze hem neergelegd hadden, zei hun

na ado. Angganga mofimbo yara ma yawumu maha yairuma".

Ari womohua bina nambora inukini kinambo aniko. Hua nati inuni iyonofa: „Minambo mikuna ado. Ado ware masoi inambo ikanggi hiwa ana kiria hiwa". Irisera iwu média ndaue iyoina rara iyoare isonio na sunaia. Isoni ha mokua iwe sapatuia ha naina iyengga. Bina nambora inukiwa anika korako. Wehaweka iwe sapatuia ha iyonofa: „Minambo mede ma ibenadia".

Kinambo kiwenadiangga mua mandapawa irana tuniwa ndere iwu média hatabora nunggudahio. Nunggudahio ibaburo.

Ibabu mokuha waitani ira ha iwu kirisera inibabuwa iribinda hao hatabora iriwaitaia kinititio maha iriruma. Oi kiwewosio. *Andarias-Mospawa.*

75. Avonturen van de jongen, die de hemelvrouw vindt.

Maki. Maika kisi imai kira kiko-ba ghagha. Maika warigha iamonai imai rififugha. Maika warawaika ionawari iafa: „Ara awarawa na binggigha eno ato iowusa ana rifugha ghareangga aghanggieni".

Maika iafa: „Io, daida, aghanda ato raraini".

Maika ragha ruma wu naiwi-

hoofd: „Laten we heen gaan en vlees braden. Als we gegeten hebben, zal ik hier komen om jullie naar mijn huis te halen".

Een aantal van deze vrouwen echter begonnen samen te huilen en die ene zei: „Bakken jullie samen maar vlees. Als wij met ons allen ook wat vers vlees eten, dan eten we dat met het sap er bij".

Hun hoofd haalde een tafel naar buiten en ging op de voorgalerij zitten om zijn kleren aan te trekken. Toen hij daarmee klaar was, deed hij zijn schoenen aan de voeten. Die vrouwen begonnen samen hevig te wenen. Toen hij klaar was met het aantrekken van zijn schoenen riep hij die vrouwen en zei: „Komen jullie hier, dan zullen we bidden".

Maar toen zij samen baden, kwam er een reusachtige golf uit de zee het land op en nam de tafel en die persoon mee en die persoon verdween.

Daarna kwam die jongen en haalde de vrouwen van hun verdwenen hoofd en zijn jongens allen tezamen naar zijn huis, waar zij verder bleven wonen.

Maki. Hij ging met zijn vader een prauw maken. Toen nam de jongen pinangnoten van zijn vader. En toen hij daarnaar zocht, beknorde deze hem en zei: „Ga je dan één van de vrouwen zoeken, dan kan die je wat pinangnoten kopen om te eten".

Hij zei: „Ja, vader, je stuurt me weg en dus ga ik".

Hij ging naar huis en haalde een mes.

gha. Maika iababe imai ewomo. Maika raiwa ma regha.

Maika rasado Oiwateri. Oiwateri iosare iuga rosagha wuki we waio wa kikua naiwigha. Maika Mandanamaki ionéa iafa: „Auga-kiangga rawe rainaimani anaromana aruuiwako”.

Maika iafa: „Aimba, roba. Radoara we raibawani awo mato sidai”.

Maika kirasado nunggu etigha iosara Fikoramasingha. Maika iema rinaimagha we iono renggagha iafa: „Asiandaiwa ne renggainio”.

Kirasado ne nugha. Ghoigha iana nibuora. Maika iona iafa: „Mimbe bingha eno wa raietrokuani wuio mato raramake rawu ghoigha rasoi wuara nueni”.

Soi wuaraika nugha we nafa. Maika iema rinaima sigha we etokugha ioaiwa iafa: „Naimani we eiengga aghakaia eigha wuara. Manga afero”.

Maika bawagha ra ndaueka ra topéana rewogha, iani tau sira nusa bomagha raghagha. Maika wu abogha we gha wa wo ndau. Wo ndaueka sira bina bawagha wa ioai na nusagha. Ra ndere iuana bina bawa iafa: „Ghare kikoai di auo na nusanie?”

Iomofi iafa: „Womo. Ara maika

Maar hij had het niet aan zijn vader laten zien en nam het mee naar het land. Hij vond op zijn tocht Oiwateri. Oiwateri stond rotsblokken te splijten, die hij voor slijpstenen haalde. Mandanamaki zei tot hem: „Als je ze splijt, dan zet ik je mijn mes in de rug”.

„Vooruit”, zei hij, „goed dan maar. Ik zal jou mijn oudste broer noemen en dan ga ik met je mee”.

Toen vonden ze een persoon bij het water Fikorai staan. Hij brak een stuk van zijn mes en liet hem er een helft van houden en zei: „Laten we een paar van deze einden meenemen”.

Daarop bereikten ze weer een ander dorp en daar lag een slang de omgeving met zijn stank te verpesten. Hij zei: „Geef mij een vrouw voor mijn jongere broer, dan zal ik er heen gaan en die slang oppakken en hem bij het dorp weggooien”.

Toen hij hem had weggegooid, veranderde dat dorp in een strand. Toen brak hij weer een stuk van datzelfde mes en gaf dat aan zijn jongere broer om er op te passen en zei: „Als dit mes gaat roesten, moet je de roest er af schuren. Anders zul je sterven”.

De oudste ging naar het strand en kwam te voorschijn op een kaap en zeewaarts ziende zag hij een klein eilandje aan het strand. Daarop maakte hij van een boom een prauw om naar buiten te roeien. Daarop zag hij, dat er een oude vrouw op het eiland woonde. Hij ging aan wal en vroeg de oude vrouw: „Wonen er mensen bij jou op het eiland hier?”

De grootmoeder zei: „Nee. Kom hier en

aghoai fino kidafaraiengga wia-
maigha kira ma kituna na ma-
singha, mato awu rirarigha.
Araiwa ma. Aghamea na ru-
mani”.

Maika wiaamaigha kira ma ki-
tunana masingha. Maika wu
wiamagha rirarigha iamea na
ruma. Maika wiamagha warawa-
ri. Maika wiamagha nokigha ki-
ranina kirawuara wiama neno.
Maika ra ma rumagha iuana
bina bawagha iafa: „Fofu, asi
rairarie?”

Maika iomofi iafa: „Aghesi ma
rumani fino ato wiaamaigha kira
ma kituna ato aghanima agho-
nu”.

Maika ra fono iana riwiamagha
iana ri wuie na bino.

Maika wiamagha iafa: „Agha-
runa renggéani ewara. Mangga
aféro”.

Aruna ienggéani fenina.

Etokugha nandukigha ko ndauo
kira warawari. Kikuana bina ba-
wagha na nusagha. Maika bina
bawa iafa: „Ani fere. Bimbako
ioaiwiewako”.

Maika kisikikafa: „Bina ioai di
ewomo. Fofu mesi wéa. Fere
ianaiewako”.

Maika kiwu naiwi worukigha
kikaiaiki. Maika kiweki anai na
ninabogha. Maika kikodi ka-
mamboi. Nironina. Maika iuana
kisi iafa: „Mitira raibindae?”
Kisikikafa: „Atiri ewomo”.

blijf maar wachten. Over een poosje
komen de meisjes om in het water te
baden en dan kun je haar schortje weg-
nemen en hierheen brengen en het hier
in huis verbergen”.

Toen kwamen er meisjes aan en gingen
in het water baden. Daarop pakte hij het
schortje van een meisje en verborg het in
huis. Het meisje begon er naar te zoeken.
De andere meisjes lieten haar vriendin
achter en gingen weg. Ze ging naar het
huis en vroeg aan de oude vrouw: „Groot-
moeder, heb je mijn schort ook gezien?”

De grootmoeder zei: „Kom maar hier in
huis. Dan komen straks de meisjes om te
baden en dan kun je kijken wat van jou
is (n.l. wie van de meisjes het meege-
nomen heeft)”.

Daarop kwam hij van achteren, lag bij
het meisje en nam haar tot vrouw.

Het meisje zei: „Leg je hoofd niet op
mijn been, want dan zou je kunnen
sterven”.

Hij legde zijn hoofd (echter toch) op
haar been en was op slag dood.

Zijn twee broers roeiden de zee op en
kwamen naar hem zoeken. Ze onder-
vroegen de oude vrouw op het eiland en
die zei: „Die is dood. Die vrouw daar
waakt bij hem”.

Zij zeiden: „Er is geen vrouw, die bij hem
waakt. Alleen die oude vrouw. Hij ligt
daar dood”.

Daarop namen ze hun twee messen,
wreven ze af en legden ze op zijn buik
neer. Toen sprongen ze over hem heen en
hij was beter. Hij vroeg hun: „Hebben
jullie mijn vrouw gezien?”

„We hebben haar niet gezien”, zeiden ze.

Iuanggi iafa: „Miti ghare kiwoma na nusani. Raibinghani ko ma kiwuio”.

Etokugha iafa: „Anona ato ronangga anani fosora mato dagha bu eno”.

Maika kuboma iafa: „Anona iato ronangga anani kauki, mato da ndauengga buieni”.

Maika Mandamaki iafa: „Roba! Da reio. Dadakiengga buieni”.

Maika kira ndau kira fosora ma nugha. Maika Mandaramaki ragha ionéa bina bawagha we rarisagha kikoiso kikawaro. Maika Mandaramaki ionéa bingha iafa: „Oramoangga misi arimani mimbu na rairumani”.

Oramoika kiwui na rumagha kikamokiwi ma nusa sigha ioaiwi na nusa sigha. Etokua nandukigha kikamo ma regha nde. Maika kisiamotero kikoai na regha wa kirinaiwigha.

Maika kubomagha ra ma. Maika kisikikuani kikafa: „Aghoi di enoe?”

Warimagha iafa: „Roai di fofu. Anggoaiengga afa anggano adewomo. Anggam boafa kaisiteragha”.

Warimagha wu kaisitera ne wosigha. Raiwa ndaueka mo duo. Maika anggoigha iano. Iambeka warimagha ianibari iafa: „Awe rananu mao. Awe raika kaisite-

Hij vroeg hun: „Hebben jullie mensen bij het eiland binnen zien roeien? Die zijn mijn vrouw komen halen”.

Zijn jongere broer zei: „Sta toe, dat ik zeg, dat het land hier droogloopt, dan kunnen we er één gaan pakken”.

De jongste zei: „Sta toe, dat ik zeg, dat het land hier als een hindernis uitsteekt, dan gaan we naar buiten en kunnen haar pakken”.

Mandamaki zei: „Goed, laten we aan land gaan en achter ze aangaan en haar pakken”.

Daarop liepen ze naar buiten op het droge naar het dorp. Mandaramaki ging de oude vrouw zeggen, dat zij hun drieën stukken schortedoek moest geven, dat zij konden dragen (om zich als vrouw te verkleden). Mandaramaki zei tot de vrouw: „Kom hem (jouw schort) vanavond met je vogeltje (poëtische aanduiding van een meisje) uit mijn huis halen”.

En 's avonds pakten ze haar in huis en schaakten haar weer naar datzelfde eiland en hij bleef bij haar op dat eiland. De twee jongere broers echter liepen naar de wal en zij bleven aan de wal op hun messen passen.

Toen kwam de jongste er aan. Zij vroegen hem: „Bij wie woon jij?”

De jongen zei: „Ik woon bij mijn grootmoeder. Langzamerhand eten wij echter geen vis meer, doch alleen maar mais”.

De jongen nam nog een maiskolf en bracht die naar buiten, maar hij viel (in het water) en zonk. Een krokodil at hem op. Daarna begon de jongen er om te huilen en zei: „Geef hier wat van mij is.

rani ma rano”.

Maika anggoigha iafa: „So bae? Aimba, rano”.

Maika we masingha anana anasagha. Maika nunggugha mesi ra wetero. Maika wiamagha ianembari. Maika warimagha randero ionéa iomofi iafa: „Rara nde wetero wiamagha kikanembarao”.

Maika iomofi iafa: „Ara ma si-koaro. Kidafai kikona tina ma”.

Maika wiamagha ninagha sara. Saraika iara warimagha, ioaiwi niba. Maika kiwe sairagha kitagharo. Maika kiwe warimaigha kikowa wetero, bawaigha kikowa wetero. Maika kumanggigha kikowa wetero.

Inai wu warimagha raiwi na aradogha ndau. Warimagha ianingusara nungguigha wa imai. Maika sira imaieka maika sara-wari, iafa: „Daidai inoni”.

Maika iede wui ri imai. Maika iomofi kikafa: „Awu mana bawa eno ewomo. Awu warima kuboma ionienngga awu aigha ewomo”.

Ionéa wiama kipandi ghagha. Kiwoiwi ma mangha rinugha. Maika imai raiwa warimagha rifigha ndero we wa iuna. Ghimagha sorera. Bingha iurabara.

Iurabaraika mangha ninggama-

Geef mij mijn mais om te eten”.

De krokodil zei: „Is dat nu belangrijk? Houd toch op, ik zal het wel opeten”.

Daarop deed hij water in een bamboe en die man liep alleen met lege handen verder. En een meisje lachte hem uit. De jongen ging aan land en zei tot zijn grootmoeder: „Toen ik met lege handen aan wal kwam, hebben de meisjes mij uitgelachen”.

De grootmoeder zei: „Kom hier en blijf bij mij. Straks komen ze hier een boodschap brengen”.

(Met behulp van de oude vrouw maakt de jongen één der meisjes zwanger). Daarop werd het meisje zwanger en kreeg een zoon, die zij grootbracht. Toen maakte men een *saira*, waar men ging zingen. Ze lieten de jonge mannen apart dansen en de volwassenen apart en de jongens apart.

De moeder haalde het jongetje uit de kamer naar buiten. Hij keek de mensen langs naar zijn vader en toen hij hem zag stak hij de armen naar hem uit en zei: „Dit is mijn vader”.

Maar zij haalde hem bij zijn vader weg. De grootmoeders zeiden: „Je bent niet getrouwd met een volwassen man, en als je deze kleine jongen trouwt, krijg je niets”.

Maar hij (de te jonge vader) zei tegen het meisje, dat men de prauw zeevaardig moest maken om haar naar het dorp van de man te brengen. Daarop bracht de vader de sago voor zijn zoon aan land en gaf het haar om te bakken. Maar de wind blies het uiteen. De vrouw werd er boos om.

Daarover werd die man beschaamd. Daar-

ro. Ninggamairaiika ra wu koko-gha wu ri ghamagha we eugha. Bingha iafa: „Araiwa warima kuboma imaiangga warimani uraraio”.

Maika mangha iafa: „Mimbe eghesinagha mindada ghero ana”.

Maika we kokogha iosaina eghe-sinabogha. Maika kokogha iaro. Kirifigha ana kikanggi. Kang-gieka warimagha nibanina.

Maika kiwo ma kirinugha. Iomofi iafa: „Aighei kisi mangha kiwo saiwake. Afa mauanggi bewomo. Maisa manghani kuboma ewomo”.

Woromana kikoai na irinugha. Iomofi iafa: „Aighei aghesi ma warimani nduna”.

Maika mangha iafa: „Misimina fino mato resi ma rumagha. Resiwa kokoni ma rumagha, mato we awangga kambeni”.

Maika iomofi kiwewa kiwe wi-wigha kikano. Maika warimagha nitatako iafa: „Roba. Mona ewara onamaia we rao. Roba-nina”.

Kenai-Nubuai.

na ging hij de kip halen bij de oorsprong van de wind. De vrouw zei: „Als je met zo'n kleine jongen meegaat, lijdt je zoon honger”.

Maar de man zei: „Geefst eens een mat en spreidt hem hier uit”.

Daarop liet hij de kip boven op de mat staan. De kip kakelde en daar lagen de sagokoekjes om te eten. Door hiervan te eten werd die jongen groot.

Toen gingen ze naar hun dorp. Zijn grootmoeder zei: „Daar komt een Aighei met haar man naar boven roeien. Maar dat zijn ze niet precies. Wat een verschil tussen dat kind van toen en deze man”. Ze roeiden binnen en gingen in hun dorp wonen. De grootmoeder zei: „Aighei, kom bij mijn zoon boven”.

Maar de man zei: „Blijven jullie tweeën maar even wachten, dan klim ik in huis met de kip, dan kan die ons te eten geven”.

De grootmoeder wilde hem pap te eten geven, maar de jongen weigerde en zei: „Het is goed. Dan had je maar niet zo over mij moeten praten. Het is al goed”.

76. De duizendpoot staat de jongen bij in zijn beproevingen.

Anikaigha. Rumagha wosigha anao. Wiamagha kira ndau kituna. Maika rinagha sikieka rawaiki. Ra ndeika we niruruagha maino, we nunggue ra nduno. Maika ra ndu io wiamagha. Maika ioieka we ninagha sara

De duizendpoot. Er was eerst slechts één groot huis. Een meisje kwam met de anderen naar buiten om te baden. Een zeedier zag haar en kwam op haar af. Hij ging aan wal en liet zijn huid in het water liggen, veranderde in een mens en ging naar boven. Daar cohabiteerde hij

iara warimagha ioaiwi nibao. Nibaika iamomo kanagha ghado kowaigha. Maika enaka saieka inai we rfigha. Maika iodi ra anagha. Maika muaigha kawai-wa inaikio.

Maika warimagha iamoko sado afungha. Maika kisiesi ma auri na bogha, kikafa: „Kesiwuara muainina”.

Maika Ghoaimama wuaiki. Nung-gu iafa: „Inai kiari muagha wuko. Sikoai onamaiengga ura-rasio”.

Maika afungha iafa: „Kabo rara rawu mamagha wa sikanggio”.

Maika afungha ra wu figha kikanggi.

Maika bingha kira ma kituna. Maika nunggugha iona iafa: „Kabo rawu bingha inowako eno”. Maika afungha iafa: „Rara ghero wa rawu sunggi ramaiki”. Maika wuie na bino. Wuia kisi-oai ninagha sara, iara warimagha.

Maika kisikikoai koi tasi. Maika ko ndeika afungha iede ma rumagha nde iafa: „Mimbe ua wa rawe adoigha rudo”.

Maika seki kikanggi. Maika saieka kiwo makoina. Kiwo wua-raika bingha we warimagha suna na uadogha. Maika ianimbora ndune sira risungha na akagha. Maika wuko suni na wewa iodi wa ra.

Maika anikeigha iafamio. Iafamieka raisari ndera iane ianiko.

met het meisje. Daardoor werd ze zwanger en kreeg een zoon, die ze grootbracht. Daarop nam hij zijn boog en zijn pijlen en sliep tot de volgende dag, waarop zijn moeder hem sago gaf. Daarop sprong hij het huis uit en liep het bos in en de golven spoelden zijn moeders weg.

En die jongen vond bij zijn tocht een muis. En zij klommen met zijn beiden boven in een boomtop en zeiden: „Laten we boven de golven uit klimmen”.

Zij hadden gebrek aan Binnenlands eten en die mens zei: „Mijn moeders zijn door een golf meegevoerd. Als we zo blijven zitten, lijden we honger”.

De muis zei: „Misschien kan ik ons te eten gaan halen”.

De muis ging heen en haalde sago, waarvan zij aten.

Eens kwamen er vrouwen om te baden.

De mens zei: „Ik zou misschien wel een van die vrouwen daar kunnen trouwen”.

„Ik zal naar beneden gaan en haar kleren weghalen hierheen”, zei de muis.

Zo kreeg hij een vrouw. Een tijd daarna werd ze zwanger en kreeg een zoon.

Eens gingen ze met het snoer vissen. Toen ze aan land kwamen, ging de muis naar huis en zei: „Geeft eens een nap, dan kan ik er de vissen in doen”.

Ze kookten ze en aten ze. De volgende dag gingen ze weer en lieten de vrouw achter, die het kind wou wassen in een nap. Ze keek naar boven en zag haar kleed in de dakbedekking. Ze pakte het, trok het aan en wilde uit huis gaan en weglopen.

Maar de duizendpoot beet haar. Daarom keerde zij terug naar binnen en ging

Maika ko ndeika afungha iede ndere iafa: „Mimbe ua wa rawe adoigha rudo”.

Maika anikaigha ionawari iafa: „So matanggu aghinanie!”

Maika afungha iona iafa: „Aromama we fama. Aghana fiku-kuio”.

Maika anikeigha iafa: „Konangga aghura baie?”

Maika saieka bingha iodi rawuari.

Maika saieka mangha rawa iwusa esa. Maika wu manigha wa kikuno esa. Kikumbeka kiroka kiwarawa bingha. Maika saieka begha nandukigha kirokiwi. Kirokiwi paiki iamosa ghero.

Maika tire nandukigha kiwui kirokiwi. Kiro tado binggha.

Maika wiamagha imai iafa: „Arama awu kawaruini arisaki rowudogha. Arumangha wasiki mato awu raiwiamani”.

Maika saieka iona iafa: „Wiamani kinenado sia anggino. Matanggu aghaninggusaiki fimbo asi aribingha. Aghamongha ta enoangga ramunauo”. Maika anikaigha ionéa nunggugha iafa: „Saiengga afesa rama etio mato agha songgani aghoiwi mato awe kiparoko mato iodi na ari-

liggen huilen.

Toen kwamen (de vissers) weer aan land en de muis ging naar binnen en zei: „Geeft eens een nap, dat ik er de vissen in kan doen”.

Maar de duizendpoot beschimpte hem: „Zeg, je moeder!”

De muis zei: „Krijg een deuk in je buik. Vreet sagokruimels”.

De duizendpoot zei: „Waar maak je je kwaad over als we praten?”

Maar de volgende dag ging die vrouw weer uit huis en liep werkelijk weg.

De daaropvolgende dag ging de man palmwijn kopen en nam vogels om ze van de palmwijn te laten drinken. Daarna vlogen ze weg op zoek naar de vrouw. De volgende dag probeerden twee kraaien met hem weg te vliegen (achter de gevluchte vrouw aan naar de hemel toe), maar het lukte hun niet, zodat hij naar beneden viel.

Toen namen twee honingzuigertjes hem op en die konden met hem wegvliegen en vonden al vliegend de vrouw.

De vader van het meisje zei (tot de man): „Kom hier, verzamel deze boontjes en schep ze in de draagtas. Als je ze allemaal opgepikt hebt, mag je mijn dochter trouwen”.

De volgende dag zei hij: „De meisjes hier hebben eendere gezichten. Inspecteer jij ze nu zelf eens en dan moet je weten wie je vrouw is. Als je de verkeerde neemt, maak ik je dood”. De duizendpoot zei toen tot de man: „Vang morgen een bromvlieg, houd hem goed in je hand, en laat hem dan opvliegen. Dan zal hij op het voorhoofd van je vrouw

bingha rirekapogha mato mawani imaiengga awuieni”.

Maika saieka ramagha iodi narekapoaika wuinina raiwinina. Tire nandukigha kiroiki ma kirirumagha. Maika imai kisi inai kiperio. Warimagha kisi afunggha kikoaina kiriruma.

Koaina kirirumaika kitaghara saira na kirinuggha. Maika anikeigha ionéa nungguggha ra iowari kio. Maika iafa: „Ranitatako. Rara roare ranimboiki”.

Maika anikeigha iafa: „Aragha asira binggigha enoe, ara ma aghonéada mato sida aghaba-beio”.

Kisikira iababeio iafa: „Rawe rawu inoni”.

Maika anikeigha ruragha iafamio. Maika kisikirama kirirumagha kikoainina. Maika kira kiwuiwoggha. Ke paiki wa wiamagha nisuggha.

Maika anikeigha iafa: „Aragha aghonéaki mato kiraiwi mao. Kiraiwi mangga rawe aiwoangganisua. Maika kiwui kiraiwi ma dirumagha”.

Maika warimagha ionéa wiamagha imai kisi inai iafa: „Minona ato rawei nisuangga rawui werana bino”.

Maika imai iafa: „Matanggu auo”.

Maika anikeigha iodiwara diwakagha, iodiwaina warimagha wanggéaggha. Maika iede fone iuana wiamagha iafa: „Aeng-géa fobeni ghoe?”

gaan zitten en dan moet je juist die nemen”.

De volgende dag ging de vlieg op haar voorhoofd zitten, en hij trouwde haar en nam haar mee. De twee honingzuigertjes vlogen hen naar hun huis. Daarop stierven de vader en de moeder en een jongen bleef met de muis in hun huis wonen.

Een tijd later werd er in hun dorp een *saira* gevierd. De duizendpoot zei tegen de man, dat hij bij hen zou gaan dansen, maar hij zei: „Ik wil niet. Laat ik maar gaan zitten kijken”.

Maar de duizendpoot zei: „Ga jij nu eens naar een van die vrouwen kijken en kom dan verslag uitbrengen, dan zal ik met je meegaan en kun je me laten zien wie het is”.

Toen ging hij met hem mee, wees haar aan en zei: „Ik wil deze trouwen”.

De duizendpoot kronkelde heen en beet haar en ze gingen weer naar huis, waar ze bleven zitten. Toen ging men medicijn halen, maar ze slaagden er niet in het meisje beter te maken.

Toen zei de duizendpoot: „Ga jij nou zeggen, dat ze haar hier brengen. En dan zal ik je medicijn geven, dat ze beter wordt. Laat ze haar maar naar ons huis brengen”.

Daarop zei de jongen tot haar vader en moeder: „Sta toe, dat ik haar tot vrouw neem, als ik haar beter kan maken”.

„Ik laat het aan jou over”, zei de vader.

Toen spuugde de duizendpoot de jongen zijn spuug in zijn hand. Hij ging naar achteren en vroeg het meisje: „Waar doet je been pijn?”

Maika wiamagha iafa: „Ineni”.
Maika iurarana diwakagha sua-
nina. Suaninaika wui wei na bi-
nanina.

Maika iafa: „Kabo rawe aini
roramuna mindiwiamani”.

Maika wiama kisi inai kikafa:
„Anitata ariaiwako. Aghateina
andirarani. Aghateina ghado an-
dirumani”.

Maika iafa: „Saifimbo rara
make rateina”.

Maika saieka iodi rao, maika
anikeigha radaio. Maika anikei-
gha iafa: „Awu abo ghareo.
Aghidababe rarani”.

Maika anikeigha ragha ianausa-
ra raragha. Maika nunggugha
wu abogha, iinggaitewa anikei-
gha. Maika anikeigha nirufena-
gha kaparaika we rara. Maika
raragha we rewano.

Saieka kisikirandero ateina ru-
maghaika, anikeigha ionéa nung-
gugha iafa: „Awu abo ghareo.
Aghidababe rumani”.

Maika anikeigha ianausara ru-
magha. Maika nunggugha wu
abogha. Iinggaitewa anikeigha.
Maika nirufenagha kaparagha
we ruma. Maika rumagha we
rewano. Maika kisikiragha kiko-
aina kirirumagha.

Maika anikeigha iodi rao. Ra-
ghaika kimunieka fero. Maika
nungguigha kikanisio.

Moi-Nubuai.

„Hier”, zei het meisje.

Toen smeerde hij haar in met de spuug
en het was beter. Zo trouwde hij haar.

„Ik zou misschien deze goederen kunnen
geven om voor jullie dochter (als bruid-
schat) te betalen”, zei hij.

Maar het meisje en haar moeder zeiden:
„We wensen jouw goederen niet. Maak
ons maar een vlonder en maak er ons
ook een huis bij”.

„Morgen zal ik het komen maken”, zei hij.

De volgende dag ging hij uit huis en ging
weg en de duizendpoot achter hem aan.
De duizendpoot zei: „Haal wat bomen en
zet ze in de grond naar het model van
een brug hier”.

Toen ging de duizendpoot zich over de
brug uitstrekken en die man nam een
boom en verpletterde de duizendpoot.
Het vel van de duizendpoot wipte op en
werd een brug. Die brug was van koper.

De volgende dag toen ze naar land gingen
om het huis te maken zei de duizendpoot
tot de man: „Haal wat bomen en zet ze
in de grond naar het model van een huis
hier”.

Toen strekte de duizendpoot zich uit over
het huis. De man nam een boom en ver-
pletterde de duizendpoot. Zijn vel wipte
op en werd een huis en het huis was van
koper. Toen zijn ze met zijn beiden in hun
huis gaan wonen.

Maar de duizendpoot stond op en liep
weg. En toen hebben ze hem doodge-
slagen. En de mensen beweenden hem.

77. De wonderkip helpt de jongen aan een vrouw en staat hem bij in zijn beproevingen.

Warimagha kisi inai kikorao, kira kirua mino anaka kaisitera. Maika kokogha iesigha ndu iana kaisiteragha. Saieka kisikira ma kiwara paika wa kaisiteragha. Maika warimagha ionéa inai iafa: „Atanowa ani iana sidikai-siteraini. Onamaiengga saiengga roaimana wario”.

Maika ioaiwa rikanagha. Maika kokogha iesina sagha nduno, iana kaisitera. Maika warimagha ionéa kokogha iafa: „Boh, aueka aghana andikaisiteraini”.

Maika wewa ianio.

Maika kokogha iafa: „Aghanara ewara”.

Maika wu kokogha raiwi. Raiwighaika kikosare kitira warimagha wa kikifa barigha. Maika kirinunggu bawagha iafa: „Agha-taborako mato kifa barini”.

Maika warimagha iifa nduno. Maika kokogha sara wu barigha, maika soi ghero so dia wiamagha irotaiwugha. Maika wari-magha wuinina.

Maika wiamagha iafa: „Aragha ambe wiwiro fimbo ara ma kam-bekena”.

Maika kiwe saimuagha anadogha. Maika kokogha ionéa ramagha ioaina rewanguabogha. Maika ramagha iona iafa: „Inekiniena kikaudo kiwe mamang-gino”.

Maika warimagha saragha wu

Er leefde eens een zoon met zijn moeder. Zij gingen in de tuin werken en plantten mais. Toen klom er een kip naar boven en at de mais op. De volgende dag kwamen ze naar hun mais zoeken, maar konden ze niet vinden. De jongen zei tot zijn moeder: „Wat is dat, dat onze mais-korrels opeet. Ik zal er dan morgen wel eens de wacht bij houden”.

En hij hield er met de boog de wacht bij. Toen kwam de kip uit het gat naar boven en at de mais op. De jongen zei tot de kip: „Wel, jij bent het, die onze mais opeet”.

Toen wilde hij haar pijlen.

Maar de kip zei: „Pijl mij niet”.

Toen nam hij de kip mee. Daarna stonden ze te kijken naar jongens bij het voetballen. „Doe met ons mee, dan gaan we voetballen”, zei hun aanvoerder.

Toen schopte de jongen de bal in de hoogte en de kip ving hem op en wierp hem naar beneden op de dij van een meisje. Daarop wou die jongen haar trouwen.

Het meisje zei: „Kom, dan zullen we pap maken en kom dan hier, dan kunnen we het gezamenlijk opeten”.

Maar ze hadden visvergift in het eten gedaan. De kip zei tegen de bromvlieg, dat hij boven op het bord moest gaan zitten. De bromvlieg zei: „Dit eten hierin, dat ze geven, hebben ze betoverd”.

Toen stak de jongen zijn hand uit en

weteimbekigha ianggio.

Maika wiamagha iua rinaiwigha we wa muno warimagha. Maika kokogha we runagha ana ofara wiamagha anana patagha. Maika ranaika warimagha ra ma ianana pata na dogha. Maika wiamagha ra ma sipabo runagha, maika ioama runagha. Maika warimagha iotaindune fesio, iekapo risuragha.

Maika wiamagha iodi ra ma rirumagha. Maika wiamagha iafa: „Saiengga ruana warimagha wa iamobegha”.

Maika saieka kikafa: „Atanowa ranaie aghamobewa?”

Maika iafa: „Ranaia rara maika sikefa runaghaika ramoko. Rotaindu rasekapo risuragha”.

Maika wu wiamagha weina binina. Maika wiamagha iafa: „Sidama aghinikio”.

Maika kisikiraghaika oai di inakinina.

Iuti-Nubuai.

78. Herculesdaden van een knaap.

Airani. Iangha korako bao. Fi bawa wosiengga iangha titiwao. Fo enggeno iani titiwi na maisinasi. Oramo kisi inai kira kiwu fioangga iangha wasi na oramo wosigha. Saiengga ghare kina figha urai na rumaghangga iesi wumanaki ianggio wasiki maisi-

nam hetgeen maar aan de kant lag en at dat op.

Daarop sleep dat meisje haar mes, want ze wilde die jongen doden. Maar de kip lei een neksteun op de slaapstee om dat meisje te slim af te zijn. 's Nachts kwam die jongen op de slaapstee liggen. Toen kwam het meisje en zag de neksteun voor iets anders aan en gaf een houw op de neksteun. Toen ging de jongen overeind staan, greep haar en trok haar de haarkam uit.

En het meisje sprong op de grond en ging naar haar huis. Het meisje zei: „Morgen zal ik de jongen vragen, hoe hij ontsnapt is”.

De volgende dag zeiden ze: „Wat was dat, dat je vannacht wegliep?”

Hij zei: „Toen ik er vannacht aankwam hebben ze mijn neksteun kapot geslagen en toen ben ik weggelopen. Ik ben opgestaan en heb de haarkam (van de dader) uitgetrokken”.

Daarop nam hij zich het meisje tot vrouw. Het meisje zei: „Laten we naar jouw moeders gaan”.

Toen zijn ze heengegaan en bij hun moeders gebleven.

Airani. Hij kon geweldig eten. Een grote toemang sago at hij totaal op. Een compleet varken at hij geheel op in een morgen. 's Avonds als hij met zijn moeder sago was gaan halen, at hij het totaal op in één avond. En de volgende dag, als er mensen sago in huis hadden staan, klom hij er in, stal ze en at ze allemaal

nasi. Oramoangga wu ghare.

Maika inawa kipesi kiwoiwi. Kipaie kikaiandu. Maisagho ianura adoigha na terafai kipai na we sigha. Maika inawa iokofaiki. Kiraiwi ndeika kita anasaigha kamuki. Maika kikindoromi fero. Fere iana kirawuari.

Maika maisaghoika niuke ra ndaue, ra maika ioaina rumagha makoina, iana kirifigha makoina, kipesi kiraiwi oba raghangha mo muni. Kira ndero kikoai makoina.

Maika iotare ra ndauo. Maika iafa: „Saiengga ranggora muo. Mimboiwara”.

Wu rinaiwi wosigha koiwi. Koiwi ghafa nandueka kitoi na nusagha. Maika kowuari.

Raika rasado no nunggu bawa osagha nana woraigha. Ioaina woieka urana woraigha we osagha babu wuarinina.

Maika kisikira sado no nunggu raghangha urai na woraigha makoina. Maika iafa: „Aede ma aghoainara makoina”.

Maika ioaina woieka raghangha babuwuari. Kisikira ma kisado no nunggu bawagha. Maika anagha nana woraigha. Ioaina boieka babuwuari. Maika koiso kira. Kira naibawa wosio.

in een ochtend op. En 's avonds haalde hij weer.

Toen hebben ze hem gegrepen en weggebracht. Ze bonden hem en schoven hem te water. Maar na een poosje reeg hij vissen aan het touw, waarmee ze hem gebonden hadden. En hij was hun te slim af. Ze brachten hem aan land en spitsten bamboes scherp. En daar staken ze hem mee tot hij stierf. En toen hij dood lag, gingen ze bij hem weg.

Maar na een poosje leefde hij weer op en ging naar buiten en kwam weer in zijn huis zitten en at weer van hun sago. Ze grepen hem, brachten hem weg en hakten een waringin om, die hem dodelijk trof. Toen gingen ze weer naar binnen en bleven daar.

Maar hij stond weer op en kwam te voorschijn. Hij zei: „Morgen eet ik jullie de oren van het hoofd. Brengt mij weg”.

Hij nam zijn ene mes en ze brachten hem weg. Ze roeiden twee maanden met hem voort en verbanden hem naar een eiland en lieten hem achter.

Daarop vond hij een andere voorname persoon, die een ijzerhoutboom op het hoofd had. Toen hij er op ging zitten, raakte hij die boom, die op zijn hoofd stond, kwijt.

Ze gingen met zijn tweeën verder en vonden weer een man, die een waringin op zijn hoofd had staan. Hij zei: „Kom hier en ga ook eens op mij zitten”.

En toen hij er op ging zitten, was de waringin weg. Daarop gingen ze heen en vonden een voorname man met bamboe op zijn hoofd. Toen hij er op ging zitten, was de bamboe weg. Daarop gingen ze met zijn drieën verder en namen één mes mee.

Maika kirasado ne nugha. So-kabuigha worai ana na nugha busaki. Maika nugha kikonéa kikafa: „Aede ma aghifarera sokabuiworaini wuako mato ambe ana bino”.

Maika Airani we raiw-u-kugha ndere wu bingha.

Maika no nandukigha kiradai dia kira sado ne nugha. Maika nugha kikonéa kikafa: „Aede ma, aghifarera adoworaini ana busako, mato ambe ana binoini”. Maika we no kugha ndero wuio.

Ne etigha radai kisikira. Kirasado ne nugha makoina. Maika saroiworaigha busa nugha. Maika kikonéa kikafa: „Aifarera saroini woraini wuako ato ambe ana bino”.

Maika we no warima natighawu no wiamagha. Mesi ra.

Rasado ne nugha. Inaini iesina dorarungha iorana nugha titiwao, Iorangha sesa wiama etio. Maika wiamagha ionéa Airani iafa: „Mangga ara ma sikoaini, asira iorana andinuni nunggu-gha”.

Maika ragha kisioaiwa naiwigha. Nunggugha iiwada ghéangga Airani sikefa wanggéa sarana dorarungha. Maika sikekefa titiwa wanggéaghaika nidaigha iamosa muna Airani fenina.

Feika ionéa bingha iafa: „Aragha aghonéa raiwaribo raraikukigha kira ma”.

Onderweg bereikten ze een ander dorp waar een haaienkop lag te rotten. De dorpelingen zeiden tot hen: „Kom eens hier en schop die haaienkop bij ons vandaan, dan zullen we jou een vrouw geven”.

Toen bracht Airani die jongen met wien hij liep, naar binnen, om te trouwen.

De twee anderen gingen achter hem aan en weer bereikten ze een dorp. De dorpelingen zeiden: „Kom hier en schop die vissenkop weg, die hier ligt te rotten, dan geven we je een vrouw”.

Daarop bracht hij nog een jongen naar binnen en hij trouwde haar.

Die ene ging achter hem aan en liep met hem mee en ze bereikten weer een dorp en daar lag een walvissenkop te rotten. Daarop zeiden ze: „Schoop die walvissenkop bij ons vandaan, dan geven we je een vrouw”.

Daarop liet hij die éne andere jongen nog een meisje trouwen en ging alleen verder. Hij bereikte weer een dorp. Inaini was uit de hemel komen neerdalen en had dat dorp totaal verslonden. Hij had het verslonden op één meisje na. Dat meisje zei tot Airani: „Je moest hier bij me blijven, dan kun je de man zien, die ons dorp heeft verslonden”.

Daarop ging hij met haar met zijn mes de wacht houden. Toen die man (zijn hand) er weer inschoof hakte Airani die arm, die van de hemel hing, in flarden. En toen hij de hele arm in flarden gehakt had, viel zijn lichaam neer en trof Airani, zodat hij stierf.

Daarop zei hij tot de vrouw: „Ga mijn gezellen, met wie ik gelopen heb, roepen”.

Maika kira maika iafa: „Mimbe ra ghare iato mimbe saiana ra ghareangga mitibora”.

Kitiboieka we nunggu iotai ndu. Iotai ndumbeka ionéa no nungguigha kirawuari afa riwaribo raik-u anggorokighaika ioai di. Ioai dieka enaka rana. Ranaika iafa: „Eno nasasangga tinawuaramu”.

Oaie, oaie, oaie, oaie, kirinugha kipe-ukigha kikotare modaie kiwe nunggu oainina.

Maika inawa ionéa iondaghiki kikoba maighéano worukigha kipanggi we ghaino. Maika kiwe rofoinagha moana kisi bina. Kiwoiki wa kiwo ma kirinugha. Kiwara imai. Kiwo ghafa endukigha kiwosado inai.

Ko sado inaiengga iodi ra ndeika inai iafa: „Rafa tombe afea wéa”.

Maika inawa nowingha iona korabeka iafa: „Ara ndau aiwari ako”.

Ra ndau iiwarikieka kiwo sado kapari wosigha. Maika wu pako karona worukigha. Maika Andegha ionaika iafa: „Aghona ewarao. Kabo rona kapari wo babuo”.

Maika we ne ghagha kina karongha, ne ghagha kina negha. Koiki ana pakigha. Anggiangga ko, ko, ko fosorana bingha rimugha. Kikoainina.

Toen ze gekomen waren, zei hij: „Neemt wat heet water en als jullie wat heet water gemaakt hebben, dan moeten jullie mij slaan (met in dat hete water gedrenkte doeken)”.

Daardoor kwam hij weer bij en stond op. Daarna zei hij dat de andere mensen weg moesten gaan, maar zijn drie gezellen, die hij had meegebracht, bleven bij hem. Zij brachten bij hem de nacht door. 's Nachts zei hij: „Als er iemand hoest, moeten jullie je stil houden”.

Ze bleven maar aldoor en daarop herrezen de gestorvenen uit hun dorp weer, herleefden en bleven daar.

Daarop zei hij tot zijn zwagers, dat zij twee *maighéana*-bomen moesten hakken tot prauwen. Zij maakten er een dakje op tot beschutting van hem en zijn vrouw. Ze namen haar mee om naar hun dorp te gaan en zijn moeder op te zoeken. Ze roeiden twee maanden voort en bereikten zijn moeder.

Toen hij vervolgens aan wal sprong, zei zijn moeder: „Ik zei, dat je zeker al gestorven zoudt zijn”.

Toen schreeuwde haar schoondochter plotseling: „Kom naar buiten en ga met ons mee”.

Daarop vonden ze een flink schip. Hij haalde er twee zakken rijst uit en toen de blanke begon praatjes te maken, zei hij: „Maak geen praatjes, want anders zeg ik, dat het schip verloren moet gaan”.

Toen gaf hij aan de lui van de andere prauw een zak en aan die van de andere ook nog één. Die namen ze mee en begonnen toen rijst te eten. Vervolgens roeiden ze maar voort tot ze aan kwamen

leggen bij het dorp van de vrouw en daar bleven ze wonen.

Ghéari-Nubuai.

79. De voorzichtige knaap vindt een vrouw.

Arogha ura karabao. Maika nungguigha kiwo karaba wara. Maika kikafa: „Onamaiangga bo kateina ruma na arogha”.

Maika kiwo ateina rumagha. Ateina mobeka nungguigha kipana arogha.

Maika kiwowuara nugha warima kuboma kikoaina rumagha. Maika dagha kira ma uana warimagha wa kirikigha, kikafa: „Mindinungguini anggini ghoé?”

Warimagha iafa: „Ianggi kira kipama arogha”.

Maika warimagha ieakusai nungguighaika kinisaura. Maika oramoika kira ndauo iafa: „Orasaia dagha kira mao kikuanda na rumani. Maika reakusara iko, reakusara ipeka na sauro”.

Maika imai kikafa: „Awari awo-kofaro”.

Maika warimagha iafa: „Afa rokofai ewomo”.

Maika oramoika kikuna figha. Maika warimagha wu rifi worukigha, iesi ianana rumaidogha, iuworina kafarogha.

Maika dagha kikesi kimuna nungguigha na rumagha. Kimunaki wasakio sesa warima etio ianana rumaido. Iana saieka iodi iamoko.

Het sagobos lag veraf en de mensen moesten er ver voor roeien. Ze zeiden: „Laten we dan maar een huis in het sagobos gaan maken”.

Daarop gingen ze dat huis maken. Vervolgens klopten de mensen in het sago-bos.

Ze verlieten het dorp en de kleine jongens bleven in huis. Toen kwam er een raak en die vroeg aan een jongen naar zijn mensen: „Waar zijn jullie mensen?”

De jongen zei: „Die zijn sago gaan kloppen”.

En toen die jongen die mensen telde waren ze met zijn tien. 's Avonds kwamen zij naar buiten en hij zei: „Vandaag is er een raak gekomen en die heeft mij in huis hier ondervraagd. Ik heb ons opgerekend tot tien mensen”.

„Je zit te liegen”, zei zijn vader.

„Ik lieg niet”, zei de jongen.

's Avonds bakten ze sagokoekjes, maar de jongen nam zijn twee sagokoekjes en klom naar beneden en ging onder het huis zitten en verschanste zich achter sago-bladscheden.

Toen klom de raak naar boven en vocht met de mensen in huis en doodde allen behalve die éne jongen in de ruimte onder het huis. Hij bleef daar zitten en de volgende morgen sprong hij op en ging weg.

Iamobeka rasado wiama eno. Wiama ra nde ruka masino. Maika wiamagha iuana warimagha iafa: „Awari arana gho ma?”

Maika warimagha iafa: „Dagha kimuna daidaikio maika ramo-ma”.

Maika wiamagha iafa: „Arama asidao”.

Maika kisikiraghaika iafa: „Aghosaina ineni. Rara ruana anggoai-du-andi-bawagha, ruani nonaiwa rawuauo. Fimbo anda ambuauo ma rumagha”.

Maika kiribawagha nonaikieka kiwui ma rumagha. Kiwuieka oaina rumaghaika iara warimagha. Maika mangha rombara iomofi iafa: „Onamaiengga siboma fofoi”.

Maika kisikoaieka ko ma iomofi ma rinugha fimbo kiwewa kikoaina kirinughanina kikoai di kiribawagha. Maika wo wu nugha wa kimuna warimagha. Maika ko maika afa kimuna warimagha ewomo, warimagha munggio. Munggieka oaina nughanina.

Soirisi-Nubuai.

Onderweg trof hij een meisje aan. Het meisje kwam naar binnen om water te scheppen. Het meisje vroeg de jongen: „Waar kom jij vandaan?”

De jongen zei: „De raak heeft mijn vaders gedood en nu vlucht ik hierheen”.

„Kom hier”, zei het meisje, „ga met me mee”.

Daarop zei ze: „Blijf hier wachten. Ik ga aan de oude man, bij wien wij wonen, vragen, of hij het goed vindt, dat ik je trouw. Dan komen wij je naar huis halen”.

Toen hun leider het goedgekeurd had, haalden ze hem naar huis. Vervolgens bleven ze daar in huis wonen en kreeg zij een zoon. Toen dacht die man aan zijn grootouders en zei: „Laten we dan maar naar mijn grootouders gaan”.

Na een tijd roeiden ze naar het dorp van de grootouders en wilden daar toen blijven wonen. Ze bleven bij hun leider. Maar hij kwam met de mensen om de jongen te doden. Maar zij doodden de jongen niet, doch de jongen doodde hen. Daarop konden zij in het dorp blijven wonen.

80. De onverschrokken muis-mens op zoek naar een vrouw.

Imai Kunadori. Bingha rinasanai Aighei. Wiama rinasanai Winori. Maika oaeika nugha kikuani kikafa: „Awe wiama wu ewomo”.

Maika imai kisi inai kisikimung-

Vader Kunadori, zijn vrouw Aighei en zijn dochter Winori. Na verloop van tijd vroegen de dorpelingen hem: „Laat je het meisje niet trouwen?”

Maar de vader en de moeder legden be-

gorio.

Maika oaieka afungha ragha, we mamaisasugha maina rewanguadogha. Maika wiamagha ragha wuke iuno. Maika iumbeka oaina ninagha sara. Oai nina saraika imai kisi inai kikafa: „Maiwéa wiamani ninani saraini”.

Maika kikuana wiamagha kika-fa: „So ara ma ghoeka? Eno ani io aueni, maika ninani saraini?” Maika wiamagha iafa: „Afa rara ma gho ewomo. Oramoangga kana ekena”.

Maika imai iona iafa: „Kabo eno ioio”.

Maika wiamagha ninagha sara-gha bao. Maika wesana afungha. Wesana afunghaika imai wewa munio. Maika iomofi munggoro afungha. Maika wiamagha imai kisi inai kikamobuara wiamagha. Wiama kisi iomofi kikoaina. Oaieka oaiwa afungha nibao.

Maika afungha iotare ra fone ioaina rumarenggararagha. Afungha ioaiengga we rirufenagha we rara, we saronggawuigha we epamano. Maika iuai ghere ioaina epamanigha. Maika ioaina oramo.

Oramoika wiamagha ra ma ionéa iafa: „Aghoiwa aumo kisi aghini onamaiengga rawu auo”. Maika afungha iafa: „So nunggu ani raika awu ra wéa. Rari afunani rawe ranitatakó”.

Maika oramo wiamagha ra ma kirikigha. Ionéa warimagha iafa:

slag op haar.

Na een tijd kwam er een muis aan en die deed urine in een bord. Het meisje pakte het en dronk het op. Daardoor werd zij na een tijd zwanger. En omdat ze zwanger was, zeiden haar vader en moeder: „Hoe komt het, dat dit meisje zwanger is?”

Zij vroegen het meisje: „Zeg, waar kom jij vandaan? Wie heeft er met jou gecohabiteerd, dat je zwanger bent?”

„Ik ben nergens naar toe geweest”, zei het meisje. „’s Avonds slapen wij bij elkaar”.

De vader zei: „Iemand heeft zeker met haar gecohabiteerd”.

Het meisje was hoog zwanger en baarde toen een muis. Daarop wilde de vader hem doden, maar de grootmoeder wilde de muis voor zich houden. Daarom liepen de vader en moeder van het meisje bij het meisje weg. Het meisje bleef met haar grootmoeder samen wonen. Op den duur brachten ze de muis groot.

Toen stond die muis op, kwam van achteren en ging in het voorhuis zitten. Toen de muis daar zat, maakte hij van zijn huid een vlonder en van zijn snor een trap. Daarop daalde hij naar beneden en ging op de trap zitten, waar hij bleef zitten tot de avond.

’s Avonds kwam er een meisje aan en zei: „Als je bij je moeder en grootmoeder leeft, dan zal ik jou trouwen”.

Maar de muis zei: „Als ik een mens was dan zou je me wel kunnen trouwen. Maar ik ben een muis en ik wil niet”.

’s Avonds ging het meisje naar de haren. Ze zei tot de jongen: „Ik ga weg, maar

„Raragha rana woruo fimbo rara ma”.

Maika warimagha ra ndeika ionéa inai kisi iomofi iafa: „Ra-ra ndau roaina rumarengga”.

Maika wiamagha ra ma iafa: „Rawuio”.

Maika inai iona iafa: „So nung-guani aueka awui wéa. Awui-angga awomoao”.

Maika oايا rana woruko. Maika ra fombeka we rirufenagha we rarao, we saronggawui worukigha we epamano. Maika iesi ghero epamanipakuo.

Maika maisagho wiamagha ra mao ionéa iafa: „Afunani auengga rawuauo”.

Maika wiamagha we korurawoghaika wea io. Weaika iona iafa: „Awu korurawoniangga araiwaghangga awe ana. Awe ana ranoi fimbo rarawara ma”.

Maika afungha iafa: „Ranoiengga ara ma aghoaina sinio”.

Maika ranoieka ra mangga ioaina sigha. Maika ionéa warimagha iafa: „Aghamona koruraiwoigha, ara ma sidaiwa”.

Warimagha iafa: „Ara rewoio fimbo rarada auo”.

Maika wiamagha ra rengga. Wiamagha ionéa warimagha iafa: „Ara ma. Araghangga sokabura anggi osaina raradosaronggagha. Ara fone kiwewa kimunauangga aghonéa kisio. Aghonéa kisiengga aratita kisieni. Fimbo ara fone arasado farai nandukigha, kewa kimunauang-

over twee dagen kom ik hier”.

Toen ging de jongen naar binnen en zei tot zijn moeder en grootmoeder: „Ik ga naar buiten in het voorhuis zitten”.

En toen het meisje er aan kwam, zei hij: „Laat mij haar trouwen”.

Maar zijn moeder zei: „Als jij een mens waart, zou je haar kunnen trouwen. Maar daarvoor ben je te arm”.

Hij bleef twee dagen zitten en toen kwam hij van achteren, maakte van zijn vel één brug en van zijn twee snorharen een trap. Daarop daalde hij tot midden op de trap naar beneden.

Na een poosje kwam het meisje er aan en zei: „Al ben je een muis, ik zal je trouwen”.

Toen gaf het meisje kleine kraaltjes aan hem en zei: „Neem deze kraaltjes, breng ze weg en leg ze neer. Dan kom ik er na drie dagen om”.

„Kom na drie dagen hier”, zei de muis, „en ga op deze zelfde plaats zitten”.

En na drie dagen kwam ze en ging op diezelfde plaats zitten. Daarop zei ze tot de jongen: „Neem je kraaltjes. Kom hier en laten we er mee weggaan”.

De jongen zei: „Loop jij voorop, dan loop ik achter je aan”.

Het meisje liep voorop. Het meisje zei tot de jongen: „Kom hier. Als je voortgaat, staan er haaien aan de ingang van de weg. Als je naar achter gaat en ze je willen doden, spreek dan tot ze. En dan kun je beiden passeren.

„Daarna ga je naar achter en dan zul je twee snoeken aantreffen. Als die je willen

ga, aghonéa kisi mato aratita kisió.

„Ara fone arasado nomi nandukigha kewa kiparaauo aghonéa kisi iato aratitakio.

„Ara fone nuangga arasado nuangga wiamagha ionéa auangga aremuni ewara. Arawuari. Wiamaigha ari anenado sianggino. Kikonéauangga arawuaiki.

„Fimbo ara fone arasado daidai kisi inai anggoiso. Anggesi ghero anggosaina andirumarengga na. Fimbo asira fimbo ara ndera”.

Maika saieka ra ndei ioai di kio. Maika wiama imai kipandi ghagha. Kipandi ghaghaika inawa kiwoiwi. Kiwoiwi ma inai kisi iomofi. Kiwo, kiwo fokoraika wiamagha imai iona iafa: „So figha anaina rumawake? Bemu wa mimbukangga ranoi fimbo”.

Warimagha iona iafa: „Fianggi anaieni. Fianggi urai na rumanieni”.

Maika oramoika kira ndere kiwe kiwuko. Oramo wiama imai kiwu kiriaigha kikamoko. Kikamokangga wiamagha kisi warimagha oaina nughanina.

Dai-Nubuai.

doden, dan spreek je met ze en dan kun je ze passeren.

„Als je naar achter gaat, dan bereik je twee weekdieren, die op je af willen komen. Dan spreek je met ze en dan kun je ze passeren.

„Als je (nog verder) naar achter komt, naar het dorp, en het dorp hebt gevonden en een meisje gaat met je praten, draai dan je hoofd niet naar haar om. Ga bij haar weg. De meisjes hebben allemaal hetzelfde gezicht als ik. Als ze met je praten, ga dan bij ze weg.

„En als je dan achterin gekomen bent, vind je mij met mijn vader en moeder. Dan klimmen wij naar beneden en gaan in ons voorhuis staan. En als je ons dan gezien hebt, ga je naar binnen”.

En de volgende dag ging hij naar binnen en bleef bij hen wonen. En de vaders van het meisje maakten de prauw zeevaardig en brachten hem vervolgens naar zijn moeder en grootmoeder. Ze roeiden maar door tot ze op het droge kwamen en de vader van het meisje zei: „Zeg, liggen er sagokoekjes in jouw huis? Laten we jullie over drie nachten laten trouwen”. De jongen zei: „Sagokoekjes zijn er. Sagokoekjes liggen in huis”.

’s Avonds gingen ze aan land en lieten hen trouwen. ’s Avonds namen de vaders van het meisje hun bezittingen en liepen weg. Daarop zijn de jongen en het meisje in het dorp blijven wonen.

81. God helpt de arme knaap.

Mangha kisi bingha kisiingana sireghi, afa inggana na nio ewomo, inggana na ke wanggéa kainamo. Maika bingha fero rengga. Warimagha kisi imai kikoaro. Maika warimagha nibaika imai fe makoina. Maika warimagha ioaro uraraio.

Ienaka saiengga ra iana adokorigha. Iana pakakuio, kitoki na rumaido fimbo rumanggi ianggi. Iana kaiso ranaigha onamaia.

Orasa wosio Sien ragha fesi kisia. Maika warimagha iakako. Maika Sieni iafa: „Aghaka bewara. Matangu aghani rao”. Maika niawo saieka ionéa warimagha iafa: „Saiengga aghana adokori sikigha. Ranoi fimbo rara ghero”.

Maika rana oieka Sieni ra ghero. Maika ionéa warimagha iafa: „Aragha awu aiworengga ato araiwa mangga rateina”.

Waitéagha ragha rumanieka nokigha onawari kikafa: „Ku ni gogoko rama wu diaiworenggani waie?”

Weka warimagha iafa: „Rawu kamuto weaini, mindikarabaini anai”.

Maika raiki ma ruma.

Weka Sieni iateini we masina wosio. Maika inggana sireghi, suna aghado aigha titikio. Maika Sieni ionéa warimagha

Een man en een vrouw naaiden kleren, maar niet met een naald maar met de blote hand. Eerst stierf de vrouw en de jongen bleef met zijn vader wonen. En toen die jongen groot was, stierf ook zijn vader. De jongen bleef hongerig achter.

Hij sliep tot de morgen en ging toen de graten van de vis opeten en de rijstresten die men onder het huis had gegooid, pikte hij op om te eten. Zo kreeg hij alle avonden zijn eten.

Op een zekere dag kwam de Heer, pakte hem vast en ging bij hem liggen. De jongen werd bang, maar de Heer zeide: „Wees niet bang. Ik ben je eigen vader”. Dicht bij de morgen zei hij tot de jongen: „Ga morgen weer van die visgraten eten. Over drie dagen kom ik naar beneden”.

's Nachts zat hij te wachten en de Heer kwam naar beneden. Hij zei tot de jongen: „Ga heen, haal een eindje balk en breng het hier, dan zal ik er wat van maken”.

De jongen ging heen en pikte het op, maar sommigen begonnen te mopperen: „Waarvoor komt die ellendige jongen onze eindjes balk oppikken?”

De jongen zei: „Ik neem deze korte maar, die lange van jullie blijven liggen”.

Daarop bracht hij ze naar huis.

Toen maakte de Heer er een naaimachine van. Toen kon hij doeken naaien en kleren en van allerlei dingen. De Heer zei tot de jongen: „Naai kleren en doeken

iafa: „Aghinggana suno sireghi. Aghingganggi mokangga ora-sangga aragha sunana raiagha kirimasingha”.

Mai-ka ragha suna mokangga sira raiagha riwiamagha ra ma suna na masingha sigha. Mai-ka wiamagha ianiko raisai iamoma imai. Warimagha suna tamoieka ra ma rirumagha.

Raiawiamagha ianiko kaiso ra-naigha sado ghafa enggoro. Mai-ka imai iadoaro nuigha titikio. Iadora ne nugha kira ma si-kiengga ianiko korako. Mai-ka iadora ne nugha makoina. Kira ma sikieka ianika korako. Mai-ka matangu raiawariboigha kira kaia ma raiagha: Wiamagha ianika diao.

Weka raia iana riwaribo nandukigha kira ma warimagha onéa warimagha. Mai-ka warimagha iafa: „So ra niroika rara ma wéa”.

Mai-ka raia iafa: „Ara ndau fino”.

Mai-ka raia iana kira makoina onéa warimagha sigha, onéa weoro. Mai-ka warimagha iafa: „Minda weoi wéa. Minda reng-gagha fimbo rarada ghofurio”. Mai-ka warimagha suni na sung-gigha, we topigha ana woraigha, we risapatugha anana ienggéa. Mai-ka ra ma raia rirumagha. Mai-ka wiamagha worise ianina. Mai-ka warimagha wu wiamagha wui we na bina. Kisioai raiagha

en ga morgen, als je ze afgenaaid hebt, een bad nemen in het water van de koning”.

Toen hij een bad was gaan nemen, zag hij de dochter van de koning aankomen om in datzelfde water een bad te nemen. Het meisje keerde wenend terug en liep hard naar haar vader. Na het bad ging die jongen naar zijn huis.

De koningsdochter hilde alle dagen tot drie maanden lang. Daarom ontbood haar vader de mensen van alle dorpen. Hij riep de mensen van een of ander dorp om te komen, maar als zij ze gezien had, bleef ze luid wenen. Hij riep de mensen van nog een dorp om te komen en als ze die gezien had, bleef ze luid wenen. Toen kwamen al 's konings eigen gezellen tot de koning. Het meisje hilde maar door.

Daarop zond de koning twee van zijn gezellen om naar die jongen te gaan en de jongen te roepen. Maar de jongen zei: „Als ik mooi was, dan zou ik wel gekomen zijn”.

Maar de koning zei: „Kom maar eens te voorschijn”.

Toen zond de koning hen nogmaals met een oproep voor diezelfde jongen, tot driemaal toe. Toen zei die jongen: „Julie bent al driemaal gekomen. Gaat maar vooruit, dan kom ik wel achteraan”.

Daarop trok die jongen zijn kleren aan, zette zich zijn hoed op het hoofd, deed zijn schoenen aan de voeten en ging naar het huis van de koning. Toen hield het meisje op te huilen en de jongen nam zich het meisje tot vrouw. Ze bleven in het huis van de koning. Daarop gingen

rirumagha. Maika kiragha kiwu warimagha riaigha kiraikima raiagha riruma. Maika iamona raiagha ripanggati we sera wéa.

ze de bezittingen van de jongen naar het huis van de koning brengen. En hij aanvaardde de waardigheid van de koning en werd ook hoofd.

Jonge man van Napan.

IX. DE VLUCHT UIT DE SAMENLEVING.

82. Vlucht voor de kannibalistische vader naar het vrouwendorp.

Serai. Warigha nasanai Serapoa-sei. Serai ribingha Aighei. Maika wu ribingha ioaiwi. Ioaiwieka ninagha sara. Saraika iara riwarimagha nasanai Serapoasei. Maika imai iona iafa: „Mindai-wa warima nima rasirio”.

Sieka imai wu kanagha iani fero. Iani feika matangu wesaso iana riwarimagha. Maika kikafa: „Serai we onamaiengga pandi ghaini boiwi”.

Maika Aighei ninagha sara makoina. Sara makoinaika riwariboigha koiwa Serai, koiwi kiminaiwi. Maika bino we sanaigha. We sanaika ko kiminaiwa warimaghaika bingha ioaiwi. Kiminaiwa Serai tobuino. Kiminaiwigha ghafa sauro.

Maika inawa kiwo ma. Kiwogha Serai iede iuana bingha iuani wa warimagha, iafa „ke rikugha iani wa ianio”. Maika bingha we warimagha rikanagha atabora rikowai. Ioaina akagha bogha.

Imai uangha paiki. Maika kiwu koidogha iana sasoio wa imai ianio. Maika inoni iafa: „Ku ani

Serai en zijn zoon Serapoasei. De vrouw van Serai was Aighei. Hij nam zijn vrouw en lag bij haar. Daarop werd ze zwanger. Daarna kreeg ze een zoon, Serapoasei geheten. Zijn vader zei: „Brengt de jongen hier en laat me hem zien”.

Daarna nam de vader een boog en schoot hem dood. Vervolgens roosterde hij hem en at zijn eigen zoon op. Men zei: „Laten we, nu Serai dat gedaan heeft, de prauwen zeevaardig maken en hem wegbrengen”.

Toen werd die Aighei weer zwanger en vervolgens namen de gezellen Serai mee en bleven bij hem. De vrouw beviel en daarop gingen zij bij dat kind de wacht houden en de moeder bracht het groot. Ze bewaakten Serai lange tijd, tien maand bewaakten ze hem.

Toen gingen ze direct erheen. Bij hun komst ging Serai aan zijn vrouw naar zijn zoon vragen en zei, dat ze hem zijn zoon moesten geven om hem te pijlen, dat hij hem op kon eten. Daarop gaf de moeder aan de jongen zijn boog en pijlen en hij ging boven op het dak zitten.

Zijn vader vroeg naar hem zonder hem te vinden. Toen namen ze een kikker en roosterden die om hem zijn vader te eten

iewomo. Inoni ani koido ani”.

Maika iede ianima bogha, sira Serapoasei ioaina akagha bogha. Maika iesi iatawari wa ianio.

Maika warimagha iafa: „Sera tinggu ani rangga randomana nigharo-urigha”. Maika iangha dia nighaigha. Maika nighaigha tera ma. Iodi nigharourigha. Nigharo-urighaika imai ioba nighaigha. Maika ioba nighaighaika iangha di ne nighaigha. Teraika iodi ma nigharo-urigha. Maika iodi sado binanugha.

Binanughaika mano womo afa binggigha. Maika bina kinasau. Maika ioaro ianimboiki na nigharo-urigha. Maika kira wa kiwu fio ianimboikieka nitata bawaighao. Maika kiragha kiwura ruma.

Seka kowaigha iandomana Aighei Nanei rreigha. Iari raghaika Seraiani ra rudo dogha, nimasaiwa aigha, sanggana wiamagha ridukagha. Maika oramaika binggigha kirama. Iiawaiki wa kiramai, maika iodi ma nigharo-urigha.

Maika wiamagha iafa: „Fof, eno ani rarudo raidoni. Enoani nimasaiwa raiaini na donieni?” Maika iomofi kisikikafa: „Anggasasa mandiraigha”. Maika iomofi iafa: „Sarai andangga awe wiwiro ghado fodaio”. Maika we wiwiro ghado fodaigha urao.

te geven. Maar deze zei: „Dit is geen kind. Dit is een kikker”.

Toen ging hij naar boven kijken en zag Serapoasei boven op het dak zitten. Hij klom er op en snelde op hem toe om hem te pijlen.

Maar de jongen zei: „Als ik echt van adel ben, dan kan ik in die klapperkroon schieten”. Toen raakte hij de klapper en de klapper zwiepte naar hem toe en hij sprong in de kroon van de klapper. Daarop kapte de vader de klapper. Vervolgens raakte hij een andere klapper. Die zwiepte naar beneden en hij sprong in de kroon van die klapper. Daarop kwam hij met een sprong in het vrouwendorp.

In dat vrouwendorp waren geen mannen, maar vrouwen. De vrouwen waren met haar tien. Hij bleef uit de klapperboom op haar neerkijken. Toen gingen ze sago halen en toen hij op haar neerkeek wilde hij de oudste (Aighei) niet. Zij verlieten haar huis.

Hij spande de boog en schoot in de deur van Aighei Nanei. Toen hij daar aan was gekomen, ging Seraiani de kamer in en speelde met het huisraad en bedekte dat met het kleed van de meisjes. 's Avonds kwamen de vrouwen er aan, en toen hij ze aan hoorde komen, sprong hij weer boven in de klapper.

Het meisje zei: „Grootmoeder, wie is er mijn kamer binnengegaan. Wie heeft hier in de kamer met mijn boeltje gespeeld?” De grootmoeder en zij zeiden: „Wij ruiken een mannenlucht”. Grootmoeder zei: „Maak pap en varkensvlees als wij morgen weggaan”. Daarop zette ze pap en varkensvlees neer.

Uraika Seraiani iesi ghere ra ma dogha. Maika iana wiwigha, iana fodaigha. Maika ianana eghesina nimasaiwa. Maika oramo iiawaiki kira maika iesi ma nigharo-urigha sighao. Maika saieka kira makoina.

Maika kiraika Aighei Nai iafa: „Rami wisiwerao. Minda fimbo mimbe rana fio”.

Maika Seraiani ra ma dogha-ghaika kisi Aighei Nai kinimasa. Kinimasaika ioio. Ioieka niagha dodio maina eghesinabo.

Maika bawaigha kira na arogha ma. Maika bawagha iedewa rifi-gha iafa: „Aigheinao, awisiwe-aueka aghena ewake. Aghanima nie arifi uraini”.

Maika bawagha ianima eghesinagha sira niagha maina eghe-sinabogha. Maika iafa: „Aigheina ariatanowa maina eghesinagha bewake?”

Maika iafa: „Wisiweraika raiwororauna. Fofu kisikiwu be rai uio. Maika uigha riiao”.

Bawaigha kirekitara niagha, maika kikedede kikoama uigha, kiwepo na eghesinabogha, maika kikafa: „Ui ani iari wetero. Noni kabo manani ioauo. Niani maimbeni”.

Maika saieka kira makoina, kirisaurigha kira. Kiragha kikameki kikoaro kikonamio. Seraiani iesi na nigharo-urigha, maika ra ma Aigheinai makoina. Maika kisi-

Toen klom Seraiani naar beneden en ging naar de kamer en at van de pap en het varkensvlees. Daarop ging hij op de mat er mee liggen spelen. 's Avonds hoorde hij hen aankomen en klom in de kruin van diezelfde klapper. 's Morgens gingen ze weer weg.

Toen ze weggingen zei Aighei Nai: „Ik heb de koorts. Gaan jullie maar en geeft mij sago”.

Toen Seraiani naar de kamer was gegaan, ging hij met Aighei Nai minnekozen. Daarna cohabiteerde hij met haar en daarbij drupte zijn semen er uit en bleef op de mat liggen.

Toen kwamen haar oudere zusters uit het sagobos. De oudste kwam haar sago brengen en zei: „Aighei Nai, lig je te slapen, nu je koorts hebt? Kijk hierin staat je sago”.

Toen bekeek de oudste die mat en zag het semen op de mat liggen en ze zei: „Aighei Nai, wat heb je daar boven op de mat liggen?”

Ze zei: „Speeksel van mij toen ik de koorts had. De grootmoeders hebben me pisang gehaald en dit is het sap van de pisang”.

De ouderen herkenden het semen en ze gingen een pisang afsnijden en lieten het op de mat druipen en zeiden: „Een pisang is anders. Dit is zeker van een man, die met je gecohabiteerd heeft en zijn semen is hier blijven liggen”.

De volgende dag gingen ze weer weg, met haar tienenv. Toen gingen ze zich verbergen en zaten haar te bespieden. Seraiani klom uit de klapper en ging weer naar Aigheinai en hij cohabiteerde met haar.

kiodaruko. Maika bawagha iede-
uri kikafa: „Aigheinao, asibuio”.

Maika iora iafa: „Ramesi rawu
rananu”.

Maika Seraiani iona iafa: „Moai
fino. Rara ma andinugha fimbo
rawu mina mangha reo. Raraiki
mao”.

Maika Seraiani ionéa etokugha
nasanai Poasei. Maika raghaika
ianima binggigha ioaina we ru-
magha paiki, maika iafa: „Rara
rudo dogha”. Maika iafa: „Siro
binggigha womo”.

Maika sipabo Nanei kisi Teku-
woi sipaboki wa kinia wokenai.
Maika iafa: „Tomba bin anggim
béa”. Sipabo Tekuwoi ioio, mai-
ka ioko sitai, maika nierara.
Nieraraika kimuno Poasei, kimu-
ni fenina. Maika ke woraigha
urana Aigheinai rireigha, kika-
monina.

Maika Seraiani wara paiki wa
bingha. Binggia kikamonina. Wu
rirowugha ra ianike warawa bi-
no. Maika warawa paikieka
rasado kowumingha. Kowumin-
ghaika reumo imuigha. Maika
wubeka suba iambeka siro bin-
gha ionéa iafa: „Aghanara
ewara. Aribinani rao. Rainasanai
Inai Aighei”.

Maika kisikira ma kirirumagha
nina we ribingha iosaina anagha.
Maika iede ndu iesina rumagha.
Maika iafa: „Mino, aede awu
raisuragha. Iai urana anareo”.
Maika inai iede ndero, maika

De oudste overrompelde hen en ze zeiden:
„Aighei Nai, laten we hem met ons beiden
trouwen”.

Maar zij sloeg het af en zei: „Ik heb
hem voor mezelf getrouwd”.

Toen zei Seraiani: „Wachten jullie maar
even. Laat mij naar ons dorp gaan en dan
haal ik jullie eerst mannen en ik breng
ze hier”.

Toen riep Seraiani zijn jongere broer,
Poasei genaamd. Toen hij aankwam be-
keek hij het huis, waar de vrouwen woon-
den, maar zag niets en zei: „Laat ik de
kamer ingaan”. Hij zei: „Ik zie geen
vrouwen”.

Hij zag over het hoofd, dat Nanei en
Tekuwoi nog maagd waren en zei: „Dat
zijn zeker wel vrouwen”. Hij vergiste zich
in Tekuwai en defloreerde haar, zodat zij
begon te bloeden. Daarop sloegen zij
Poasei dood en zetten zijn hoofd neer in
de deur van Aighei Nai en vluchtten weg.

Seraiani zocht tevergeefs naar de vrou-
wen; de vrouwen waren weggelopen. Hij
nam zijn draagtas en liep wenend om zijn
vrouw te zoeken. Maar zonder haar te
vinden bereikte hij een tuin met suiker-
riet en begon een komkommer te schillen.
Toen hij hem genomen had en hem wou
schillen en opeten, herkende hij zijn
vrouw, die zei: „Eet mij niet op. Ik ben
je vrouw. Ik heet Inai Aighei”.

Daarop ging hij met haar naar huis en
liet zijn vrouw in het bos staan. Hij ging
naar boven en klom in huis. Toen zei hij:
„Moeder, ga mijn kam eens halen. Die
ligt in het bos”.

De moeder ging het land op en zei:

ina iafa: „Seraiani iona warawa suragha urana ghoë?”

Maika Imuraighei iafa: „Sura ewomo. Maika aghede ma wa awurao. Awura wa kede ma rumagha”.

Seraiani ionéa ribingha iafa: „Awe wiwiro ato wariboini kikanó”. Maika saimakoinaika iona iafa: „Aede aruka masino moiwa awe wiwiro”. Maika we wiwiro kikanggi. Kikanggiéka iede ruka masino.

Maika wiamaigha kiwewa Seraiani konawa kikafa: „Inoni arighoabin anio. Sakora rari gogopea”. Maika Imuraighei iawara. Iawaraika ianiko. Ianibeká oramoika we wiwigha gogoko.

Seraiani iafa: „Inuraighai, awe wiwi roio. Nemaniko awe wiwini gogoko”.

Maika ianibeká iambeisiraungigha duraio. Duraiora iambeisigha. Maika we wiwigha gogoko.

Maika oramoika ragha kisi Seraiani kisi ana, anaika iotaro rawuari, ra ma rinu sigha. Iodi sarana rieraragha sigha.

Maika Seraiani ienako iotaro, maika iafa: „Imuraighei, ami ara ma ghoë?” Maika warawa paiki.

Maika iafa: „Mino, afa miti raibinghae womoe?”

Maika kikafa: „Misiminggana wéa”.

Maika iafa: „Anggenaka rano.

„Waar zei Seraiani, dat ik naar de kam moest zoeken?”

Toen zei Imuraighei: „Er is geen kam. Kom hier mij halen. Haal mij op, dan kunnen wij naar huis gaan”.

Seraiani zei tot zijn vrouw: „Maak pap, dan kunnen de gezellen eten”. De volgende dag zei hij: „Ga water halen om pap te maken”. Toen maakte ze pap, die ze opaten. Vervolgens ging ze water scheppen.

Maar de meisjes waren op Seraiani gesteld en beschimpten Imuraighei: „Die vrouw van je is een Binnenlandse. Ze draagt een lelijk schort”. Imuraighei hoorde dat en huilde daarom. Van het huilen maakte ze 's avonds de pap verkeerd.

Seraiani zei: „Inuraighai, je hebt de pap (altijd) goed gemaakt, maar nu heb je de pap bedorven”.

Door het huilen schoten haar de ogen vol tranen en bedierf ze de pap.

En 's avonds ging ze met Seraiani samen liggen en toen stond ze op en liep bij hem weg, en ging weer naar haar dorp. Ze sprong weer aan haar stengel en bleef daar hangen.

Seraiani stond op uit zijn slaap en zei: „Imuraighei, waar ben je heengegaan?” Hij kon haar niet vinden.

„Moeder”, zei hij, „hebben jullie mijn vrouw gezien of niet?”

Ze zeiden: „Jullie hebben toch met zijn beiden geslapen”.

Hij zei: „Wij zijn vannacht gaan slapen.

Rawara paiki wari. Kabo iani ra ma rinu sigha”.

Maika ra ianiko. Maika ra ma mina sigha. Maika ragha wu imura sikigha, wuko paikinina. Wuko paikiangga ianike ra nina, we rirunagha anaio we binang-gigha owaura.

Ik kan haar niet vinden. Ze is misschien weer naar haar dorp gegaan”.

Huilend liep hij weg en ging weer naar die tuin. Toen hij er kwam pakte hij diezelfde komkommers, maar zonder resultaat. Daarop liep hij huilend weg, lei zijn neksteun neer en liet de *binano* er uitdagend bij dansen.

Inurisie binana owaura.

Owa aboafa nafai fo owaura nina

Inurisie bina owaura we runa

Owana boa nafaie runa

Owana sekuri aboa

Sekuri abo nafaie runa.

Pedeiwini-Nubuai.

83. Vlucht voor de kannibalistische vader.

Foasei. Warigha Foronai. Maika bingha ninagha saro. Saraika iara waitéagha. Iara kughaika imai iani na nurapaisano wui iani. Maika iondaigha kiwuio okofari kiwe da. Kiwe da kimina.

Kiminaika bingha iara waitéagha makoina. Iara kughaika kiminaia imai na anagha. Maika inai we kugha ioaina nigharourigha. Maika imai ra ma. Maika inai iafa: „Auari aghano kuo. Kugha eno angha afa kakufi ewomo? Aghani ewara”. Maika ianitue sira warigha ioaina nigharourigha. Maika wu mana bawa iobaiwi na nigharo. Kugha iodi ma ne nighaigha faro. Maika ioba ne nighaigha makoina. Ioba makoinaika ku-

Foasei en zijn zoon Foronai. Zijn vrouw was zwanger en kreeg een zoon. Toen ze dat kind had gekregen, pijnigde de vader het met een visspeer en at het op. Maar zijn zwagers namen hem mee onder wendsel, dat ze een raak gingen houden. Ze bleven weg op raaktocht.

Toen kreeg die vrouw weer een kind. Daarop hield men de vader op het land. En de moeder liet het kind boven in een klapper zitten. De vader kwam er aan. De moeder zei: „Jij bent een kindere-eter. Wie verzorgt nu zijn kinderen niet, maar eet ze op? Je moet hem niet opeten”.

Toen keek hij naar boven en zag de jongen in de klapper zitten. Hij pakte een grote bijl en hakte hem om met klapper en al. Het kind sprong over op een andere klapper. Toen kapte hij ook die andere klapper. Toen sprong het kind

gha iodi ma raghangha faro.
Iodi faiangga oramo nina.
Rana iodi ma siagha faro. Raika
ra ma imai ionggaigha. Maika
raghaika imai kikartena. Ioaina
we kiriruma nina. Maika imai
kikafa: „Anda ambara awari”.
Maika kiwara sadoio. Imai
iamona umamegha wei we wa-
rimagha iawaro. Iawaika wari-
magha wewa iana imai na
buramuigha. Maika kipesi wa
imai, pesi wa iani.

Ghomini-Nubuai.

84. Vlucht voor de kannibalistische reus. De vrouwen bevrijden de man.

Serawuwai. Maika rua rimingha.
Mina maiengga aifa, gharisam-
beni, aindoribo urai na mina-
dogha. Maika timbeka manigha
kirobaikio kikano. Kikambeka
nungguigha kiramaika esi ki-
kandoronggio.

Maika Serawuwai rasira rimin-
gha rasado nungguigha kikana
manigha. Maika iona iafa:
„Fimbo rawe onaghoeki?”

Maika wu suawairufenagha we
suawai ananina irogha, we ru-
fenagha sarana aindoribogha.
Maika iona iafa: „Mesi ghero
mato daiwa manini unggu kang-
gi”.

Esi kaiki ghere kitarana paku-
gha. Maika wu suaiwarufenagha
mo-uraki titikio, kitarana ieto-
dogha. Raikieka kikamosa ghero
aina suawaidogha. Maika iafa:
„Tinawuaramuo ato daini”.

over op een waringin. Toen hij daarop
over was gesprongen viel de avond.

's Nachts sprong hij op een draaglat over.
Toen hij daar was gekomen, namen de
mannen der schoonfamilie verder de ver-
antwoordelijkheid voor hem op zich en
zeiden: „We zullen je vader gaan zoeken”.
Ze vonden hem. De vader nam een gordel
van pisangbast en gaf hem aan de jongen
om te dragen. Toen wilde de jongen zijn
vader bepijlen, maar men hield hem er
van terug zijn vader te bepijlen.

Serawuwai ging zijn tuin bewerken. In
die tuin stonden mangga's, djamboes en
gharisambeni (eetbare vrucht). Toen die
in vrucht stonden kwamen de vogels er
op af vliegen en aten er van; en daarom
kwamen er mensen en klommen er in om
ze neer te pijlen.

Eens ging Serawuwai naar zijn tuin kijken
en trof daar mensen aan, die de vogels
pijlden. Hij zei: „Wat zal ik nu met ze
doen?”

Toen nam hij de huid van zijn scrotum,
deed de testes op zijn achterste en hing
de huid over de djamboeboom. Toen zei
hij: „Komt maar eens beneden, dan zul-
len we die vogeltjes eens meenemen, ze
braden en opeten”.

Ze gingen allen naar beneden, maar
bleven halverwege hangen. Toen liet hij
het vel van zijn scrotum over allen heen-
vallen en ze hingen in zijn kruis. Toen hij
met hen wegliep, vielen ze in zijn scrotum
naar beneden. Hij zei: „Weest stil, dan
kunnen we voortgaan”.

Maika kira, kira kisado wai bawa ana abogha. Maika iesi kamambo, kinimaiwa kitara, suawaigha foko. Fobeka iropuo. Iropueka kikanembario. Maika ionéaki iafa: „Tinawuaramu iato daini”.

Kira, kira kisado osa bawa, esi kamambo makoina. Esi kamamboika iamosa gheika nenogha iurako. Maika wewa munggi. Maika iafa: „Tinawuramu iato daini”.

Maika kiragha, kiragha kira ma rumaghiaika weki rudo wesidogha. Maika kimaina wesidogha. Serawuwai we mama kikano. Kikaniangga angha mamagha titiwao. Angha titiwaika iafa: „Mimaingha anuta ato rawo rawu mama mato kambeni”.

Maika woiwa nekigha kikangha titiwaiekigha wo makoina.

Maika wo, wo, wo wuaraika kira kituna, kikafa: „Maingha nitataweipe, da tuna. Tuna nisua fimbo, da ma!”

Kituna maika kira nde oare sakio. Kireraka kiworaigha. Kireraki tamoieka kira rudo wesidogha. Kimaingha angha mamagha, titiwaieka wo makoina, wowuaregha. Kikafa: „Maingha nitatawe iko. Da ndau tuna”.

Kituna mobeka esi ndu saki na ruma. Sakieka oara kinimasa na

Ze liepen maar voort, tot aan een grote steen, die bij een boom lag. Hij klom er overheen, maar ze hingen zwaar naar beneden, zodat zijn scrotum pijn deed. Daardoor liet hij een wind. Toen lachten ze hem uit, maar hij zei tot hen: „Houdt je stil, dan gaan we verder”.

Ze liepen maar voort tot ze een grote ijzerhoutboom bereikten en daar wilde hij weer overheen klimmen. Daarbij viel hij naar beneden en er was er een, die kwaad werd. Hij wilde ze doden en zei: „Houdt je stil, dan gaan we verder”.

Ze liepen weer voort en toen ze bij zijn huis kwamen, deed hij ze in een kruik. Daar bleven ze in drijven. Serawuwai gaf ze te eten. Maar als ze aten, aten ze alles op. Dan zei hij: „Blijft rustig zitten, dan ga ik jullie te eten halen”.

Dan bracht hij weer andere (spijzen) en als ze die ook weer hadden opgegeten, ging hij weer weg.

En omdat hij telkens bij hen wegging, gingen zij een bad nemen en zeiden: „Als we zo blijven rondrijven, voelen we ons onbehaaglijk; laten we een bad gaan nemen. Als we lekker gebaad hebben, dan gaan we er weer heen!”

Na het baden gingen zij aan wal in de zon zitten en kamden hun haar. Daarna gingen ze in de kruik. Als ze een tijd hadden rondgedreven en het eten weer opgegeten hadden, ging hij weer bij hen weg en zeiden ze: „Als we hier blijven drijven, voelen we ons onbehaaglijk. Laten we naar buiten gaan en een bad nemen”. Daarna klommen zij naar boven en gingen in het huis in de zon zitten. Vervolgens

ruma.

Kinimasaika nunggugha wona ghaidourigha ghero. Maika iua-na iafa: „Ghare anggigha kinimasa na mana bawagha riruma gheigha”.

Maika wo, wo, wo sado Serawuwai. Maika iawoi iafa: „Nungguani kinimasa na ariruma gheigha”.

Iawoaika wu mamagha wo ma ruma. Ianingha siki na rumagha. Maika wu naimagha wo wa munggio. Maika iona iafa: „Ronéa mueka mimaingha anuta na wesigha womo”.

Kikoaina rumarofugha. Maika iesi wa munggio.

Iesi wa munggieka Seramai iangha dia fagha. Iangha di faghaika fagha terama rumagha. Maika nungguigha kikodina fagha.

Kikodina faghaika Serawuwai iesi ndu wara paiki na rumarofugha. Maika wara paikieka wara rumaidogha. Maika iede ma naugha. Maika ianima bogha. Maika siki wa ioaina fagha urigha. Maika iona iafa: „Mesi ghero, afa ramunamu ewomo”. Iona paiki wa esi gheigha maika wu mangha ioba fagha. Iobagha wa mo.

Maika Seramai ionaika kaugha terama kikodi na.

Odiangga wara faurigha paikio. Maika ianima bogha, siki wa

gingen ze in het huis zitten spelen.

Toen ze zo speelden, kwam er iemand van de bovenkreek naar beneden en die vroeg: „Zijn ze in het huis van de oude man beneden aan het spelen?”

Hij roeide voort, bereikte Serawuwai en deelde hem mee: „Er zijn mensen beneden in je huis aan het spelen”.

Daarop nam hij het eten en ging naar huis. Toen zag hij hen in het huis, nam een mes en wou hen gaan doden. Hij zei: „Ik heb het jullie gezegd, maar jullie zijn niet stil in de kruik gebleven”.

Ze gingen op de zolder zitten en hij klom er op om hen te doden.

Daarom schoot Seramai een pijl in een *fa*-boom. Vervolgens zwiepte die *fa*-boom naar het huis toe en de mensen sprongen in de *fa*-boom.

Daarna klom Serawuwai naar boven, maar vond hen niet op de zolder. Daarna ging hij onder het huis zoeken. Toen ging hij naar de zijgalerij en keek naar boven en zag ze zitten boven in de *fa*-boom. „Komt maar naar beneden”, zei hij, „ik zal jullie niet doden”.

Maar het gaf hem niet, of hij al zei, dat ze naar beneden moesten komen en daarom nam hij een bijl en begon de *fa*-boom om te hakken.

Toen kwam op het woord van Seramai een mangroveboom naar beneden zwiepen en zij sprongen er in.

Daarom zocht hij tevergeefs in de kruin van de *fa*-boom. Hij keek naar boven en

kikoaina kaurigha. Maika iobai-
ki makoina.

Iobagha wa moieka Seramai
ionaika binangha teramangha
kikodina makoina.

Mana bawagha iede fone wara
kiurigha iafa: „Tombe, roba
moiki ghero”.

Maika ianimgha siki na binan-
gha urigha. Maika iede ioba
binangha makoina.

Maika iobagha wa moika Sera-
mai iona manitongha teramaika
kikodina makoina. Maika ianim-
gha paikio. Maika nitatako iafa:
„Rami urararao. Minggesi ghero
iato daini”.

Iona paiki. Kinitataki nina.

Maika ioba manitongha ma-
koina.

Iobagha mo gheika Seramai
ionaika maiwo terama kikodi na
makoina.

Maika ianimgha paikieka siki na
maiwourigha iobaiki makoina.
Maiwo mo gheika ionaika fagha
odina faghaika we paikinina
ianiko, rawuaikinina.

Kikoaina faurigha roroikinina.
Maika kira rudo fagha we reigha
muaiki ruikinina ruikiromana
nafagha.

Nafaghangga binggigha kirasado
fagha. Maika kiwu manggigha,

zag ze in de top van de mangroveboom.
Hij wilde hem weer met hen er in om-
hakken.

Maar toen hij hem had omgehakt, kwam
er op het woord van Seramai een *binano*-
boom naar beneden zwiepen en sprongen
ze daar weer in.

De oude man kwam van achter en zocht
in de mangrove-boom en zei: „Stellig, nu
zijn ze er wel mee naar beneden gevallen”.
Toen keek hij op en zag hen boven in de
binano-boom zitten en hij ging en kapte
ook die *binano*.

Toen hij die had omgehakt, zei Seramai
dat er een *manitono*-boom naar beneden
moest zwiepen, en sprongen ze daar weer
in. Maar hij zag hen niet en kreeg er
genoeg van en zei: „Ik heb honger. Klimt
naar beneden, dan gaan we weg”.

Maar zijn woord had geen uitwerking
want zij mochten hem niet.

Toen kapte hij ook die *manitono*-boom.

Daarop kwam op het woord van Seramai
een *maiwo* naar beneden zwiepen, waar
ze in sprongen.

Toen hij ze niet kon ontdekken, zag hij
ze in de kruin van de *maiwo*, die hij ook
weer om trachtte te hakken. Toen de
maiwo omviel, liet hij een *fa*-boom ko-
men en daar sprongen ze in en het lukte
hem niet, en huilend ging hij weg.

Ze zaten daar in de kruin van die *fa*-
boom, die met hen er in verdorde.
Daarop gingen ze in een gat in die *fa*-
boom. Maar de boom brak met hen er
in af en dreef weg en ze kwamen bij
een strand binnen.

Daar kwamen vrouwen, die de *fa*-boom
vonden. Ze namen de bijlen, hakten hem

kitomoio anasara ma kiriruma-gha.

Maika Wawinai somo ne boina-gha. Maika iutaio. Iutaieka Seramai iotaieka fesa Wawinai. Fesieka bina nokigha kimumbario kikafa: „Bu dangha weke-naika bu andimananio”.

Maika Seramai iona iafa: „Mim-bu ra ewara. Eno wu mano ato aghutaiangga awu ana manggi-gha eno na fadogha”.

Iutai titaiengga mangha iodigha fesio. Fesiengga kimumbari makoina. Maika ionéaki makoina iafa: „Mimumbara ewara. Eno wu mangha ato aghutai makoina mato awu ana mano enoini”.

Maika iuta gaieka otai titiwa nduna. Kipeka kaisekio; bing-gigha kiwuki we kina mananina. Maika kikoaro kiwe mama ki-kanggi.

Oaia urarakio. Maika Seramai ionéa Wawinai iafa: „Ara ma, bo, bu desio mato anangga mangga kambeni”.

Maika kiwo iesi wu ne wosigha soi ghero. Maika wu negha so makoina so marara Wawinai ridimbogha.

Maika Wawinai iafa: „Du-manggu mana imaiaki, afa kitira kitoweni ewomo”.

Iuraba ridimboigha.

Maika ionaika mangha ningga-maró. Ioina desiurigha bingha iosaina irogha. Mangha ioaina

kapot en duwden hem door het water naar hun huis.

Wawinai hakte er een stuk af en spleet het open. Daarop stond Seramai op en greep Wawinai. Toen gingen de andere vrouwen om hem vechten. „We hebben de boom gezamenlijk gehaald”, zeiden ze, „laten wij hem nu ook trouwen”.

Maar Seramai zei: „Trouw mij niet. Als er één de bijl neemt en (de boom) split, dan kun je je een van de mannen binnen in de *fa*-boom nemen”.

Toen ze hem helemaal openspleten, grepen ze een man, toen hij er uit sprong. Daarop begonnen ze ook over hem te vechten, maar hij zei weer tot hen: „Vecht niet om mij. Als er één de bijl neemt en hem verder split, kun je een man nemen”.

Ze spleten hem in tweeën en allen gingen overeind staan en ze pakten er zich elk één, de vrouwen namen hen zich tot man. Daar bleven ze en men gaf ze te eten.

Op den duur kregen ze honger en toen zei Seramai tot Wawinai: „Kom, dan gaan we *desi* (een bepaalde vrucht) halen en dan eten we die als ze rijp zijn, op”.

Zij gingen heen, hij klom er in en pakte er een en wierp hem naar beneden. Hij pakte er nog een, wierp hem ook naar beneden en gooide Wawinai haar oorring kapot.

Wawinai zei: „Nu hebben we die mannen opgepikt, maar ze kunnen niet gooien”.

Ze was kwaad over haar oorringen.

Toen ze zo sprak werd de man beschaamd. Hij zat boven in de *desi*-boom en de vrouw stond er onder. Toen die man daar

uri sigha wanggéagha bue mo ghero. Maika wanggéa negha bu makoina mo ghero. Maika woraigha mo makoina ghero. Ieng-géa worukigha moiwa suagha ghero. Suagha ghéangga soka-buigha iorana suagha.

Wawinai wo ma ruma. Wo ma rumaingga warimaigha kikuambara Seramai kikafa: „Seramai ghoe?” Maika kinonaro kikafa: „Iani nibunina”.

Maika kirikigha kiwe ghaia, kironina, titiwanina. Maika atadakio paikio. Kiwu kirirarigha wuaiki anawe doa. Kikakabe itasigha wa kirimanggigha kiti-kio. Ababeiki paiki: kironina.

Sendi-Nubuai.

zat, verteerde zijn éne hand en viel naar beneden. En zijn hoofd viel ook naar beneden. Ook zijn andere hand verteerde en viel naar beneden. Zijn beide benen vielen met zijn penis naar beneden, en er kwam een haai en die slikte die penis op.

Wawinai ging naar huis. Daarop vroegen de jongens naar Seramai: „Waar is Seramai?” Zij antwoordden: „Die is verteed”.

Toen werden ook de hunne (hun mannen) vleermuizen en vlogen weg, allemaal. Tevergeefs snelden ze hen achterna. Ze deden haar schorten van zich af en toonden haar schaamdelen, dat haar mannen die zouden zien. Maar het gaf niets, dat ze ze lieten zien: ze vlogen weg.

85. Na een sexuele overtreding onttrekt zich de broer aan de samenleving.

Seraiani. Ra iuna esagha ri Soreni. Iungha tamoio oramoika ra ma. Ienaka ranabuino so ienggéa ianai na bimbogha ieng-géaigha. Bimbogha ienako iotaro iafa: „Eno ienggéaini anana renggéaboinieni?” Sira tamoieka iafa: „Aiani ienggéaini anana renggéaiboini”.

Aiani iiawaraika iotaro. Iotarangga sara nduno iekapo rinai-wirada worukigha atabora riruna iarumbegha. Wukiengga iodi rao. Rangga ra ndaue rausara rewo karabagha.

Ra ndauangga iafa: „Matanggu

Seraiani was palmwijn gaan drinken bij Soreni en na afloop daarvan kwam hij 's avonds aan en midden in de nacht legde hij in de slaap zijn benen neer op de benen van zijn zuster. De zuster stond op uit haar slaap en zei: „Wiens benen liggen hier op mijn schoot?” Toen zij ze had herkend zei ze: „De benen van Aiani liggen hier op mijn schoot”.

Toen Aiani dat hoorde, stond hij op en stak de handen uit naar boven en trok zijn twee lansen en zijn neksteun, waarop hij het hoofd steunde, er uit. Hij pakte ze op, ging uit het huis en liep weg. Daarop kwam hij aan zee en liep langs een verafgelegen kaap.

Toen hij aan zee was gekomen zei hij:

raso renggéaini anai na wo rai-bimbogha ienggéaigha. Raning-gamai onamaiengga rara ndau adogha kikanarao”.

Ra ndauangga iana maisa nipa-kubuino. Adoigha kiretitaio.

Otaiengga so riada rengga ndauo, adoigha kikana adagha. Maika so rirunagha ghoifuro ndauo. Maika adoigha kikano. Iosainaieggha so riunagha ndauo, adoigha kikano. Unagha rinasanai Remenei. Kikani tamoieka matangu nunggugha Aiani iana ndauo, iana maisa doarewo.

Maika sokaburo, sakuo, kao, wuara, kerutai kikanio. Aniang-ga iandu ma anadogha. Angha kiwasiengga rikori wosasakigha kawaiiki ndere anaio.

Maiengga inai kisikira ndau kiwarawario. Inai rinasanai Inuri Andei. Kisikira ndau kiwu nikorigha. Maika kiteki na urangha. Kiteki tamoiengga riadagha toa rengga nduno. Maika riruna toa makoina nduna. Maisoang-ga unagha iodina uranadogha. Kiti nunggugha wa iotaina uranadogha.

Iotai ndumbeka afa ra ma kikoaina nu ewomo. Inai kisikikamonieka owauri na nafagha. Owauri tamoiengga iafa: „Aninana ato da ma dirumagha”.

„Ik heb mijn benen op de schoot van mijn eigen zuster gelegd. Omdat ik daar door beschaamd ben geworden, zal ik naar zee gaan, dat de vissen mij opeten”. Hij ging de zee in en ging er in liggen tot het middel. De vissen zwommen langs hem heen.

Daarop ging hij opstaan en wierp eerst zijn lans de zee in en de vissen aten de lans op. Daarop gooide hij zijn neksteun er achteraan de zee in en de vissen aten hem op. Daarop nam hij een aanloop en gooide zijn hond de zee in en de vissen aten hem op. En toen ze die hond, Remenei genaamd, hadden opgegeten, ging die man Aiani zelf in de zee liggen tot aan zijn hals.

Toen hebben de haaien, de hamerhaaien, de zwaardvissen, de reuzenhaaien en de snoeken hem opgegeten en daarna zonk hij naar de diepte. Toen ze hem hadden opgegeten, is zijn gebeente aan land komen spoelen en daar blijven liggen.

Nu kwamen de moeders met haar beiden aan zee om naar hem te zoeken. Zijn moeder heette Inuri Andei (waarschijnlijk een dubbelfiguur, vandaar het gebruik van de dualis). Ze kwamen aan zee en pakten zijn gebeente op en kookten het in een pot. Toen ze daarmee klaar waren, kwam eerst zijn lans vrij naar boven. Toen kwam ook zijn neksteun naar boven vrij. En toen na een poosje de hond uit de pot gesprongen was, zagen zij een man in de pot opstaan.

Hij ging rechtop staan, maar hij ging niet naar het dorp waar zij woonden. Zijn twee moeders pakten hem en dansten om hem heen op het strand. Tenslotte zei zij: „Wees zo goed om met ons naar

Maika warimagha iafa: „Rani-tata rara ma dirumagha”.

Inai kisikirawuarieka mesi ragha ioaina ne rumagha.

Ioaro Rofonggigha ko mangga iamei ioai dikio. Maika kirkigha kitipaboi kikafa: „Rofono ani wea. Nunggugha iadighana Aiani”.

Maika nungguigha kiragha kikonéa inai kisio, kira ma kitirio. Kitiriengga kikafa: „Nunggu inoni iadigha Aiani”. Kitiriekira kirawuario.

Ioaieni sighaika Gharurigha kiwo ma ioai-dikio. Ioai dikiengga kitipaboi kikafa: „Gharuri anio”. Kirawuarieka kiragha onéa inai kisio kikafa: „Aiani ani ewomo. Kabo Gharuri anio”.

Maika Maitokigha kiwo ma. Iamei ioai dikio. Inai kisikira ma kitira Aiani inina. Kikafa: „Aiani inowako. Ara ma da ma aghaio”. Kiraiwi ma imaieka kiraromana oainawe damagha. Damagha wenasanai Ghopari Kinari.

Imai iafa: „Raiwarimagha inoni”.

Maika iona iafa: „Daido, aghu-ambarara ewomo. Raninggamaia raso renggéaigha anai na wo rikighaigha. Maika rara ndaue adoigha kikanarao. Andangga

ons huis te gaan”.

Maar de jongen zei: „Ik wil niet naar ons huis gaan”.

Toen verlieten zijn moeders hem en hij ging alleen in een ander huis wonen.

Na verloop van tijd, toen de Noemforen daar gekomen waren, ging hij in het geheim bij hen wonen. En de hunnen zagen hem voor een ander aan en zeiden: „Dat is een Noemfoor. Die man is een tweede Aiani”.

Toen gingen de mensen het aan zijn twee moeders zeggen en ze kwamen naar hem kijken. Daarop zeiden ze: „De man is een tweede Aiani”. Daarop verlieten ze hem.

Na verloop van tijd kwamen de lui van de Woisimi op diezelfde plaats en hij bleef bij hen. Daarop zagen ze hem voor een ander aan en zeiden: „Het is een man van de Woisimi”. Ze gingen bij hen vandaan en gingen aan de twee moeders zeggen: „Het is Aiani niet. Het is zeker een man van de Woisimi”.

Daarop kwamen de Windessiërs er aan en hij ging in het geheim bij hen wonen. Zijn moeders kwamen er aan en herkenden Aiani en ze zeiden: „Dat is Aiani. Kom hier, dan gaan we naar je vader”. Ze namen hem mee naar zijn vader en gingen het jongelingshuis, waar zij woonden, binnen. Dat huis heette Ghopari Kinari.

De vader zei: „Dat is mijn jongen”.

Toen zei hij: „Vader, je moet geen navraag naar mij doen. Ik was beschaamd, omdat ik mijn benen boven op die van haar had gelegd, en toen ben ik naar zee gegaan en hebben de vissen mij opge-

mini kirasadoraika kiwu ranikorigha kiteki na urangha. Teki na uranghaika rawe nunggu emodai ghéa. Maika roai di Rofonggigha. Dikini kiraika rame-rao. Ramerangga roai diki onamaia. Afa ronéaki ewomo. Kirao kikawo rainasanghaika tinawuarae roai dikio. Roaie nemanieka mini kisikiraghaika kiwuraio. Kiwuraika kikawo daida wa agho-aina rumanieni. Maika rara ma wa daida asiraraio. Aghafa dombara rawarababueni”.

Imai iafa: „Io, nemaniengga afa ara ma gho ewomo. Aghoai di ra na ruma sini”.

Iona iafa: „So raibinghani awui ma ioaina rumanio”. Maika iafa: „O aribinghani! Ambara paiki wa auasi ani ra karaba nina. Auno onaineniengga dagha bara sadoi ewomo. Bara paiki wario”.

Iafa: „Daido, onamaiangga awarawa rana bingha eno ewomo”. Inai warangga sado bina etio. Wui maika iafa: Aribinani ino-ni”.

Maika iafa: „Bina ani inowako mari ranidai sigha anao mato rawuieni. Onamaiangga rawu mamaghangga aghambenio maisa rawu inogha. Onamaiangga afa roaina rumani ewomo. Rawekaradiengga wetero”.

geten. Toen ze mij hadden opgegeten, hebben de moeders mij aangetroffen en mijn gebeente opgepakt en gekookt in een pot. Zodoende ben ik opnieuw weer mens geworden. En toen heb ik bij de Noemforen gewoond en mij verborgen gehouden als de onzen kwamen. Zo heb ik mij bij hen verborgen gehouden, maar ik heb het hun niet gezegd. Toen zij kwamen en mijn naam noemden, heb ik gezwegen en ben bij hen gebleven. Na verloop van tijd zijn dan nu mijn twee moeders gekomen en die hebben mij opgehaald. Daarna hebben ze mij bericht gegeven, dat U hier in huis woonde. En nu ben ik hier gekomen, dat vader mij kan zien. U zei „laten we in gedachten houden, dat ik verloren was gegaan”.

De vader zei: „Ja, ga dan nu nergens anders meer heen, maar blijf bij mij hier in huis”.

Hij zei: „Kunt U soms mijn vrouw ophalen om in dit huis te wonen”. Hij zei: „O je vrouw! Toen we jou niet konden vinden, is zij ver weg gegaan. Nadat men ons dit bericht had gegeven, zijn wij haar gaan zoeken, maar hebben haar niet gevonden”.

Hij zei: „Vader, zoek me dan maar geen vrouw meer”.

Maar zijn moeder vond na enig zoeken een vrouw, en toen ze haar bracht, zei ze: „Hier is je vrouw”.

Hij zei: „Die vrouw, die zou ik wel trouwen, als ik mijn lichaam had. Als ik dan voedsel zou gaan halen, dan zou U dat kunnen opeten als een tegenprestatie voor het feit, dat ik deze (vrouw) getrouwd heb. Maar dan kan ik hier niet in huis blijven. Dan zal ik er (wel) een apart maken”.

Iafa: „Awarawa bingha ona ineniengga afa aghoiwa bini ewomo. Aghoiwi iato misimimbu mama wa rambeni”.

Maika iona iafa: „Awe bini rawui onamaiengga afa roai ewomo. Mangga rafero”.

Inai iafa: „Anona iato resi ndu rafaka pata mato aesi ndu aghe-nana, sai fimbo anidura ghero”.

Maika anonaieka inai iesi ndu faka patagha, fana osaurigha. Faka mobeka warigha iesi ra ndune ianana patagha bogha. Ianagha saiengga iesi ma iro ghero. Kisi inai kikana mama. Oramoangga iesi ma sigha nduna ienana. Ienako saiengga iuai ma irogha makoina, ienako saro.

Iesi nduno ranaika ghamagha so mao urigha. Urigha moaiwi soiwi ndau, minana, ianduna sumbegha. Ianduongga inai iafa: „Warimaghani urigha moai-wini”.

Sarangga inai kisikira ndaue kiwarawario. Kiwara ndaueka kitira patagha wa mo ghero anaigha kikafa: „Kabo warimagha kabo ani adoigha kikanio. Maika ripata anaio”.

Kiwara na nafagha paikio. Kisi-

Zij zei: „Als je op die manier een vrouw zoekt, dan kun je geen vrouw houden. Je moet haar houden om met haar samen eten te halen, zodat ik te eten heb”.

Maar hij zei: „Als je me zo met deze vrouw laat trouwen, dan kan ik niet blijven leven. Dan zou ik wel dood kunnen gaan”.

Zijn moeder zei: „Als je het goed vindt dan klim ik naar boven en dan maak ik een ligbank en dan kun je er bovenop klimmen om er op te slapen en dan kun je er morgen weer af komen”.

Toen klom zijn moeder naar boven en bevestigde een ligplaats voor hem in de kruin van een ijzerhoutboom. Toen ze hem daar had bevestigd klom die jongen naar boven en ging boven op die ligbank liggen. Toen hij daar tot 's morgens gelegen had, klom hij naar beneden en ging met zijn moeder zitten eten en 's avonds klom hij weer naar boven om er op te slapen. Hij sliep tot de volgende morgen en daalde dan weer naar beneden en sliep tot de morgen.

Toen hij weer naar boven geklommen was waaide 's nachts de wind tegen de kruin aan. Hij viel om met kruin en al, en (de kruin) werd naar zee gewaaid, waar hij bleef en in het diepe zonk. Toen hij gezonken was, zei zijn moeder: „Mijn jongen is met boom en al gevallen”.

De moeders strekten verlangend de armen uit en gingen naar buiten om hem te zoeken. Daarop zagen ze, dat de ligbank naar beneden was gevallen en daar lag, en ze zeiden: „Onze jongen, die hebben de vissen zeker opgegeten, dat zijn ligbank hier ligt”.

Ze zochten op het strand naar hem, maar

kiwara paikiengga kira nde ona imai kikafa: „Warimagha wara-babunina”.

Imai iafa: „Oh, mimbara pai-kiengga ramuna unani ato kisi-kiwarababu mamanibeni”.

Imai sikefa unaghaika so ne renggaigha duo, so ne ghogha ndaueka piterao. Maisa imai sikefa ne adagha so ne renggaighaika uko we abo, so ne renggaigha ndaueka we saro.

We sarangga saigha ionéa imai iafa: „Aghadasa daida riaigha bewara. Daida rirumagha ghamagha somari. Iani ioaina osagha we dowako. So mariengga daida aragha aghonéa nunggu-gha ra reo mato kira ma kikoba osani ato moiwi ghero mato mimbuieni. Mimbui na osado-gha”.

Ionangga rinunggugha kira ma oba osagha. Kikoba paikio: osagha korako.

Ioaieka mani nandukigha kiro-ma. Maika iafa: „Mindokoko-warao!”

Ionéa beghagha rengga iafa: „Firumo, arokowarangga aghekapo rono wui ghareo mato sidoma daidai”.

Beghagha iafa: „Rawe onainiengga rawe paikio. Aghoausara wea arigha ghoifuri wea”.

Maika dafagha kiro ma iodina osafafagha. Maika Aiani ioaina

zonder succes. Daarna gingen zij de wal op en zeiden tot de vader: „De jongen is weg”.

De vader zei: „Oh, als jullie hem niet kunt vinden, zal ik deze hond doden, dan zijn ze met hun beiden tegelijk weg”.

Toen de vader de hond aan stukken had gesneden, wierp hij de ene helft weg en die zonk, en toen de andere helft, en die dreef. Het ging zover, dat de vader nog een lans stuk sneed; en toen hij de ene helft wegsmeet, sproot die uit tot een boom en de andere helft werd een casuaris.

Toen die in een casuaris veranderd was, zei de casuaris tot de vader: „Je moet de bezittingen van vader niet kapot maken. Het huis van vader is door de wind stuk gewaaid. Dit zit binnen in de ijzerhoutboom. Nu het (huis) stukgewaaid is, moet U de mensen oproepen om aan land te gaan en dan de ijzerhoutboom hakken, opdat hij met die boom naar beneden kan vallen en dan kunnen jullie hem er uit halen, uit die ijzerhoutboom”.

Op zijn bevel kwamen toen zijn mannen de ijzerhoutboom hakken, maar ze slaagden niet; de ijzerhoutboom was te hard. Na verloop van tijd kwamen er twee vogels aanvliegen en hij zei: „Hebt medelijden met mij!”

Eerst zei hij tot de kraai: „Vriend, trek wat veren uit waar ik gebruik van kan maken, dat wij naar mijn vader kunnen vliegen”.

De kraai zei: „Zoiets zou ik niet kunnen doen. Blijf je prauw straks maar afwachten”.

En toen kwam de kakatoea aanvliegen en hij ging boven op de stomp van de ijzer-

osadogha iona iafa: „Firuma, arokokowaranga aghekapo wui ghareo mato sidoma daidai”.

Ma osagha maisa pakubuingha moiwi ma irogha. Maika dafagha ionéa imai iafa: „Ara ma ato awu ariwarima. Osami afa mari nina moiwa ariwarimani ghero”.

Maika imai ionéa inai kisikiragha kitara rudo osadogha. Kitedari, kitedari paikio. Maika inai kikafa: „Atedari paikio. Kabo osa saiori inina”.

Maika ionéa rinungguigha kiwu manggigha kiragha kitomo osagha wario. Kitomoieka kikisaghaio oba gaighaifono. Maika kiwuio.

Wuieka kiraiwi ndeika ienggéa risagha gogoko, risagha roo. Orasangga imai iateina ripatagha wario. Ianana wea afa wo ewomo. Maika imai ionéa iafa: „Aghana onaineni fimbo enoani wu ado wa kanieni?”

Maika nibunina. Nidurua. Ofa nikorigha anai na patabogha. Maika inai kisikira ma tefa nikorini ghoana, kikafa: „Tombo ona rengga wegga wea”. Renggagha weteki we nunggugha. Maika kiwu urangha kiteki paikio wa we nunggugha. Kikafa: „Nemani warababue imaianina”.

houtboom zitten en Aiani zat er binnenin en zei: „Vriend, als je medelijden met me hebt, trek dan wat veren uit, dan kunnen we naar vader vliegen”.

Hij beet de ijzerhoutboom tot midden in toe door, zodat hij met hem naar beneden viel. Toen zei de kakatoea tot Aiani's vader: „Kom je zoon halen. De ijzerboom is volgens zeggen omgestort en met jouw zoon naar beneden gevallen”.

Toen zei de vader tegen beide moeders, dat ze de hand in de ijzerhoutboom moesten gaan steken. Zij trokken maar aldoor aan hem, maar het lukte niet. Toen zeiden de moeders: „Wij hebben hem er niet uit kunnen trekken. De ijzerhoutboom zit er zeker voor”.

Toen gelastte de vader zijn mensen om de bijlen te halen en ze gingen de boom openleggen. Daarna spleten ze hem open en hakten hem in de hele lengte open. Daarop pakten ze hem op.

En toen ze hem aan land gebracht hadden, deugde zijn been aan de ene kant niet meer, maar aan de andere kant was het nog goed. 's Morgens maakte zijn vader de ligbank voor hem. Daarop bleef hij maar liggen, want roeien deed hij niet. Daarop zei zijn vader: „Als je zo blijft liggen, wie zal dan vis halen, dat we eten kunnen?”

En toen verteerde hij en viel uit elkaar. Slechts zijn gebeente bleef boven op de bank liggen. Toen kwamen zijn moeders om te proberen zijn gebeente nog eens te koken, daar ze bij zichzelf zeiden, dat het zeker wel net als eerst zou gaan. Eerst hadden ze hem tot mens gekookt. Maar nu haalden ze de pot en kookten hem zonder er in te slagen hem een mens te

Kiwu nikorigha. Kiwaienggi na anagha. Kiwaiana nikorighangga negha katowi na anagha nduno we nosa, negha katowi nduno we uio.

Kepala van Paradoi.

86. Wederopname van een kind in de samenleving.

Raghoi. Bingha rinasanai Ghaimoti. Maika raiwa unagha. Raiwaika anggoigha iesi ndu, io ribingha. Saieka mangha ra makoina. Bingha ioaina rumagha. Maika anggoro ioi makoina. Maika mangha ragha iede uri-gha. Maika anggoro iamosa ghero.

Maika bingha wu abo, so anggoigha. Maika mangha iuana bingha: „Atanowa mo ewake?”

Maika bingha iafa: „Raika. Raso abogha”.

Saieka mangha iua naiwigha. Raiwa unabawagha ndero iuseri iosaina abogha. Onagha rinasanai Kene.

Maika anggoigha iesi ndu ra ma dogha ndero, io ribingha. Maika rumagha diko. Maika Raghoi ra ma ionama rumagha ndau. Maika iedeora anggoigha na rumagha. Maika anggoigha iamona dogha ndau. Maika Raghoi iangha dia na buramui-gha. Maika bingha iatada ang-

maken en ze zeiden: „Nu is het een verloren iemand”.

Ze namen zijn gebeente en begroeven het in de aarde. Daarna sproot het ene uit de aarde op tot een sagopalm en het andere tot een pisang.

Raghoi en zijn vrouw Ghaimoti. De man ging jagen met zijn hond. Toen klom er een krokodil naar boven en cohabiteerde met zijn vrouw. De volgende dag ging die man weer weg en zijn vrouw bleef thuis. Toen cohabiteerde de krokodil nogmaals met haar. Toen kwam de man van de bovenstroom en de krokodil schoot naar beneden.

De vrouw nam een eind hout en gooide dat naar de krokodil. De man vroeg zijn vrouw: „Wat valt daar?”

„Ik ben het”, zei de vrouw. „Ik gooi met een eind hout”.

De volgende dag sleep de man zijn mes en ging jagen met zijn grote hond aan de wal, maar bond hem met een touw aan een boom (opdat n.l. de hond zijn terugkeer niet zou verraden). Die hond heette Kene.

Daarop klom de krokodil naar boven en ging de kamer binnen en cohabiteerde met zijn vrouw. Het huis schudde er van. Toen kwam Raghoi er aan en bespiedde het huis van buiten. Daarop overviel hij de krokodil in huis. De krokodil vluchtte de kamer uit, maar Raghoi raakte hem met een pijl. De vrouw snelde achter de krokodil aan naar buiten. Daarop schoot

goigha ndauo. Iata ndaueka iangha dia makoina. Maika sasara anggoigha rewoio. Maika sasara bingha.

Maika wu anggoikuigha soki ana wetero. Maika wu nungguikuigha so ana wetero. Wu nunggughai-ka wei ana na iofidogha. Iana-naika iamobuari. Ianana ruma-gha.

Doragha munhangga nunggu-kugha iuna doragha we susi. Iumbeka rada ronina. Maika iofi gaieka iamosa ma irogha. Maika rada ma uigha nieugha. Maika uigha mao. Negha mo ghero. Maika wuke iano. Iangha titi-wangga nibanina.

Nibaika ra ma kirinugha sigha ioaina. Maika ianitue sira nura-paisangha. Maika wuki raiki, iosare iana adoigha. Maika iana wipagha wei iana na oragha saio. Iana sa paikieka nibuosoi ma anagha.

Maika ragha iasa figha na dogha. Maika wusana fighaika fere iana. Maika iotai makoina. Maika ragha si dangha. Maika ragha sira safaigha wa anai awu-dogha.

Maika wu kanagha ra iana manigha. Maika wu gharaisina-gha seka sagha, poromanina, poromana furefagha. Maika asigha ua rudo niareigha. Maika sigha fere iana. Maika sagha poroma.

hij haar ook. Daarop wilde hij eerst de krokodil en toen de vrouw. (In haar buik vond hij haar kinderen, deels mensen, deels krokodillen).

De kinderen die krokodil waren, nam hij op en smeed ze apart, en de kinderen, die mens waren, smeed hij apart. En dat menselijke deed hij in een orchidee en liet hem daar achter en bleef in huis.

Als het regende, dronk dat kind regenwater bij wijze van melk. Tenslotte kon hij al goed kruipen. Toen brak die orchidee en hij viel naar beneden en hij kroop naar de stam van een pisang. De pisang was rijp en er viel er één naar beneden. Die nam hij en at hem op. En toen hij ze totaal had opgegeten, was hij volwassen. Daarop ging hij weer naar hun dorp en bleef daar. Naar boven ziende zag hij een visspeer. Hij nam ze mee en ging er vis mee speren. Hij pijlde een soort van garnaal en legde hem in de zon. Maar het gaf niet, dat hij hem in de zon legde, want hij verrotte en hij smeed hem op de grond. (Het in het wild opgegroeide kind had geen begrip van een menselijke samenleving en moest daar eerst zich inleven). Daarop ging hij heen en peuterde wat sago uit een pak. Toen hij die sago rook, viel hij bewusteloos neer. Daarna stond hij weer op, ging heen en zag brandhout. En toen zag hij een droog stuk brandhout in de haard liggen.

En toen nam hij de boog en schoot een vogel. Vervolgens nam hij een rotan en wreef vuur (door die rotan krachtig over een plankje te trekken), zodat het opvlamde uit de boomschors. De rook sloeg hem in de neusgaten en hij viel weer

Maika iotare sasara mani. Maika iuni na sagha.

Maika we wanggéa ndau wa ianona sagha. Maika iafa: „Ineni iari kabo kana ana we sa imaia”.

Maika iitabeina figha we ndau iunana sagha. Ungha roika wu tere iano. Iangha mobeka fe makoina.

Maika rawara rumagha. Maika wu naimagha sumo wanggéagha iafa: „Ineni kabo tumo ado na naima imaia”.

Maika ra iana fogha, sasari na naimagha. Sasarieka we sasaoio na aragha. Sasoieka sira sagha nina. Iuna ado iananina. Maika ra iana saigha makoina. Sasari weuwai. Maika ragha muno anggoigha.

Ra ma sira siwagha wa sarana kirirumagha. Maika we anggoigha sasoio, mesi fama siwagha, iowa, iana rifodaigha. Iangha rianggoidaigha iowa makoina.

Maika wu safawaigha ghado buramuigha. Maika ra muna nunggugha, rinasanai Nufandoi. Maika muna nunggughaika wu nungguworaigha raiwi ma rirumagha mao. Raiwimaika iowa satopéana. Maika uwaweio, ienako.

Maika imai bawagha wo saika iiawara siwagha wa warimagha fambegha. Maika raisai wo

bewusteloos neer. Het vuur vlamde op. Daarop ging hij de vogel staan villen en roosterde hem op het vuur.

Daarop stak hij zijn hand uit om het vuur te voelen. Hij zei: „Dit is zeker zulk vuur, waardoor wij eten kunnen”.

Daarop haalde hij de sago er uit en bakte ze in het vuur. Toen hij ze goed gebakken had, legde hij ze terzijde en at er van. Na het eten viel hij weer bewusteloos.

Daarop ging hij in het huis zoeken. Hij pakte een mes en sneed zich in de hand en zei: „Dit is zeker zo'n mes, waar we vis mee snijden”.

Daarop ging hij een varken pijlen en vilde het met het mes. Vervolgens roosterde hij hem op een rekje. Daarna keek hij naar het vuur en braadde het vlees en at het. Vervolgens ging hij nog eens heen en pijnigde ook een casuaris. Die vilde en rookte hij. Daarop doodde hij een krokodil.

Toen kwam hij er aan en zag een trom in hun huis hangen. Hij roosterde de krokodil en begon in zijn eentje te trommelen en te dansen en van zijn varkensvlees te eten. En als hij van zijn krokodillenvlees had gegeten, ging hij weer dansen.

Daarop nam hij twee soorten pijlen. Hij ging heen en doodde een man, Nufandoi geheten. Vervolgens nam hij het hoofd van die man en bracht het naar zijn huis toe. Hij danste tot de ochtend. Toen werd hij slaperig en sliep in.

Maar zijn vaders oudste broer hoorde de jongen trommelen. Hij keerde om en roeide naar beneden. Daarop vroeg hij

ghero. Maika iuana matau imai iafa: „So aghoaina rumaghani eno ioai na?”

Maika imai iafa: „Oitawo. Kabo ramuna aribimboghaika rawu anggoikugha rasoika wetero, nungguku ani raso ndu ianana iofidogha, maika kabo nibaika fama siwa”.

Maika imai iesi ndu wa wuio. Maika kikakai wa nibao. Maika imai ribawagha iesi wari makoina nduna, kipesi. Maika wari-magha iaka imaiki wa kipesiegha.

Maika anonaieka kiwui koiwi ma kirinugha. Maika kira ndune kiwu risaidaigha ghado rifodai-gha ghado risiwagha. Maika ionawa rinungguworaigha. Kitoiwara kiwuko, koiwi ma rumagha kitaghaiwi. Kitaghaiwieka saieka kika niabogha. Kika niaboghaika ke umamegha ke wa iawaro. Iawaieka nitatako. Kiwe ribingha wuinina. Wuie kikoai na nugha nina.

Ghenari-Saifoni.

de eigen vader: „Zeg, woont er iemand in het huis, waar je woont?”

De vader zei: „Neen. Toen ik je zuster heb gedood, heb ik zeker die krokodillen-jongen aan de kant gegooid, en dat menselijk kind naar boven in een orchidee, en die is misschien groot geworden en slaat nu op de trom”.

Zijn vader klom naar boven om hem te pakken. Maar ze waren bang voor hem, daar hij volwassen was. Toen klom zijn vaders oudste broer weer bij hem naar boven en ze grepen hem. En die jongen was er bang voor, dat zijn vaders hem vingen.

Toen hij dat had toegelaten, namen ze hem mee naar hun dorp. Daar gingen ze naar boven en haalden zijn casuarisvlees en zijn varkensvlees en zijn trommel. Daarop mopperde hij om zijn mensenhoofd. Ze legden aan, pakten het en brachten het naar huis, waar ze voor hem een initiatiefeest zongen. De dag daarop doorboorden ze zijn neus en vervolgens gaven ze hem een lendendoek van pisangschors te dragen. Dat wilde hij toen niet. Ze lieten hem trouwen en daarna zijn ze in dat dorp gebleven.

87. De man, die zich in het bamboebos terugtrekt, omdat hem de pap wordt misgund.

Rinasanai Werani. Inani Nuwoi. Inai we wiwigha. Maika Werani iuraba wiwigha minana ioaina araigha we dogha. Maika kitasaiwara Werani. Maika wo kakadurima inenima. Wo ma wo kakaduri ma Kaifuri. Wo fono

Hij heet Werani en zijn moeder is Nuwoi. Zijn moeder had hem pap gegeven, maar hij was boos over die pap, liep weg en ging in de bamboe's zitten. Toen gingen ze (het bamboebos) openleggen om Werani te vinden. Hij kwam regelrecht hierheen roeien en roeide regelrecht

minana Erari. Wo fone minana nusa Pamai. Saghaiwa riaraiwa nasana Sinoioi, ioaina Erari.

Maika Pamai binggigha kikagha araigha wario, kiraiwa kiriroragha Komburiwaghahi. Minana Maisori. Ioaina sarana Rumboi nubungguagha.

Ghaifoani-Nubuai.

naar Kaipuri. Hij roeide naar achter en bleef in Erari en op het eiland Pamai. Zingend kwam hij aan met zijn bamboe Sinoioi en bleef in Erari.

De vrouwen van Pamai spleten de bamboe om hem te vinden en brachten hun knuppel mee, genaamd Komburi Waghahi. Die is bij Maisori en hij bleef hangen in Rumboi, midden in het dorp.

88. Initiatie bij de Binnenlanders van het dorp Saifoni achter Nubuai.

Inai Arawobinanggu. Rikugha nasana Refero. So dangha so ma wimagha ienggéa. Maika iamoko sa, ioaina anasawugha. Maika kiwu naiwigha, kimumbari ndero. Maika oaidamaiki.

Maika kiwu fo, kiwu saro, kiwu fio. Maika kiraiwi ma aghaidogha. Maika rikugha osaina aghaidogha. Maika kiwe onagha na sapioaigha.

Maika Waisimai siro. Sieka ra sa. Maika titikinina odi rudo worodogha. Maika rana woruo iana anandana. Maika iuareraki. Maika inawa kipeinina.

Maika kiwu kerabobokigha, kipanggi. Maika kiniraraigha gharuwiengga kiwe nunggu wéa. Maika kiraiki regha oai damaikio. Maika kiraiki ma regha kikartena ruma bawagha.

Oaieka onamaia kiwewa kikang-

De moeder Arawobinanggu en haar kind Refero. Hij had een meisje met een stuk brandhout tegen het been gegooit en daarom was hij stroomopwaarts gevlucht en ging in een bamboestoel zitten. Men nam messen en trachtte hem er uit te hakken. Daarop ging men hem in een jongelingshuis bewaken.

Ze haalden varkens, casuarissen en sago-koekjes en brachten die binnen in de wortelstoel, want hun kinderen stonden binnen in die wortelstoel. Daarop zond men een boodschap door middel van Hibiscustakken.

Toen zag Waisimai (de initiatiedemon) het en kwam naar boven. Allemaal sprongen ze in zijn mond. En na twee dagen at hij een groente en spuugde hen weer uit. Maar toen waren ze dood.

Daarop nam men doornige stokken en ze sloegen hen. En toen stroomde hun bloed er uit en ze herleefden weer. Daarop bracht men hen aan land en bewaakte hen in het jongelingshuis. Daarop brachten ze hen aan land en maakten een groot huis.

Nadat ze zo een tijd hadden gezeten, wilde

gai. Kiwu sapioaigha kitoadakio. Oramoangga enogha ra wari bingha, enogha ra wari bingha. Maika saiengga kiraiwi makoina sigha. Maika kiwu naiwigha adasa rumagha. Maika kiwe ruma boma kaisaikio.

Maika kiribina bawagha ra karabanina. Maika kiwu fo paiki. Fimbo kirawari ma fimbo ki ra sado fimbo kikana fo.

Kepala van Saifoni.

men hen bepijlen. Men nam Hibiscustakken en wierp ze hen achterna. En 's avonds ging de een naar de vrouw van de ander en ze brachten haar de volgende dag weer op diezelfde plaats. Daarop namen ze messen en vernielden het huis en maakten zich ieder voor zich een klein huisje.

Maar de volwassen vrouwen van hen bleven weg. Ze slaagden er eerst niet in een varken te pakken, maar dan gingen ze er naar zoeken en dan vonden zij een varken en pijlden het.

X. DE VERBORGEN VADER.

89. Ghaghi, de verborgen vader.

Ghaghi. Kikoina kiriruma maika kiwo kiwe da. Ko maika ribingha we gogoko. Maika kikoaina no binggigha kiwe ro. Ribingha we gogobeka ioaiwa ghomino etio. Maika kikoaiwa kirighominggigha ioaiwa we nandara ruo.

Maika Ghaghi iurako iafa: „Rari bawani rao afa roaiwa ghomina endu ewomo”.

Maika iurabeka iokowa ridogha. Maika iateina riruma bomagha, maika wu rinighaifafagha, raiwagha ianako. Maika nighaigha we daio. Maika sumo nighaigha we wanggéagha, sumoki we esa, sumo wanggéa banggaikena. Maika iunggi rana woruo.

Maika Sapari we riepamanigha

Ghaghi. Ze woonden in hun huis en gingen een raak houden. Toen ze teruggekeerd waren, was zijn vrouw gierig (voor de gezellen) en hij kreeg maar één slaaf. Maar de andere vrouwen, die er woonden, waren gul. Daarom kregen zij elk twee slaven, die zij mocht houden.

Toen werd Ghaghi boos en zei: „Ik ben de voornaamste en ik krijg geen twee slaven om te houden”.

Uit boosheid trapte hij zijn kamer uit elkaar en maakte zich een klein huisje. Daarop nam hij zijn uitgeschoten klapperspruit met zich mee en plantte ze. En toen die klapper vruchten kreeg, sneed hij de klapper in de bloemtros om palmwijn te tappen en tapte vijf bloemtrossen aan. Hij had er twee nachten van gedronken.

Toen stak Sapari (= Morgenster) zijn

dura ghero urana nighaigha uri-gha. Maika Sapari iesi ghere iuna Ghaghi riesagha. Saiengga Ghaghi rama, wara paiki wa esa. Saieka ra ma suki makoina. Ramaika Sapari iesi ghero. Maika Ghaghi ioaimana nigharo urigha. Maika Sapari iesi gheika Ghaghia iasandori.

Maika iamondora Sapiaieka maika iafa: „Anona iato rawe rewangua wen”.

Maika Ghaghi nitatoko.

Sapari iona iafa: „Anona iato rawe raibinaiwogha, rawe we aueni”.

Ribinaiwo nasana Mandanamake.

Maika Sapari iafa: „Mato rawe raiaiwoniengga awu ana bingigha enoini”.

Maika Sapari raiwagha ieama binaiwoewaranagha so ndauo. So ndaueka so di wiamagha nisusigha. Maika wiamagha nisusigha sasa naghao. Maika ninagha saranina. Maika ioaiwa warimagha.

Maika imai wewa famuna wari-
magha fero. Maika wiamagha
ionauri iafa: „Ioaia fino, rawe
sairani kitaghaina ianinggusara
kuigha fino wa imai”.

Maika we wariboigha kitaghara.
Maika ionéa mangguigha kira
ndau kitaghara makoina. Ianing-
gusara warimaigha paikieka wu

trap uit naar beneden op de kruin van de klapperboom. Sapari daalde naar beneden en dronk de palmwijn van Ghaghi. De volgende dag kwam Ghaghi en zocht tevergeefs naar palmwijn. De dag daarna kwam hij ze weer tappen en 's nachts daalde Sapari naar beneden. Maar Ghaghi was stilletjes in de klapper gaan zitten, en toen Sapari naar beneden kwam, greep Ghaghi hem vast.

Toen hij Sapari vastgegrepen had, zei deze: „Vind goed, dat ik je een bord geef (om los te komen)”.

Maar Ghaghi weigerde.

Sapari zei: „Vind goed, dat ik mijn liefdesmedicijn aan jou geef”.

Zijn liefdesmedicijn heette Mandanamake.

Sapari zei: „Dan geef ik je mijn liefdesmedicijn en dan kun je een vrouw trouwen”.

Toen nam Sapari het mee, brak er een twijgje af, en wierp het naar buiten, tegen de borst van een meisje aan. Daardoor begon haar borst te jeuken en zij krabde er aan en werd zwanger. En ze kreeg een jongen.

Maar de vader (van het meisje) wilde de jongen doodslaan. Het meisje verbood het hem en zei: „Laat hem maar in leven blijven. Ik zal een initiatiefeest houden waar men kan komen zingen, en dan kan hij de jongens eens nakijken naar zijn vader”.

Daarop lieten ze de jonggezellen zingen. Toen zei ze, dat de getrouwde mensen te voorschijn komen om ook te zingen. Hij inspecteerde de jonge mensen, maar vond

mana bawaigha ndauo kitaghai makoina. Maika Ghaghi iadi-ghani we mana bawa. Maika ianinggusaiki paikieka wiamagha iuana nugha iafa: „So mimi minda titiwanina ma?”

Maika kikafa: „Mana bawagha Ghaghi mesieka ianana ruma-gha”.

Maika wiamagha ionéa iomofi kisikiragha onéa Ghaghi. Maika Ghaghi iona iafa: „Wisiwera we rana”.

Maika onakorabeka iotare rada-kio. Kiraiwighaika iesina epama-nigha. Maika saghara rirangha. Maika warimagha ianibari iafa: „Daidani imaia”.

Maika wiamagha imai ningga-maró ianiko iafa: „We mana bawagha wéa ranitataio”.

Imaiki inaiki kikamobuaiki.

Kikoaieka warimagha ianiba ado. Maika inai iona iafa: „Aghani ba. So waribogha anieka wowa adogha eno wa aghani wéa. Aghari bawani wéa afa wo wu ado ewomo. Mana bawa ianana rumani wéa”.

Maika warimagha ianiko korako ra ma imai fono. Ianike iafa: „Daida, awe ra na ado ma ranio”.

Maika Ghaghi iona iafa: „Aru-ra reigha kato aede fonangga awu adoweni. Awuiengga aghan-gha nieni”.

Maika rura reigha, iede fombe-

niets, en toen haalde ze de oude mannen te voorschijn en die zongen ook. Nu had Ghaghi zich veranderd in een oud man. Toen hij hen zonder hem te vinden had geïnspecteerd, vroeg het meisje aan de dorpelingen: „Zijn jullie wel allemaal hier gekomen?”

Ze zeiden: „Alleen de oude Ghaghi zit nog in huis”.

Daarop zei het meisje tegen haar grootouders, dat ze Ghaghi moesten gaan oproepen. Maar Ghaghi zei: „Ik lig met de koorts”.

Toen ze hem bars toespraken, stond hij op en liep achter hen aan. Ze brachten hem mee en hij klom de trap op. Daarop zong hij zijn gezang. Toen begon de jongen om hem te huilen en zei: „Dat is mijn vader”.

Maar de vader van het meisje begon van beschaamdheid te huilen en zei: „Het is maar een oude man en hem wil ik niet”. De vaders en moeders liepen bij haar weg. Na verloop van tijd huilde de jongen om vis. Toen zei zijn moeder: „Huil maar flink. Als het een jonggezel was geweest, dan zou hij een vis zijn gaan halen, dat je kon eten. Je vader is echter maar een oud man en die gaat geen vis halen. Die oude man blijft maar hier in huis liggen”. De jongen begon hard te huilen en liep naar achter naar zijn vader. Huilend zei hij: „Vader, geef mij vis om te eten”.

Ghaghi zei: „Open de vloer en kom van achter om de vis te pakken. Pak ze op en eet er van”.

Hij opende de vloer en kwam van achter

ka wu adoigha ana aragha. Maika iangha paiki na adoferaigha ana. Maika raiwa fono iababe inai iafa: „Auno wa dai-dai nigogopeio. Nemani aghani-ma daida we we rai adoni”.

Maika saieka ianiba uio. Maika ra fone ionéa imai iafa: „Daida, awe rana uio”.

Maika imai iafa: „Arura reigha iato awu uini”.

Maika wu uigha, ianggi paiki na negha. Raiwa fono iababe inai iafa: „Auno wa daidai nigogopeio. Nemani anima raiuini ma daidai we we rai ui ineni”.

Maika saieka ianika rifu makoina. Maika inai iedeada warimagha fono iafa: „Manabawagha nionainenieka uraini”.

Maika saieka iasona rikowaigha ghado rikanaigha. Maika imai iana manduga. Maika manduga iamosa ghero. Maika imai wu manigha raiwi na rewogha ndauo. Maika imai ioba kaghana danggigha, maika weporoma sagha. Maika iafa: „Nunggu tinggu ani rangga rawe manini ndae uni nifafa”.

Maika manigha iotaina sadogha nduno. Maika iodi iosaina rikanaigha we bogha.

Maika nunggu matangu ragha usagha kaghanadanggigha makoina. Maika matangu iodi nda saiani na sagha. Saianieka iotaina sadogha nduna. Maika ragha sunana masina, maika we wari-

op de brug de vis pakken. Hij at ze tot op de graten na op. Die bracht hij naar achter en liet ze zijn moeder zien en zei: „U zegt, dat vader niet deugt. Kijk dan eens hier: vader heeft me deze vis gegeven”.

De volgende dag hilde hij om pisang. Hij ging naar achter en zei tot zijn vader: „Vader, geef mij pisang”.

De vader zei: „Open de vloer, dan kun je pisang nemen”.

Daarop nam hij pisang en at ze op één na op. Die bracht hij naar achteren en liet hem aan zijn moeder zien en zei: „U zegt, dat vader niet deugt. Kijk dan nu eens naar deze pisang; vader heeft mij deze pisang gegeven”.

De volgende dag hilde hij weer om pinang. Toen ging de moeder achter de jongen aan uit het achterhuis en zei: „Als die oude man zo is dan staat het er”. De dag daarna nam hij (Ghaghi) zijn pijlen en zijn boog. Toen schoot de vader een zeearend en de zeearend viel naar beneden. Toen nam de vader die vogel mee naar de kaap buiten. Daarop hakte de vader brandhout van een motoa-boom en liet een vuur opvlammen. Hij zei: „Als ik een echt mens ben, dan kan ik deze vogel in het vuur doen en hem verbranden”.

En toen herrees die vogel weer binnen uit het vuur. Hij daalde neer en ging boven op zijn boog staan.

Toen ging die man zelf weer brandhout van de motoa-boom splijten en sprong zelf in het vuur en verbrandde zich in het vuur. Daarna herrees hij uit het vuur. Toen ging hij in het water een bad nemen en veranderde in een jonggezel.

bonina.

Maika ra ma sa sigha gha wu sarako pondisi, aiso, maika nisinio. Riburinie. Maika ra ma rumagha.

Warimagha ianimgha siri iafa: „Daidani raiwa manigha ma”. Iata fone wu manigha ri imai.

Maika iede fone ionéa inai iafa: „Aedegha asi daidai. Daidani we waribonina”.

Inai iede fone siri wa niroigha. Niroika inai wewa ioaina wo ienggéaigha. (Maika imai iafa:) „Auno wa ra nigogopea”.

Maika iodideri paiki, nikorake ioaina ienggéaboi na.

Maika warimagha iafa: „Mina, auno wa daida wa nigogopeio”.

Maika inai iafa: „Rasipaboi rafa „tombo mana bawanieka” rona-wara. Rasi wa we waribo unaineni rawo wa ronéa daida kikoaina ineni ewomo”.

Maika saiengga iateina ghagha kiwo ma imai. Maika kitoro ma kirumarenggagha. Maika mamboigha kirekitara kiribimbo-gha.

Maika Ghaghi ninggamaiwa imai kikonawarieghaika ra ma nokigha wetero ioai diki. Maika iondagha kiwu ghagha ghado aigha. Maika kikusa ghagha na rumagha. Ra maika wara paiki wa Ghaghi.

Maika iafa: „Orasa ghofurieng-

Daarop ging hij weer naar dat vuur daar en pakte zilveren, celluloid en gevlochten armbanden en versierde zich. (Ook) zijn neusversiersel. Daarop ging hij naar huis.

De jongen keek op en zag hem en zei: „Vader brengt een vogel mee”.

Hij snelde uit het achterhuis toe en pakte de vogel bij zijn vader.

Daarop liep hij naar achter en zei tot zijn moeder: „Kom eens, dan kun je vader zien. Vader is in een jonggezel veranderd”. De moeder kwam van achter en zag, dat hij knap was. Daarom wilde de moeder op zijn schoot gaan zitten. (Maar de vader zei:) „Je zei, dat ik niet deugde”. Maar het lukte hem niet haar er af te laten glijden, want ze bleef met geweld op zijn schoot zitten.

De jongen zei: „Moeder, je zei van vader, dat hij niet deugde”.

De moeder zei: „Ik heb me op hem verkeken en zei: „dit is stellig een oude man” en geschimpt. Nu ik heb gezien, dat hij zulk een jonggezel is, ga ik het zeggen aan mijn vaders, die hier niet wonen”.

De volgende dag maakte hij een prauw en gingen ze naar de vaders. Ze legden aan bij hun voorhuis. Toen herkenden de broers hun zuster.

Maar Ghaghi was beschaamd, omdat de vaders hem beschimpt hadden en ging apart naar anderen en woonde bij hen. Toen namen zijn zwagers de prauw en allerlei dingen en hesen de prauw in huis. Tevergeefs zochten zij echter naar Ghaghi.

Hij zei: „Straks zullen jullie je zuster niet

ga afa miti mindibimboni ewomo".

Maika Ghaghi wu bingha kisi-kiwo. Kiwo ghagha duna rewogha. Maika kisiesina rewogha ida kirirumagha kikoainina. Kimina nina afa mamboigha komaki ewomo. Oainina.

Tomasi-Nubuai.

90. Seraraikuni en Insosi.

Winuri ioai karaba, ioaina ridamagha wetero. Mangha Seraraikuni ioaina nusagha wetero. Ioaiweteika Winuri woraigha katopéa akagha. Maika Raikuni ionausara tina wa kowaighaika iangha di Winuri woraigha. Maika nisusigha sasaika naghao. Maika ninagha sarao.

Maika imai Munibiraki.

Maika Winuri ioaiwa rikugha na rumagha, rinasanai Mundi. Maika Munibiraka ra wu fio wario.

Winuri ioaiwa riwarimagha ieasagha kaio, kaieka konéa Ghoai-gha kitaghara wa keiwa Mundi.

Maika warimagha ianinggusara imaikigha nitatakio. Maika imai iona makoinaika Rumbo-ukigha Fa-ukigha kiwo makoina kitagharo, afa imai saghai di ki ewomo.

Maika inawa Seraraikuni wo na Rumboiafai, ranabuino Seraraikuni wu riadagha ra ndau, saku-

meer zien".

En Ghaghi nam zijn vrouw en ging met haar weg. Toen ze in de prauw zaten zonk die op de kaap. Ze klommen op de kaap aan land en zetten er een huis om in te wonen. Ze bleven er, maar de broers kwamen niet naar hen toe. Zij zijn daar gebleven.

Winuri woonde ver weg, apart in een jongelingshuis. De man Seraraikuni woonde apart op een eiland. Op een keer stak het hoofd van Winuri boven uit de dakbedekking. Toen besprak Raikuni zijn pijn en raakte Winuri in het haar. Haar borst begon te jeuken en zij krabde er aan en werd zwanger.

Haar vader was Munibiraki.

Winuri bracht haar jongen groot in huis, hij heette Mundi. Munibiraki ging sago voor hem halen.

Ze bracht hem groot tot hij tanden kreeg en toen droeg ze die Binnenlanders op een initiatiefeest te maken voor het aanbrengen der ringen bij Mundi.

De jongen keek de vaders na, maar hij wilde hen niet. Toen zei haar vader weer, dat de lui van Rumbo en die van Fa ook moesten komen zingen, maar zijn vader was niet bij de zangers.

En toen kwam Seraraikuni van Rumboiafai; midden in de nacht nam Seraraikuni zijn lans en kwam te voorschijn;

ri na sairagha. Seraraikuni ieng-géa nigogoko afa niro ewomo.

Maika Mundi iodi ndau, fesio, iafa: „Daidani imaia”.

Maika Winuri iafa: „Afa afesa waribo eno ewomo! Afesa mana bawagha waie?”

Maika saieka Seraraikuni kiwo-wuara warigha kisi inai. Kowuarieka warimagha ianikakoraba imai. Maika Munibiraki fandi ghaghaika iarina Winuri rifigha, winighaigha koiwi ada rimangha. Maika Winuri iafa: „Munibirako, awoiwa ra wa? So waribo anieka rawui wéa. Mana bawani we ranitataio”.

Maika iafa: „Warimawako ianiba imai korabeka rawoiwamisi ma imai”.

Maika woiwieka iafa: „Fofu, awoiwa ra ma daida rinusagha Faiarumboi”.

Maika wo fosorana Seraraikuni rirumaghaika imai maina, wari-magha iesi ma imai rumagha nduno. Maika Mundiraki wu wimagha Winuri raiwi ma rumagha, kisi mangha ioaro.

Mundiraki iesi ghere wu figha nduno, wu nighaigha. Maika Winuri kisi mangha Seraraikuni kikoare imai wowuaki.

Maika mangha iona bingha we wiwiroika bingha ionawari, iafa: „So aniroika aunara we wiwiro”.

Maika Seraraikuni ionéa wari-magha Mundi iafa: „Aede awu

hij liep (op die lans) te steunen bij het feest, want Seraraikuni was slecht ter been en niet knap.

Toen sprong Mundi te voorschijn, pakte hem vast en zei: „Dit is mijn vader”.

„Je hebt geen jonggezel vastgepakt”, zei Winuri. „Waarom pak je die oude man?”

De volgende dag ging Seraraikuni bij zoon en moeder weg. Daarop huilde de jongen hard om zijn vader. Daarom maakte Munibiraki de prauw reisvaardig, laadde de sago en de klappers van Winuri op en bracht haar achter haar man aan. Winuri zei: „Munibiraki, waarom breng je me weg? Als het nu een jonggezel was, dan zou ik hem wel trouwen. Die oude man maakt mij afkerig van zich”.

„Dat jongmens huilt erg om zijn vader en daarom breng ik jullie beiden naar zijn vader”, zei hij.

Toen hij hem wegbracht, zei hij (de jongen): „Grootvader, breng mij naar Faiarumboi, het eiland van mijn vader”. Toen ze bij het huis van Seraraikuni hadden aangelegd, bleef de vader aan boord, maar de jongen klom naar boven het huis in. Mundiraki nam zijn dochter Winuri en bracht haar naar het huis, waar zij bleef met haar man.

Mundiraki klom naar beneden en haalde de sago boven en de klappers. Toen bleef Winuri bij haar man Seraraikuni en de vader ging bij hen weg.

Toen de man zei, dat de vrouw pap moest maken, zei die vrouw knorrig tegen hem: „Als je nou mooi was, kon je mij opdragen pap te maken”.

Seraraikuni zei tegen zijn zoon Mundi: „Ga eens vuur halen, dan kan ik een

sao ma ato rasumo raisabaku".

Maika raiwaghaika imai wu danggigha, iaruka sagha poromaika iesi nda saiani. Saiani tamoieka iodi ndere wasio. Wasieka rirufenagha we rari, nikorigha we naibawagha we mano. Maika imai nisinieka ra ma rumagha ghao.

Warimagha iosai na rumarenggagha iafa: „Daidani ra maigha. Maika mina, aghafa „daida nigogoko", nemanieka waribo ra ma".

Maika bingha nuwarieka we rikawuiwiwigha, ianggiwa riwariboigha. Maika ionéa warimagha iafa: „Mundio, auna ato aumofi woiwa riaini mao, ianggi kanaieni".

Maika we wiraghaika Munidiraki woghaika iarina riaigha, iarina ghagha duo, woiki.

Saremoi-Nubuui.

cigaret roken".

Toen hij het gebracht had, nam zijn vader brandhout, legde een laaiend vuur aan en steeg in het vuur en verbrandde. Daarna sprong hij aan land en wreef zich af. Daarna veranderde zijn huid in blauw doek en zijn gebeente in hakmessen en bijlen. Daarop versierde de vader zich en ging naar zijn huis ginds.

Zijn zoon stond in het voorhuis en zei: „Vader komt er aan. En, moeder, je zei „vader deugt niet" en nu komt er een jonggezel aan".

De vrouw werd verliefd op hem en gaf hem pap met bonen, die hij samen met zijn gezellen opat. Daarop zei hij tot zijn jongen: „Mundi, zeg dat je grootvader zijn zaken hier brengt, want ik kan ze wel plaatsen".

Toen gaf hij een teken en Munidiraki ging en laadde zijn prauw tot zinkens toe vol met zijn goederen en bracht ze mee.

91. Seraraikuni en Inaimeri.

Seraraikuni sokoda Inameri risusigha sokoda na rifugha. Maika ninagha sarao. Maika ioaiwa warimagha nibanina.

Maika nibaika kiwo Kaifurigha ghado Sorawigha ghado Ghoisamai. Kiwogha kitaghara sairagha na Barafasi.

Maika warimagha ianinggusara nunggu-kikowa-ukigha, ianinggusara paiki wa imai. Warimagha ianike sarawa rosagha Pedei Ghamusupedei. Seraraikuni ioai-

Seraraikuni gooide Inaimeri met een pinang tegen de borst en toen werd ze zwanger. Ze bracht een zoon groot.

Daarop gingen ze naar Kaipuri en naar Sorawi en naar Ghoisamai. Toen gingen ze een initiatie-ceremonie opvoeren aan de Barapasi.

De jongen zocht onder de dansers zonder resultaat naar zijn vader. Huilend strekte hij de armen uit naar de berg Pedei Ghamusupedei. Seraraikuni woonde op die berg. Daarop namen ze hem op en

na rosagha. Maika kiwuki raiwi ghero, kitaghai na sairagha. Maika warimagha iafa: „Daidani maia”.

Inaimeri iafa: „Niroeka rawui wéa”.

Maika mamboigha kiwu Inaimeri kikamokiwi ma Kaifurio. Maika Seraraikuni iurabarieka we ghaidogha fokora wuaikieka kiwe paiki we ko rudo we tunio. Maika inawa kiwoiwa bingha ghéa sao. Koiwi ghado riwarimagha kiwei ioai di imai na rosagha. Ionéa ghaidogha sunina kiwousara nina. Kioaieka warimagha ianiba moragha ghado aifagha. Ionaika rosagha we ghaidarewo.

Maika warimagha ianiba uiu. Ianiba senaneno makoina. Ionai-ka senanenggigha ianggio. Ionangga binagha, ionangga fagha.

Denei-Nubuai.

92. Seraraikuni en Inamai.

Seraraikuni iesina nighaigha iesiwa iana manigha. Nighaigha rinasanai Windaghi. Maika manigha kikana nighaimuagha. Maika ianitaue sira Inamai wa ioaina Rofonanusagha, siri wa kikigha woraigha weworu na korudoigha.

Maika Inanai rimambo nandukigha Raiki Mundiri, kisikikamo siraka worukigha, wosi na ruma-rengga, wosi na bubo.

Maika Seraraikuni ianitau sirie-

brachten hem naar beneden en ze gingen feest vieren. De jongen zei: „Dat is mijn vader”.

Inaimeri zei: „Als hij knap was, zou ik hem wel trouwen”.

Toen namen de broers Inaimeri en vluchten met haar naar Kaipuri.

Maar Seraraikuni werd kwaad op haar en liet de rivier drooglopen onder hen, zodat ze er niet in slaagden de zee op te roeien. En meteen brachten ze de vrouw weer naar boven met haar zoon en lieten hem blijven bij zijn vader op de bergen. Hij gelastte de rivier weer diep te worden en ze konden weer verder roeien. Na verloop van tijd hilde de jongen om schelpdieren en kreeften. Op zijn bevel veranderden de bergen toen in vloedbosland.

Toen hilde de jongen om pisang en ook om papaja. Op zijn bevel ontstonden de papaja's, die hij kon eten en ook ontstond op zijn woord de *bina*- en de *fa*-boom.

Seraraikuni klom in een klapperboom om vogels te schieten. De klapperboom heette Windaghi. De vogels zaten op het klappervruchtzetsel. Toen keek hij de zee op en zag Inamai zitten op het eiland Noemfoor. Hij zag, dat men haar het haar in twee toeften in de haarkokertjes had gedaan.

Haar twee broers Raiki en Mundiri, hadden twee dakraampjes aangebracht, één in het voorhuis en één in het achterhuis.

Toen nu Seraraikuni naar buiten had

ka iatauo kowaiwurateigha, amo ghere modi Inanai nisuusigha. Maika nagha. Saieka nisuusirengai menggio. Menggieka ninagha sara.

Saraika mambo nandukigha kikuani kikafa: „Inanao, auari eno ani ra ma ioauo?”

Ninagha bao ioaiwa kugha. Ioaiweka kugha niba ianiba imai. Maika mambo nandukigha kikonu kitaghara. Nugha kita-ghaieka warimagha ianinggu-saiki paikio iafa: „Daidani ioaina Ghamusupedei”.

Maika mambo nandukigha atei-na ghagha keiwi ndero. Kiwu righoigha Tanibaibai, kiwu Inanai rifogha Seuri, rimanigha Aweki, kiwu risomano, ribarai-gha, rikauigha. Kikedeieka koiwi ndero. Kirimanigha iodina ghairogga.

Maika Auinggigha ede ndau kewa kiwu righoigha Tanibaibai. Auinggigha rinasanai Ghorisei Ghomborei. Koiwi ndero ioai di ki na ghaidopakugha.

Maika koiwi fogha sao iodina Dusi-nafagha.

Maika koiwa warimagha kisi inai ghaidourigha sao.

Ko saika Barapasigha kitira warimagha. Iafa: „Daidanggi mu ewomo. Daidani Seraraikuni ioaina uriaka”.

gekeken en haar zag, schoot hij twee pijl-blaadjes naar buiten en die vielen naar beneden en raakten de borsten van Inanai en ze begon er aan te krabben. De volgende dag werd de tepelhof donker en daarna was ze zwanger.

Daarom vroegen haar beide broers haar: „Inanai, wie is er met jou komen cohabiteren?”

Ze werd hoogzwanger en kreeg een kind. Daarna werd die jongen groot en huilde om zijn vader. Haar beide broers zeiden aan de dorpelingen, dat ze een feest moesten vieren. Daarbij monsterde de jongen hen zonder zijn vader te vinden en zei: „Mijn vader zit op (de berg) Ghamusupedei”.

Daarop maakten haar twee broers een prauw en brachten hem het land in. Ze haalden haar slang Tanibaibei en Seuri, het varken van Inanai en Aweki, haar vogeltje, en haar nipahpalm, haar kalebas en haar mangroveboom. Ze gingen heen en brachten ze het land in. Hun vogeltje streek neer aan de monding van het water.

Toen kwamen de vrouwelijke *Auo* om haar slang Tanibaibei te pakken. Deze *Auo* heetten Ghorisei en Ghomborei. Ze haalden hem aan land en hij bleef bij hen midden in het water.

Nu roeiden ze het varken stroomopwaarts en dat sprong er uit op het strand Dusi. Verder brachten ze de jongen met zijn moeder naar de bovenloop van de rivier. Toen ze boven bij de Barapasi waren aangekomen, bekeken zij de jongen, maar die zei: „Jullie zijn mijn vader niet. Mijn vader is Seraraikuni, die aan de bovenloop ginds zit”.

Kiwo saika Seraraikuni ionéa Beresei iafa: „Bereseo, rara onaineniengga aghaghabaira mato rara ghere rawu warimawako mato inai nitatarangga aghonangga ghaidoni fokoiki mato kikoaiwa raibino”.

Maika iede ndau sarawa riwarima. Maika inai nitata Seraraikuni ionéa mamboigha iafa: „Mitora kato boini. Rikuani aimba wuio, roba”.

Maika kitoiwa mobeka Beresai ionaika fokora ghaidogha kikoainina. Bingha ianike ianana ghadogha. Mangha wu kugha raiwi ma rosagha nina.

Vrouw van Risei.

93. Mandanimakei, de verborgen vader.

Nungguani Mandanimakei. Maika rasuka rinigharoesagha. Maika Sapari iumana riesaika ioaina nigharourigha, ioaiwi ranani. Maika mana bawagha iafa: „Inonieka iumana raiesagha”.

Maika sara iamondori, ioaiwi saro, iona iafa: „Awe rono aiwo ato rafaudaraui”.

Maika we aiworenggaika Mandanimakei nitatako. Maika iona korabeka iafa: „Aghababeana eugha”.

Maika iafa: „Awe natekaimbe-

Ze roeiden nog verder naar boven en toen zei Seraraikuni tot Beresei: „Beresei, als ik nu meteen wegga dan moet je acht geven op mij; dan zal ik naar beneden gaan en de jongen ophalen, en dan, als de moeder mij niet wil, moet jij bevel geven, dat de rivier hier onder hen droogloopt, dan moeten ze met mijn vrouw blijven zitten”.

Toen kwam hij naar buiten en stak de armen uit naar zijn jongen. Maar de moeder had geen lust in Seraraikuni en zei tot haar broers: „Achteruit! Dan gaan we weg! Maar, zijn kind, laat hij dat maar nemen. Dat is wel goed”.

Toen ze nu achteruit hadden geslagen droogde op bevel van Beresai de rivier op en ze bleven zitten. De vrouw ging in de prauw liggen huilen en de man nam het kind mee naar de bergen.

Er was eens een man Mandanimakei, die zijn klapperpalm ging tappen. Maar omdat de Morgenster stilletjes zijn palmwijn opdrank, ging hij boven in de klapper zitten om 's nachts de wacht te houden. Toen zei die oude man: „Hij is het, die stilletjes mijn palmwijn opdrinkt”.

Hij stak de hand uit, greep hem vast en hield hem onder bewaking tot de ochtend en zei: „Geef mij van jouw medicijn, dan zal ik je loslaten”.

Toen gaf hij hem de helft van de medicijn, maar Mandanimakei weigerde. „Laat mij de stam er van zien”, zei hij bars.

Hij zei: „Laat die aan de kanten zitten

kigha naio. Awu buimbewako. Awu rana reghaiwe”.

Maika sumo rana wosio. Maika iufararerana saronggagha. Maika soiwaika mokoda wiamagha Insosi risusigha. Maika risusigha sasaika nagha. Saiengga ninagha saraika ioaiwa warimagha.

Maika ionaika nuini titiikio kiwo kitaghaiwa warimagha ianing-gusaiki wa imai. Maika ianing-gusara nuigha paiki wa imai. Maika Mandanimakei ianana awugha. Matau sakuri na abogha ra ma. Maika warimagha iafa: „Daidani imaia”.

Maika nugha kiwo kaia wu Insosi kisi mangha.

Maika Mandanimakei ragha iuta kaghanadangha. Maika iaruka sagha we poroma sagha rangha bao. Maika iamosa nda saia-nina. Maika iasana nirufena. Maika nirufenagha we aina. Maika raghaika warimagha iafa: „Nemanieka daida we wariboghéa”.

Maika inai iafa: „Aghai iari we mana bawa afa mawani ewomo”.

Maika warimagha iatagha fesa imai. Maika mosigha foko. Ragha rira nafagha we kapari. Maika anda riaigha ndau aringgi na kapari. Maika wu bingha warigha oarana kaparigha, kararomana Arataneni.

Maika iuana nugha: „Minona iato wu kapari ndere ana ri mu

en neem die uit het midden. Neem het rode blad”.

Toen brak hij er één blad af en blies het van zijn mond weg en het waaide weg en raakte in zijn val de borsten van Insosi. En omdat haar borst jeukte, krabde ze eraan. De volgende dag was ze zwanger en kreeg een kind.

Toen zei ze, dat al die verschillende dorps-gemeenschappen voor haar jongen feest moesten komen houden, dat hij onder hen naar zijn vader kon kijken. Maar hij kon bij die mensen zijn vader niet vinden. Mandanimakei lag aan de haard en kwam er aan, steunend op een stok. Toen zei de jongen: „Dat is mijn vader”.

Daarop liepen de dorpelingen allemaal weg bij Insosi en haar man.

Toen ging Mandanimakei brandhout maken van de motoa-boom en schikte een vuur met hoog oplaaierende vlammen. Toen stortte hij zich in het vuur en verbrandde. Hij peuterde zijn vel er af, want hij leed aan de schurft.

Toen hij er aan kwam, zei de jongen: „Nu is vader weer een jongeman geworden”.

Maar de moeder zei: „Je vader is een oude man, en dát is hij niet”.

De jongen snelde toe en pakte zijn vader beet. Toen werd het ebbe en hij (de vader) krabbelde in het zand, waardoor een schip ontstond. Hij haalde zijn bezittingen er uit en laadde ze in het schip. Daarop haalde hij vrouw en kind en voer weg in het schip en ze voeren bij (het eiland) Arataneni binnen.

Hij vroeg de dorpelingen: „Sta toe, dat men het schip aan land haalt en het hier

na ineni mato manda ainiangga kuraini ineni”.

Maika nugha kinitatataio.

Maika iararomana Nomi. Maika waigha iodi ndere rana nafagha iana mani. Maika ionaika rinusa duradai. Maika nusa ghoe Nai-nusagha, ne ghoe Moinusagha.

Maika iana kowaigha ndeika we nosai. Maika iara kakadurima Andenuiwa nina. Ioaieka we raia. Ioaina nuni angga maisangga nuni kiwe Andei, Andei kiwe nunggu wano.

Man van Nubuai.

94. Seradori en Insosi.

Seradori. Sapari wumana rini-ghaiesagha, esagha nasanai Senggoi. Maika wumanaika Seradori iasondori. Iasandorieka iamona riawogha. Maika sokoda Isosi na aiwogha.

Sokadaieka Isosi ninagha sarao. Maika mamboigha kikamobuari. Amobuarieka Isosi we sana riwiamagha Inarenai, we sana riwarimagha Nuamaghi.

Maika mamboigha amobuarieka Seradori wu naiwigha rira nafa-gha, we gha. Maika kisi bingha wo na. Kisiki woieka kiwo ma

bij U blijft liggen, dan kunnen we de goederen hier opslaan”.

Maar de mensen van dat dorp verwierpen hem (en verloren zodoende de kennis van scheepsbouw).

Toen voer hij bij (het eiland) Meos Noem binnen. De jongen sprong aan wal en ging op het strand lopen om vogels te schieten. Op zijn bevel ging toen dat eiland los en kwam achter hem aan. En het eiland werd gedeeltelijk het eiland Nau en gedeeltelijk het eiland Moor.

En hij schoot pijltjes aan wal, die sago-palmen werden. Toen voer hij regelrecht naar de Vreemdelingendorpen. Daar werd hij na verloop van tijd koning. En als hij weer in deze samenleving komt wonen, dan zal het zover komen, dat de mensen hier Vreemdelingen (Europeanen) worden en de Vreemdelingen Papoea's.

Seradori. Sapari stal zijn palmwijn, Senggoi geheten. Bij het stelen greep Seradori hem en toen nam hij zijn medicijn en gooide Insosi met die medicijn.

Daardoor werd Insosi zwanger en haar broers liepen bij haar weg. Vervolgens kreeg ze een dochter Inarenai en een zoon Nuamaghi.

Toen de broers bij haar waren wegge-lopen, nam Seradori een mes en trok een prauw in het zand, waarin hij met zijn vrouw wegroeide. Daarop gingen ze samen

Soko, maika ko ma Boisineki makoina, maika kiwo ma Korido wéa, maika kiwo ma Iamina, kiwoma Rakide, kiwo ma Soware, maika ko ma Tarawai, ko ma Eraro, ko ma Boragha, ko ma Tabi, maika ko ma Kaipuri, ko ma Pawo. Maika kirighaiki wéa ma, wo roma Aiomi, ko ma Rofono, wo ma Biagha ma. Maika wo ma Andegha ma.

Maika Seradori iaruka sagha. Ionaika Nuaiwi wuka danggi-gha, wesaiana matangu. Saianeka so unagha rewo, saiani, saiana unagha tamoieka unagha iosare ra nina.

Maika inawa Seradori ra nda saianina. Saianieka iosaro niro wéa ra nina.

Maika inawa ionaika sairagha kitaghainina. Sairagha sagharai-ka matangu Seradori ra ndau iowa, Iamona adagha sakuri. Iowaika inawa kirarinio.

Pedeiwini-Nubuai.

naar Biak, ook naar Bosnik, naar Korido, naar Iamina, naar Rakide, naar Soware, naar Tarawai, naar Eraro, naar Boragha, naar Tabi, naar Kaipuri en naar Pawo. Toen keerden ze weer terug en roeiden binnen bij (kaap) Aiomi, roeiden naar Noemfoor en naar Biak. Toen gingen ze naar het Vreemdelingenland.

Seradori schikte een vuur en zei tegen Nuaiwi, dat hij brandhout moest halen om zich te verbranden. Daarbij gooide hij eerst de hond (er in) om te verbranden. Na afloop hiervan stond de hond weer op en liep verder.

Toen ging Seradori zelf in het vuur en verbrandde. Vervolgens herrees hij weer goed en liep verder.

Toen zei hij, dat ze een initiatie-ceremonie moesten vieren. Daarbij kwam Seradori zelf te voorschijn om te dansen. Hij had een lans, waarop hij steunde. Toen hij danste prees men hem.

95. Aighei Ghanai bovennatuurlijk bevrucht.

Arui. Maika mainggi damano so ado, mainggi Inaiwaroki, mainggi Inaiwakamani. Maika wo nafagha ndero, maika samo uirana-gha so Aighei Ghanai na. Maika we sana Arui maika riwarimagha Nusifiori.

Maika dagha kikamobuara Nusifiori. Aighei Ghanai ianibari. Ianiba riwarimaghaika wetera ghagha regha maika iuana na

Arui. Die was met de harpoen aan het vissen samen met Inaiwaroki en met Inaiwakamani. Toen liep hij het strand op, sneed een pisangblad af en wierp daar Aighei Ghanai mee. Ze beviel van Arui en van haar zoon Nusifiori.

Een raak liet Nusifiori achter en Aighei Ghanai huilde over hem. Daarom wendde ze de prauw naar land en vroeg in de dorpen naar hem. Zij vroeg er de Noemforen

nuigha wario. Iuana Rofonggigha wario, iuana Korodonggigha wario, iuanga paiki wario.

Arui ioaina Mandena minana rosagha, nasanaï Mawowi maika uka buigha wario. Maika inai wosadoi. Ionaika matau muna inai. Ionaika muna inai Aighei Ghanai.

Maika rarighari wo ma Rofonggigha. Maika ionaika Rofonuigha anaio, Korudonuigha anaio. Maika ionaika nugha anaio kiwe nunggui.

Maika nitera ma Manokwari, maika riwarimagha, rinasanaï Arui, eno ani Nusifiori. Maia-nina.

Pedeiwini-Nubuai.

naar, ze vroeg er de lieden van Korido naar. Maar haar vraag had geen resultaat.

Arui zat in Mandena op de berg Mawowei (op het eiland Biak) en hij blies op de Tritonschelp om haar. Daarop bereikte zijn moeder hem. En vervolgens zei ze, dat hij zijn eigen moeder moest doden. Toen doodde hij zijn moeder Aighei Ghanai. En zij keerde terug en ging naar de Noemforen. En op haar bevel kwamen daar de Noemfoorse en Biakse dorpen te liggen. Op haar bevel kwamen daar dorpen te liggen en ontstonden er de mensen.

Zij is verhuisd naar Manokwari. Zij had een zoon, die Arui heette, en nog een ander was Nusifiori. Zo is het.

96. Seraïomi bevrucht door Imbaraseni.

Napans.

Iakiki imani Seraïomi. Iyoina Aiomi-rewowako iwe wao. Iwe hu iwahaia fiaino, here iyanao.

Iyana weka binda natio, irinasandai Imbaraseni, iso asina, iso-ada rawama, iyonofa: „Aiwei mosaba tinggu yao, yawe asinani hangga rawamani soiwa hangga diawa Seraïomi hahunda”.

Seraïomi iyana ha ianabuno angga iyenggaia pataio, we waita hio, irinasandai Sorondaupi Iakiki. Weka oramoa Seraïomi iyamoke iwu riwaitéa hu iyamoka ruma. Weka imai inasa wa iya-

De vader van Iakiki is Seraïomi. Hij zat op de kaap Aiomi om een prauw te maken. Daarbij werden zijn handen moe en hij legde zich neer.

Nu was er een vrouw, Imbaraseni genaamd. Zij rolde een pandanblad op en wierp het weg op de Oostenwind met de woorden: „Als ik een echte adellijke Aighei ben, dan zal dit blad met de oostenwind weggedragen worden en Seraïomi aan de dij raken”.

Toen nu Seraïomi daar lag, sprong te middernacht zijn been open en het werd een kind, dat Sorondaupi Iakiki heette. 's Avonds trok Seraïomi heen met zijn kind en trok naar huis. Toen hoorde zijn vader hem om zijn moeder wenen.

nasa inai wea. Wariboia kiwuio,
kitawara randa:

*Iokokowae Awiniso Nuponio,
Awino Imbaraseniso Napaponio.
Masereni iokokowae Awiniso
Nuponie.*

Kimainggua ihuano iyonofa:
„Miti inani?”

Ihuana Aiwei Meremberei hua
iyonofa: „Inani iyoina rewa”.
Iyahana wariboia kira ndero
onaio. Kira ndauo ari isira wia-
ma inuki ari ambe inani te.
Weka iyonu wekahua kira ndere
ona weka Imbaraseni ira ndauo
ihamona sakura mambokio.

Ira ndaue iyonofa: „Waitéawa
kari yaiwaitanie mani era ha
odina iworaia”.

Ari kipama ronggoia e adara
mania. Mokua iwu waita hua
iyamokiwi Somambowa iriuriwa
ndero. Weka Seraiom iyonu iri-
wariboia: „Mimbu wani maha
Somambowa iriuriwa maha ru-
mawa ha”.

Manda isi binda iri iwe bina
bawa iyonofa: „Ambe yanina
wari te”.

Weka ihariwani iniroe iwe wi-
mabo ha iniro. Weka iwu waita
hua iyamokiwi sawausara risini
fono iminana Meokwundi.

Weka imai iyesie iyefa niwaia
we hesa. Weka Sapari iyodi here
iyuna hesa. Weka ira ha iwara-
warangga anasa wetero, Iyono-

De gezellen namen hem op en zongen:

Hij is bewogen over Awiniso Nuponio,
Awino Imbaraseniso Napaponio.

De Heer is bewogen over Awiniso Nupo-
nie.

Toen zij voor anker lagen, vroeg hij:
„Zien jullie mijn moeder?”

Hij vroeg het aan Aiwei Meremberei. Die
zei: „De moeder zit op de kaap”.

Hij zond de gezellen om aan land te gaan
en het haar te zeggen. Ze kwamen naar
buiten, maar hij bekeek de meisjes, maar
het was zijn moeder niet. Daarop gaf hij
opdracht en zij gingen aan land en op zijn
bevel kwam Imbaraseni naar buiten met
een staf van genemon-hout in de hand.
Zij kwam te voorschijn en zei: „Dat kind
is mijn kind, op wien de vogels aan
komen vliegen om op zijn lokken te gaan
zitten”.

Zij sloegen de vogels echter met hun pijlen
en verjoegen ze. Tenslotte nam zij het
kind en trok er mee naar binnen naar de
bovenstroom van de Somambowa. Serai-
omi zei tot zijn gezellen: „Haalt deze
prauw naar de bovenloop van de So-
mambowa het land op naar dat huis toe”.
De man zag de vrouw, maar het was een
oude vrouw en hij zei: „Ik ben niet
zwanger van haar”.

Daarop veranderde zij zich en werd een
knappe jonge vrouw en toen was ze
knap. En toen nam hij het kind en trok er
zingend mee hier naar het achterland en
bleef op Meokwundi.

Daarop klom de vader naar boven en
sneed een klapper aan voor palmwijn.
Maar de Morgenster klom naar beneden
en dronk de palmwijn op; en toen hij er

fa: „Mano ani iyuna yaihesani?”

Nua onofa: „Amari womo”.

Iana weka ira ha iyoare ihawa.
Weka fesa Sapari. Ifesi weka sai
weka iyonofa: „Awaferayao.
Yawe yai-kunggariwanina weni
we awo. Hua awaferayao. Fimbo
awuka awo awe fimbo ka ting-
guo, tinggue baba yonaweni”.

Weka wiamaia odi erino. Weka
iwu awuwanda, irinasandai Na-
riori, iosi na susia. Weka sasa
weka iana hua iyara waitéa,
nasandai Seradori.

Weka imai iwe sahiri hua owa.
Owa hua waitawa iwarawara
imai. Ihuana saira iyona iyafa:
„Mano ani awenakiwa yaiwia-
mani sado waitani weni?”

Ari onofa: „Amari womo. Mana
bawa boha ino”.

Weka ira maha sahirani. Wai-
tani iyambora isirio iyonofa:
„Daidani”.

Isara ha ifesa mana bawani.

Weka wiamawa, imaiki, mang-
gaia bawaia, iyomofiki amoko
kiniwe Sokuo, kiniwe Rofono-
sauo, kiniwe Masinaminungguio.

Kinambo kimesi oaro. Oai weka
iwu irihuna. Hua iriwinduai
nandukia. Iraiki ndaueka iwu
kawano safaia, iso mani nan-

naar kwam zoeken, stond de bamboekoker
daar leeg. Hij zei: „Wie heeft er mijn
palmwijn opgedronken?”

De dorpelingen zeiden: „Wij niet”.

's Nachts ging hij daar op wacht zitten
en toen greep hij de Morgenster. Toen hij
hem gegrepen had en de morgen kwam,
zei hij: „Laat mij los. Dan zal ik jou
geven, datgene waarmee wij ons over kun-
nen bakken. Laat mij dan los. Neem
daarna een vrucht en dan moet je precies
zo doen, precies zoals ik je zeg”.

Toen kwamen er meisjes naar beneden en
gingen baden. Daarop nam hij een
bintangoervrucht, Nariori geheten, en
gooide haar op de borst. Het begon te
jeuken en 's nachts kreeg zij een kind,
Seradori genaamd.

Haar vader hield een initiatieceremonie,
waar men kwam dansen. Tijdens het
dansen zocht dat kind naar zijn vader en
hij vroeg aan de feestgenoten: „Wie heeft
er bij mijn dochter geslapen, dat ze een
kind heeft gekregen?”

Ze zeiden echter: „Wij niet. Misschien
een oude man”.

Daarop kwam die naar dat feest en toen
dat kind hem zag, zei hij: „Dit is mijn
vader”.

Hij stak de armen uit en pakte de oude
man.

Daarop zijn de meisjes, de vaders, de
mannen, de ouderen en de grootouders
weggelopen en dat werden de Noemforen
en de Biakkers en de mensen van Mansi-
nam.

Zij alleen bleven bij elkaar. Na verloop
van tijd nam hij zijn hond en ook zijn
twee loeries. Hij nam ze mee naar buiten,
verzamelde brandhout van de motoa-

dukia nda wesanggio. Iwuki nderangga kinisikiniroio.

Weka iso huna wéhao. Sanningga iwu nderangga iniro. Ihahuna huna: „Ara ndaue saianayangga awe awaha ndaue awe oharaya ndere yamosa here yamaina waidoni”.

Mokua iyotare iwu mani nandukia. Iyodara hua kira iyamoka ruma. Iyamoka ndauangga mosia foko.

Waité iyede fone isirio iyona inai iyonofa: „Daidani ira ma we-wa”.

Ari inai iyonofa: „Iwe mana bawa wewa yanitatahio”.

Ifoi hua irausara ruma fone iyoina rumareka. Iyoare irowara saserapio. Iyiwani hua ira fone iyodina buboa.

Ihamona irirewanda. Ira ndere irira nafa. Iwe iyengga wananda iyepua nafa ndume we kaparo, dura ma maina rumareka.

Enaka saieka iyona binda iyonofa: „Awonofa mana bawa wea. Nemani asira yawe kapaini ma maimbeni. Awu inambo idihai: saiwu, ferefa, iso inambo kesina kapaini. Ibara awiniki, awaiki wa kinitata ha ya wewa”.

boom en gooide de twee vogels in het vuur om te verbranden. En toen hij ze er uit haalde, waren ze alle twee weer goed. Toen gooide hij ook de hond er in en toen die verbrand was, haalde hij hem er uit en hij was goed. Hij zei tegen de hond: „Treed naar voren en als ik verbrand ben, steek dan je voorpoot in het vuur en rol mij er uit, zodat ik neerval en in de rivier hier blijf liggen”.

Tenslotte stond hij op en pakte de twee vogels. Hij riep ze om te komen en trok weg naar huis. Toen hij buiten kwam, was het ebbe.

De jongen kwam uit het achterhuis en herkende hem en zei tot zijn moeder: „Het is vader, die daar aankomt”.

De moeder zei echter: „Ik heb een afkeer van hem, omdat hij een oude man is”.

Hij klom naar binnen en liep het huis door van de achterkant af en ging in het voorhuis zitten, waar hij over van alles zat na te denken. Toen stampte hij (met de voet) en ging naar het achterhuis, waar hij naar beneden ging.

Hij nam zijn bord, ging de wal op en kraste in het zand en met zijn rechtervoet stampte hij het zand naar boven tot een schip, dat te water ging en bij het voorhuis bleef liggen.

Ze sliepen tot de morgen en toen zei hij tot zijn vrouw: „Je zei, dat ik een oude man was. Nu kun je zien, dat ik een schip gemaakt heb om er in te zitten. Haal de goederen van ons allen, de regenkappen en de boombastkleren, opdat wij samen aan boord van dit schip kunnen gaan. Dan zullen we gaan zoeken naar je vaders en moeders, omdat ze een afkeer van mij hadden”.

Arawa inai imaiki ha kimain diki onofa: „Manoani iyatana ha ineni weni hinggā hanowae?”

Weka binda iyona iyonofa: „Kāparo, yaimanda iwo iyatana. Anambo ambaramu ma wa yasimuo wa yanisamue”.

Mokua iyonofa: „Mitiyao yasimu ha moka. Yaimanda iniamai wewa iri anggamoka wetero”.

Imaiki aniko, inaiki aniko. Binda iyamoka iyosaina wafera, manda iyosaina warea.

Weka ihuana binda: „Wani iyara wohona?”

Binda iyonofa: „Wani iyara ma-ha Wairowa”.

Iyamo kere, nemani Warandaia atana kapare baba Mandaramaki.

Josef-Napan.

97. Seraïomi en Imbaraseni.

Seraïomi so marangha ma, sowa Imbaraseni, duna Manggoarirewo. Maika ra nde ioba ghagha. Maika Imbaraseni wu asinagha. Wuke so ma Serïomi ghero. Asinagha diawa irotaiwugha, maika naghao, pino, maika pata we kuo. Kugha rinasanai Masereni.

Kugha nibao. Kiwu ghagha ndau. Kipaka edogha. Imai kisi kugha oaina edobogha, kipatoa

Ze voeren naar de vaders en moeders en bleven bij hen liggen. „Wie is het, die dit gemaakt heeft?” zeiden ze. „En wat is dat nou?”

Toen zei die vrouw: „Een schip; mijn man, die heeft dat gemaakt. Wij komen samen jullie opzoeken, opdat ik jullie eens kan bezoeken, omdat ik zo om jullie gehuild heb”.

Ten slotte zei ze: „Nu hebben jullie mij gezien en ik heb jullie al gezien. Mijn man is beschaamd en daarom gaan wij op ons zelf verder trekken”.

De vaders begonnen te huilen en de moeders begonnen te huilen. De vrouw trok weg en ging op het achterschip staan en de man op het voorschip.

„Waar moet deze prauw heenvaren?” vroeg hij aan zijn vrouw.

„Naar Wairowa moet deze prauw varen”, zei de vrouw.

Ze trokken naar beneden en zo maken de Hollanders nu schepen naar het model van Mandaramaki.

ndau, kitaghara rano iafa:

Masereno iakekewa aghuiniso nuponio

Aghuino Imbaraseniso.

Kitaghara aumani ghegheri iata-wa woraimuagha. Mangha pama muna ghegheri na woraimuagha.

Maika nungguangi kira ndau. Binangi kira ndau oaina Manggoarirewo. Kugha siki ari inani iewomo.

Kipatoa kikakawara, kikari Ghuieinieirewogha. Maika Masereni ianike sara ma Imbaraseni. Maika kimaina nafa rewoa. Maika binggigha kinisinggi kira ndau kikafa: „Inai ra ndau ewomofino. Ra ndau ghoifurio”.

Iede ma kugha sirio iodi fetu-toi inai. Kisiko ma inai riruma-gha sao. Wariboigha kimaina.

Bingha iuna ado we wiwiro woi-ki ma ghagha ghero kikanggi. Kimaingha paiki wa ranina. Ani sira bingha niroeghasi nikorake ioai ri bingha.

Ghamabai-Nubuai.

roeiden af en zongen het volgende lied:

Onder het zingen scheerde er een spookvogeltje, een loerie, langs zijn golvend haar. De man en de anderen sloegen de loerie van zijn golvend haar.

Toen kwamen de mannen te voorschijn. En de vrouwen kwamen te voorschijn, die op kaap Manggoari woonden. Het kind zag ze, maar het was zijn moeder niet. Ze voeren af en passeerden kaap Ghuireinie. Toen strekte Masereni huilend de armen uit naar Imbaraseni. En ze gingen liggen aan het strand buiten. De vrouwen versierden zich en kwamen te voorschijn en zeiden: „Je moeder komt nog niet te voorschijn. Die komt het laatst naar buiten”.

Ze kwam er aan. Het kind zag haar en sprong zijn moeder om de hals. Ze gingen naar boven naar het huis van de moeder en de gezellen bleven in de prauw.

De vrouw bereidde vis en pap en bracht het naar beneden naar de prauwen en zij aten er van. Ze bleven liggen en konden maar niet verder gaan. Toen hij gezien had, dat zijn vrouw knap was, wilde hij beslist bij zijn vrouw blijven.

98. Aighei Wokakai bovennatuurlijk bevrucht.

Napans.

Amuwondewani iso irisura we rewambe, raiwa ma, iyararaiwa ma nana Bituraki kimuna Faisai. Weka Aiwei Wokakai hekia, iwu nde weka iyepandiana iha-nunda. Weka diawari ha we waita. Inina sara ha bao, weka

Amuwondewani wierp zijn koperen haar-kam weg en al draaiend dreef hij aan op de plaats, waar de Bituraki Faisai gedood hebben. Toen heeft Aighei Wokakai hem aangehaald en hem aan land gebracht, waarna ze hem tussen haar dijen vastklemde; en toen schramde zij zich er

iyario. Iyari haweka ifasongga ndere kiwaiana. Weka we wo, we rawo.

Waita iyoai nibao. Imai ihuambari weka irana diawatie ma. Irikaiwasa odi nderari waita isiki initatakio. Maika imai ihameni. Ihameni ha amino.

Aweka iwu irihuna Nefawawuri. Kisira ha ihunggariwani.

Weka iyarua saha mokua kiso huna ndauo sani. Sani ha mokua ihowai ndere iyosara. Aweka Amosandewani matangu isoi we nda wara sa sani. Sani ha we waribo. Aweka ira ndaue.

Ra ndaueka waita iyede ha iya-fa: „Mino, daidani ira ma weni”.

Inai iyonofa: „Waitai, awaini iniaroharaiwiari”.

Aweka irenatopia iyonamo. Iyongangari isi manda. Isi manda ha iniwirawari. Enaka saio. Sai hua iyahawai iriwominggia iya-fa: „Manda ikamowo”.

Kira ndere kiwaina waitaini ifasongga we rawo wea. Kiwu daue kikanana waboa, amowa Anderisiwa hero.

Justina-Ambumi.

aan en kreeg een kind. Ze was hoog zwanger en beviel van hem. Na de bevaling begroeven ze zijn navelstreng aan land en die veranderde in vruchten en kralen.

Het kind groeide op en zijn vader vroeg naar hem en die kwam in een barkas aan. Zijn mensen sprongen aan land, maar de jongen zag hen en wilde hen niet. Nu had zijn vader zich verborgen en bleef verborgen zitten.

Toen nam hij zijn hond Nefawawuri en hij ging met hem weg om zich over te bakken.

Hij schikte een vuur en toen wierpen ze zijn hond in het vuur, dat hij zou verbranden. En toen dat klaar was, schudde hij zich af en stond weer op. En toen heeft Amosandewani zich zelf in het vuur gestort om zich te laten verbranden. Na de verbranding veranderde hij in een jonge man en kwam vervolgens te voorschijn.

Toen hij te voorschijn trad, kwam de jongen er aan en zei: „Moeder, daar komt vader aan”.

De moeder zei: „Kind, je vader is buitengewoon lelijk”.

Maar toen hij er uit kwam, begluurde zij hem en daarna herkende zij haar man. Toen zij haar man herkend had, stond zij versteld over hem. Ze sliepen tot 's morgens en 's morgens riep hij zijn slaven en zei: „Breekt op, dan gaan we weg”.

Ze gingen aan land en groeven de navelstreng van het kind, die in kralen was veranderd op, en haalden die er uit en legden ze boven op de prauw en trokken naar beneden naar het Vreemdelingen-district.

99. Witosi op bovennatuurlijke wijze bevrucht door Konaioi.

Konaioi. We niagha rudo anasado. Ieka ruiwa na anasado foaigha ghero. Wiamagha ra ndau wandu aigha. Rinasanai Witosi. Ianimgha sira anasagha ruiwa gheigha, wuka iuno. Maika ioaina rumagha.

Saiengga ienaka saro. Ieneka saiengga ninagha sara, iara kugha, maika ioaiwi nibao. Maika kugha ianiko sara ma ghaidourigha.

Maika imai wu kana ghado kowaigha, ianggi ghaidourigha. Kiwu kugha ghero kisi inai oaina ghagha. Mambogha iorora, imai iapurao, inai ioaina bunggha, kiwo wa uana rumaigha. Uana rumaigha paiki, iafa: „Iomana kugha ani ghoe?”

Maika warima ianika sara ma urigha ghaido. Maika ko sado Konaioi. Iamona kowai kana ra ndauo. Iosaina raradosaronggare. Kugha ianike iata nde fesa imai. Maika imaiki kiwu wiamagha kitoi nde iosaina anagha, kowuarinina.

Oaiengga binggha nitata rimangha. Maika saiengga manggha wu unagha, wu kowaigha, iana manigha sarana. Ra ndau wu dano, iaruka sagha. Weka so manisaranagha nda saiani. Manisaranagha iotaisa, ra ndau sunana masinggha.

Konaioi deed zijn semen in een bamboe en liet het in de bamboe de stroom af-drijven. Een meisje kwam naar buiten om het een en ander te wassen. Ze heette Witosi. Ze keek op en zag de bamboe stroomafwaarts drijven, pakte hem en dronk er uit. Toen bleef ze in huis.

De dag daarna sliep ze tot de morgen. En daarop was ze zwanger, kreeg een kind en bracht het groot. Het kind strekte huilend de armen uit naar de bovenloop.

De vader nam pijl en boog en schoot ze naar de bovenloop. Ze haalden het kind naar beneden en zetten het met zijn moeder in de prauw. Haar broer zat voorin, de vader stuurde en de moeder zat in het midden. Zo gingen ze bij de huizen rondvragen. Maar ze hadden geen succes. Hij zei: „Waar zit hij, die stilletjes omgang met mijn dochter heeft gehad?”

Maar de jongen stak huilend de armen uit naar de bovenloop. Daarop bereikten zij Konaioi. Hij nam pijl en boog en kwam te voorschijn. Hij ging staan aan het begin van de brug. Huilend snelde het kind de wal op en greep zijn vader. Toen pakten de vaders het meisje en wierpen haar aan land, zodat ze op de grond kwam te staan en roeiden bij haar weg.

Op den duur wilde de vrouw niets van haar man weten. Op een morgen nam de man zijn hond en de pijlen en schoot een paradijsvogel. Hij ging naar buiten, verzamelde brandhout en legde vuur aan. Toen wierp hij de paradijsvogel in het vuur en hij verbrandde. De paradijsvogel herrees, kwam er uit en nam een bad in het water.

Ieka so unagha nda, saiani. Unagha iotaina sadogha nduno niro.

Maika matangu Konaioi ra ndau saianina, iundighari niroe iotaigha iosaro. Ra ndau suna moka reraka worai, iamona kanagha ra ma ruma ma bingha, sumo rumaidorei, ieka iesi nduno. Iamei ioaina kamboa.

Riwarimagha ianiko. Ianibeka imai ionéa. Maika bingha sira mangha wa niro, ioaina dogha na kambobogha. Bingha iede ndere fetutoi, kisioaina kambo-bogha.

Oaieka kinata Rowekoani fama siwagha. Konaioi iede ionama Rowekoani iafa: „Firuma, atano moiwauio aseka siwagha inewake?”

Iokofai iafa: „Binabawagha niui aino”. Maika iedewa moiwagha niruigha seka siwagha na wéa.

Bingha nisini moka. Oiso wari-magha kirafai Rowekoani. Maika Konaioi iedewa riburinieigha ma rumagha.

Maika Rowekoani iokofai ribingha wui wuari. Rowekoani, ghorio anio, rafa bingha maisa nipakuo. Ani iosai ianiko.

Mangha ra ma sira wa ghoigha rawuarinina, ra nde, iowana sairagha. Iowagha maisa saito-peangga fanggura siwagha we una „wo'o”. Kipai we manisara-

Toen wierp hij de hond in het vuur en hij verbrandde. De hond herrees uit het vuur en herstelde.

Toen kwam Konaioi zelf te voorschijn en verbrandde zich en bakte zich over tot een mooi mens en oprijzend stond hij daar. Hij kwam te voorschijn, kamde zich, na het nemen van een bad, de haren, nam zijn boog en ging naar huis, naar zijn vrouw, sneed de vloer onder het huis open en klom toen naar boven. Hij verborg zich en ging op de rustbank zitten. Zijn zoon zat te huilen. Daarom riep de vader hem. Toen zag de vrouw, dat haar man knap was en daar op die rustbank zat. De vrouw ging naar binnen, omarmde hem en ging met hem op de bank zitten.

Na verloop van tijd hoorden zij (de slang) Rowekoani op de trommel slaan. Konaioi ging Rowekoani bespieden en zei: „Vriend, wat voor een leguanenhuid heb je daar op je trom gespannen?”

Maar hij zei voor de grap: „Het vel van een oude vrouw”. Maar hij had een leguanenhuid genomen, waarmee men de trom bespant.

De vrouw had zich al versierd. Met vrouw en kind ging hij naar de overkant naar Rowekoani. Toen ging Konaioi zijn neus-versiersel halen in huis.

Rowekoani verkrachtte de vrouw en pakte haar weg. Rowekoani, die slang, kronkelde zich om de vrouw heen tot aan haar midden. En die stond te huilen.

De man kwam er aan en zag, dat de slang was weggegaan en ging naar binnen en danste op het feest. Hij danste tot de morgen en sloeg de trom (haast) stuk en zei: „wo'o”. Hij sprong op, veranderde in

na ronina. Rokangga nu ani kiwarababunina ghado ghoigha, iundighanina we augha, nasana Aimeri. Siwa nasana Soremani.

Ghamabai-Nubuai.

een paradijsvogel en vloog weg. Daarop ging dat dorp te gronde samen met de slang, die zich overbakte tot een *Auo*, Aimeri genaamd. De trom heette Soremani.

100. Konaioi, de verborgen echtgenoot van Sosambini.

Napans.

Binda nasana Sosambini. Ambe inai inonaiwari te. Weka Konaioi isumo anasa iyimamisusu rudo anasa, inosa piao. Iso hu raiwa.

Raiwa weka Sosambini iyambora ndaue isiro. Isi hua inidurana sanduo ndauo. Iwuke iyuno. Iyungga iniari irisusia sasao, iwediadi waita mano. Waita iyanisa horudo hana. Weka iyonaimai kokumai iyafa: „Matanawayaya so mimbuyae ibo ibara imai”.

Waitani iyanika ariewa kiwo sa weka Konaioi iriwariboia kirandaauo, kiwu hana iyandawari hua, kiriwaita initatakio.

Weka Konaioi matanggu iwu irihana ndauo, weka iriwaita ihasona Konaioi. Weka inai iyambora hari iwe mana bawani ewa initatako. Weka manggaia iwaiki amowo. Hua inai kisiesa

Sosambini was een vrouw, voor wie haar moeder niets voelde. Nu hakte Konaioi een bamboe af en urineerde daarin, sloot hem toe en gooide hem weg, zodat hij wegdreef.

Toen hij aan kwam drijven, keek Sosambini naar buiten en zag hem. Daarop kwam ze naar beneden in haar sanduprau, pakte hem op en dronk er van. Na het drinken begonnen meteen haar borsten te jeuken en zij kreeg een mannelijk kind. Het kind huilde om pijn en boog en zei toen tegen zijn vaders jongere broer: „Maakt ze voor mij, dan kunnen jullie mij meenemen en kunnen we vader gaan zoeken”.

En omdat dat kind lang huilde, roeiden ze naar boven en toen kwamen de gezellen van Konaioi buiten en zij namen de boog en schoten op hem, maar zijn jongen versmaadde hen.

Toen haalde Konaioi zelf zijn boog te voorschijn en toen pakte die jongen Konaioi. Toen zijn moeder gezien had, dat hij een oud man was, wilde zij hem niet en haar broers draaiden zich om en trokken weg. Maar de moeder en hij

ndume uaina Konaioi iriruma.

Oai haweka Konaioi iwu irihuna, kisikira ma Inggorosai mahua. Weka iyarua sa, iso huna ndaue sani, huna ihowahi iyosaina rea. Iniari matanggu isoi we ndauo. Sani ha mokua iyapai ndere iyosaina rea. Kisiamo ndau wa ruma.

Weka Konaioi waria ira fom ba imai ifesi. Fesi hua iyona iriwai-tai: „Ara fure awu baraia na awini yana rifuo”.

Waita ira furo iwuko. Ineri inai iyamboradai fono ari isiri iyonofa: „Nengga inihairi iniro wéhao”.

Maika iyuangga Rowekoani oro iyofara Konaioi iyafa: „Itawai-wa waitaini”.

Aweka nenggahua binda iyarumana sura. Binda Sosambini iyosaro, Konaioi ira ha iwu sura. Oi Rowekoani ira ma Konaioi iribinda. Iwe kisioaina reisarongga, iwe iworai nana binda iha-hunda. Weka Konaioi warini kisikipokisi. Iyambora ari bindani Rowekoani iwuio.

Weka owa ha ianabuno, weka iso saira mamasa, weka ihangga waisara rumarekawa. Hua waria ihangga waisara buboa wéhao. Iniari kisikiwe „wokake”.

klommen naar boven en bleven in het huis van Konaioi.

Na een tijd nam Konaioi zijn hond en ging met hem naar de berg Inggorosai toe en schikte een vuur en gooide zijn hond in het vuur, zodat hij verbrandde, maar de hond schudde zich af en ging op de grond staan. Direct wierp hij toen zichzelf er in en toen hij verbrand was, sprong hij op de grond en ging op de grond staan en trok met hem naar buiten, naar huis toe.

Toen kwam de jongen van Konaioi uit het achterhuis op zijn vader toe en pakte hem vast. Daarop zei hij tot zijn jongen: „Ga naar achteren en haal mijn tasje bij je moeder, waar ik pinang uit eet”.

De jongen ging naar achter en haalde het en toen keek zijn moeder hem uit het achterhuis achterna en zag hem. „Nu is hij weer erg knap geworden”, zei ze.

En toen heeft Rowekoani, de slang, Konaioi een poets gebakken. Hij zei, dat hij een feest wilde vieren voor de kinderen.

Na een poosje had die vrouw haar kam vergeten. De vrouw Sosambini bleef staan wachten, maar Konaioi ging de kam halen. De slang Rowekoani ging naar de vrouw van Konaioi en liet haar bij zich zitten aan de deuropening en legde zijn kop op de dijen van de vrouw. Toen klommen Konaioi en zijn zoon samen naar boven. Hij keek — en Rowekoani had zijn vrouw gepakt.

En toen ging hij dansen tot midden in de nacht en het kwam tot een druk feest. Toen pijnde hij in de dakpaal van het voorhuis en zijn zoon pijnde ook in de dakpaal in het achterhuis en toen riepen

Hua ruma baino. Binda iniwe aimuaku ari manda wari kiniwe mani wano.

Kepala Ambumi.

101. De slang verkracht de vrouw van Konaioi.

Napans.

Konaioi. Iyimamisusu rudo anasa hua iwe raiwa. Itosawinui sara ha ihasona iwuke iyuno iwediadi waiteio, irinasandai Doranggiai. Weka kinambo oai ha iniba iyanisa horudo hana. Iyanisa horudo hana huo kiwe ndauangga initata ha. Aduarukia kiwei ne angga initataha. Wo Pairukio, kiwei nea wéhangga initata ha. Samberukia kiwei nea wéhangga initata ha wéhao.

Iyanikangga isara waidouriwa boira Inggorosai. Weka iyanibeka iwu hana hua iraiwa ndauo. Weka waita iwu hana ri imai Konaioi; iwu irihuna iraiwi ha iwesaianio na Naikerao. Weka Konaioi matangu saiani wéhao. Weka iniroho. Weka ira maruma maha binda kisi waita kinambo oaro.

Haweka Kuru Paisai kinisini kisikiwe sahira na Inggorosai. Weka binda iyonofa: „Yaisura inana ruma. Misiminda hua yara

ze allebei „wokake” en het huis stortte ineen. De vrouw veranderde in een djamboeboom en de man en zijn zoon veranderden in echte vogels.

Konaioi waterde in een bamboe en liet hem wegdrijven. Itosawinui stak de handen uit, greep hem beet en pakte hem op, en dronk er uit, en ze bracht een kind voort, Doranggiai genaamd. Toen ze samen een tijd gewoond hadden tot hij groot was, begon hij te huilen om pijn en boog. Toen men hem daarop naar zee wilde brengen, verzette hij zich. De lieden van Aduara wilden hem een andere geven, maar hij weigerde. Men ging naar de lieden van Paira en toen die hem een andere wilden geven, weigerde hij ook. Toen daarna de lieden van Samberi hem een andere wilden geven, weigerde hij ook. Huilend stak hij de armen uit naar de bovenloop van de rivier naar de heuvel Inggorosai. Toen hij bleef huilen nam hij (Konaioi) een boog en kwam er mee naar buiten. En toen haalde het kind de boog bij zijn vader Konaioi. Die nam zijn hond en ging met hem heen om hem te verbranden te Naikera. Toen heeft Konaioi ook zichzelf verbrand en hij werd knap, en toen kwam hij naar huis naar zijn vrouw en bleef bij haar en zijn kind wonen.

Toen tooiden Kuru Paisai en de zijnen hem op en gingen met hem een initiatiefeest houden op de Inggorosai. Toen zei zijn vrouw: „Mijn kam is in huis blijven lig-

yawuko". Rara irinasandai Manirowu.

Weka oia irinasandai Mandawiari iwu Konaioi iribinda Oisosarinui. Owa saira weka oia kini-si binda Oisosarinui kisikira ma wa kiti saira. Konaioi iyonofa: „Yaibinda oai Mandawiari iwu yaibinda wea”.

Weka iyonaa iimukua, irinasandai Saipopi, iyonofa: „Kamuko aninado kahakangga ara ha amuna oia Mandawiari amuni fero. Iwu yaibinda”.

Weka sai weka iwu hana, ihangga waisarai iwe „*tirerere*”, mokua iyonaa „*kekeke*”. Mokua iriwaita ihambea iyonaa „*tinerere*”. Mokua iniwe sarana.

Aiweromi-Napan.

gen. Gaan jullie samen maar verder dan ga ik hem halen”. De steiger heette Manirowu.

Toen pakte de slang Mandawiari Oisosarinui, de vrouw van Konaioi. En toen zij daar die *saira* dansten kwam de slang er aan met vrouw Oisosarinui om naar het feest te kijken. Konaioi zei: „Het is mijn vrouw; de slang Mandawiari heeft mijn vrouw gepakt”.

Toen zei hij tegen Saipopi, de casuaris: „Vriend, als jij durft, ga jij dan de slang Mandawiari eens doodslaan. Hij heeft mijn vrouw gepakt”.

's Morgens pakte hij zijn boog en toen hij schoot zei de nokbalk „*tirerere*” en toen „*kekeke*” en toen zijn jongen schoot zei hij: „*tinerere*”. Tenslotte veranderde hij in een paradijsvogel.

XI. DE HEMELVOGEL.

102. Anaghadagha.

Anaghadagha. Rimangha rinasanai Mitataresai. Wuieka ninagha sara. Maika Mitataresai ionéa kiwo kiwe da. Kiwo kiwe daika kiwowuara rirowugha. Maika Anaghadagha wea Mitataresai rietokugha, we Mitataresai rirowugha. Rowugha Weaserai Weandei.

Maika kiwo sadoio. Maika kima-indikio. Maika etokugha iafa: „Mitataresao, arirowu Anaghadagha we ma ini”.

De man van Anaghadagha heette Mitataresai. Na het trouwen werd zij zwanger. Toen gaf Mitataresai een oproep, dat ze op raak zouden gaan. Toen ze weg waren gegaan voor die raak, had men zijn draagtas achtergelaten. Daarom gaf Anaghadagha aan de jongere broer van Mitataresai die draagtas, Weaserai Weandei geheten, mee.

Toen zij hem (de oudere broer) bereikt hadden, gingen zij bij hem liggen. De jongere broer zei: „Zeg Mitataresai, Anaghadagha laat je je draagtas geven”.

Maika Mitataresai iurako, iai-wisa etokugha. Maika wu saiwugha radana ghadogha. Maika warimaigha kikafa: „Boiwi ma ruma”.

Maika ko fosoraika wu risaiwugha ra kakadurima sekaghiana nina. Ianaika bingha iafa: „Maiwéa ara ma aghana inie?” Maika we riwiwigha we adoigha. Maika Mitataresai nitatako. Maika kumanggigha kikano wiwigha. Maika iuna figha wéa. Maika kiweki makoinaika nitakio.

Maika ia mina rana banggaike-na. Maika ionéaika wariboigha kiwo kiwu gharaisina. Maika kiwoiki fosora ma rumagha. Ionéa wariboigha kino gharaisinaigha.

Maika kinoki tamoieka matangu ra ndau. Matangu iorana bingha. Iorani mobeka ionéaki wariboigha kipandi ghagha. Kipandi ghaghaika kira ghero oara ghagha. Oara mobeka matangu wu bingha raiwi ghero, raiwi ma ghagha. Maika kiwe dora. Kiwe doraika kakawaiwi ma sangha. Kiwe mambogha iosaiwa oagha.

Maika kiwo ma tunighaika mambogha saoana anagha. Maika sumbeka iiwada werasa oagha. Ko, ko, ko kiwo makoinagha iiwadagha oa na makoina maika sa werasa. Kiniawara anaghaika sakoda anagha. Maika iamosa ado oagha. Maika iona iafa:

Maar Mitataresai was boos, omdat hij jaloers was op zijn jongere broer. Hij nam zijn mat en spreidde die uit in de prauw. Toen zeiden de jongens: „Laten we hem naar huis brengen”.

En toen ze bij de wal gekomen waren, nam hij zijn mat en ging regelrecht naar de kamer en bleef daar. Toen zei zijn vrouw: „Waarvoor kom je hier liggen?” Toen gaf zij hem pap en vissen, maar Mitataresai lustte het niet en de jongens aten de pap op. Daarop bakte zij nog eens sagokoekjes en toen ze hem die ook gaven, wilde hij ze niet.

Hij bleef vijf dagen liggen, en toen gaf hij zijn gezellen opdracht rotan te halen. Toen ze dat bij huis gebracht hadden, zei hij, dat zijn gezellen de rotan moesten schillen.

Toen ze ze afgeschild hadden, kwam hij zelf naar buiten en bond zijn eigen vrouw vast. Daarna gelastte hij de gezellen om de prauw reisklaar te maken. Vervolgens gingen zij naar beneden in de prauw zitten. Daarna nam hij zijn eigen vrouw en bracht haar naar beneden naar de prauw. Toen hieven zij de krijgskreet aan. Vervolgens roeiden zij haar haastig naar zee. Daar gekomen zetten zij de broer (van Anaghadagha) aan de vaarboom. En terwijl zij op zee rondroeiden, peilde de broer naar de grond (om te onderzoeken, of het water diep genoeg was om er de vrouw in te verdrinken). Als het diep was, stak hij de stok schuin (en deed of het ondiep was). Ze roeiden maar weer voort en als hij de stok er weer in stak, stak hij hem schuin. Maar toen ze dicht

„Sum be imaia”.

Maika matanggu iamona bingha. Iamona binghaika iai rudo somatogha, iai anduni. Maika iafa: „Mawo mindirangha bowuari”.

Maika mambogha we naima ianduiwa. Maika iafa: „Aghanduiwa arinaima mato kawaiwawo ndeangga asumomo gharaisinaini mato ara ma nafa reo”.

Maika rimua wosio sewaiwi ndeika we kapita anagha. Maika ne wosigha makoinaika kawaiwi fosora. Maika wewa iotaro. Iotaieka ianitau sikiëka sigha ianana nafagha. Maika kitaghara saika iotaro. Iotaieka ianimgha siki wa arawuari.

Arawuarieka ra ndere ioaina nafagha we sa rirarigha. Oramoangga ra nde ienana nafagha. Ienaka saiengga manigha irotapapaio.

Maika saiengga iede ndauo suna. Maika ioaia, ioaia wesana rikugha, rinasanai Manieghasi. Maika inawa wesana nunggugha rinasanai Rosereghai. Maika ioaiwakisio.

Ioaiwieka Manieghasi roke sama faianghairagha kiriadoigha. Sanggi maika sa wuaiki. Koiso anggi emako. Maika saieka faianghairagha ko makoina. Manieghasi ro makoina sama kiriadoi-

bij het land waren gekomen peilde hij de grond en hij schoot met de stok in de diepte. Toen zei hij: „Een diepe plek!” Daarop nam hij zijn eigen vrouw en schoof haar vervolgens in de ruimte tussen de uitleggers in, en schoof haar onder water. Daarop zei hij: „Heft jullie lied aan en laat ons bij haar weggaan”.

Maar de broer gaf haar een mes mee onder water en zei: „Nee, je een mes mee onder water, dan kun je, als je aan land spoelt, de rotans kapot snijden om het strand op te gaan”.

Daarop voerde één golf haar weg naar de wal zonder dat ze het land bereikte. Maar nog weer één bracht haar naar het droge. Toen wilde ze opstaan, en toen ze opstond, zat ze daar op het strand, en toen ze de zee overkeek, zag ze hen daar buiten. Zij trokken zingend naar boven en zij bleef staan. Daar zag ze hen wegzeilen.

Vervolgens ging zij de wal op en ging op het strand zitten en droogde haar kled in de zon. 's Avonds ging zij de wal op en sliep op het land. Toen zij daar tot de volgende dag geslapen had, hadden de vogels op haar gepoept.

De volgende dag kwam zij naar buiten en baadde zich. Na een zeer lange tijd bracht ze een kind ter wereld, Manieghasi geheten. Dadelijk daarna bracht ze een mens ter wereld, Rosereghai geheten. Ze verzorgde hen beiden.

Nu vloog Manieghasi heen en greep de vissen van de vissers. Maar ze hadden geen vuur en daarom aten ze die met zijn drieën maar rauw. En toen de volgende dag de visserslui weer kwamen, vloog Manieghasi weer heen en pakte hun vis

gha. Sa womo anggi emako.

Maika Rosereghai ianiba kanao. Maika inai no rikana, rikana atabora ripaisano. Maika saieka ra iana soaigha. Maika warimagha iafa: „Mino, aragha, Anaghadagha, awuio dano, kaghadano noghe. *Tawaiawaio oiu terere*”.

Maika saimakoina maika ra makoina. Maika seka kana maika iana soa. Maika iafa: „*Oiu terere*. Ina Ragha Anaghadagha awu iono dano, roriwe dano. *Tawaiawaio oiu terere*”.

Maika manigha ro makoina sama nungguigha kiriadoigha. Maika anggi emako makoina. Maika saieka warimagha ra makoina iana adoigha iafa: „*Oiu terere*. Mina ragha. Weriraragha awu iono dano”.

Maika inawa faianghairagha iawario. Iawaraika kiwoika kikawoio imaini Mitataresai. Maika kikafa: „Mitataresao, kabo Anaghadagha anduiwa nina imaia, maika iara kuani rana nafaghaigha”.

Maika kikawo Anaghadaghaigha iafa: „Oramoangga mipandighaigha. So dagha ghominanieka minu-uwari wéa. Iari raikuani wéa. Rawu rananu”.

Maika kiwo ndau. Maika kitara nafagha. Maika oaiwaieka warimagha ra ndau. Maika ra ndau-

en daar ze geen vuur hadden, aten ze die rauw.

En toen nu Rosereghai hilde om een boog, maakte zijn moeder hem een boog met vispijlen klaar en de volgende dag ging hij *soa* (een soort vis) schieten. De jongen zei: „Moeder, kom; Anaghadagha, haal brandhout, en nog wat brandhout van de *kaghano*-boom. *Tawaiawaio oiu terere*”. (Dat was zijn krijgskreet).

De daaropvolgende dag ging hij weer heen, spande de boog en schoot *soa*. Daarop zei hij: „*Oiu terere*. Moeder Anaghadagha, ga brandhout halen. *Tawaiawaio oiu terere*”.

Ook de vogel vloog heen en pakte de vissen van de mensen, maar ze aten ze weer rauw.

En de volgende dag ging de jongen weer vis schieten en zei: „*Oiu terere*. Moeder Weriraragha, haal mij ook wat brandhout”. (Wat de jongen zegt, is min of meer dichterlijke taal).

Toen hoorden de vissers hem, en die gingen het berichten aan die vader Mitataresai. Zij zeiden: „Mitataresai, misschien was die Anaghadagha zwanger, toen ze zo in het water ging en heeft een kind gekregen, dat daar op het strand loopt”.

Toen ze dat bericht van Anaghadagha gebracht hadden, zei hij: „Maakt morgen de prauwen zeeklaar. Als wij dien slaaf mochten vangen, hebt dan goede zorg voor hem, want het is mijn kind. Ik neem hem voor mij”.

Daarop roeiden zij naar buiten en bespiedden zij het strand. Toen zij daar op hem lagen te wachten, kwam de jongen

eka kikawo imai awoi ewosio. Maika imai iata wuinina. Wuiasi wawi na ruaigha. Ionasi wari-maigha kikoara ghagha, amokiwi. Imai wuiasi kikamokiwinina.

Maika Manieghasi ro ma. Inai ionéa Manieghasi iafa: „Manieghaso, diwarimaghani rusawaiki paikinina”.

Maika iafa: „Raroke rawara nuigha wario”.

Maika roka warao. Maika wara nuigha wara paiki. Maika ionéa inai iafa: „Mino, rawara paiki warinina”.

Maika inai iafa: „Mangga aro ma Mitataresai”.

Maika rokaika Mitataresai wawi ioaiwi na rumarengga. Maika iafa: „Andiwarimagha ani inogha, Mitataresai iosaiwiegha”.

Maika Mitataresai iafa: „Wari-boiamuo! Mandoroma mani-wako! Roba raiwarimanieni”.

Maika roka paiki roma inai. Rokakieka iafa: „Mino, iani Mitataresai iosawiegha”.

Maika inai iafa: „Aimba aro ma asikoaro. Aimba wuió”.

Maika Manieghasi iafa: „Mino, raroka warawa asikono sao”.

Maika inai iafa: „Aroka awara-wa ghoe?”

naar buiten. Vervolgens gaf men het direct aan de vader te kennen, en de vader rende er heen en greep hem, en droeg hem op zijn rug weg. Op zijn bevel gingen de jongelieden in de prauw zitten en vluchtten met hem weg. Nadat zijn vader hem gepakt had, vluchtten zij met hem weg.

Maar Manieghasi kwam er aan vliegen en zijn moeder zei tot Manieghasi: „Manieghasi, ik zit maar tevergeefs op onze jongen te wachten”.

Hij zei: „Ik zal heenvliegen en de dorpen naar hem afzoeken”.

Toen vloog hij weg om te zoeken, maar hij kon hem in de dorpen niet vinden. Toen zei hij tot zijn moeder: „Moeder, ik heb hem niet kunnen vinden”.

De moeder zei: „Als je eens naar Mitataresai toe vloog”.

En toen hij aan kwam vliegen, droeg Mitataresai hem op de rug bij zich in het voorhuis. Hij zei: „Dat is onze jongen, bij wie Mitataresai de wacht houdt”.

Mitataresai zei: „Gij gezellen, bepijlt die vogel daar! Hij komt op mijn jongen hier aanvliegen”.

Het lukte dus niet en hij vloog naar zijn moeder. Toen hij aan kwam vliegen, zei hij: „Moeder, Mitataresai houdt hem in bewaking”.

„Laat dan maar”, zei de moeder, „kom maar hier en laten wij hier met zijn tweeën blijven wonen. Laat hij hem dan maar nemen”.

Manieghasi zei: „Moeder, laat mij heenvliegen om te zoeken, of wij ook vuur kunnen krijgen”.

Maar de moeder zei: „Waar wil je dat gaan zoeken?”

Maika rokaika rotado bina bawa endukigha. Maika rodudo kirirumagha we dogha. Maika wuko sama kirisagha. Maika kisikipami na ratagha. Maika rokiwa sagha wea inai.

Maika inai iafa: „Awu sani ri ghareo?”

Maika iafa: „Rawu di bina bawa endukigha kikoainegha”.

Maika iafa: „Mangga aroka asikio”.

Maika roka sikieka kisikuanio kafa: „Arinasanai ghoe?”

Maika iafa: „Rai Manieghasi”.

Maika iuana bina bawa nandukigha iafa: „Mindinasanai ghoe?”

Maika nogha iafa: „Rai Andebami”.

Maika nogha iafa: „Rai Rofombimbani”.

Maika Manieghasi iafa: „Minani Anaghadagha”.

Maika bina bawaigha kikafa: „Andiwiamanio”.

Maika roka iawo kirinasanggi-gha iawoki inai. Maika inai iafa: „Aroka ato awu kisi ma oai di iko. Aumofinggimaia kio”.

Maika rokaika iekapo kirirumagha wukisi na rumagha. Maika rokikiwa inai. Maika kikoai di inainina.

Ioredei-Nubuai.

103. Manieghasi.

Manieghasi. Riwariboigha kiwu gharaisina. Maika inai iateina

Hij vloog weg en vond twee oude vrouwen. Hij vloog in hun huis binnen en pakte hun vuur in de klauw, maar die twee sloegen hem met de tang. Hij vloog echter met het vuur voor zijn moeder weg.

De moeder zei: „Bij welke mensen heb je dit vuur gehaald?”

Hij zei: „Ik heb het gehaald bij twee oude vrouwen, die daar wonen”.

Zij zei: „Als je eens heenvloog om ze te leren kennen?”

Daar vloog hij heen en toen hij ze zag, vroegen ze hem: „Hoe heet je?”

„Ik ben Manieghasi”, zei hij.

Toen vroeg hij de twee oude vrouwen: „Hoe heten jullie?”

„Ik ben Andebami”, zei de een.

„Ik ben Rofombimbani”, zei de ander.

Manieghasi zei: „Mijn moeder heet Anaghadagha”.

Toen zeiden de oude vrouwen: „Dat is onze dochter”.

Toen vloog hij weg en deelde haar namen aan zijn moeder mee. De moeder zei: „Vlieg heen om ze op te halen, dat ze bij ons komen wonen. Het zijn je grootmoeders”.

Daarop vloog hij weg en trok haar huis uit de grond en haalde ze uit het huis. Vervolgens vloog hij met haar naar zijn moeder en zij bleven bij zijn moeder.

Manieghasi. De gezellen hadden rotan gehaald. Moeder had een mand gemaakt en

baka. Maika inai maina tunigha. Maika manigha rokawinio. Inai rinasanai Anaghadagha Weriraragha we sana Rumanieghasi.

Maika inai iateina bakaghaika we riwimagha ridimboigha iari-kio. Weriraragha maina tunigha. Maika we naimagha rudo baka. Maika Weriraragha sumo bakagha.

Maika imai Nuteindauri ionéa warimagha iafa: „Aroka ato awu sina ado”.

Maika imai ioaina rumagha. Maika Manieghasi roke wu fai-anghairagha kiriadoigha. Maika kimuna Manieghasi. Maika iani-ba imai Nuteindauri. Maika Nuteindauri iuna rimasingha we nasanai Andei. Iumbeka iuorori. Iurorieka dagha iwarikieka kip시오. Maika inai we onagha wa roba imai.

Maika Mainawuaigha kiwuio

Sowanimuaigha kiwuio

Maindoma nafagha maindoma Weondanafagha

Maindoma Weriranafagha maindoma Runaghawarinafagha

Maindoma Awamberunafa maindoma Soreinafagha

Mamaniruma awaniruma.

Anaghadagha ioaina riruma Ghinimai. Maika Manieghasi iafa: „Aghesiwa ghomini nduno. Amaingha rarigha wuarauo. Aghesiwa Sawaighomino nifasigha”.

zij verbleef op zee en de vogels vlogen om haar heen. (Met de term *inai*, moeder, duidt de vertelster zowel Anaghadagha Weriraragha als de moeder van deze aan). De moeder heette Anaghadagha Weriraragha en zij bracht Rumanieghasi ter wereld. Haar moeder had een mand gemaakt en had haar dochter oorknoppen gegeven en ze aangebracht. Toen Weriraragha op zee was had zij een mes in de mand gedaan en toen had Weriraragha de mand stukgesneden.

De vader Nuteindauri zei tegen zijn zoon: „Vlieg heen en haal ons vis”.

De vader zat in zijn huis. Manieghasi vloog weg en pakte de vis van de visserslieden. En toen sloegen zij Manieghasi, zodat hij huilde om zijn vader. Daarop dronk Nuteindauri van het water Andei en daarna braakte hij. Dat hoorde de raak en die vingen hem toen. Maar de moeder gaf (Manieghasi) een boodschap om de vader te zoeken.

Toen pakten hem de Mainawuai.

Toen pakten hem de Sowanimuai.

Hij liep op het strand, het strand Weonda.

Hij liep op het strand, het strand Werira en het strand Runaghawari.

Hij liep op het strand, het strand Awamberu en het strand Sorei.

Mamaniruma awaniruma.

Anaghadagha zat in haar huis Ghinimai. Toen zei Manieghasi: „Klim naar boven om hier je slaven te halen. Toen je op zee zat, is je lendoed weggeraakt. Kom boven voor de witte slaaf van Sawai (een kampong)”.

Maika inai ianisia Dauboand-
ri. Maika ra wu righomingha
nandu. Rawa righominggigha
nifasigha.

Maika iafa: „Mino, amaingha
rari wuarauo. Amaingha rawe
ghomini ato ara awara ma ru-
maini”.

Pedeiwini-Nubuai.

104. Kewowi.

Kewowi, ribingha Ghariwoi.
Maika ninagha sara. Maika Ke-
wowi wo suka esa. Maika Nuri-
wandeio iameio. Maika woghei-
ka wiamagha saraiwa asinaigha,
saraikina sirakagha nduna. Mai-
ka Kewowi sira wanggéaigha wa
sara topéana sirakaghaigha mai-
ka iaratero wo nde iesina sir-
akagha, iesi ghere mina ri.

Maika dagha kipandi ghaighai-
ka iwariki. Iwarieka ragha
ghomino nandukigha. Maika io-
ramuna bingha na kio.

Maika iiwai wuara binghaika
binarengga wo wa muna bingha
ghofurigha. Maika wu naima-
ghaika iifasa nanagha. Iifasa na-
naghaika imai kiko ma kikadori
paikio. Paikieka esindu kitiri wa
fero ianai. Kiwui koiwi ma ana-
gha, kiwe rongha wario, kito
anio. Maika kiwe ripadigha
uraio.

Maika mangha sira ripadighai-
ka wo ghero. Iaroma rinegha-

Maar de moeder hilde om Dauboand-
ri (een zuster van Manieghasi?). Zij kwam
om haar twee slaven, die wit waren.

Manieghasi zei: „Moeder, toen gij op zee
waart, zijt gij uw lendendoek kwijtge-
raakt. Nu gij op zee zijt geef ik u deze
slaven, opdat gij op zoek gaat naar de
huizen”.

Ghariwoi, de vrouw van Kewowi, was
zwanger. Toen ging Kewowi palmwijn
tappen. Maar Nuriwandeï had zich ver-
dekt opgesteld en toen hij naar beneden
roeide, wenkte het meisje hem met een
pandanblad uit het dakraam. Kewowi
zag haar hand uit het dakraam steken en
hij wendde de steven, ging aan wal en
klom door het dakraam naar beneden en
lag bij haar.

Toen de raak de prauwen klaarmaakte,
ging hij met hen mee. Vervolgens ving hij
twee slaven, met wie hij betaalde voor
het meisje (Nuriwandeï).

Toen hij eens zijn vrouwen achter moest
laten, ging de eerste vrouw (Ghariwoi)
met de tweede (Nuriwandeï) vechten.
Zij pakte een mes en sneed haar de buik
open. Daarna kwamen de vaders er aan
en riepen haar, maar zonder gevolg. Daar-
na klommen zij naar boven en zagen haar
dood liggen. Ze brachten haar naar het
landbos, waar ze een kuil voor haar groe-
ven waar zij haar in wierpen. Ze zetten er
een vlag boven.

Toen nu de man haar vlag zag staan,
kwam hij stroomafwaarts. Hij prikte

ghoigha wukieka weki na figha, weki ribindenggagha ianggio. Maika wekieka bingha nitatakio. Nitatakieka muna bindenggagha, muna iuserari na damangha. Maine fotari na masingha.

Maika mamboigha kigurabari, kikateina ridamagha kiwei rudo. Kiwei rudoika ke ghado rinaimagha, ke waigha rudo damagha. Maika koiwi kiwei andu.

Ianduieka iasa damagha. Iasa damaghaika ra nde ioaina maiwoabogha. Ioaieka bipawa endukigha kiwoma, kira kiwu dano. Kirasadoio maika kikuani kika-fa: „Eno aue?”

Maika iafa: „Rai Ghariwoi. Rara na Seriraundegha”.

Maika kika-fa: „Mangga aradako”.

Bipawa nandukigha kinitupaiendi raruko. Maika kisikira sararu béa. Maika iafa: „Eno arurau ma renggaio mato eno arurauma bubo mato ronangga mami nipikimbeni”.

Maika kisikiraradarubeka kisona radaki ma rumagha. Radakiengga wesana riwarimagha rinasanai Miwuserai.

We saniengga iamona rikanagha wo muna ado. Mumbeka wosado manduga, wo sadoeka manduga iekapo niwuigha. Maika ianaki na waurigha.

maden (uit het lijk) aan een stokje, nam die mee en deed ze in de sago om ze aan zijn eerste vrouw te laten eten (teneinde te zien, of zij wellicht de jongste vrouw had gedood). Toen zij ze weigerde, sloeg hij de eerste vrouw en bond haar met een harpoeneerlijn. Zo bleef ze op het water drijven.

Maar haar broers waren daar kwaad over en die maakten haar een jongelingshuis en deden haar daarin. Daarna gaven zij haar een mes er bij en deden stenen in het jongelingshuis. Vervolgens roeiden zij met haar weg en lieten haar te water.

Onder water peuterde zij het jongelingshuis open. Vervolgens ging zij de wal op en ging op een *maiwoa*-boom zitten. Na enige tijd kwamen er twee oude vrouwen aanroeien, die brandhout gingen verzamelen. Toen zij haar aantroffen, vroegen ze haar: „Wie ben je?”

„Ik ben Ghariwoi”, zei zij. „Ik kom uit de diepte der zee”.

Zij zeiden: „Als je eens met ons meeging”.

Die twee oude vrouwen waren aan elkaar geplakt en zij moesten bij het lopen elkaar steunen. Zij zei: „Laat de een zich voor vastklemmen en dan de ander achter en dan zullen jullie op mijn bevel losraken”.

Daarop gingen zij beiden uit elkaar en zeiden haar, dat zij mee moest gaan naar huis. Vervolgens bracht zij haar zoon, Miwuserai geheten, ter wereld.

Hij nam zijn boog om vis te gaan schieten. Daarbij vond hij een zeearend, die hij vervolgens de veren uittrok om ze op zijn schouders te bevestigen.

Maika warimagha roke sama adoigha.

Sanggieka wiama nanggoro kira kiwu dano. Maika wiamagha onawara warimagha kikafa: „Sarongga rei bawagha. Irosia korako”.

Maika roka iawoa inai. Maika iafa: „Mino, wiamaigha onawairao, kikafa „rasarongga rei bawagha; rirosio korako”.

Maika inai iafa: „Arokangga awe bawagha kimina. Kuboma niro iato awui we ana bimbenio”.

Maika wu etokugha. Maika bawaw endukigha anibario. Maika iokofaiki ani paiki wario. Rokiwi nina. Maika bawa nandukigha kiragha awoa inai. Maika kiwuda wiamagha kikafa: „Tombe fei wéa”.

Maika manduga rokiwa wiamagha ma inai kisi iomofi. Maika ioai di kiekia roke sama ado. Maika wiamagha nitatai iafa: „Tombe manduko ani wéa”.

Maika roka iafoka manduka niwuigha wuari we nunggugha. Maika we nunggueka iame rimasagha, soa risuragha, rana raradogha.

Maika bingha ioare, ianibeka wusana niriraigha. Maika remunagha sirio. Maika sirieka nina rowari. Maika iedegha we riwigha. We riwighaika urangha gaio.

Toen vloog de jongen heen om vis in de klauw te pakken.

Onderwijl kwamen er drie meisjes brandhout halen. En de meisjes beschimpten de jongen met deze woorden: „Zijn bek is een groot gat! Hij poept geweldig!”

Daarop vloog hij weg en deelde het mee aan zijn moeder. „Moeder”, zei hij, „de meisjes beschimpen mij, dat mijn bek een groot gat is en dat ik zo hard poep”.

Maar de moeder zei: „Vlieg heen en laat de oudsten staan, maar de jongste is goed om je die als vrouw te nemen”.

Daarop trouwde hij de jongste zuster en de twee oudsten weenden over haar. Maar hij was haar te slim af en het gaf niets, dat zij al huilden. Hij vloog toch met haar weg. Maar de twee oudsten gingen het aan haar moeders melden. Daarop rouwden zij voor het meisje. „Ze is stellig dood”, zeiden ze.

De zeearend vloog met het meisje naar zijn moeder en zijn grootmoeders. Hij woonde bij haar en vloog weg om vis. Maar het meisje had een afkeer van hem en zei: „Het is vast een zeearend”.

Maar hij vloog heen, trok zich de zeearendsveren uit en werd een mens. Daarop oliede hij zich, bracht zijn kam aan en ging op het vlonder lopen.

Het meisje zat daar te huilen, toen zij zijn lichaamsgeur rook. Zij wendde het hoofd om en zag hem. En toen ze hem zag, werd ze verliefd op hem. Ze ging weg om hem pap te geven. Maar toen ze hem die pap wilde geven, sprong de kookpot.

Gaieka iomofi iafa: „Mangga anggoai iato anggède ma ambe ghoini”.

Maika manduga iafa: „Rano mindiaini wa minitatará wéa.

Mafa: „manduko ani ra wéa”.

Maika kisi bingha kikoare ana rifugha. Ambeka iomofi kikonéaieka iana riwigha. Ana wiwighaika ragha faka kisikiripatagha. Kisikikananaika bingha ninagha sara wesana riwarimagha nasanaí Kewowi.

Maika fandi kirighaghaika koiwi ma bingha rinugha. Kitaghaiwa asona rinamagha. Maika wowu riwarimagha. Wowuarieka kisi mangha kiwo arogha.

Kiwo aroghaika iomofi rekitara warimagha nenadogha. Maika iafa: „Inogha kabo raíomoki. Anieka renadogha ona rai sinieni”.

Maika íanibario. Íanibarieka imai wo suka esagha maika fandi ghagha amobuara iomofi. Mangga siki wa koma kirinugha wéa. Mangga woadakiengga sira kirinugha wéa.

Maika woadaki paikieka iona, nafa iana iori. Iomofi íanika paikieka wo ma kirinugha.

Toen zei de grootmoeder: „We zouden kunnen wachten en dan hier komen om andere te maken”.

De zeearend zei: „Ik eet van jullie dingen, omdat jullie tegenzin in mij hadden. Jullie zeiden, dat ik maar een zeearend was”.

Toen bleef hij daar met zijn vrouw pinang pruimen en daarna zeiden de grootmoeders, dat hij de pap kon eten. Vervolgens zetten zij voor hen een slaapstallage in elkaar. Daar sliepen zij op en toen werd de vrouw zwanger en kreeg een kind, Kewowi geheten.

Eens maakten zij de prauwen zeevaardig en brachten hem naar het dorp van de vrouw. Men vierde het feest voor zijn eerste roeiriem. Toen liet de vrouw de jongen alleen achter en ging met haar man naar het sagobos.

Daarop herkende de grootvader het gezicht van de jongen. „Dat is misschien mijn kleinzoon”, zei hij. „Hij heeft een gezicht net als ik hier”.

En hij weende over hem. Daarop ging de vader palmwijn tappen. Hij maakte de prauw zeevaardig en liet de grootvader achter. Opdat hij niet zou zien, dat zij naar hun dorp gingen en dan misschien achter hen aan zou gaan en hun dorp (n.l. dat van de mythische zeearend) zou leren kennen.

En toen (de grootvader dan ook) achter hen aan wou gaan, baatte hem dat niet, want (de zeearend) zei, dat een strand hem de weg zou versperren. De grootvader begon te huilen, maar het baatte hem niet en hij ging naar hun dorp.

XII. BOOSAARDIGHEID, JALOEZIE EN ONGEOR- LOOFDE BEGEERTE IN HET GEZIN.

105. De vrouw, die haar schoondochters doodt.

Napans.

Wanaibini kisi warima Seramanomani Manomateri. Kisiuaina Keri-uri. Iyatana ruma bawa wosio. Iwu binggia kinikora. Iyuaiha iyafa ira isoma ndero. Iwoo. Iminaha karara.

Inai Wanaibini iyona binggia: „Mim bino, ida ikaro wara kira kara ha wiewa iyamoma wea”.

Wiewa iwu binggia hua kira aro. Weka kira na orasa inea imuna binggia nanduo, wa ininadao haiwa wari, iyofa „iwui we mano”. Sai wéhao iwu nandue iraiwakisi wéhangga imuna nandu inukia wéhao. Iyamoma ruma we ma binarenggawa ihuana iyafa: „Minda nandukia kisi anggi”.

Ari Wanaibinda iyofa: „Aroa wedahi wiewa kisi anggi enako”. Saihua iwu nandue iraiwa kisi wéhangga imunakisi wéhao. Iyamomangga Seramanomani bina renggawa ihuana béhao iyafa: „Kisi anggi enanai arowa atobara inu nandukia?”

Bina renggawa irowara ari fabowara iyofari hua imuna inukia hua ambe amoma werera wea.

Wanaibini en haar zoon Seramanomani Manomateri woonden samen aan de bovenloop van de Kuri (bij Woisimi). Hij had een enorm huis gemaakt en een massa vrouwen getrouwd. Na een tijd zei hij, dat hij naar binnen wou gaan om hulde te betonen (aan de Sultan van Tidore) en ging heen en bleef lang weg. Toen zei zijn moeder Wanaibini tot de vrouwen: „Gaan jullie, vrouwen, met mij mee sagokloppen met het oog op het feit, dat zij al lang zijn weggegaan en hij dus weer hierheen zal trekken”.

Zo nam zij de vrouwen mee en ging met haar naar het bos. Toen ze op een zekere dag heengingen, doodde zij twee vrouwen, omdat zij een onheilige begeerte had naar haar zoon en zei, dat ze hem wou trouwen. Ook de dag daarna nam ze er weer twee met zich mee en doodde ook die twee. Ze kwam naar huis toe en de eerste vrouw vroeg: „U bent toch met die twee gegaan?”

Maar Wanaibini zei: „De sago had veel merg en dus zijn ze blijven overnachten”. De volgende dag nam ze er weer twee mee en weer doodde zij beiden. Toen ze aankwam, vroeg de eerste vrouw van Seramanomani weer: „Zijn ze in dat sagobos blijven overnachten bij die twee anderen?”

De eerste vrouw overlegde, maar ze kon niet uitmaken, of zij haar bedroog en die anderen had gedood, of dat zij niet vrij

Weka iyofa: „Bina bawa ari ania imuna binggia te?”

Weka bina Kamisoni iwawa waitai kisiamowo. Kisiuaina aiwouria, kumbouria. Kisuai hua iyana Seramanomani. Iyanike iyafa: „Seramanomane Manumateri, ara ndere. Auin Wanaibini imuna aribitaira kapia, woe?”

Afa Seramanomani iriwa ko urisa, kimamanisa Mandatanorewoa. Seramanomani inasa ari binda. Weka iyai ha wa wariboia iyonofa: „Waribo, namaiwako! Iamositaka wiewa manawa iyawo nunggunasano”.

Kiwobe mamanisa waidowairo reo. Ari bina Kamisoni iyani béhao. Angga Seramanomani inasa wéhao iyafa: „Waribo, namaiwako! Iamositakaiwa mania iyawo nunggunasano”.

Kiwo ha kitoi ma ruma. Inai Wanaibini inasa maunggia rodaimbiewa (roda we wiewa), irisa masinggia nana binggia kiriawuia titiwao.

Seramanomani ifoi nduma ari ruma seao. Hua inai mesio. Weka ihuana iyofa: „Mino, rumani seai?”

Ari iyofa: „Binggi anggi kira aro, enana aro”.

Wiewa Seramanomani iyuai ha

konden komen. Ze zei bij zichzelf: „Heeft die oude vrouw de vrouwen gedood?”

Toen droeg die vrouw Kamisoni haar kind (in een echte boomschorsdoek Mandoro) weg ¹⁾ en vluchtte met haar kind en ze gingen zitten boven op een paal in het water, boven op een *kumbo*-boom en daar bleef ze met hem zitten huilen tot Seramanomani en zei: „Seramanomani Manumateri, kom naar land. Heeft *Auo* Wanaibini je vrouwen uitgemoord of niet?”

Intussen kwamen de mensen van Seramanomani in hun prauw naar boven en hadden Kaap Mandatanoa bereikt. Seramanomani luisterde en het was zijn vrouw. Hij gilte tot zijn gezellen: „Gezellen, aan jullie riemen! Het is een half jaar, dat dat vogeltje iemands naam noemt!”

Ze roeiden voort en bereikten het land aan de monding der rivier, en toen begon vrouw Kamisoni weer te huilen. Nadat Seramanomani nogmaals geluisterd had, zei hij: „Gezellen, aan jullie riemen! Sedert een half jaar noemt een vogeltje iemands naam”.

Ze roeiden voort en legden aan bij het huis. Moeder Wanaibini hoorde het dreunend geluid van de gongs en goot water op al de haardplaatsen der vrouwen.

Seramanomani klom naar boven, maar het huis was verlaten, alleen zijn moeder was er. Toen vroeg hij haar: „Moeder, is dit huis verlaten?”

En zij zei: „De vrouwen, die zijn naar het sagobos gegaan en overnachten in het sagobos”.

En dus bleef Seramanomani in huis over-

¹⁾ Bij de tussen haakjes geplaatste woorden ontbreekt de Waropense tekst.

enana ruma. Iana wiai inasa binda iyudara iyanina aiwouria wea. Saihua iyodie ira iwara binda waitai kisi. Siki hua iyodara-kisi: „Misimodio!”

Kisiodi hua kinambo amowowara ruma ndauo. Kifoi na ruma hua iyatesana nawidahi, ira fure imuna inai. Kisi binda uaina ruma.

Samberi-Ambumi.

nachten. In de nacht hoorde hij de vrouw, die boven op die paal zat te huilen en 's morgens kwam hij uit huis en ging de vrouw met haar kind zoeken. Toen hij ze ontdekt had, riep hij ze toe: „Komen jullie samen naar beneden!”

Toen ze beneden waren gekomen, trokken ze samen naar buiten op het huis af. Ze klommen in huis en toen trok hij een lans te voorschijn, ging naar achteren en doodde zijn moeder en bleef met zijn vrouw in het huis wonen.

106. De vrouw, die haar schoondochters doodt.

Napans.

Seramanomani imuna Andero. Weka inai Wamabi imuna iribitaira kapiao. Weka iyiwario. Weka binarenggawa iyamoka iyoina Karisiuria. Weka iyaniko iyonofa: „Seramanomani Manumaserai, aremamuna ndere. Auini Wamabi imunai aribitaira kapiao”.

Hanna-Weinami.

Seramanomani streed in het Vreemdelingenland en toen moordde zijn moeder Wamabi zijn vrouwenschare uit. Toen hoorde hij dat en zijn eerste vrouw vluchtte en ging in de top van een kedondongboom zitten huilen: „Seramanomani Manumaserai wend je hoofd naar land. De *Auo*-vrouw Wamabi moordt al je vrouwen uit”.

107. De jaloerse oude vrouw.

Napans.

Kira wetani mania na aimakuai. Weka isado bina bawa kisi omoda. Weka ihana mania kumkumo. Bina bawa kisi omoda kisi-kiwuio. Weka ira ndau ihunie kinambo anio.

Kinambo uai ha weka iyomoda irimanda Aiakurai iyamowo. Haweka bina bawa iyamodau hua iyofa „irada Aiakurai wa kisi

Bij het vangen van vogels in een *aimakuai*-boom vond hij een oude vrouw met haar kleindochter en hij pijnigde een duif. De oude vrouw en haar kleindochter namen die, en zij kwam buiten en maakte hem klaar en ze aten hem samen op.

Na verloop van tijd ging Aiakurai, de man van die kleindochter, op reis. Toen kwam die oude vrouw naar buiten en zei, dat ze achter Aiakurai aan wou gaan

amoko". Omofi ihariwana manda iribinawofuria we bina bawa wéhao. Binawofuriwe iyamoke iyanikusario.

Maika Aiakurai iyamodaue iyua-ina iriruma wano. Binda iyua-ina kokuturuma na rea.

Manda irawa saira. Iana hu binda ira wéhao. Owa sai hua ira ndaua te. Ina wéha hua kirawa saira sini. Binda ira hao kiwe kakesi wario. Aiakurai iyonofa: „Bina wetero inuni”.

Saia hua amokangga ambe ira ndau te. Iana wéhangga kirana saira. Binda ira wéhao. Sai hua kirawara orasasaira. Iniari kirekitara binda iwui ina. Iwu hua kira nde uaina ruma.

Aiakurai isusa awara, ihamena susa na awara. Aweka binawofuriwa binarenggawa kisikimundaruko. Wofuriwa ifama renggawa ifero. Iniari kira ma iyomofi rumani kisiuaina wea. Kisikiwu aia. Iria bina bawa iyuaiki wa. Amodaue uaro nana ruma. Kiweusara iriwaitai, kitawaiwa iriwaitai, kipama irisa-paia.

Wikurai-Ambumi.

om met hem weg te lopen. De grootmoeder had die tweede vrouw van de man (haar kleindochter) ook in een oude vrouw veranderd en die tweede vrouw reisde huilend achter hem aan.

En toen trok Aiakurai naar buiten en bleef in zijn echte huis en die vrouw leefde in een hutje op het land.

De man ging naar een feest toe en 's nachts kwam die vrouw (de in een oude vrouw veranderde kleindochter) ook. Ze dansten tot de morgen en toen kwam ze niet te voorschijn. 's Nachts gingen zij weer naar dit zelfde feest toe. De vrouw kwam er aan en men gaf een versnapering voor haar. Aiakurai zei: „Dit is een of andere onbekende vrouw”.

's Morgens bij het vertrek kwam zij niet te voorschijn. 's Nachts kwamen ze weer op het feest en ook die vrouw kwam er. Maar 's morgens gingen ze naar het feest van overdag toe. En dadelijk herkende hij toen die vrouw, die hij zich getrouwd had. Hij nam haar mee en zij ging met hem naar binnen in het huis, waar zij woonden.

Aiakurai spleet een sagobladnerf en verborg een sabel in de sagobladnerf en toen heeft de tweede vrouw met de eerste gevochten en de tweede vrouw heeft de eerste doodgeslagen. Meteen zijn ze naar het huis van de grootmoeder gegaan, waar ze gewoond hadden en hebben de bezittingen, die de oude vrouw bezat, opgehaald en zijn naar buiten getrokken en in het huis blijven wonen. Ze hebben de feesten voor de opvoeding hunner kinderen gehouden en het feest gevierd voor het stukslaan der schelpenbanden.

108. De man, die zijn eigen dochter begeert.

Setatuwowi binani Sisandewani. Etokuani Rewaterai, ribinani Nighi. Maika saieka bawagha kisi bingha kiwo arogha, etokugha kisi bingha kikoaro. Maika Setatuwowi wu bina banggai-kena. Maika woiwa bawaghaika munio. Munieka wu woraigha sona aghaidogha, wu nidaigha so duo.

Maika ko gheika wimagha iuana imai iafa: „Daida, minani ghoe?”

Maika iafa: „Aghinani iatein dumagha ioaiwa figha na anagha”.

Maika wimagha iafa: „Daido, raramaki riwariau”.

Maika iafa: „Aghona aghini nowako iwarirao”.

Maika kiwarieka raka nosaghaika kipamgha oramo kiwu figha. Kiwu fighaika kiwuki rudo gha-gha. Maika muna no bingha makoine so woraigha na aghaidogha, nidaigha duo.

Maika wo ghengga Sisandewani iuana imai: „Daido, mina kiari anggi ghoe?”

Maika iafa: „Aghini kisikikoaina anagha”.

Saiengga ionéa bingha enogha makoina iafa: „Ara ma sibo ato sipama nosa”.

Kipamgha oramoangga kiraiki ma ghagha ndaueka munio. Munieka ioama woraigha sona

Setatuwowi en zijn vrouw Sisandewani. Zijn jongere broer is Rewaterai en diens vrouw Nighi. Op een dag ging de oudste broer met zijn vrouw naar het sagobos, maar de jongste broer bleef met zijn vrouw achter. Nu had Setatuwowi vijf vrouwen getrouwd. Hij nam de oudste mee en doodde haar. Vervolgens pakte hij haar hoofd en gooide het in de ruimte tussen de wortels der mangroven en pakte haar romp en liet die zinken.

Toen ze benedenstrooms (in de kampong) gekomen waren, vroeg het meisje aan haar vader: „Vader, waar is moeder?”

Hij zei: „Je moeder heeft een huisje gemaakt op het land om bij de sago op te passen”.

Toen zei het meisje: „Vader, laat ik naar ze toegaan en met U meegaan”.

Maar hij zei: „Zeg aan je andere moeder daar, dat ze met me meegaat”.

Toen ze met hem meegegaan waren, de palm gekapt en tot de avond geklopt hadden, haalden ze de sago. Daarna haalden zij ze in de prauw. Toen doodde hij die vrouw ook, wierp haar hoofd onder de wortels en liet haar romp zinken.

Toen ze nu beneden kwamen, vroeg Sisandewani aan haar vader: „Vader, waar zijn mijn moeders toch?”

Hij zei: „Je moeders zitten samen op het land”.

De volgende dag zei hij tegen weer een andere vrouw: „Kom, dan gaan we samen sago kloppen”.

Toen ze tot de avond geklopt hadden en ze (de pakken) naar de prauw buiten brachten, doodde hij haar. Daarna hakte

aghaidogha, so nidaigha duo.

Saieka iokofara nogha makoina woiwi makoina, munio so woraigha na aghaidogha, so nidai-gha duo. Maika mesi wo gheika wimagha iuani iafa: „Daido, mini kiari anggi ghoe?”

Maika iafa: „Aede ma awu rana fio ma rano. Saifimbo sibo ma aghinikio”. Maika saieka iuna fighaika kisikiwo. Iafa: „Daida, mini kiari anana anagha kaie?”

Iafa: „Aede ma ato sibo”.

Maika wiamagha iapura, imai iorora. Maika kisikiwo saika kimaindari wanogha. Maika wimagha sira masugha iafa: „Daida, terande aghana masu rae”.

Maika imai iafa: „Aghani ra iwarao. Agafa „arimanani rao”. Maika wimagha iafa: „Afa sibosado miniki ewomo”.

Maika iafa: „Sibo fino”.

Maika kisikiwo dia maisa nidura inaike na weggha. Maika iafa: „Aodi ato sikede ma rere. Sike-de barawa aghinikio”.

Maika ede ndeika wimagha sira ramaigha wa kikatai inaike woraigha. Maika iafa: „Daida, maiwéa anani buenie?”

Maika iafa: „Aghuam baie? Aghinanggi imaiaki. Ramung-gieka kiworaigha anaika buio”.

hij haar het hoofd af en gooide het onder de wortels en liet de romp zinken.

De volgende dag misleidde hij weer een andere en toen hij ook met haar was weggegaan, doodde hij haar, gooide haar hoofd weer daar onder de wortels en liet de romp zinken. Toen hij nu alleen terug kwam, vroeg het meisje hem: „Vader, waar zijn mijn moeders toch?”

„Kom”, zei hij toen, „haal mij sago hier om te eten. Morgen zullen we naar je moeders gaan”. Nadat ze de volgende dag sagokoekjes had gebakken, gingen ze weg. „Vader”, zei ze, „blijven mijn moeders allemaal op het land zitten?”

„Kom”, zei hij, „dan gaan we”.

Nu zat het meisje te sturen en de vader zat voorin, en toen ze naar boven gingen, passeerden ze een kreekje. Toen zag het meisje garnalen en zei: „Vader, zullen we naar land draaien, dat je me garnalen kunt schieten!”

De vader zei: „Laat ik niet je vader zijn. Je moet zeggen, dat ik je man ben”.

Het meisje zei: „We hebben mijn moeders nog niet gevonden”.

„Laten we maar verder gaan”, zei hij. Ze roeiden samen weer voort tot waar de moeders waren afgestapt. „Stap uit”, zei hij, „dan gaan we aan wal naar je moeders zoeken”.

Toen ze aan wal gekomen waren, zag het meisje de vliegen om de hoofden van haar moeders zwermen. „Vader”, zei ze, „hoe komt het, dat het land hier zo stinkt?”

„Waarom vraag je dat?” zei hij. „Dat zijn jouw moeders. Ik heb ze gedood en het stinkt, omdat haar hoofden hier liggen”.

Maika wiamagha ianisa inai-
kiangga iede ana na, imai wo
ghaio. Wo ghaiangga wiamagha
iondengga ra ma ioaina ruma,
imai wo ghofurigha ghagha. Ie-
sieka wimagha wu risaparo, risa-
reo, riraiwomaina, wuki tamoio
maika sota risogha, sota rirarao,
urano, uao.

Iadasakieka imai wo gheika
iuana iafa: „Sisandewana, ami
aghoare? Aede ma awu aio”.

Iesi iede ndumbeka si woafa
iadasaki we aigha, si dimboka-
mumaigha, si sapaigha wa fama-
raraiki anai. Maika wiamagha
iamoke wu Seraiani.

Imai ianika iadasa rumagha
iafa: „Wiama nibua maiani!
Rafa „tomba ioaiwa rawuieka”
ramuna raibinggigha”.

Maika oramoika ra ma Rewate-
raigha, kisoaiengga inai iunawa
Setatuwowi. Rewatarai iani ioai-
wa ribingha, nasana Nigha.

Maika iotaro. Rewatarai kisi
bingha kisikiwo arogha. Setatu-
wowi kisi inai kikoaina ruma.

Maika kisikiwo aroaika kimina
orasagha buno. Maika bingha
iede ramako. Ramabeka aubin-
gha ra so eba worukigha iafa:
„*Siniriri epepaire. Popaire naua*”.
So eba worukigha rudo Nighi
doagha. Maika Nighi we fonina.

Wenend over haar moeders liep het meisje
toen over het land, maar de vader roeide
in de prauw. Daarom kwam het meisje het
eerst en ging in huis zitten en de vader
kwam achteraan in een prauw. Het meisje
klom in huis, nam haar schelpenbanden,
haar doeken en strengen kralen en toen
ze daarmee klaar was, gooide ze haar
bakvormen, schotels, potten en nappen
kapot.

Nadat ze die had stukgeslagen, kwam de
vader naar beneden en vroeg: „Sisande-
wani, ben je daar? Kom de spullen eens
halen”.

Toen hij naar boven was geklommen en
binnen was gegaan, zag hij niets dan
dingen, die zij had stukgeslagen; hij zag
scherven van oorringen en de schelpen-
banden, die ze uit elkaar had geslagen,
zag hij liggen. En het meisje was wegge-
lopen en trouwde Seraiani.

Toen sloeg de vader huilend het huis
aan stukken en zei: „Zo'n stinkmeid!
Ik heb mijn vrouwen gedood, omdat ik
bij mezelf zei: Ze zal zeker wel blijven
en dan trouw ik haar”.

En 's avonds ging hij naar (zijn broer)
Rewatarai en bleef bij hem en de moeder
bakte voor Setatuwowi (eten). Rewatarai
leefde namelijk met zijn vrouw Nighi.

Nu stond eens Rewatarai op en ging met
zijn vrouw naar het sagobos, terwijl Seta-
tuwowi met zijn moeder in huis bleef.
Toen ze in het sagobos waren aangeko-
men, bleven ze daar tot de middag en
toen ging die vrouw sago spoelen. Daar-
op kwam er een vrouwelijke *Auo*, die met
twee pompelmoezen gooide en zei: „*Sini-
riri epepaire. Popaire nauo*”, waarna ze
Nighi die twee pompelmoezen in de keel

Aubingha we nunggu ghéa ma.
Aubingha rinasanai Araroi. Ri-
bingha we foe rana anagha.

Maika kisi riaubingha Araroi
ko ma ruma. Ko ma rumaika iesi
saiana urangha wa we wiwiro.
Maika we wiwira gogoko. Gogo-
peka Rewaterai iafa: „Nighe,
awari maiwéa awe wiwini gogo-
peni?”

Maika iafa: „Fi wusana wiwira
gogoko”.

Iafa: „Aede ma awu fini mako
aghangha ato boini. Boangga
araka nosa weni”.

Kosaika raka nosa mo ghero.
Kisikitowaidi. Moko bingha
iede ma nosanaugha imaisasueka
nosagha gogoko, afa kiwu fio
ewomo. Maika mangha iafa:
„Nighe, awari awe gogoki na
rumagha, bo ma anani ma pama
nosani gogoko. Ramako oramo-
angga afa wu fio ewomo”.

Maika saieka kiko makoinaika
iafa: „Mimbe wiwi ewara. So
mimbe wiwi roika mimbe wiwi
wea”.

Maika ionéa mangha iafa: „Re-
waterao, awu fogha na paufai-
ghae?”

Maika ko gheika noawa fogha.
Maika fogha iona we nunggu
iafa: „Arifoghaika anoawi wea.
Aubin iawara furefaugha iorora
raimangha wea”.

gooide, zodat Nighi in een varken veran-
derde en die *Auo* werd weer een mens. Die
Auo heette Araroi. Zijn vrouw veranderde
in een varken en bleef op het land rond-
lopen.

Toen ging hij met Araroi, zijn *Auo*-vrouw,
naar huis. Vervolgens klom ze naar bin-
nen en zette de pot op 't vuur om pap
te maken. Maar ze maakte de pap naar.
Daarom zei Rewaterai: „Nighi, hoe komt
het, dat jij deze pap zo naar gemaakt
hebt?”

„Uitgedroogde sago, nare pap”, zei ze.

„Kom”, zei hij, „en haal verse sago, dan
kun je die eten en dan gaan we. Dan kun
je een sagopalm hakken”.

Ze stonden op en hij hakte een palm om.
Ze hadden hem net gespleten, toen de
vrouw naast die palm ging zitten urineren,
waardoor de palm ondeugdelijk werd, zo-
dat ze geen sago konden halen. „Nighi”,
zei de man toen, „jij hebt ze in huis naar
gemaakt en nu komen we hier op het land
en nu hakken we deze palm weer mis. We
kunnen wel tot vanavond sagowassen zon-
der sago te krijgen”.

Toen ze de volgende dag weer gingen, zei
hij: „Maken jullie maar geen pap. Als
jullie nou nog de pap lekker konden
maken, zouden jullie ze wel mogen
maken”.

Toen zei ze tot haar man: „Rewaterai,
ga eens een varken halen bij de stronken
van de sagopalm”.

Daar aangekomen lokte hij een varken
en het varken sprak als een mens, het zei:
„Het is geen varken, dat je roept. Die
Auo-vrouw, die een schort van boom-
schors draagt, misgunt me mijn man”.

Maika saieka kiwo arogha ma-koina. Maika fobingha iede ionadakio iafa: „Eeeeio, Rewaterao, aghafa so nunggubin awoi-wiewake. Maiani aubinani”.

Maika iupapi fogha nirufenagha sare we nunggu ghéa. Maika mangha iawari. Maika ko righana rumaghaika mangha sara worodoghaika kuraruieka kiraisaiki ma rumagha. Maika bingha iafa: „Inowako ariaubinani. Maika iadighanarao”.

Maika inawa kisikewa kimundaruko. Maika bingha iafa: „Rewaterao, aghoare aghanimbo ako ato asi amundaruko”.

Maika suka aubingha rifamanai-wi, nunggubingha rinaiwiuda. Maika iafa: „Roai ghero mato misimimundaruko”.

Maika nunggubingha iafa: „Afanda rengga ona aghorora raimangha wuairi”.

Maika aubingha fami rengga famgha perio. Nunggubingha fama aubingha fero. Maika sira wesigha nana aubingha ninadogha. Maika iafa: „Asipabo wesinieka aghafa „tombo nunggu ani wea”. Au anieka iorana wesio”.

Inuri-Nubuui.

109. De boosaardige schoonzusters.

Nurumbaini. Ioaina Nawapoa. Maika awagha wui weo. Wui

De volgende dag gingen ze weer naar het sagobos en toen kwam die varken-vrouw hem achternaroepen: „Heee, Rewaterai, je zegt bij jezelf, dat het wel een mensen-vrouw zal zijn, die je bij je hebt, maar het is juist een *Auo*-vrouw”.

Toen deed ze haar varkenshuid los en hing hem op en werd weer mens. De man hoorde haar en toen ze het huis voorbij zouden roeien, stak de man zijn vinger in zijn mond en toen hij begon te braken, keerden zij naar huis terug. De vrouw zei: „Die daar is je *Auo*-vrouw en die is in mijn plaats gekomen”.

Meteen wilde ze met haar vechten en de vrouw zei: „Rewaterai, blij jij bij ons toekijken, dan ga ik met haar vechten”.

Toen sneed men voor de *Auo*-vrouw een plank als mes en de mens-vrouw had een echt mes. Hij zei: „Laat ik gaan zitten, dan kunnen jullie samen vechten”.

En die mens-vrouw zei: „Sla mij maar eerst zoals je mij ook mijn man hebt misgund”.

Toen sloeg die *Auo*-vrouw haar eerst, maar dat had geen effect. Maar de mens-vrouw sloeg de *Auo*-vrouw dood. Toen zag zij een kruik in de buik van die *Auo*-vrouw zitten en zij zei: „Je hebt die kruik voor iets anders aangezien en bij jezelf gezegd: het is zeker een kind. Het is een *Auo*, en daarom heeft ze een kruik ingeslikt”.

weika Nurumbaini ioai di Soisigha. Maika uraraio. Uraraieka iana faraiwo ianggi pari wa nida. Maika iamobuaikieka ianiba fio. Ianiba fieka Soisigha iamobuari. Amobuariea Seruwi ionaika soiware na Dararuaiwa, soiware na Ruarewogha wedara. Maika mangha ra ma wu Seruwi wena bino. Wuieka sira rirumagha awandumagha. Maika kisi-oaina sighanina.

Indarami-Nubuai.

110. De boosaardige schoonzusters.

Sineriwarai. Mamboani Nuruwaini. Maika wu bina nandukigha, wu Ghoabin kisi Sineriwai, ribimboani.

Maika wo muna ado. Maika bina rengga munggoiki wuara bimbogha. Munggoikiengga bimbogha we wiwigha. Bingha iambuara adokorigha. Risaki na bimbogha iana na weggha. Iambuariengga wo wu fighaika ianggi wuari. Maika bimbogha iana paiki iodira, rasara Arioghaiwako, sara Momakombaioghairo. Sarangga wu masino wu wipa. Raikiangga ianggio mambogha iambuari.

Saiengga ra wu nano, wu nanutogha ghado kowuwutogha, raiki ianggi we fio. Ianggi paikieka uraraio. Uraraieka iana awugha

bij Soisigha te wonen. Daar leed hij honger en at daarom van de vruchten van de *fararo*, maar zij verzadigden hem niet. Daarop ging hij bij hen vandaan en huilde om sago. Omdat hij zo huilde, liep Soisigha bij hem weg. Vervolgens zei (de slang) Seruwi, dat zij naar hem toe wilde kronkelen uit (de rivier) Dararuaiwa, dat zij naar hem toe wilde kronkelen uit (de rivier) Ruarewogha wedara. Toen kwam de man er aan en nam zich Seruwi tot vrouw en zag haar huis in de bintangoerboom. Op diezelfde plaats zijn zij blijven wonen.

Sineriwarai en haar broer Nuruwaini. Hij had twee vrouwen, Ghoabini en zijn zuster Sineriwarai.

Eens ging hij vis vangen. De eerste vrouw betwistte die aan de zuster. Daarop maakte de zuster pap. De vrouw had alleen de visgraten overgelaten en wierp die neer op de plaats, waar de zuster zat. Daarop kwam ze de sago halen en at haar die voor de mond weg. Omdat die zuster toen niets te eten kon krijgen, ging ze uit huis en liep weg en zocht het benedenwater Ario af naar schelpdieren, ook zocht ze de rivier Momakombai af. Daarop haalde ze water en garnalen. Toen ze die meebracht en ze op wilde eten, at de broer ze voor haar mond weg.

De volgende dag ging ze sirih en uitspruitsels van sirih en suikerriet halen, die ze meebracht en opat bij wijze van sago. Maar door dit te eten kon zij haar hon-

iam be fio. Maika ionéa mambogha iafa: „Rurumbaino, maiwéa aghambuaraini?”

Maika mambogha iafa: „Rawowara ado. Ghoabingha afa we ana womoe?”

Maika mamboa iurasa Ghoabingha iafa: „Ghoabino, rawu ado- engga awe Sineriwarai eno ewomo?”

Maika Ghoabini iafa: „Ado- engga rawoiki ma ia anggiegha. Awogha asira riadokorigha anai na rirumaidogheigha”.

Maika mambogha iafa: „Sineriwarao, ado koriengga anai na anado rumaido”.

Maika Sineriwarai iafa: „Ari- bingha kabo iokofarauo. Kabo matangu iambuaiki, maika woi- ki ma, risaki na rairumaidoni”. Maika iafa: „Serarumbai, agham- bu aigha ara ma sibara sidiro- wuini”. Kiwara kirirowughaika bimbogha ianiko, ionéa mambogha iafa: „Sibara rowu mato rawe aghono ghare nieni”.

Kisikiwara rowugha we iono rawomaina bawaigha, wu iono bomaigha.

Maika Surengginai ionawa Si- neriwarai ionéa mambogha Se- rarumbai, wu rikigha nisinio ghado risapaigha. Nisini mo- kangga ragha ionéa ghama. Ghamagha soki. Sokieka maina. Maimbeka niregharo.

ger niet stillen. Van honger at ze as bij wijze van sago. Daarop zei ze tot haar broer: „Rurumbaini, waarom eet je mijn eten op?”

De broer zei: „Ik ga toch op vis uit. Geeft Ghoabini de Binnenlandse jou niets?”

Daarop werd de broer kwaad op Ghoabini en zei: „Ghoabini, als ik vis haal, geef je er Sineriwarai dan niet wat?”

Maar Ghoabini zei: „Die vissen breng ik haar mee en dan eet zij ze op. Als je erheen gaat, zul je haar visgraten onder het huis zien liggen”.

De broer zei: „Sineriwarai, visgraten liggen er in de diepte onder je huis”.

„Je vrouw heeft zeker een grapje met je gemaakt”, zei Sineriwarai. „Die heeft ze zeker zelf afgekloven en ze hierheen gebracht en ze onder het huis hier gegooit”. En ze zei: „Serarumbai, als je mij de dingen voor de mond weg wilt eten, laten we dan onze draagtassen maar opzoeken”. Daarna begon de zuster te huilen en zei tot haar broer: „Laten we onze draagtassen maar opzoeken, dan zal ik jou er wat van geven om te houden”.

Daarop zochten ze de draagtas op en ze liet hem de grote strengen kralen houden en hield zelf de kleine.

Maar Surengginai (= Ghoabini) zat te mopperen, dat Sineriwarai haar broer Serarumbai ontboden had. Zij (Sineriwarai) nam wat van haar was (kralen) en versierde zich en ook de schelpenbanden. Vervolgens ging ze heen en zei tegen de wind, dat hij voort moest drijven. Door die tegenwind moest zij op zee blijven en

Maika Kaipurigha kikaboawari. Kikaboawarieka ruiwi romana Mesiri. Mesiriengga ionaika ghmagha soiwi makoina. Soiwi maina tunigha. Maika ruiwi romana Ghamiri.

Ghamiriengga maika ko-kimuna-ado-ukigha kitirio kiwuio. Kiwuieka inawa kiraghaika kikoba kirighagha. Kikoba ghagha gainina. Maika koba ghagha wefama. Kirighagha we nasana Ghainoi Sembai. Negha we nasana Akafiorei, Femafiorei.

Maika kiwe do sei na famaigha. Maika ioaieka ninagha sara. Ninagha saraika we sana Siki Maki ioaiwi niba.

Niba rawa bingigha na feretei. Rawaki wa ioki. Maika bingigha kimuni kikafa: „Siki sianio. Ra wa iomamana”. Maika oramoika Siki ra makoina kikafa: „Siki oramoangga iorora bingha wéa nina”.

Maika oramoika, inai ra wu rira fakigha wa ufaigha reghaiki mato rangha kirekirari. Siki ragha iumamana esa.

Saiengga inai iuana ghaidoroaiukigha iafa: „Ruana kira-ubinghini muo, mitiro Sike?”

Maika kikafa: „Afa atiri ewomo”. Maika iafa: „No nunggu ianggiwaufa weteimbei, Sikani waufanggi reghaikiweie”.

door dat op zee drijven werd zij rood. Daarop gingen de lui van Kaipuri naar haar uitkijken en toen dreef ze de Mesiri in. Vervolgens zei ze, dat de wind haar weer voort moest blazen en ze dreef voort op de wind. Toen dreef ze de Ghamiri in (bij Risei).

Toen zagen de visserslieden haar en paktten haar op. Direct daarna gingen ze zich een prauw hakken, maar de prauw barstte. Toen hakten ze een prauw met planken. Hun prauw heette Ghainoi Sembai en nog een andere Akafiorei Femafiorei.

Daarop sloten ze haar in een kamer van die planken. Daar bleef ze zitten, want ze was zwanger. Toen bracht ze Siki Maki ter wereld, en bracht hem groot.

Toen hij groter werd liep hij de vrouwen na in het privaat om met ze te cohabiteren. Maar de vrouwen sloegen hem en zeiden: „Siki is vervelend, hij wil maar geheime omgang met je hebben”. En 's avonds kwam Siki weer en dan zeiden ze: „Siki valt 's avonds de vrouwen ook lastig”.

En 's avonds nam de moeder haar *ra*-blad en bond het hem op de nagels om ze rood te krijgen, dat ze hem 's nachts zouden herkennen. Siki ging stilletjes palmwijn drinken.

's Morgens vroeg zijn moeder aan de vrouwen, die weekdieren zochten: „Laat mij jullie vrouwen, die daar gaat, mogen vragen of jullie Siki gezien hebben”.

Maar ze zeiden: „We hebben hem niet gezien”. „De andere mensen, die hebben nagels zonder iets, maar Siki die heeft zijn nagels rood”, zei ze.

Inani iede iamona risakuragha, rawa iuambara Siki. Siki ra ma iuna esagha na Dembagharubo. Maika iun di Soreni main di Soreni. Iunangga kisiamandaru na kiriesa, kiri-Karawoikoiesia.

Daarop ging de moeder haar staf nemen en ging naar Siki vragen. Siki was palmwijn gaan drinken bij Soreni aan de bovenloop van de Dembai-rivier, waarbij hij was gaan ankeren. En als ze dronken staken zij elkaar hun palmwijn over, hun palmwijn Karawoi.

Siko ioai ghoanimai

Aigha karawo kombo aini

Komumbo aini.

Siki ioaina Demba.

Siki bleef in Demba.

Imuri-Nubuai.

111. De verwaarloosde, gebrekkige zuster drijft rond op zee.

Sineriwarai. Maina tuni fone. Maina niareghara tuni. Maika maindoma Kandeinafagha. Maika rasara ghaigha. Maika parakukigha kira kirumani. Maika sara ghaighaika wu wipa soinduio. Ianggi. Ianggieka agha rigghagha. Nasanai Femafiorei Akafiorei.

Maika kiwe doseieka Sineriwarai we sana Siki. Maika ioaiwi nibaika ghaidaroairagha kirawuaraika rana suagha nduno. Maika Siki iuna riesagha Komumboesagha. Maika iuna ri (na?) Gharenarosa kisi Unamafanarosai. Maika kisi Soreni kisi amandaru. Kisi ungha mobeka kira ma fereteigha maika aiorami.

Maika inai Sineriwarai ianiba riwarimagha. Maika ghaidaroairagha kimuna Siki kimuni fenina.

Pedeiwini-Nubuai.

Sineriwarai verbleef op de zee achter, daar werd zij rood op zee. Ze dreef binnen op het strand Kande. Steunend op de prauwen liep zij voort. Toen pikten de visserslieden haar op. Steunend op de prauwen verzamelde zij garnalen en at die. Daarop maakte men haar prauw Femafiorei Akafiorei stuk.

Ze zetten haar in een kamer en daar bracht Sineriwarai Siki ter wereld. Toen ze hem groot bracht en de vrouwen, die weekdieren zochten, waren weggegaan, kwam hij uit het privaat naar boven. Siki dronk zijn palmwijn Komumbo, die dronk hij bij Gharenarosa en Unamafanarosai (twee bergen?). En deelde de palmwijn met Soreni. Toen ze (Siki en Soreni) gedronken hadden, gingen ze (de vrouwen) naar het privaat en traptten hem weg met de voet.

Maar zijn moeder Sineriwarai hilde om haar zoon. De vrouwen, die weekdieren zoeken in het bos, hebben Siki doodgeslagen.

112. De man, die zichzelf doodt uit woede over zijn boosaardige zusters.
Napans.

Bingga nandukiangga: bawani Ipaiairi, kokumani Iririeni. Mangga nati Sadai. Weka kinamboi ha kinina kakio. Weka kinisikira ndaue kipesa mangga iribinda iniwe noaro. Kisikiwui ndere anio. Weka kinisi kiwe dahia we mangga.

Ari mangga iyonofa: „Minisimimbuki manggio. Yara wewa Rambo-ukia kiwe fia wewa angga moko”.

Kinisikira ha weka mangga seraroma kowisio. Iseroma sarana dama, maniwowi iridama. Bingga kokuma Imboiena ra ha isiri iri kobisiai durawa iromama ha ifero. Iyede ha iyonahawa iyonofa: „Witoso Mapori ani kobisia dura ha ifero”.

Weka kisanisio:

*Inaiwi rorome rikiwo saiapaiare
Gurume sua mawo sara paiare
Inaiwi rorome riki wo saiaparie
Gurume rikiwo saiaparie.*

Aiweromi-Napan.

Er waren eens twee zusters; de oudste was Ipaiairi en de jongste Iririeni en een broer Sadai. Ze kregen samen honger en toen gingen ze beiden naar zee en vingen de vrouw van die broer, die de gedaante had van een zekere vis. Zij haalden haar aan wal en aten er van en toen gaven ze het vlees aan de broer.

Maar de broer zei: „Nemen jullie beiden het maar om op te eten. Ik ben heengegaan en toen hebben de lui van Rambo mij sago gegeven en die heb ik opgegeten”.

Toen die twee (zusters) waren weggegaan, hing de broer een lang mes op aan een touw en dat hing toen in het jongelingshuis, het jongelingshuis van een vriend. Toen de jongste zuster Imboieni er aan kwam, zag ze dat zijn mes door zijn buik was geschoten, zodat hij gestorven was. Ze ging heen en zei het tot de oudste, die zeide: „Witosi, het mes is er afgevallen en Mapori is dood”.

Daarop beweenden zij hem als volgt:

113. De lui, oudste Aighei kunnen niet met de schildpad trouwen.

Seramorateri. Inai rinasanai Aighei Rafenai. Binani Aighei Nanai. Maika inai iawinggi kina osagha rinasanai Raitiemai. Maika bina banggaikenagha ko

Seramorateri (een schildpad). Zijn moeder was Aighei Rafenai en zijn vrouw Aighei Nanai. Zijn moeder had hem omschut met ijzerhout, genaamd Raitiemai. Nu kwamen er eerst vijf vrouwen en

rengga. Maika ko renggaika inai iafa: „Mitoiwa raibaka nima. Mipama raikenikuni na fafana”. Maika kikona kikafa: „Amba, bowuara”. Maika kowuara bakagha nina.

Maika Aighei Nanai wo ghofurighaika inai ionaika soiwara nde wuko. Maika iona iafa: „Awongga amina ewara. Afama ghare angga awo ririghe ma”.

Maika wo saika inai iona iafa: „Aesi nduno”.

Maika iesi ndumbeka inai iafa: „Aghoai iato aede fono. Aghanima ne dogha paikiengga aede ma ne dogha fongha ato misi Seramorateri minimasa. Fimbo minimasa ato aede awo aghameauo. Mangga nokigha kitiauo. Kitiauangga ora arimani”.

Maika saieka ko makoina ghero. Maika wiamaigha banggaikena ko wetero. Aighei Nanai mesi wo wetero. Maika bina bawagha iafa: „Mitoiwa bakani mao. Mipama raikenikuni na fafana ghare wa ianggi”. Maika kowuara.

Maika Aighei Nanai wo ghofurigha ghero. Maika bina bawagha ionaika soiwa bakagha. Soi ndeika wu ribaka. Maika bina bawagha iafa: „Awoangga amina ewara”.

Maika wo gheika wo ghéa saika inai iona iesi nduno. Iesi ndumbeka ra ma Seramorateri, kisi-

toen zei zijn moeder: „Komen jullie even hier aanleggen om mijn mandje mee te nemen. En slaan jullie dan voor mijn schildpadkind wat schelpdieren stuk”.

Maar zij zeiden: „Toe maar, laten we weggaan”. En ze lieten haar mandje achter.

Maar Aighei Nanai kwam achteraan en toen de moeder riep, legde ze bij het land aan en haalde het. Ze zei: „Als je wegroeit, moet je niet lang op het land blijven. Sla er een paar stuk en kom dan vlug hier”.

Toen ze weer de rivier op was gekomen, zei de moeder: „Kom boven”.

Toen klom ze naar boven, waarna zijn moeder zei: „Blijf even dan kun je naar achter komen. Als je in de ene kamer niets ziet, ga dan naar een andere kamer achter, dan kun je je wat vermaken met Seramorateri. Als jullie je dan wat vermaakt hebben, dan moet je je gaan verbergen, dat de anderen je niet zien. Want als ze je zien, gunnen ze jou je man niet”.

De volgende dag roeiden ze weer naar beneden. En de vijf meisjes gingen apart en Aighei Nanai ging alleen apart. Toen zei de oude vrouw: „Leggen jullie even aan voor dit mandje. Dan kunnen jullie wat schelpen stukslaan voor mijn schildpadkind”. Maar zij roeiden weg.

En Aighei Nanai roeide het laatste naar beneden; en toen die oude vrouw riep, legde ze aan en haalde dat mandje. De oude vrouw zei: „Als je gaat, blijf dan niet lang weg”.

En ze roeide stroomaf en weer stroomop. Toen zei de moeder haar naar boven te klimmen. Vervolgens ging ze naar Sera-

kinimasa makoina.

Maika bina banggaikena kitirio. Kitirieka kikoroï raruka. Eno angga iafa: „iwo wuio”, maika Aighei Nanai iafa: „So mu mimbu rengga mindimanani. Nemanieka morori wuara wea”.

Maika Seramorateri ra fone wu rinaiwigha, rinasanai Ghopei. Maika iua. Iua mobeka iuserari sara. Maika iafa: „Sera tinggu ani rangga ronangga ghama so ma somo naiwigha”.

Maika somoieka dura ghero, duramo Seramorateri. Somoieka woraigha ruiwa ma Ghoiruo, ienggéagha ma Sanggei urigha. Maika weanana Sanggei urigha.

Ghabi-Nubuai.

morateri en ze vermaakte zich weer met hem.

Toen zagen die vijf vrouwen haar en ze gunden hem elkaar niet. Toen er één zei, dat zij hem wou houden, zei Aighei Nanai: „Jullie hadt je eerst een man kunnen nemen. Nu willen jullie hem niet aan mij gunnen”.

Toen kwam Seramorateri van achter en haalde zijn mes Ghopei en sleep dat. Vervolgens bond hij het vast, zodat het hing. En hij zei: „Als ik een echte adellijke ben, dan zal op mijn woord de wind komen waaïen en mijn mes er afwaaïen”.

Toen woei het los en het ging er af op Seramorateri. Vervolgens dreef zijn hoofd naar Ghoiru en zijn benen naar de bovenloop van de Sanggeirivier en daar aan de bovenloop van de Sanggei bleven ze liggen.

114. De jaloerse, oudere zuster doodt de varken-echtgenoot van haar zuster.

Rimanani Aori, ribinani Kaubai. Maika kisikira arogha kipama nosa. Maika kiraghaika kiraura fogha, maika kiwu ma ruma, maika ianana rumagha. Kaubai rietokugha Winaighei.

Maika fogha we nungguo wewa wiamagha. Bawagha Kaubai kira arogha kirawuario. Maika Winaighei we wiwiro we fogha iano. Maika nimasaiwi. Maika ninagha saranina.

Maika bawagha iafa: „Fo ani. Atanowa aninani saranina? Ko-

Zij had een man Aori genaamd en hij had een vrouw Kaubai. Ze waren met zijn beiden naar het bos gaan sago kloppen en toen overrompelden ze een varken. Ze namen dat varken en brachten het naar huis en het bleef in huis. En de jongste zuster van Kaubai was Winaighei.

Maar het varken werd een mens en was verliefd op het meisje. De oudste, Kaubai, ging mee naar het sagobos en liet haar achter, en toen gaf Winaighei aan het varken pap te eten. En ze ging met hem minnekozen. Toen werd ze zwanger.

Toen zei de oudste: „Dat is een varken. Waar ben je dan zwanger van? Wonen

aro nu bawa maika raietokugha ninani saraini?"

Maika fogha we nungguo wu etokugha kisikikamoko, kikoaina rosa nasanai Bonggoari. Maika iona moiwa, iona koido, maika kira ndau kitaghaiwa riwarimagha.

Kitaghaiwa riwarimaghaika bawagha ra ma. Ra maika iafa: „Ah, foni we nungguo, iokofai raietokuni wuinina”.

Maika saiengga ionéa moiwa kisi koido atoboi sisanaigha iatobaiki kitagharo. Maika fogha rirano, iona iafa:

*Sengguri sembata maindaiae paipa so
kamera bawoiai woinama woinama wase-
roma waseroma awondi awe wandario.*

Koidoi kirirano kikafo: „Hahaha nama tutiri tutiri”.

Moiwai kikafo: „Hm hm hmmm, hm hm hmmm”. Sisanaigha kirirano: „Nei tititititi”.

Maika iateina rosagha we nu kikoaina. Maika bawagha wu muamabo, maika famamuna koidogha fenina. Maika muna moiwagha. Maika famuna sisanai-gha.

Maika Aondi iateina risiwagha famgha gaio. Maika iuraba risiwagha maika iamoma masingha, iamosa, ianduna masingha, minanina.

Gharori-Nubuai.

we in een groot dorp, dat mijn zusje zwanger is?”

Toen veranderde dat varken in een mens en schaakte de jongste zuster en ze gingen wonen op de berg Bonggoari. Eens gaf hij een boodschap aan de leguaan en de kikker en die kwamen te voorschijn en ze vierden feest voor zijn zoon.

Toen kwam de oudste zuster er aan en ze zei: „Ah, dit varken verandert in een mens en heeft mijn zusje verkracht en haar genomen”.

De volgende dag riep hij de leguaan en de kikker op en het slangetje voegde zich bij hen en ze vierden feest. Het lied van het varken was:

Het lied der kikkers was: „Hahaha nama tutiri tutiri”.

De leguanen zeiden: „Hm hm hmmm, hm hm hmmm”. En het lied der slangetjes: „Nei tititititi”.

Hij maakte van die berg een dorp om te wonen. Toen nam die oudste zuster een eind hout en sloeg de kikker dood en ook de leguaan en het slangetje.

En Aondi had zich een trom gemaakt en die sloeg hij stuk. Hij was kwaad om zijn trom en liep naar het water, viel er in, zonk in het water en bleef daar.

115. De versmade, onvolkomen echtgenoot.

Napans.

Kombererei iwomo iwahaio, iwo-mo iyenggaio, inipopono. Inibaiwari na raraha imamisusu, inibaiwari wéha mao maha irumadoa. Binda kinisikira ha kinisikinitatahio. Weka Kombererei iyafa: „Minisimitata ha wewa roho”.

Binda irinasandai Eranai Nusawi iyamoka iwu mano. Manda ihunggariwano. Weka wanggaio ienggaio. Weka bingga iwu manggua boaruwa iyonofa „ira wa manda hao”. Ari manda iyonofa: „Anitatahaya wewa aminao. Ari kokumani yawui ha moko”.

Kinisioiha kinisikiwe farekio, kinisikiminana boira Siruti, Eranai Nusowi kisi Kombererei.

Aiweromi-Napan.

116. De jaloerse kinderloze echtgenote.

Moigha rinasanai Somuni. Bina nandukigha, nogha Ghanidiei, nogha Ghaikiri. Maika nogha ra we saghao; nogha iara kuo. Maika mangha raiwa unaika, ghofurigha iaiwisa renggagha. Maika bina rengga ra wu dano rosagha. Maika ghofurigha ra ndere ianawa bindenggagha na raradogha. Maika iotai ndu mu-na renggagha. Maika sumo nisusigha. Maika we rudo ghanda-reigha.

Kombererei had geen handen en geen benen; hij was glad. Hij rolde zich voort op de galerij en urineerde en rolde weer zijn huis binnen. De beide vrouwen gingen weg, want zij wensten hem niet. Toen zei Kombererei: „Als jullie samen weigeren: 't is goed”.

De vrouw heette Eranai Nusawi. Hij trok weg en haalde een bijl en die man bakte zich over en kreeg toen armen en benen. Toen zei die vrouw, die al een man in zijn plaats getrouwd had, dat zij op de man af wilde gaan. Maar de man zei: „Je hebt mij niet gewild en dus ben jij weggebleven. Maar jouw jongere zuster heb ik al getrouwd”.

Na verloop van tijd veranderden zij beiden in bataten en bleven boven op de berg Siruti, Eranai Nusowi en (haar man) Kombererei.

Een man van Moor, Somuni geheten, had twee vrouwen, de éne was Ghanidiei en de andere Ghaikiri. De ene was kinderloos en de andere had kinderen. Eens was die man met zijn hond gaan jagen. De tweede vrouw was jaloers op de eerste. Nu was de eerste vrouw op de bergen brandhout gaan zoeken. Toen ging die tweede het land op om die eerste vrouw aan de weg te gaan liggen opwachten. Toen ging ze overeind staan en doodde de eerste en sneed haar de borsten af en deed die in een bamboe.

Maika inawa ra ndau nisina warimagha we risapaigha naina wanggéa, risaraki, riwanggai, riaiso, rirawoi.

Maika mangha ra ma ra sado warimagha, iuani wa inai iafa: „Aghinai ani ghoe?”

Iafa: „Iani inai ghofurigha munio”.

Maika imai iurabeka warawari wa munio. Maika binghofurigha wu rifaisigha iamoko. Maika mangha waraika rasado anggoigha maina wainogha. Maika ionaika anggoigha we woraigha tera ndere iosaina anggoigha woraigha we teraiwi ma risigha fareka rurinio. Maika so sagha ranggori eka ranina. Bingha iamonina, mangha anggoigha iifareraieka iandu.

Moibini-Nubuai.

117. De vrouw, die geen bijvrouw naast zich wenst.

Wimbauri iari Dembanio, maika wuna Sorawio. Rimanani Miwéandei. Maika ninagha sara wesana riwarima, nasanai Mamokei. Maika ioaiwigha nibao. Maika rimamboigha kiwogha kitaghara Wimbauri. Maika kitaghare kiwe rewanggigha na Mamokei ienggéaigha ghado sapaigna. Ienggéagha ne risigha sapai banggaikena, ne risigha banggaikena. Maika ateina riko-

Vervolgens kwam ze naar buiten en versierde haar zoon (die van de vermoorde vrouw dus), deed hem de schelpenbanden aan de arm en zijn zilveren en rotan armbanden en zijn kralen.

Toen kwam de vader er aan en vond zijn zoon en vroeg hem naar zijn moeder: „Waar zit je moeder?”

„Die heeft de tweede moeder gedood”, zei hij.

Daarop werd de vader kwaad en zocht haar om haar te doden. Maar de tweede vrouw had haar pandanbladdozen genomen en was gevluht. Toen die man naar haar zocht, trof zij in een kreekje een krokodil aan. Daarop zei ze, dat de krokodil zijn kop aan land moest steken en ze ging op de kop van die krokodil staan en die draaide met haar naar de overkant en ze klemde zich daar vast. Daarop wierp die vrouw een vuur, dat brandend de weg versperde en liep weg. De vrouw vluchtte, maar die man, die schopte de krokodil onder water.

Wimbauri was een vrouw van Demba, die getrouwd was in Sorawi. Haar man heette Miwéandei. Ze werd zwanger en bracht haar zoon Mamokei ter wereld en bracht hem groot. Toen kwamen haar broers feestvieren voor Wimbauri. En ze deden koperen ringen aan de benen van Mamokei en schelpenbanden. Aan zijn been aan de ene kant vijf schelpenbanden en vijf aan de andere kant. Toen maakten ze hem een versierde draagdoek (slendang) en de roeiriem voor zijn moeder.

ranufaragha atabo inai rinamagha.

Maika mangha wu no bingha, rinasanai Ombaseri. Maika Wimbauri iuraba mangha wu no bingha. Maika Dembaigha kiwoika we inai kirifigha na rowugha. We rirawogha we iro, weki ghado sapaigha, we figha we rowubogha, weki ghado ghaiaigha. Maika koiki ma inai.

Maika sukokowa rowugha wu ghaiaigha wu ghado figha. Maika wu rirawoigha atabo sapaigha. Maika nuagha ko makoina. Maika we ne rowugha makoina. Maika we sapaigha we iro, atobo rawoigha, sireigha, weki we iro. Maika we figha we bogha. Maika we ghado ghaiaigha we bogha. Maika kiwuki ma inai.

Maika papisa rowugha, maika wu ghaiaigha atobo figha. Maika wu rawoigha atobo sapaigha.

Maika inawa mangha kitaghara bimboigha. Maika Miwéandei ionea Wimbauri iafa: „Wimbauri, awe ao ma rede rasi sairaghairagha”.

Maika Wimbauri iurako iafa: „So awu ramesieka rawe ao wea. Aede ma aribina nogha ato we aueni”.

Maika rinobingha kisi mangha kira ma sairagha. Wimbauri mesi ianaiwa riwarimagha Mamokei. Maika Wimbauri wewa

En toen trouwde die man nog een vrouw, Ombaseri geheten. Wimbauri werd boos, omdat haar man nog een vrouw trouwde. Toen de lui van Demba waren weggegaan, deed ze de sago voor haar moeders in een draagtas. Haar kralen deed ze onderin en ze deed er haar schelpenbanden bij; ze deed de sago boven in de tas en ze deed er vleermuizen bij. En toen werden ze naar haar moeder gebracht.

Die sneed de draagtas open en haalde de vleermuizen samen met de sago er uit en haar kralen en ook de schelpenbanden. Toen drukten zij het (de draagtas) weer aan en ze gingen weer. En toen haalde ze weer een draagtas en deed er schelpenbanden onderin samen met kleine en grote kralen; die deed ze onderin. Daarop deed ze er sago bovenin en vleermuizen er bij bovenop. En die werden naar haar moeder gebracht.

Ze openden de draagtas en haalden de vleermuizen en de sago er uit en de kralen en de schelpenbanden.

En tegelijk wilde haar man met de zijnen een feest vieren voor zijn zusters. Toen zei Miwéandei tot Wimbauri: „Wimbauri, geef eens iets, dan ga ik kijken bij de feestvierders”.

Toen zei Wimbauri boos: „Als je mij alleen getrouwd had, zou ik je wel wat geven. Ga maar naar je andere vrouw, dan kan die je wat geven”.

Toen ging zijn bijvrouw met de man naar het feest, maar Wimbauri bleef alleen bij haar zoon Mamokei oppassen. Toen maakte Wimbauri aanstalten om te

iamoka, wu risagha, maika we rudo araido, wu rinamagha wu refinadogha. Maika iedewa pa-pisa ghagha.

Maika fatoa ndaueka rokokowa warima. Maika soi ma ruma sigha ndero. Soi ndeika iesi epamani sigha. Maika iede nde siraghoana warimagha. Maika we warimagha iana makoina. Maika iede ma gha sigha ndero, wu rinama, wo sigha nina, wo ma sangha nina. Maika wo ma inaiki.

Maika warima ienako iotaro, maika warawa inai. Maika ianiko. Ianibeka iomofi iede fono rura reigha. Maika iapari nara-gha. Iaparieka warawa inai. Maika wu warimagha wawi na ruaigha. Maika iomofi warawa Wimbauri rinamagha. Iafa: „Kabo iani iamonina. Maika wona namaghaigha”.

Maika iomofi iadoaro Miwéandei. Maika kiwarawa Wimbauri. Maika kiwarawa paikieka iona kiwariboigha kipandi ghagha, kiwo uamba Wimbauri.

Kiwo uanggi na Demba. Maika Wimbauri minana sangha. Uanggi na ruma maika uanggi paikio. Uangha paikieka ko ma sangha. Maika ko ma Sorawi. Maika rueka Wimbauri wo ma inaiki sao.

Wo fosoraika wu riaigha nisinio, wu Dembagha kiseragha. Maika wuieka ninagha sara makoi-

gaan vluchten. Ze nam haar vuur en deed het in een bamboe en ze nam haar roeiriem en haar tasje. En ze ging weg om de prauw los te maken.

Toen ze af wou roeien, had ze te doen met haar jongen en ze legde weer aan bij het huis. Vervolgens klom ze de trap weer op en ging naar binnen om te zien, hoe haar jongen het maakte. Ze legde de jongen weer neer en ging weer naar die prauw aan wal, pakte haar riem en roeide aan een stuk door, de zee op naar haar moeders.

Toen stond de jongen op uit zijn slaap en zocht naar zijn moeder en begon te huilen. Daarop kwam de grootmoeder van achter en deed de deur open en stak een fakkel aan. Met dat licht zocht ze naar zijn moeder. Ze nam het kind op de rug en toen ging grootmoeder naar Wimbauri's roeiriem zoeken. Ze zei: „Ze is vast weg-gelopen en is met haar roeiriem aan het roeien”.

Daarop riep de grootmoeder Miwéandei en ze gingen zoeken naar Wimbauri.

Toen ze haar niet konden vinden, zei hij, dat de gezellen de prauw zeevaardig moesten maken om navraag te gaan doen naar Wimbauri.

Ze deden navraag in Demba, maar toen was Wimbauri op zee gebleven en zij deden navraag in huis, maar tevergeefs. Daarop kwamen ze de zee op naar Sorawi. Maar bij vloed ging Wimbauri naar haar moeder stroomopwaarts.

Ze legde aan, nam haar versierselen en versierde zich en trouwde het hoofd van Demba. Daarop werd ze weer zwanger en

na. Maika iara riwarimagha, nasanai Mamandokei.

Maika Miwéandei ieata gharai-sinagha. Maika we Dembaigha kikono ne risigha, matangu iono ne risigha. Maika Sorawi kiwo ma kiragha Dembaigha. Maika warimagha iwarikio.

Maika kimuna Dembaigha kiragha eno angga onangga warimagha iamoma gharegha. Kimuna eno na ghareghangga iamoma ghafera. Maika koaika iuana iomofi iafa: „Fofu, maiwéa amboangga kimuna eno angga onangga ramoma ghaferaigha?”

Maika iomofi iafa: „Aghini Wimbaurika aghai wu bim buari. Maika iamoma kirinugha. Maika iamoke wu mano. Maika aghai iurabarieka muna Dembaikigha”.

Maika iona kiwe da makoinaika warimagha munggio. Maika warimagha wu naiwigha iadasa ghagha. Iuraba inai. Maika iadasaika imai iurako paikio.

Maika imai iafa: „Faianggairawako mu, mimbosado Dembo ghare angga mipambaikio. Mipambaika ato mimbea ona. Mimbe Mamokei iono ona mimbea Dembaikigha”.

Maika ke onagha. Maika eragha abogha, maika kiwe onagha na abogha. Maika anggiwa onagha

bracht een zoon ter wereld, Mamandokei geheten.

Toen spleet Miwéandei een rotan en gaf de lui van Demba de ene kant om te houden en hield zelf de andere (hij deed hiermee aankondiging van een komende raak). Toen kwamen de lui van Sorawi en maakten jacht op Dembaërs en de jongen ging met hen mee.

Als ze er nu een vingen, toen ze met de Dembaërs aan het vechten waren, dan zeiden ze tegen de jongen, dat hij naar de voorstevan van de prauw moest snellen. En als ze er een doodden bij de voorstevan, dan moest hij naar de achterstevan lopen. Na verloop van tijd vroeg hij zijn grootvader: „Grootvader, waarom zeggen ze, dat ik naar de achterstevan moet lopen, als we er een komen doden?”

De grootvader zei: „Je moeder was Wimbauri en je vader heeft een vrouw naast haar genomen. Toen is ze naar haar dorp gevlucht en is er getrouwd. Daarover is je vader boos, zodat hij de Dembaërs gaat bestrijden”.

Toen zei hij, dat ze weer een raak moesten houden en de jongen vocht met hen. De jongen nam een mes en hakte de prauw stuk, want hij was boos om zijn moeder. En het gaf zijn vader niets, dat hij boos werd, omdat hij de prauw stuk maakte. Toen zei de vader: „Zeg jullie visserslieden daar, als jullie een paar mensen van Demba aantreffen, wenkt ze dan en geeft hun dan een boodschap. Laat Mamokei een boodschap meenemen om die te geven aan de lui van Demba”.

Daarop deden zij die boodschap. Hij spleet een tak en ze deden dat bericht aan die tak en schoten hem met bericht en al

Dembaukigha. Maika kikafa: „Mamokei mumba inai Wimbauri. Maika imai we rionani wa amboiwi ma inai”.

Maika kiwea Wimbauri. Maika onagha moka maisa eugha. Maika Miwéandei ionaika riwari-boigha kipandi ghaigha. Maika koiwa Mamokei. Maika koi ma Demba.

Koiwiangga inai nisini riaigha. Maika ra fono iosaiwaikina rumarenggagha. Maika ko fosora rumarenggagha. Maika matangu inai ra ghero, iesi rudo kina ghaigha. Maika wu Mamokei.

Maika rada kirieghesinagha, maika onausaitina. Saieka iafa: „Aghoi ato rawu sidirowu wea. Aghafa „tomba radasa sidirowu wea”.

Maika saieka wu rofaina. Maika raiwa kirirowugha wundogha ndauo. Maika wara kisikirirowugha. Maika we kiriaigha na rofainabogha. Maika iafa: Awo-wakio”.

Maika Miwéandei iafa: „Aimba ana ri auo. Warimani mina ri ranina”. Maika ioainina. Kiwo-wuaranina.

Ioredei-Nubuai.

naar de Dembaërs toe. Ze zeiden: „Mamokei heeft gevochten om zijn moeder Wimbauri. Nu zendt zijn vader een boodschap, dat we die aan zijn moeder brengen”.

En zij gaven hem aan Wimbauri. Toen het knopentouw was afgeteld tot aan de voet zei Miwéandei tot zijn gezellen, dat ze de prauwen klaar moesten maken. Toen namen ze Mamokei mee naar Demba.

Toen ze hem kwamen brengen, tooide de moeder zich met haar versierselen, kwam van achteren en ging op hen zitten wachten in het voorhuis. Zij legden bij het voorhuis aan en de moeder ging zelf naar beneden en klom in hun prauw. Daarop haalde ze Mamokei.

En ze spreidde voor hen een mat en ze begonnen te vertellen. De volgende dag zei ze: „Blijf zitten, dan haal ik de draagtas van ons beiden. Je hebt bij je zelf gezegd, dat ik zeker wel onze draagtas uit zou spreiden”.

De volgende dag nam hij het dak van de prauw en toen bracht zij hun draagtas naar buiten naar het middengedeelte. Hij zocht hun beider draagtas en toen legde zij hun bezittingen boven op dat prauwdak en zei: „Verdeel ze maar”.

Maar Miwéandei zei: „Jij mag het wel houden. Laat mij de jongen houden”. Toen bleef hij daar en zij roeiden weg.

118. De vrouw, die geen bijvrouw naast zich wenst.

Binani Wimbauri. Manani Seroi. Maika wesana ioaina rumagha. Maika mangha wowa saghara saira. Maika bingha iuraba mangha wa iowa na sairagha. Maika iana riaigha ma inaikio. Maika we warimagha iana ienako. Maika ranaika wu namagha iamo ma inaiiki.

Maika warimagha ienako iotaro wara inai. Maika ianike warawa inai. Maika iondagha nungguigha kadoario kikafa: „Aghenake? Warimagha ianimbewako”. Maika kiwara aradogha paiki wa inai. Kikafa: „Inani wu namagha iamo ma imaikinina”.

Maika iondaigha nungguigha esi kira ndum kiwu warimagha, kiwui na aradoghanina. Maika imai kiwara paiki wa bingha. Maika kiwara paikieka kiwe gharaisinagha, kiwe imai io rengga.

Maika kipandi ghagha esi rudo ghagha. Kikakawaiwa warimagha, wu warimagha ma imainina. Maika imai ragha wu sarakigha. Maika wekieka warimagha kisi imai kisikinisinggio.

Maika kiwoika inai ragha iowaurakio. Maika mangha kikakawai fosora. Maika Wimbauri rada eghesinagha. Maika mangha ioaina bo. Maika Seroi wo-

Er was eens een vrouw Wimbauri en haar man Seroi. Zij had een kind en bleef in huis en de man ging feestvieren. Toen werd die vrouw kwaad, dat haar man was gaan feestvieren en ze zond haar bezittingen naar haar moeders. Ze legde haar kind te slapen en 's nachts nam ze de roeiriem en liep weg naar haar moeders.

De jongen werd wakker uit zijn slaap en zocht naar zijn moeder, huilend zocht hij naar zijn moeder. Toen riepen haar zwagers haar toe: „Slaap je? Je jongen is aan het huilen”.

Ze konden in de kamer de moeder niet vinden en zeiden: „Zijn moeder heeft haar roeiriem gepakt en is naar haar vaders gelopen”.

Daarop klommen de zwagers naar boven en haalden de jongen uit de kamer. De vaders konden die vrouw niet vinden. Daarom namen ze rotan en lieten de vader voorin zitten.

Ze maakten de prauw reisvaardig, gingen aan boord en roeiden snel met de jongen weg. Maar de vrouwsfamilie vocht met hen, zodat ze hun twee-uitleggersprauw verspeelden. Toen brachten ze de jongen naar zijn vader. En de vader ging heen en nam zilveren armbanden en daarna versierden vader en zoon zich.

Toen ze er aan kwamen, stond de moeder uitdagend te dansen. De mannen legden gezwind aan en Wimbauri spreidde haar mat uit en de man ging er op zitten. Daarop verdeelden Seroi en zijn vrouw de

wa aigha kisi bingha. Maika wowakieka we bingha io ghareo, mangha wu io ghareo. Maika we warimagha ioai di binghanina. Maika mangha kiwo ma kirighanina.

Sighoribini-Nubuai.

bezittingen. Bij die verdeling gaf hij wat aan de vrouw en de man nam wat. De jongen liet hij bij de vrouw blijven en de mannen gingen naar hun prauw.

XIII. DE AUO.

119. Serakokoi, Mimiandaisei en de strijd met de Auo.

Het verhaal van Serakokoi en Mimiandaisei is zeer populair en werd tal van malen verteld, gewoonlijk met slechts geringe verschillen. Als basis van de hier volgende geharmoniseerde redactie werden drie verhalen gekozen (resp. A, B en C.). Waar B of C vermeldenswaardige afwijkingen vertonen is dit tussen haakjes vermeld.

Serakokoi ribingha Mimiandaisei; etokuani Numanimosi. Maika we onagha ma etokughaika iateina ghagha, nasanai Inggasia Numaponi (B. Numanipoghi; C. Aiasi Sambeki). Rinamagha nasanai Wainupori.

Iateinaika woiwa uigha. Bingha wosusa uigha. Maika wo Soro wo Maro. Maika wo kaisa nuigha. Maika wo Maitoko, wo makoina wo Gharuri, wo makoina wo Manokwari, wo Ande, wo fone wo Fairori, wo Pawo, wo Eraro, wo Ghondiwoi, wo makoina wo Tabi, wo Ghakide makoina, wo Iamina, wo Sorawi, wo Nagho Ghopari. Woiwa Mimiandaisei ianiba uigha.

Maika woromana Raungharimisi. Maika Mimiandaisei ia aiso, ia wangga. Maika suna na masingha.

Maika auingha iorori wu keigha we popaiendi iambeisi. Mai-

De vrouw van Serakokoi was Mimiandaisei en zijn jongere broer Numanimosi. Hij gaf zijn broer een boodschap en die maakte een prauw, genaamd Numaponi (B. Numanipoghi; C. Aiasi Sambeki). Zijn roeiriem heette Wainupori.

Daarna ging hij pisang halen, want zijn vrouw had de (zwangerschaps-)lusten naar pisang. Hij ging naar Soro en Maro en naar alle dorpen: naar Windessi, naar de Woisimi, naar Manokwari, naar het Vreemdelingenland, en weer naar het achterland naar Fairori, naar Pawo, naar Eraro, naar Ghondiwoi, naar Tabi, naar Ghakide, naar Iamina, naar Sorawi en naar Nagho Ghopari. Daarbij nam hij Mimiandaisei met zich mee, die maar hilde om pisang.

Toen liep hij het water Gharimisi binnen. Nu had Mimiandaisei verschillende soorten armbanden zitten vlechten en ging toen een bad nemen in het water.

Toen hield een Auo-vrouw haar tegen en plakte haar met hars de ogen dicht.

ka Auambinui iede ndeika wu morimorigha iorana ninagha. Maika Auambinui iede ndau ioai di Serakakoi na Mimiandei-sei rifamagha, rirewanafamagha.

Maika Mimiandei-sei iede anaio, iede ianisa na nafaigha. Maika Serakakoi iafa: „Warimaini, mipoka namaini fino! Kiawai kugha wa ianibegha”.

Maika kiwowuari.

Maika Mimiandei-sei wu keigha wuara iambeisigha, iede iuana nuigha wari. Maika iede ioaia di bipawa Nandaki. Maika we sana riwarima. Maika ioaina rumaghangga afa iana sedogha ewomo, ioaina dogha.

Kugha nibaika iamona rikana-gha ghado rikowai ghado rimu-rapaisano. Maika ragha iana soaigha, ianggi na nafagha.

Maika imai sirio. Sirieka iafa: „Warimagha maisa rao”.

Maika imai so rinaiwigha ma anagha. Maika ianana ruma-renggagha saia iafa: „Ara u kuwako, aede ma awu rainaiwini na rumaidoni. Asaraiwa ba nduno”.

Maika saraiwa naiwigha nduno. Maika imai iamondori na wang-géagha wui ma rumagha nduno iona iafa: „Awari aghini enoe?” Maika iafa: „Daidani Serakakoi. Minani Mimiandei-sei”.

Maika wu sarakigha nisina warimagha na wanggéagha. Maika kisikira kiwara inai. Maika kisi

Auambinui (= dichterlijke versie van: *Auo*-vrouw) ging het land op en slikte een kruik in haar buik. Toen kwam Auambinui naar buiten en ging zitten bij Serakokoi op de zitplank van Mimiandei-sei.

Maar Mimiandei-sei liep in het bos en liep huilend langs verschillende stranden. Serakokoi zeide: „Gezellen, laat de riemen eens rusten! Wij horen een kind huilen”.

Maar toch gingen ze bij haar weg.

Toen haalde Mimiandei-sei zich de hars van de ogen en ging in de verschillende dorpen navraag naar hem doen. En toen is ze gebleven bij de oude vrouw Nandaki, en bracht een zoon ter wereld. Ze bleef maar binnenshuis en was nooit buiten; ze bleef in de kamer.

Toen het kind groot was geworden, nam hij zijn boog, en zijn pijlen en vispijlen en ging *soa*-vissen schieten, op het strand.

Maar toen zag zijn vader hem en die zei daarop: „Die jongen is mijn evenbeeld”. Toen gooide de vader zijn mes op de grond en hij zat in het voorhuis en zei: „Zeg jongen, die daar loopt, kom eens hier en haal mijn mes eens onder het huis hier naar boven”.

Toen stak hij de hand met het mes er in naar boven en de vader pakte hem bij de hand en haalde hem naar boven in het huis. „Wie is jouw moeder?” zei hij. „Mijn vader is Serakokoi”, zei hij, „en mijn moeder is Mimiandei-sei”.

Toen nam hij zilveren armbanden en versierde de jongen zijn armen daarmee. En hij ging met hem mee naar zijn moe-

edeusara rumagha fono.

Maika imai iafa: „Arekitara aghini kikoaina we rumagha?”

Maika kugha iona iafa: „Inai kikoaina we ruma uigha sarana reisaronggagha”. Maika kisikira ma inai ma dogha ndero.

Maika inai sikieka niawa iamo rirewatuigha. Maika inawa inai weio iafa: „Awowuara. Ranika paiki wéa. Onamaiengga aghonéa aribingha ra ma asiamundaruko”.

Maika imai ionéa wariboigha kituka roibonaiwigha (A. famanaiwigha). Maika kiwe asangha kikurura roibonaiwigha. Maika kiwe Auambinui iamona. Kiwe naiwiudagha kiwe Mimiandaisei iamona.

Kipandarubeka Auambinui famagha peri Mimiandaisei. Mimiandaisei iobata Auambinui ninagha maika fero.

Maika Serakakoi ionéa riwariboigha iafa: „Minda ma mimbu wiwi gogokineni. Mindaiki ndero mateinggi anai”.

Redactie C eindigt abrupter na de geboorte van het kind:

Kugha ioaina rumarenggagha, rumagha nasanai Ghopari. Maika iawara imai. Maika ianiba riuighaika imai wetera ghagha ra nde. Iafa: „Daida, rari rawosusa uio”. Inai iamona rirewanasuiwigha ia aiso.

der zoeken en liep met hem door het huis naar achteren.

„Kun je het huis, waar je moeder woont, herkennen?” zei de vader.

Toen zei de jongen: „In het huis, waar mijn moeder en de anderen wonen hangen de pisangs aan de deur”. Hij liep met hem naar zijn moeder toe de kamer in.

Toen de moeder hem zag, schrok zij en brak haar vlechtnaald. Meteen zei ze geërgerd: „Ga toch weg! Het heeft me niets gegeven, of ik al huilde. Zeg dan, dat je vrouw moet komen om met mij te vechten”.

Toen zei de vader tegen zijn gezellen, dat zij een mes van sagobladnerf moesten punten (A. een planken mes). Ze maakten roet en zwartten dat mes van bladnerf, en lieten Auambinui dat nemen, maar ze gaven een echt mes, en lieten Mimiandaisei dat nemen.

Toen ze elkaar slagen toebrachten, had de slag van Auambinui geen effect op Mimiandaisei. Maar Mimiandaisei hakte Auambinui de buik open, zodat ze stierf. Toen zei Serakakoi tot zijn gezellen: „Komen jullie die vieze brij eens halen. Neemt die maar mee aan wal en werkt ze weg op de grond”.

Het kind zat in het voorhuis van het huis Ghopari. En toen hoorde het zijn vader en het begon om pisang te huilen, waarop zijn vader de prauw wendde en aan wal ging. „Vader”, zei hij, „ik heb zo’n zin in pisang”. Zijn moeder nam haar koperen vlechtnaald en zat armbanden te vlechten.

Ghasaiwini van Pedei-Nubuai; Kepala van Waren; e.a.

120. Ditamereni en haar strijd met de Auo.

Binani Ditamereni. Maika bingha iosare wu meroi. Maika mangha rinasanai Seraresai. Maika raghaika iona iafa: „Eno ani ausa ewake?”

Maika bingha nonaro iafa: „Rae Ditamereni”.

Maika manda iafa: „Rao, rae Seraresai”.

Ditamereni ninagha sara. Maika iara riwarimagha. Maika wari-magha nibaika iateina rikana-gha ghado rikowai ghado rinurapasana. Maika ragha iana soaigha, ianggina nafagha.

Maika imai sirio. Sirieka iafa: „Arawa awu rainaiwini na rumaidoni”.

Maika saraiwa naiwigha nduno. Maika imai iamondori na wang-géagha wui ma rumagha nduno iona iafa: „Aghini ani enoe?”

Iafa: „Inani Ditamereni”.

Maika iuani iafa: „Aghani enoe?”

Iafa: „Daidani Seraresai”.

Kisikiragha kikesina rumarengagha. Kira fombeka inai sirio, we uranghaika we wiwigha warimagha kisi imai kikano. Iedeghaika sikefa uigha, sikefina reisaronggagha. Maika wugha kikano.

Bingha iona iafa: „Ara ma ari-ghanina?”

Maika mangha iona iafa: „Rasirauo roai wea maianina”.

Ghamabai-Nubuai.

Er was eens een vrouw Ditamereni. Die vrouw stond garnalen te zoeken. Een man, Seraresai geheten, kwam er aan en zei: „Wie ben jij die daar staat te wachten?”

De vrouw antwoordde: „Ik ben Ditamereni”.

De man zei: „Ik ben Seraresai”.

Ditamereni was zwanger en kreeg een zoon. En toen die groot was geworden maakte hij zich een boog en pijlen en een visspeer. Toen ging hij *soa*-vissen schieten op het strand.

Toen zag zijn vader hem en zei: „Kom, pak mijn mes eens hier onder het huis”.

Toen hij het mes naar boven reikte, pakte zijn vader hem bij de hand en haalde hem in het huis en zei: „Wie is je moeder?”

Hij zei: „Mijn moeder is Ditamereni”. Toen vroeg hij hem: „Wie is je vader?”

Hij zei: „Mijn vader is Seraresai”.

Hij ging met hem mee en klom in het voorhuis. Toen zij naar het achterhuis gingen, zag de moeder hen, haalde de kookpot en gaf pap, die de jongen met zijn vader opat. Toen gingen zij de pisangs afsnijden aan de deur en aten ze op.

De vrouw zei: „Ga je (weer) naar je prauw?”

Maar de vader zei: „Nu ik jou gezien heb, blijf ik zo maar wonen”.

121. Serasukarori, de herleefde Serakokoi.

Serasukarori. Maika kiatagharori na saiwugha. Maika kiwu sarakigha wa iuiki na wanggéagha. Kiwe wanggagha nana wanggéa. Maika kiwe sara uwaio. Maika kiwe awugha na rumarengga, kiwe nogha na rumabubogha. Maika kiwe masingha nana wesio, kiwe urana rumarengga, kiwe ne na bubogha anana raragha. Maika kiwe riwagha moana wesigha na rumarengga, maika kiwe wusagha moana masingha na raragha.

Maika Serasukarori nidura ghero. Maika waru wanggéaigha na raragha, waru ne risigha na wesigha. Bingha ioaiwa wiamagha na eadogha. Bingha rinasanai Adoribini. Wimagha rinasanai Nuriwa Andei. Ri no wimagha nasanai Aighei Wawoaighei. Inai wo ghaidarewa wu ifuo, Saraideni wo ma sangha wu fareno. Ghaisupini wu wama. Fomaibini iana mora. Roraibini wu toinagha.

Kerui-Nubuai.

122. De strijd met de Auo.
Napans.

Sirakokoi iyohaina Waikiri Sorei. Iribinda kisikira uka masinda na Iandumato. Iribina wanoa iyofarie iyamoboari. Iya-

Serasukarori werd in een mat genaaid en men deed hem zilveren banden en rotanbanden om de arm. En ze hingen hem op in huis voor de mummificatie. Ze hadden een vuurhaard gemaakt in het voorhuis en een andere in het achterhuis. Ze hadden water in een kruik gedaan en die in het voorhuis gezet en een andere in het achterhuis op de vlonder. En met een hoosvat hadden ze de kruik in het voorhuis toegedekt en met een draagtas hadden ze het water op de vlonder toegedekt.

Toen kwam Serasukarori er af naar beneden en waste zich de handen op de vlonder en aan de andere kant in de kruik. En zijn vrouw zat in isolement met haar dochter. De vrouw heette Adoribini en het meisje Nuriwa Andei. Zijn andere dochter was Aighei Wawoaighei. De moeder ging naar het vloedbos om schelpdieren te zoeken. Saraideni ging bovengstrooms andere schelpdieren zoeken. Ghaisupini haalde weer andere en Fomaibini nog weer andere en Roraibini nog weer andere.

(Volgt een *muna*, waarin verder beschreven wordt welke schelpdieren verzameld worden).

Sirakokoi woonde te Waikiri Sorei. Samen met zijn vrouw ging hij water scheppen te Iandumato. Zijn echte vrouw liep voor de grap bij hem weg en toen ze wegliep

moka irisirewi babuo. Iyamoka
 iyanina nahua furo, iyanina
 Waikiri Sorei iyafa:

*Kuoro winema wawina ru wui numbo dio
 rawe rawimbatanoi Imbaraseni siridiorei.*

Iyanike mokua iyamosana waiki-
 ria hu iyanisa manda. Amo pui
 maha wairuri. Aubinda iyoina
 awu nahua ihuna angga wiwia
 haikio. Anike amobuara binda
 wea.

Weka iniorora manda iwu inanu
 wéhao. Weka amo pui weka iya-
 tana awarasasuo woruo. Weka
 we aubinda kinisikimuno. Kinisi-
 kimbeka ifami ha iriawora-
 sasu worukia mua ino. Nunggu
 wano binda ifangga aubinda
 iworaio. Ha ifero. Kiwui fone
 kitoie raiwi.

raakte ze haar kleed kwijt. Wenend trok
 ze voort in het achterland en weende in
 Waikiri Sorei:

Na deze weeklacht ging zij schommelen
 aan een liaan en beweende haar man.
 Ze schoot snel naar de bovenloop, waar
 een *Auo*-vrouw bij de haard zat, en pap
 kookte, maar slecht. Huilend liep ze bij de
 vrouw weg.

Toen begon ze te jouwen en de man nam
 de zijne weer tot zich. Daarna liep hij
 hard weg en maakte twee zwaarden van
 sagobladnerf en liet toen de spookvrouw
 met haar vechten. Al vechtend gaf zij
 haar een klap maar de twee bladnerfsabels
 braken. Die echte mensenvrouw sloeg die
 spookvrouw op het hoofd, zodat ze stierf.
 Ze haalden haar uit het achterhuis en
 gooiden haar neer, zodat ze wegdreef.

Aiweromi-Weinami.

123. De onnozele *Auo* raken een bord kwijt.

Andiakigha kiwoi faiangha ko
 wa kimuna ado. Maika kikiawa
 Auingha ioaina raghana-urigha.
 Maika Auingha iaiorora rewan-
 gha.

Maika iiawara Auingha kikamo-
 na roragha maika kipama ra-
 ghana-ghaigha. Auingha niawai-
 ka faudara rewangha, amoghei-
 ka kipeka, kipebe ghomino kiwe
 dora. Rewangha nasanai Rera-
 wai. Maika kipebe ghomino

De Ambaiers waren met het net gaan vis-
 sen. Daarbij hoorden ze een vrouwelijke
Auo, die in de kruin van een waringin
 woonde. Die vrouwelijke *Auo* wiegde een
 bord in de arm.

Bij het horen van die vrouwelijke *Auo*
 namen ze knuppels en sloegen op de wor-
 tels van de waringin. De vrouwelijke *Auo*
 schrok en liet het bord los. Toen het naar
 beneden viel grepen ze het en maakten het
 buit onder het aanheffen van een ge-
 schreeuw. Het bord heet Rerawai. Toen ze

amokiwa kitaghaiwa kiwe anana famagha. Kitaghaiwa amokiwa ma Sanurigha, kitaghaiwa amokiwa ghaido bawagha titikio. Kitamo ghaidoni, amokiwa ma Andiaiko.

Maika amokiwa ana ri Sanadi Iowiri. Maika ana ri wiamagha Isoweni. Maika kiwo ma Sanggei ndei. Kiwo ma Sanggei ndeika Nubuaini kiraghaki, kiwuna wiamagha rirowuagha, kiwukangga anana Sawaki.

Ghasaiwini van Pedei-Nubuai.

het buitgemaakt hadden, vluchtten ze er zingend mee weg naar Sanuri (Kaipuri); ze trokken er zingend alle grote rivieren mee af. Ze passeerden de rivier hier (n.l. van Nubuai) en vluchtten er mee naar Ambai.

Daarna kreeg Sanadi Iowiri het en zijn dochter Isoweni. Daarop trokken ze naar Sanggei en toen hebben de lui van Nubuai hen gevangen en het weggepakt uit de draagtas van het meisje. En daarna heeft (de clan) Sawaki (te Nubuai) het gekregen.

124. Ghareboserai maakt de Auo een trom afhandig.

Ghareboserai iiawa siwagha kipambegha. Maika wo we gharo we eigha mainggi. We rikugha ianana aurigha. Maika inawa randum wu siwagha di Auigha. Maika Auigha kipafe naragha. Maika wu siwagha iamokiwa karaba. Maika fama siwagha.

Maika Auigha kikaniba siwagha, maika kito famewo, kito nonio. Maika kiragha kito Ghareboserai na rirumagha, kitoi paiki, munggoro siwagha wuaiki nina. Ionéa ribingha kikamoma uri-gha. Mesi ioaina rumagha. Iosaro iowauri na rumagha. Kito paiki munggoro nina. Auigha kikamobuara nina.

Rifui-Nubuai.

Ghareboserai hoorde getrommel. Toen liet hij zijn sero staan en liet zijn zoon in een boom zitten. Daarop ging hij naar boven en pakte de trom bij de Auo weg.

De Auo sloegen de fakkel uit. Daarop nam hij de trom en vluchtte er ver mee weg en begon te trommelen.

De Auo huilden om de trommel en gooiden met orchideeën en met riet. Ze kwamen naar Ghareboserai in zijn huis gooien. Maar hun gegooi gaf niets, hij wist hun trommel voor zich te houden. Hij zei tegen zijn vrouw, dat ze naar de bovenstroom moesten vluchten en bleef alleen in huis. Daarop ging hij in het huis uitdagend staan dansen. Ze raakten hem niet; hij hield de trommel en de Auo liepen weg.

125. De man, die de onnozele *Auo* een trom afhandig maakt.

Auo. Nugha kira fai kitagharo. Nunggu aifagha iafa kirimosabagha fero. Maika kiwe munaba.

Wo wara ado kisi warimagha. Maika iiawara Auigha kirisiwagha kipame tobegha. We warigha ioaina aurigha wu anawaigha wa soio. Ragha iowa rikio. Mangura siwagha fama siwagha.

Iowagha rudiaterao. Iede nde ionéa warigha. Kisiesi rudo gha-gha kisiamokiwa siwagha, nasana Rodusanai. Maika fama siwagha. Auogha iiawara siwagha, iafa: „Ani siwaghao Rodusanaio fekangga iamokiwantina”.

Ghamabai-Nubuai.

126. De onhandige *Auo* verliest het leven. Napans.

Iariarori kisi Kanawori. Bawa ira isamio, warifuri iyuaina ruma, nasana Iduari Winggui. Isami ha ira ma. Weka irihuna iwe do na ruma wa warifuri binda kisi uaina ruma. Ari binda ira fone iwe tuwaiwa manda warifuri Kanawori. Weka kisikawe waruri. Bawai Irariori uaina mamuranda, nasandai Mamu-

De *Auo*. De dorpelingen gingen aan de overkant een feest vieren, want een krab had een aanzienlijke vrouw van hen doodgebeten en daarom moesten ze een dodenfeest houden.

Dus ging er een man met zijn zoon vis zoeken. Toen hoorde hij de *Auo* hun trom haast kapot slaan. Hij liet zijn zoon in de kruin van een boom zitten en nam een kluit aarde om hem (de *Auo*) er mee te gooien. Daarop ging hij bij hen (de *Auo*) dansen en nam de trom in beslag en trommelde er op.

Hij danste tot de ebbe en toen ging hij aan wal en zei tegen zijn zoon, dat ze in de prauw moesten gaan en ze liepen weg met de trom, Rodusanai geheten, en hij trommelde. De *Auo* hoorde de trom en zei: „Die heeft de trom Rodusanai gepakt en is er mee weggelopen” (de *Auo* spreekt volgens de verteller met een zeurderige neustoon).

Iariarori en Kanawori. De oudste broer ging op jacht, maar de jongste bleef in het huis, genaamd Iduari Winggui. Na de jacht kwam hij terug en toen sloeg de hond aan voor zijn jongere broer, die bij zijn vrouw in huis woonde. Want die vrouw was uit het achterhuis gekomen om Kanawori, de jongste broer van haar man, te verleiden. Daarop kregen zij samen twist. De oudste broer, Iariarori, ging in

ramberaki. Iuaihua dakiwi ma Iofanusa.

Hua warifuri iyowusa mani, nasandai Wama. Weka iyeraui wara bina, odari Inaipuni. Iyomofani Aiwei Furarai. Kiwara kisi maha kisikiriara, nasandai Wonggerani. Weka kisikiwo sa aro Kanawori iyuaina aimuauri.

Kisikiwo sa aiweka omoda irowarana aimua. Irowaraha Kanawori iyuaina aimuauri. Irowaraha Kanawori isoi na kakesi, sowa inisusia. Weka iyambora nduma isiri weka ihuani iyafa: „Nunggu inuni ara nae?”

Iyofa: „Awambora fare. Yai-boira inewai, irinasandai Wondiwoi”. Aweka ihuani we hero iyofa: „Mano binda auo?”

„Iyari yaiaroa”.

Weka kisiuaina aimuauri. Ha iyomofi iyai ha oramo. Kinambo amoka ianao. Finambo esana iriruma, uaina.

Sai ha wiamaia kiniwirawari, kikuana: „Mano manani, Inaipune, awui wea?”

„Yaimano iyamoka warayaweni”.

Uai ha uno hesa irausari fono. Ari inai iyongga iyonawari iwani iyamowo. Iyamobeka aubina

een bamboe, genaamd Beraki zitten en die wipte hem naar het eiland Jop (aan de ingang van de Wandamen-baai).

De jongste kocht een vogel, Jaarvogel genaamd. Die vloog toen met hem naar een vrouw toe, die Inaipuni genoemd wordt. Haar grootmoeder is Aighei Furarei. Kanawori en de zijnen gingen haar zoeken in de richting van het sagobos Wonggerani. Ze trokken stroomopwaarts naar het sagobos en Kanawori ging in een djamboe-boom zitten.

Toen (de beide vrouwen) samen naar boven waren komen roeien, en zij aan het kloppen waren, dacht de kleindochter aan die djamboe. Ondertussen zat Kanawori in de top van die djamboe. Daarop gooide Kanawori haar met een pruimpje tabak tegen de borst en toen keek ze naar boven, zag hem zitten en vroeg hem: „Zeg man, waar kom jij vandaan?”

„Kijk naar de overkant”, zei hij. „Mijn berg staat daar, de Wondiwoi”. Toen nodigde ze hem naar beneden en hij zei: „Wat ben jij voor een vrouw?”

„Dit is mijn sagobos”, (zei ze).

Daarop gingen ze samen boven in de djamboe zitten. De grootmoeder bleef tot de avond sago kloppen en 's nachts trokken ze weg. Toen ze in haar huis waren gegaan, bleven ze daar.

's Morgens schrokken de meisjes van hem en vroegen: „Inaipuni, wat is dit voor een man, die je hebt meegebracht?”

„Het is mijn man, die mij is komen zoeken”.

Na verloop van tijd ging hij palmwijn drinken en kwam uit het achterhuis aanlopen. Maar toen begon zijn schoonmoe-

nasai baba iyotai iyamobewa.
Aubinda irinasandai Katanaroai.
Weka kinidura we wa kiwona
bea.

Aubindo iyodara Kanawori. Iyo-
dari hua iyodi here kisiamwoo.
Iyenako, iyena dudo wafemuio,
kisiamona wea. Kisiamoka Ka-
nawori iyanuna fefea. Iyotara
wa weiiwa. Weka ihowobo.

Ihowoboweka binda iyeri na
wetero; manda iyamona wafe-
muia iyamobuari. Binda iyodieka
ananggia kimunio. Iyiwarihua
iyamoba mao wara iribinda
Inaipuni. Uaiha binda iyai
waitai na kiriahesa kitawaiwari.
Kitawai waita moko weka ki-
mundaruko. Kimundarubeka ki-
munio.

Justina-Ambumi.

127. De minzieke Auo bedrogen.

Auani. Maika bingha kira ki-
tunana masingha. Maika auo
wu warimagha ma raghanado-
gha ioaina. Maika nugha usa
paikia wario. Maika kiragha ki-
wara masingha paiki wari. Mai-
ka kira kikanibario. Kiwara
paikieka uana nunggu nokigha,
uangha paiki. Nunggu nokigha
kikafa: „Afa atiri ewomo”.
Ku sikigha kiragha kitunana
masingha maika au sigha ra ma
wu wiamagha, raiwi ma ragha-
nado sigha. Maika kiwarawari

der op hem te mopperen en hij stond op
en liep weg. Bij zijn vlucht hoorde een
Auo-vrouw, hoe hij opstond en wegtrok.
Die *Auo*-vrouw heette Katanaroai. En
toen kwamen zij naar beneden, naar de
prauw, waarin zij vertrokken.

Die *Auo*-vrouw riep Kanawori en daarna
stapte hij uit en liep met haar weg en
ging slapen in een kapotte prauw, waarin
zij samen weg wilden gaan. Tijdens zijn
vlucht voelde Kanawori zich koud en toen
hij op wilde staan, was de prauw glibberig
en sloeg om.

Daarop zwom de vrouw de ene kant op,
en de man pakte het prauwtje en liet
haar achter. Toen die vrouw er uit stapte,
hebben de vissen haar gedood; en hij
keerde terug naar zijn vrouw Inaipuni.
Na een tijd kreeg die vrouw een kind in
haar kraamhut, en daarna hebben ze feest
voor hem gevierd. Daarbij werd gevochten
en de man werd gedood.

Er was eens een *Auo*. Nu gingen de
vrouwen in het water baden en dan
haalde een *Auo* een jongen in de wa-
ringin, waarin hij woonde. En de dorpe-
lingen wachtten tevergeefs op hem en
zochten tevergeefs aan het water en dan
gingen ze over hem huilen. Vervolgens
werden de andere mensen ondervraagd,
maar zonder succes. De andere mensen
zeiden: „We hebben hem niet gezien”.
Weer gingen die kinderen in het water
baden. En weer kwam die *Auo* en haalde
een meisje in diezelfde waringin. En toen
gingen ze ook haar zoeken, vroegen het

makoina. Maika kira kikuana nugha makoina. Uangha paiki wario maika anisi makoina.

Anisiengga wiama bawagha kiragha kitunana masina siggha. Maika auo iona, ionaika raghangha tera ghero wa wu wiamagha. Maika wiamagha iakako. Iakabeka raghangha kapara ma bo. Maika auo wui nina na binina. Maika kirikigha kiwarawari, kikanimbari, kiwara anagha wari. Kiwara rana oro paikiengga kiraghaika kikawari ianingha ragghanadogha. Urarai ianiba mama maika auo we wanggaranai-gha wa ianggio. Maika wiamagha nitatako iafa: „Rari rana fio. Wanggaranaini raminakio”.

Auo we fokawa weki wa wiamagha ianggio.

Maika no bingha iiawari wa ianiko iafa: „Mino rao! Daido rao!”

Maika no bingha ragha iawo imai kisi inai iafa: „Minda ma raghani. Kabo wiamagha ani. Kano auo wuio ioaina raghanabogha, maika ianiko”.

Maika kikoba raghangha wa mo nina. Obagha wa moika auo ionaika we wonggena makoina. Maika inawa kiragha nunggu-gha kikoaina kiriruma wuara. Maika augha ienako maika wiamagha iamobuari.

Maika auo iurabari ragha wu nonigha ghado famewogha soki na rumagha. Nunggugha akaio

weer aan de dorpelingen en toen ze haar niet vonden, beweenden ze haar ook.

Vervolgens ging een volwassen meisje met hen baden in datzelfde water. Toen sprak die *Auo* en op zijn woord boog die waringin naar beneden om het meisje te pakken. Het meisje werd bang en daarop veerde de waringin naar boven. Maar de *Auo* nam haar tot zijn vrouw.

Toen kwamen de haren (de verwanten van het meisje) haar zoeken en naar haar kijken en in het bos naar haar zoeken. Na drie dagen vergeefs zoeken kwamen zij aan en hoorden haar huilen in de waringin. Ze had honger en hilde om eten, want de *Auo* had haar vingerbladeren te eten gegeven, maar het meisje lustte ze niet. Ze zei: „Ik ben gewend sago te eten. Vingerbladeren zijn taboe voor mij”. De *Auo* pijnigde haar om ze te eten.

En een vrouw hoorde haar huilen: „Moe-dééér! Vadééér! Help!”

Die andere vrouw ging dat meedelen aan haar vader en moeder en zei: „Gaat naar die waringin. Het is zeker het meisje. Een *Auo* heeft haar zeker gepakt en ze zit in de waringin, dat ze zo huilt”.

Toen begonnen ze de waringin om te hakken. Maar als zij hem om hadden gehakt, zei die *Auo* wat, en dan werd hij weer heel. En meteen gingen de mensen weg en gingen weg om in huis te gaan zitten. Toen ging die *Auo* slapen en het meisje ontvluchtte hem.

En de *Auo* werd boos over haar en ging heen en haalde riet en orchideeën en gooide ze naar haar huis. De mensen

ake reigha oaina dogha. Saieka auo sigha ra makoina soki na rumaigha. Soki tamoieka augha rao, ioaina riraghanadogha.

Maika ragha warawa riaubingha. Riaubingha au nenogha wui iamokiwi. Maika rasado augha kisi bingha kira ma. Maika wia-ma kuboma kisi inai kira kiwu abowaio. Maika rimangha ra maika iosaiwa ribingha. Maika wui wuara no augha. Maika wu ribingha iamokiwi nina. Maika rimangha ghofurigha rawarawario. Raghangga warawa ribingha sadoio. Maika kisikimundaruko, kisikitoraruko na nonigha ghado famoeugha. Kimundaru tamoieka nogha iamonina ioaina riraghangha wetero.

Mandofasi-Nubuai.

waren bang voor hem; ze sloten de deur en bleven binnen. De volgende dag kwam diezelfde *Auo* weer en gooide naar hen in hun huizen. Tenslotte ging de *Auo* weg en bleef in zijn waringin.

Daar gekomen zocht hij naar zijn *Auo*-vrouw, maar zijn *Auo*-vrouw had een mede-*Auo* geschaakt. En hij trof die *Auo* die er met zijn vrouw aankwam. Zijn dochtertje was namelijk met haar moeder schelpen gaan zoeken en daarbij was haar man gekomen om zijn vrouw te bewaken. En die had haar van die andere *Auo* afgepakt en had zijn vrouw geschaakt. En nu was haar tweede man haar komen zoeken. Al zoekend naar zijn vrouw vond hij haar en toen begonnen ze met elkaar te vechten en elkaar te gooien met riet en orchideeënstengels. Tenslotte vluchtte de ene weg en bleef afzonderlijk wonen in zijn waringin.

XIV. SIMUNDOPENDI.

128. Mainei en de slang Simundopendi.

Miwéandei. Ribinani Mainei. Kisikiwudarubeka kirinisinaa sikhgha naio. Maika bingha ioaina rumagha. Mangha ra nde wa ioba ghagha. Maika ra rewoi nde we ghagha. Maika ionéa Mainei iuna figha raikio. Maika ra ndeangga iede maisa raradopakugha. Maika iia paiki wa Miwéandei famgha buaigha. Maika iede ndeika si woafa mangha ghado ghamuragha anaina ghabogha.

Miwéandei en zijn vrouw Mainei. Na hun trouwen waren de versierselen weer afgelegd en de vrouw bleef thuis, maar de man ging het land op om een prauw te hakken. Hij ging vooruit de wal op om de prauw te maken. Toen droeg hij Mainei op sagokoekjes te bakken en ze mee te brengen. Ze ging het land op en kwam tot halverwege de weg, maar ze hoorde maar geen geluid van het hakken van Miwéandei. Toen kwam ze het land op en zag niets dan de bijl en de beitelhamer boven op de prauw liggen.

Maika wara paiki wa Miwéandei maika iafa: „Miwéandeo, riawara paiki wa afamgha buao”.

Maika wara paiki wario maika Aighei Mainei ianiko. Ianibeka ianitu siri na raghangha we urigha. Auinggigha kiwe Mainei sirio.

Maika ionéa wiamagha, maika iede ndau iawo „auingha kiwu Miwéandei”, iawo nugha. Maika kiwuwuari. Maika kikafa: „Miwéandei auinggigha kimunggorio”.

Maika Mainei iafa: „Mimbu mindimanggigha mato minggo-bawario”.

Maika ghare kiwu kirimanggi-ghaika kikoba ghaibogha; ghare kikoba anadogha. Maika kikoba-gha oramo. Saiengga sigha we-wonggena.

Saiengga ionaika kikoba makoina. Maika ianiba kora ba ridimboigha ianiko iafa: „Miwéandeo, aso aridimboigha ghero. Miwéandeo, raidimboio! Auiniso kimunggora wuairao. Aigha asi siwui urigha wuaiao (wuara), urigha wuaiao, raidimboio”.

Maika ianika paikieka kiwui ma rumagha ndauo. Kiwu ndaueka raiwa iotéabingha kira kiwu furefai. Maika kiraika Simundopendi wowuara rirumagha, maika wo Sagharo, wo Aifa.

Ze kon Miwéandei niet vinden en zei: „Miwéandei, ik hoor maar geen geluid van dat je aan het hakken bent”.

Ze kon hem niet vinden en begon te huilen. Daarop keek ze naar boven en zag hem in de kruin van een waringin, waar de *Auo*-vrouwen hem in haar midden hadden genomen. Ze lieten hem aan Mainei zien.

Daarop zei hij het aan het meisje. Ze kwam naar buiten en deelde mee, dat de *Auo*-vrouwen Miwéandei gepakt hadden, dat deelde ze mee aan de dorpelingen en dat ze hem van haar af hadden gepakt. Ze zeiden: „Miwéandei is door de *Auo*-vrouwen vastgezet”.

Mainei zei: „Haalt jullie bijlen, dan zullen we hem er uit hakken”.

Sommigen pakten de bijlen en hakten boven water en anderen hakten in de diepte. Ze hakten door tot de avond. Maar de volgende dag was het weer heel geworden.

Ze zei de volgende dag, dat ze opnieuw moesten hakken. Ze huilde hard om zijn oorringen en zei: „Miwéandei, gooi je oorringen naar beneden, Miwéandei, mijn oorringen; ach, die hebben de *Auo* in beslag genomen. Die dingen hebben ze boven in de boom bij mij weggehaald, boven in de boom bij mij weg, mijn oorringen”. (Min of meer poëtische taal). Maar het baatte haar niet, of ze al huilde, en ze brachten haar naar het huis buiten. Daarop ging ze met haar gezellinnen een boomschorskleed halen (bedoeld als rouwgewaad voor het verlies van Miwéandei). Toen ze aankwamen was Simundopendi

Maika wowuaraika kiragha kikoba rirumagha. Maika iotéabinggha kikoba ekainiaigha ma Mainei ioba masagha. Maika kiraiki ma rumainina. Maika kitoki we furefaigha. Kitoki tamoeika keki anai sakio. Sakio oramo kiwuki ndeika Simundopendi iuamba rirumagha. Maika uangha fosora ma rumagha.

Maika warimagha kiwu reamuio, kiwu rio, kiwu abo, kikateina rumagha wa Simundopendi. Maika ateina tamoeio, maika Simundopendi soi ma rumagha, maika rumagha marario. Iamosa ma masingha ghero, maina masingha. Maika kikateina rumagha makoina. Maika soi ndune ianana rumagha makoina.

Maika kinisina rikuwiamagha. Maika kinisina tamoeika kiwei ra fono. Kikafa: „Asi inoni ato awuio”.

Simundopendi we „pui” rera, nitataio.

Wiamagha raikiwi ghéa fono. Raiwa nisinaigha. Maika raiki fono kiwuki wuara kinisina neno wiamagha. Maika ra makoinaika Simundopendi nitatai makoina. Maika kiwuki kikafa: „Kabo manggura Mainei wa wu rima-saigha be furefagha”.

Kito maina irogha. Maika kito tamoeika kinisina matanggu Mainei. Maika ra fono.

uit zijn huis gegaan naar Sagharo en Aifa.

Daarop gingen zij zijn huis omhakken. De gezellinnen kapten de zijpalen en Mainei kapte de middenpaal en die brachten ze naar huis. En ze klopten ze tot boomschorsklere. Daarna legden ze ze in de zon te drogen. Ze lagen tot de avond in de zon en toen ze ze binnenhaalden, kwam Simundopendi navraag doen over zijn huis. Al vragend kwam hij dicht bij het huis.

Toen haalden de jongens vloerlatten, palen en balken en maakten een huis voor Simundopendi. En toen het gereed was, kronkelde Simundopendi het huis in naar boven en toen stortte het huis in elkaar en hij viel in het water neer en hij bleef in het water liggen. En toen maakten ze weer een huis en hij kronkelde naar boven en ging weer in het huis liggen.

Toen versierden ze het jongste meisje en lieten haar daarna uit het achterhuis komen. Ze zeiden: „Bekijk deze eens, of je haar wilt nemen”.

Simundopendi trok de neus voor haar op en wilde haar niet.

En dat meisje bracht ze weer achter, haar versierselen, en die haalden ze van haar af en tooiden een ander meisje. Ook zij kwam uit het achterhuis, maar ook haar wilde Simundopendi niet.

Toen namen zij de (de versierselen) en zeiden: „Hij verkiest zeker Mainei, omdat ze zijn middenpaal voor schorskleed heeft genomen”.

Ze hingen haar de strengen op het achterste en versierden vervolgens Mainei zelf en ze kwam uit het achterhuis.

Maika kiwe Mainei rimasingha maina ghadogha. Maika kiwe Mainei righa maina ghadogha. Maika inawa kipandi righagha. Kiwe ghado rinamagha, keki rudo ghadogha. Maika kikafa: „Ambe arinama rudo ghadoni. Anggamobuauo. Aghangha fi womoangga aghamokada ako”. Maika nisini tamoieka ra fono. Ra fombeka ioai di Simundopendi. Maika Simundopendi nonaiwari ioai dio. Maika Simundopendi iausara Mainei, iausara wanggéao.

Maika Mainei iafa: „Asi raisa-paiwako?”

Maika Simundopendi iafa: „Rasikio”.

Maika iausara naroreigha. Maika iafa: „Asi raidimboiwako?”

Maika iafa: „Rasikio”.

Maika iausara niabo. Maika iafa: „Asi raiburinieiwako?”

Maika iafa: „Rasiro”.

Maika iausara irogha. Maika iafa: „Asira raighombako?”

Maika iafa: „Rasiro”.

Maika iausara ienggéaini. Maika iafa: „Asira rairewanggiwako?”

Maika iafa: „Rasikio”.

Maika iausara wanggéai. Maika iafa: „Asi raikamboiwako?”

Maika iafa: „Rasikio”.

Maika iausara woraigha. Maika iafa: „Asi raimasawako? Masawako nenembewako?”

Maika iafa: „Rasirao”.

Nu hadden ze water voor Mainei in de prauw gedaan en ook sago voor haar. En meteen hadden zij de prauw voor haar klaargemaakt met haar roeiriem er bij, die ze in de prauw hadden gedaan. Ze zeiden: „We hebben je roeiriem in de prauw hier gedaan en wij lopen bij je weg. Als je de sago hebt opgegeten, loop dan achter ons aan”.

Toen zij klaar was met zich te versieren, kwam ze uit het achterhuis en ging vervolgens bij Simundopendi zitten. Simundopendi achtte haar acceptabel en ging bij haar zitten en Simundopendi gleed over Mainei heen. Hij gleed over haar arm heen.

Toen zei Mainei: „Zie je mijn schelpenbanden daar?”

„Ja zeker”, zei Simundopendi.

Hij gleed over haar oren en ze zei: „Zie je mijn oorringen daar?”

„Ja zeker”, zei hij.

Hij gleed over haar neus en ze zei: „Zie je mijn neusversiersel daar?”

„Ja zeker”, zei hij.

Hij gleed over haar achterwerk en ze zei: „Zie je mijn heupband daar?”

„Ja zeker”, zei hij.

Hij gleed over haar benen en ze zei: „Zie je mijn beenringen daar?”

„Ja zeker”, zei hij.

Hij gleed over haar handen en ze zei: „Zie je mijn vingerringen daar?”

„Ja zeker”, zei hij.

Hij gleed over haar haar en ze zei: „Zie je mijn olie daar, de olie die nog vochtig is?”

„Ja zeker”, zei hij.

Maika kisikikoainina. Maika koaieka Mainei ra ma bubogha fono. Maika ionéa Simundopendi iafa: „Rarawa ranimai-sasuo”.

Maika wu righuigha na woraigha. Ghuigha ioaro ionéa ghoigha, maika iafa: „Simundopendi iadoaira magha anonaiofario”.

Kisioaia iangha wasi rifigha. Maika raghaika iighakapo ghanagha. Maika rumana inggoiwuigha kikosaro. Maika raghaika iona iafa: „Simundopendo, aghana. Rami rara roaro ramisua sedogha”.

Maika raghaika wu righuigha, ionéa ghuigha iafa: „Ramokangga Simundopendi iadorangga anonaiofario”.

Maika inggoiwui kikamosa we kawaio; raungha po we maisasu. Maika raghaika iusa righagha ndauo iamonina.

Maika iamotaueka iamotado anana nandukigha, iamotado Morurusi kisi Sefuseri. Maika kimainggori. Kisikikuanio kika-fa: „Eno aue?”

Nonaro: „Rainasanai Mainei”. Maika iuanakisio iafa: „Mindinasanggi ghoe?”

Maika nogha iafa: „Rai Morurusi”; nogha iafa: „Rai Sefaseri”.

Maika iafa: „Misiminona iato rawe misimio sapai ghareo. Ra-

En ze bleven bij elkaar. Na verloop van tijd ging Mainei naar achteren en ze zei tot Simundopendi: „Ik ga urineren”.

Ze haalde de luis van haar hoofd en die luis bleef met de slang praten. Ze zei: „Als Simundopendi om mij roept, moet jij antwoord geven om hem voor de mal te houden”.

Na verloop van tijd had ze haar sago totaal opgegeten. Toen ging ze heen en nadat ze het (de prop) had losgewrikt uit de prauw, pikte ze alikruiken op, die daar stonden. Toen ging ze heen en zei: „Simundopendi, blijf hier liggen. Ik ga in het kamertje zitten urineren”.

Ze ging heen en haalde de luizen naar beneden en zei tot de luizen: „Als ik gevlucht ben en Simundopendi roept, dan moet jullie antwoorden om hem voor de mal te houden”.

De alikruiken vielen neer bij wijze van faeces en het water druppelde neer bij wijze van urine. Maar zij was heengegaan en had de prauw naar buiten getrokken en was gevlucht.

Op haar vlucht naar de zee trof ze twee zeedieren, Morurusi en Sefuseri. Die versperden haar de doorvaart en vroegen haar: „Wie ben jij?”

Ze antwoordde: „Ik heet Mainei”. Ze vroeg hun: „Hoe heten jullie?”

De ene zei: „Ik ben Morurusi”; en de andere zei: „Ik ben Sefaseri”.

Ze zei: „Staat toe, dat ik jullie wat schelpenbanden geef. Dat betaal ik jullie

poramu wa ramobu Simundopendi”.

Maika kisikikafa: „Sapai o fawo sigha”.

Iafa: „Misiminona iata rawe misimi woaigha mato raporamisio”.

Maika kisikikafa: „Woaigha o fawo sigha. Asiamanggura sarana arigharewa bekiwako”.

Maika iafa: „Aimba. Misimimbukio”.

Maika kiwu korombowi funakena. Maika ena io woruo, ena io woruo. Maika kisikikandu ma anadogha. Maika kisikikafa: „Aghamokao”.

Maika iamobeka Simundopendi warawario. Warawari makoinaika anana endukigha kisikimaingorio. Kimainggorieka iuanggio iafa: „Miti Maineie?”

Maika kisikikafa: „Akari afa atiri ewomo”.

Maika kisikikobaura Simundopendi. Afa paiki. Rura kamambo aboigha. Maika kisikititikekio iandunina. Maineie iamo ma kikoaina nuwako.

Simundopendi ionaika menggoiki. Maika nungguigha kikurasa Aighei Maineie kikafa: „Aighei Maineie si ani. Inawa we menggoia makoina”.

Maika Aighei Maineie iafa: „Rawara rairowuni mato rowusa maninio. Rowusa Kukei kisi Masanggei, kiworoba amagha”.

Maika we riwoaigha iowusa ma-

voor mijn ontvluchting aan Simundopendi”.

Maar ze zeiden: „Zo’n armband is een algemeen iets”.

Ze zei: „Staat toe, dat ik U oude kralen geef als betaling aan U”.

Maar zij zeiden: „Zo’n oude kraal is een algemeen iets. Wij verkiezen die dingen, welke daar vooraan je prauw hangen”. Ze zei: „Toe dan maar. Neemt ze maar”.

Toen pakten ze vier porceleinschelpen, de ene twee en de andere twee en ze doken weer naar de diepte en ze zeiden: „Vlucht verder”.

Daarop kwam Simundopendi haar zoeken. Toen hij weer kwam zoeken, versperden de twee zeedieren hem de doorvaart. Daarom vroeg hij hun: „Hebben jullie Maineie gezien?”

Ze zeiden: „Die hebben we nog nooit gezien”.

Toen hakten ze een barricade ter afwering van Simundopendi, maar het baatte niet, want hij kronkelde over de bomen heen. Toen beten ze hem fijn, zodat hij zonk. Maineie vluchtte beneden naar het dorp, waar ze woonden.

Toen overviel hen op een woord van Simundopendi de duisternis. Daarom werden de mensen boos op Aighei Maineie en zeiden: „Die vervelende Maineie. Nu overvalt ons weer de duisternis”.

Aighei Maineie zei: „Laat ik mijn draagtas opzoeken, dan koop ik de vogeltjes Kukei en Masanggei, dan kunnen die om de dageraad roepen”.

Toen verkocht ze haar oude kralen voor

ni nandukigha. Maika kiworoba amagha, arokiwa ma saitopéa-nina.

Ioredei-Nubuai.

die twee vogeltjes en die riepen de dageraad. Ze bleven de dageraad maar oproepen, en daardoor werd het morgen.

129. Aighei Indosi en de slang Simundopendi.

Miwéandei iosai fama ghagha, ionéa ribingha Aighei Indosi iafa: „Aruka masina ma runo”.

Maika auina bingha ninggenai-wa rimasingha, ninggena iuna aubina rimasingha. Maika ribingha mina nina. Maika aubingha iamokiwi ma riraghanarumao.

Maika bingha ianiko paiki. Maika bingha warawa furefa moiwa so nina, wuda rimangha. Wo saika ioba Simundopendi riturefagha, nasanai Pararesi.

Maika Simundopendi soi ghere warawa Aighei Indosi. Maika kiwu wiama, ababaiengga Simundopendi nitataio, manggura Aighei Indosi. Mamboigha kiwei wu Simundopendi.

Maika ghoigha iamokiwa Aighei Indosi ma rirumagha. Aighei Indosi iepatoa uagha. Maika we inggoiwuigha weki we kawaio. Maika we ghuigha iosaina awawubogha. Maika mangha iafa: „Aighei Indoso, ara mao”.

Maika ghuigha nonaro: „Aighei Indosi iamoko”.

Miwéandei stond aan een prauw te hakken en zei tegen zijn vrouw Aighei Indosi: „Ga eens water scheppen, dat ik kan drinken”.

Maar een *Auo* schoot toe met haar water en hij dronk het water van die *Auo*-vrouw. En zijn (cigen) vrouw bleef weg. Die *Auo*-vrouw liep met hem weg naar haar waringinhuis.

En de vrouw hilde, maar het baatte haar niet. Toen ging die vrouw naar boomschors zoeken om die om te doen uit rouw voor haar man. Ze roeide naar boven en kapte een boom met zulke schors die van (de slang) Simundopendi was, Pararesi geheten.

Toen slingerde Simundopendi zich naar beneden en zocht naar Aighei Indosi. Toen namen ze een meisje en lieten het aan Simundopendi zien, maar hij wilde haar niet, hij verkoos Aighei Indosi. De broers wilden haar van Simundopendi wegdoen.

Maar de slang liep met Aighei Indosi naar zijn huis. Aighei Indosi maakte een gat in de nap en ze deed er schelpdieren in bij wijze van faeces. Daarna zette ze een luis boven op de wand. Toen zei de man: „Aighei Indosi, kom hier”.

En de luis antwoordde: „Aighei Indosi is weggelopen”.

Aighei Indosi iamona korombowigha sarana reghagha. Iamotado mamboigha kosadoio. Mamboigha kiwo kiwu rio. Maika iuanggi iafa: „Mimbo ghoe?” Maika iafa: „Ambo ambu rio”. Maika iafa: „Terawa mimbu aini. Aigha we muo”.

Maika kimanggura korombowigha. Maika mamboigha obauri wa Simundopendi, kikafa: „Aghamo ma dirumao”.

Maika iafa: „Mobangga mimbe-ghadowa Simundopendi”.

Maika Simundopendi wo kamambo aboigha. Maika mamboigha oama Simundopendi, niboinagha kapara, kaparaika we muao.

Ioami makoina, niboinagha kapara mainggi na tunigha.

Awarueka mambo nandukigha kisiikiwo sao. Maika Aighei Indosi iuana mambo nandukigha iafa: „So misimimuna Simundopendighae?”

Maika kisikikafa: „Iano? Asia-munia”.

Aighei Indosi mobibi raraighaidoni binani etc.

Rifui-Nubuai.

Aighei Indosi pakte de witte porceleinschelpen, die vooraan de prauw hingen en bereikte haar broers, die haar ontmoetten. De broers gingen palen halen. Ze vroeg hun: „Waar gaan jullie heen?” „We gaan palen halen”, zei hij.

„Wendt het stuur”, zei ze, „om deze dingen te halen. Het zijn dingen voor jullie”.

Zij verkozen de porceleinschelpen. De broers hakten een versperring om haar tegen Simundopendi te beschermen en zeiden: „Ga vlug naar ons huis”.

Zij zei: „Nemen jullie je bij het hakken in acht voor Simundopendi”.

Toen ging Simundopendi over de bomen heen en de broers hakten Simundopendi door, één moot vloog stuiptrekkend omhoog en veranderde toen in een golf.

Ze hakten hem verder door en een andere moot schoot omhoog en bleef met hen in zee liggen.

Bij vloed kwamen de twee broers naar boven en Aighei Indosi vroeg haar twee broers: „Hebben jullie Simundopendi soms gedood?”

Ze zeiden: „Die? Die hebben we gedood”.

130. Aighei Mainei en de slang Simundopendi.

Miwéandei ioba ghagha kisi bingha Aighei Mainei kisioba ghagha, kiwe ne ghagha ro. Maika kira sua ndauo. Maika bingha wowuari, mesi ra. Maika Auing-

Miwéandei ging met zijn vrouw Aighei Mainei een prauw hakken en één werkten ze af en die duwden ze naar buiten en toen ging de vrouw bij hem weg en hij ging alleen verder. Toen vielen de *Auo*

gigha orora Miwéandei kiwesi rifaimufigha.

Auingha iokofari ra rudo raghanga na dogha.

Maika bingha ra maika ianiko. Ianibeka iupapi riaimuragha ghado risapaigha, soki ghero. Maika ridumboigha soki ghero. Maika wu riwaribobinggha Ombasei kisi Mianggei kira kiwu Simundopendi rifurefagha. Kikoama rimasa, kiraiwa ma kitoki.

Kitoki tamoieka ke ana sa. Ana saieka riwaribobinggha kirikigha fakio, maika righa weonda.

Oaia maika iiawara Simundopendi wa soi sa. Soi sangga onamaia ghamani we soini. Soi romona rumarenggagha. Maika wewa iesina rumaghaika rumarenggagha kao, maika muaiwi. Maika iamosa ma rumaido. Maika kiwu ne aiwogha adighana ne aiwo muai wea.

Maika kinisina Mianggei. Ra fombeka ianimborio. Ianimborieka raisai rumadogha. Maika kinisina Ombasei ra makoina fono, nitata makoina. Maika eghesina weondaimbekigha kirai-ki fono, kiradaki na wundogha. Maika matangu Aighei Mainei iede topéa na reigha Simundopendi siri.

Sirieka soi wari na buingha fono. Maika kiwe roiborisagha worukigha, kitupi naroreigha,

Miwéandei lastig en ze maakten zijn sagobakschotel heet.

De vrouwelijke *Auo* verleidden hem en hij ging binnen in de waringin.

Toen de vrouw er aan kwam, begon ze te huilen en daarom maakte hij zijn oude kralen en zijn schelpenbanden los en gooide ze naar beneden en ook zijn ooringen gooide hij naar beneden. Toen haalde zij haar gezellinnen Ombasei en Mianggei en ze gingen de boomschors van Simundopendi halen en hakten zijn mid-denpaal. Die brachten ze mee en klopten hem.

Toen ze met het kloppen klaar waren, legden ze hem in de zon neer. Daarop bleven die van haar gezellinnen wit, maar op de hare kwam een tekening.

Na verloop van tijd hoorde ze Simundopendi naar boven kronkelen. Als hij naar boven kronkelt, is het of de wind waait. Hij kronkelde het voorhuis in en toen hij het huis in wilde klimmen, schoot het voorhuis er uit. En het ging kapot met de slang er op, zodat hij in de ruimte onder het huis viel. Toen haalde ze andere palen ter vervanging van de kapotte.

Ze versierden Mianggei. Toen ze van achter kwam wierp hij een blik op haar en keerde weer terug onder het huis. Daarop versierden ze Ombasei en die kwam ook van achteren, maar ook haar wilde hij niet. Toen brachten ze bewerkte matten van achter en spreidden die uit in het middenhuis, waarna Aighei Mainei zelf uit de deur kwam, en Simundopendi zag haar.

Daarop kronkelde hij op haar toe midden in het achterhuis. Nu had men twee stukjes sagobladnerf gemaakt, waarmee

niarei worukigha.

Maika Mainei ionaika nugha amobuari. Maika ionaika kiru-mana meaigha puno. Kiruka masino kiwe rudo ghabo ma dogha. Maika oramoika riwari-boigha kikamobuari. Maika iokofaro Simundopendi iafa: „Rarangga ranina fobei. Roai tobui-ni. Rarangga roara rana woruo. Ausa paikiengga rana oro”.

Maika iotaiwa ra maika iafa: „Rarangga roaro rana banggai-kena ka wosio”.

Ionaika punggigha amosa ghero ofaro Simundopendi; masinggigha dodikio. Dodiki tamoio iamonina. Iamobeka Simundopendi wara rumagha wara paiki wario.

Maika Aighei Mainei wosado Rawei kisi Fafunimai kisioba kaugha moura Simundopendi. Maika mourieka wara paiki wa tunigha. Soi ma boangga woraigha mo ghero. Maika iosairomi na feragha. Maika iiwada worodogha, woraigha kamambo kaugha. Maika Rawei kisi Fafunimai kipandoroma Simundopendi.

Maika bingha ionaika nugha kiwu dano, kiruka masino, kiwufio. Maika kiwuki wedaieka Simundopendi iona menggoiki. Enaka paika wa saiegha. Otaiengga menggora diao.

ze haar de oren en beide neusgaten hadden dichtgestopt.

Mainei had gezegd, dat de mensen moesten wegvluchten, maar vooraf verschillende weekdieren opzoeken en water scheppen en dat boven in de prauw doen. 's Avonds waren nu haar gezellen bij haar weggelopen. Toen zei ze kwansuis tegen Simundopendi: „Ik ga weg, want ik heb buikpijn. Ik zal een tijdlang wegblijven. Ik zal weggaan en twee dagen wegblijven. En als je tevergeefs moet wachten dan drie dagen”.

Toen stond ze op om weg te gaan en ze zei: „Ik zal weggaan en zes dagen wegblijven”.

Toen ze dat zei, vielen de weekdieren naar beneden, waardoor Simundopendi bedrogen werd, en scheutjes water drupten er uit. Tenslotte vluchtte zij weg. Na haar vlucht zocht Simundopendi in huis vergeefs naar haar.

Nu trof Aighei Mainei Rawei en Fafunimai, die een mangroveboom omhakten als versperring tegen Simundopendi. Door deze versperring kon hij haar niet vinden op zee. Hij kronkelde er boven op en zijn kop viel naar beneden. Toen ging hij op de staart staan met de kop over de mangrovebomen. Rawei en Fafunimai sloegen op Simundopendi in.

Op bevel van die vrouw (Aighei Mainei) hadden de dorpelingen brandhout gehaald, water geschept en sago gehaald. Toen ze dat klaar hadden, zeide Simundopendi, dat de duisternis hen moest overvallen. Ze sliepen zonder dat ze de dag konden bereiken. Toen ze opstonden, bleef het maar duister.

Kikanggai (kikano kai) fio,
kunggai (kikuno kai) masino.
Maika Aighei Mainei wara ri-
faisigha wu sapaigha wu woai
wosio. Iowusa manigha Masang-
gei, iowusa no manigha Kukei.
Kisioaina nigharourigha, kiwe
wa amagha saitopéa. Nugha ti-
nawuaika, afa eno iono bua
ewomo. Saia orasabuimbeka kira
kipama nosa. Oaina nugha nina.

Vrouw van Risei.

Ze hadden al de sago al opgegeten en het water opgedronken, toen Aighei Mainei haar draagtas opzocht en schelpenbanden haalde en één oude kraal. Ze kocht het vogeltje Masanggei en nog een vogeltje Kukei die in een klappertop zitten en die de dageraad bij aanbreken van de dag veroorzaken. De dorpelingen hielden zich stil en niemand gaf geluid. Midden op de dag gingen ze sago kloppen en bleven in dat dorp wonen.

XV. SEMA.

131. Koisi doodt een sema ¹⁾).

Koisi. Maika Ghominarado wo fare iana ri bimbogha na Pedei. Maika rana bumbeka iodi rana ndune ufeusara Koisi. Maika Koisi ioara we dura rifaiano. Maika iiawara Ghominarado ra ma reigha. Maika iikisigha ioaina reisarongha. Maika Ghominarada sumo reisara. Maika uapapi reigha wui ma sado. Maika riri rudodogha. Maika Koisi iamondori.

Iamondorieka Ghominarada tinawuara. Maika ionéa Koisi: „Koiso, awera onaghoé?” Iokofari.

Maika Koisi iafa: „Awo aghana ma waie? Ranabuingha aghana ma waie?”

Maika iamondori na riso, sara wu mangha. Afa ghare kikiawara ewomo. Maika Koisi ioama

Ghominarada was naar de overkant gegaan en zat bij zijn zuster in Pedei. Midden in de nacht ging hij het huis uit, liep bij Koisi naar boven en tastte daar langs de wand naar de deur. Koisi zat aan zijn net te werken en hij hoorde Ghominarada naar de deur gaan. Daarop ging hij aan de kant voor de deuropening zitten. Ghominarada sneed de draaiband van de deur los, lichtte de deur er uit en haalde hem naar buiten. Daarop ging hij bij hem naar binnen. Maar Koisi greep hem vast.

Ghominarada gaf geen geluid, toen hij werd vastgegrepen. Toen zei hij tegen Koisi: „Koisi, wat doe je me nou?” Dat was om hem om de tuin te leiden.

„Waarom kom jij hier zitten?” zei Koisi. „Waarom zit jij hier midden in de nacht?”

Toen hield hij hem met de ene hand vast en stak de andere hand uit om de bijl te vatten. Een ander hoorde er niets van.

¹⁾ De naam van de verteller of vertelster ontbreekt bij dit verhaal.

iroferagha na mangha. Maika ioama doagha. Maika ioami doagha moka so woraigha ma anagha. Maika so nidaigha ana sigha ghero. Woraigha iana wetero, nidaigha iana wetero.

Maika Koisī ioaro ianimbo semagha ma rumaidogha ghero. Maika semamanigha kiruaio. Kiruaieka kiwe woraigha kako-da nidai. Ianaika iawewa iotaieka iamosa ghero. Iotai maikoinaika iamosa ghero. Maika iotai nduna iosaro. Maika iosae tobuimbeka iana ma bimbogha na Pedei.

Ianagha saitopéaika wu ghagha wo ma kirikigha faro. Maika iesi na kirirumaghaika wu eagha wa iateina. Inawa we iateinasi fere iamosa ghere iananina. Maika binggigha kitiriekā anisio. Anisieka koima kiwei anana anagha.

Maika inawa feika oai tobumbeka Koisī onausara warigha bingha iafa: „Ranani kenabeni afa mitira ra ewomo. Raika iodi ana ndubeka ramunio. Ramunieka fero. Muari afa mitira ramuna raisema ewomo”.

Maika warima iafa: „Awari amuni onaghoé?”

Maika iafa: „Ianana dinausienieka ramuni. Feu iari afa mindombara ewomo. Mawani

Daarop hakte Koisī hem met de bijl de ruggegraat door en de hals. En toen hij hem de hals totaal had afgehakt, wierp hij zijn hoofd op de grond (onder het huis) en ook de romp smeed hij daar beneden op diezelfde plaats neer. Het hoofd lag apart van de romp.

En toen Koisī naar die *sema* zat te kijken naar de ruimte beneden onder het huis, zetten de spookvogeltjes hem weer in elkaar. Ze zetten hem in elkaar door hem het hoofd weer op de romp te steken. Omdat hij lag, wilde hij opstaan, maar hij viel weer neer. Toen hij weer opstond, viel hij neer. Toen stond hij op en bleef staan. Nadat hij lange tijd gestaan had, was hij weg naar zijn zuster in Pedei.

En daar zijnde nam hij 's morgens vroeg de prauw en ging naar hun familie aan de overkant. En hij klom in hun huis naar boven en nam de sero om die te stellen. En juist toen hij die wilde stellen, stierf hij, viel neer en bleef liggen. Toen de vrouwen hem zagen, beweenden zij hem. Al wenend brachten ze hem hierheen en legden hem neer op de grond.

En vanaf het moment, dat hij stierf, heeft Koisī lange tijd gewacht voor hij tot zijn vrouw en kinderen zei: „Vannacht waren we aan het slapen zonder dat jullie op mij letten, maar ik was het, die hem, toen hij naar boven klom, een klap heb gegeven. Ik heb hem doodgeslagen. Jullie hebben er niets van gemerkt, dat ik mij vannacht een *sema* heb gedood”.

Toen zei zijn jongen: „Hoe heb jij hem dan kunnen doden?”

„Hij was bij onze bureu naast ons”, zei hij, „en toen heb ik hem gedood. Hij was al een dode, maar daar weten jullie je

mbuawari wa fe wéa. Wo na ne dagha, maika ianaika ramuni”.

niets van te herinneren. Dat is hij voor wien ze nu juist misbaar maken over zijn dood. Hij is uit een andere clan gekomen en toen heb ik hem, toen hij hier zat, gedood”.

132. De meisjes, die de toverbladeren van de sema bemachtigen.

Semani, rinasanai Awandiri. Maika nunggugha Ghombori ra nde ioba abogha, ioba saghai-soa. Semagha ra maika nunggugha ienako. Maika nunggugha ienako ninadogha wudako.

Maika semagha iuana nunggugha iafa: „So ara make ramunau na arirumagha. Saiengga ara ato raramanagha ramunau na saghaisoa, mato ranangga ramunau ona maia”.

Maika nunggugha nonaro iafa: „Io, saifimbo rara mako”.

Maika wiamanio, rinasanai Wisopi, etokugha ani Aighei Ramasio. Maika kisikira kinanguawa semagha, maika kisikikia-wara semagha iadora nunggughaigha.

Maika saieka wiama nandukigha kisikoaina abourigha animbora nunggugha iosare sa abogha. Maika semagha iede ndauo kisikimundaruko. Maika nunggugha fenina. Fere iamosa iana anagha. Maika semagha wu semarana, maika muna nunggu nidaigha, maika nunggugha niro. Maika iotare ra ma rumagha. Maika semagha iamoko.

Er was eens een *sema*, Awandiri geheten. En toen ging een man Ghombori de wal op om een boom te hakken voor een balk in zijn huis. Toen die *sema* er aan kwam, lag de man te slapen en te snurken.

De *sema* vroeg aan de man: „Ben je soms hier gekomen, dat ik je in je huis kan doden? Kom morgen, dan zal ik aan komen sluipen en je doden met die balk en dan zal ik je 's nachts op die manier doden”.

En die man antwoordde: „Ja, morgen zal ik hier komen”.

Nu was er een meisje Wisopi geheten en haar jongere zuster, dat was Aighei Ramasi. Zij waren met haar beiden die *sema* gaan bespieden en zij hoorden die *sema* de man roepen.

De volgende dag gingen beide meisjes boven in een boom zitten kijken naar die man, die de boom stond uit te beitelen. Toen kwam de *sema* te voorschijn en zij begonnen met elkaar te vechten. Maar die man stierf en lag dood op de grond. Toen nam die *sema* *sema*-bladeren en sloeg er de man mee op zijn lichaam en de man was beter. Toen stond hij op en ging naar huis, maar de *sema* liep weg.

Maika wiama nandukigha kisi-kinidura ma irowa ghero. Maika kira ghero kitira semagha riaranagha. Kisikiwu riaranagha kitinina. Maika kira ndauangga mana bawagha fenina. Maika feika kisikiwu semarana kikarteini na. Kikarteinieka niroinina. Maika semagha ra ma sirio iafa: „Fenina. Ani fenina ani niro ani ioaiweni”.

Ioaiweka semagha ra ma muni makoina. Muniengga wiama nandukigha kikarteini maika niro makoina. Maika semaigha kikafa: „Munieka feiwomo. Niu-ko ioaiweni. Kabo wiama nandukigha kisikiti semagha riaranagha. Maika kisikiwubeka kikarteina nunggu na. Eno feiangga kisikiwuko kikarteina nunggu na, kikarteina nungguangga ni-ronina”.

Maika semaigha kiragha kitira wiama nandukigha kiwu kirise-maranagha. Maika semaigha kimuna wiama nandukigha Wisopi kisi Aighei Ramasi kisikipenina. *Ghamabai-Nubuai*.

133. Kuriserai doodt twee sema. Zijn zuster wil als zijn vrouw in zijn bezit delen.

Kuriserai. Maika wu ribingha, nasanai Dondopiai. Maika wui na rana banggaikena, maika bingha fero. Feika mangha ioaina rumagha kiwe sei. Maika ribimbogha kira arogha. Kira aroika iafa: „Mindangga mitaka kowai ghare”.

Toen klommen die twee meisjes naar beneden. En ze gingen naar beneden en ontdekten de bladeren van de *sema*. Ze pakten zijn bladeren, die ze ontdekt hadden. En toen ze buiten kwamen, was er een oude man gestorven. Daarom namen zij het *sema*-blad en behandelden hem er mee. Na de behandeling werd hij beter. En toen kwam die *sema* er aan en zag hem en zei: „Hij was dood. Wie dood was, en weer beter wordt, blijft leven”. Na verloop van tijd kwam die *sema* er aan en doodde hem weer. Daarna behandelden de twee meisjes hem en hij was weer beter. Toen zeiden de *sema*: „Als we hem doden, sterft hij niet. Hij herstelt en blijft leven. De twee meisjes hebben zeker de bladeren van de *sema* leren kennen. Die hebben ze gepakt en daarmee behandelen ze de mensen. Als er iemand sterft, dan halen ze dat en dan behandelen ze die persoon er mee, en na die behandeling is hij beter”.

Toen kwamen die *sema* er aan en ontdekten de twee meisjes, die hun *sema*-blad hadden gepakt. Toen sloegen de *sema* de twee meisjes Wisopi en Aighei Ramasi dood.

Kuriserai was getrouwd met een vrouw genaamd Dondopiai. En toen hij vijf dagen met haar getrouwd was, stierf ze. Daarop bleef de man in huis in isolement zitten. Zijn zusters gingen naar het bos en toen zei hij: „Als jullie gaan, punt mij dan wat pijltjes”.

Maika kiwe sei ioaina ruma no rikanagha. Maika bimboigha kiraiwa rikowaigha maika rirakio. Riraki tamoio maika ranaika bimboigha kikenako, kikenabuario, maika somo reigha, nidura rao, mina nina.

Minaika bimboigha kira kiwarawari, kiwara, kiwara, kiwara, paikio. Kira ma rumagha kikaniko. Kikanisi paiki nina mina nina. Kikoare kiwe wudaka ana rumagha.

Kuriserai ra mina ghafa funakena. Maika ragha sado semabina nanduo, bawagha Notarerei, etokugha Notaperei. Maika Kuriserai siki kipama nosagha. Maika iosaro ionanggio. Ionanggieka sira wa kimuna binghaio, kikuwa nidaigha. Kikuwakieka ianimga sira bingha ienggéaigha atobo wanggéaigha.

Maika iede iafa: „Inokini sema anggino. Maika kimuna raibini. Maika raibini nidai ani kikuwakieni”.

Maika we rafai wa munggio. Maika ragha iesina ioaina abourigha. Ioaieka etokugha Notaperei ra ma ramasa kirierai. Maika Kuriserai saragha wu kumbogha, sokoda Notaperei.

Maika Notaperei siri wa ioaiegha. Maika iafa: „Noterere, aghede ma sitira mano ioaiweni”. Maika kisikikonéai iesi ghero. Iesi gheika bawagha iafa „ki-

En daar in zijn isolement in het huis maakte hij zijn boog klaar. De zusters brachten hem pijlen en hij sneed ze bij. Toen hij daarmee klaar was, verloren de zusters hem 's nachts in de slaap uit het oog. Hij legde de vloer open, daalde af, en liep voort en bleef weg.

Omdat hij wegbleef, gingen de zusters naar hem zoeken. Ze zochten maar door zonder hem te vinden. Ze kwamen thuis en begonnen te wenen. Maar het baatte haar niet, dat ze weenden; hij bleef weg. Na verloop van tijd gingen ze in de rouw en bleven in huis.

Kuriserai bleef vier maanden doorlopen. Op zijn tocht trof hij twee vrouwelijke *sema* aan. De oudste was Notarerei en de jongste Notaperei. Kuriserai zag ze sago kloppen.

Toen ging hij ze staan bespieden. Daarop zag hij, dat ze een vrouw hadden gedood en haar romp roosterden en vervolgens keek hij nog eens en herkende de armen en de benen van zijn vrouw.

„Dit zijn *sema* en ze hebben mijn vrouw gedood. En ze zijn daar de romp van mijn vrouw aan het roosteren”, zei hij.

Toen maakte hij aanstalten om naar de overkant te gaan en ze te doden. Hij ging weg, klom in een boom en bleef daar zitten. Toen kwam de jongste Notaperei er aan om sagopulp te kneden. Kuriserai stak de hand uit en pakte een orchidee en gooide die tegen Notaperei aan.

Notaperei zag hem zitten en zei: „Notarerei, kom eens dan kunnen we een man zien zitten”.

Toen zeiden ze tegen hem, dat hij naar beneden moest klimmen. Daarop zei de

sikimunio". Maika etokugha iafa: „Sibomo mambe. Sibuo".

Maika kisikiwui kiraiwi ma no-sagha. Kiwu kirimaghaigha, ki-koiso kira ma rumagha. Maika edeika bawagha iodimo wanogha, maika iona iafa: „*Aiwerana surate*". Maika etokugha iafa: „*Aiwerana sikota*".

Maika kiragha kikenana rumagha, enaka rano. Kuriserai ra wa muna ribina nandukigha, maika iafa: „Roba! Sare rano fino ramunggi".

Maika saieka ionéaieka kira arogha. Maika Kuriserai iana manigha. Ianggieka kirawuarieka iua naiwigha. Maika bina nandukigha kipamgha oramo maika kira ma rumagha. Maika kisi-kiwe wiwigha nitatako. Maika iafa: „Roba! Kenaka rana ramunakisio".

Munakisio iesi ghero iamonina, iamoma kirinuigha. Iamoka, iamoka, iamoka ghafa sauro. Maika iamotado kirinuigha. Maika bimbo nandukigha kikuanio kikafa: „Kuriserai, ara aminatobuina. Nemani ara mao". Maika kiwuduina kiriwudako, kitumomoki, kitoki.

Maika Kuriserai wu kiriinggogigha Koghei, wuie ioaiwi. Ioaiwieka kiwe dao kimuna Ghoaiigha, kimunggi na Foaranagha. Kimunangga Kuriserai fesa wiamagha, fesai ndauo, wei rudo kirighagha.

oudste, dat ze hem moesten doden, maar de jongste zei: „Wij hebben geen man. Laten we hem trouwen".

Daarop namen ze hem mee naar de sago-palm, haalden de sagokloppers en gingen met hun drieën naar huis. Toen ze voortliepen, sprong de oudste over een kreekje met de woorden: „*Aiwerana surate*". De jongste zei: „*Aiwerana sikota*".

Daarna kwamen ze aan en overnachtten in huis. Kuriserai kwam om zijn twee vrouwen te doden en zei: „Goed! Laat ik ze morgenavond maar doden".

En 's morgens zei ze tegen hem, dat hij met ze naar het sagobos moest gaan. Kuriserai schoot een vogel en toen hij die had opgegeten en ze hem hadden achtergelaten, sleep hij zijn mes. De twee vrouwen klopten tot de avond en gingen naar huis. Ze gaven hem pap, maar hij weigerde. „Goed!" zei hij, „als we vannacht slapen, zal ik ze met haar beiden doden". Dat deed hij, en klom naar beneden en vluchtte daarvandaan naar hun dorpen. Hij vluchtte tien maanden voort. Toen bereikte hij hun dorpen. Zijn twee zusters vroegen hem: „Kuriserai, je bent erg lang weggebleven En nu kom je hier".

Ze deden haar rouwtekens af, sneden ze af, en wierpen ze neer.

Kuriserai nam haar voorouderbeeld Koghei en hield het. Daarop gingen ze een raak houden en doodden de Binnenlanders bij de Foarana. Daarbij pakte Kuriserai een meisje, haalde haar naar buiten en zette haar in hun prauw.

Maika kiwu risuragha, kiwu ghado rikorurawoigha, kiwu si-reghigha wuario. Kiwuabeka kiwe umamegha, kiwe iawaro. Iawariengga kitaghai ma ruma-gha. Kitaghai mangga kiwei ra ma matangu riadogha ianana. Iana wea afa ghare kirawa kitiri ewomo. Inai mesi ioaiwi.

Maika kikana irifighao, maika kitaghara ranabuino. Maika kiseragha rama rirumagha ma, maika kiseragha raiwa ririfui-gha mao, wu ghado nighaigha. Maika ra ma ionéa Kuriserai iafa: „Kuriserai, aghotaro kitaghai saira moko. Awowa ariaini mato ariaini bimbogha kikono ghareo”.

Maika iafa: „Imbaraseno, ara awu nighaigha mato rawowakio mato rawe ana ghareo”. Maika iafa: „Raibingha fewuarao”.

Maika Imbaraseni iafa: „Roba! Awe maniwao. Aweki ma aiwe-
rao”.

Maika iafa: „Awe rifu mato rawowakieni mato rawe ana gha-reieni”.

Maika bimbogha iurabaikio iafa: „Awe rana nighaigha rang-gio”. Maika bimbogha iafa: „Robao, saiengga rawu raing-goini, Koghei, ramokiwi”.

Dusi-Nubuai.

Ze namen haar de kam af en ook haar kraaltjes en haar kleet. Daarop gaven ze haar een schort van pisangschors te dragen en brachten haar zingend naar huis. Daarop lieten ze haar naar zijn eigen kamer gaan om te blijven en er kwam verder niemand om naar haar te kijken. Alleen zijn moeder paste haar op.

En toen aten zij hun sago, en ze waren midden in de nacht aan het zingen, toen hun clanhoofd naar het huis van Kuriserai kwam. Het clanhoofd bracht hem pinang mee en ook klappers. Toen zei hij tot Kuriserai: „Kuriserai, sta op. Ze zijn al aan het feestvieren. Haal jouw deel, dan kunnen je zusters er ook wat van mee-krijgen”.

Hij zei: „Imbaraseni, kom de klappers halen, dan zal ik ze verdelen en jou er wat van geven”. Hij zei: „Mijn vrouw is mij ontvallen”.

Imbaraseni zei: „Het is goed, jij bent weduwnaar. Geef ze zo maar hier”.

„Geef pinang, dan zal ik ze verdelen en dan krijg jij er wat”, zei hij.

Daarop werd zijn zuster er kwaad om en zei: „Geef me de klappers om te eten”. Toen zei ze: „Het is goed. Morgen haal ik mijn voorouderbeeld Koghei en dan loop ik er mee weg”.

134. Kuriserai populair bij de vrouwen.

Kuriserai. Ioaieka maika kisi bingha kira arogha, kipamgha

Na een tijd ging Kuriserai met zijn vrouw naar het sagobos en ze klopten tot de

oramo. Kira ndaueka kiedeiyari rongha. Rongha wenasanai Sodirami. Kira ndaue kirasado kafarogha. Sema nandukigha kikanana kaparadogha, kirinasanai Insosi kisi Aighei. Kuriserai ribingha ioama kafarogha, Insosi kisi Aighei kikotai nduna, kimuna Kuriserai ribingha feni-na.

Maika kiwudaio, kiwe afeisa kikoaina rumagha. Maika Kuriserai iona aroairagha kira kitaka Kuriserai rikowai. Kiraiki ndau kirira rikowaigha.

Saieka Kuriserai iodi ra kisi riunagha. Unagha rinasanai Matariei. Kira ndeika ionéa unagha iatagha iafama fo kubomagha, iataiwi ma kisoare kiwe sasoio. Kiwe sasoi mobeka kikotaro kira. Kirasado semabina nandukigha kisikipama nosagha.

Kuriserai iiawarakisi, we unagha ioaiwa kirirowugha. Ragha iesina abogha, maika wu aranagha so ghero. So gheika sokoda Insosi nisisigha. Maika Insosi iaro iafa: „Ghamagha somomo aranaigha”.

Maika bawagha ionéaio iafa: „Maiwéa aghaiewake?”

Maika etokugha iafa: „Aranai ni moi gheini raiwaikio”.

Maika Kuriserai so riaranagha ghero sokoda Insosi nisisigha makoina. Maika Insosi ianimbo-

avond. Bij het naar buiten komen pas-seerden ze een kuil, die Sodirami heette. Bij het naar buiten komen troffen ze een sagobladschede. Er zaten twee *sema* in die sagobladschede, geheten Insosi en Aighei. De vrouw van Kuriserai hakte de bladschede af en toen rezen Insosi en Aighei op en doodden de vrouw van Kuriserai.

Daarop rouwde men over haar, legde de rouwfranje om en bleef in huis. Toen gaf Kuriserai opdracht, dat de mensen, die in het sagobos gingen werken, voor hem pijltjes zouden gaan punten. Ze brachten ze naar buiten en besneden zijn pijlen.

Op een morgen kwam Kuriserai uit huis en ging weg met zijn hond. De hond heette Matariei. Toen ze aan land kwamen, droeg hij de hond op weg te rennen en een varkentje aan te bijten. Hij kwam er mee aanrennen en toen bleven ze het samen roosteren. Na afloop daarvan stonden ze op en gingen verder en troffen de twee vrouwelijke *sema* aan het sago kloppen.

Kuriserai hoorde ze en liet zijn hond bij hun draagtas oppassen. Daarop ging hij heen en klom in een boom en toen nam hij bladeren en wierp ze naar beneden. Daarbij raakte hij de borst van Insosi. Insosi gaf een kreet: „De wind waait er bladeren af”.

Toen zei de oudste tot haar: „Waarom sta je daar te gillen?”

De jongste zei: „De bladeren vallen hier naar beneden en daarom gaf ik een gil”. En toen gooide Kuriserai zijn blad naar beneden en gooide weer tegen de borst van Insosi aan. Toen wierp Insosi een

ra ndume sira Kuriserai ana aurigha, maika ionéa bawagha iafa: „Aghede ma, asira raiani”.

Maika bawagha iede ma, kisi-kikonéa Kuriserai iesi ghero. Iesi gheika ionéa kisikikosaro. Kuriserai wu riunagha. Ionéa riunagha iata iafama mio. Iafami ghado fo kuboma nandukigha. Kitasaiki kiwe uwa kio. Uwaki moko maika radakio, kira rudo Insosi kiriwairumagha.

Kira ma kikonéa waigha we reigha kikona kikafa: „*Adiaketo!*”, maika reigha duario. Maika kira rudoghaika kikona kikafa: „*Adiomatapa!*”, maika reigha duario kira ma dogha nde.

Maika oramo kiwe figha ghado nunggudaigha, ke ghado fodai-gha. Kiweki wa Kuriserai ianggio. Maika Kuriserai nitataka nunggudaigha, iam boafa fodai-gha, we nunggudaigha unagha ianggio.

Ranaika kiwe Kuriserai we buino. Maika wewa io eno, maika nitatoko. Maika kikoai rana oro. Insosi kisi Aighei kikenako. Kuriserai waringgi paiki wa otaiegha. Iede fono ionéa reigha. Reigha duario ra ma sedogha. Maika ra ma ra rudo reigha dogha ndero makoina, wu naimagha iifasa Insosi ninagha ghado Aighei righogha. Kisikipe kikana nina.

blik naar boven en zag Kuriserai in de top van de boom zitten en ze zei tot haar oudste zuster: „Kom eens hier, dan kun je hier iets van mij zien”.

Toen kwam de oudste er aan en zij zeiden tegen Kuriserai, dat hij naar beneden moest komen. Daarna zei hij tot haar, dat ze moesten blijven staan en hij haalde zijn hond. Hij beval zijn hond weg te rennen en een paradijsvogel aan te bijten. Hij beet hem aan met nog twee varkentjes. Ze vilden en roosterden ze en daarna liep hij achter haar (de twee *sema*) aan en ging met haar de grot van Insosi binnen. Ze kwamen er aan en bevalen de rots om een opening te maken. Ze zeiden: „*Adiaketo!*” en dan ging het gat open. En als ze binnen waren gegaan zeiden ze: „*Adiomatapa!*” en dan ging de deur open en dan konden ze binnenkomen.

En 's avonds gaven ze sago met mensenvlees en met varkensvlees en ze wilden, dat Kuriserai het zou eten. Maar Kuriserai lustte geen mensenvlees en at alleen maar het varkensvlees. Het mensenvlees gaf hij aan de hond te eten.

's Nachts zetten ze Kuriserai in het midden en ze wilden, dat hij met één zou cohabiteren, maar hij wilde niet. Na verloop van drie dagen gingen Insosi en Aighei slapen. Kuriserai trachtte tevergeefs, of hij haar kon wakker maken om op te staan. Hij kwam van achteren en commandeerde een opening. Het gat ging open en hij kwam naar buiten. Daarop ging hij het gat weer binnen, nam zijn mes en sneed Insosi de buik open en ook Aighei de hare, zodat ze dood bleven liggen.

Saragha wu kirisapaigha wa iamokikio. Maika reigha kakeaukio. Maika iatagha we sapai-gha anaio. Maika saragha wu sarakigha, iede fone, reigha kakeauri makoina. Maika we sarakigha anaio. Saragha wu siwagha, maika reigha duario. Kisi unagha iodi rao.

Kira ndau kira maisa raradopakugha. Iefa anasabuigha iuko, fama siwagha. Maika nugha kikona: „Eno ani fama siwa, maika iuka buinieni. Kiti Kuriserai ribingha wa feigha ewomo?”

Maika iafa: „Nemani bina bawa, mana bawa, minda aiwera nina. Sema nandukigha ramunggi mo nina”.

Maika kiwe sairagha na Makimi. Kuriserai wofai iataghai di kio. Maika wiamagha ionéa Kuriserai iafa: „Mitagha saiengga menana sinio. Oramo mitaghai makoina”.

Kitaghara rano maika wiamagha iwarikio. Saieka inai kira warawa wiamagha. Maika inai iafa: „Kabo wiamagha iamoba Kuriserai”.

Maika imai iafa: „Mimbofai-angga Kuriserai we aigha re uraio edaiwako”.

Maika Kuriserai fandi maighé-ana oro. Maika iarina kiriaigha na ghagha, mainggio. Maika

Hij stak de hand uit en pakte haar schelpenbanden om er mee weg te lopen. Maar ze klemden in het gat. Daarop snelde hij heen en legde de schelpenbanden neer, stak de hand uit en pakte haar zilveren armbanden, en kwam van achter, maar ze raakten weer beklemd in het gat. Daarop legde hij de zilveren armbanden neer, stak de hand uit en pakte de trom. Toen was het gat vrij en hij sprong er met de hond uit en liep weg. Ze liepen naar buiten tot halverwege. Hij sneed een toeter van bamboe en blies er op en sloeg op de trom. Toen zeiden de dorpelingen: „Wie is dat, die daar op de trom slaat en dan nog hier op de toeter blaast. Weten ze niet, dat de vrouw van Kuriserai gestorven is?”

Hij zei: „Nu kunnen jullie, oude mannen en vrouwen, zo maar het bos ingaan. Die twee *sema* heb ik al gedood”.

En eens vierden ze een *saira* in Makimi. Kuriserai stak over om mee te doen aan hun feest. Toen zei een meisje tot Kuriserai: „Als jullie feestgeviert hebben, moeten jullie morgen hier overnachten en dan 's avonds weer feestvieren”.

Toen ze tot in de nacht feestgeviert hadden, ging het meisje met hen mee. En 's morgens kwamen zij met haar moeder naar het meisje zoeken. De moeder zei: „Het meisje is zeker naar Kuriserai gelopen”.

De vader zei: „Als jullie oversteken, laat Kuriserai dan eerst zijn bezittingen klaarzetten”.

Toen maakte Kuriserai drie roodhoutprauwen klaar en laadde zijn bezittingen in de prauwen en liet ze liggen. Toen

wiamagha imai koiwa wiamagha rifigha, kiwu kiriaigha nina. Maika kofaro oaina Makimi. Maika kikoia bingha ninagha sara. Maika Kuriserai iafa: „Mimbe na fino. Rara rawara adoigha fino. Fimbo mimbo mitaghara”.

Kitaghara kiwe bingha rirarigha sakora. Maika imai kiwo faro kitaghara. Kitaghai mobeka kikoia bingha wesana warimagha. Maika ionéa imai kira arogha wu unagha raiwi.

Maika ionéa unagha iataika muna fo asatio. Wuki, maika sasaiki we kuwakio. Saiengga ionéa unagha iata makoina iafama fo sauro. Maika raiki ma iuwakio. Maika ionéa unagha iafa: „Aghoi ato rara gheini”.

Maika ra gheika kipandi gha-ghaika kiwo sao, kikarina foigha. Maika konéa no manggigha ko fa kitaghai makoina. Kitaghaiwa kiwei wa warimagha. Kitaghai saieka kiwe rarigha saraura warimagha kisi inai. Maika kipario rari reghaiwegha. Maika kiwe sapaigha na warimagha ienggéa-gha ghado rirwanggigha ghado sarakigha.

Maika oaieka Kuriserai bingha iafa: „Koiengga kano tuni na ado wewomo”.

Maika Kuriserai ra wu rewinaigha, maika iamona damangha. Maika ionéa etokugha Ma-

kwam de vader van het meisje met de zijnen met de sago voor het meisje en ze haalden zijn bezittingen, toen staken ze over en bleven in Makimi. Na verloop van tijd werd de vrouw zwanger en Kuriserai zei: „Laat even stoppen. Laat ik eerst vis gaan halen. En komen jullie dan feestvieren”.

Ze vierden het feest voor de verwisseling van de schort van de vrouw. Toen stak de vader met de zijnen over en ze vierden feest. Vervolgens bracht die vrouw na verloop van tijd een zoon ter wereld. Hij zei tot zijn vader, dat ze naar het sagobos wilden gaan jagen met de hond.

Hij beval de hond er op af te schieten en doodde een twintig varkens. Hij pakte ze op, vilde en roosterde ze. De volgende dag droeg hij de hond weer op er op af te schieten en hij beet tien varkens aan. Die bracht hij mee en roosterde ze. Toen zei hij tot de hond: „Blijf wachten, dan ga ik naar beneden”.

Toen gingen ze de prauw klaarmaken, en roeiden naar boven en ze laadden de varkens in. Toen zeiden ze, dat er nog andere mannen moesten oversteken om ook feest te maken. Ze vierden het feest voor het aanleggen der beenringen en schutten moeder en kind af. Daarop droegen ze hem in een slendang van rood katoen en ze deden schelpenbanden aan de benen van de jongen en koperen en zilveren banden.

Na verloop van tijd zei de vrouw van Kuriserai: „Mettertijd hebben wij geen zeevis meer te eten”.

Toen ging Kuriserai vis halen en hij nam de harpoen en zei tegen zijn jongste broer Mamori: „Kom naar kaap Uiai, dan gaan

mori iafa: „Awo ma Uiairewogha muna ado na”.

Saieka kiwo ghero anana Uiairewogha enaka kimuna ado. Ranaika kikiawara kitaghaina rewogha na. Maika kira ndu kitaghai di kio. Kitaghai ranaika wiamagha ra ma iamondo Kuriserai wanggéa iona iafa: „Ramondauo mato rawuauo”.

Maika Kuriserai iafa: „Rawu raibingha moka. Raiwarimagha ritina ambowa muna ado warao”.

Kuriserai ionéa Mamori iafa: „Minda ma ato da, bowuario”. Maika kiraghaika koi damano. Maika etokugha so eni sauro. Kuriserai wiamagha we anano, ra ndaue Kuriserai isoi na damangha. Wuki raiki ma Mamboinusagha. Saieka etokugha Mamori warawaikio, maika iede nde wu adoigha, sasaikio, iona wariboigha kiwo sa kikuwakio.

Maika wu ghagha wo warawa Kuriserai-uki ma tunigha. Ko maisa tunipakugha iosare iaboa-waikio. Maika so anangha wuki ma Aiomirewo. Maika kiwo ndau kiwo sadokio. Maika kikekapo damangha wuara adogha, maika kiraisaiki kiwo ma regha ndero. Kiwo saitopéa koromana anagha. Iede ndere iona iafa: „Miparo rofaina iato kamobeni”.

we er vis vangen”.

's Morgens roeiden ze naar beneden en gingen op kaap Uiai overnachten en vis vangen. 's Nachts hoorden zij op de kaap zingen. Zij gingen aan wal en zongen met hen mee. Bij dit nachtelijk feest kwam er een meisje aan en pakte Kuriserai bij de hand en zei: „Laat ik jou vasthouden dan zal ik jou trouwen”.

Maar Kuriserai zei: „Ik ben al getrouwd. We komen juist voor een plechtigheid voor mijn kind vis vangen”.

Kuriserai zei tot Mamori: „Komen jullie hier, dan gaan we weg”.

Vervolgens gingen ze met de harpoen vissen. En de jongste harpoeneerde tien schildpadden. Het meisje van Kuriserai (dat hem bij de hand had gepakt) was een zeedier en kwam naar buiten en Kuriserai gooide haar met de harpoen. Zij nam hen mee naar het eiland Mamboor. De volgende dag kwam zijn jongere broer Mamori hen opzoeken. Hij ging aan land, haalde de vissen en vilde ze en zei, dat de gezellen naar boven moesten komen om ze te roosteren.

Toen nam hij de prauw en ging naar zee de mensen van Kuriserai opzoeken. Ze roeiden tot midden in de zee en hij stond naar hen uit te kijken. Het zeedier, dat hij geraakt had, had hen meegenomen naar kaap Aiomi. Daarop kwam men in zee en ze vonden hen en ze trokken de harpoen uit die vis los, keerden om en gingen naar de wal toe. Ze roeiden tot de ochtend en liepen op het land. Hij ging de wal op en zei: „Legt het prauwdakje af, dan trekken we weg”.

Maika kikamoma rumagha, kiwo fosora na rumagha. Maika ionéa bingha iafa: „Aueka aghonawa ado. Aghonawa adoika ambo. Amboika anangha kidafa wura-nina”.

Dai-Nubuai.

135. Kuriserai.

Napans.

Mofani Waiseri. Wediadi nana sowesi. Initopéana oro. Mofi wediadiwa Kuri. Weka Waiseri iwe nunggu iyara Soburari kisi Kuriserai. Kisioina Faromi nana Kuri. Kisikiriruma nana Faromi, nasandai Waratanoi. Kisioina Faromi hua kisikiwu raisa, kisikiwu masa naina Kuri. Kisikiwani Waratanoa maina masinda na rauo. Kisikiatana Waratanoa kapiiao.

Kapiahua kitawara saira. Kiweusara Soburari. Kirikokuma Mananderi. Waiseri iyosama Naui. Ribingga Aimbupo Aiwei; bingga kokumai Méambini hua Wasembai. Kinambo osamani Kuriserai. Kinambo kirihuna nasandai Tarumeni, sana irinasandai Weni. Oi wea oina boirawa, oina Windeti, oina Ani. Kuriserai iribinda Motibai. Soburari iribinda Seufei. Kitawara saira. Wekaha kiwe saparo, rewano nana Soburari kisi Mananderi enggaia. Kirisiwa woruo

Daarop trokken ze naar huis en liepen bij huis aan. Hij zei tegen zijn vrouw: „Jij had vis besteld en daarom zijn we heengegaan. Daarbij had dat zeedier mij bijna gepakt”.

Grootvader Waiseri was geboren uit een loerie en kwam te voorschijn uit een slang. Grootvader verwekte Kuri. Daarop veranderde Waiseri in een mens en verwekte Soburari en Kuriserai, die beiden woonden aan (de rivier) Faromi bij de Kuri. Hun huis bij de Faromi heette Waratanoi. Toen ze daar bij de Faromi woonden, haalden ze palen, dakbedekking, dwarspalen, dakspanten en middendraagpalen bij de Kuri en stichtten (het huis) Waratanoa, dat kwam te liggen in het water buiten en ze maakten Waratanoa af.

Toen het af was, wijdden ze Soburari in. Hun jongere broer was Mananderi. De jongste broer van Waiseri was Naui. Zijn zuster was Aimbupo Aighei, zijn jongere zusters Méambini en Wasembai. Hun allerjongste broer was Kuriserai. Hun hond heette Tarumeni en hun vrouwtjeshond Weni. Ze hadden (vroeger) een tijdlang op de bergen geleefd in (het hol) Windeti en in (het hol) Ani.

De vrouw van Kuriserai was Motibai en de vrouw van Soburari was Seufei. Men hield een feest en deed toen zilveren en koperen banden om de voeten van Soburari en Mananderi. Hun twee trommen

Worombopui kisi Owai Rokuwi. Weka robeka Notaperei kisi Notarerei kisinata weka kisikinungguo. Kinisikinungguwara arowa kira ai wea.

Kinisikinunggu weka kisikimuna Kuriserai iribinda Motibai. Kisiuboronggie anana kafaroio nana masinda, masinda Sodirami. Motibai ra iyuka masino. Iyuka masim beka kisikimuni.

Kisikimuna mokua Motibai iyamo daue iyonofa: „Yaruka masinda. Ari yanidahini totonako. Ewa nenggambe yawe wiwire tatawai mana te. Wisiweyao”.

Wisiweio hua iyanao. Kiwe wasaiwin bario. Ari kiwe papaikio. Hua ifero iyana na ruma Waratanoi. Iyana ha ife hua kiwe irihaidoa. Kiwe irisafua. Kiwe safua we inisauo nanduo. Manda iyanisio.

Weka iwu irihuna Tarumeni. Kiwe sora ari sora Notaperei kisi Notarerei. Kiwe sora na wahaio.

Weka iwu irihuna hua iyona binggaia iyonofa: „Ibu dai ha moko. Moaro, hua yara. Yara yenana Windeti, yarisā nosaia aso ida ha ida mangga ibe Motibai irirara”.

Irangga iwu irihorudo hana hua irikabisio, nasandai Naiweroromi. Ira sa weka Notaperei kisi Notarerei kinisioaro Ani. Irana

heetten Worombopui en Owai Rokuwi. Toen die trommen weerklonken hoorden Notaperei en Notarerei dat en ze waren boos, daar zij (de vrouwen van Kuriserai) in haar sagobos kwamen kloppen.

Uit boosheid hebben ze Motibai, de vrouw van Kuriserai, gedood en hebben een sago-bladschede over haar heengelegd in het water Sodirami, waar Motibai was heengegaan om water te scheppen. Terwijl ze water schepte, hebben ze haar een slag gegeven.

En daarna kwam Motibai te voorschijn en zei: „Ik heb water geschept en nu ben ik ziek. Nu zal ik wel niet zo vlug pap klaar kunnen maken, dat jullie kunnen eten. Ik heb de koorts”.

Omdat ze de koorts had ging ze liggen en ze haalden de medicijnvrouw bij haar, maar die had geen succes, zodat ze stierf en bleef liggen in het huis Waratanoi. Toen zij daar nu dood neerlag, zette men Kuriserai in afzondering en isoleerde hem voor twee maanden, waarin die man haar beweede.

Daarop nam hij zijn hond Tarumeni. Men had bij wichelen de namen van Notaperei en Notarerei gekregen; men had gewicheld met de hand.

Nu nam hij zijn hond en zei tot zijn zusters: „Wij zijn nu klaar met het rouwen. Blijven jullie hier, dan ga ik het bos in en blijf overnachten in (het hol) Windeti om de sagopalmen te bezien, opdat wij heengaan om zo mogelijk de dodenstellage voor Motibai op te richten”. Hij ging heen met pijl en boog en met het lange mes Naiweroromi. Toen hij boven kwam, zaten Notaperei en Notarerei in (het hol) Ani. Hij kwam te voorschijn

topéa wara kinisio. Kuriserai iwo isirakisi rengga. Isirakisi wea kiniwiraia. Iyonofa: „Sema nan-duki anggino”.

Kokumai iyosare iramako, bawai iyaro. Weka Kuriserai iyehina nosaurio. Notaperei iremuna ha isira Kuriserai. Iyodara kokumai iyonofa: „Ake, awede ma dibu didimandi. Nemaniengga dibui we mano”.

Iyona kokumai iyonofa: „Notarereo, hanowa dibu ma, dikune didimandi iyane?”

Ari kokumai iyonofa: „Roho. Yede yawu manio”.

Iyede ha iyambora muna isado suasurau ino. Kiwu ndaueka kinisikunio. Kisikiwua bafaiabo irihaia. Kisikiwu beka kisikiwe we urano. Hua kinisikikabana suasuraudahia. Kinambore angg-io, kiwe ware irihua ianggio. Kinambora ianggio oramo.

Oramo hua kinambo amoka Windeti. Kinisiamokiwa Kuriserai oiwi na rehiwa. Rehi irinasandai Ani. Kinambo kiwe huna Tarumeni iyondewa. Kisiona rehi onofa: „*Adiakepo!*” Kinambo kitunggi maha dowa furo. Angga kinisionofa: „*Adiasura!*”, angga rehia iyaituno. Finambo enako.

Kinambo oi we inisaua ino. Binggaia usapapaiki wari. Usa papaiki ewa kiwudahio, kiwu

en ging op haar beiden af. Kuriserai zag haar het eerst. Toen hij ze gezien had, schrokken zij op. „Het zijn twee *sema*”, zei hij.

De jongste stond sago te wassen en de oudste was aan het kloppen. Kuriserai verstopte zich boven in een sagopalm. Toen Notaperei het hoofd omdraaide, zag ze Kuriserai. Ze riep haar zuster en zei: „Wel, kom eens hier, dan kunnen we ons een man nemen. Nu kunnen we ons hem tot man nemen”.

Ze zei tot de jongste: „Notarerei, wat zullen wij halen en klaarmaken, dat onze man kan eten?”

Toen zei de jongste: „Laat ik maar eens een vogel gaan halen”.

Ze ging heen en knipte met haar ogen en kreeg een kroonduif. Die haalden ze te voorschijn en maakten hem klaar. Ook haalden ze de top van een bepaalde boom, ze deden dat vervolgens in een kookpot. Daarna wikkelden ze het vlees van die kroonduif in bladeren en aten dat gezamenlijk op, waarbij ze hem ook wat te eten gaven. Toen ze gegeten hadden, werd het avond.

's Avonds trokken zij samen naar (het hol) Windeti. Ze namen Kuriserai met zich mee en hielden hem bij zich in het hol. Het hol heette Ani. De hond Tarumeni lieten ze voorop lopen. Ze zeiden tot het hol: „*Adiakepo!*” en dan konden ze er samen tot achter in afdalen. Als ze zeiden: „*Adiasura!*” dan sloot zich dat hol. Daarna gingen ze slapen.

Een maand bleven ze samen wonen en zijn zusters wachtten tevergeefs op hem. Daarom namen ze de rouw over hem aan.

Motibai iriwudaka iyanai hua. Kiwe kiri iria we ndume kiwuda Kuriserai. Sai hua kinambo kira here aro. Kirawa nosaini here aro. Hua nosawaironi wea nao. Kinisiomofa: „Inambo idawa irowa hero ari karaba. Wewa inambo ikaina urini”.

Kinambo ai ha oramo hua kinambo amo dume enako. Sai hua kira wohona inea.

Kuriserai iyonofa „kirangga finambo kirirehia hu iyaituno”. Iweusarakinisi na ianao, ari wéha papario, iyana wéhao. Iyona irihuna Tarumeni iyonofa: „Ara ha asawababa rehiwa”.

Sawa ari mamaniko te. Kinambo enaka sahio, kinambo kira ai wéhao. Iana wéhao weka iniari Kuriserai imunakinisio na irikobisia, munakinisi ha kiperu. Kipe hua iwe irihuna iyondeka, iyonggofura. Weka Kuriserai iyamoka rararengga hero. Iyamokere mamisa Randomi. Iwu iribuia ndere iwei nana Rarasiwa. Buie irinasandai Binaroai. Weka iyuka buia. Iyuka buia weka binggaia kinambo kinata. Binggaia kinata weka kikuano onofa: „Kaminoa mano anggi kira wea?”

Kikuana ari kikuangga papai-kio.

Weka Méambini iyonofa: „Kabo

Ze namen de rouwtekenen voor Motibai, die daar nog lagen en haalden zich die voor Kuriserai naar boven en rouwden over hem. Op een morgen gingen ze samen naar beneden naar het sagobos voor de sagopalmen. En toen, bij het watertje van die sagopalmen, bleven ze staan en zeiden: „Laten we hier beneden de prauw vastleggen, anders is het te ver. Dan kunnen we hem hier aan de bovenloop laten liggen”.

Nadat ze tot de avond geklopt hadden, trokken ze naar huis om te slapen. De volgende dag gingen zij op dezelfde wijze. Kuriserai zei bij zichzelf: „Als ze weggaan, dan sluit hun hol zich toe”. Hij wilde 's nachts (zijn plannen) met ze doorzetten, maar dan mislukte het hem weer en dan bleef hij weer liggen. Hij zei tot zijn hond Tarumeni: „Ga jij eens proberen dat hol op te graven”.

Hij begon te graven, maar hij kwam er niet. Toen het weer nacht was heeft Kuriserai haar vervolgens gedood met zijn mes.

Toen ze dood waren, ging zijn hond voorop en hij zelf achteraan. Daarop vluchtte Kuriserai naar beneden naar de aanlegplaats van de prauwen. Hij vluchtte naar beneden tot aan de Randomi. Hij haalde zijn Tritonschelp aan land en lei hem op (de steen) Rarasiwa. Die Tritonschelp heette Binaroai. Daarop blies hij op de Tritonschelp en vervolgens hoorden zijn zusters dat en die vroegen: „Wie zijn jullie die daar 's morgens rondlopen?”

Maar zij kregen geen antwoord op haar vraag.

Toen zei Méambini: „Het is vast Binaroai,

Binaroai robewa. Ewa kabo Kuriserai iyuka buiwa”.

Maha iniari irihuna irana topéa hua iwaso irenado, iyona iyafa: „Sa woru naina boire iaumbekiangga yafafeikio. Ewa nema-niengga minda ha aiwera”.

Binggai kipapisa kiriwudakaia. Iyamo daue oaro. Tafe-ukia kiwo maha Kuri. Kuriserai iyonasara baba imunakinisi we maha kie kinata. Iyona hua kiwu safai, kiwu masino, iyona iyonofa: „Yamuporika moka! Ewa beohara idimahumbea. Ibe idiwomuna”.

Kitawara kiwe iriwomuna baba imunakisi wea. Kitawa kiwandu irenadowa, iwaso wea. Kiwe irimunawo ha mokua oaro.

Alpansina-Weinami.

136. Kuriserai.

Kuriserai kisi bingha kira arogha, maika ioama riwagha. Maika sema nandukigha kika-mana riwadogha, maika kisikimuna bingha. Kira ndauangga ribingha fero. Sema nandukigha kirinasanai Fema Weroroi kisi Aka Weroroi.

Maika Kuriserai ioaina rumagha we maniwa. Maika ionéa imai

die weerklinkt. Het zou misschien wel eens Kuriserai kunnen zijn, die op die Tritonschelp blaast”.

Het duurde niet lang, of zijn hond kwam eerst te voorschijn. Toen kwam Kuriserai te voorschijn en veegde zijn gezicht af en zei: „Die twee vuren daar boven op de bergen heb ik uitgeslagen. Nu zouden jullie wel weer zo maar kunnen gaan”. De vrouwen deden hun rouwtooi af en hij trok naar buiten en bleef daar. Toen kwamen de lieden van Tafe naar Kuri toe en Kuriserai vertelde aan hen, hoe hij die twee had gedood, zodat zij het konden horen. Daarna haalden zij brandhout en water en hij zei: „Ik heb haar gewroken! Nu zouden wij de zwaarte wel kunnen afwentelen (de rouw afleggen). Laten we een slavenvangfeest organiseren”.

Ze vierden een slavenvangfeest als tegenprestatie voor het feit, dat hij die twee gedood had. Na dit feest wasten zij hun gezicht en wreven zich af en na de viering van het dodenfeest voor haar leefden zij verder.

Kuriserai was met zijn vrouw naar het bos gegaan en hakte een *riwa*-boom. Toen gingen er twee *sema* stilletjes in de *riwa* liggen en doodden zijn vrouw. Toen ze te voorschijn kwamen, was de vrouw dood. Die twee *sema* heetten Fema Weroroi en Aka Weroroi.

Kuriserai zat in huis als weduwnaar. Toen droeg hij zijn vaders op om naar het

kira arogha kitaka kowai wario. Maika iodi rao, raiwa unagha. Maika unagha ionéa imai iafa: „So edeiangga so rafana foghae?”

Kisikuna fodaigha kikanggi. Maika inawa kisikanggi mobeka kira makoina. Kira makoinaika iesina munititigha ioaro ianimbo sema nandukigha. Maika sumo neghogha sokoda sema nandukigha. Fema Weroroi iadora Aka Weroroi iafa: „Aede ma asi dimani”.

Maika kisikiwu figha kiwui kiraiwi ma wairegha, reigha nasainai Suapirei. Maika kisikira rudo waireigha, kisikiwui we mano. Kikoaiwinina, kefi wa kikoiengga nitatako.

Maika inawa Kuriserai iiawara waireigha nasangha maika iafa: „Suapirei!”

Maika reigha durio.

Maika iekapo rinaiwigha muna sema nandukigha munggi kipe. Maika wu riunagha kisikirao.

Maika wano bomagha mainggoiki, ionéa unagha iodio. Maika inawa unagha iodifaro. Nunggu-gha matangu iodifaro.

Maika wu siwagha fama, fambeka aroairagha kikiawara siwagha, maika kikafa: „Ghare anggi mue mipama siwagha bewake? Miti Kuriserai warababuegha?”

Maika kirawaiki. Maika semo anasarana soatowi. Maika kisikira ma ruma inina. Iona iafa:

sagobos te gaan en pijltjes voor hem te spitsen. Toen ging hij het huis uit en nam de hond mee. De hond zei tot de vader: „Moet ik soms een varken bijten als we er komen?”

Ze braadden het varkensvlees en aten het op. Toen ze het opgegeten hadden, gingen ze verder. Vervolgens klom hij in een *munititi*-boom en ging naar de twee *sema* uitkijken. Hij sneed er een paar af (n.l. van de *munititi*-vruchten) en wierp ze tegen de twee *sema* aan. Fema Weroroi riep Aka Weroroi en zei: „Kom hier, dan kun je onze man zien”.

Toen gingen ze sago halen en brachten hem naar het hol, Suapirei genaamd. Ze gingen het hol binnen en namen hem als man. Ze bewaakten hem daar en deden toverkunsten om met hem te cohabiteren, maar hij wilde niet.

En ineens hoorde Kuriserai de naam van de deur en zei: „Suapirei!”

En de deur ging open.

Hij trok zijn mes en stak de twee *sema* dood. Toen nam hij zijn hond en ze gingen weg.

Een kreekje versperde hen de weg en hij beval de hond te springen en meteen sprong de hond er over. Toen sprong die man er zelf over.

Hij nam de trom en sloeg er op en toen hoorden de mensen, die in het sagobos werkten, de trom en zeiden: „Wie zijn jullie, die daar aan het trommelen zijn? Weten jullie, dat Kuriserai weg is?”

Toen kwamen ze op hen af. Toen trok hij bamboeblaadjes stuk en stak ze zich in het haar. Ze gingen met hun beiden naar

„Bina bawagha ara aiwera. Sema nandukigha ramunggi moka”.

Maika inai kirawari na arogha. Maika kitemo kirirawoigha, kitokio. Maika kikuna riadoigha ianio. Maika ioaina rumagha inina.

Maika inawa mbuawari na Makimi minagha iatopéa. Maika inawa ionéa Makimukigha, iafa: „Sema nandukigha ramunggi moka. Roausara raibingha inina”.

Ghairoi-Nubuai.

huis en hij zei: „Oude vrouw, ga zo maar naar het bos. Die twee *sema* heb ik al gedood”.

Toen kwamen de moeders op hem af uit het bos en ze sneden zich de kralen (rouwversierselen) af en deden ze weg. Daarop bakten zij vissen voor hem, die hij at. Toen bleef hij in huis daar.

En direct verspreidde zich het gerucht over hem in Makimi, dat hij er gebleven was en weer te voorschijn was gekomen. En meteen zei hij tot de Makimiërs: „Die twee *sema* heb ik al gedood. Ik heb op mijn vrouw zitten wachten”.

XVI. AETIOLOGISCHE VERHALEN.

137. Metamorphose der Warenners na hun strijd met Serawairusi met de lange arm.

Serawairusi. Bawani Maneiwomo. Inani Anggorei Rewiranggorei. Bimboani Wawinarosei. Wima nandukigha bawani Aighei Fokei, etokuanu Aighei Nanei. Maika bawagha ioaina damagha. Damagha we nasanai Buinei, bubogha Basi. Maika ioaieka etokugha wo wu adowario, wu fo wario.

Maika wima nandukigha kika-fa: „Daïda, misimoiengga angogono rario”. Maika kiskaniba rario.

Maika imai iona iafa: „Misi-maniba rario. Onamaiengga rasara wanggéa wosio, ra sara ma Ghareno”.

Maika wu rarigha wuki na fai-

Serawairusi. Zijn oudste zuster was Maneiwomo. Zijn moeder Anggorei Rewiranggorei. Zijn zuster was Wawinarosei. Zijn twee dochters waren Aighei Fokei en haar jongere zuster Aighei Nanei. De oudste zat in het mannenhuis, dat geheten was Buinei en aan de achterkant Basi. Na een tijd ging de jongste vis en varkens halen.

De twee meisjes zeiden: „Vader, als jullie hier blijven, moeten wij lendenschorten hebben” en ze huïlden om lendenschorten.

Daarop zei de vader: „Als jullie om schorten gaan huilen, dan zal ik mijn éne arm uitsteken tot aan Waren”.

Hij haalde de schorten uit de pandan-

sigha. Wu faisighaika we ma ba-wagha Fokei.

Maika etokuo ianibara. Maika ranaika iafa: „Aghani bewara”. Maika sara ma Gharena sigha, wu sapaigha wu aigha na ro-wuigha, we Aighei Nanai. Maika sara makoinaika wu rari faisigha na makoina. Ranaika sara makoinaika wu ne aigha na ro-wu. Maika ranaika sara makoina sara rudo Mamburi rirowugha, wu riwoaigha, woaigha we nasanaï Samberi Fafoi.

Maika wubeka Mamburi ianibari. Ianibarieka iïwari ma Andiako.

Ranaika Serawairusi sara ma tunigha ndauo. Maika wu Andiako kirifaisigha. Maika kiti wanggéaghaika kimungha daio. Maika bimbogha ianiko. Ianibeka ranaika sara ma Ghareno sigha.

Maika Gharenggigha kikamon-dora wanggéagha kiwu naiwigha kikoama. Saieka kikiwada ghaigha. Maika kiwu fio kiwu esa kipandi kirighagha. Maika titiwa nuwako kona ghaigha banggaikena.

Maika kikoama wanggéa dia. Maika kiwo kitaghara, kitikefi wanggéa bewosio, kiwe dora. Kikarokiwa inimaia.

Maika Serawairusi ianona wanggéa wa fobegha. Maika ianiko iafa: „Aighei Fokei misi Aighei

dozen. Daarna gaf hij de dozen aan de oudste, Fokei.

De jongste bleef huilen en daarom zei hij 's nachts: „Je moet niet huilen”.

Daarop stak hij de arm weer naar Waren uit en pakte schelpenarmbanden en (andere) dingen uit de draagtassen voor Aighei Nanei. Daarop stak hij nogmaals de arm uit en pakte nogmaals schorten uit de pandandozen. En 's nachts stak hij nog eens weer de arm uit en pakte nog meer dingen uit de draagtas. 's Nachts stak hij weer de hand uit in de draagtas van Mamburi, en pakte zijn oude kralen Samberi Fafoi.

Mamburi weende om zijn kralen en ging hem achterna naar Ambai.

's Nachts stak Serawairusi de hand weer naar de zee uit en pakte de dozen van de Ambaiers. Toen zij zijn arm zagen, sloegen zij hem in het vlees. Toen begon zijn zuster te huilen en daarom stak hij 's nachts de arm weer uit naar Waren.

De Warenners grepen toen die arm vast, namen een mes en hakten hem af. De volgende dag brachten ze de prauwen te water, haalden sago en palmwijn en maakten de prauwen reisvaardig. Het hele dorp ging in vijf prauwen.

En ze hakten maar voort aan die arm. Zingend roeiden ze voort. Ze hakten de arm in enen door fijn en hieven een gejuich aan. Zo waren ze er mee aan het hakken.

Toen voelde Serawairusi, dat zijn arm pijn deed. Huilend zei hij: „Aighei Fokei en Aighei Nanei, maakt de prauwen klaar.

Nanei, matena mindiaiwako.
Rami — dani kimundagha nia-
worarao”.

Saieka Gharenggigha kiti Sera-
wairusi nidaigha. Dagha kiwe
dora „urio”, kimunina.

Maika kimuni feika wima nan-
dukigha anisio.

Anisieka bawagha ionéa etoku-
gha iafa: „Aighei Nanai, aede
ma aghana ghero. Rasiano”.

Maika we rimamaisasugha eto-
kugha iuno. Ungha mobeka ki-
siana, kiwe nawangha ora dagha.
Maika Gharenggigha kikafa:
„Kari bo onaghoe? Nawanggini
iora ipeni. Abo kainamo ang-
gino. Bu aigha nima, ko”.

Kiwu ghagha topéandau. Gha-
gha duiwa nungguigha nina.
Nungguigha kimina anadogha
pina. Kiwu kirine ghaghangga
duiwa nungguigha. Gha bang-
gaikena dui titikikina.

Maika bimbogha ianisa Serawai-
rusi, iafa: „Raimambogha Sera-
wairusice, asara ma sinio! Asara
dagha kimunauo!”

Maika Gharenggigha kiwe kora.
Maika kirinamaigha we osa.
Kirighaigha we maighéano. Mo-
agha we moa. Sighagha we si-
gha. Araigha we roa.

Maika inawa kitosea mobeka
kiragha anisa imai. Kiaikipoka
enggéaigha foaigha we fasiora
Gharenggigha ambeisigha. Mai-
ka foaigha moroora Gharenggi-
gha wa kiwarawa kirighaigha.

Ik — die raak, die mij bestrijdt, is dicht
bij mij”.

De volgende dag zagen de Warenners het
lichaam van Serawairusi. De raak riep
hoera en sloeg op hem in.

Toen ze hem gedood hadden, beweenden
hem de twee meisjes.

Daarop zei de oudste tegen de jongste:
„Aighei Nanai, kom ga beneden zitten.
Ik zal wel op je letten”.

Toen liet ze haar urine drinken. En
vervolgens gingen zij daar zitten en vorm-
den een dam tegen de raak. De Warenners
zeiden: „Hoe kunnen wij verder roeien?
Deze dam verspert ons de weg. Het is niets
dan bomen. Laten we de zaken hierheen
brengen en verder gaan”.

Ze brachten een prauw er uit, maar die
prauw zonk met de mensen er in en
de mensen zijn in de diepte gebleven.
Toen namen ze nog een van hun prauwen
en die ging ook onder met de mensen
er in. Alle vijf prauwen zonken.

Daarop beweeende de zuster Serawairusi:
„Ach mijn broer Serawairusi, strek je arm
uit hierheen. Naar de raak, die je wil
doden”.

De Warenners veranderden in buidel-
dieren, hun roeiriemen in ijzerhoutbomen,
hun prauwen in *maighéana*-bomen. De
prauwen van *moa*-hout veranderden in
moa-bomen, die van *sigha*-hout in *sigha*-
bomen. De zeilen werden bamboe.

Nadat zij een dam in het water hadden
gelegd, gingen zij haar vader bewenen.
Zij gingen met opgetrokken benen zitten
en daardoor sloeg de stroom in de ogen
der Warenners, en verhinderde de Waren-
ners hun goederen te zoeken. Ze konden

Kiwo paiki morerakio.

Maika inai iowéa Ghoaigha kira
ma kitagharo. Kitaghai mobeka
bimbogha Wawinarosei we waio.

Pedeiwini-Nubuai.

niet verhinderen, dat de stroom ze mee-
voerde.

Toen liet de moeder de Binnenlanders
komen om te zingen en ten slotte ver-
anderde zijn zuster Wawinarosei in een
steen.

138. Metamorphose der Warenners.

Kugha rinasanai Fokei, etokua-
ni Nanei. Maika Fokei ianiba
rario. Maika Serawairusi sara
ghero wu faisi ma rosagha. Mai-
ka etokugha iani makoinaika
Serawairusi saragha wu sapai-
gha, wuki ma rosagha. Maika
wu Gharenggigha kirifaisi wuki
titikio.

Maika Gharenggigha kipandi
ghaigha kiwo sa. Ko saika kita-
mona wanggéa negha. Maika ki-
muni fenina. Maika Gharenggi-
gha kiwu kiriaigha kikaringgi na
ghaigha, kiwo ghero.

Maika Fokei iatasuna. Fokei
rewo toramio. Maika kisikirua-
tararuko. Maika kisiosaioragha
Gharenggigha maika Gharenggi-
gha kiperio. Maika kirighaigha
babunina.

Gharenggigha kiwe rira, kiwe
waio. Maika wiama nandukigha
kiwe waio, Fokei kisi Nanei.
Kirighaigha kiwe maighéano.

Het kind heette Fokei en haar jongere
zuster Nanei. Fokei huilde om lenden-
schorten. Daarop stak Serawairusi zijn
arm uit en haalde de koffertjes naar de
bergen. En toen ook de jongste begon
te huilen, stak Serawairusi zijn arm uit
en haalde schelpenarmbanden naar de
bergen. Hij pakte de Warenners al hun
koffertjes af.

Daarop maakten de Warenners hun prau-
wen klaar en gingen stroomopwaarts. Al
roeiende hakten ze zijn éne arm fijn en
sloegen hem dood. De Warenners pakten
daarna hun spullen, laadden die in de
prauwen en roeiden stroomafwaarts.

Maar Fokei sprong er bij te water, Fokei
schoot er het eerst in. Toen gingen zij en
haar zuster met de ruggen tegen elkaar
zitten en vormden zo een dam tegen de
Warenners op, zodat de Warenners stier-
ven, en hun prauwen gingen verloren.

De Warenners veranderden in termieten
en in stenen. Ook de twee meisjes ver-
anderden in de stenen Fokei en Nanei.
Hun prauwen veranderden in *maighéana-*
bomen.

Kepala van Saifoni.

139. *Metamorphose der Warenners.*

Aighei Nanei kisi Aighei Fokei kisikanisa Serawairusi aniba rario. Maika imai sarama rumai-gha sarakigha wumana rari re-raigha. Ianiba rarieka sara wang-géa wosio ghero wu faisigha. Rumagha nasanaï Rendai.

Maika wubeka kiwe da iiwari kirifaisigha, kipesi na wang-géa wosigha. Kipesieka enakiwi saro. Saieka dagha iuandarubari.

Maika kipandi ghaigha ko wa kimuni kimunina Roambako. Maika arokiwi rana wosio sai makoina kimuni sa. Kimunigha rana sauro ko maisa rirumagha. Ko maisa aro we damai.

Iawarawa ku nandukigha. Maika etokuo iakako, bawa nikorako. Maika bawagha iimaisasu wang-géa na etokugha warasi na. Maika etokugha iuno. Iumbeka nikorako. Maika bawagha iana urio, etokugha iana ghero. Kisi-kimuna dagha.

Kimuna daghabeka ghagha duo. Ghagha dueka nunggu kiwe riora, raideregha we uki we aboigha. Bingha usa paiki. Kiminina.

Ghomini-Nubuai.

Aighei Nanei en Aighei Fokei huilden bij (hun vader) Serawairusi om lendenschorten. Daarop stak de vader zijn (lange wonder-)arm uit naar de huizen en stal rode lendenschorten. Als zij om lendenschorten hilde, stak hij zijn éne arm naar beneden uit en pakte de pandanbladkoffertjes. Het huis heette Rendai.

Daarom hielden (de bestolenen) een raak om hun koffertjes te volgen en pakten hem bij die éne arm beet. Toen sliepen ze tot de morgen bij die arm en pleegden toen met elkaar overleg.

Men maakte de prauwen reisvaardig en zij gingen hem bestrijden in (de rivier) Roambako (bij Waren). En ze waren één dag (met die arm) aan het hakken en de volgende dag sloegen zij hem verder stroomopwaarts. Nadat ze zo tien dagen geslagen hadden, kwamen ze tot aan zijn huis. Ze waren gevorderd tot het mannenhuis in het sagobos.

Toen riep (Serawairusi) om zijn twee kinderen. Nu was de jongste bang, maar de oudste was dapper. Daarop urineerde de oudste haar jongere zuster in de handpalm en dat dronk de jongste op. Daarna werd zij (ook) dapper. De oudste zuster ging bovenstrooms zitten en de jongste benedenstrooms en daarop bestreden zij beiden de raak.

Daarbij zonk de prauw. En toen veranderden de mensen in termietennesten, en de uithouderpennen sproten uit tot bomen. Tevergeefs wachtten de vrouwen (op haar mannen), want zij bleven daar.

140. *Metamorphose der Warenners wegens het grijpen naar de maan.*

Ghoaigha kirikuigha kikanibara ghafa runo. Maika kiridaidai kika: „Anggesi ambui ghero. Moai wéa”.

Maika kira kiwu gharaisina, kino idaio. Kino idaieka kiwu roaigha kipabario. Roagha nasanai Sembai.

Kipabari, kipabari, kipabari, kiniawori, kinderawa ghafa iamosa ghero. Maika ghafa nia-kako ionéa iomofi iafa: „Fofó, Gharenggi kitarawara maini”.

Maika iomofi iafa: „Aghede aruka masina mato arisarerakio. Risarerakieka kikamosaini”.

Kikamosana masinghaika ghare kiwe eni, ghare kiwe uio, ghare kiwe ia. Amosatutaki na aurigha kiwe korao; amosana fosorawegha kiwo fo, kiwe saro.

Kepala-Paradoi.

141. *Metamorphose van raakgangers in stenen.*

Rewi. Mambogha rinasanai Sodawani. Maika kisi Aifoisineri koi damano. Koika iina adoigha, damangha toa. Toaieka iitodana Sodawani rekapogha.

Saieka kisikiko makoina. Iina adoigha makoina. Damangha toa maika iitodana Sodawani reka-

De kinderen der Binnenlanders huilden om de maan boven. Toen zeiden hun vaders: „Laten wij naar boven klimmen en hem naar beneden halen. Blijft maar wachten”.

Toen gingen ze rotan halen en die schilden ze af en vervolgens namen ze bamboes en die bonden ze telkens aan elkaar om bij hem (de maan) te komen. Die rotan heette Sembai (Wand. = maan).

Toen ze er dicht bij waren, wilden ze de maan er af steken, zodat hij zou vallen. Toen werd de maan bang en zei tot de grootvader: „Grootvader, de Warenners steken de handen naar mij uit”.

(De verteller was zelf een Warenner en schrijft wellicht daarom aanvankelijk het voorval toe aan de Binnenlanders).

De grootvader zei: „Ga water halen, dan kun je ze wegspoelen. Daardoor zullen ze naar beneden vallen”.

Toen vielen ze door dat water en sommigen veranderden in schildpadden, anderen in pisang en anderen in bruinvissen. Die bij het vallen op de kruinen der bomen werden vastgespietst, veranderden in boomkangoeroes; die op het droge vielen, veranderden in varkens en casuarissen.

Rewi en haar broer Sodawani. Die ging met Aifoisineri vis speren. Toen prikten ze de vissen aan en ging de punt los. Daarom tikte hij hem op het voorhoofd van Sodawani (weer vast).

En de volgende dag gingen ze weer, en prikten ze weer vis en toen de punt los ging, tikte hij hem op het voorhoofd van

pogha. Maika rekapogha pino. Pimbeka raiwa ma Rewi, iaba-be rekapo pimbegha. Maika nuga woraigha siro. Sieka iuambara iafa: „Maiwéa pimbeni?”

Iafa: „Asi Aifousineri asiamboi damambeka iina adoghaika damangha toa. Toaika iitodana rarekaponi. Maika pino. Maika asikamoko”.

Maika ionéa iafa: „Awaria ewara Aifoisineri. Afa ana adoghareangga araiki ma rasiki ewomo”.

Maika Sodawani iafa: „Ianggi raweki Wawinggeri, raiki ma ghero”. Maika Rewi iafa: „Rai-kigha ianggieka raiwa korigha ma, weki na awu rumaidogha. Ara ato sikamobeni. Sodawano, ara ma ato sikamoko”.

Maika Sodawani iafa: „Aimba, aghamoko mato roai na rumanii”.

Maika Rewi ragha wu rirewang-gigha na manggowusagha. Maika wu rewanodaigha. Wukieka we rufenaigha anai na manggowusadogha.

Maika we rimanigha Kukei iorora na Soragha we ghagha. Righagha nasana Soragha. Maika kisi Kukei kikamoko. Maika kisikamo ma Naiami urigha. Kisiamokaika we rimanigha Kukei ioai na soragha we urigha.

Maika Sorawidagha kiwo ma ghado Saghaidagha. Kiwo maika

Sodawani (vast). Daardoor zwol zijn voorhoofd op. Vervolgens bracht hij hem naar Rewi en hij liet haar zien, dat zijn voorhoofd opgezwollen was. Zij deed zijn haren uiteen en bekeek het en vroeg hem er toen naar: „Hoe komt het, dat het opgezwollen is?”

Hij zei: „Ik ben met Aifoisineri vis wezen steken en bij het vis prikken raakte de punt los. Daarop heeft hij die tegen mijn hoofd vastgeprikt en toen is het opgezwollen en toen zijn we weggegaan”.

Daarop zei ze: „Ga (dan ook) niet met Aifoisineri mee. Als jullie wat vissen geschoten hebben, dan breng je ze toch niet mee, dat ik ze kan zien”.

„Ik heb ze aan Wawinggeri gegeven en naar beneden gebracht”, zei Sodawani. Rewi zei: „Als hij ze schiet en ze meebrengt brengt hij de graten hier en legt ze op de as onder het huis. Kom, dan zullen we weglopen. Kom, Sodawani, dan lopen we weg”.

Maar Sodawani zei: „Goed, loop jij maar weg, dan blijf ik hier in huis”.

Daarop ging Rewi de koperen ringen uit de draagtas halen. Ze nam het waardevolle er uit en liet de omhulsels in de draagtas.

Daarop liet ze haar vogel Kukei vooraan zitten in de prauw Soragha, — zo heette haar prauw, — en vluchtte weg met Kukei. Ze vluchtten naar de bovenloop van de Naiami. Haar vogel Kukei liet ze zitten in de top van een lenggoea-boom.

Toen kwam er een raak van Sorawi samen met die van Saghai en die vroegen aan

kikuana manigha Kukei ioina Soragha we urigha, kikuani wa Rewi. Iafa: „Rewieni ioina nonigha urai na weggha”.

Nonigha ghado famewo ukorinina. Okorieka Rewi wu nonigha ra ndau sororoma Saghaigha ghado Sorawidaigha. Maika fokora dagha. Fokoikiasi kimina-nina.

Nadei-Nubuai.

142. Metamorphose van een zelfzuchtige zoon in steen.

Mangha rinasanai Niogwei. Bin-gha rinasanai Kwatorei. Imai rinasanai Rumboimari. Maika imai ioina Ghonggigharubo. Warigha ioina ghaido, nasanai Sewandeimuni.

Maika wo muna ado. Muna adolika iambu imai afa we imai na no ewomo. Maika wimagha weiwario. Weiwarieka we riwiwigha mangha iambuuri.

Iambuarieka wimagha iurabeka iamoko. Maika wu imai iamokiwu. Iamokiwieka wu kirifaisigha. Maika mangha wo muna ado. Wo ma warawaiki. Maika we imai wawa wiamagha. Maika kisiede ghere ioina Ghonggigharubo we anadogha.

Maika mangha wu adoigha wo ma warawario. Warawarieka iede iuana nugha. Maika wara paiki wari. Maika iuana na nafagha, nafagha rinasanai Torimarini. Wara paikieka matau munio iosai ghaidoghairo, ghaidogha we nasanai Sorombui.

de vogel Kukei, die in de top van die lenggoea-boom zat naar Rewi. Hij zei: „Rewi, die zit waar het riet groeit”.

Het riet en de orchideeëngroei versperde de weg. Toen nam Rewi het riet en kwam naar buiten en gooide (het) in de raak van Saghai samen met die van Sorawi. Daarop kwam de raak op het droge te zitten en toen zijn ze daar gebleven.

De man Niogwei, de vrouw Kwatorei en zijn vader Rumboimari. De vader heeft gewoond aan de bovenloop van de Ghonggi en de jongen zit in de rivier Sewandeimuni.

Hij ging vis vangen en dan at hij ze de vader voor de mond weg en gaf er de vader geen. Maar de vrouw ergerde zich daarover en gaf hem pap, maar de man at het hem voor de mond weg.

Daarom werd de vrouw kwaad en liep weg. Ze liep met haar vader weg. Daarbij nam ze hun pandandozen mee.

De man was vis gaan vangen, kwam thuis en zocht naar hen. De vader had zij op haar rug genomen. Zij ging met hem naar beneden en ging onder water zitten aan de bovenloop van de Ghonggi.

De man nam zijn vissen en kwam naar haar zoeken. Toen ging hij de dorpelingen er naar vragen, maar hij kon hen niet vinden. Hij vroeg naar hen op het strand Torimarini, en daarop pleegde hij zelfmoord staande aan de monding van de rivier de Sorombui. Daarom veranderde hij in de steen Niogwei. Het strand heet

Maika matangu munieka we waio nasana Niogwei. Nafagha nasana Soimani. Maika iosaina ghanagha we nasana Ghana-gharisi. Ianana we ghaido nasana Sewanduei.

Maika dagha uana nuigha wario. Uangha paikieka ko ma kitiri wa munie iosaeigha we waigha. Maika dagha kikadasa rumagha. Rumagha we nasana Windesi Kaiwai.

Kitarawa iosaeigha kikuandarubario. Maika kikuana Seradori wario. Maika kimuna adoi-ka kiwe ma io wa we waiegha. Maika kiwara sado rirowughaika adasaika kiwu sapaigha. Kiwo-waki ma ghaigha.

Maika mangha imai ianisisio. Ianisieka kiwuie koiwi wa sira warigha we waiegha.

Kiwuieka nikorako. Imai iona korabeka kiwuieka waigha nitatoko. Imai warawa bingha wara wa sirio. Ianimghe siri na anadoghaika nikorako.

Inai iura sapaigha wario. Nisina rirowugha. Kimainghangga imai wawa wimagha ioaiwi.

Kiwewa kiwu masingha wa kiwuiangga ke paiki. Iuraba mangha iambu imaigha. Maika ioaina anadogha.

Wiai-Nubuai.

Soimani en de cactus, die op die steen staat heet Ghanagharisi. Hij ligt in de rivier de Sewanduei.

Toen ging de raak in verschillende dorpen naar hem vragen. Na vruchteloos vragen kwamen zij er aan en zagen, dat hij zelfmoord had gepleegd en in een steen was veranderd. Daarop brak de raak zijn huis Windesi Kaiwai af.

Toen ze hem zo zagen staan, overlegden ze en vroegen Seradori er naar. Daarop vingen ze vis en deelden die rond (zoals na de lijkverzorging), omdat hij in een steen veranderd was. Toen zochten ze zijn draagtas op, maakten die stuk en haalden de schelpenbanden er uit en verdeelden die over de verschillende prauwen.

Maar de vader van die man bewees hem. Daarop namen ze hem mee om de in steen veranderde jongen te zien.

Ze wilden hem opnemen, maar hij zat vast. Toen de vader heftig uitbarstte, wilden ze hem opnemen, maar de steen wilde niet. De vader zocht de vrouw om naar hem te kijken. Ze keek en zag hem daar vast zitten in de diepte.

De vrouw deed hem de schelpenarmbanden aan en versierde hem (met de versierselen) uit haar tas. Ze bleven daar en het meisje droeg de vader op de rug en paste hem op.

Ze wilden het water wegnemen om hem weg te halen, maar ze slaagden niet. Ze was kwaad geweest op de man, omdat hij de vader het eten voor de mond weg had gegeten. Daarom bleef hij in de diepte.

143. **Metamorphose van een teleurgestelde minnaar in steen en van zijn zuster in een zeekoe.**

Bimbogha rinasanai Korei. Mam-bogha rinasanai Iromo. Maika kiwe mambo wu bingha. Maika bingha nitata mambogha. Maika Iromi ninggamaro, we abogha iarudo niabogha, ra ndau suna na masingha. Maika iamoko we ruio.

Bimbogha ioaro rombara mambogha, ianiko oramo, ianiko rana. Sai makoina iani makoina. Maika iamosa ianana nafagha. Maika bimbogha we waio. Rifaisigha we waio. Rinaiwigha we waio.

Manggai-Moor-eilanden.

Korei en haar broer Iromi. Men wilde de broer uithuwen, maar de vrouw wilde die broer niet. Daarop werd die broer beschaamd en stak zich een stuk hout in de neus, ging naar buiten en sprong te water. Daarop trok hij weg en veranderde in een zeekoe.

De zuster bleef maar aan haar broer denken en huilde dag en nacht. Op een dag liep ze weer te huilen en toen viel ze op het strand neer en veranderde in een steen. Haar pandandoos werd steen en ook haar mes.

144. **Metamorphose van een jongen in een mythisch wezen.**

Binabawa rinasanai Binanggoriani. Imai kiwo ma. Maika kisi iomofi kikoaro. Maika nisini na risapaigha, riaisogha, ripondisio, risarako, wu masagha iamiana woraigha. Maika wu rirarigha sakora. Maika iesi rudo ghagha, iamokousara Wereri nde, iamoko rudowe masingha. Gharubo wenasanai Ghéamamasino. Ra ma rosagha ndero, rosa wenasanai Aimi. Iona iafa: „Mosaba tinggu ani rangga ronangga reini ghao, rara rudo”.

Maika warimagha nawawa wia-

Een aanzienlijke vrouw heette Binanggoriani (*binano*, mythische vis; *ghori*, totemdier). Haar vader en de zijnen kwamen er aan en zij woonde bij haar grootmoeder. Toen versierde zij zich met haar banden van schelp, van rotan, van celluloid en van zilver; zij nam olie en wreef zich het haar in en deed zich een schort voor. Daarop klom ze in de prauw, trok langs de Wereri naar binnen en vluchtte in een binnenwater, een kreek, Ghéama geheten. Ze liep het land op naar de bergen, de berg Aimi genaamd, en zei: „Als ik werkelijk een adellijke vrouw ben, dan zal op mijn woord dit hol zich openen en ik er binnen gaan”.

Een jongen (die daar op een keer pas-

magha. Maika sara iamondori wanggéagha. Maika wuio kisi-kira rudo waireigha. Maika ionaika reigha duraora kisio.

Iomofi iusa paiki wa warimagha. Imai kitaghara saira na Moro. Maika kiwo nde, kiwo ma Manighoro ndero. Maika kikua-na iomofi wari. Maika kipandi ghagha kiwarawari sao. Kiwarawari saika kiwo rudo Wereri. Maika imai kitira ghagha maina we masingha. Maika imai kikufa buigha wa kiwo ghero wa kiwarawario. Kikodi kiti ieureigha. Maika idai ndero. Maika idai ndeika kikighawari wa wekerere na anadogha.

Maika kira kiwarana anagha. Kiwara paikieka kiwo ghero. Kiwu faiangha, kiwoi faiangha sao. Kiwei sara na raradogha. Maika okofari wa fawawoi na faiangha, moiwa kiwuio. Maika kiwe paikinina. Maika kikamobuari ma rumagha. Ioaina waireigha nina. Ioara minanina we rina nina. Maika irogha topéa ndau Tironirewo. Kitawa ghasaiwinggigha enabari. Enabarieka kitiri wa we anambegha. Iateina risagha na rosagha.

seerde) schrok van het meisje. Maar zij stak de hand uit en vatte hem bij de zijne. Daarop trouwde zij hem en ging met hem het hol in. Op haar bevel sloot het hol zich weer achter hen toe.

De grootmoeder wachtte tevergeefs op de jongen. Zijn vaders vierden een initiatieceremonie op (het eiland) Moor. Daarop gingen ze het land in naar (het dorp) Manighoro en vroegen de grootmoeder er naar. Ze maakten de prauw zeevaardig en gingen hem bovenstrooms zoeken. Al zoekende roeiden ze de Wereri in en daar zagen de vaders het water, waarin zijn prauw lag. Daarop bliezen de vaders op de Tritonschelp, dat hij met hen naar beneden moest gaan, daar ze naar hem zochten. Ze sprongen aan land en zagen zijn voetsporen en volgden die het land op. Vervolgens hoorden zij gerinkel (van armbanden) in de diepte.

Ze gingen in de grond zoeken, maar vonden niets en kwamen naar beneden. Toen namen ze een net en brachten dat net boven en hingen het op de weg en trachtten haar er in te laten lopen, dat ze zich zou verstrikken in dat net en dan wilden ze haar pakken. Maar ze slaagden er niet in en ze liepen bij haar weg naar huis. Hij bleef in dat hol zitten en veranderde op den duur in een *rina*. Zijn achterste steekt naar buiten op kaap Tironi. Men huurde *ghasaiwin* om er over te slapen. En in de slaap zagen die, dat hij veranderd was in een vis. Hij heeft zich een gat gemaakt op de bergen.

Manggai-Moor-eilanden.

145. *Metamorphose van een jongen in een inktvis.*

Ambenusiwui iokofaro Keari. Sara rudo nunggu bawa worodogha, iafamo wanggéagha. Iani-kangga iitera saigha Mowi ndauo. Iitera ghado unagha. Unagha rinasanai Koriaghai kisikiwe waie kimaina Kearirewogha.

Saukemi ra ndaue iokofaro wai-gha ndero. Maika waigha anana araghaika we araibo.

Saukemi wesaso enigha. Wesaso maika suta dai wosio. Ianggi-angga mamurio fero.

Kiwui kiraiwi ndere, kiwe rongha wario, kiwei rudo rongha dogha. Maika inai ra ma. Inai rinasanai Ghondiwoi. Ianaka nighaigha na nibogha. Maika wedaieka raiwa warima kubomagha, iesi wu nighaigha. Wu nighaigha mokangga iesi ghero, famario, iuna masingha, wari-magha niawaweio. Iede ndau ianduna sawogha we nomio.

Anawuri-Nubuai.

Ambenusiwui hield Keari voor de mal en die stak zijn hand in de mond van die reus en hij beet hem de hand af. Huilend schopte deze toen de casuaris Mowi de zee op samen met de hond Koriaghai en ze veranderden in twee stenen, die bij kaap Keari liggen.

Toen kwam Saukemi de zee op en die goocheelde een steen aan wal en die steen kwam op het haardrek te liggen en veranderde in een spijl van het haardrek. Saukemi roosterde een schildpad en vervolgens sneed hij er één plak vlees af. Nadat hij die had opgegeten viel hij bedwelmd neer.

Ze brachten hem in het bos, maakten een kuil voor hem en deden hem daarin. Toen kwam zijn moeder er aan. Zij heette Ghondiwoi en zij plantte een klapperboom boven op hem. Toen deze vrucht had gezet, bracht ze een jongetje mee en die klom er in om een klapper te plukken. Vervolgens klom hij naar beneden en sloeg hem stuk en dronk het klapperwater en de jongen werd gek. Hij liep naar buiten en zonk in het water op het rif en veranderde in een inktvis.

146. *Metamorphose van een ontrouwe echtgenoot in een vis.*

Seranaiwondai ribinani Aighei Inai, ne nogha Aighei Nawani, rikuani Awanaghari. Wu rifaiangha nasanai Merani Buri ra ma Gharena gharubo maika righari ma Ruragha muna ado na

Seranaiwondai en zijn vrouw Aighei Inai en een tweede Aighei Nawani en hun kind Awanaghari. Hij nam zijn net Merani Buri en ging naar de bovenloop van de Warenrivier, keerde toen weer terug naar de Rura om te vissen op het strand

Rondeinafagha.

Maika saghara Furombini kisi Sisawini na Rondei Rotuna. Maika raiwa faiangha wu adogha, maika Furombini kisi Sisawini kimuni kiwu adogha. Maika ioai di ki na Rondeinafagha. Maika bingha iedeiwa riwarimagha raiwa rimasingha ndauo we io. Ioaiwa masingha paikiwari. Maika Furombini raiwa masingha we io. Mangha wo ma rirumagha ioaiwi. Maika Seranaiwondai ninggamaro wa ripe-saigha.

Maika ribingha raiwa masagha raiwa ndaue iamiana woraigha. Maika wu riwarimagha nasanaï Awanaghari. Maika kisinisingio, wu sapaigha iuiki, wu dimboigha, iariki, wu aisaigha nanggi, wu rewanggigha iighaki na ienggéagha. Kiwe kikari rawokapogha, kisikipanggana maniwuigha, kipanggana ghowoi niwuigha.

Maika Aighei Inai sumo nigharo, so nighaigha ndau dunina. Maika sumo famewogha so makoina ndau dunina. Maika wu riwarimagha, maika kisi inai iede ndau wo anduna ghaidogha.

Maika Seranaiwondai wu rifai-ana ra ma Gharena gharubo sigha ra ma Ghaighari ra ma Ruragha makoina. Maika ra mainggiwa rifaiangha na Ron-

Rondei.

Toen ging hij zingen met Furombini en Sisawini op Rondei Rotuna. Hij ging met zijn net vis vangen en toen stoeiden Furombini en Sisawini met hem en pakten de vis. Hij bleef bij ze op het strand Rondei.

Toen kwam zijn vrouw er aan met haar zoon om hem water te brengen. Maar ze zat te vergeefs met het water op hem te wachten, want Furombini had hem water gebracht. Seranaiwondai ging naar huis en bleef bij haar en die man was beschaamd over de littekens (der bij het vrijen opgelopen krabbels).

Toen kwam die vrouw met olie naar buiten en oliede zich het hoofd. En ze nam haar zoon Awanaghari. En zij versierden zich, ze nam schelpenbanden en schoof ze om, ze nam oorknoppen en deed ze aan, ze nam rotanarmbanden en schoof ze om, ze nam beenringen en draaide ze om het been. Ze bevestigden een voorhoofdstreng en drukten zich veren van de kip en de *ghowoi* op het haar.

Toen sneed Aighei Inai een klapper af en wierp hem naar buiten en hij zonk. Toen sneed ze een orchidee af en wierp hem ook naar buiten (om omtrent de schuld van haar man te wichen) en hij zonk. Toen pakte ze haar zoon en hij kwam met zijn moeder naar buiten en ze gingen heen om zich in de rivier te laten verzinken.

Maar Seranaiwondai had zijn net genomen en was weer naar die bovenloop van de Warenrivier gegaan en naar de Ghaighari en de Rura. En toen was hij met zijn net gaan vissen daar op dat strand

deinafa sigha. Sisawini kisi Furombini kiwu riado wuari kina-ghararomi. Maika ra ma riruma makoina.

Maika wara awugha waraika afa sa poroma ewomo. Maika wui-gha anana aragha. Maika mangha saghara iede ma iuana bingha. Maika wuigha nonaina aragha. Mangha iafa: „Aighinai nonai bo ewomo”.

Maika iede fono ianana ruma-rengga. Maika iotare iede makoina fono. Fombeka manigha iatatinio. Maika iede fono reraka woraigha ra ionambaiki, we ninawaiki, ianimgha siki na raungha.

Warigha ianike sarawa imai na masingha. Maika kipai sunawa kisi, suna paiki. Iotainduno wu oagha. Sabaiki saka paiki. Maika wu oagha iawaiki ia paiki. Maika ianina simamaeugha na rumarenggagha.

Maika suna makoina iotaindumbeka kiwe woraigha toauri. Toaurieka mangha we naiwondai, we adoika mupapasi, we adonina rawewunina, rawewu bawa. Maika bingha iufareraieka minanina.

Warigha nasanaï Ghorupi Warimadamai, ri ne nasanaï Rofoi Warimadamai.

Rondei. Sisawini en Furombini namen hem zijn vis af en bekrabden hem (bij het vrijen). Toen ging hij weer naar huis.

Hij zocht bij de haard, maar er vlamde geen vuur. En er zaten luizen op het haardrekje. Die man kwam er zingend aan en vroeg zijn vrouw iets. En toen gaven de luizen antwoord op het haardrekje. De man zei: „Aighinai antwoordt niet duidelijk”.

Toen kwam hij van achter en ging zitten in het voorhuis. En stond op en ging weer naar achteren. Toen fluisterde er een vogeltje tot hem. Hij kwam van achteren om zich het haar te kammen en stond daar te turen (in het water om zich daarin te spiegelen bij het haarkammen), schutte zich de ogen met zijn hand af, en keek . . . en zag ze, in het water.

De jongen stak huilend de armen naar zijn vader uit. Hij zette zich af en dook naar hen, maar zonder succes. Hij kwam weer boven en pakte een stok. Hij dregde naar hen, maar zonder succes. Hij nam de stok en stak naar hen, maar zonder succes. Toen ging hij zitten huilen op een uit-leggerboom in het voorhuis.

Weer dook hij en toen hij boven wilde komen, maakte zij het haar los om hem te hinderen. Daarop veranderde die man in een visje, en hij begon toen te spartelen en veranderde in een vis, in een school vis, een grote school. En de vrouw blies die uit elkaar en hij bleef er.

De jongen heet Ghorupi Warimadamai en zijn andere naam is Rofoi Warimadamai.

147. **Metamorphose van een verlaten vrouw in een vleermuis.**

Nunggu natio rinasanai Ghonggeni wu bingha natio rinasanai Timuri. Orasabumbeka woi damano muna ado na sawogha. Wo muna adoika ionéa bina enogha wawa warimagha. Maika ribinarenggagha weia maika iurako.

Maika orasabuina Ghonggeni wowuara makoina. Ragha Timuri suta ruarisagha, iewo rewisinaigha, waso we rona. Ioranggu ruagha na wanggéagha. Mangha womaika iupapiki anaio.

Wowuari makoina. Maika ioranggi, iake reigha. Roko anana raradogha.

Maika inawa nisini, iura saparo, iura pondisio, iigha sarako, fang-gana maniwiigha woraigha. Maika inawa wandera sirakagha, we riwaitéagha ma iuna risusi-gha, maika rokiwi.

Rokiwieka mangha wo ma warawari na aradogha. Ianiba ribingha. Maika iuana nunggui-gha na rumagha iafa: „Mitira raibindae?”

Maika kikafa: „Atiri ewomo. Anggighawara makangga arado weka buao”.

Mangha wara paiki ianio. Maika sikekefa damangha raghéanggi-gha atabo tasigha.

Saieka bingha we ghaie ro ma. Ro ma iawo rimangha iafa:

Een man, Ghonggeni geheten, was getrouwd met een vrouw, Timuri geheten. Midden op een dag ging hij met de speer vis vangen op het rif. Daarop zei hij tot een andere vrouw, dat zij zijn kind op de rug moest nemen. Maar zijn eerste vrouw ergerde zich en werd boos.

Midden op een dag ging Ghonggeni weer eens weg. Toen ging Timuri stukken vezelige palmbast (aan elkaar) vasthechten, schildte vezel van de genemon-boom en draaide die tot touw. Toen bond ze zich de palmbast stevig aan de armen. En toen haar man thuis kwam, legde zij ze af.

Weer verliet hij haar. Daarop bond zij ze vast en legde de vloer open en vloog van de vlonder op.

Daarop versierde zij zich, haar armbanden van schelp en van celluloid schoof ze aan en haar armbanden van zilver deed ze om, vogelveren drukte ze zich in het haar. Daarna opende zij het raam in het dak, legde haar zoon aan de borst om te drinken en vloog met hem weg.

Daarop kwam die man naar haar zoeken in de kamer. Hij huilde om zijn vrouw en vroeg aan de mensen in het huis: „Hebben jullie mijn vrouw gezien?”

Ze zeiden: „We hebben haar niet gezien. We hebben duidelijk in haar kamer lawaai gehoord”.

De man kon haar niet vinden en begon te huilen. Hij trok de visspeer, de vispijlen en het vissnoer aan stukjes.

De volgende dag kwam die vrouw, die in een vleermuis veranderd was, er aanvlie-

„Awu bino buararao raweio”. Mangha iawario ionéa wariboigha wa esi wa kiwuiio. Esi ndumbeka robuaiki, iona iafa: „Raimangha wubuarara, ramina we imaiia”.

Paranoi-Sanggei.

148. **Metamorphose in een paradijsvogel van een man, wiens vrouw de sexuele fatsoensregels overtreedt.**

Sifiri. Binani Simai. Maika kisi-kira re kikoba ghao. Kikoba gha-ghaika ionéa bingha, iede wu rirowugha wa iana figha. Saiengga kisikira kikoba ghagha na rosagha Bonggoari. Maika kira-ghaika iona iafa: „Awu rowuni ma, rana fuo”.

Maika bingha iafa: „Rawambuni muao”.

Maika iafa: „Aimba, aghede awu rowugha”.

Maika bingha iafa: „Rawambuni mua”. Bingha we paikieka iafa: „Si rara”.

Maika mangha we sarana. Mangha iodina binanaurigha. Maika bingha wu mangha ioba binangha, ioba wa paikio moiwiegha. Maika mangha we „wo, wo, wo”. Maika iodi ma ghenaurigha. Maika wu mano ioba paiki wa moiwi.

Maika we paikieka ionéa rimamboigha. Mamboigha saiengga

gen en gaf haar man te kennen: „Je hebt buiten mij nog een vrouw genomen en dat heeft mij geërgerd”. De man hoorde haar en zei zijn gezellen naar boven te klimmen om haar te pakken. Maar zij vloog weg. Ze zei: „Mijn man heeft er nog een vrouw bij genomen. Dat bezweer ik”. (Dat is waar ik taboe bij blijf).

Sifiri en zijn vrouw Simai. Ze gingen aan wal en kapten een prauw. Daarop zei hij tot zijn vrouw, dat zij zijn draagtas moest gaan halen, dat hij sago kon eten. De volgende dag gingen ze de prauw hakken op de heuvel Bonggoari. Daarop zei hij: „Breng deze draagtas eens hier, dat ik pinang kan eten”.

De vrouw zei: „Mijn elleboog is gebroken”.

„Geeft niet”, zei hij, „ga de draagtas maar halen”.

Maar die vrouw zei: „Mijn elleboog is gebroken”. En toen dat niet hielp, zei ze: „Ik heb de menses”.

Daarop veranderde die man in een paradijsvogel en hij streek neer in de kruin van een *binano*-boom. De vrouw pakte een bijl om de *binano* om te hakken, maar het lukte haar niet om hem met boom en al om te hakken. De man deed „wo, wo, wo” en streek neer in de kruin van een *ghenaino*. Ze pakte de bijl en trachtte tevergeefs hem met boom en al om te hakken. Daarop riep ze haar broers en die slaagden er ook niet in om hem met boom en

kikoba paiki wa moiwigha. Ioai,
ioai na rosaboiragha minanina.

al om te hakken. Hij bleef maar op de
bergen, waar hij nu zit.

Gharori-Nubuai.

149. Hoe de sagopalm overal verspreid kwam.

Seudei Iamborarui. Riwiama
nandukanggi Ruambini kisi An-
daseni. Ribimboani Soawin.
Maika wei wu na Rambausa.
Maika kiari fi wuaiki, maika so
woafa anawaigha iam be fio.
Iambekiengga paiki uraraio.

Maika Saghaikigha kiwe dagha
kiwo Risiwako. Maika Soawini
we onagha kiwu ma mambogha
Seudei, kiwu onagha ke ma Seu-
dei kikafa: „Aribimbogha ura-
raieka we rionagha”.

Maika mambogha raka nosa-
gha, bina nandukigha kipana
maghagha. Maika urigha we ko-
waio.

Maika wu bimbogha rifigha, so-
sama rifigha we ghado riadoi-
gha. Iateina righagha, rinasanai
Wusoirawoi, maika iarina rifi-
gha. Maika iaribeka ghagha duo.
Maika inawa iosaina righabo-
gha. Maika iana Aiomirewowa-
ko, maika inawa iana kowaigha,
iambeka we nosa. Iangha kara-
bagha we maio, iangha kafuto-
angga we nosa. Iangha maisa
Unaio. Iangha maisa Unaiengga
iana Tabai ma. Iana Tabai
maika nungguigha wouri.

Seudei Iamborarui; zijn twee dochters
Ruambini en Andaseni en zijn zuster is
Soawini. Hij huwde haar uit op kaap
Rambausa. En daar raakte hun sago op
(van de zuster en haar man op kaap
Rambausa) en toen hadden ze niets dan
aarde om bij wijze van sago te eten, maar
ze konden daarmee hun honger niet stil-
len.

Eens gingen de lieden van Saghai een
raak houden in de Benedengebieden en
toen gaf Soawini een boodschap om naar
haar broer Seudei te brengen. Ze brachten
die boodschap naar Seudei en zeiden:
„Je zuster lijdt honger en geeft een bood-
schap”.

Daarop kapte de man een sagopalm en
de twee vrouwen (zijn dochters) klopten
ze met de klopper. De kruin leverde
pijltjes.

Daarop nam hij de sago voor zijn zuster
en pakte die sago in met vissen er bij.
Hij maakte zich een prauw, Wusoirawoi
geheten, en laadde er de sago in. Hij
laadde de prauw tot zinkens toe vol.

Terstond ging hij boven op de prauw
staan en bepijlde de benedenkaap Aiomi
met pijltjes en die veranderden in
sagopalmen. Als hij ver weg schoot, wer-
den het bospalmen en als hij dichtbij
schoot, gewone sagopalmen. Tot aan (de
rivier) Unaia schoot hij en toen naar
Tabai. Toen kwamen de mensen hem
tegenhouden.

Wouriengga Seudei we rikana bomagha anao, wu kanagha bawagha. Ianggiengga iana woru sowosio. Fimbo iana wosio. No nungguigha kiwourigha iana Sirighoi-nungguigha. Kouriengga wima nandukigha kikafa: „Daida, to ghomipinggini kimaino”. Maika iona iafa: „Ranienanam bo tokio. Ranikorangga boikio”.

Iana Maniwuriangga nunggu si-kigha kouri. Kouri we kana bawagha anao, iamona kana bomagha iwa kowaigha. Maika iana Risiwako. Maika iana Ghareno. Iana Gharembeka iana Rambausa.

Maika bimbogha sira riraraigha, gho urana somandisigha, gho urana ghadogha. Maika bimbogha iafa: „Wusoirawoi ine. Maika Seudei Iamborarui imaia. Nemani woiwa rana fio ma”.

Maika Seudei wo fosorana rumagha ndero, kiriruma Kaiwai Windesi. Maika mambogha iafa: „Soawino, aede ma ra ma”.

Maika iuani iafa: „Soawino, atanowa aghoare aweini”.

Maika iafa: „Anggambe andifi imaia”.

Maika mambogha iafa: „Soawino, aede ma ghagha ghero mato awu fio na ghagha mato aghambeni”.

Maika bimbogha iede ghero wu fighangga wu ghado kawarui-gha.

Maika iafa: „Urarau na neo

Daarop legde Seudei de kleine boog neer en nam de grote boog. Daarna schoot hij er twee in één keer en daarna één. Toen weer andere mensen hem gingen tegenhouden, bepijldde hij de lui van Sirighoi. Toen die hem gingen tegenhouden zeiden de twee meisjes: „Vader, laten we deze slavinnen in het water gooien”.

Maar hij zei: „Laten we ze wegdoen als ik laf ben, maar ze meenemen als ik dapper ben”.

Toen hij tot Maniwuri schoot, gingen die mensen hem weer tegenhouden. Daarop lei hij de grote boog neer en nam de kleine met de vogelpijltjes en bepijldde het Benedenland. Hij bepijldde Waren en Rambausa.

Toen zag zijn zuster zijn zeilen, één stond op de uitleggers terzijde en één binnen in de prauw. En de zuster zei: „Dat is Wusoirawoi. En dat is Seudei Iamborarui. Nu brengt hij mij sago aan”.

Seudei legde aan bij het huis Kaiwai Windesi. De broer zei: „Soawini, kom naar mij toe”.

Hij vroeg haar: „Soawini, wat zit je te doen?”

„Dat is onze sago, die we eten”, zei zij.

De broer zei: „Soawini kom naar beneden in de prauw om sago uit de prauw te halen om te eten”.

De zuster ging naar beneden, pakte de sago met boontjes er bij.

Hij zei: „Als je in de toekomst honger

orasani, saifimbo aghanima aribubogha. Aghanima aribuboghangga asi arinosaigha". Saieka bimbogha iambo figha wu ghado nighaigha.

Maika mambogha iama Sanurifono. Iangha maisa Otighaidogha.

Maika rifu womo wuari. Womo wuarieka wu fawogha iambe rifu. Iangha paikiengga iodiwaro. Wo ma raghagha woromana Rumboifai.

Ghasaiwini van Pedei-Nubuai.

150. Hoe de muizen op het eiland kwamen.

Napans.

Nunggu wanoa kiwe saire na Maitoko na Numbaropani. Owa weka kitoa rawamatua kiwui ndere iyanana rara. Saira iyo-wao. Iyowa weka afunda ira ha iyowa ri kio. Sakuri na wambururumio. Weka ira fone iyimamisusuo. Weka isira rawamatuo.

Rawamatuo iyonofa: „Teao aminu wake?”

Weka afunda ihuanie iyonofa: „Awe wehona?”

Rawamatuo iyonofa: „Yara ndere yana keria. Weka kitoyao we-wa oraya. Sairani iyanaya”.

Weka afunda iyonaeia iyonofa: „Ambe amaha we o te. Yara

krijgt, kijk dan morgen achter je huis, dan zie je je sagopalmen staan”. De volgende dag zag de zuster haar sago en nam ook de klappers.

De broer schoot naar (het gebied) achter Sanuri en tot aan de rivier van Wonti.

Toen was zijn pinang op. Daarop nam hij de vrucht van de *fa*-boom en at die bij wijze van pinang. Hij kon ze wel eten, maar er niet mee spugen. Toen ging hij naar het strand en liep binnen te Rumboifai.

De Papoea's vierden een initiatiefeest in Windessi in (het huis) Numbaropani. Voor het dansen hadden ze een schildpad geharpoeneerd, die ze aan wal hadden gehaald, waar hij op de galerij lag. De feestgangers waren aan het dansen, toen er een muis aankwam om bij hen te dansen; hij gebruikte een bamboelans als wandelstaf. Toen hij uit het achterhuis kwam om te urineren, zag hij die schildpad.

„Hé, waar heb jij gezeten?” zei de schildpad.

Toen vroeg de muis hem: „Hoe maak jij het?”

De schildpad zei: „Ik was naar land gegaan om zeegras te eten en toen hebben ze mij gespeerd om me aan stukken te hakken, dat de bezoekers van dit feest mij op kunnen eten”.

Toen zei de muis: „Maak je maar nergens druk over. Ik zal achter een lied gaan

fure yasawara rano. Awanangga anasa. Yasawarangga rumani seserao, rara susurio. Angga awamosa. Hua awamoko. Awanangga ananggua korako. Kokingga yasawara rano”.

Weka rawamatuo iyonofa: „Asawara so yanasa”.

Weka afunda iyonofa: „Awanao. Hua yami yara”.

Weka isawara randa iyonofa:

Iburo wawiburo

Feno rumafeno.

Owa ha ruma sesera hu rawamatua iyamosa. Kinunggu weka kiwaraie kimuni na saira iso wambururumio. Ihameni na awaratakaia.

Sai hu kiwarai ha kiwesaiana ruma inea. Ifoi na ruma inea wehangga itutumbo. Hingga kiwesaiana ruma inea. Ifoi ha hetaka rumaia sangguro. Kiwesaiana nua ha kapiao. Weka iyodi iyamodere iminana rea.

Saiweka ira ndaue iyosaina Aiomirewodoma. Weka rawamatua inipim beka iyonofa: „Teao, awodia ba ya ma”.

Iyodiaka weka iyonaie iyonofa: „Yoina ineningga kimunaya”.

Rawamatua iyonofa: „Ara ma awoina yuferani”.

Iwui ha iyodi kokutonusaiwa. Iminana iniawe nuu.

zingen. Blijf jij maar liggen luisteren. Als ik begin te zingen, zal dit huis gaan schud-den en de galerij zal instorten. Dan val je naar beneden en dan vlucht je weg. Blijf goed liggen luisteren, dan zal ik direct een lied zingen”.

Toen zei de schildpad: „Ga jij maar zingen, dan zal ik luisteren”.

En de muis zei: „Ga maar liggen, dan ga ik weg”.

Toen zong hij dit lied:

Daarop begonnen ze te dansen en het huis begon te schommelen, zodat de schildpad viel. Toornig ging men toen naar hem (de muis) zoeken om hem op het feest te doden en toen gooide hij met zijn bamboelans en verborg zich in de spleten van de wand.

De volgende dag gingen ze hem zoeken en staken het huis in brand. Toen klom hij over op een ander huis en maakte (spottend) een kussgeluid, zodat ze het andere huis in brand staken. Hij klom tot in tien huizen toe en ze brandden het dorp totaal af. Daarop sprong hij er uit en vluchtte de wal op en bleef aan wal.

De volgende dag kwam hij naar zee en ging staan op kaap Aiomi. Toen kwam de schildpad opduiken en zei: „Hé, zwem maar op mij af”.

Toen hij aan kwam zwemmen, zei hij: „Als ik hier blijf wonen, dan maken ze mij dood”.

De schildpad zei: „Kom hier en ga op mijn rugschild zitten”.

Hij haalde hem op en hij ging aan wal op een klein eilandje, waar hij bleef en een dorp stichtte.

151. Hoe de Tritonschelp in zee kwam.

Napans.

Moiwa iminana reni. Mosia foko. Ira ndauo. Ira ndaueka isira buia nana rewana hu bawa, worai isuno. Weka moiwa iwuko, iraiwa maha reo. Weka iyuka buia iroko.

Weka anggoia inasa iyonofa: „Hanowa irobewa? Yaibuiiao!”
Weka ira ndere ihawao iyonofa: „Awu na?”

Moiwa iyafa: „Yawu na sawowa”.

„Roha ara ma, dida hababea nana wea”.

Weka moiwa iyonofa: „Io! Didao! Roha awuko”.

Kinisikira ha maoiwa iyonofa: „Nana worai sundi irinahuni”.

Maika anggoia iyonofa: „Ro! Hua awe ma yasirio”.

Weka iwukua iyamokiwa ma tuniwa. Moiwa iwe imeroa worua, suaki na iniha. Hua iniduo, iyusara anggoia. Iyusari ha ihamona na iwangga. Hua anggoia ihasona riso. Kinisiamamundaiwa. Kinisikiwe ha moiwa nahu-mai wei ha inimereno iwaferao. Anggoia iwuko. Iyamokiwe nana tunini.

Een leguaan zat op het land en het was ebbe. Hij ging naar zee en daar zag hij een Tritonschelp op een grote steen met de kop onder water. Die leguaan pakte hem op en bracht hem aan wal en toen hij op de schelp begon te blazen, gaf hij geluid. Dat hoorde de krokodil en die zei: „Wat geeft daar geluid? Mijn Tritonschelp!”

Hij ging aan land en keek eens goed uit. „Waar heb je die vandaan gehaald?” zei hij toen.

De leguaan zei: „Ik heb hem op dat rif gehaald”.

„Kom dan maar hier, dan zullen we na-gaan waar het was”.

„Ja”, zei de schildpad, „laten we gaan. Neem jij hem maar”.

Toen zij heengingen zei de leguaan: „Hij lag op die plaats met zijn kop onder water”.

„Goed”, zei de krokodil, „laat het mij maar eens zien”.

Toen pakte hij hem op en vluchtte er mee naar de zee. De leguaan maakte een dubbele tong en stak die in zijn neus. Toen dook hij achter de krokodil aan en pakte hem (de schelp) vast met de voor-poten, terwijl de krokodil de andere kant greep. Daarop betwistten zij elkaar het bezit er van. Terwijl zij dat deden, raakte de leguaan buiten adem en moest zijn tong loslaten. De krokodil pakte hem op en liep er mee weg en (daarom) is hij nu hier in de zee.

Josef-Weinami.

152. Waar de nipahpalm en de palmwijn vandaan komen.

Ghaiwerei Munimondai. Soma-raigha bawari na rosagha ma iro ma ghero. Maika ruiwausara ghaidogha. Ruiwa gheika Ghaiwerei Munimondai iekiwa roaema. Wu somaragha urana regha. Maika nunggu ra we esagha, sumoio. Sumoieka suka esagha. Subeka iangeina araigha. Maika raiwa maika iekawana rasagha we unagha iuno; unagha Beghi kisi Soghi kikuno. Kikuanguana esagha. Esa munggieka kisikiwe ghao uorioikio. Uoroieka tamoeieka nungguigha kikuno. Ronina kituka kikunina.

Oude vrouw van Nubuai.

153. Hoe de aardbevingen ontstaan.

Inggoibini kisi Insosi kisiki oaiwa dighasigha. Maika kuigha kini-masaika iona iafa: „Minimasa rafobuara dighasi”. Maika fobuarieka we dighasigha. Maika inawa sarama nugha ma. Maika kisiki oaiwa ana eugha.

Umesi-Nubuai.

154. Wie de framboesia verwekt.

Mangha rinasanai Nurei we afafuro. Ioaina ghaidogha. Afafui-

Ghaiwerei Munimondai. De nipahpalm kwam van de bergen naar beneden rollen en dreef de rivier af. Toen haalde Ghaiwerei Munimondai hem aan met een bamboepikhaak. Hij pakte de nipahpalm en zette hem op het land.

Toen ging die man palmwijn maken. Door hem af te snijden taptte hij palmwijn en deed het in een bamboekoker. Hij nam het mee en schonk het in een klapperdop en gaf het de hond te drinken. De honden Beghi en Soghi dronken er van. Zij probeerden de palmwijn en raakten onder de invloed en werden samen dronken en begonnen hem uit te jouwen. Vervolgens hebben de mensen er van gedronken en (nu) kunnen ze het goed tappen en drinken.

Inggoibini houdt samen met Insosi de wacht over de aardbevingen. En als nu de jongelui een grapje uithalen (waarschijnlijk is bedoeld: ongeoorloofde omgang hebben), dan zegt zij: „Jullie hebben een grapje gemaakt en ik laat een aardbeving los”. En als ze loslaten, ontstaat er een aardbeving. Onlangs heeft ze zich ook weer gericht tot ons dorp (toen was er namelijk een aardbeving). Zij bewaken met haar beiden de basis van de aarde.

Een man, genaamd Nurei, verwekt de framboesia en hij zit in de rivier. En die

gha kiminana kuigha we wawu-
aigha kuigha kidoaigha.

framboesia . . . als ze daar blijven met
de kinderen, dan krijgen de kinderen
bulten in de keel.

Anawuri-Nubuai.

155. Waardoor open beenwonden ontstaan.

Anggoigha rinasanai Aiwawai
minana rongha. Fimbo ra iana
mama fimbo ra ma maina ron-
gha sigha wea. Ra iangha kaiso
ghaidoigha fimbo rirona sigha
ma. Ra mangga kisi aifagha ri-
nasanai Aipousi, kimaina kena
na rongha.

Nungguini kirasadoiengga kika-
fa: „Aomofanggi ako”.

Sai makoina rao, bingha Aipousi
ra wetero. Kimaina we arogha
wenasanai Ghaifurigha.

Dangga kakabara wa ghoghoido-
gha. Masingha afa kokana wa
kumbe ewomo. Afa titi ninini
imaia na rongha ewomo. Mang-
ga niarakai, etokuini kipero. So-
ra Anderiangga anana ghoigha
minana we sigha. Dangga kea-
mari ewomo. Keamariangga afa
banggaini werakai. Dangga wu
boafa aroabo.

Er zit een slang Aiwawai in een put.
Eerst gaat hij eten en dan komt hij weer
in die put zitten. Eerst gaat hij aan alle
riviértjes eten en dan weer naar die put.
Als hij daar komt, leeft hij met een kreeft,
Aipousi genaamd, samen in die put.

Toen de mensen hier hen vonden zeiden
ze: „Wij zijn je grootouders”.

’s Morgens gaan ze weer weg en de vrouw
Aipousi gaat apart. Ze zitten in een sago-
bos, genaamd Ghaifuri.

Als we daar komen, zijn we bang, want
het is een gevaarlijke plek. En wij bukken
niet om dat water te drinken en we mogen
onze schaduw in die put niet zien. Anders
zouden we onder de wonden komen en
onze jongere broers zouden sterven. Een
lenggoea-boom Anderi staat op die plaats,
waar die slang zit en als we daar komen,
mogen we er niets afbreken. Als we dat
doen, zullen we wonden aan de handen
krijgen. Als we daarheen gaan, verzamelen
we alleen maar boshout.

Rowui-Woinui.

156. Hoe het witte strand bij Ambumi ontstond.

Napans.

Mangganggani Serapasanai ki-
siuaina rewofone. Ngganggani ¹⁾
Serapasanai iyona sawaiwoni ²⁾

De visarend en Serapasanai woonden
samen op de achterkaap. Serapasanai gaf
bevel aan een palmboom om met hem

¹⁾ Het woord ngganggani is hier niet vertaald.

²⁾ Sawaiwoni is in het volgende verhaal een eigennaam.

dakiwi ma Satawi mao. Kisikimundaruka. Mana mangganggani riwima Serapasanai ie iwu wima. Kisikitoraruko kisiuaina rewowa Nggondami.

Justina-Ambumi.

over te buigen naar Satawi toe. Zij waren samen aan het vechten, want de visarend had een dochter en met dat meisje wilde Serapasanai trouwen. Ze gooiden naar elkaar, terwijl ze zaten op kaap Nggondami.

157. Incest veroorzaakte de terugtrekking der Aighei.
Napans.

Manggenggoni iyenadawa bingga Aiwei Riwai. Aiwei Riwai iniamara. Weka sawaia Sawaiwoni. Iyona ha dakiwio fone iyoare sa fono.

Hanna-Weinami.

Manggenggoni sliep bij zijn zuster Aighei Riwai en daarop werd zij beschaamd en toen was er een palm Sawaiwoni en op haar bevel zwiepte die haar naar achteren en zo is ze in de bovenstreek blijven wonen.

158. De mythische wezens, die de berg Rumborumboi gevaarlijk maken.
Napans.

Kisiri Oweimbara Roweiyuaina Rumborumboi. Omodani Serewiawi. Ruma irinasandai Amen. Haraiwoianggi Manggusi Aririeni. Sakurui Aikonda. Kisiuare we kawarui mino. Iyowusa we iyoumoda Serewiawi.

Justina-Ambumi.

Kisiri Owei Umbaranowei¹⁾ zit op Rumborumboi. Zijn kleinkind is Serewiawi, zijn huis heet Amen, de palen van zijn haard Manggusi Aririeni, zijn wandelstaf Aikonda. Ze zitten daar samen een katjangtuin te maken, die hij gekocht heeft voor zijn kleinkind Serewiawi.

159. Waarom de dorpen op Japen zich verspreidden.

Ghoaigha kikuna esa. Maika kiwe keghangha ke rudo rowu kipaiambe. Maika inawa kipadagharori.

Maika kinoa ma Manikorano kika: „Awo ma auna ariesaini”.

De Binnenlanders gingen palmwijn drinken. Toen deden ze een ringslang in een draagtas, die ze versierd hadden. Daarop bonden ze die van boven dicht.

Toen riepen ze het hoofd van (het eiland) Mani (in de Ambai-Archipel): „Kom hier je palmwijn drinken”.

¹⁾ Wellicht is de door de vertelster gebezigde vorm van de naam door contractie en assimilatie ontstaan.

Maika wo nde. Wo ndeika kika-fa: „Aghoi ghei iato ambeauo na esaghaika aghuno”.

Maika kiwe esabaraigha ioare iekawai iuno. Iungha mobeka kika-fa: „Aupapisa rowugha ato awu arisabaku”.

Maika saraghaika keghangha iafamio. Fenina. Maika iinggasa nu rauo. Maika ghare amoma Arieipi ghare amoma Mariadei.

Jonge man van Nubuai.

Toen gingen ze aan land. Vervolgens zeiden ze: „Ga zitten, dan zullen we je palmwijn te drinken geven”.

Daarop gaven ze een kalebas met palmwijn en hij bleef zich maar inscheppen en drinken. Na het drinken zeiden ze: „Doe die draagtas open, dan kun je je wat tabak nemen”.

Toen hij de hand er in stak, beet de ringslang hem dood. Hij heeft de dorpen aan zee gesplitst. Sommigen zijn gevlucht naar Arieipi en anderen naar Mariadei.

XVII. VERSCHILLENDE DIERVERHALEN.

160. Het gevaarlijk karakter der sacrale dieren.

Noisigharei. Maika ko kiparako. Bimbogha kisi mambogha kiwo parabeka kiwoura rinagha. Rina we ado mambogha iandoromi. Ianieka kitasari kiwei naina gha-ghaika kirawuari.

Rinagha rawarieka iotaradakisi. Rinagha we nunggue wu kana-gha radaki wa munggi na anagha. Maika bimbogha ianitau sirio. Maika rinagha iafa: „Mitiafuraika mimunda wea. Rai-ghaidoaike ramaina”.

Maika kika-fa: „Atipaboauo. Awe adogha angganauo”.

Maika rinagha wewa ianggi na kanagha. Maika kikona kika-fa:

Noisigharei. Eens ging men vis schieten. Daarbij omsingelden een zuster en een broer een *rina* (sacrale vis), die de gedaante had van een vis, en de broer schoot hem aan de pijl. Vervolgens vilden ze hem en legden hem neer in de prauw en gingen weg.

Maar de *rina* ging op hen af en stond op om hen achterna te gaan. De *rina* veranderde in een mens, nam een boog en liep hen achterna om ze op het land te doden. De zuster keek naar buiten en herkende hem. De *rina* zei: „Hoewel jullie mij voor het eerst zagen, hebben jullie mij toch maar gedood. Het was mijn water, waar ik in zat”.

„Wij zagen U voor iets anders aan”, zeiden ze. „U waart een vis en toen hebben wij U bepijld”.

De *rina* wilde hen met zijn boog bepijlen. Maar zij zeiden: „Ga naar be-

„Ara ghei ato amaina ghagha. Atipaboaueka amunauo”.

Maika ra ndau iede rudo kaka-rui. Maika ra ndaueka kipapisi we anano ra ma risigha maina.

Maika rinagha maimbeka raghaika rasado kugha. Mesi ioaina rumaghaika muna kugha. Maika feika bawaigha koma warawari. Maika kitira kugha wa ianana rumagha. Maika kugha iafa: „Awowuaraika rawara ma munda na ruma”.

Maika kikafa: „Mangga saiengga aghoi iato atiro rama-u muna auo”.

Maika bawa nandukigha kika-meki na ghadogha. Maika kugha iede iuorori. Maika mana bawa-gha rawari ma rumani wa muni makoina. Maika bawa nandukigha kitirio. Kitirieka kipesieka kimuna mana bawagha, kitasari sefi. Maika sefieka kikanio.

Maika kikanieka bingha kisi wiamagha kira ma kiwarawa mana bawagha. Maika kiwe daigha sekado (= sefa ghado) anandanagha.

Maika wimagha kisi inai kisira uambarieka kikafa: „Mangga mindama ato mana anandana riako”.

Maika kikesi ndumbeka ana anandanaghaika ana ghado imai uaufa. Maika wimagha siro, ionéa inai iafa: „Mino, daida

neden en blijf in de prauw. We hebben U voor iets anders aangezien en U gedood”.

Daarop kwam hij naar buiten en ging in de wikkelladeren (waarin hij verpakt was). Daarna pakten ze hem uit en hij werd een zeedier en ging naar zijn verblijfplaats.

Terwijl de *rina* daar verblijf hield ging hij heen en vond een kind. Daar dit alleen in huis was, doodde hij dat kind. Toen het gestorven was, kwamen de volwassenen er naar zoeken en toen zagen ze het kind in huis liggen. Het kind zei: „Toen je mij had achtergelaten, is hij op mij afgekomen en heeft mij in huis gedood”.

Zij zeiden: „Blijf hier tot morgen liggen en dan zullen wij weten, wie er gekomen is om je te doden”.

De beide oudste broers verborgen zich in een prauw. Toen ging het kind tartend joelen en kwam die oude man (de *rina*) op hem af om hem nog eens weer te doden. Toen zagen die twee broers hem. Vervolgens vingen ze die oude man en doodden hem, vilden hem en kookten hem. Vervolgens aten ze hem op.

Onderwijl kwamen zijn vrouw en dochter er aan om naar de oude man te zoeken. Ze hadden het vlees gekookt met groente.

Toen kwam het meisje met haar moeder er aan, om naar hem te vragen. Ze zeiden: „Jullie zouden wel groente bij ons mogen komen eten”.

Daarop klommen ze naar boven en aten de groente met de nagels van de vader er bij. Het meisje herkende ze en zei tot haar moeder: „Moeder, dit is een nagel

waufa ineni. Kabo mawani kimmunieka kitefi, kanieni”.

Maika wiamagha kisi inai kisiodi kikamoko, kisikira anisa imai. Maika kikanisi tamoieka kisikira kiwu dagha. Kiwu daghaika kiwu anano, kiwu anggoro, kiwu rino, kiwu oano, kiwu sokaburo, kiwu faraigha, kiweki we aiwo, kiwu keghanggi kiweki we rai-sai. Kiwu foigha aghado adoi-gha kiweki we rumaino. Kiweki we rumaimbeka ionaika kimuna-imai-ukigha kiragha kitaghara sairaghaika kitaghai rano.

Kitaghai ranaika nokigha kirawuara afa muna-imai-ukigha kitaghara. Kitaghara saieka kewa kira. Kewa kiraika kiki rumagha kokowieka kimuna-bawa-ukigha kikamosa. Maika sokabuigha afama saraghaira; maiaigha kitorakio; keghanghigha kikafanggio; foigha kikafanggio; rinaigha oranggio, orangha titiwa sairaghaira kimuna-imai-ukigha; kimuna mano, bino, kuo titiwa-kaio. Kirinugha afa eno ioaina ewomo.

Wiai-Nubuai.

161. De verwaten, valse casuaris.

Ghéagha. Inani Aighei Mainei. Maika ionéa inai iafa: „Aghuna fio wa rawo”.

Maika ragha ionéa riwariboigha

van vader. Die lui hier hebben hem zeker gedood en hem gekookt en wij eten van hem”.

Daarop sprongen de moeder en haar dochter op en liepen weg, wenend over de vader. Daarna verzamelden zij een raak. Ze verzamelden de zeedieren, de krokodillen, de *rina*, de *oano* (kerapoe), de haaien en de snoeken en ze plaatsten hen bij wijze van vloerbalken. Ze verzamelden de slangen en maakten van hen de dakspanten, ze verzamelden de varkens en vissen en maakten van hen een huis. Vervolgens zeiden ze, dat de personen, die de vader gedood hadden een *saira* moesten komen dansen en liederen zingen. Ze zongen tot in de nacht en toen gingen sommigen naar huis, maar de personen, die de vader gedood hadden, (bleven) zingen. Ze zongen tot de morgen en wilden toen naar huis gaan. Daarop wrikten (de dieren) het huis kapot en degenen, die de vader gedood hadden, vielen naar beneden. Daar beten de haaien de schare feestvierders, en de roggen priemden hen, de ringslangen beten hen, de varkens beten hen en de *rina* slikten hen op, alle feestgangers die de vader gedood hadden. Mannen, vrouwen en kinderen: zij doodden hen allen. In hun dorp bleef niemand over.

De *ghéa*-vogel. Zijn moeder was Aighei Mainei. Hij zei tot zijn moeder: „Bak sago voor een prauwtocht”.

Daarop ging hij zijn gezellen oproepen en

kira kiwu gharaisinaigha ateina ghagha.

Maika inai iafa: „Awe kukusara fino. Kuna fini, be kanai saki wa koraki fino”.

Maika kiragha kiwedura ghagha.

Maika manisaranagha ionéa ghéagha iafa: „Riwariauo. Sibonui rauo”.

Maika riwariboigha toimbogha ataboi konandegha kisikiuwari ghéagha kisi saranagha.

Maika kiwoghaika saigha ionéaki iafa: „Mitoiwa rama riwarimuo”.

Maika kisikikafa: „Ghani duo”.

Maika iona korako iafa: „Mitoiwa ra ma. Riwarimuo”.

Maika kitoiwari nde. Iesi rudoleka iapura.

Maika kitaghaigheka ianipone siro saranagha iakawara, woraigha keagaghaio niwuigha. Maika saigha iafa: „Rapura ghaningga bo maiwapua. Manisarano, aede ma ghaferani ma aghapura mato rede ma gharewamako”.

Maika sairagha iede ma gharegha fono ioaina.

Maika kiwo maika iafa: „Ghani maiwapua. Sarano, aede ma buini ma”.

Maika ghéagha ionéa saigha iafa: „Aghedengga asi ariengéaiwako. Mangga kakio”.

Maika ghéagha iafa: „Ah, beterreraio mato iamosa iitowa ghannina mato maimbeni. Maingengga dobuari”.

ze gingen rotan halen en de prauw klaar maken.

Zijn moeder zei: „Doe maar kalm aan. Laten we deze sagokoekjes bakken en ze dan in de zon eerst hard laten worden”. Daarop gingen ze heen en brachten de prauw uit.

Toen zei de paradijsgvogel tot de *ghéa*: „Laat mij met je meëgaan. Laten we naar de dorpen buiten roeien”.

Ook zijn gezellen de *toimbo* en de *konande* (vogelsoorten) gingen met de *ghéa* en de paradijsgvogel mee.

Toen zij voortroeiden zei de casuaris tot hen: „Legt bij mij aan en laat mij met jullie meëgaan”.

Ze zeiden: „De prauw zinkt bijna”.

Maar hij begon te schreeuwen: „Legt bij mij aan en laat mij met jullie meëgaan”. Daarop legden ze bij hem aan en toen hij er in was geklommen, ging hij sturen. En toen ze zingend voortroeiden, zag hij van achteren de paradijsgvogel spurten; de veren op zijn kop vormden een dichte pluim. Toen zei de casuaris: „Als ik stuur dan roeien we erg zwaar. Paradijsgvogel, kom hier naar de achtersteven en stuur jij, dan zal ik naar de voorsteven toegaan”. En de casuaris kwam van achteren naar de voorsteven en ging daar zitten.

Toen ze voortroeiden, zei hij: „Deze prauw is erg zwaar. Paradijsgvogel, kom jij hier in het midden”.

De *ghéa* zei tot de casuaris: „Als je er aan komt, let dan op je poten. Ze zouden wel eens te geducht kunnen zijn”.

Toen zei de *ghéa*: „Ach, laten we hem beentje lichten, dan valt hij een gat in de prauw en dan blijft hij rondrijven. En laten wij dan bij hem wegvliegen”.

Saigha iamosa iitowa ghaghana. Maika ghéagha kisi saran-gha kiwowuari kiroko.

Maika saigha maina ghagha, maina ghafa nanduo. Maika maingha urararaio.

Maika ghamagha ro ma ionéa iafa: „Maiwéa maimbewake?”

Maika saigha iafa: „Sarana kisi ghéagha kisiweterarerara. Maika ramosa ritowa ghanika ramina. Arokokowarangga aro ma aghekapo renggéani”.

Maika ghamagha iafa: „Raka aghenggéaiwako”.

Maika maingha maiagha ra ma. Ionéa maiagha iafa: „Maiewako, auo arokokowarangga aghekapo renggéani”.

Maika maiagha iafa: „Raka aghenggéaiwako”.

Maika maingha ionéa ruigha iafa: „Arokokowarangga ara ma afata ghani wa rusa renggéani”.

Maika ruigha iafa: „Awetera aghenggéaiwako buara fino”.

Maika ruigha fata ghagha. Maika iusa ienggéagha ndune maisa iemburewo. Maika ruigha rawuarinina.

Maika enigha ra ma. Enigha ra maika rasadoi iafa: „Maiwéa amaimbeni?”

Maika saigha iafa: „Ghéagha weterareraika ramosa ritowa ghanina ramaina”.

Maika saigha iafa: „Ara ma

Toen viel de casuaris een gat in de prauw, maar de *ghéa* en de paradijsvogel vlogen bij hem weg.

De casuaris bleef twee maanden in de prauw. En al rondrijvend leed hij honger.

Toen kwam de jaarvogel aanvliegen en zei tot hem: „Hoe komt het, dat je daar rondrijft?”

De casuaris zei: „De *ghéa* en de paradijsvogel hebben mij beentje gelicht, en toen heb ik een gat in de prauw gevallen, en daar zit ik nou. Als je meelij met me hebt, vlieg dan hierheen en trek mijn poot er uit”.

Maar de jaarvogel zei: „Ik ben bang voor je poten”.

En voortrijvend kwam de rog er aan. Hij zei tot de rog: „Zeg rog daar, als jij meelij met me hebt, trek dan mijn poot er uit”.

Maar de rog zei: „Ik ben bang voor je poten”.

En voortrijvend zei hij tot de zeekoe: „Als je meelij met me hebt, kom dan hier en sla de prauw hier kapot, dat ik mijn poot lostrek”.

De zeekoe zei: „Draai je poten dan eerst weg”.

Toen sloeg de zeekoe de prauw stuk en hij trok zijn poot er uit tot de knieschijf. Toen ging de zeekoe weg.

Toen kwam de schildpad er aan. Daarop bereikte hij hem en zei: „Hoe komt het, dat je hier rondrijft?”

De casuaris zei: „De *ghéa* heeft mij beentje gelicht en toen heb ik een gat in de prauw gevallen en bleef drijven”.

De casuaris zei: „Kom hier en sla de

afata ghanina mato rusa reng-géani nduno”.

Enigha fata ghaghaika saigha iusa ienggéagha nduno. Ionéa enigha iafa: „Arokodangga araiwara. Asida ma fosora we rea”.

Maika enigha iafa: „Raraiwau-angga raka aghenggéaiwako”.

Maika saigha iafa: „Bo, rawe-durai sarana ironi ghero”.

Maika enigha raiwa saigha ndero, fosora ma anagha.

Raiwi fosora ma anaika koidogha ra ma, ioaro. Maika saigha iede nandighara enigha rewodorako. Maika saigha ionéa koidogha iafa: „Aghede ma aghosai-wa sidiadoni. Rede rawu ghandaraio mato simuniengga sikanieni”.

Maika saigha iede wu ghandaraio.

Maika enigha fandighari, iambuara koido anina. Maika saigha iede ndau iafa: „Sidiado ani maine?”

Koidogha iafa: „Iani rawuara-nina”.

Maika saigha iuraba enigha. Maika nuaikaitewa koidogha nanagha kao. Maika koidogha ianao. Saigha ra wuarinina.

Maika koidogha ianagha niro. Maika koidogha rasado mamaia-gha. Maika iesi ioaina mamai-aurigha. Maika saigha ra ma

prauw hier stuk, dan kan ik mijn poot naar boven trekken”.

Toen de schildpad de prauw had stukgeslagen, trok de casuaris zijn poot naar boven. Hij zei tot de schildpad: „Als je meelij met me hebt, breng me dan weg. Laten we dan gaan waar het land droogloopt”.

De schildpad zei: „Als ik jou moet wegbrengen, ben ik bang voor je poten”.

Maar de casuaris zei: „Laten we gaan, dan zal ik mijn poten los naar onder laten hangen”.

Toen bracht de schildpad de casuaris aan wal op het droge naar het land.

Daarop kwam er een kikker aan en ging daar zitten. Toen kwam de casuaris en legde de schildpad op de rug en de casuaris zei tot de kikker: „Kom hier en houd de wacht bij dit stuk vlees van ons. Dan ga ik bamboe halen en dan zullen we hem doden en opeten”.

Daarop ging de casuaris bamboe halen.

Maar de schildpad sloeg zich om en ontvluchtte de kikker. Toen kwam de casuaris naar buiten en zei: „Waar is ons vlees gebleven?”

De kikker zei: „Dat is weggelopen”.

Daarop werd de casuaris boos over die schildpad en hij trapte de kikker, zodat de darmen er uit puilden, en de kikker bleef liggen. De schildpad liep bij hem weg. Toen de kikker daar (een tijd) had gelegen, werd hij weer beter. De kikker bereikte een *mamaia*-boom en klom er in en ging in de top van de *mamaia* ¹⁾ zitten.

²⁾ In Woordenlijst *mamai*.

rasado mamaiwogha iana mo ghero kanaiwegha.

Maika koido animgha sirio. Maika we rididegha. Maika sai-gha iede rudo na doagha. Maika dideo pario na doagha iosaina. Maika iangha wasi mamaiwoi. Maika iono iafa: „Arokokowarangga apapi terafaini wuara”. Maika koidogha iafa: „Ariea anuara wéa. Anuragha raninana kaweo”.

Saigha iosaina iosaina, woraigha toa nina. Iosaigha waurigha toa mo gheika kanao. Saigha fenina. Koidogha rawuari nina.

Sasarai-Nubuai.

162. De verslindende reiger verslonden.

Koiano. Maika roko. Rokobeka rotado aifagha. Maika aifagha maina ghado adoigha. Maika koigha wu aifagha wui raiwi. Raiwighaika koigha sado wai-gha, maika fawuara aifagha, iamosa ghughurio. Maika ro ma-koinaika iana adoigha. Maika iangha wasikio. Maika ieneka. Maika unagha ra ma sado koi-gha. Maika unagha muna koigha ianio. Iangha wasikio.

Jonge man van Nubuai.

163. De slimme schildpad.

Nunggu kisi negha kiwo. Unagha ioaro we saso adoigha. Mai-

De casuaris kwam er aan en vond een *mamaia*-vrucht, die naar beneden gevallen was en daar nu lag.

De kikker zag hem en maakte een strik voor hem en de casuaris liep er met zijn nek in. De strik klemde hem om de nek en hij bleef staan.

Toen vrat hij al de *mamaia*-vruchten op en zei: „Als je meelij met me hebt, maak dan dit stuk touw van me los”.

Maar de kikker zei: „Jouw poten hebben me platgedrukt. Je hebt me de darmen er uit gedrukt”.

De casuaris bleef maar aldoor staan en zijn kop raakte los. Hij stond daar tot zijn vlerken loslieten, naar beneden vielen en bleven liggen. De casuaris ging dood. En de kikker ging bij hem weg.

Er was eens een reiger aan het vliegen en die vond een krab. Die krab leefde daar samen met de vissen. De reiger pakte de krab op en nam hem mee. Daarop vond die reiger een steen en liet de krab los, zodat hij te pletter viel. Daarop vloog hij nog eens heen om de vissen op te eten. Hij at ze allemaal op en ging slapen.

Toen kwam er een hond aan en vond de reiger. En die hond doodde de reiger en vrat hem op. (Zo vrat de hond) ze allemaal bij elkaar op.

Een man en een kat gingen samen roeien. De hond bleef thuis vis roosteren. Toen

ka manigha ro ma wu adoigha
ianggu wuara unagha.

Maika nunggugha kisi negha ko
maika urasa unagha. Kikafa:
„Awari afa asi adoï ewomo”.

Maika iafa: „Ramuna manigha
paiki ianggi wuarao”.

Maika saieka nunggugha ioaro,
negha kisi unagha kiwo. Kisiko
kimaimbeka kewa kiwo ndero.
Maika unagha iandu. Negha me-
si wo ndero.

Wo ndeika nunggugha Ghadieï
iuraba unagha iamoko. Iamota-
do enigha.

Iamo tado enighaika enigha
raiwa riuigha ianako. Maika
nunggugha ionéa enighaika sike-
fa uigha. Maika we enigha na
eugha nina. Maika nunggugha
raiwakigha ianai na masina re-
woigha. Maika roro.

Enigha raiwa righa ianai na
mingha. Maika saraika wedaio.

Maika Ghadieï ra ma ionamio.
Maika enigha iesina uigha wa
wu gho wa iambeka, iamosa.
Maika Ghadieï iafa: „Firuma
aesiangga aesi gogoko”.

Maika nunggu iesi wuko. Maika
iambuara enigha, iana daigha,
we enigha rufenaigha. Iangha
wasi uighanina sopapa enigha
iambeisigha na uirufenaigha.

Maika enigha iurako. Iamoko,
iamoko, iamoko, sado maresam-

kwam er een vogel aanvliegen en nam de
vis en at ze de hond voor de neus weg.
Toen de man en de kat terugkwamen,
waren ze kwaad op de hond en zeiden:
„Jij hebt niet naar de vissen gekeken”.
De hond zei: „Ik heb tevergeefs getracht
de vogel te slaan, maar hij heeft ze me
voor de neus weggegeten”.

De volgende dag bleef de man thuis en
gingen kat en hond met zijn beiden
roeien. Nadat ze een tijd waren blijven
roeien, wilden ze naar wal roeien. Toen
raakte de hond te water en de kat alleen
roeide naar land.

Daarop werd die man Ghadieï kwaad over
de hond en liep weg. Hij trof een schild-
pad aan.

Toen hij hem aantrof, kwam die schild-
pad juist met zijn pisang om te planten.
De man zei tot de schildpad, dat hij de
pisang er af moest trekken. Daarop gaf
hij aan de schildpad de stronk. En de man
nam het zijne mee en plantte dat aan een
bocht van het water. Maar het verdorde.
En de schildpad nam het zijne en plantte
het in een tuin; daar vormde het een
tros en zette vrucht.

Ghadieï ging er heen en bespiedde hem.
De schildpad wilde in de boom klimmen
om er wat te pakken om ze te eten, maar
hij viel. Ghadieï zei: „Vriend, als jij
klimt, klim je slecht”.

Toen klom die man en pakte ze. Maar
hij at ze de schildpad voor de mond weg,
het vruchtvlees at hij op en de schillen
gaf hij de schildpad. De pisangs at hij
totaal op en gooide de schildpad de ogen
dicht met de schillen.

Daarop werd de schildpad boos. Hij liep
weg, aldoor maar verder, en vond een

bomingha. Maika Ghadieï sïgha rasado enigha, iuani iafa: „Ariatanowa aghanaki ewa? Awe gho ma, ranggoana”.

Enigha iafa: „Awu fea ghare ato aghanggi”.

Ianggiengga maresambo si nunggugha fero.

Maika enigha iamobuari iamotado niwafio. Enigha ianaiwa niwafio.

Ghadieï ra maika iafa: „Ariatanowa aghanaiwake?”

Maika iafa: „Rainggonggoa”.

Maika iafa: „Aede ma raseko-anao”.

Maika setusura niwafighaika niwaigha afandoroma nunggugha. Enigha iamobuari.

Maika iamotado ghoigha. Maika Ghadieï ra makoinaika rasado eni sïghaika iafa: „Ariatanowa aghanaiwae?”

Maika iafa: „Raibanapurio”.

Maika nunggugha iafa: „Mang-garede ma rafokana raghoana”.

Iafa: „Afokana auangga awe renggawako ka rudo airowako”.

Maika fokaninakaika ghoigha soi ra rudo iroghasi nunggugha fenina.

Bami-Nubuai.

tuin met Spaanse peper. Ghadieï bereikte de schildpad weer en zei: „Wat heb je daar om te planten? Geef eens wat hier en laat mij het proeven”.

De schildpad zei: „Neem er maar flink wat om te eten”.

Daarop brandde de peper de man zo, dat hij bewusteloos raakte.

De schildpad ging hij hem weg en vond een bijenraat. Bij die bijenraat bleef de schildpad zitten.

Toen Ghadieï er aan kwam, zei hij: „Wat heb je daar waar je bij zit?”

„Mijn trekharmonica”, zei hij.

Hij zei: „Kom, laat mij eens proberen er aan te trekken”.

Maar hij trok de bijenraat stuk en de bijen staken die man. De schildpad liep bij hem weg.

Daarop vond hij een slang. Toen Ghadieï er weer aankwam en de schildpad weer had aangetroffen, zei hij: „Wat heb je daar waar je bij zit?”

„Het is mijn gordel”, zei hij.

Toen zei die man: „Als ik hem eens ging proberen om te doen”.

„Als je hem omdoet”, zei hij, „moet je de voorkant in je achterste steken”.

En toen hij hem omdeed, schoot de slang in het achterste van die man en hij stierf.

164. De wonderkip, die rijkdom brengt.

Ona nunggu womoao. Maika nunggu womoao iamona kaisitera. Kisi iomofi kira ndau biru-ka ghai maragha. Kaisitera amoduna rara ninaiwogha. Maika

Men zegt, dat er eens een arme man was. Die arme man nam mais en ging met zijn kleinkind naar buiten om zout water te scheppen. Daarop viel de mais boven van de brug af daar onder. Toen begon het

kugha ianibara rikaisiteragha wa ghamagha so rera.

Maika ra warawa ghamagha rieugha. Maika waraika sado nungugha. Maika iafa: „Eno ani iede wa so rera raiwarimagha rikaisiteragha?”

Maika iafa: „Awu kokoni, araiwi. Araiwiengga misimano ado na io”.

Maika raghaika menggorio. Maika menggoriaika iena di semagha. Maika semagha ionéa kokoghaika we ado kisikikano. Maika kisienabeka . saitopéa. Maika sema wu nunggu rikogha wu iame wuario. Maika semagha we rikokogha we nungugha.

Maika raiwa kokobingha. Maika nunggu womoagha ionéa ribingha iafa: „Arada saiwu!”

Maika kokogha iaro: Adoigha anaina worodogha ghero. Maika weki gheika kisikikanggio. Saitopéaika kokogha iai makoinaika kisikikano ado makoina.

Maika kokogha iai makoinaika bingha ra ndau rira nafagha. Riragha we ghao. Maika awagha randero, rua pina ghagha. Kisikikarina aigha na ghagha. Kiwo ma imaikio.

Kiwo ghafa nanduo. Maika kisi kiwo fosora. Kirandero. Kikoina nunghaini. Imai kisi inai kikafa: „Aghoi iato aghoi na nuni ninao”.

Ghamabai-Nubuai.

kind te huilen, omdat de wind zijn mais had weggewaaid.

Daarop ging hij zoeken naar de oorsprong van de wind. En al zoekende vond hij een mens en zei: „Wie is er gekomen om de mais van mijn jongen weg te blazen?”

(Die mens) zei: „Neem deze kip mee. Dan zul je van hem vis te eten krijgen”.

Daarop wilde hij heengaan, maar werd door de duisternis overvallen. Daarop bleef hij bij een *sema*. Op bevel van de *sema* gaf de kip hun toen vis te eten. Daarop bleven ze tot de volgende morgen. De *sema* nam toen de kip van die man (die de wind bewaakt) en gaf diens kip stilletjes aan de arme man.

De kip nam hij mee. Toen zei die arme man tegen zijn vrouw: „Spreid eens een mat uit”.

Daarop kakelde de kip: en er kwamen vissen uit zijn bek naar beneden. Die lei hij neer en ze aten ze op. De volgende dag kakelde de kip weer en konden ze weer vis eten.

Toen de kip nog eens weer kakelde, ging de vrouw naar buiten en tekende in het zand een prauw. Toen kwam de vloed en deed de prauw boven komen. Ze laadden hun bezittingen in de prauw en gingen naar hun vaders.

Ze roeiden twee maanden lang, toen legden ze aan bij het huis en gingen naar binnen. Ze bleven in het dorp wonen. Hun vader en moeder zeiden: „Blijf hier maar, dan kun je hier in het dorp wonen”.

165. De slang is boos op de onachtzame moeder.

Sumbawi, ghoranio. Maika wesa-na riwarimagha. Maika kugha ianana raradogha, maika iesi ra ghero wa iuna masingha. Maika kugha ruiwa. Feika binggigha kirasadoio. Maika kirasadoieka kikanisio. Kiwui kiraiwi ma rumagha.

Maika imai ra ma wara paiki wari. Maika imai rausara righari nduno. Maika ra rudo aradogha. Maika wara paikieka imai ra ghero ianana rumaidogha. Maika kiwedura sapai wosio. Kiwedura sapaighaika imai wui raiwi. Maika ioaina rinua Mariadei. Maika ioai wu ribingha. Maika kisikira kirua mingha. Maika iesina abogha. Maika iamosa, muni fero.

Jonge man van Nubuai.

Er was eens een slang Sumbawi. Die kreeg een zoon en het kind was op de vlonder en klom naar beneden om water te drinken. Daarop dreef het kind weg en toen het dood was, vonden de vrouwen het. Vervolgens beweenden zij hem, namen hem op en brachten hem naar huis.

Toen kwam de vader er aan en zocht tevergeefs naar hem. Hij liep voort en draaide zich om naar boven. Daarop ging hij de kamer in. Hij kon hem niet vinden en ging toen naar beneden en daar was hij onder het huis. Toen deed men hem één schelpenband af en die nam de vader mee. Hij ging wonen in zijn dorp Mariadei. Na een tijd nam hij zijn vrouw en ging met haar de tuin bewerken. Zij klom in een boom, maar viel naar beneden en hij sloeg haar dood.

166. De Binnenlanders ontroven een moeder haar slangenkind.

Maika ghoigha. Inani Woroio. Warigha Atumainei. Maika wesani ghei sana na wairuma. Maika iana ianiko. Maika Ghoigha kirasadoio kiwui kiraiwi. Maika inai rana ndumbeka wara paiki wa rikugha, ra iuana nui-gha.

Iuana nuigha paikieka kiwui na Mariadei, kiraiwi ma Ghoasana ioaiwi ghado riwarimagha. Maika inai ra warawari. Maika

Nu van een slang. Zijn moeder was Woroio. De jongen was Atumainei. Toen zij van hem beviel, gebeurde dat in een grot. Hij lag te huilen. Toen troffen de Binnenlanders hem aan en namen hem mee. Toen zijn moeder boven was gekomen, zocht zij tevergeefs naar haar jongen en ging in de dorpen navraag doen.

Maar ze had geen succes, want ze hadden hem uit Mariadei (op het eiland Japen) gehaald en gebracht naar Ghoasana, die hem samen met zijn eigen kind opvoedde.

Ghoasanagha iamobuara wari-magha iana ianiko. Maika ianibeka inai iafa: „Mawani raiwarimagha mawoni maia”.

Maika we wa wuieka kimunggori. Kimunggorieka kiwe sapai-gha kiwaduri na nipakugha raiwanio. Maika iafa: „Rara wuarangga moaiwi nibangga mitiri mangga iesi na auriengga iamosa”.

Maika ioaiwi nibaika ke wu ribino. Kisi ribingha kira rua mingha. Maika iesi abourigha iamosa fenina.

Regina-Tatui (Japen).

Toen kwam de moeder naar hem zoeken. Ghoasana had de jongen achtergelaten en hij lag te huilen. Toen zei zijn moeder: „Dit is net precies mijn eigen jongen”. Maar toen ze hem wilde opnemen, wilden ze hem niet afstaan. Daarom gaven ze haar de schelpenband, die men hem om het middel had geschoven en waar hij mee liep. Ze zei: „Als ik weggegaan ben en jullie brengt hem groot, let dan op hem, dat hij niet boven in een boom klimt en valt”.

Toen hij was opgegroeid, liet men hem trouwen. Vervolgens ging hij met zijn vrouw in de tuin werken. Toen klom hij in een boom en viel dood.

167. Bij de slangen kan men medicijn vinden.

Raikeghi ra nde wu ubagha wu di ghoigha anagha regha raiwa ndau. Kikonausara wubegha, maika Boisinegha iawara wu ri Raikeghi. Wubeka woiwa saraki-gha ra nde wu uba righoigha. Maika ra ndau kiwo. Maika ghama womo. Maika kikerina kiriraraigha maika sunana gha-regha iesina ghaferagha. Maika kirighamagha sona ghafera maika koromana Rofono.

Maika ra nde iateingha uba kiriwisiwekukigha iateina wisiwe-

Raikeghi ging het land op en haalde medicijn bij de slangen, die van het land zijn en bracht het naar buiten. Ze vertelden, dat hij het had gehaald en toen hoorde een man van Bosnik (op het eiland Biak) er van en haalde het bij Raikeghi. Daarna bracht hij zilveren armbanden en ging aan land en haalde medicijn bij de slangen. Hij kwam naar buiten en ze wilden weggroeien, maar er was geen wind. Daarop hesen ze de zeilen en hij sprong van de voorsteven te water en klom er aan de achterkant weer op (waarschijnlijk was dit nodig om de medicijn werkzaam te maken). Toen stak de wind voor hen achter de prauw op en roeiden ze bij Noemfoor binnen.

Daarop ging hij aan land en maakte voor hun koortslidders medicijn en maakte de

kukigha kinisua. Kinisuaigha
kiwe kiriaigha apori.

koortslidders weer beter. Als ze beter
waren, betaalden ze hem met hun goe-
deren.

Sinakowi-Nubuai.

168. Een vogel en een mens uit de eieren van een kroonduif.

Mio. Maika migha wekoiwo
woruo. Maika negha mua, maika
negha mua makoina. Negha we
nungguo, negha we manio. Mai-
ka kikoaina kirinugha, nasanai
Samberewoi. Kirinu wosio imaia.
Maika kirikugha kipero. Kipeika
kikamo ma Ariowu. Maika kira
ndaao kikoaina raghagha. Maika
kirirana „*duduro*”; kirirana ne-
gha „*oaikaduduro*”; negha *oai-*
ghaia pakaimano”; negha „*oaina*
tena towuo”.

Jonge man van Nubuai.

De kroonduif lei twee eieren. Het ene
ging open en ook het andere. Het ene
werd een mens en het andere een vogel.
Ze woonden in hun dorp Samberewoi.
Dat was één dorp voor hen (beiden).
Daarop stierf hun kind. En toen gingen
ze naar Ariowu. Daar kwamen ze naar
buiten en gingen aan het strand wonen.
Hun zang was „*duduro*”, en een andere
„*oaikaduduro*” en „*oaignaia pakaimano*”
en „*oaina tena towuo*”.

XVIII. KOSTBARE VOORWERPEN.

169. De fakkel-oorhanger.

Dimbogha nasanai Ghanggeni.
Orasani we dimbo, ranani we
nara. Maika Koiari fokiwa na
Sembai Andeghabogha. Maika
iafo tasio so dimbo ghagha rudo.
Maika koiwaika rambaba na
tunigha. Maika dimbogha anana
Amumsi Anawerawani.

Woiwiangga anana famaboang-
ga sambaba tunighangga faian-
ghairagha kiwowara. Kiniawo-
raika perio. Uambarieka Koiari
iafa: „Akari afa amboiwa sa we-
womo”.

De oorring Ghanggeni. Overdag was het
een oorring en 's nachts een fakkel.
Koiari had hem aan het snoer opgehaald
te Sembai Andeghabogha. Hij had het
vissnoer opgehaald en daarbij die ring in
de prauw gegooit. Toen ze er mee weg-
roelden, werd het licht op zee. De oor-
ring lag te Amumsi Anawerawani.

Als ze er mee roeiden en hij boven op de
plank lag en de zee verlichtte, kwamen
de vissers er op af. Als ze dichtbij waren
gekomen, doofde hij uit. Als ze er naar
vroegen, zei Koiari: „Wij hebben nooit
vuur bij ons”.

Maika dagha kikafa: „Amainghangga ati sagha wa rambe-gha”.

Rambaba tunighaieka kowara. Ko kiniaworaika we dimbo, kiwo karabaika we nara. Kinia-woriengga Koiari saghai wéa. Maika iamokiwa Simunokuri-gha. Maika anana Amumsipedei, ana na rewangha.

Maika dagha kipe be ghomin-ghaika maika inai Aighei Nanai kisi Aighei Indosi kisanibario. Anibaraika iona kikartena gha-gha moiwa kiwowa uambara. Maika kikuatadogha we nara rambe-gha.

Maika Rifoidagha ko kimaimbara wa kiwuko. Maika ko naika we dimbo, kiwara paiki wara. Kiwara paiki waraika kikuanggi kikafa: „Amboiwa wewomo”.

Okofaiwara wa we dimbogha. Maika dagha kiwowuara. Maika kikafa: „Amboangga rana tunigha we sagha. Amboangga ambo paikio”.

Maika Koiari iafa: „Amboiwa wewomo. Rambaba we sagha afa ati ewomo”.

Iokofaiwa dimbogha sigha anana fama. Anana famagha saghaiwa nuigha. Nuigha iuambara, anana rifamagha. Iokofai woiwa sigha digha. Inai Aighei Nainei ioaina dimbogha famagha woiwa dia. Rana woiwa dia ghare kosadoi kikuaniengga

De raak zei: „Toen we rondvoeren, zagen we een vuur vlammen”.

Als het helder vlamde op de zee, gingen ze er op af en als ze dichtbij waren gekomen, veranderde het in een oorring en als ze ver weg waren geroeid, werd het een fakkel. En als ze dichtbij kwamen zat Koiari maar te zingen. Hij ging er mee naar Simunokuri en het lag op (de berg) Amumsipedei op een bord.

Toen maakte een raak het buit en moeder Aighei Nanai en Aighei Indosi huilden er om. Daarop zei hij, dat ze een prauw moesten maken om er navraag naar te doen. En toen zij het al vragende vonden, was het een vlamme fakkel.

Toen stelde de raak van Rifoi zich op om het te pakken. Maar toen zij er aan kwamen, was het veranderd in een oorring, zodat ze het niet konden vinden. Daarop ondervroegen ze hen, maar ze zeiden: „Wij hebben niets bij ons”.

De truc was, dat het een oorring werd en de raak ging weer weg. Ze zeiden: „Als we roeien, is het op zee 's nachts een vuur, maar als we aan komen roeien, vinden we niets”.

Koiari zei: „We hebben het niet bij ons. Van dat lichtend vuur weten wij niets”.

Maar zijn truc was, dat diezelfde oorring op de zitplank lag. Zo trok hij er zingend de dorpen mee rond. De mensen van de dorpen vroegen er naar en het lag op zijn plank. Maar hij hield hen voor de mal en ging weer met datzelfde ding verder. Moeder Aighei Nanei zat op de plank waarop de oorring lag, waarmee hij roeide.

iafa: „Rari afa rawoiwa wewo-mo. Rami rawo itero”.

Kosado Gharenggigha kitaghara ietero. Kitaghara sado Romawesoraiki. Maika kikuani. Maika iafa: „Ambo itero”.

Kitaghai na Sanurirakoi iame dimbogha. Maika kikafa: „Koiaro, asi andidimboie? Dimboandi nasanai Ghanggeni?”

Maika iafa: „Afa rasi ewomo. Kabo anana, ghoe”.

Maika Koiari iatabo Nuporiwarimaigha. Maika kikuani wara. Kitaghaiwa anana Sanurigha. Kitaghaiwa na Ruaiborishigha.

Maika warimaigha kira kiwu ghareisina moiwa kikorana gha-gha moiwa kiwoiwa ma imai. Maika inai rinasanai Winuri. Dimbogha ana ri Aifai Ambinuri, Aifai Ambighai. Maika dagha kikuandaruko. Uandarubeka kitagharo. Kiwarawaraika maika kikea ana kikamea. Kameaika ana ri inaigha.

Maika ana na tunigha ana anadoghaika Koiari kipa tasio. Maika fokiwa makoina.

Wiai-Nubuai.

Als hij er 's nachts mee roeide en mensen hem aantreffen en hem ondervroegen, zei hij: „Ik heb niets bij mij. Ik roei zonder iets bij me”.

Zij troffen de Warenners en zongen maar. Zij zongen en vonden Romawesoraiki. Ze vroegen hem, maar hij zei: „Ik roei zonder iets bij me”.

Ze vierden feest in Sanurirakoi en toen verborg hij die oorring. „Koiari, heb je onze oorring Ghanggeni gezien?” zeiden ze.

Hij zei: „Ik heb hem niet gezien. Misschien is hij ergens anders”.

Koiari voegde zich bij de jongemannen van Nupori en die vroegen hem er naar. Zingend trokken ze er mee rond te Sanuri en in de strandgebieden.

Toen namen de jongemannen een rotan om de prauw vast te binden, dan konden ze hem meebrengen naar hun moeder, moeder Winuri. De oorring was van Aifai Ambinuri, Aifai Ambighai geweest. Toen had een raak het plan gemaakt om te komen feestvieren. Toen die er naar zochten, hadden ze het in de grond gestopt en verborgen. Toen was het van moeder.

Het was in de zee, het was in de diepte, toen Koiari en de zijnen met het snoer aan het vissen waren en het weer ophaalden.

170. Een amulet en een oorhanger uit de wolken.

Nunggu rinasanai Ruruanggaio iandera dorawaigha iara dimbogha katobora aiwogha. Dimbogha

Een man, die Ruruanggai heette, bespeurde een wolk, die een oorring en een voorouderbeeld voortbracht. De oorring heet

nasanai Tarikaweri, aiwogha nasanai Aiwoni. Maika we nduna anana ruma nasanai Kaiwai. Dorawaigha iai gheika dimbogha karaba anao. Maika nunggu we ragha kapuaki na wa kawararuko.

Maika Gharausowoi kipebe ghomino. Iamokiwa na righagha nasanai Ghondumi Sisari.

Tarikaweri en het voorouderbeeld Aiwoni. Hij haalde ze van boven in het huis Kaiwai. Toen die wolk hem voortbracht lag die oorring lang uitgestrekt. Maar die man maakte heet water en deed ze daarin, zodat (de einden in de vorm van een hoefijzer) aan elkaar kwamen.

Toen heeft Gharausowoi en de zijnen ze buitgemaakt. Hij trok er mee weg in zijn prauw Ghondumi Sisari.

Roraibini-Nubuai.

171. Lotgevallen van een kostbare beenring.

Sirewandi. Kowa oagha ko paiki. Maika kiraisaiki wuara, kiwosado rewangha kiwuko. Nasanai Sirewandi. Kiwui na Saghai sambako, amokiwa ndoigha mao. Kira ndeanga, kipanggaofara abourigha; rewangha ana raghana urigha. Kimasa kiwe dora. Kiwe rewangha rudo ghagha, amokiwa nenima, amokiwa ma Saghaki ana ri Sirakoi.

Sirewandi. Eens ging men vaarbomen halen, maar men vond ze niet. En toen ze daar vandaan terugkeerden, vonden ze een koperen beenring, die ze opnamen. Hij heet Sirewandi. Ze pakten hem op te Saghai aan zee (plaats van een verlaten nederzetting). En trokken er mee de rivier op. Ze waren aan land gegaan en hadden (de *Auo*) voor de mal gehouden door tegen de kruin van een boom te slaan. Die beenring zat in de kruin van een waringin. Toen hebben ze gejuicht en hoera geroepen en de beenring hebben ze in de prauw gedaan en hem hierheen gebracht, naar Sawaki, waar Sirakoi hem heeft gekregen.

Kafarigha iara ma, maika we saiaduma. Maika amoderaika Mamboibin wuko. Maika ghagha maina Faitagha. Maika rikugha urarao. Maika iedewa wara ghagha, warawa figha, siwa nana rowuo. Maika wubeka we ana ri Ghapowai kisi bingha Iwaini. Anaika bawani wuka

Het schip kwam en stak de huizen in brand. En toen ze het land in vluchtten, heeft Mamboibini hem opgepakt en legde haar prauw neer in (de kreek) Faitagha. Toen kreeg haar kind honger en ze ging om in haar prauw naar sago te zoeken en zij zag hem in de draagtas zitten. Toen heeft ze hem opgepakt en hem Ghapowai en zijn vrouw Iwaini laten houden. Daar-

ioaiwa. Ana rieka we ma wari-
gha Sabami. Nemani ana ri
Andemuni kisi Windesi.

Ghaifoani-Nubuai.

na heeft die oude man hem bewaard. En
die heeft hem vervolgens gegeven aan
zijn zoon Sabami. Nu hebben Andemuni
en Windesi hem.

172. Lotgevallen van een Tritonschelp.

Buigha nasanai Kaparigha ana
ri Aiari. Maika enaka saro wei
rudo rowugha. Maika so na
waurigha. Maika iedewa. Maika
Iaura we dagha. Maika kipesi
Aiari iwa buigha, kipesi na Ro-
ambako. Maika amokiwa topéa
Gharena. Maika amodomana
Ghareno. Saieka amokiwa ma
Iaunina. Amokiwa Kaparigha.
Maika inegha oaieka Aiari
iamoko sa. Iamobeka iamoko
rudo Roambako. Iamoko Roam-
bako urio.

Kaisai-Nubuai.

Aiari had een Tritonschelp, genaamd „het
Schip”. Toen ze ’s nachts sliepen, deed hij
hem in een draagtas, wierp hem op de
schouder en nam hem mee. Toen maakten
de lui van Jaur een raak en ze vingen
Aiari samen met de schelp bij (kaap)
Roambako. En ze trokken er mee de zee
op naar Waren en trokken in Waren bin-
nen en de volgende dag trokken ze naar
Jaur samen met „het Schip”. En na ver-
loop van tijd is Aiari daar vandaan naar
het bovengebied gevluht en is toen bij
Roambako weer binnengekomen, naar
boven toe.

173. Het vermiste bord.

Ghaiwerei so ma rowugha.
Maika we rowugha anana fai-
gha, maika rowugha towio, mai-
ka rewangha mo ghero anana
faigha. Rewangha nasanai Mai-
nei.

Ghenatobini rasado faigha, mai-
ka wuko. Wubeka anana Nuburi.
Maika Ghaiwerei warawaraika
iuambara, iuana Unawaragha
wara. Maika warawara na Gha-
rugha.

Maika iuana Sanai Inai wara.
Iuana Sanai ribingha iafa:

Ghaiwerei wierp de draagtas op de schou-
der en legde hem toen in het hoosvat.
Maar er zat een gat in die draagtas en
haar bord viel naar beneden uit het hoos-
vat. Het bord heette Mainei.

Ghenatobini vond het hoosvat en pakte
het op, toen het in Nuwuri lag.

Daarop ging Ghaiwerei er naar zoeken en
er naar vragen. Ze vroeg er Unawaragha
naar en vroeg er naar te Gharugha.

Ze vroeg er Sanai Inai naar. Ze vroeg
de vrouw van Sanai: „Hebben jullie mijn

„Mimbu rairewanda, rairewanda nasanai Mainei?”

Maika iuana Sandemanaiwui. Maika iafa: „Ruamba rairewanda, rairewangha nasanai Mainei”. Iuana ribingha Binara-nei. Maika iuana Sowiserai wara iafa: „Ruamba . . . (etc.)”.

Maika iuana Nuagheri wara. Maika iuana Aighei wara. Maika iuana Aromokwei wara. Maika iuana Aighei Fokei wara.

Maika iesi wo ma Saifono. Maika ra ma Gharugha. Iuana Aneidafaiai iafa: „Ruana muo rairewangha wara, rairewangha Mainei. So Mainei ana ri mue?”

Iuana Ufesa. Maika ra na Ghoi-nugharubo, maika iuana Warateio. Maika iuana Fema Weroroi, maika Aka Weroroi: „Ruamba Mainei”.

Maika iuanana Woinui iafa: „Ruamba . . . (etc.)”. Maika iuana Airuigha. Iede ma Anama wefa. Iuana Sumbawi wara; iuana Seruwi wara. Maika ioaina ghaidoghairowako.

Maika Sembai wetera wario iafa: „Sembao, awe tera ma riwariauo. Riwariau ruamba rewangha. Ruana Ferandei wara. Tera ma ruana Faroi wara. Tera ma ruana Risibuni wara. Tera ma Rambausa ruamba rairewangha. Aneiwobino, rairewanda ana ri mue? Rairewanda Mainei ana ri mue? Ruana Rorisi wara. Ruanana Aiomi: „Rairewanda na ri mue? Raire-

bord gepakt, mijn bord Mainei?”

Ze vroeg het aan Sandemanaiwui: „Ik vraag naar mijn bord, mijn bord Mainei”. Ze vroeg het zijn vrouw Binara-nei en ze vroeg er Sowiserai naar: „Ik vraag naar . . . etc.”

En ze vroeg er Nuagheri naar. Ze vroeg er Aighei naar. Ze vroeg er Aromokwei naar. Ze vroeg er Aighei Fokei naar.

Daarna ging ze naar Saifoni en ze liep naar Gharugha. Ze vroeg Aneidafaiai: „Ik vraag jullie naar mijn bord, mijn bord Mainei. Is Mainei soms bij jullie?”

Ze vroeg het Ufesa. Daarop liep ze naar de bovenloop van de Woinui-rivier en vroeg het Warateio. Ze vroeg het Fema Weroroi en Aka Weroroi: „Ik vraag naar Mainei”.

Ze vroeg het te Woinui: „Ik vraag naar . . . etc.” Ze vroeg het Airui. Ze ging naar Anama wefa. Ze vroeg er Sumbawi naar, en ze vroeg er Seruwi naar. Daarop bleef ze aan de monding van de rivier.

Sembai wendde de steven naar haar en ze zei: „Sembai, wend de steven hierheen, dan ga ik met je mee. Ik ga met je mee om naar het bord te vragen, om er Ferandei naar te vragen. Wend de steven hierheen, dat ik er Faroi naar vraag. Wend de steven hierheen, dat ik er Risibuni naar vraag. Wend de steven naar Rambausa, dat ik naar mijn bord vraag. Aneiwobini, is mijn bord bij jullie? Mijn bord Mainei is dat bij jullie? Ik vraag er Rorisi naar. Ik vraag het te Aiomi: „Is

wangha Mainei?"

Maika iuana Awarodomai:
„Rairewanda . . . (etc.)". Iuana
Sowimaniwui: „Rairewanda . . .
(etc.)". Iuana Ghairarai.

Maika Gharenggigha kikawo ki-
kafa: „Io Ghenatobini wuko, wu
arirewangha nasana Mainei".

Maika Ghaiwerei iuana Rina
Gharamori, iuana Gharamori
ribingha nasana Siribisaiwui.
Maika iuana Kokofi na Mani-
ghoro. Maika iuana Susirang-
gadai iafa: „Rairewanda . . .
(etc.)". Iuangha paiki ioaina
Gheinami.

Oude vrouw van Nubuai.

mijn bord bij jullie, mijn bord Mainei?"

Ze vroeg het Awarodomai: „Mijn bord . . .
etc." Ze vroeg het Sowimaniwui: „Mijn
bord . . . etc." Ze vroeg het Ghairarai.

Toen gaven de Warenners haar te ken-
nen: „Ja, Ghenatobini heeft het opge-
pakt, ze heeft je bord Mainei genaamd,
opgepakt".

Ghaiwerei vroeg het aan de *rina* Ghara-
mori, ze vroeg het aan de vrouw van
Gharamori, Siribisaiwui genaamd. Ze
vroeg het Kokofi te Manighoro en ze
vroeg het Susiranggadai: „Mijn bord . . .
etc." Omdat haar vragen vruchteloos was,
bleef ze te Weinami.

174. De zuster rooft het bezit van haar broer.

Raruri. Mambo ani Somanowi.
Maika Raruri wu mano, wui
na Sorawi. Mangha rinasana
Nurubai.

Maika iuraba kiriwoaigha. Mai-
ka we onaghaika mambogha ra
arogha wuara. Maika mangha
wu adoigha, wu figha. Mambo-
gha ra aroghaika we figha urawe
adoigha kikano. Maika raghaika
Raruri wu na kirifaisigha. Kiri-
faisigha we nasana Andewenuoi.
Maika ionanggieka kiwo ana.
Nunggu womoika ragha foraka
faisigha. Maika rana nafagha
rumana seghandaigha. Maika
iadighana woaigha we waikako-
righa anana faisidogha.

Maika sarana ne worukigha risi.

Raruri en haar broer Somanowi. Raruri
was getrouwd te Sorawi. Haar man heette
Nurubai.

Zij was kwaad over haar oude kralen en
nadat ze dat gedaan hadden, ging de
broer weg naar het sagobos en de man
was gaan vissen. Haar broer ging naar
het sagobos en gaf de daar staande sago
aan de vissen te eten. Toen kwam Raruri
en greep in hun pandanbladdoos, Ande-
wenuoi geheten.

En toen ze bespeurd had, dat ze waren
weggegaan en dat er geen mensen meer
waren, opende zij de doos. Ze ging het
strand op en verzamelde schelpen en ver-
wisselde die met de oude kralen en deed
kiezelsteentjes in de doos.

Vervolgens hing ze zich (de oude kralen)

Maika mamboa raroğa. Bina nandukigha, kirinasangha Oaimirorui, Kararui. Maika wuie ra famba fio. Maika manigha famba mambogha ionéa iafa: „Somaniowo, ariwoaranggi Raruri wukio”.

Maika we maghagha sarana aurighaika iede ndau, warawa woaigha na faisidogha, maika sira waigha wo aranggi iadighanggi wuarinina.

Maika ionaika kitu ghaigha kikuambai. Maika righagha we nasanai Maiawi, rioagha Mundoroiwearoi. Maika iuana Gharenggigha iafa: „Gharausowo Gharausorumo, asira raiwoai? Asira raiaigha raiwoai?”

Maika iafa: „Ariwoanggi aribimbogha saronggi”.

Ionaika Gharenggigha kiwu figha, kiwu raunggigha. Maika iona ma Ghoaigha kiwu raunggigha wéa, kiwu figha. Maika kiwu fighaika kikuanggi na Sanggeigha.

Maika iuana Sanggeigha paiki, iuana Ghoinuigha paiki. Maika ianibeka iafa: „Raruro, raiwoai!”

Bimbogha iafa: „Woaranggi rawe raruminakio, raruminaki rasanggio”.

Maika mambogha iafa: „Eee Raruro, arirauno ineni. Awe diwoai mao”.

Maika bimbogha iafa: „Somanio rauna sasoia”.

aan beide kanten om. De broer was naar het bos gegaan. Nu waren er twee vrouwen Oaimirorui en Kararui geheten. Die nam hij om sago te kloppen. Toen wenkte een vogeltje die broer en zei: „Somaniowi, Raruri heeft je oude kralen meegepakt”.

Toen hing hij de sagokloppers in een boom en ging naar buiten om de oude kralen in de doos op te zoeken en zag de stenen, die ze voor die oude kralen had verruild.

Toen zei hij, dat ze de prauwen uit moesten brengen en ze gingen er navraag naar doen. Zijn prauw heette Maiawi en zijn vaarboom Mundoroiwearoi. Hij vroeg de Warenners: „Gharausowoi Gharausorumi, heb je mijn kralen gezien? Heb je mijn bezittingen, mijn kralen, gezien?”

„Jouw kralen heeft je zuster om de hals”, zei hij.

Toen zei hij, dat de Warenners sago en water moesten halen en dat ook de Binnenlanders water en sago moesten halen. Daarop vroegen zij het aan de Sanggeiers.

Hij vroeg het de Sanggeiers tevergeefs, hij vroeg het de Woinuiers tevergeefs. Huilend zei hij: „Raruri, mijn kralen!”

De zuster zei: „Die kralen heb ik opgepikt en omgedaan!”

„Hee Raruri”, zei de broer, „hier heb je water. Geef onze kralen hier”.

De zuster zei: „Somaniowi, water is goedkoop”.

Inawa ndau iafa: „Arifi kowu fini”.

Maika bimbogha iafa: „Ai sasoiao, fi sasoiao. Somanio, awe-terao, awe ari-Manasaruni tera”. Mamboani iafa: „Rarurio, arawa sapaini mani we auo, mato awe rono woaro”.

Bimbogha iafa: „Somaniogha, sapai sasoio”. („Sasoiao imbui sasoiao”. Gaat over in *muna*).

Oude vrouw van Nubuai.

Toen ging hij naar buiten en zei: „Hier is sago voor je. Deze sago hebben we gekocht”.

De zuster zei: „Die dingen zijn goedkoop en sago is goedkoop. Somaniowi, wend om, wend je (prauw) Manasaruni om”.

De broer zei: „Raruri, kom hier om schelpenbanden voor je, dan kun je mij die oude kralen laten houden”.

„Somaniowi, schelpenbanden zijn goedkoop”, zei de zuster.

175. De vrouw, die tevergeefs haar kostbare kralen aanbiedt om aan de vloed te ontkomen.

Woaigha nasanai Maindifi. Bingham nasanai Binani. Maika iedeika ghaidogha mainggorio. Iamona namagha. Iarera woaigha. Maika woaigha duraika ionarera iafa: „Aighei Wuai iana anadogha wewari”.

Iarera dura ma irogheika iedera. Raiwa iarera makoina sado Manggioieka ionarera. Manggioi ribinani rinasanai Kiriwui.

Iedegha iarera na Sawagha. Raiwangga iamona namagha iarera iede ndau. Ari bawagha ioaro, nasanai Awanggaumi. Raiwa ma foaigha ma Gharimisi. Maika iarera makoina.

Raiwa ma Rawawudoa. Iarera makoina. Iosaina osagha we euo iarera. Osagha nasanai Wimbai. Iosaina saindama eugha iarera.

De oude kralen Maindifi en de vrouw Binani. Toen ze daar liep versperde een rivier haar de weg. Ze nam de roeiriem en stak haar kralen aan iemand toe. En toen gingen ze er af en ze deed er afstand van en zei: „Aighei Wuai, die in de diepte zit, is er op gesteld”.

Toen zij ze haar had toegestoken en ze naar beneden waren afgevallen, liet zij ze achter. Toen bracht ze andere om die ook aan iemand toe te steken en vond Manggioi en wilde er afstand van doen. De vrouw van Manggioi is Kiriwui.

Ze ging ze iemand toesteken in Sawa. Ze nam ze mee en pakte de roeiriem en stak ze uit en ging naar buiten. Daar lag een grote drijfboom, geheten Awanggaumi. Ze bracht ze naar de stroom naar Gharimisi en stak ze uit.

Ze bracht ze naar Rawawudoa en stak ze weer iemand toe. Ze ging staan op de stam van een ijzerhoutboom en stak ze uit. De ijzerhoutboom heette Wimbai. Ze

Iosaina riwagha we eugha iarera.
Rorisi riwagha.

Koigha rinasanai Ranggiroi Siwawisi Ratanai raiwa ma nafawako. Raiwa ma anangha rinasanai Satusa Soiberi. Ribingha rinasanai Werini Ausi. Raiwagha iede ma iarera na nama. Nama rinasanai Aiwo.

Maika Ghoki wo ndero. Ghamabai iamona Aiwo we we Ghoki. Wu righongha. Maika iamena Sanggei Semetonafa. Iede ma fono iede ma raungha Koghi.

Iosai na nukaro iarera woaigha. Woaigha nasanai Maindifi. Raiwa ma Ronggaigha. Iosaina nafaghâ. Iosaina Seragharimuri riwairaragha. Sewaiwa ndeangga iarera dia. Waigha Mandafasi. Orasani we waio raniengga we anano. Waigha Watamurikeghanggeri. Iede nafagha raiwa iedeada dia.

Iede ma Ghaisareiangga iarera dia. Iosaina Wakowai iarera, iede ma Roambako. Maika iede ma ghaido boma. Maika iede ma Apagha. Maika iede ma Raragha. Maika iede ma Ghatogha. Iede ma Binataboa. Iede ma Binandi nafagha. Iede ma Somoaifagha. Iede ma Soineangha. Maika iarera rudo Afaigha.

ging staan op een *saindama*-stam en stak ze uit. Ze ging staan op een niboeng-stam en stak ze uit op de niboeng-palm Rorisi. De vogel, geheten Ranggiroi Siwawisi Ratanai ging er mee naar het benedenstrand en naar het zeedier, genaamd Satusa Soiberi. Zijn vrouw heet Werini Ausi. Toen ze hem bracht, ging zij ze (de kralen) hem op de roeriem toesteken, de roeriem geheten Medicijn.

Toen roeide Ghoki naar binnen en toen nam Ghamabai deze roeriem Medicijn en gaf hem aan Ghoki. Hij nam haar gordel en verborg die in Sanggei op het strand Semeto. Toen ging hij naar het achterland en kwam naar het water Koghi.

(Binani) stond op een *nukaro*-boom en stak de oude kralen Maindifi uit. Ze bracht ze naar dat water Rono en ging op het strand staan op de brug van stenen van Seragharimuri. Toen de golven haar wegvoerden, stak zij nog (haar kralen) uit. (Toen ging ze staan op) de steen Mandafasi, overdag een steen en 's nachts een zeedier; en op de steen Watamurikeghanggeri. Ze liep langs het strand en liep er maar mee achter hem aan.

Ze kwam naar Ghaisarei en stak ze nog uit. Ze ging staan op Wakowai en stak ze uit en ze kwam naar Roambako. Toen kwam ze naar een klein kreekje en naar de Apa en naar de Rara en naar de Ghato en naar Binataboa en naar het strand Binandi en naar Somoaifagha en naar de Soineana en ze stak ze uit in de Afaro. (De twee zeedieren heetten Ghanabui en Ghanamori.¹⁾) Ze wilde afstand doen

¹⁾ Bij de tussen haakjes geplaatste zin ontbreekt de Waropense tekst. Voor de naam Gharamori zie verhaal 173; in het kaartsysteem van de auteur (zie inleiding) treft men de gelijkstelling van Gharamori met het bovengenoemde Seragharimuri aan.

Onarera woaigha anana rosagha,
tera ma waireigha anana.

van de oude kralen op de bergen en ze
verhuisden naar een grot, waar ze zijn
gebleven.

Sokiri-Nubuai.

XIX. GESCHIEDENISSEN VAN DE KAMPONG.

176. De verhouding der clans Pedei en Nuwuri in Nubuai.

Buriworai Pedei, buriferai Nuwuri.

Kiwo kiragha ghomino na Gheinami. Pedei kiriserabawa Sibuki, binani Korai. Kiragha ghominguhaika kiworomana Pedei. Maika Sibuki ribingha Korai iuna mama kikano; ko makoina kiragha ghare makoina iuna mama kikano.

Maika ko makoina kiragha ghominggigha ko ma kimaina Afirewogha. Maika Sibuki iuana Somanioghi iafa: „Firumo, anona ato asikinggasa dani”.

Maika kiragha ghomino gharengga Pedei kiworomana rengga fimbo adakainamogha refimbo kiwoiki ma Nuwurikigha. Kiragha ghomino nanduo kiwe Nuwuriki na etio Pedeuki na etio. Kiragha etio ioaina Pedei. Fimbo kikowuki na a ghare fimbo kiwowakio.

Ghasaiwini van Nubuai.

De kop van de schelp is Pedei en de staart is Nuwuri.

Men was slaven gaan vangen in Weinami. Het hoofd van Pedei was Sibuki en zijn vrouw Korai. Na de slavenvangst kwamen ze Pedei binnen. En dan bereidde Korai, de vrouw van Sibuki, spijzen om te eten; dan gingen ze weer weg en vingen weer anderen en dan bereidde zij weer voedsel om te eten.

En eens waren ze weer slaven gaan vangen en toen kwamen ze aan en gingen op kaap Afi voor anker, en toen vroeg Sibuki aan Somanioghi: „Vriend, vind je goed, dat we de clan splitsen?”

En toen ze weer een paar slaven vingen, kwamen de Pedeiers eerst binnen en daarna brachten ze de triomfpaal naar de lui van Nuwuri. Als ze twee slaven vingen, dan gaven ze er één aan de lui van Nuwuri en één aan de lui van Pedei. Als ze er één vingen, bleef hij in Pedei. En als men ze dan met wat goederen had losgekocht, dan verdeelden zij die.

177. De verhouding der clans Apeinawo en Sawaki in Nubuai.

Munamberi ribingha Urafaini. Maika riwariboigha kirigha ghomino. Maika saiengga saimakoina kiwo kiragha ghomino ma-

De vrouw van Munamberi (clanhoofd van Apeinawo te Nubuai) heette Urafaini. Zijn gezellen waren slaven gaan vangen. En de volgende en de daarop-

koina. Maika serabawa ribingha iuna mama kikano, we wiwiro, iuna fio riwariboigha kikano.

Maika kiragha ghomino makoinaika Urafaini wu oagha maika iare gha. Wariboigha kito resagha maina Erari-rumarenggagha. Maika bingha iafa: „Mimboiwa ghomingha ghare ma Sawai. Maika Sawai io we mama Munamberi riwariboigha kikano”.

Maika kikamanggi kikinggasa da. Maika kikadora Apeinawo we „buriworai”, Sawaki we „buriferai”.

Ekamai-Nubuai.

volgende dag gingen ze weer slaven vangen. Dan bereidde de vrouw van het hoofd eten, dat zij konden eten; ze maakte pap en ze bakte sagobroodjes, die zijn gezellen konden eten.

Toen ze nu weer slaven waren gaan vangen, pakte Urafaini een vaarboom en duwde de prauw (met de zegevierend terugkerende strijders) af. De gezellen wierpen hun triomftakken bij het voorhuis van Erari in het water. De vrouw zei: „Brenge een paar slaven naar Sawai. En dan zal Sawai de gezellen van Munamberi te eten geven”.

Toen hebben ze hen (de slaven) verdeeld en de clan gesplitst. Daarom noemt men Apeinawo de „kop” en Sawaki „de staart van de schelp”.

178. Het verlaten der oude nederzetting Sanowado.

Sanowadoukigha angha fi womo. Maika kiriseragha ionéaki kika-moko. Maika kipandi kirighaigha. Maika kiriinggoigha Satomaigha we ghamagha soki. Maika kiraisaiki. Maika kiwe mamaigha we kiriinggoigha. Ko gheika sangha dino kiwo ma Sarmi.

Maika kiwe korombowigha atabora anasagha. Maika adumangusora. Maika kiwedu na ghaidogha. Kiweduangga kikoaina Sarmi nina.

Sinakowi-Nubuai.

De lieden van Sanowado hadden hun sago opgegeten. Daarop gelastte hun hoofd, dat zij weg moesten trekken. Ze maakten de prauwen reisvaardig en hun voorouders Satomaigha gaven hun tegenwind en daarom keerden ze terug en gaven voedsel aan hun voorouders. Toen kwamen ze naar beneden en de zee was kalm, zodat ze tot Sarmi konden roeien.

Daarop deden ze porceleinschelpen aan een bamboe en probeerden, of hij zou drijven (een wichelmethode). Daarop lieten ze hem zinken in het water en vervolgens bleven ze in Sarmi wonen.

179. Het ontstaan van het huis Mamurani.

Kiriruma wosio Rumaniowi.
Maika Sowoi muna Fokei. Maika Fokei rimambogha iurabari.
Mambogha rinasanai Kapari iana iondagha Sowoi fero.

Maika Dumoi iamo ma mumbuara anggobo iako. Sowoi ribawani Dumoi. Maika Dumoi iurabarieka iamo ghero ioba karea, mandewi, sagha, fao, bina, ioba wuaraika iida rirumagha na.

Renggawegha anggobo fobiwi ona mino sini.

Anaka awo na, anaka biraiwo, kowu, andera mana. Maika oiso Naumandani, Dowui, Gharembini, Ghorari oaina Mamurani.

Maika kikamobuara Sowoi ribingha Fokei. Maika Fokei iara Sowobini. Maika ioaiwi nibao. Maika Angguri iababe Sowobini ma Mamuranukigha nduno. Maika Angguri iafa: „Oaikiwa muo, manima mitira iani!”

Maika kitiriengga kiwowariengga kiwui. Fokei iana iwi anana Rumaniowi sigha.

Maika kiwu wiamagha renggai-ka kikuandaruba maisani Dowui. Maika kisi Dumoi uandaruko kika: „Onamaiengga Dowui awu Fokei ato awukiwa wiamagha”.

Zij hadden één huis Rumaniowi (een huis van de clan Pedei in Nubuai). Sowoi had met Fokei gevochten en de broer van Fokei werd daar boos over. Die broer, Kapari geheten, heeft toen zijn zwager Sowoi doodgeschoten.

Daarom is Dumoi hierheen gevlucht en heeft het stuk droge grond hierboven opengelegd.¹⁾ Dumoi was de oudere broer van Sowoi. Omdat Dumoi vanwege zijn broer boos was geworden, trok hij naar beneden en kapte de *karea*-, *mandewi*-, *sagha*-, *fa*- en *bina*-bomen en vestigde er zijn huis.

Vroeger was dit stuk grond droog zoals de tuinen hier.

Hij plantte er vruchten op: pompoen, suikerriet en gekweekte ananas. Toen zijn Naumandani, Dowui en Gharembini met zijn drieën in (het nieuw gestichte huis) Mamurani (thans in de clan Apeinawo) gaan wonen.

De vrouw van Sowoi, Fokei, hadden ze achtergelaten. Toen kreeg Fokei Sowobini en voedde haar op. Daarop toonde Angguri Sowobini aan de lieden van Mamurani. Angguri zei: „Jullie die daar woont, kijkt eens naar haar!”

Toen ze haar gezien hadden, kwamen ze op haar af om haar op te halen. Fokei was bij haar gebleven in datzelfde Rumanowi.

Nadat zij eerst het meisje aangenomen hadden, overlegden zij over de weduwnaar Dowui. Zij overlegden met Dumoi en zeiden: „Dowui, neem jij nu Fokei met het meisje er bij”.

¹⁾ De verteller zit in Apeinawo tijdens zijn mededeling. (H.)

Maika Dowui wu Fokei wui we na bino. Wukiwa Sowobini kisiakufi nibanina.

Afuaghare Mamurani afa ba ewomo. Kikoiso kiwaiambe ruma boma oaina. Maika kirikuighaika kiwu bimbeka maika kiwe ruma ba wéa oaina nina.

Riserani iuraba Sowoi. Maika kewa kipesa Dowui ribingha Fokei. Maika kikamei amokiwi ma Rumaniowi. Maika kikafa: „Ninagha ioai roba ato iara kuangga iadighana Sowoi”.

Maika kiwoiwigha kimainggiwa. Kapari iapora Sowoi. Iapori so kirirosaigha.

Maika Dowui iara riwama endukigha, bawani Finai, etokuani Sendini. Kipero afa kiwu mambe ewomo.

Maika Sowobini wu Raiwowi. Maika iara Seki mesieka Raiwowi fewuari. Maika Ekamai wu Sowobini ghéa. Maika iara Sanggoi kisi Kaparibini.

Vrouw van Nubuai.

Toen nam Dowui Fokei als vrouw en ook Sowobini en zij brachten haar samen groot.

Een tijd geleden was Mamurani niet groot. Men woonde in een klein huis, dat zij met zijn drieën opgericht hadden. Maar toen hun kinderen getrouwd waren, hebben zij het huis vergroot en er in gewoond.

Hun clanhoofd was (echter nog steeds) boos (over de moord op) Sowoi en daarom wilden zij Fokei, de vrouw van Dowui, opvatten. Daarom verborg men haar en trok met haar naar Rumaniowi, want ze zeiden: „Laat deze vrouw (lett. buik) blijven leven, dan kan zij een kind voortbrengen in de plaats van Sowoi”.

Toen ze haar daar gebracht hadden, heeft men haar in bewaking genomen. Kapari heeft betaald voor Sowoi. Daarna hebben ze de kalk geworpen.

En Dowui heeft twee dochters gekregen, de oudste was Finai en de jongste Sendini. Zij zijn ongetrouwd gestorven.

Sowobini is toen getrouwd met Raiwowi. Nadat ze alleen Seki had gekregen, is Raiwowi haar ontvallen. Toen is Sowobini hertrouwd met Ekamai en toen heeft ze Sanggoi en Kaparibini gekregen.

180. Het uiteengaan van het huis Nuwuorai.

Siwai ioaina Nuwuorai, Rumi ioaina Niki. Maika kisi uradaru ba onamakuraruba maniwuro. Maika Rumi wu kanaghaika ianggi Nuwuoraika iana Siwai.

Siwai woonde in (het huis) Nuwuorai en Rumi in (het huis) Niki (beide van de clan Kai te Nubuai). Toen werd ze boos over het wederzijds gepoch op de vogelveren (n.l. het aantal van deze veren,

Maika Siwai iawarawa bawagha.
Maika Siwai iafa: Eeee, Mako-
dao, Rumi ianda dianina”.

Maika Makodai iede wu kana-
gha maika iesi kina rumagha.
Maika Simaini iana Makodai
iani fero.

Maika saieka nuni kimainggoiki
wa kimunggi rumai rauo.

Maika Miteri iedegha wu Rumi
riwiamagha wei iapora Makodai
wa iani feigha.

Maika nuni orokieka ghare amo-
ma Sanggei, ghare amoma Ghoe,
ghare amoma oai di Tanatire-
woukigha. Oaidikigha tobumbe-
ka kiwo ma kiriruma sigha.
Saroikigha kikoai inegha.

Sorei-Nubuai.

181. Komst van Zending en Bestuur aan de Woisimi. Napans.

Yonausara baba nana Woisimi
wea. Kaiwasa iwe ruri hua
iyuaina wea. Kitado mananiria
natio, irinasandai Ronggari.
Tuana bawa iyuaina Manokwari
iwei iniwe mananiri, iwe pareta
nanai Woisimi. Bape kawasa ini-
koiharaio wiewa huna hesa, kiwe
ngganggawi haraio. Iyonari kai-
wasa, aimbe inasa ite.

waarop zij als strijders recht hadden).
Rumi pakte zijn boog, schoot naar boven
naar Nuwuorai en pijlde Siwai. Siwai riep
hun aanvoerder te hulp. Siwai zei: „Heee,
Makodai, Rumi heeft mij geraakt”.

Toen kwam Makodai aanlopen met zijn
boog en klom in huis. Daarop schoot
Simaini Makodai dood.

De volgende dag hebben de mensen hier
hen belegerd om hen in het huis buiten
te doden.

Toen kwam Miteri met de dochter van
Rumi als betaling voor het feit, dat hij
Makodai doodgeschoten had.

Omdat de dorpelingen hier het huis be-
legerden zijn er sommigen naar Sanggei
gevlucht, anderen naar de Binnenlanders,
en anderen zijn aan komen vluchten bij
de lieden van (het huis) Tanatirewo (in
de clan Nuwuri). Toen ze langen tijd bij
hen gewoond hadden, zijn ze weer naar
hun huis gegaan. De lui van Saroi zijn
daar blijven wonen.

Ik zal vertellen, hoe wij aan de Woisimi
hebben gezeten. De mensen woonden daar
gemeenschappelijk bij elkaar en ze hadden
een hoofd, Ronggari genaamd, die de
grote heer, die in Manokwari woont, tot
hoofd had aangesteld en die de bevelen
overbracht aan de Woisimi. Nu was er
zeer veel volk en dus dronken ze palmwijn
en pleegden sterk verzet. (Het dorps-
hoofd) sprak met het volk, maar zij luis-
terden er niet naar.

Weka irowari fabo, iwu iriruma ma Ierenusi, iyida hua iyuaia. Aweka iyodara iribawa warifurio kinititikio. Aweka iniari iyodara Samber-ukia wéhao, iweruri uaina.

Uaina ha iniari kaiwasa ira aro nana Wosio, Satawio, Siehuio, Waisararehio, Manakawirio inekiwa. Kiwu Iusuneia waro hiwao kikataboiki. Kiminana waruri hua nunggu nati, irinasandai Worumbai. Iriwaitai kiraiwi ewa iriwaita iyamosa iyanduo nana iawaia. Kiwarawari orasa ineni, kiwara papaikio. Sai weka ineri inipino. Kiwui amokiwi ma ru-maini ma.

Bape Worumbai bawa, nasandai Nusawineri, inungguwa warifuri iriwaita, inunggu Iusune iyonofa: „Kiwe kiwu semai kimunio”.

Weka iniari Erekamai inungguora Iusuneia wa inowiniki ang-gimbea.

Weka Tuana bawa iminana Manokwari, ira na kapari „Pioneri” maha Ierenusi. Erekamai hua mananiri Ronggari kisikira nde kiwe karaki na Tuana bawa. Weka Tuana bawa iyonakisi iyafa „kisikira nde so Nusawineri iyaporo”.

En na veelvuldig overleg bracht hij zijn huis naar Ierenusi (een eiland in de zak van de Wandamenbaai) en vestigde het daar en ging er wonen. Toen riep hij al zijn oudere en jongere broers en toen riep hij ook de lui van (het huis) Samberi en ze verzamelden zich daar en bleven er wonen.

Het heeft een hele tijd geduurd, dat de mensen naar de sagobossen gingen bij de Wosi, Satawi, Siehui, Waisararehi, Manakawiri enzovoort en ze haalden ook sago aan de krekken van de lui van Dusner, met wie ze samen deden. Nu zaten ze aan de bovenstroom en toen was er een man, Worumbai geheten, en diens zoon had men meegenomen, en zijn zoon was uit een tuinhuis gevallen en verdronken. Men had die hele dag naar hem gezocht, maar zonder hem te vinden. Eerst de volgende morgen kwam hij weer boven. Ze trokken met hem hier naar de huizen toe.

Wel, toen was de oudste broer van Worumbai, met name Nusawineri, boos op Dusner over het kind van zijn jongste broer en zei: „Ze hebben hem door een *sema* laten halen en vermoorden”.

Maar meteen kwam Erekamai woedend op voor de lui van Dusner, omdat dat zijn vrouwszusters zijn.

En toen kwam de grote heer, die in Manokwari zit, op het schip „de Pionier” naar Ierenusi. Erekamai en het dorps-hoofd Ronggari kwamen samen binnen om een klacht in te brengen bij de grote heer. De grote heer zei tot hen, dat ze aan land moesten gaan, dat Nusawineri boete zou betalen (omdat Nusawineri zich dreigend had uitgelaten jegens de lieden van Dusner).

Ari kisikira ndera ari Nusawineri iyofa „imunakisio”. Weka kisiamodauo, kisiesa ndum ba kapara onausara Tuana bawa. Iyahaiwa upakia hua odina sapanda. Kira nde kikuna ruma nanai Woisimi wea iwu kiriasaserapi.

Weka kinungguo adaiora waidoreo, wara pisiana anggama bea, anina kakio, wiewa angguare anggana akanada foba.

Wiewa mananiri Ronggari wehwa iyona iriwaitai iyafa: „Koa-rengga nengga ambe ikanado te wiewa ibo, ibo maha Wamesaro, wara Tuana Fambaren, ikodara sarasano”.

Korurusi hua Pakomuni kisiofafa: „Ro wiai ikodara Andero songga ihona iko songga ibeki akakangga ikana aroe wekena”.

Weka Tuana Fambaren iyafa: „Mamoka muare musa. Pandita Starrenberki iwe mindiguruo nana nu titiwao, kikona nu titiwao. Anggahi minata idi Sera Iritina, so guruia kikona waitaiengga kiti tino. Kitinengga orasangga kiwumu maha ro wea. Waro mu miti tina miniwe guru ino. Minda mikauna nuia waroio”.

Maar toen ze samen aan land kwamen, zei Nusawineri, dat hij ze zou vermoorden. Toen zijn ze naar buiten gevlucht en aan boord van het schip geklommen om het aan de grote heer te vertellen. Hij commandeerde de politieagenten in het schuitje te gaan. Zij gingen aan land en verbrandden de huizen aan de Woisimi en ook hun bezittingen.

Daarover werden zij boos en ontzegden hun (de lieden van Ierenusi) het riviergebied om voedsel te zoeken, dat zij konden eten, zodat ze honger leden en dus na verloop van tijd tjempedak moesten eten en zich ziek voelden.

En daarom maakte het hoofd Ronggari een plan en zei tegen zijn zoon: „Als we zo blijven, hebben we straks niet te eten. Laten we daarom naar Oransbari gaan om mijnheer van Balen (zendeling der Utrechtsche Zendingsvereeniging) op te zoeken; dan kunnen wij een sergeant (van de gewapende politie) roepen”.

Korurusi en Pakomuni zeiden: „Het is het beste, dat wij de Hollanders roepen om ons te regeren, opdat we hen bang kunnen maken en gezamenlijk op het sagobos kunnen teren”.

Mijnheer van Balen zei: „Gaan jullie maar en blijft wachten. Zendeling Starrenburg zal jullie goeroe's geven voor alle dorpen, dan kunnen ze in alle dorpen preken. En dan kunnen jullie luisteren naar het verhaal van onze God (het Evangelie), opdat de goeroe's het aan de kinderen vertellen en die dat verhaal leren. Als die het straks kennen, kunnen zij jullie tot het goede leiden. Als sommigen van U het Evangelie hebben leren kennen, kunt gij goeroe worden en dan

Aweka pandita ira ma isi nusa rauo. Iwehua oba aiwoia hua atana gerediaruma nana Ierenusi. Iyamokua iyonana mananiri Ierenusiwa iyonofa: „Minda daue mimbu mindiguru nana Maitoso”.

Weka manariria iwehua waitaia kituada wa hua kiwo ma Maitoso. Mananiria irawa pandita ndero iyafausara: „Anggatana ruma ha moko”.

Pandita iyonofa: „Mamowo, mimbe mindiwaita ino iyuario songga iwu mindiguru ma dero wara Ierenusi”.

Weka iwei iyuario wu guru hua kisikira maha Ierenusi mao.

Hua iyuaire ihona amo. Haweka iyamokua guru Andeia ira we ma, guru Ambono, Jakob Apituray. Aweka iniari iyamokua guru Ande ino wéhao, Ambono, irinasandai Marten Lewarisa. Kiwebukawa sikora kikona waitai.

Renggatakuwia akako. Aweka bawaia onofa: „Maka béama so mikonangga mimbe guru hiwao. Hangga mimamanisaki”.

Renggangga guruia kiwe reter (onda) a, e, i, o, u; nomorangga wosio, woruo, woro, wohako, rimo, ringguwosio, ringguworuo, ringguworo, ringguwohako, sang-

kunt gij andere dorpen gaan onder-richten”.

Daarna is de zendeling gekomen om het eiland buiten (Ierenusi) te bezichtigen. Hij maakte een plan, dat men palen moest hakken en een kerkgebouw maken op Ierenusi. Toen hij vertrok, zei hij tot het hoofd van Ierenusi: „Komen jullie er uit om jullie goeroe uit Windessi te halen”. Daarop maakte het hoofd een plan en de jongens brachten de prauw uit en gingen naar Windessi. Het hoofd ging aan land naar de zendeling toe en deelde mede: „Wij hebben het gebouw al gemaakt”.

De zendeling zei: „Vertrekt maar en laat één van je jongens blijven, dan kan hij de goeroe voor jullie meebrengen voor Ierenusi”.

Toen liet hij hem achterblijven om de goeroe op te halen en hij kwam met hem naar Ierenusi toe.

En die bleef om voor ons te preken. Daarna is hij vertrokken en is er een vreemde goeroe hier gekomen, een Ambonese goeroe, Jakob Apituray. En na diens vertrek weer een andere vreemde goeroe, een Ambonees, Maarten Lewarisa. Die hebben een school geopend, waar zij de kinderen konden onderrichten.

In het allereerste begin waren ze bang. Maar de volwassenen zeiden: „Weest niet bang, dan kunnen jullie ook onderwijs geven en goeroe worden. Dan zijn jullie hun gelijken”.

In het begin maakten de goeroe's de letters a, e, i, o, u, en de cijfers een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, acht, negen, tien. Op Zondagen preekte de goeroe in de kerk. Hij preekte over Adam en Eva en

guro. Hari bawangga guru ihonana geredia. Ihonana Adami Efai kisi, hiwa kisikiriwaitaia Kaini hiwa Aber. Wape orosangga Kaini iwe mino, Aber iwo gombara. Kisikiweruri ado kisikiwu adoia hua kisikikunggio wara Imami na doradoruna. Warifuria irisasio duduko, bawa irisasia tiao. Wiai bawai inunggu hua imuna warifuri hua ifero.

Weka guruia kiwe hua kaiwasa iyowusa sunaia, isonina, serewi, topio. Weka Maitoda ino ira we mao, irinasandai Hermani, ira ma iyuaia Ierenusi.

Pandita ira ma iyona Hermani iwa mananiri Ierenusi iyafa: „Kaiwasa iyamoma Mamasiwari”.

Iwa kaiwasa iyuario, iwa waroi kinitatakio. Hiwa kirimananirio iyuaia Ierenusi.

Wiewa pandita inungguo iwu guruo wuara Mamasiwari, iwui maha Rasiei. Hua angguai ifoba, ambe atado guru wéha te, karaba wiai tauno wosio. Aweka ineri Tuani iwe guru maha Ambumi, irinasandai Jakob Patinasarani, Ambono iyuaire iyona amo.

Rumaia nana masingguo. Iyodara Ierenusi-ukia, Karam-ukia. Waroi kira ma hua waroi ari womo. Aweka iwe tina maha Bestia. Weka Bestia iwe mana-

ook van hun kinderen Kain en Abel. Wel, op een dag maakte Kain een tuin, maar Abel was herder. Ze brachten vlees bij elkaar en ze namen die stukken vlees en bereidden ze voor onze Vader in de Hemel. De rook van de jongste ging recht op, maar de rook van de oudste ging scheef. Daarom werd die oudste zo kwaad, dat hij de jongste vermoordde.

Toen hebben de goeroe's het plan gemaakt, dat de mensen kleren moesten kopen, waarmee ze zich moesten kleden, doeken en hoeden. Toen is er een andere Windessiër hier gekomen, Herman genaamd, en die is op Ierenusi komen wonen.

De zendeling kwam en zei tegen Herman en het hoofd van Ierenusi: „De mensen moeten naar Mamasiwari komen”.

Deels zijn de mensen daar gebleven en deels wilden ze niet. Ook hun hoofd is op Ierenusi blijven wonen.

Daarover werd de zendeling kwaad en hij nam de goeroe uit Mamasiwari weg naar Rasiei. Toen zijn we werkeloos blijven zitten en we hebben geen goeroe meer gekregen, tien jaren lang. Toen heeft mijnheer meteen een goeroe aan Ambumi (de nieuwe Waropense nederzetting aan de Wandamenbaai) gegeven. Jakob Patinasarani, een Ambonees, die gebleven is om ons te onderrichten.

De huizen stonden toen in het water. Hij riep de lieden van Ierenusi en van Karami (een ander eilandje waar zich de oorspronkelijke inwoners van het dorp aan de Woisimi hadden gevestigd). Sommigen

niri nandukia hua, kisikiwe kai-wasa hua amoma dero Ambumi; iwe waita hatobora mananiri Ambumi iriwaitaia.

Hetaka ineni.

Frans Samberi-Ambumi.

zijn gekomen, anderen echter niet. Toen heeft hij bericht gegeven aan de Bestuurs-assistent. De Bestuursassistent heeft twee hoofden aangesteld en die hebben de mensen naar Ambumi laten trekken en hij voegde de jongeren bij de jongeren van het hoofd van Ambumi.

Tot hiertoe.

XX. RAAKVERHALEN.

182. De manvrouw Kokowei, een geducht strijdster.

Napans.

Bina irinasandai Kokowei. Iri irangga baba mano. Iromama womo susuio. Manggaia kira kiwe dao, nengga natingga Kokowei irawa hio. Hua kira ha kiwe dangga imesi iyadara daia woaikio. Hua kira ma iyuna hesao. Iyosare, iyotao, iyadara manggaia woara rumareka.

Bawani initataba ihuna ado wa, iyoai fobao. Iyafandasa kokuma wo huna ado kisiano. Irikokumai irinasanda Seruwi.

Hua ira here isado Mauri kisi Wamboni kisioina rewana hu Mandapawai. Wehaweka ira ma iyonasara rama-ukia iyonofa: „Yasado wominda kinisio”.

Hoi ha iana hua kirawakinisi. Hoi ha saitopéa wehaweka iwe epema, iesausara nduma. Weka iyima manda rengga. Ha weka iyima binda wéhao. Kinisikipe mamaniko. Weka isokisi maha iroa he weka da bawa imunaki-

Een vrouw heette Kokowei. Ze liep als een man en had geen borsten. Als de mannen kwamen raak houden, dan ging Kokowei alleen op hen af. Als ze dan kwamen en raak hielden, verjoeg zij alleen de raakgangers bij hen weg. Als zij er aankwamen, dronk zij palmwijn, stelde zich op en verjoeg de mannen van het voorhuis.

De oudste zuster weigerde eten te bereiden en deed niets; zij rekende er op, dat haar jongste zuster wel eten zou bereiden om te eten. Die jongste zuster heette Seruwi. Eens ging ze naar beneden en trof Mauri en Wamboni, die woonden op de klip Mandapawai. Vervolgens kwam zij aan en deelde de huisgenoten mee: „Ik heb slaven met hun tweeen gevonden”.

Ze wachtten tot de avond en toen gingen ze op die twee af. Toen ze tot de ochtend gewacht hadden, plaatste zij een trap en klom er langs naar boven. Het eerst stak zij naar de man en toen stak ze ook naar de vrouw, zodat ze tegelijk stierven. Daarop wierp ze hen beiden naar beneden,

nisi wéhao.

Haweka amoka rumaia hua
Mauri irimanda iyapoi maha
Kokowei baba isira kinisi hua
kimunakisi wea, wa iribinda
Wamboni iyamokiwi wea. Iyapo
mokua iyoharo iyoi wewosi.

Josef-Weinami.

183. Kokowei.

Napans.

Inani Kokowei. Imani Wundasi.
Wari bawani Woromomani. Wari
kokumaini Momanaïomi. Weka
Woromomani ira here iyosaina
doiako. Ihana ananggia. Weka
Kirisi iyamoma. Iyamoma weka
iwomo sao. Weka iyam bemako.
Iyono Woromomania iyonofa:
„Awo sai wa saoe? Angga awufa
so dikuna ananggini dikanggio”.
Kisianggi ha mobeka kinisiki-
muna doiako. Weka Woromo-
mani sai hua imuno. Kirisi iyo-
naïe iyonofa: „Dimuna so awoi-
na”. Hua iyamoko.

Weka kira sa kimuna Kuri-ukia.
Weka kiwu waita ino here
iyoaro. Akufie adori we Waiseri.
Weka iyoi ha weka inibao. Iniba
weka imana Kowei, iyamokiwi
sa weka Woromomani iyodara
inanu wéhao. Imana nurawani
wei imanaïwa rumanasanda Wa-
ratanoi.

Kristina-Napan.

waarop de grote hoop van raakgangers
hen beiden nogmaals sloegen.

Daarna trokken zij naar hun huizen en
de man van Mauri heeft aan Kokowei
betaling gegeven voor het feit, dat zij ze
gezien had, want Wamboni had zijn
vrouw (Mauri) geschaakt. Na die beta-
ling heeft zij verder geleefd.

Moeder Kokowei en vader Wundasi. Hun
oudste zoon was Woromomani en de
jongste Momanaïomi. Eens ging Woromomani naar beneden aan de geul vis staan schieten. Toen kwam Kirisi er aan. Hij had geen vuur en dus at hij ze (de vis) rauw. Hij zei tot Woromomani: „Heb je ook wat vuur mee naar boven gebracht? Blaas het dan aan, dan kunnen we deze vis bakken en opeten”.

Na het eten legden zij beiden die geul open. Toen Woromomani die (geul) de volgende dag openlegde, zei Kirisi tot hem: „Laten we die openleggen, dan kun jij er gaan wonen”. Toen trok hij weg.

Toen gingen zij naar boven en gingen de lieden van Kuri doden. En ze haalden een bepaalde jongen naar beneden, die in leven mocht blijven. Ze verzorgden hem en noemden hem Waiseri. Toen hij na een tijd groot geworden was stal hij Kowei en liep er mee naar boven, waarna Woromomani zei, dat het (beeld Kowei) van hem was. Hij stal dit voorouderbeeld samen met de naam van het huis Waratanoi.

184. Een strafexpeditie tegen Nubuai.

Nubuaini kiwo kiwe da. Maika osaina Gharenghairo. Animgha kiti Asai riraraigha iararomana Nainusagha. Maika oramoika iara ma Ghareno. Iara ndeika Nubuaini kikoaina Gharenghai-dogha. Kimaingha maika menggora iara fosarana Gharenghaika Nubuadagha kipatoawari. Pato-wariangga kiwe dorasa. Kiwe dorasaika inawa Atusaigha kunggi na panda, Nubuaigha kikanggi na kanaigha. Anggiangga kiwe dorasakiengga kosusuikio. Kosusuikiengga kiragha ghomino.

Pedeukigha, Apeinawoukigha kiragha ghomino natio rinasanai Sauri. Pedeukigha kirinandu, Resarefa Aiafari kirinandu. Maika kiraghaki kamonina. Maika Aiafari righomina nogha kikani fero. Maika inawa Atusakigha kiwo ma kikowuki.

Maika kikowuki eka inawa Andegha wona roresa. Makisi kisi wimagha kiwariki na Andiako. Maika inawa kimaina nuni. Sai-eka kiwona Ghoisano. Kikarana Ghoisanaika kimaina owusa fio. — Maika Atusaigha kikiwara Sina, kikoai di Sina na Atusa. — Iowusa fieka kiwora sini na kimaina. Kimaingha oramoeka ko maina Nugari.

Kimaingha oramoika Saruki ki-

De Nubuaiers gingen een raak houden en stelden zich op aan de Waren-rivier. Ze ontdekten de zeilen van Asai (een man van Ansoes), die bij het eiland Nau binnen kwam lopen. En 's avonds zeilde hij naar Waren. Toen hij naar land kwam zeilen, zaten de Nubuaiers in de Waren-rivier. Ze lagen daar tot de duisternis viel en toen hij dicht bij Waren was komen aanzeilen, spurten ze op hem af onder het roepen van de krijgskreet. Al roepend schoten direct de Ansoesers op hen met de geweren en de Nubuaiers schoten terug met de bogen. Onder krijgsgeschreeuw en geschiet enterden zij hen en vingen de slaven.

De lui van de clans Pedei en Apeinawo vingen één slaaf, Sauri geheten. De lui van Pedei met zijn tweeën, Resarefa en Aiafari met zijn tweeën. Ze vingen hen, maar toen wilden zij vluchten. En toen werd er een slaaf van Aiafari doodgeschoten. Meteen kwamen de Ansoesers om ze los te kopen.

Direct na deze koop kwam er een vreemdeling in een boot. Makisi en zijn dochter waren uit Ambai met hem meegegaan en ze kwamen hier in het dorp liggen. 's Morgens waren ze uit Seroei komen aanzeilen en ze bleven hier om sago te kopen. — Er waren Ansoesers met die Chinees meegegaan, die woonden bij die Chinees in Ansoes. — Nadat ze sago gekocht hadden, vertrokken ze van hier en gingen voor anker. Toen de avond viel, gingen ze in de Nugari (kreek aan de monding van de Nubuai-rivier) liggen.

Terwijl ze daar 's avonds lagen gingen de

wo kitiki. Ko tikiëka ko ma ruma nima. Ko maika oramo kuna esa, koaina Aiafari rirumagha. Maika iuana kiriseragha iafa: „Minonai iato oramoangga bo muna Andegha rauo”.

Maika ranaika ko ndauo kiwe ghaigha mainggi na Somaïdoi. Maika ghare kona ghaini, ghare kiwu kanaigha kirana anagha. Maika kiwo maika kikesina Andegha righabarana. Aiaboboangga raraibogha nuabobo. Ghagha kabobonina kiwu Andesinagha. Kiwu bingha kimuni kikoama doani. Rinasanai Korati. Nidaigha kikandunina. Kiwu Sinagha, kiwu Sabami, kiwu Maporasi, kiwu Bokofi. —

Maika kiriseragha we kiriaigha kikana, we sabakuo kikanggi. Maika karisa nogha maika iurako. Maika kiraghakieka iurabeka munio. Maika we kiriaigha kikanggi wuarieka ragha ghominghaika munina. —

Maika Atusaigha kiwo ma kiko-wuka Maporasi. Maika Sabami. Maika kikowuki titikinina. Sesa Sinagha mesi, ioaina nuni.

Kaparigha iara ma, maina iana nuni. Maika kikakabeka kiwe ghagha wo ndauo. Wo ndauo Sinagha iesina kaparigha. Kaparigha rinasanai „Foineri”. Maika inawa Pandupi ionaika Koranu Mandawoi kisikiraisakikoiso

lui van Sarui naar hen zien. En die kwamen toen hier naar huis. Toen dronken ze 's avonds palmwijn en bleven bij Aiafari in huis. Daarop vroegen ze hun clanhoofd: „Staat toe, dat we vannacht die Chinees daar buiten gaan doden”.

En 's nachts zijn ze naar buiten geroeid en legden de prauwen neer in de kreek Somaïdoi. Sommigen gingen in de prauw en de anderen namen hun bogen en gingen over land. Toen ze er bij gekomen waren, klommen ze tegen de boorden van het bootje op. Ze schommelden (het bootje) onderste boven en duwden het met de mast onder. Toen kwam de prauw onderste boven te liggen en werd die Chinees gegrepen. Ze grepen die vrouw, sloegen haar dood en hakten haar de hals af. Ze heette Korati. Het lichaam lieten ze zinken. Ze grepen die Chinees en Sabami en Maporasi en Bokofi. —

Hun clanhoofd gaf hun allerlei dingen om te eten en tabak om te kauwen. En als dan iemand te kort kreeg, werd hij boos. En als ze hen (de slaven) dan vingen, dan doodden ze hen uit boosheid. Als men hun van die dingen gaf en men at het hun voor de mond weg, dan doodden ze de slaven als ze hen vingen. —

Toen kwamen de Ansoesers en kochten Maporasi los en toen Sabami en daarna hen allemaal, behalve alleen die Chinees, die bleef hier in het dorp.

Het schip kwam aanvaren en ging hier in het dorp voor anker liggen. Ze werden bang en lieten de prauwen naar buiten roeien. Daarop ging die Chinees aan boord van het schip. Het schip heette „Foineri” („de Pionier”). Toen zei Pandupi (uit Seroei), dat hij en Koranu Mandawoi

iiawana kaparigha.

Maika Sinagha iiawanina, porisigha kiwu pandaigha kikundorarama nunggu. Kaparigha maingha maisa ghaidobuini. Maika kikuna Mondumi na pandaigha. Maika tuani kotoroli ioaina kaparibogha. Maika kiwu sikusigha kikara Mambuigha mao. Maika iuna Siburi fero. Maika Mambuikigha kiwo da ewomo, kiari kikoai wéa. Tuani kotoroli iiawana sikusigha. Kikuna Mambuigha fero kiwu sikusigha na kaparigha iaranina.

Iaragheika rana banggaikena inawa kaparigha iara maika mainggora nugha. Maika Soki kiwu esagha na Faitagha. Maika kiwo maika kiwe ghaigha maina Binghaido. Nunggu titiwakaio, mano, bino, kuo kiwoiwa kiriaigha kikamonina.

Soki iamona kana donggoigha iata regha mao. Maika iata ma iesina bubo iede ma rumarenggagha. Ioaina iotai ndauo iana kpirali dia. Iana fiogha dia, iambe donggoa. Maika kaparakigha kunggi fenina. Otai makoina gha kikuna irotawiwugha, uni eworu fero. Fera ianana sigha.

Maika bawaigha ko kiwarawari. Kiwarawarieka kiwosadoako. Maika anggawoio. Maika ambo ndero anggoaina anagha. Atirieka anggafa: „Iani kikuni fero. Ianana rumarengga”.

(van Seroei) terug wilden keren en gedrieën met hem meegaan op het schip. De Chinees ging ook mee en de politie nam de geweren en vuurde op de mensen. Het schip lag voor anker halverwege de kampong. Toen hebben ze Mondumi met het geweer geschoten. En mijnheer de controleur zat boven op het schip. Toen namen ze het schuitje en voeren er mee naar Mambui en schoten Siburi dood. Toch hadden de Mambuiers geen raak gemaakt en waren in hun dorp gebleven. Mijnheer de controleur ging ook met het schuitje mee. Ze schoten die Mambuier dood en haalden het schuitje weer op het schip en voeren weg.

Vijf dagen na het vertrek kwam het schip ineens aanvaren en versperde de invaart van het dorp. Toen ging Soki palmwijn halen aan de Faita en toen kwamen ze er aan en legden de prauwen bij het Vrouwenwater. Alle mensen, mannen, vrouwen en kinderen hadden hun bezittingen meegenomen en waren gevlucht. Soki nam pijl en boog en snelde van de wal af. Daarop klom hij in het achterhuis en ging naar het voorhuis. Toen mikte hij naar buiten en schoot een korporaal in de wang met de grote pijl. Toen vuurden de lui van het schip op hem, zodat hij in elkaar zakte. En toen hij weer op wilde gaan staan, schoten ze hem in de dij twee maal, zodat hij stierf. Hij bleef op de plaats dood liggen.

De volwassen mannen kwamen naar hem zoeken. Daarbij vonden ze ons en wij gaven bericht over hem. Wij roeiden aan land en bleven op het land zitten. Toen we hem (Soki) zagen, zeiden we: „Die is doodgeschoten. Hij ligt in het voorhuis”.

Maika bawaigha kiwo ma ang-gafa: „Kikuni fero iananina”.

Maika asi Ronggari anggatoboiki ambei rudo ghagha. Rinasanai Soki. Ambei rudo ghaghangga bawai nandukigha kiwukinina, kiwui ma kiriruma. Maika inawa binggigha kiwo ndauo. Maika kiwo ndaueka kikanisio saitopéa. Kikanisi saitopéika kikateina rumagha kiwei iana wa kisoisoio. Kaparigha iarawuara nugha.

Iana sasoieka kiwo kiwu fio kimuna ado. Maika inawa kikan-duki binano, kikowa rimunaba. Kikowa rimunabaghaika kapari-gha iara ghofuri ma. Maika wesaiana ruma titiwa anggamoko, oaina anareo, oaina uriako, oaina risa negha. Maika kapari-gha kikoama rumarengga. Kikoamo tamoiengga iara nina. Iaranina kikoaina ana sigha obario, wu aka, wu awo, roibo. Maika inawa kikida ruma nina. Maika kikuraba rumaini kiwe saianggiegha.

Maika kiwo kiwe da Risiwako kiwe Moigha. Maika kosado Taurerei na Afibubo. Taurerei kiwo Moi ma. Maika Nubuaikigha kiraghaki kiwona gha woruo. Negha kikamoko, kiragha negha. Maika Nubuaikigha kiragha kinanandu. Kirigha worukigha. Maika Saghaukigha kiri-

Toen kwamen de oude mannen er aan en wij zeiden: „Hij is doodgeschoten en hij ligt daar”.

Toen hebben Ronggari en ik ons bij hen gevoegd en hem in de prauw gedaan. Soki heette hij. Vervolgens hebben twee oude mannen hem opgenomen en in hun huis gebracht. Meteen kwamen de vrouwen te voorschijn. Daarna beweenden ze hem tot de morgen. Vervolgens maakten ze het huis in orde en legden hem neer om hem te mummificeren. Het schip was uit het dorp weggevaren.

Toen ze met de mummificatie bezig waren, zijn ze sago gaan halen en vis gaan vangen. Net hadden ze het voedsel verdeeld voor de lijkbezorgsters en zijn *munaba* gedanst, toen kwam voor de laatste maal dat schip aanvaren en toen zijn alle huizen in brand gestoken en wij vluchtten en gingen in het bosland wonen, en aan de bovenstroom aan weerskanten. De lui van het schip hakten de voorpunt van de huizen af. Toen ze dat klaar hadden, is het schip weggevaren. Na het vertrek zijn zij daar in het bos blijven wonen en hakten stijlen, verzamelden atapbladeren en palen en sagobladnerven. En toen hebben ze meteen weer huizen neergezet. En men was boos over de huizen, die ze in brand gestoken hadden.

Toen gingen ze in het Benedengebied een raak houden voor Moor. Ze troffen Taurerei (uit Seroei) op Afibubo, Taurerei ging naar Moor. Toen vingen de Nubuaiers hen, terwijl ze in twee prauwen reisden. De bemanning van de ene liep weg en die van de andere vingen ze. De Nubuaiers trachtten beide (bemanningen) te vangen. Ze hadden twee prau-

negha koiwa natio. Negha nan-duo. Ne ghagha koiwa wari-magha kisi imai, kiribanggai-kena.

Maika Ghaianghi ko ma kiko-wuki. Kikowukieka afa kiwo wa apoiki ewomo. — Kikafa: „Mim-boiwa aini maisa daghamuo” — Maika akari ambu fi wa ambo Fandoami. Ambo anggowusa rewanguo, suno, sireghi.

Maika ambo atado Taurareiki na Afui. Kowa kiriapoigha na nugha ndero. Maika ambofara ambo oai di ki na Afui. Afuieka amboadaki ma Ghaiano. Anggena di ki na Ghaiano. Anggenaka saieka ionaika rubasa Taurarei kiwosaika, kikonéa Wawosairifio.

Maika kiwu tuanieka kiwei rana regha mao. Maika porisini kiwo ghaini. Maika ando rofainai ambewa ambo. Maika tuani iesi na ghani. Ambewa ambu namaigha wa ambo. Amboangga tuani famgha ma iafa: „Mimaina Ghaiano sigha nina”.

Maika kaparagha iafa: „Mimaingga ato mimbe fini minggowusa a ghareo”. Ambe figha owuki monina.

wen. Die (de prauw) van de lui van Sawaki bracht er één aan en de andere twee. Nog een andere prauw bracht een vader met zijn zoon, met zijn vijven.

Toen kwamen de Seroeiers hen loskopen. Bij het loskopen waren zij hun geen vergoeding komen brengen. — Dan (n.l. bij het uitbetalen van een vergoeding aan losgekochte slaven) zeiden ze: „Neemt deze goederen mee als tegenprestatie voor het feit, dat zij jullie gevangen hebben”. — Wij waren toen juist sago gaan halen om naar Pandoeami (Japen) te roeien (en door die afwezigheid wisten zij dus niet, dat men aan Tarurei en de zijnen niet de vergoeding van losgekochte slaven had gegeven). We roeiden er heen en kochten borden, kleren en doeken.

Toen troffen wij Taurarei en de zijnen in Afui, die om hun vergoeding kwamen uit het dorp aan wal. Wij roeiden naar de overkant en bleven bij hen op Afui. Van Afui gingen we achter hen aan naar Seroei en overnachtten bij hen te Seroei. Toen we tot de morgen geslapen hadden, zei tolk Taurarei, dat ze naar boven moesten roeien, ze zeiden naar de Wawosairifio.

Toen haalden ze de Bestuursambtenaar en lieten hem over land aankomen en de politieagenten kwamen in de prauwen. Wij rolden het prauwdak op en wilden wegroeien. Maar mijnheer klom in de prauw. Wij wilden de riemen opnemen en wegroeien. Toen wenkte hij en zei: „Blijft daar in Seroei liggen”.

Het dorpshoofd zei: „Blijft liggen, dan kunnen jullie deze sago verkopen”. Wij hadden echter de sago al uitverkocht.

Maika tuani iiawariako ambo na Wawosarifi sa. Maika ambo saika anandeika wu sunarao. Sunarao, Amofi na Kaio.

Maika ionaika Ghaidari ioaina Surui. Maika kikafa: „Mari Saghakukigha eno ma iatabori”. Maika inawa Saperei iede rudo ghagha, ko sa kiwu Simuni kisi Faidari kikoaina Suruinina. Oainina ambowuaiki ambo nuni ma sogha. Kiriinai kikanisakio maisa kiperio. Maika inai kikanisakieka anggafa: „Simuni feika manisi wéa”.

Maika ambo nde ambe gha siki-gha mainggi, maika binggigha ko kiwu fio. Ghaododani nuni ambo titiwa ambo na gha sauro. Maika Saghakukigha kiwu a ghareo. Nuburukigha kiwu a ghareo. Ambo ndaueka kiwe aigha kiko-wusa Faidari mesi. Simuni ioaro. Maika inawa ambo ghofurieka anggo wusio.

Dedui-Nubuai.

Mijnheer ging met ons mee en wij roeiden de Wawosairifi op. Nadat wij er op waren geroeid en aan land gegaan, kreeg ik de ambtskleding van bestuurshoofd, ik en Amofi uit Kai.

Toen zei hij, dat Ghaidari in Seroei moest blijven. Ze zeiden: „Als de lui van Sawaki er nog eens iemand aan toevoegden”.

Toen kwam meteen Saperei de prauw in en ze roeiden naar boven met Simuni en Faidari, die in Seroei moesten blijven. Daarop lieten wij hen achter en kwamen weer hier naar het dorp. Hun moeders beweenden hen precies alsof ze gestorven waren. Daarop zeiden wij: „Als Simuni gestorven is, moeten jullie hem maar bewenen”.

Daarop gingen we aan wal en lieten de prauwen in het water liggen. Toen gingen de vrouwen sago verzamelen. En toen zijn we met een raak hier uit de rivier van het hele dorp in tien prauwen weggegaan. De lui van Sawaki brachten wat mee en ook de lui van Nuwuri. Daarop gingen we naar buiten en kochten alleen Faidari los. Simuni bleef achter. Toen zijn we daar achterna nog eens gegaan en hebben ook hem losgekocht.

185. Ingrijpen van het Bestuur in het raakbedrijf.

Makisi ioaina Andiako, ioai di bimbogha Kaioki. Maika Andegha wona Atusa Andia mao. Maika Makisi iiawari Andegha, kiwo ma Sapari ma kimaina. Enaka saro Andegha wo Risei. Woika ienaka rana wusio. Mai-

Makisi woonde in Ambai bij zijn zuster Kaioki. Toen kwam er een vreemdeling uit Ansoes naar Ambai. Makisi ging met die vreemdeling mee, ze kwamen naar Sapari toe en bleven daar. Ze sliepen tot de morgen en toen ging die vreemdeling naar Risei. Daarna bleven ze daar één

ka wo ma Nugari ienana.

Maika Aiafari iuraba warigha Atusaigha kimuni. Ionéa riwari-boigha ko kiwe da, kimuna Andekuboma. Maika kiwoiki ma kikoaina rirumagha. Kipesa Sabami na Atusa, kipesa Maporasi, Bokofi Andiako.

Maika Aumbowari iiwara ma Andiako kisi Koi. Kisikoai di bimbogha Rurali. Maika Mawoi we onagha iokofara apeka ambo ndauo, amboromana Urapi. Maika kikainu onagha moka titiwa, ko ndauo kiminana nusa-gha. Maika Andiakigha kikona kikafa: „Dianggiki kiwo ma”.

Kikonaika ambe figha kiwe andiadoigha. Maika kiwe sagha. Maika anggoai di Andiakigha na rumagha. Maika angguna adoigha kiniroio. Maika anggafa: „Bo ma Andiakanugha sa”.

Andiakigha kikona kikafa: „Mangga ko ma nugha ghao”. Maika kipesa ako. Kipesa Katighi, Konopi, Beki. Maika kikanara dia. Kikina Ghowoi na irotaiwugha na naimagha. Maika ambo ma andini ndero anggamo. Anggamodomana Rambausagha: Araghi, Nasoi, Sighai, Manggowui, Makisi, Kuridai, Munamberi, Sombuki.

Nokigha oaina-regha-u-anggi kipekigha, amaina-ghagha-u-anggi

nacht slapen. Toen gingen ze naar Nugari en overnachtten daar.

Nu was Aiafari er boos over, dat de Ansoesers zijn zoon gedood hadden. Hij riep zijn gezellen op om een raak te houden en die Chinees te doden. Toen brachten ze hem hier en ze bleven in zijn huis (n.l. dat van Aiafari). Ze vingen Sabami uit Ansoes en Maporasi en Bokofi uit Ambai.

Aumborani was naar Ambai meegegaan met Koi. Ze woonden met zijn beiden bij onze zuster Rurali. Toen zond Mawoi ons een bedrieglijke boodschap, waardoor wij naar buiten kwamen roeien en wij liepen op (het eiland) Urapi (in de Ambai-Archipel) binnen. En toen het knopentouw geheel was afgeteld (m.a.w. na het vastgestelde aantal dagen), roeiden ze naar buiten en bleven op het eiland. De Ambaiers zeiden: „Onze mensen komen er aan”.

Op hun verzoek verkochten wij hun sago voor vis. Toen maakten ze een vuur. Wij woonden bij de Ambaiers in huis. Wij hadden de vissen afgebakken en zeiden toen: „Laten we naar het dorp Ambai gaan”.

De Ambaiers zeiden: „Straks gaan ze nog (werkelijk) naar dat dorp door”.

En toen vingen ze ons. Ze vingen Katighi, Konopi en Beki en ze raakten mij met de pijl en Ghowoi staken ze in zijn dij met een mes. Toen sloegen wij op de vlucht naar de onzen toe. We vluchtten bij Rambausa binnen: Araghi, Nasoi, Sighai, Manggowui, Makisi, Kuridai, Munamberi en Sombuki.

Terwijl zij de anderen, die op de wal zaten, grepen, konden wij, die in de prau-

anggamobeni. Kipesa kikoisoang-ga Ghowoi, Makisi, Rondi ang-gamotauo anggesi rudo ghagha. Maika Makisi kisi Rondi kisiki-wu kana, kisi ana Andiakigha.

Maika amboromana andiseragha na Erari. Maika bawaigha kiwu kanaigha kira anai sa. Kikoai-ora rumaiaiko, mangga ghare kikuraba ki-pekukigha, mangga saiana ruma wéa. Maika kira osaiora.

Saieka anggawo Andiakigha ki-pesa apeka. Maika niawa nugh ambuao. Ambuaika binggigha kikaniko tamoieka anggoaro gha-fa etio. Maika ambu aigha, ambo atawaiki. Ambu rario, rewanguo, katitio, saparo, sireo, rawomaina, ambo ndau amaino. Amaingha saieka ambe aigha. Maika kikafa: „Mimbe a fea ghare ewomo”.

Kikona korabeka ambowuaiki. Maika ambo ma andinuagha ma anggoaina Nubuai. Maika anggoaia andombaikieka ambo makoina. Ambu a sikigha.

Ambo ndaueka Atusakigha kiko-wusa Beki. Konopi kisi Katighi sigha oaina Andiako. Maika anggonna anggafa: „Ambe aigha makoina wa atawaiki”.

Maika Andiakanungguigha kiko-

wen zaten, wegvluchten. Terwijl ze hen met hun drieën opvingen, kwamen wij, Ghowoi, Makisi en Rondi naar buiten vluchten en klommen in de prauw. Makisi en Rondi grepen de bogen en bepijlden de Ambaiers.

Toen roeiden wij binnen bij (het huis van) ons clanhoofd in Erari. Toen pakten de oude mannen hun bogen en liepen over land stroomopwaarts. Ze zetten het huis af bovenstrooms, opdat de anderen niet uit boosheid over de gevangenen het huis in brand zouden steken. Ze gingen op wacht staan.

De volgende dag gaven wij te kennen, dat de Ambaiers ons gevangen hadden. Wij schrokken van het tumult, dat de mensen maakten. Toen daarna de vrouwen hadden uitgehuild, bleven we één maand wachten. Toen namen wij van allerlei dingen mee en gingen op hen bieden. Wij namen blauw doek, borden, kruiken, schelpenbanden, doeken en stren-gen kralen mee en roeiden de zee op en bleven daar liggen. Nadat wij tot de morgen hadden stil gelegen, gaven wij onze bezittingen. Maar zij zeiden: „Jullie geven ook niet erg veel”.

Omdat ze zo te keer gingen, gingen we bij hen weg. We roeiden naar ons dorp en bleven in Nubuai. Maar zij bleven bij ons in herinnering en we gingen nogmaals met diezelfde dingen.

Toen we naar buiten kwamen, hadden de Ansoesers Beki al losgekocht. Maar Konopi en die Katighi zaten nog in Ambai. Wij zeiden: „Laten wij nog eens het een en ander geven om een bod op hen te doen”.

Toen zeiden de Ambaiers: „Als Beki er

na kikafa: „Mari Beki ioaiwo Atusaigha owusa Beki. Aimba kikoainina. Kikoai iato ambe ghare kikowukio”.

Maika kaparigha „Fiaineri” iara maina Nuba. Maika Bokofi iawoa tuanggigha iafa: „Andinunggu anggi Andiakigha kipeki”.

Maika kaparigha Fiaineri iara-waiki ma Andiako. Maika tuanggigha kikokofara Andiakigha kirisera. Okofarieka wo ma kaparigha ndauo. Maika onamoi maina kaparigha. Kiwe kiriwari-boigha kiwukisi, amoka, kiraiki ma Pakimi. Maika inawa noki-gha kira nduna kikawoa kika-fa: „Mindiseraghani Andegha wuio”.

Maika kiwukisikigha kikafa: „Daiki ato beki niteraiengga diseragha iodi maina dirumainina”.

Maika koiwa Katighi kisi Konopi ndauo, esina kaparigha. Esieka kiriseragha iodi wo ndero, koaina kirinughanina. Kaparigha iarawa Beki ma Atusa.

Maika Atusa iowusi iakufi we na kunina. Maika kikamokiwa Beki anagha. Maika Atusawari-gha ioaina rumagha ionéa tuani iafa: „Iowusi wei we na kuo. Afa wei we ghomim bewomo”.

Maika kiwu Atusa kiriaigha kiwuki na Andiako, araiki ma

nu nog maar was, want de Ansoesers hebben Beki gekocht. Goed dan maar, laat ze maar blijven, dan kunnen we hen door anderen laten loskopen”.

Maar nu kwam het schip „de Pionier” voor anker liggen in de Nuba. En toen bracht Bokofi verslag uit bij de heren en zei: „De Ambaiers hebben onze mensen gepakt”.

Daarop voer het schip „de Pionier” in hun belang naar Ambai. De heren be- raamden een list tegen het hoofd van de Ambaiers. Hij kwam namelijk naar het schip naar buiten en toen hielden ze hem tegen op het schip. Ze hadden hen beiden (Konopi en Katighi) door hun gezellen laten oppakken en die hadden hen naar de berg Pakimi gebracht. Toen gingen er meteen een paar anderen naar boven en berichtten: „Jullie hoofd heeft de Vreemdeling gepakt”.

Daarop namen ze hen beiden mee en zeiden: „Laten we hen meebrengen en laten we hen vrijlaten, dan komt ons hoofd van boord en blijft in ons huis”. Daarop brachten ze Konopi en Katighi naar buiten en ze gingen aan boord van het schip. Vervolgens ging hun hoofd er af en roeide aan wal en hij kon bij hen blijven in hun dorp. Het schip voer verder naar Ansoes om Beki te halen.

Een Ansoeser had hem gekocht en hem aangenomen als zijn zoon. Ze hadden Beki het bos in gebracht. Een jongen van Ansoes was in huis gebleven en die zei tot mijnheer: „Hij heeft hem gekocht en hem als zoon aangenomen. Hij heeft hem niet tot slaaf gemaakt”.

Maar zij namen de dingen van die Ansoeser, die ze in Ambai hadden verzameld

Atusagha. Maika iiwari kapari-gha ndauo. Araiki ma Manokwari, kikoara ghafa nanduo ioaina Manokwari. Maika inawa iaraiki ma nuni ma. Iaraiki maika nuni amoko titiwa.

Maika Ghororaifi mesi wo ndauo, iesina kaparigha. Maika kaparigha kikafa: „Konopi kisi Katighi, aghonéa ato imai kiwo-waiki ma”.

Maika kiwo ndaueka tuani ionaika kiwe sarana etio iaporio. Maika we kikoiso kikodina nuni nina. Kaparigha iaranina.

Tuani we kikodieka ambe andibimbogha wu Ghororaifi. Mesieka iiawara Andetina rengga.

Anggowusa andikighangga ataghare apamaki na aifa woiwa ambe kikanina. —

Rondei-Nubuai.

186. Het Bestuur bestraft de Ansoesers.

Atusaigha kikiraba Asaiwa wa Nubuaikigha kiraghaki. Maika kikiwana kaparigha. Nubuaigha kiwo Risiwako, kaparigha iara ma Mamboi ma. Maika kimaina Moro.

Maika kitira Andegha iara maika amotero, amo rudo gha-

en meegenomen naar Ansoes. Daarop ging hij (Beki) met het schip mee naar buiten. Ze voeren met hem naar Manokwari en twee maand lang heeft hij in Manokwari gewoond. Toen voer hij met hen hier naar het dorp toe. Toen hij met hen kwam aanvaren, sloeg het hele dorp op de vlucht. Alleen Ghororaifi roeide naar buiten en klom aan boord van het schip. De lui van het schip zeiden: „Konopi en Katighi, zeg, dat die hem met zijn vader hier komen halen”.

Daarop roeiden ze naar buiten en in opdracht van mijnheer gaf men toen één paradijsvogel ter betaling. Daarop liet hij hen drieën hier in het dorp van boord gaan. Het schip voer verder.

Toen mijnheer hen van boord had laten gaan, hebben we onze zuster met Ghororaifi laten trouwen. Hij (alleen) was het, die het eerst de Vreemdelingentaal verstond. —

Als wij de onzen hadden losgekocht, dan zongen we (een mannenzang) en dan sloegen we kreeften voor hen stuk en die brachten we hun en gaven ze hun te eten. —

De Ansoesers waren kwaad, omdat de Nubuaiers Asaiwa gevangen hadden. Daarom kwamen ze mee op het schip. De Nubuaiers waren naar het Benedengebied gegaan en het schip kwam op Mambor aanvaren, terwijl zij (de Nubuaiers) bij (het eiland) Moor lagen.

Toen ze de Europeanen zagen komen aanvaren, vluchtten zij naar de vaste wal in

gha, nasanai Kobawi. Maika kiwe ghaigha mainggi kikamoma rosagha. Maika Andeigha kiwona batera worukigha, kikunggi na pandaigha. Amobu ghaigha. Maika kafara, maika kikindoma faianggighaika saiana ghaigha.

Maika nungguigha ghare kirana rosagha, ghare kiwu somanggigha kituna ma Moigha. Maika kiwe korombowi kikapora rinagha, rinasanai Kokofi. Maika kitunaromana Matini.

Maika enaka sai na. Saiengga kaparigha iarawuaraika inawa Moigha ko ndere, kiwu nokigha na rosagha. Maika koiki ma Moindau. Maika kiwe ghaigha kiwu ma Nubuai ma.

Maika sesa Ghororaifi mesi rana rosagha. Maika Gheinanggigha kiko ndaueka kiwui, kiwu kina ghomina. Maika Nubuaigha kikiraba Ghororaifi kiweda. Kiwo ghere kimaina Fami. Maika kipotoa kiragha Gheinanggigha. Maika Gheinanggigha kikuna Mariamboi fero. Fere iamosa ianduna Fami.

Maika Nubuaigha kiragha Gheinanggigha kiraghakiwa Ghororaifi. Kiragha Agari kisi Wasapui, kiraghaki na Fami. Kiwu panda wosigha, kiwo ma nuni ma.

de prauw Kobawi. Daarop lieten ze de prauwen liggen en vluchtten de bergen in. De Europeanen kwamen aan in twee sloepen en schoten op hen met de geweren, terwijl zij bij de prauwen wegliepen. Met lucifers hebben ze toen de netten in brand gestoken en de prauwen verbrand.

Sommige mensen zijn over de bergen gaan lopen en anderen hebben drijfbomen genomen en zijn te water gegaan in de richting Moor. Daarop hebben ze porceleinschelpen gegeven om het zeemonster Kokofi te betalen en zijn toen te water gegaan naar Matini toe.

En toen hebben ze tot de morgen geslapen en 's morgens, toen het schip weggevaren was, zijn de lui van Moor meteen het land opgegaan en hebben sommigen uit de bergen gehaald en ze de zee opgehaald naar Moor en hun prauwen gegeven om naar Nubuai toe te roeien.

Alleen Ghororaifi bleef over, die is in de bergen blijven lopen. Toen zijn de Weinamiërs naar buiten gekomen en hebben hem gepakt als hun slaaf. Uit boosheid over Ghororaifi hebben de Nubuaiers toen een raak gehouden en ze zijn naar beneden gekomen en gaan liggen bij (de rivier) Fami (bij Weinami). Daarop roeiden ze op de Weinamiërs af en hebben hen gevangen, maar de Weinamiërs hebben Mariamboi doodgeschoten, zodat hij in de Fami verdronk.

Toen de Nubuaiers de Weinamiërs vingen, hadden zij Ghororaifi er bij. Ze vingen Agari en Wasapui op de Fami en ze namen één geweer en kwamen hier naar het dorp toe.

Maika Gheinanggha kiwoda-ki owusa kirikigha, pandagha Nubuaini kimunggoro, kiwe we Munoi. Owuki tamoieka kiwo ma Gheinami nina. Maika kiwowa kiraigha kaisa seraigha.

Gharori-Nubuai.

187. Verschillende raaktochten.

Ronausara wa ambo ambe da. Suaiwini, Maseiori ribingha ferro. Maika ionéa Mambuigha, ionéa Apeinawokigha, ionéa Pedekigha, ionéa Kaigha, ionéa Nuwurukigha kiwo kiwe da, iafa: „Saiengga mimbu esagha mato we dura ghaini. Boiwa ato rafaro raisaiwuni. Maika mimbo na dinigha”.

Kimaina Epagha. Saieka ambo ma Ghafoga. Apamba fio. Apamba fioeka ambe saso nekigha. Nekigha makoi kiwe kuraio. Ambe da anggosaina Foarama, ambo anggoaina Mambo. Maika anggena ka parako ambo ma Moi ma. Maika Kawori ionaika iafa: „Mimboangga mindagha Makimukigha”.

Rinasanai Kawori. Maseiori kisi Kawori kiwe sowosio. Maika ribingha rietokugha wu Kawori. Maika ambona ambu fi kurai na Ghafoga nekigha. Maika ang-

De Weinamiërs kwamen achter hen aan om de hunnen vrij te kopen, maar het geweer hebben de Nubuaiers gehouden en aan Munoi gegeven. Nadat ze hen hadden losgekocht, zijn ze naar Weinami gegaan. En men heeft hun goederen onder alle hoofden verdeeld.

Ik zal vertellen over een raak, die wij maakten. Suaiwini, de vrouw van Maseiori was gestorven en toen riep hij de lui van Mambui op, en die van Apeinawo en die van Pedei, en die van Kai en die van Nuwuri om op raak te gaan. „Haalt morgen sagoweer”, zei hij, „om de prauwen uit te brengen. Laten wij daarmee heengaan, opdat ik mijn rouwkap af kan leggen en gaat gij dan in die (de prauwen) van ons”.

Bij de kreek Epagha bleven wij liggen en de volgende dag roeiden wij naar de rivier de Wapoga, waar wij sago klopten. En nadat wij sago geklopt hadden, hebben wij er een gedeelte van geroosterd en een gedeelte rauw neergezet. Voor het houden van de raak hadden wij ons opgesteld bij de kreek Foarama, daarna gingen wij in Mambo zitten. Maar nadat we daar zonder iets te vinden overnacht hadden, roeiden we naar de Moor-eilanden. Daar zei Kawori: „Gaat de lui van Makimi opvangen”.

Kawori was aangetrouwde familie van Maseiori, want de jongere zuster van diens vrouw was met Kawori getrouwd.

Toen roeiden wij daar vandaan en haalden die andere bij de Wapoga opgeslagen

gara Epagha mao.

Makimukigha arana Nainusa-gha. Maika atira kiriraraigha. Maika anggosaina Epagha wai-kio. Kikara maika oramo. Maika ambo ndauo. Maseiori iuanggi iafa: „Eno mue?”

Maika iafa: „Ako Makimu anggi ako. Rae Embauri kisi Biriki”. Maika iuanggi paikieka iona dagha iafa: „Mimbo ghaiwako! Dagha Makimikinio! Mo mindi-binggha! Mimbo ghaiwako! Daghakio!”

Maseiori ianggio, kikana ako. Ambe dorasakio kikamoko dia. Ambe dorasaki makoina. Andagha gha wosio, negha wosigha kikamowo. Warimagha kisi inai andoronggi kipero. Kipeikigha kiwara rongha waiki na Binataboa. Kiwaienggi ana.

Maika amboiwa no nandukigha na ghagha we nasanai Ikirowi. Apeinawo kiwoiwa Berei kisi Moroghai kiwoiki na Ekamai righagha na Erari. Ghagha we nasanai Eiwui. Kaigha kiwoiwa etio. Nuburukigha koiwa etio. Mambuighani oita.

Anggenana Binataboa. Saieka ataghai rumani mao. Ambu resagha na Nugario. Maika ambo rudo andighaidoni saika angge-

sago. Daarop zeilden we weer naar de kreek Epagha.

De Makimiërs kwamen van het eiland Nau aanzeilen en toen zagen wij hun zeilen en stelden ons in de kreek Epagha tegen hen op. Ze kwamen daar in de avond aanzeilen en toen roeiden wij naar buiten. Maseiori vroeg hun: „Wie zijn jullie?”

„Wij zijn Makimiërs”, zei hij. „Ik ben Embauri met Biriki”.

En toen hij met onbekenden te doen bleek te hebben (lett. toen hij hun zonder resultaat had gevraagd), gaf hij de raak bevel: „Komt prauwen daar! Laten we die Makimiërs opvangen! Cohabiteert met jullie vrouwen! ¹⁾ Komt prauwen daar! Laten we hen opvangen!”

Maseiori bejijlde hen en zij bejijlden ons. Wij schreeuwden hun de krijgskreet toe en zij vluchtten inenen door. Nogmaals schreeuwden wij hun de krijgskreet toe. Eén prauw vingen wij op en één andere vluchtte weg. Een jongen en zijn vader hadden we een pijl in het lijf geschoten, zodat zij stierven. Voor de doden werd een kuil gegraven bij de Binataboa, waar ze in zijn gelegd.

Nog twee anderen namen wij mee in de prauw, geheten Ikirowi. De lui van Apeinawo namen Berei en Moroghai mee in Ekamai's prauw uit Erari, de prauw geheten Eiwui. De lui van Kai namen er één mee en die van Nuwuri één, maar die van Mambui niet.

Bij de Binataboa overnachtten wij. En de volgende dag roeiden wij zingend hier naar huis. Bij de Nugari haalden wij triomftakken en roeiden ons water hier

¹⁾ Een grove belediging. (H.)

rina andiresaigha. Maika ambo fara. Nuburukigha kito kirikigha. Maika ataghai ma Saghaki ma. Ataghaiwa andiresaigha. Sorei raiwa ghominggigha enduo. Maiaukigha koiwa enduo. Moabawa koiwa etio, Biriki mesi wéa.

Anggoaikigha maika kirikigha kiwo ma kitawaiki. Otorieka owusi rengga. Maika. owusa wiamagha ghofurio. Maika owusa Apeina kiri-Bereio. Owusa Maia kirienogha. Maika owusa Kaigha kirienogha. Maika owusa Nuburikigha kiri. Owusa Tanatirewo kirio Manggepamai. Maika inawa owusa Biriki. Maika owusa Gagai. Maika inawa owusa Ambeinuri ghofurio. Owuki titikio.

Makimukigha kiwomangga nungu niakako oaina nuni. Makimukigha kimaina sambako. Maika anggoaina ghaigha. Amboiki gheangga Makimukigha awo enoiona nasana. Ambeiengga kikowuki. Fimbo kitawa eno makoina. Arakiwakigha owuka kiwasikio. Owuki kiwasiengga kiwonina.

Tabefi kisi Rarumi kikoaina Andiako kiwuna nuni. Maika kiwo ma nenima kikonéa apeka ambe dura ghaigha amboada Tabefi kisi Rarumi. Kiwo rengga ndau osaina Uwinusagha. Mai-

binnen. We zetten onze triomftakken rechtop en roeiden naar de overzijde. De lui van Nuwuri wierpen met de hunne (n.l. triomftakken) en toen roeiden wij al zingend naar Sawaki toe met onze triomftakken. Sorei kwam met een tweetal slaven; de lui van de *ruma* Maia met een tweetal, en de bemanning van de prauw Moabawa met één, namelijk alleen met Biriki.

Toen wij hen in bewaring hielden, kwamen hun mensen hierheen om een bod op hen te doen. Otoriori, dien hebben ze het eerst losgekocht en het meisje daarna. Berei van Apeinawo werd losgekocht en nog een ander van Maia; en toen nog een ander van Kai; en die van Nuwuri; en die van Tanatirewo: Manggepamai; en toen Biriki en Gagai en tenslotte Ambeinuri. Allemaal werden ze losgekocht.

Toen de Makimiërs hierheen kwamen, waren de mensen bang en bleven in het dorp, terwijl de Makimiërs beneden op zee lagen. Wij gingen in de prauwen zitten en roeiden daarmee naar beneden en dan gaven de Makimiërs iemands naam op. Die verkochten wij dan. En dan boden ze weer op een ander. Allen met wie wij kwamen aanzeilen, kochten zij los. En toen ze hen allen losgekocht hadden, roeiden ze weg.

Tabefi en Rarumi woonden in Ambai, maar ze hadden vrouwen van hier getrouwd. Ze kwamen hierheen en riepen ons op, waarna wij de prauwen uitbrachten en achter Tabefi en Rarumi aanroeiden. Zij roeiden voorop naar buiten

ka kikaruka saigha poronggi. Maika atikio ambo amain di kio. Ambu andikana, naiwiro, naiwirada, mataneo, ghamburuo. Ambuko andiaiwoni. Ambo atu-ka esaigha angguno esa.

Maika Maseiori iafa: „Moai mato woafakangga amesi ambo andidani”.

Maierisagha ionaika Aiafari we dura righagha. Maika daida we soraika sora andighominggigha. Maika sora andighominggigha iafa: „Kabo boangga dagha di-ghominggigha”.

Maika ambo ndau anggosaina Uwinusaghaika angguana inggoigha. Maika ghaigha ditora andighominggigha.

Maika inawa amaingha niawora saieka ambogha onababe rumai-gha. Maika anggenaka saieka aniduragha amboukina rumai-gha. Doragha munggoiki wa kikoaina rumagha wa andaghakio. Andiinggoigha kiwe doragha munggoiki kikoaina ruma. Maika ambouki na rumaigha.

Maika doragha muna ghagha duieka ke paiki oainina. Maika kikadoaro kikafo: „Eeee! Dawa-ko!”

Maika no etigha righagha fobiwika iamoko. Nokigha kirighai-gha duiengga andaghaki titiki-nina. Anggesi ma rumaigha

en stelden zich op bij het eiland Uwi, waar zij grote vuren deden opvlammen. En toen wij die gezien hadden, gingen we bij hen liggen. Onze bogen, kapmesen en lansen van ijzer en bamboe hadden we meegenomen en ook onze medicijn. Wij gingen hoeveelheden palmwijn tappen en dronken palmwijn.

Maseiori zei: „Blijven jullie maar wachten, dan zullen wij alleen gaan met onze raak” (n.l. van Maseiori's clan).

Maierisagha gaf Aiafari opdracht zijn prauw uit te brengen. En toen vader wichelde, was de uitslag, dat wij slaven zouden krijgen (lett. wichelde hij onze slaven). En nadat hij deze uitslag had verkregen, zei hij: „Wij zullen misschien onze slaven opvangen, als wij gaan”.

Daarop roeiden wij naar buiten en stelden ons op bij het eiland Uwi, waar we de voorouders raadpleegden. En ook het schommelen van de prauwen gaf tot uitslag, dat wij slaven zouden krijgen.

Dichtbij bleven wij liggen en toen wij 's morgens kwamen aanroeien, vertoonden zich de huizen. En 's morgens na het slapen kwamen we te voorschijn en omringelden hen in de huizen. Regen hield hen op om in huis te blijven, zodat wij hen konden opvangen. Onze voorouders hielden hen door de regen op in de huizen. Wij zetten hun huizen af.

Door de regen waren hun prauwen volgelopen, zodat zij er niet in konden zitten. Toen schreeuwden zij: „Heee! Een raak daar beneden!”

Maar slechts één enkele, wiens prauw droog lag, nam de vlucht, maar de anderen, wier prauwen vol waren gelopen, vingden wij allen op. Wij klommen in de

ambu kiraigha titikio. Ambu siregha, saparo, rawo garo, faiano, kanao. Ghaigha kikagha-ki. Anggokowa kirirumaigha. Ataghai ambo kakaduri ma inenima. Ambo rudo ghaido fimbo ambu resa. Ambu arana anisinako. Ambu rose anggura andenadoini. Ambu ghamesaigha na aniaboini. Anggerina resa fimbo anggowana ghai.

Makimukigha kiwe onagha. Maika ko ma na Usarewo. Maika saieka apandi ghaighaika ambouaiki ndauo. Maika ambona Tanatirewo kirimaighéano. Ambona woruo. Maika ambo fone anggenana Usabarewogha.

Maika kikuna saseranggigha, utorawa ghomino. Maika sora ghominggigha, sora andirakai-gha. Maika ambo Ghoisano kirighaidogha. Ranaika ambo sao. Ambo atira kirirumaigha.

Maika inawa saieka ambouiki na rumaigha. Ambo ghagha fosoraika anggesiki na kirirumaigha. Kikosaina kirirumagha korake ana ako. Makimukigha unggu na pandaigha. Kikodiengga Makimukigha kiragha etio. Ana akangga anggakabekangga anggesi rudo ghaigha anggamoma sangha.

Maika warimagha suna rao. Maika Ghoisanoukigha esi rudo

huizen en haalden al hun goederen weg: doeken, schelpenbanden, oude kralen, netten en bogen. De prauwen werden stukgehakt en hun huizen uit elkaar geslagen. Zingend roeiden we regelrecht hierheen. We roeiden de rivier op en daarop haalden we de triomftakken. We namen bladeren en versierden ons. We namen kalk en beschilderden onze gezichten en we namen de raakbeschildering om de neus aan. De triomftakken zetten we op en daarna dansten we in de prauw.

De Makimiërs deden een oproep en kwamen hier bij kaap Usa. De volgende dag maakten we de prauwen reisvaardig en roeiden op hen af naar buiten. Wij roeiden in de roodhoutprauw van het huis Tanatirewo. Twee prauwen hadden wij bemand. We roeiden naar het achtergebied en overnachtten bij kaap Usaba.

Toen wicielden we door verhitting van het *sase*-blad over slaven en de uitslag was, dat wij slaven zouden krijgen, maar ook wonden zouden oplopen. Bij de lui van Ghoisano (Sasora) roeiden we de rivier in en roeiden 's nachts naar boven, tot we hun huizen zagen liggen.

En de volgende dag omsingelden we hen meteen in hun huizen. We legden met de prauwen aan en beklommen hun huizen, maar zij namen in hun huizen krachtig stelling en bepijlden ons. De Makimiërs beschoten hen met de geweren. Toen zij (uit de huizen) sprongen hebben de Makimiërs er één gevangen. Maar omdat ze ons bepijlden en wij bang werden, klommen wij in de prauwen en vluchtten naar zee toe.

Maar de (gevangen) jongen sprong te water en liep weg. Toen klommen de

ghaighaika andoroma apeka,
Makimugha suna rao. Maika
Ghoisanogha kirurio kimuna
Kodioi inina.

lui van Ghoisano in hun prauwen en
schoten op ons in, waarop een Makimiër
te water sprong en het land op liep. De
lui van Ghoisano zetten hem na en hebben
Kodioi gedood.

Munoi-Nubuui.

188. Een inval van de lieden van Jaur.

Enaka ranaika Iauidagha atabo
Gheinanggigha kiwo sa esi ki na
Manieghasi. Maika Gheinanggi-
gha kiwu Ianibarari kiwu Kai-
serei, Inggerusi, Susai. Maika
naugha odi gheiangga ana Ghei-
nanggigha Iauigha. Maika So-
burari iana Gheinangha rinasa-
nai Mangganadoi, iani fero.
Kikamokinina.

Maika inawa nuni kipandi ghai-
gha uambaikigha, kiwo kitawaiki
kitawara paiki. Kiwo maika
owusa Saghakukigha kirighomin-
gha. Maika kiwe ghado aighaika
ko gheika kiwe ghomingha atabo
aighaika kikadighana Ianibarari
mesi.

Sorei-Nubuui.

189. Strijd met de lieden van Jaur. Napans.

Soburari kinisi Mananderi kini-
sikiwowa kiriminda nana Sera-
muri. Weka Iauia kimuna Ma-
nanderi, kimuni ifero. Kipama
woraia. Weka Soburari iyanisi
weka irinungguia kinata.

Toen men 's nachts sliep kwam er een
raak van Jaur met de Weinamiërs er bij
naar boven roeien; ze beklommen hun
(huis) Manieghasi (van de clan Kai in
Nubuui). De Weinamiërs pakten Iani-
barari en Kaiserei, Inggerusi en Susai.
De bureen sprongen naar beneden en be-
pijlden de lui van Weinami en van Jaur.
Soburari schoot een Weinamiër, Mangga-
nadoi geheten, dood. Toen zijn ze op de
vlucht geslagen.

En meteen maakten de dorpelingen hier
de prauwen reisvaardig en nadat zij (een
prijs) voor hen hadden gevraagd, gingen
ze een bod op hen doen, maar het had
geen resultaat. Toen zijn ze een slaaf van
de lui van Sawaki gaan kopen en daar
deden ze allerlei dingen bij en roeiden
naar beneden en gaven die slaaf met die
dingen, waarvoor ze alleen Ianibarari in-
geruild hebben.

Weka Atusaia Atibi irawara koranu Mori na Moro. Kiwowara Soburari sao, kinungguwara Mananderi. Iyomofi iyahanggio. Kiwona wa woruo. Aronggia reukia. Weka kira fono.

Amoka Atusa kira ndaue kimuna Iauia, kimuna Mandaina, kimuni ifero. Kira ma onofa „kimuna Iauia”. Ari womohua kitado Iopia weka kimunggi. Kiwu iworaia hu kiwu ireuria. Weka ireuria ana ri Soburari. Hua iworaia Atusaia amokiwa. Weka Soburari irinungguia onofa: „Awamoko waironi hero aso awoina waironi”. Iyamokere iyoina nafaiako. Kirinungguia kinititikio.

Alpansina-Weinami.

190. Een broedermoordenaar.

Sawuri. Maika una esaika kimundarubeka. Sawuri muna Sighomi. Maika oramoika Sawuri fama siwagha, famba bimbo kiwe na fio wa iano. Maika Sighomi iurako iafa: „Oramoangga afa ma siwani waie? Afa anggora niauni waie?”

Maika iatandumbeka kisikimundaru makoina. Maika Sawuri fama Sighomi feika iamosa ma anagha. Maika iesi ndumbeka rira mo Sighomi. Maika amo-

Toen ging de Ansoeser Atibi naar Mori toe, het hoofd van het eiland Moor en zij gingen naar boven toe naar Soburari. Ze waren woedend over Mananderi. Grootvader had ze uitgezonden. In twee prauwen gingen ze uit, het eerst de lui van Arono en dan kwamen zij er achter aan.

Ze trokken naar Ansoes en kwamen naar buiten om een man van Jaur te doden, maar ze hadden Mandaina gedood. Ze kwamen thuis en zeiden, dat ze een man van Jaur gedood hadden. Ze hadden evenwel een man van (het eiland) Jop gevonden en gedood en zijn kop en onderkaak meegenomen. Soburari kreeg de onderkaak en de kop namen de Ansoesers met zich mee. Maar toen zeiden de mensen van Soburari: „Ga jij hier beneden aan de rivier zitten, dan kun je aan de monding wonen”. Ze trok naar beneden en ging aan het bovenstrand wonen en hun mensen allemaal.

Sawuri. Nadat zij bij het drinken van palmwijn twist hadden gekregen, gaf Sawuri Sighomi een klap. En 's avonds sloeg Sawuri op de trommel, opdat zijn zusters hem sago te eten zouden geven. Sighomi werd kwaad en zeide: „Waarom sla jij bij avond hier op de trom?”

Daarop stormde hij naar boven en raakte weer met hem aan het vechten. Nadat Sawuri Sighomi dood had geslagen, viel hij op de grond neer en toen klom hij naar boven en kerfde Sighomi vol sneden.

buari na rumagha. Sighomi mesi
ianana rumagha.

Maika dagha kirawa kimuna
Sawuri. Maika Sawuri iamoma
anagha. Ioaina anaghaika iamo-
kiwa bimbogha kisi bingha. Mai-
ka raiki ma anabuinghaika
uraraio. Uraraika orasani muna
fogha. Oramo fimbo saigha po-
ronggi. Iakaba dagha kira kiwa-
rawariegha. Orasangga afa iuna
ewomo. Rana fimbo kikuna fo-
gha. Saiengga bingha kisi bim-
bogha koaina rumagha, mangha
ra warawa dagha, oramo fimbo
ra ma rumagha. Maika ioaina
ana sigha dia. Maika uraraika
ra ndaueka fama rinosa wu
figha.

Maika dagha kira ma kiwarawa.
Iedeiki ma ne rumagha kikoaina.
Saiengga kira kipama kirinosa.
Kirangga we diaengga muna
kina fogha, kiraiwi ianagha, ora-
mo kikunio.

Kipama nosa tamoieka kikateina
sanduo, kiwaso na anawaigha.
Kiwaso ghado asangha. Kiwe
sandu-gharegha we soado. Mai-
ka kikawari kiraiwi masingha
ndaao.

Rana fimbo we bimbogha kisi
bingha koaro, mesi wo ghere
maina nanggu rumaigha. Nugha
kiwe gharoangga wo main di ki
wu adoigha wuaiki, weki rudo
righagha. Wuki titikieka nugha
kiwarawa kiriadoigha. Maika

En hij vluchtte weg uit het huis en Si-
ghomi bleef daar alleen in huis liggen.
Toen ging er een raak uit om Sawuri te
doden. Sawuri was gevluht naar het bos.
Na een tijd in het bos te hebben doorge-
bracht, schaakte hij zijn zuster en zijn
vrouw en bracht ze midden in het bos,
waar hij honger kreeg. Van honger
doodde hij overdag een varken. Maar
eerst 's nachts vlamden de vuren op. Hij
was bang, dat de raak hem zou komen
zoeken. Bij dag kookte hij niets. Eerst
's nachts braadden zij het varken. 's Mor-
gens bleven zijn vrouw en zuster in huis
zitten, maar de man ging de raak lopen
zoeken en eerst bij nacht kwam hij thuis.
Hij bleef daar maar aldoor in datzelfde
bos wonen. En als hij honger kreeg, kwam
hij naar buiten, hakte zijn sagopalm en
haalde sago.

Toen de raak naar hem kwam zoeken,
trok hij met haar naar een ander huis,
waar zij bleven wonen. Overdag gingen
zij zich sago kloppen en als zij die klaar
waren gaan maken, doodde hij voor hen
een varken, dat zij meenamen naar het
bos en 's nachts toebereidden.

Toen zij de sagopalm afgeklopt hadden,
maakten zij van de schors een prauw en
smeerden die in met aarde en roet. En
aan die palmschorsprauw maakte hij een
voorsteven als van een *soado*. Toen droe-
gen zij hem naar buiten naar het water.
En 's nachts liet hij vrouw en zuster thuis
blijven, maar ging zelf stroomafwaarts om
al rondrijvend de huizen te bespionneren.
En als de dorpslieden de sero's gesteld
hadden, kwam hij bij hen liggen en haalde
hun vis weg en deed die in zijn prauw.
Als hij ze allemaal had weggehaald, kwa-

kikurasa kimainggiwa-ghagha-ukigha, kikafa: „Adoigha anggi ghoe?”

Maika ionaika iafa: „Adoigha raweki rudo ghani. Kabo ianggi kiwarababu”.

Maika Sawuri soigha maina nanggu kiwarawa adoigha. Maika nanggu tamoieka woiwa adoigha saika iodi raiki ma rirumagha sigha, ribingha kisi bim-bogha kikunggi, kikanggi.

Orasaniengga iesuwa sandugha duana. Rana fimbo ra ndau raruno ewona, wo ghere nanggu rumaigha. Muna ado gharengga weki ana, oramo fimbo iuno. Oramo fimbo wo ma rumaigha ghero, saifimbo wo ma riana sigha.

Ioaieka Sanggeidagha kira wa kimunio. Maika io wu rikanai-gha rawa sangha gha wa ianggi, wu kiriesaika ioaina aurigha. Maika Sanggeigha kikafa: „Kabo dani ra maika fama diesaini”.

Maika iesi ioaina aurigha nang-guki sira matangu kiriki wa ko maina. Maika kimaine. onaika ieama agha soki na aurigha ghero so koda kirisanduo. Maika kiremuna kitirieka iafa: „Be we dangga maisa ramunamuo. Sai-engga mimbu da ato mindawarao ato mimunda”.

men de dorpslieden om hun vissen en die werden dan kwaad op de lui, die er met de prauw bij gelegen hadden en zeiden: „Waar zijn de vissen?”

En dan zei die: „Ik heb de vissen in de prauw hier gedaan. Ze zijn zeker verdwenen”.

Dan bleef Sawuri, nadat hij achteruit geroeid was, hen liggen bespieden bij het zoeken naar de vissen. En als hij dan uitgespionneerd was, bracht hij de vissen bovenstrooms, sprong aan land en bracht ze weer naar zijn huis daar, waar zijn vrouw en zuster ze baken en zij ze opaten. Bij dag schoof hij de palmschorsprauw onder water en bij nacht kwam hij naar buiten, schepte hem leeg en ging stroomafwaarts om de huizen te bespionneren. Als hij wat vis gevangen had, legde hij ze neer en eerst 's nachts bakte hij die. Bij donker ging hij naar de huizen benedenstrooms en 's morgens ging hij weer naar zijn bos daar.

Na enige tijd kwam de raak van Sanggei om hem te doden. Toen nam hij zijn bogen en trok naar het open water daar om hen te bepijlen, roofde hun palmwijn en ging toen zitten in de top van een boom. De Sanggeiers zeiden: „Misschien is er een raak hier gekomen en heeft onze palmwijn getapt”.

Maar hij was in de boomtop geklommen, waar hij hen zat te bespieden en zijn eigen mensen daar zag gaan liggen. Toen zij daar lagen te praten, brak hij iets af en gooide naar hen uit de boom naar beneden tegen hun *sanduo*-prauw aan. Toen zij zich omdraaiden en hem zagen zei hij: „Als er een raak was, die wij konden houden, zou dat opwegen tegen

Maika iokofari afa ioaina Donggori ewomo, ioaina Desi-urigha. Maika ionaika saieka dagha kira kiwarawarieka ianggi na rikanaï, ioaiwaki na raghanaeugha. Maika dagha kikuororo. Maika dagha kikakako kikamobuarieka rama sigha ioaro. Maika ra ndaueka wo ma rumaigha rasado aroairagha, kiko kaio.

Maika Sawuri ribimbogha kisi iondagha kikanibari kira kiwarawari na anagha. Maika kiwara paikieka kiriunagha rasadoio. Maika unagha ra sadoieka Sawuri we onagha na unagha doagha. Raiwa onagha ma iondaghi ma rumagha. Maika unagha ra ndaueka ianikiwa onagha. Maika kitarausarieka kitarakoda onagha na unagha doagha. Maika onagha makoieka iondagha kisi bimbogha kira warawari. Maika kiwara sadoi na anaghangga kiragha. Oai dieka we kirifodaigha kirifigha. Maika kiwu kiraiki ada iondaghi kira ma ghairisigha ndauro. Maika iondagha iafa: „Rawo ghere ronéa nugha fimbo awo ghere aso rosa”.

Maika saieka Sawuri ragha wu riaigha weki uraina anagha, wo

het feit, dat ik met jullie gevochten heb. Brengen jullie morgen een raak, die op mij af kan komen om met me te vechten”.

Maar hij bedroog hen en bleef niet bij de kreek Donggori, maar boven aan de kreek Desi. En toen die volgende dag volgens zijn afspraak de raak naar hem kwam zoeken, bepijldde hij hen met zijn pijlen en bleef hen opwachten boven in de waringin. De raak joelde uitdagend, maar zij werden bang en vluchtten van hem weg en hij ging weer naar die plaats, waar hij woonde. Hij kwam te voorschijn en roeide naar de huizen en trof de mensen, die in het sagobos werkten, welke allen wegroeiden.

De zuster van Sawuri echter en zijn zwager weenden over hem en kwamen hem zoeken in het bos. Zij konden hem niet vinden, maar hun hond wel. Daarna deed Sawuri een bericht aan de hals van de hond. En dit bericht bracht hij naar zijn zwagers, naar hun huis. Toen de hond te voorschijn kwam, liep hij rond te huilen met dat bericht. En nadat zij de hond afgetast hadden, stieten zij op het bericht aan de hond zijn hals. En toen de afgesproken tijd daar was, ging de zwager met de zuster hem zoeken. Ze vonden hem in het bos en hielden hem vast. Zij bleven bij hem en hij gaf hun van het varkensvlees en van de sago.

Toen brachten zij hem achter de zwager aan naar de rivierkant naar buiten. En de zwager zeide: „Laat ik eerst naar beneden gaan en het dorp bericht geven en kom jij dan naar beneden om kalk te werpen”.

De volgende dag ging Sawuri heen, haalde zijn spullen op en liet die in het bos staan

ma rumaigha ghero so rosa. Maika wo gheika nugha ko wa kimunieka kikandaruko. Sawuri iangha nugha dia afa fei womo.

Maika bimbogha kisi bingha kiwe kirinisinaigha ura kirisa-paigha, ari dimbo, kitarona rawo. Maika soki kirosaigha tamoe we saparo, rewanguo, raro, sireo. Maika iapoiki tamoe ioaina nughanina.

Wiai-Nubuai.

191. Een gevaarlijke slaaf.

Awurai kisi Maghani kisiwo ma Nurumano. Maika onéa Nubai. Maika Nubaigha kitua ghaigha, kiwo fone kikonéa Manawirukigha. Maika kirinu orokigha kiwu Ande endukigha wuki ghado kiripandaigha. Maika kiwo ndere koromana. Rambausagha. Maika ranaika ko saika kimaina Fafarui. Ghare kimaina Rafande. Maika kimaingha saro.

Saitopéa we maisina mena. Maika eringgiwa padigha na ghaboiigha. Maika kikateiangga-eece kiwoiari rewogha tao.

Maika Ghafai ianimbora ghere sira dagha. Maika noa Apeinawokigha iawarawa bingha Sorei iafa: „Aotaro! Dawakooo!”

¹⁾ Op het eiland Japen. (H.)

en ging naar het dorp en wierp kalk. Toen hij naar beneden roeide, kwamen de dorpelingen aanroeien om hem te bepijlen bij een gevecht. Sawuri raakte de dorpelingen wel met de pijlen, maar niet dodelijk.

De zuster en zijn vrouw deden haar versierselen aan, schoven de schelpenbanden om, brachten de oorringen aan en hingen de kralen om de hals. En nadat hij klaar was met hen met de kalk te werpen, gaf hij schelpenbanden, borden, blauw katoen en doeken. En toen hij hen afbetaald had, is hij in het dorp blijven wonen.

Awurai en Maghani gingen eens naar Soemberbaba en riepen Pandoeamin op en die van Pandoeamin brachten de prauwen uit, roeiden naar achteren en riepen de Manawiriërs op. En hun drie dorpen ¹⁾ brachten twee Vreemdelingen mee met hun geweren. Zij roeiden binnen bij kaap Rambausa (aan de monding der Nubuarivier). En nadat zij bij nacht stroomop waren geroeid, bleven zij liggen in (de kreek) Fafarui en anderen bleven liggen in (de kreek) Rafande, waar ze bleven tot de ochtend.

Toen het nog 's morgens donker was, hesen zij de vlaggen op de prauwen en toen ze zich klaar gemaakt hadden, wel, toen roeiden ze langs de kaap stroomopwaarts.

Maar Ghafai keek naar beneden en zag de raak. Hij riep de Apeinawoërs op en waarschuwde zijn vrouw Sorei: „Sta op! Een raak beneden!”

Maika binggigha kikamonina kikamobeka manggigha ikosare ana dagha. Maika dagha koromana Manieghasi rewo. Maika aisagha koaiki, ke paiki wa esi na rumaghagha. Maika dagha ko ma risani faro. Maika Nubuaikigha kikanggi, Andeigha kikunggi na pandaigha. Maika kikanggi paiki, kikesi na rumangginina, kiwu faiangha nasana Siraworu. Maika kiwuke kito rudo ghaghanina.

Maika Ekamai kikanggora ruma atabo riwariboni Kewowi. Nuni titiwa anggora ruma. Maika Nubuaii ana dagha kikakako. Maika amobuara Araghi kisi Anikakoi. Maika Nubuaii kiruiki. Maika Ekamai rura Anikakoi. Maika Siki kisi Moki kisirura Araghi. Maika kimuna Araghi.

Maika binggigha kipatata Anikakoi woraigha na kirirari meranggigha. Kipata woraighaika Anikakoi we wa iekapo kirirari-gha. Maika Ekamai iamokiwa Anikakoi, ioaiwi na Manieghasi, mangga nuni kimuni wéa.

Kimuna Araghiangga kikoama wanggéaigha, ienggéaigha, koiki useraki na Rafandegha arogha. Woraigha iigaieka riso sarana Erari, riso sarana Pedei.

Maika Ekamai ioaiwa Anikakoi na Erari. Maika Ekamai woiwi ma Ghareno ma ioara pama no-

De vrouwen sloegen op de vlucht. Terwijl zij vluchtten, stelden de mannen zich op om de raak te bepijlen. Het eerst liep de raak binnen in Manieghasi, maar daar hield de palissadering hen tegen en slaagden ze er niet in in het huis te klimmen. Toen kwam de raak hier naar de overkant toe.¹⁾ En terwijl de Nubuaiers hen bepijlden, schoten de Vreemdelingen met de geweren. Maar hun pijlen misten en zij klommen in de huizen en namen het net, Siraworu geheten, en wierpen het in hun prauw.

Maar Ekamai hield hen door pijlschoten van zijn huis af, samen met zijn *waribo* Kewowi. Het hele dorp hier hield hen met pijlen van de huizen af. En de Nubuaiers hier bepijlden de raak, zodat zij bang werden en vluchtten met achterlating van Araghi en Anikakoi. De Nubuaiers zaten hen achterna; Ekamai achtervolgde Anikakoi en Siki en Moki achtervolgden Araghi. Araghi werd doodgeslagen.

De vrouwen sloegen Anikakoi om zijn hoofd met haar rode schorten. Toen zij Anikakoi om het hoofd sloegen, wilde hij haar de schorten aftrekken. Ekamai nam Anikakoi haastig met zich mee en hield hem in bewaring in Manieghasi, anders hadden de mensen van het dorp hem nog gedood.

Nadat ze Araghi gedood hadden, hakten ze hem de handen en de voeten af en hingen die op in het bos bij de kreek Rafande, maar het hoofd spleten zij in tweeën en de ene helft kwam te hangen in Erari en de andere helft in Pedei.

Ekamai hield Anikakoi in Erari gevangen. Eens nam Ekamai hem mee naar Waren, waar men vertoefde voor het sagokloppen.

¹⁾ nl. naar Apeinawo, waar de verteller woont. (H.)

sa. Maika kikoara kipama nosa tamoieka uraraiki wa ado. Maika kiwu faiangha kiwoiwa. Maika Maidawofi, Ekamai, Dumoi, ghomingha Anikakoi kitorra faiangha na Gharena.

Maika ghomingha sira kanagha wa ana somangha. Maika kikana kiruataruko. Anikakoi wu kanagha. Maika iotaro wa iana Ekamai na ruaibuini. Iani na safawagha. Maika ghomingha iamoinina.

Maika kikatadaieka matangu Ekamai fesio. Fesieka kiwui ma ghagha mao, kipai na sesaigha. Kipai tamoieka kiuta woraigha na namagha. Maika kipatata namagha na nidaigha.

A sigha urana Ekamai nidaigha koiwa sa. Koiwa saika Aighorairirata Ekamai ruaighaika ekapo safawa.

Maika kiwu Anikakoi na rumagha ndumbeka kipai na masagha iosaro. Maika Siki iuraba risera Ekamai maika iutai na naibawa. Iosare mina rana funakena kimmungoro fio wuario.

Maika koiwa Ekamai kisi ghomingha ma Nubuai ma. Maika koiwa kiwu Ekamai na rumanduni. Maika kiwu saunaigha kiwe arana keki una Ekamai. Maika irirakagha mako ghado righomingha rirakagha mako.

En toen het verblijf voor het sagokloppen afgelopen was, kregen zij trek in vis. Daarom haalden ze het net op om daarmee te gaan vissen. Maidawofi, Ekamai, Dumoi en de slaaf Anikakoi wierpen het net uit in Waren.

Toen zag die slaaf daar een boog op de uitlegger liggen. Ze zaten met de rug naar elkaar toe. Anikakoi pakte die boog en legde aan midden op de rug van Ekamai en schoot hem met een *safawa*-pijl. Daarop nam de slaaf de vlucht.

Maar zij sprongen achter hem aan en Ekamai ving hem zelf op. Nadat men hem opgevangen had, brachten ze hem naar de prauw toe en bonden hem met touwen. Toen ze daarmee klaar waren sloegen ze hem met de scherpe kant van de roeiriem op zijn hoofd en met het plat daarvan op zijn lichaam.

Met dat ding rechtop in zijn lichaam roeiden ze Ekamai naar boven. En toen ze naar boven waren geroeid, heeft Aighoraira Ekamai de rug opengelegd en de *safawa* er uit getrokken.

Daarop hebben ze Anikakoi naar boven in huis gehaald en hem staande aan de middenpaal vastgebonden. Siki was zo kwaad over zijn *sera* Ekamai, dat hij hem met een hakmes een wond toebracht. Vier dagen moest hij blijven staan, zonder dat hij sago kreeg.

Toen hebben ze Ekamai en de slaaf naar Nubuai toe geroeid en Ekamai in zijn huis gebracht. Daar deden ze hete as in bladeren en lieten Ekamai broeien. En zijn wonden werden beter en ook die van de slaaf. En toen ze beter waren, zijn de Warenners gekomen om op Anikakoi te

Maika mabeka Ghaianghigha
kiwomaika kitawara Anikakoi.
Kitawariengga kikowusi.
Gharori-Nubuai.

bieden en na enig bieden hebben ze hem
losgekocht.

192. Strijd tussen de ruma van een clan.

Moi ioaina Erari oaidi Ekamai.
Maika Moi kisi Ekamai ko fai-
ano. Kiwo maika woiwa riadoi-
gha ma imai Saremuni, na Rua-
takurei. Maika Moi ionawa imai.
Kisi imai kimundaruko. Imai
iafa: „Awari afa awo na orasa
ewomo”.

Kisikimundarubeka Korowi iu-
raba Saremuni. Maika Maresi
ianggi ma Ruatakurei nduno.
Fewai iana Serawoai ienggéa.
Maika Serawoai iana Fai wang-
géa dia.

Maika daida iuraba Serawoai
wa Fewai ianggi diaika. Maika
daida iagha ghagha. Maika sera-
gha iuraba ghagha. Maika Adori
kisi Nakiroi uraba ghaghaika
kipesa Saumbeki riwarimagha.

Kipesieka daida wo ma ioba
wuara anggoboni, ioba wuarawa
kikida rumani. Maika kiwe ghai-
rorisagha amoma kiwaiana Ko-
ghi. Kiwaiana be ruma woa.

Moi woonde in (het huis) Erari (van
de clan Apeinawo) bij Ekamai. Moi en
Ekamai gingen eens met het net vissen
en brachten toen hun vissen naar vader
Saremuni in (het huis) Ruatakurei. Toen
kreeg Moi woorden met vader en maakte
ruzie met hem. Vader had gezegd: „Jij
moet nooit bij nacht gaan roeien”.

Toen zij met elkaar ruzie begonnen te
maken, kwam (mijn vader) Korowi (ook
uit Ruatakurei) woedend voor Saremuni
op. Daarop heeft Maresi (het clanhoofd
uit het huis Erari) op de lui in Ruatakurei
geschoten en Fewai (van Erari) raakte
Serawoai (de oudere broer van Korowi
uit Ruatakurei) in de voet, waarop Sera-
woai Fai (van Erari) in zijn hand schoot.
Mijn vader was er kwaad over, dat Fewai
Serawoai met een pijl had geraakt en
daarom heeft mijn vader de prauw stuk-
geslagen (die de lieden van de *seraruma*
Erari bij Ruatakurei gedeponeerd had-
den). De *sera* werd kwaad over die prauw
en toen hebben Adori en Nakiroi (uit
Erari) uit boosheid over die prauw de
jongen van Saumbeki (de dochter van
Serawoai, die in Risei gehuwd was) ge-
vangen.

Toen zij hem gevangen hadden is mijn
vader hier gekomen om dit stuk grond
leeg te kappen, waar zij dit huis gezet
hebben. En toen hebben ze de lui, die
aan de benedenkant (vlak naast Erari)

Uriwe risagha oaina Ruatakurei. Maika kiwe aigha kikowusa warimagha Forifori, Saumbeki riwarimagha.

Kikoai tobumbeka riseragha ionaika kikowusa gha woagha ana ri Korowi. Ana rieka kitira Nuburukigha koiwa faiambeka korudo Woiakurighaika Korowi kikede ana ghere kipesa Sabisai kisi imai Ranui. Maika ko na ghaghangga kiwuki gha rudo. Koiki saika kiweki oai di kiriseraigha, Maresi kisi imai Sanadi Pari.

Maika Nuburukigha kiwe no warimagha adighana imai. Maika Koranu Fandoami iowusa warimagha. Maika koiwa warimagha adighana-imai-na-ugha maika Gharenggi kowusio.

Iowiri-Nubuai.

193. Wraak over een ongelukkige tocht.

Nubuaini kiwo fono kirausara Ghoinugha. Maika kiragha kiti-rieka kiraisaiki. Saieka kiwo modaigha, nuni titiki kiwo. Maika kiwe ghaigha maingha woraigharubo. Maika kira anagha. Kirauki na nugha. Kirauki na nughaika Ghabi iesi Ghoinuigha na rumaigha. Maika Munamberi

woonden hierheen laten trekken en Koghi opgericht. Dat was het nieuwe huis, dat zij gesticht hebben. Maar de bovenstroomse helft (die dus niet vlak naast Erari zat) bleef in Ruatakurei. Daarop hebben zij goederen gegeven en die jongen Forifori, de jongen van Saumbeki, losgekocht.

Na lange tijd kochten zij in opdracht van hun *sera* een nieuwe prauw, die bij Korowi gedeponeerd werd. Toen die nu bij hem gedeponeerd was, zagen zij lui van Nuwuri met netten de kreek Woiako oproeien. De lui van Korowi liepen door het vloedbos naar beneden en grepen Sabisai en zijn vader Ranui. Nadat zij in de prauw gegaan waren, haalden zij hen in de prauw, roeiden met hen naar boven en lieten hen verblijven bij hun clanhoofd Maresi en bij Sanadi Pari (van Erari).

Daarop gaven de lui van Nuwuri een andere jongen in de plaats van de vader en die jongen is losgekocht door het hoofd van Pandoeamin. En die brachten die jongen, die in de plaats van de vader was gekomen, naar de lui van Waren, die hem kochten.

De Nubuaiers hier gingen naar het achterland en trokken langs Woinui. Toen zij daar gekomen waren en eens gekeken hadden, keerden zij terug, maar de volgende dag gingen zij echt. Het hele dorp ging er heen. En nadat zij de prauwen bij de riviermonding hadden vastgelegd, gingen zij over land naar het dorp om hen in het dorp te omsingelen. Na die

iosaina rumaghaika iana Ghabi na epamanigha, iani fere iamosa ghere iana.

Maika Nubuaikigha kewa amobuari. Maika Miteri kisi Raiwowi kinikorabeka kiwu Ghabi kikafa: „Kamobuariengga dinu bawa mangga onawa iko. Kakabeka kamobuari wéa”.

Maika kiwu kiwawi. Maika wawa Miteri, Raiwowi fekadai ma ienggéa. Dani anggora Ghoinuigha. Maika kiraiwi esi rudo ghagha wo ghaigha ma woraigharubo. Maika kiwouiwi ma Nuwuri ma.

Koiwimaika bimboigha kani-sieka kiwei sarana rumagha. Kioaiwieka ko kimuna ado kipamba fio. Kikanduki tamoieka owa munabagha.

Owa munabagha tamoieka kiku-na risirana wari. Maika kiti Ghoinuigha Soruki ieuraiigha na awugha. Maika kimasa kiwe dora.

Maika saieka kiwe dura ghaigha. Maika da sini kiwo makoina. Maika kiwo sado Ghoinuigha kisado Soruki, kiraghaio, kimuni fero. Kimunieka kiwu

omsingeling klom Ghabi bij de Woinuiers in de huizen. Maar Munamberi had zich in zijn huis opgesteld en schoot Ghabi op de trap met een pijl dood en hij viel naar beneden en bleef liggen.

Daarop wilden de Nubuaiers met achterlating van Ghabi de vlucht nemen, maar Miteri en Raiwowi vermanden zich en haalden Ghabi op, want zij zeiden bij zichzelf: „Als wij bij hem weglopen, beschimpen ons de mensen van dat grote dorp van ons nog, dat wij bang zijn geworden en hem achtergelaten hebben”. En toen haalden zij hem op en droegen hem (Ghabi) weg; Miteri droeg hem op de rug, terwijl Raiwowi hem van achter aan de benen hield. De raak van hier hield de Woinuiers met pijlen af. Zij brachten hem mee, gingen aan boord en zijn met de prauwen naar de monding gekomen en hebben hem naar Nuwuri geroeid.

Toen ze hem daar gebracht hadden, hebben zijn zusters hem beweend en hem in het huis opgehangen (ter mumificatie). Terwijl zij bij hem de wacht hielden, is men vis gaan vangen en sago kloppen en nadat de lijkbezorgsters betaald waren, hebben ze de dodenzang gedanst.

Na het dansen van die dodenzang hebben ze door het drinken van kedondongblad over hem de wil der voorouders trachten te vernemen en toen zagen ze de voetafdrukken van de Woinuier Soruki in de as van de haard. Ze juichten en stieten de krijgskreet uit.

De volgende dag hebben ze de prauwen uitgebracht en toen is deze zelfde raak nog een keer uitgegaan en onderweg vonden ze Woinuiers en ook Soruki, die ze hebben opgevangen en doodgeslagen.

woraigha, kitumo suagha. Nuburikigha kikowa suagha.

Maika kikarina nidaigha wetero. Maika kitaghai nifafagha ma Manieghasi ma. Maika nidaigha anagha saieka Ghabi ribimboigha kiwo wa kiwu dano. Kiwe anaina faindabogha. Maika inawa kiwu okowa rirumagha wu awawuigha. Maika kiwu nidaigha ghere, kiwei anana faindai-boghaika aruka sagha. Poromai-ka kiwe nidaigha ndau saiana sagha. Saiani monina.

Sorei-Nubuai.

Nadat ze hem hadden doodgeslagen, namen ze zijn kop en sneden zijn schaamdelen af. De lui van Nuwuri dansten met zijn schaamdelen.

Het lichaam laadden zij afzonderlijk in een prauw en roeiden met die romp onder gezang naar Manieghasi toe en nadat het lichaam daar tot de volgende dag gelegen had, gingen de zusters van Ghabi brandhout halen en legden het neer op de schelpenberg (onder het huis). Daarop hebben ze (Ghabi) zijn huis uit elkaar getrapt en haalden sagobladnerf. Vervolgens hebben ze het lichaam naar beneden gehaald en het neergelegd op die schelpenberg. Het vuur werd aangestoken en toen dit oplaaide haalden ze het lichaam te voorschijn en het verbrandde totaal in het vuur.

XXI. GEMENG D.

194. Aighei Rafenai heeft verkeer met de dode Seraghombarokui.

Aighei Rafenai raiwa rikanagha iana ado, iana rawo, iana fo na Waina-urigha. Maika rana Amaninusagha, Fai iai mo kiwe nusagha.

Maika Aighei Rafenai ionaika kikagha ghagha nasanai Femafiorei Akafiorei. Maika kiwo nafagha wenasanai Samariro-nafa, Susaniro-nafa.

Aighei Rafenai riruma nasanai Reumimanaio. Fagha wenasanai Faieri. Ia rikowugha ghero iawa rumagha. Maika we rirarigha we rawaro. Sira akani we ruma.

Aighei Rafenai ging met haar boog vis pijlen en de *rawo*-vis en varkens aan de bovenloop van de Waina. Ze liep op het eiland Amani, dat Fai losgetrapt heeft en dat tot een eiland werd gemaakt.

Aighei Rafenai zei, dat ze de prauw Femafiorei Akafiorei moesten splijten. Toen gingen ze naar het strand Samariro Susaniro.

Het huis van Aighei Rafenai heet Reumimanaio. De *fa*-boom (achter haar huis) Faieri. Hij stak het suikerriet naar beneden op het huis. Van haar schort maakte ze een tuinhuisje. Ze dekte met

Maika we riwagha ndau maino.
Maika sekiwa atagha ndero.
Maika sekiwa marangha. Maika
maina riwadogha.

Maika nunggu enako ranabuino.
Maika Seraghombarokui we ri-
suragha na worai. Maika iiani
Aighei Rafenai. Maika ionaika
kitunggi na sunggigha. Maika
kiwu ria, kiwu aiwo. Maika ki-
kida rirumagha. Maika kitiraka
kirirumagha.

Ionaika kiwu fio. Maika kika-
ringgiwi. Maika ionaika kiwoiwi
wa kiwe rarigha. Maika rieto-
kugha iaringgiwi ghero. Maika
fero iana. Maika waraghéama.
Maika waraghéamaika inawa
ionaika kiwu righa. Kiwu rieka
epamanigha.

Kerui-Nubuai.

195. Aighei Rafenai.

Seraghombarokui. Maika fero.
Feika ra topéana inggoi ghéama
maika muna ribingha, nasanai
Aighei Rafenai. Maika ia ria-
raiembogha, iawa faigha. Maika
wu rikanagha ghado kowaigha
iana manigha. Maika iekapo
manigha niwuigha, maika wedira
bingha narorei.

Maika wuie raiwi ma inggoro.
Maika iara warimagha, rinasanai
Manimanggirisi. Maika ionaika
kitaghari. Kitagharieka wogha
wu inai sira risairagha wa kita-

deze atap en maakte een huis. Toen
haalde ze een hoosvat te voorschijn en
ging er op zitten en trok het drijfhout
naar zich toe met oude voorwerpen. Ze
dreef rond in dat hoosvat.

Toen de mensen sliepen te middernacht,
deed Seraghombarokui de kam uit zijn
haar en prikte Aighei Rafenai. Toen zei
hij, dat ze de kleren moesten aantrekken
en ze haalden palen en *aiwo*¹⁾ en zetten
een huis en dekten het huis.

En toen zei hij, dat ze sago moesten halen.
Daarop voerden ze haar als bruid weg.
Toen zei hij, dat ze het zwangerschapsfeest
moesten vieren en zijn jongere broer
bracht de bruidschat naar beneden. Toen
viel hij dood neer en keerde weer terug
tot bewustzijn. Vervolgens zei hij direct,
dat ze een paal moesten halen en dat was
daarna een trap.

Seraghombarokui, die stierf en na zijn
dood kwam hij weer bij de voorouders
vandaan en hij vrijde met zijn vrouw,
Aighei Rafenai geheten. Hij stak de
bamboe-huwelijkstrap uit naar haar *fa*-
bomen. Toen nam hij zijn pijl en boog
en schoot een vogel en trok de vogel
zijn veren uit en kriebelde zijn vrouw
er mee in het oor.

Daarop nam hij haar mee naar de voor-
ouders en daar kreeg zij een kind, Mani-
manggirisi geheten. Op zijn bevel hielden
ze toen feest. Tijdens het feest ging hij de
moeder halen om het feest te zien vieren.

¹⁾ *Aiwo* volgens Woordenlijst: geneesmiddel, medicijn, tovermiddel, amulet, voorouder-
beeld.

ghaiegha. Maika sairaghairagha kipanggana maniwuigha. Kirisiwagha wenasanai Siwandewani. Maika sairaghairagha kirafua nugha kiniawa. Kiniawaika amobuara Aighei Rafenai. Amobuarieka Kemonggigha kiwu Manimanggirisi kiwui we kina sera. Maika inawa warima wuara kiridagha.

Kikowusieka mainggada foaigha. Maina gharatai ruiwi na foaigha ghero, kito riwagha ndauo. Kitekiwi ndero. Kitekiwi ndeika iona iafa: „Kikoba iono ri ghare mato kikidaio ruma”. Rirumagha nasanai Rewami. Maika ioaina Demba nina.

Amani-Nubuai.

196. Verkeer met de doden

Nungguani rinasanai Seramanirei. Maika imai fero. Maika raiwi waiana imai. Maika Seramanirei ra arogha. Ranaika inai iurasawari iafa: „Awari afa awogha wa arua igha wa aghari bogha ewomo”.

Maika wofaieka ii ra tasighaika fo adoigha, afa ruawu i imai bogha ewomo. Wu boafa adoigha, woiki ma rumagha.

Maika we sasaki anasado inai wa ramaigha. Maika inai iurasi iafa: „Seramanirei, awari awo-wa aruawu aghari nibogha wa

De feestgangers hadden vogelveren (op de haren) gedrukt. Hun trom heette Siwandewani.

Toen verschenen de feestgangers onverwacht in het dorp, zodat de mensen schrokken. Daarop liepen ze weg van Aighei Rafenai. Vervolgens namen de lieden van Kemono Manimanggirisi tot hoofd aan. Er waren geen jongelieden in hun clan.

Toen ze hem gekocht hadden volgden ze de hoofdstroom en gooiden toen een hoosvat uit het prauwtje, waarin zij zaten. Daarmee haalden zij haar (Aighei Rafenai) toen binnen. Vervolgens zei ze, dat men palen zou gaan hakken, waarvan zij er wat mocht houden om voor haar een huis op te zetten. Haar huis heette Rewami en ze bleef wonen in Demba.

Er was eens een man Seramanirei geheten. Zijn vader stierf en hij bracht hem weg en begroef hem. Toen ging Seramanirei naar het sagobos en toen hij er vandaan kwam, was zijn moeder kwaad op hem en zei: „Je gaat maar niet het onkruid boven je vader schoonkappen”.

Hij roeide naar de overkant, wierp het hengelsnoer uit en haalde vissen, maar trok niet het onkruid boven zijn vader uit. Hij verzamelde niets dan vis en bracht die naar huis.

Toen hij ze aan het roosteren was, trof hij het, dat juist zijn moeder er aankwam. Zijn moeder werd boos op hem en zei: „Seramanirei, jij gaat (het graf) maar

sakai ewomo. Kabo sigha anai-
ka, rarangga wisiweraini”.

Maika warimagha wo ghero. Wo
gheika fo ghaiwisia etio. Ra
ndere ghamagha soika wu gha-
gha anana regha, ragha ruawu
imai nibogha. Maika ruagha,
doragha mumbeka ianana imai
nibogha.

Iananaika imai wuio. Maika
wuieka iafa: „Daido, awura
waie?”

Maika imai iafa: „Rasi amesi
aghoai enaka rawuauo sikoai
fino”.

Kisioaia oramoika orawaigha
sababaika maika kisi imai ki-
raika kiwu righagha ndauo we
warigha wo.

Wofaieka inai iafa: „Awari mai-
wéa amaina oramoigha. Awo-
angga awo na orasa”.

Maika warigha iafa: „Rawoika
doragha mumbeka ranana daida
nibogha”.

Maika saieka iafa: „Mino, aiwa-
rira ato sibo ato sidua igha wu
daida nibogha”.

Maika kisikiwogheika warima-
gha ionéa inai iafa: „Daida
ionaika rawoiwaauo. Koai di
daida iato wu awangga kambeni.
Koaina nuniengga uraiko”.

niet schoonmaken boven je vader, zodat
het netjes wordt. Het zal er wel blijven
staan en als ik dan ga, krijg ik de koorts”.
Daarop roeide de zoon naar beneden en
haalde een horsmakreel op. Hij wilde aan
wal gaan, maar de wind blies de prauw op
het land. Daarop ging hij heen en kapte
het boven zijn vader schoon. Tijdens het
schoonkappen begon het te regenen en
hij ging (in het huisje op het graf) boven
zijn vader liggen.

Toen hij daar lag, pakte zijn vader hem
vast en daarom zei hij: „Vader, waarom
pak je me vast?”

De vader zei: „Ik zag, dat je in je eentje
zat te slapen en toen heb ik je vastge-
pakt. Laten we nu maar met ons tweeën
blijven”.

Ze bleven 's avonds bij elkaar, maar toen
de zon helder scheen, ging hij met zijn
vader de prauw naar buiten halen en
hij liet de jongen gaan.

Toen hij aan de overkant aankwam, zei
zijn moeder: „Hoe komt het, dat jij
's nachts wegblijft. Als je gaat roeien, roei
dan overdag”.

De jongen zei: „Ik was aan het roeien en
toen begon het te regenen en ben ik boven
op vader gaan liggen”.

De volgende dag zei hij: „Moeder, ga met
mij mee, dan roeien we (er heen) en dan
halen we het onkruid boven vader weg”.
Toen ze naar beneden gegaan waren,
zei de jongen tot zijn moeder: „Vader
heeft gezegd, dat ik U mee moest bren-
gen. Laten wij bij vader blijven wonen
en dan haalt hij ons voedsel om te eten.
Als we hier in het dorp blijven leven, lijden
we honger”.

197. De vrouw uit de maan brengt het vuur op aarde.

Ghafa. Aighei Ghininggini. Eto-
kuani Meki. Maika kikowa ma-
na bawagha. Maika Aighei Ghi-
ninggini rimangha wisiweio.
Kikowa fono. Maika Aighei Ghi-
ninggini rimangha iana. Maika
Meki iowawainio.

Iowawainieka so mo reigha ia-
mosa kakadurima iroghanina.
Maika ragha rasado Raiwaki
riuigha. Wu mai we, maina ri-
mingha. Maika wuki ianggi.
Maika Raiwaki ra maika iafa:
„Ah, manigha kikanangga mai-
sagho sara ewomo”.

Maika saieka raghe ioaiwa min-
gha. Maika Meki ra maika wu
inurigha wu ghado sasaigha.
Maika ragha wa wuigha maika
Raiwaki iamondora Meki na
wanggéagha.

Maika wuieka kisikiraghaika ki-
rasado unaigha kiwe fogha.
Maika Raiwaki andoromi. Ian-
doromieka kitasara fogha. Maika
Meki iafa: „Raiwaki fimbo kuna
fonina. Atanowa, sa oitaweni”.
Maika Meki iafa: „Aede awu
maighéanafama. Awu ma wa
awasoghoana”.

Maika waso paikieka wu osagha
wasoio. Wasoika poroma. Poro-
maika kikuna fogha. Maika
nuigha koiwa ghominggigha ki-
kowusa sagha rikio. Maika gha-
reanggi koiwa woaro. Koiwa
owusa sa ri kisi.

De maan, Aighei Ghininggini en haar
jongere zuster Meki. Zij dansten bij de
oude man. Aighei Ghininggini haar man
had koorts. Zij dansten in het achterhuis
en de man van Aighei Ghininggini lag
daar en Meki danste onder (veel) ge-
stamp.

Vanwege dat gestamp gooide hij de vloer
open en ze viel regelrecht naar beneden.
Daar liep ze voort en vond de pisang van
Raiwaki. Ze nam de rijpe, die in zijn tuin
lagen en at die op. Toen Raiwaki er aan
kwam, zei hij: „Ach, als de vogels er van
eten, hangt er straks geen meer”.

De volgende dag ging hij zijn tuin be-
waken. Toen kwam Meki en pakte kom-
kommer met kladi er bij. Toen ze er aan-
kwam, greep Raiwaki Meki bij de hand.

Daarop ging hij met haar heen en be-
vond, dat de honden aansloegen voor een
varken. Raiwaki pijnigde dat varken en ver-
volgens vilden ze het. Meki zei: „Laten
we hem meenemen en daarna braden.
Wat! Er is geen vuur”.

Toen zei ze: „Ga een plank van een
maighéana-boom halen om te proberen
of je (vuur) kunt boren”.

Maar het lukte niet en daarom haalde hij
ijzerhout om te boren en daarna vlamde
het op. Toen konden ze dat varken bra-
den. De mensen der verschillende dorpen
brachten slaven om vuur bij hen te kopen.
En anderen brachten oude kralen om het
vuur bij hen te kopen.

Maika Aighei Ghininggini iafa: „Koiengga afa iroimbe nuwa-ko afa ke sasi na irowa bewomo. Kabo Meki wu ani iamosa gheika we sagha na irowako. Maika asini uwa ipeni”.

Maika Meki ioama aradogha we kiriawugha. Maika kikoai Meki iafa: „Awu ado ma wa kanio”. Wu ghareanggi Raiwaki weki anai sakio na oragha.

Maika wu Meki risunggigha weki na buruagha. Maika Meki iafa: „Awoangga awo karaba mato awu ado fea ghare”.

Maika Meki iede ma wu risunggigha na buruagha. Maika Raiwaki wouri. Maika saieka wo makoina. Wo makoinangga Meki iede iosaina rumarenggagha. Iosaina rumarenggaghaika Aighei Ghininggini ia nierara. Maika Aighei Ghininggini fokiwi ma boru. Maika nunggu womasi ianibari. Ianibarieka so adoigha kikandu.

Maika wu manigha ma kikana wiwigha. Maika manggaunggigha kikana rewoi. Maika wu ghopairunggigha angha ghoifuri. Maika ghofuriada tiregha iana wiwifafigha. Maika kirokangga kikamosa.

Tiregha iotare rotune iodi na waurigha. Masi wuie ma dora-runo.

Maika kikoia Meki ninagha sara we sana warimagha, we

Toen zei Aighei Ghininggini: „Zolang wij hier wonen, heeft de mensheid beneden geen rook gemaakt. Misschien heeft Meki het meegenomen en heeft ze beneden vuur gemaakt toen ze naar beneden is gevallen. Nu worden wij uitgerookt”.

Meki hakte in de kamer een vuurplaat. Na verloop van tijd zei Meki: „Haal eens vis om te eten”. Toen hij er een paar gehaald had, legde Raiwaki ze in de zon te drogen.

Hij had Meki haar kleren afgenomen en die in de klerenkist gedaan (om te verhinderen, dat ze wegliep). Meki zei: „Als je roeit, roei dan ver weg om nog veel meer vis te halen”.

Daarop ging Meki haar kleren uit de kist halen, maar Raiwaki overviel haar. De volgende dag roeide hij weer weg. Toen ging Meki in het voorhuis staan. Aighei Ghininggini had de menses en zij trok haar (Meki) op naar boven. En toen die man er aankwam, huilde hij om haar en wierp huilend de vis weer in het water.

Daarop haalde hij vogels op om van de sagopap te eten. Eerst aten de witte duiven, en de zwarte duiven daar achteraan en tenslotte at het honingzuigertje de restjes van de pap. Maar toen ze opvlogen vielen ze naar beneden.

Het honingzuigertje stelde zich op om naar boven te vliegen en hij sprong op zijn vlerken om hem naar de hemel te brengen.

Na een tijd werd Meki zwanger en kreeg een zoon en daarna is hij daar bij hen

saniengga kikoainina. Koainiengga iona kitaghara. Kitagharaika kiwe sapaigha na ienggéagha. Maika ionéa ne nugha ko ma kitaghai makoina. Kitaghai tamoeika ionéa ne nugha ko ma kitaghai makoina. Kitaghai tamoeika iona kiragha kiwu riawoigha na mingha kikanggi. Kikangginina kikoai na nugha-nina.

Gharori-Nubuai.

198. Het sprekende hoofd.

Sirinaifai Sirinasaghai. Maika ribinarenggagha ioaiwa rikugha. Maika binghofurio woiwa kugha patokigha ndero we sara ofara mangha iato sipaboi iafa: „Tombe sisainanagha wéa”, iawu-kiengga iambeni.

Ianggafi mangha ninagha sara-nina. Iaina paiki wa iariegha nina. Maika ra iesusai aurigha iamosa. Iamosa paikieka sa areagha, maika wei uraio. Uraieka iesi ma aurigha iamosa ghero. Maika iamosa toa romamagha na area. Maika kugha iamosa wetero maika imai iana wetero.

Ana weteika maika ieufa durua maisa ienggéapakugha, maika warimagha si iko.

Maika imai nidurua maisa iembupakughaika warimagha radanina.

gebleven. Toen zei zij, dat ze (de *saira*) moesten vieren en bij dat feest brachten ze de schelpenbanden om zijn benen aan. Daarop riep hij ook de mensen van een zeker dorp op om feest te vieren en daarna riep hij de mensen van nog weer een ander dorp op om ook te komen feestvieren. Na afloop van het feest zei hij, dat ze zijn vruchten uit de tuin mochten halen om op te eten. Daarna bleven ze in hun dorp wonen.

Sirinaifai Sirinasaghai. Zijn eerste vrouw had een kind. Maar de tweede vrouw bracht de navelstreng van het kind aan wal en hing hem op om de man te bedriegen, opdat hij het voor iets anders aan zou zien. Hij zei: „Het is zeker een klein slangetje”. Hij nam het mee en at er van. Daardoor werd die man zwanger. Maar hij had geen lichaamsopening om te baren. Daarop ging hij in de top van een boom klimmen en liet zich vallen. Maar het gaf hem niet, dat hij zich liet vallen en nu spitste hij een bamboe en zette die overeind. Daarna klom hij in de boom en liet zich naar beneden vallen. Toen viel hij zich een gat in de buik op die bamboe en het kind viel aan de ene kant en de vader lag aan de andere kant. Daarna vielen de nagels van zijn voet er af, (dat ging door) tot halverwege de voet en toen herkende het kind zijn omgeving.

Toen viel de vader uiteen tot halverwege de knie, en het kind kon kruipen.

Maika nidurua maisa irotaiwu-bumbeka iotaindu iosaro.

Maika nidaigha nidurua maisa nipakubuinghaika warimagha iede ronina.

Maika imai nidurua maisa doarewoieka maika warimagha wu imai woraigha we rudo rewanguadogha raiwanina.

Maika imai woraigha ionéa iafa: „Sidangga rairuma unaigha osaina tewereraigha saraina rumarenggagha”.

Kisikiragha kiti rumarenggaghangga warimagha ionéa imai iafa: „Daida, ruma inenie?”

Maika imai iafa: „Oitawo, da fino”.

Kisikitira rumarenggaghangga iafa: „Maiwe imaia?”

Maika kisikikoaina kiriruma-ghaika warigha ionéa imai iafa: „Daidao, urararaini”.

Ionaika imai woraigha diko, dimuna adogha. Dimuna adogha feika warigha iesi ghei wuio. Wuieka iafa: „Daidao, rono naitawa”. Maika iona makoina iafa: „Daidao, sa wuaraini”.

Maika iafa: „Aede ma iato awu sa weni. Auna adoigha roi”.

Maika iafa: „Daida, atanowa rawe adoini rudoini. Rawomo uaini”.

Imai iafa: „Aede mato awu rewangua. Awu reanggu ato awe rudoangga aghangha anidia mato aede asi ariwariboigha kiragha ghomino kitaghai maigha”.

Maika dagha kiwo fosorana ru-

Toen viel hij uiteen tot halverwege de dijk, en het kind kon gaan staan.

Toen viel hij uiteen tot halverwege de heup, en de jongen kon goed lopen.

Toen viel de vader uiteen tot aan de adamsappel en toen deed die jongen het hoofd van zijn vader in een bord en ging er mee op weg.

Het hoofd van de vader zei: „Laten we gaan naar mijn huis, waar de honden waken en de paarlemoerschelpen in het voorhuis hangen”.

Toen ze onderweg een voorhuis zagen, zei de jongen tot zijn vader: „Vader, is dit het huis?”

De vader zei: „Nee, laten we maar verder gaan”.

Toen ze het voorhuis zagen, zei hij: „Hoe zit dat?”

Ze gingen met zijn tweeën in hun huis wonen en toen zei de jongen tot zijn vader: „Vader, ik heb honger”.

Op dit woord schudde het hoofd van de vader en schudde vis. Toen het de vis doodgeschud had, klom de jongen naar beneden en pakte hem. Daarop zei hij: „Vader, ik heb behoefte aan een kapmes”. Verder zei hij: „Vader, ik heb geen vuur”. Hij zei: „Kom, dan kun je vuur halen. Bak de vis goed”.

„Vader”, zei hij, „waar moet ik de vis in doen. Ik heb geen nap”.

De vader zei: „Kom, dan kun je een bord nemen. Dan kun je het er in doen en je verzadigen en kom dan zien naar je gezellen, die slaven gevangen hebben en al zingend aan komen roeien”.

De raak legde aan bij het huis en bracht

magha raiwa ghominggigha. Maika iede fombeka dagha kikonawari kikafa: „Inoni iede ma waie?” Maika iede fone ionéa imai, Sirinai Foisineri. Maika iesi wu kiriumameigha wuara wariboigha, weki sarai na bogha. Maika wariboigha kikonéaieka we kikonunggi. Wekieka ko ragha sigha. Ko kituka kiriesa. Maika Aumofari ra ndauo iadighana kirina- maigha kirifamaigha, wu fera- ukigha kirikigha ma gharegha; ghare-ukigha kirikigha na ghafegha. Maika ede ndere kitira kiriesagha, Aumofoni wuki iunggi. Iunggiengga we (baraigha) urai iroigha ma bogha, sarongha ma iro. Maika kikafa: „Eno ani we esani onamaiaini?”

Maika saieka kiwo sa kitira kiriesagha, kitira wa iede wa barai worukigha na raghangha maigha. Maika we rerewinadogha. Maika we wa iunggi. Iunggieka kipesa Aumofari, amokiwa warimagha kisi imai. Oaieka Aumofari iafa: „Mimbe rono ghono, rario, dimbo. Maporarao. Mangga mimboiwa ra wetengga mindinuni babu”.

Unagha rinasanai Potanggui, unabingha rinasanai Aunowari. Maika kiwe aigha aporio, koiwi ma rumagha. Ioaina riraghana- rumagha. Dagha kiraisaiki wuari ma ruma.

Vrouw van Risei.

de slaven. Toen hij van achter kwam, zeiden ze mopperend tot hem: „Waarvoor komt die hier?”

Hij ging naar achter en zei het zijn vader Sirinai Foisineri. Daarop klom hij naar beneden en pakte de gezellen hun schaamgordels af en hing ze boven op. De gezellen zeiden, dat hij ze terug moest geven, omdat ze van hen waren. Dat deed hij en ze gingen op diezelfde plaats weer op jacht. Ze tapten zich palmwijn. Toen ging Aumofari naar buiten en verwisselde hun roeiriemen en hun zitplanken; die van de lui achterin bracht zij naar voren en die van de lui voorin bracht zij naar achteren. Zij waren aan land gegaan om naar hun palmwijn te kijken, maar Aumofari had die weggenomen en opgedronken. Daarna had zij de kalebas onderste boven gehangen. „Wie heeft er met onze palmwijn zo gedaan?” zeiden zij.

De volgende dag roeiden ze naar boven om naar hun palmwijn te kijken en toen zagen ze, dat zij uit de waringin kwam op twee kalebassen af en ze in haar draagtas deed en ze leeg wilde drinken. Bij het drinken vingen ze Aumofari en brachten haar naar de jongen en zijn vader. Na verloop van tijd zeide Aumofari: „Geef mij ook een heupband, een schort en oorringen en betaalt (de vergoeding voor een gevangene) voor mij. Als jullie mij eenvoudig zouden meenemen, gaat jullie dorp verloren”.

De hond (van Aumofari?) heette Potanggui en zijn wijfje Aunowari. Daar gaven ze haar goederen ter vergoeding en brachten haar naar huis. Ze woonde in het waringinhuis. De raak keerde terug en liet haar achter in haar huis.

199. Een man in een slang.

Napans.

Bawai iranasanda Nuranggowi, kokumai irinasanda Masinang-gowi. Nusa irinasandai Wonawanusa. Oia ira iyanana iranda. Weka ruia ira ndere iyana keria. Weka oia ifai, iwui ndere iyanana nafa.

Weka Nuranggowi kinisi Masinanggowi kisioba haraiwoia, kinisiatana hara. Kisiora ruio, kinisikiwe sasoi hu oramo hu kinisienako.

Oia ira ndaue iwara ruio. Weka ihorana Masinanggowi. Iraiwi ma iyana. Iyana naiwia. Oia iyamokiwa nunggua.

Sai hu bawa iwara kokumai. Iraiwa ari isira iniresa. Kisikira ha oia ifoi amambo aiwoa. Naiwia katoa oia iromama. Irura ha naiwia ha hona uta inina. Oia ifere iyamosa here iyana.

Iyana weka bawa ra ndaueka isira kokuma. Iyambora ndere angga isi oia ife wea. Nunggu wano inimereno. Weka iwawa kokuma. Iyamokiwi nda. maha kisikiriwa. Iyuka masinda ha iwe iyerinohara iniyiwa. Iwuie iyamokiwi. Isama ananda ndaue, iyarini na wa. Kokuma iyanana warea. Iwui haweka inai iimai-

Nuranggowi en zijn jongere broer Masinanggowi en het eiland Wonawa. Een slang kwam daar liggen; hij kwam naar zee en een zeekoe kwam aan wal om zee-gras te eten. En toen omslingerde die slang hem en haalde hem aan land en ging op het strand liggen.

Nu kwamen Nuranggowi en Masinanggowi daar om hout om een stellage te maken en zij hakten die zeekoe aan stukken en roosterden hem en 's avonds gingen zij slapen.

De slang kwam te voorschijn om de zeekoe te zoeken en toen slokte hij Masinanggowi op, nam hem mee en ging liggen. Hij had een mes in de schede. Die slang liep weg met die man.

's Morgens kwam de oudste naar zijn broer zoeken en al zoekend ontdekte hij zijn spoor, waarlangs zij gegaan waren. De slang was onderweg over de palen heengeschuifeld en toen schoot het mes die slang in de buik. Doordat hij kronkelde, opende dat mes op die manier zijn buik. De slang viel dood neer en bleef liggen.

Daarop kwam de oudste te voorschijn en zag zijn jongere broer. Hij keek landwaarts en zag de slang dood liggen. En die man was verzwakt en daarom droeg hij zijn broer op de rug en bracht hem naar hun prauw. Toen schepte hij water en spoelde het slijm (van de slang) rondom van hem af. Hij nam hem op en ging met hem weg. Hij deed een deel van de vis er uit en laadde hem in de prauw. De jongste lag voor in de prauw. Toen hij hem had aan-

ki binggaia kiwesaiana raia hu
ikasonio. Ianaia woru iniro.

gebracht, maakten zijn vaders, moeders
en zusters heet water en spoelden hem af.
Na twee dagen was hij beter.

Josef-Weinami.

200. De verspreiding van de kangoeroe.
Napans.

Indaiwasai iyon sawaro. Wari-
boia kiwu manggamusa onofa:
„Obaiwi so iyamosa herangga
kiwui we bino”.

Ofa obangga sawaiwa iyaituno.
Nandu kisoina iroa-ukia, inohia
irinasandai Wawi Mawowai,
inohia irinasandai Wusibino.

Wariboia kitebakinamborangga
kiwe papaikio. Nandu inukia ki-
nisi akako. Wanoi iyonawa wusia
iyonofa: „Didangga aninahum
bewa awe ha waribo ware kiwu
didi bea”. Kinisiamoka kinambo
kiweruri na Indawasai iriruma.

Aiweromi-Napan.

201. De Aighei krijgen een man.

Aighei kikoai wéa bino, maika
iomofi mesi ioaina ne rumagha.
Saieka Aighei kiwo ghaidarewa.
Maika iomofi ionada riomoki-
gha iafa „kiwoangga kiwu andeio
kiwu ghareangga kiwei na eno”.

Indaiwasai woonde in een palm en toen
namen de jonge mannen een bijl en zei-
den: „Als we de palm en al omhakken,
dan valt ze naar beneden en kunnen we
haar trouwen”.

Maar hoe ze ook hakten, de palm groeide
steeds weer dicht. Van de twee, die be-
neden woonden, heette de ene Wawi
Mawowai en de andere Wijfjesboom-
kangoeroe.

De jonge mannen vrijden naar haar, maar
zonder succes, want zij beiden waren
bang. De kangoeroe beschimpte de boom-
kangoeroe en zei: „Nu wij willen weg-
lopen ben jij zo plomp, dat straks een
paar jonge mannen ons nog pakken”. Ze
vluchtten samen weg en verzamelden zich
in het huis van Indawasai.

De Aighei leefden slechts als vrouwen en
alleen een grootmoeder leefde in een
ander huis. 's Morgens gingen de Aighei
naar het vloedbos (om schelpdieren te zoe-
ken). De grootmoeder riep haar klein-
dochters achterna, dat ze, als ze schelp-
dieren gingen halen, er ook een paar
moesten halen om er wat aan haar te
geven.

Maika Aighei kikonawa iomofi. Aighei kuboma we iomofi rian-deikigha. Maika Aighei kuboma ianaiwa iomofi andeikigha.

Maika iomofi seka ghono. Sai-engga ionéa Aighei kuboma ioaro. We righonggigha nda seki. Maika sekieka urangha baro, maika iarighara righonggigha wu kanagha, maika iarighaika makoinaika wu runagha, iarigha-raika makoinaika nunggugha iodi topéa uranadogha.

Maika bipawagha iaka nunggu-gha wa iodi topéa uranadogha. Maika bipawagha iuani iafa: „Maiwéa aoditopéa urani?” Iuanieka nunggugha iafa: „Rae Seraiani, rae Seramambeki. Asi raibawagha amundaru beka sorao. Soraika ananggigha kitumomorao”.

Maika iawo Baindewegha, maika iawo Kiwarara, iawa Sendewe rauno, iawo Baindewe rauno.

Maika saieka wiamaigha kiwo. Maika iomofi nisina bingha. Maika nisina mangha. Maika we kisi oaina rumarofugha. Maika ruo Aighei koma onawaiki, onawai bingha kisi mangha kikafa: „Aighei kisi fofu kiwetinggaro iako”.

Maika kikafa: „Aighei kuboma anggede mako andukana masino. Aighei anggatobaiau wuo”.

Maika Aighei kuboma munggori iafa: „Ramesi rawu rananu. Fo-

Maar de Aighei mopperden op de grootmoeder. De jongste Aighei echter gaf de grootmoeder haar schelpdieren. De jongste Aighei verzamelde schelpdieren voor de grootmoeder.

Toen kookte de grootmoeder een vrouwen-gordel. De volgende dag zei ze, dat de jongste Aighei moest wachten. Ze deed haar gordel in het vuur en kookte ze. Daarop begon de pot te koken en toen roerde zij in die gordels, en haalde er een boog uit. En toen roerde zij nog eens, en haalde er een neksteun uit; en toen roerde ze nog eens, en toen sprong er een man uit de pot naar buiten.

Die oude vrouw werd er bang van, dat die man uit de pot was gesprongen en ze vroeg hem: „Hoe zit het, dat jij hier uit de pot te voorschijn springt?”

Op die vraag zei de man: „Ik ben Seraiani, ik ben Seramambeki. Ik heb met mijn oudste zuster gevrijd en toen heb ik me verdaan. Daarna hebben de grote vis-sen mij aan stukken gebeten”.

Daarop vermeldde hij de Baindewe, de Kiwarara, het Sendewe-water en het Baindewe-water (waar hij geweest was). En 's morgens gingen de meisjes weg en de grootmoeder tooide de vrouw en de man op en liet hen met hun beiden op de vliering zitten. Bij vloed kwamen de Aighei er aan en mopperden op hen, op die vrouw en haar man. Ze zeiden: „Aighei en grootmoeder hebben ons een streek uitgehaald”.

En toen zeiden ze: „Laat de jongste Aighei met ons gaan water halen. En laten wij Aighei samen met jou hem trouwen”. Maar de jongste Aighei wilde hem voor zich houden en zei: „Ik heb hem alleen

fo seki wu raimanani. Aighei ba-waini minitata. Fofu weio”.

Rifui-Nubuui.

202. De verwaarloosde zuster.

Ianawu Rowuni. Binanio. Bingha iambeisi gogoko, ienggéa gogoko, nifototowieka ioara sua, ioara sara wéa. Mamboi nandukigha Nurumbai kisi Serarumbai kiwoiwa faiano. Maika ko kimuna ado. Kiwo maika kiribina nandukigha ambuara ondaghannunggugha. Kiwowa kiriado-ghaika kanggi wuario. Saieka mambogha kisikiwo makoina, kimuna ado. Bina nandukigha kira arogha. Kikambu kiriadokorigha ghado rifikakarai. Kitoki na awu rumaidogha.

Maika mambogha kikuana ribinggigha kikafa: „So manggiwa Ianawu Rowuni?” kikafa: „Anggedeiki ambeki ianggio. Maika iambu korigha, soki anaina rumaidoghaigha”. Kikofara kirimana nandukigha. Okofarieka kikanggi wuarieka urara Ianawu Rowuni. Sara ndaue raka awugha, wuke iam be fio. Ianagha fero. Maika ionéa mambo nandukigha. Maika kiragha kiwowa kiriaigha.

voor mij getrouwd. Grootmoeder heeft hem gekookt en mij een man gehaald. Oudere Aighei, jullie hadden geen zin. Grootmoeder heeft zich daar over geërgerd”.

Ianawu Rowuni was een vrouw met slechte ogen en slecht ter been, geheel vol pijnlijke wonden en ze moest daarom zittend en steunend voortschuifelen. Haar beide broers Nurumbai en Serarumbai waren met het net vis gaan vangen. Als zij thuis kwamen, aten hun beide vrouwen haar schoonzuster het eten voor de mond weg. Als zij de vis verdeelden, aten zij ze haar voor de mond weg.

De volgende dag gingen de broers met hun beiden weer weg om te vissen. De twee vrouwen waren naar het bos gegaan. Ze hadden van het eten alleen de visgraten overgelaten met de wikkelbladeren van de sagokoeken, die ze in de as onder het huis hadden gegoooid.

Als de broers hun vrouwen vroegen: „Wel, hebben jullie met Ianawu Rowuni gegeten?” zeiden zij: „Wij hebben ze haar gebracht en ze haar te eten gegeven. Ze heeft de graten overgelaten en die onder het huis neergegoooid”.

Ze trachtten hun beide mannen te bedriegen. Toen zij ze haar weer voor de mond wegaten, leed Ianawu Rowuni honger. Ze stak de hand uit, pakte as in de tang, nam die en at er van bij wijze van sago. Toen viel ze bewusteloos neer. Daarop ontbood ze haar beide broers en die verdeelden hun dingen.

Ianawu Rowuni iafa: „Mindinggigha kiwe gogoperao. Afa anggi we ra ewomo. Kikambuaira. Mimbe raiunai mato kiraiwarao”.

Unagha we nasanai Reumi kisi Soghi.

Feika unaigha kiraiwi ma Iambini Dotori. Bimbogha iafa: „Mato raidaia kuambaira: rai Saghaidagha Aifoidagha kuambaraini”.

Maika woromana nusaigha, woromana Afui Soindemi.

Koraneri-Nubuai.

Ianawu Rowuni zei: „Jullie vrouwen zijn gierig voor mij. Ze hebben ze mij niet gestuurd en mij het eten voor de mond weggegeten. Geeft mij de honden, dat die mij wegbrengen”.

De honden heetten Reumi en Soghi.

Toen ze gestorven was, brachten de honden haar weg naar Iambini Dotori. De zuster zei: „Dan kunnen mijn clans naar mij vragen, mijn clan Saghai en mijn clan Aifo”.

Daarop trokken zij binnen op het eiland Afui Soindemi (Ambai-eilanden).

203. Een moeilijke reis.

Napans.

Renggataku yatana wa. Yawara ofuo, ofua sanggura woruo. Yasuado wa, yatana ofuia kapiaina, yawu katum ba wa, yasa katunggia ha mokua yafika wa. Yawe pepari wa. Yahasona ofuia. Neri yara Wasioro.

Yara ndere yamaina Wasioro, yara we Bestia na Kantoiwa ndere, yodara surakapasi nana Bestia. Yawu suraka hua yara ma Mieï, yara here, yenana Rurui. Sai hua yara here, yenana Sombukoro. Orasa nea yenana Rewotataruki. Sai hua yara ha yenanai Kurufanusaiwa. Sai wéha wehua yenana Iariari.

Heel lang geleden had ik mijn prauw klaargemaakt. Ik had mijn pakken sago gereed, 12 stuks. Ik bracht de prauw uit en maakte de pakken sago af. Ik nam breeuwsel voor mijn prauw, ik schrapte het breeuwsel van de klapperbast en daarna stopte ik de prauw dicht en boeide de prauw met bladeren op. Ik nam mijn pakken sago en zeilde naar Wasior.

Ik kwam aan wal en bleef in Wasior liggen. Ik ging naar de Bestuursassistent op het kantoor om een pas te halen bij het Bestuur en zeilde naar Mieï, waar ik afstapte. Ik zeilde naar beneden en overnachtte te Rurui. De volgende dag zeilde ik naar beneden en overnachtte te Sombukoro. De dag daarna overnachtte ik op kaap Tweeling en de dag daarna zeilde ik verder en overnachtte op het eiland Kuru-fa en de daaropvolgende dag overnachtte ik te Iariari.

Hua wiama initotonako. Yuaina inea. Yuaiusara ha inisua. Yonofa „yara Wareni ndera”, ari yasado totonawio wéhao nana Moi. Waita iyenggéaia totonakio. Maika yiwaiaya na inea. Yomokiwe kakaduri ma rumaini mao. Maika yaiwaita ifeina rumaini.

Yawo yawa ofuia yamanggi na Wareni, yawu pipio. Yara nde Wareni hua yamaina waido hua yamainggawora ruma nahua. Yasoi ndero. Yahasona rowuo yana rifu na wea. Yara nde wara rumaia. Yara nde ri Samueri iriruma. Inuni yosama, iyiwari kapari „Daitomaru”, iwe kontrak nana Wareni.

Aweka kiwe kontrak-ukia kira ndaue owusa ofuia. Ofuia yawe ndere urai na rea kitikio. Aweka matangu yawo kirasera: rupia wosi hua kwara wosio ofusunda wosio. Rengga wea yodara rupia wosi hua muio. Aweka kinitata-kio. Aweka awo sasua hua owukio. Owuki ofuia mokua yamai-na orosa worua hua yamowo. Yawu pipi wa berastenda.

Yaserari womo wiewa nai awano. Oroso wéhao asado ao iniari awapora. Nai karaba wiewa awapora we rupia wosi hua muio, awapoi ma fono.

Rengga wea nuni kiwoiwa kiro-fuia kiwuki ma Manokwari.

Frans Samberi-Ambumi.

Maar toen werd mijn meisje ziek en ik ben daar blijven afwachten, tot ze beter was. Ik zei bij mezelf, dat ik naar Waren zou zeilen, maar ik kreeg weer ziekte en bleef op Moor. Het kind had iets aan de benen en daarom ben ik daarvandaan teruggekeerd en ben ik regelrecht naar de huizen hier toe getrokken, maar mijn kind is hier in huis gestorven.

Als ik met de pakken sago aankom, distribueer ik ze in Waren om geld te krijgen. Als ik in Waren aan wal kom, ga ik liggen in de rivier dicht bij de plaats, waar de huizen staan en dan ga ik aanleggen. Ik neem mijn draagtas, waar ik pinang uit eet en ga aan land op de huizen af. Ik ga aan wal in huis bij Samuel, dat is mijn jongere broer, die met het schip de „Daitomaru” (van de Japanse onderneming op Noord Nieuw-Guinea) is meegegaan en die een contract heeft (als koelie) in Waren.

Dan komen de koelies naar buiten om de sago te kopen. De sago haal ik aan wal en zet ze aan land neer om ze te laten bekijken. En dan zeg ik zelf de prijs: één gulden en een kwartje per pak (?). Eerst noem ik anderhalve gulden, maar dat weigeren ze en dan doen ze een goedkoper bod en kopen ze. Als ze de sago gekocht hebben, blijf ik nog twee dagen en dan ga ik weg. Het geld neem ik mee voor de belasting.

Als ik niet contant verkoop, dan deponeer ik het als voedsel. Als je dan later iets krijgt moet je meteen betalen. Als het erg lang blijft liggen, moet je anderhalve gulden betalen als achterstand.

In vroeger tijd brachten de mensen hier hun sago naar Manokwari.

204. Een Christelijke toespraak.

Raibawa raietokuo, miawara!
Kikoaina menggoikieka kitira
sambaba weni. Sambaba wegga
sambaba nunggu kipe wegga nia-
wora titikio. Rona ineni tina
maia, miawara. Nabi Esaia iona
ritinaini ma ikiawara.

Atanowa bawa maia Tuan Ara
rombaraika ba nungguini titiwa
iko: Ande, Nungguano, Ghoa,
nuini titikio, nuini babuina tina
gogoki weni dui ma anadogha.

Nungguini titikio komofi nandu-
kani Adam kisi Awa. Awa iona-
midawa bawaigha kiwe ki we
kiritinamunaigha. Tuan Ara ni-
nadogha rombara nungguini
ipeka we sambaba wegga we na
doradogha ghero.

Tuan Ara rombara ipeka nabi
maia nonaro: nunggu oaina
menggana-ukini kitira sambaba
bawa maia. Sambaba wegga
sambaba nunggu kipe wegga nia-
wora titikio.

Tina „sambaba” atiroma titikio.
Orawaio afa iesi ewomo angga
afa sambaba ewomo. Babona
kikapari padamara fimbo sam-
baba iko.

Kona kafa: sambaba we maiaka
sambaba nunggu titiwa iko.
Nungguini afa sambaba ipe wo-
mo angga barababu. Fogha una-
gha afa sambaba wewomo angga
kiari afa kinidaigha iari ewomo.

Mijn jongere en oudere broer luistert.
Als men in duisternis zit, zal men een
licht zien schijnen. Dit licht verlicht alle
mensen, die dicht bij de dood zijn. Luistert
naar wat ik hier verkondig. De profeet
Jesaja heeft het verkondigd, opdat wij
zouden luisteren.

Hoezeer is die grote Here God gedachtig
geweest aan ons allen mensen, aan Euro-
peaan, kustbewoner en Binnenlander, aan
alle volken, volken, die verloren waren
door slechte zeden en ondergegaan in de
diepte.

Wij mensen hadden tezamen twee voor-
ouders, Adam en Eva. Eva heeft onze
voorouders hun oude zeden verordineerd.
De Here God is innerlijk ons mensen hier
gedachtig geweest en heeft het licht uit
de hemel naar beneden laten schijnen.

Daar de Here God ons gedenkt, antwoordt
die profeet: de mensen, die in duisternis
zitten, zullen het grote licht zien. Het licht,
dat schijnt over alle mensen, die dicht bij
de dood zijn.

Het woord „licht” kennen wij allen. Als
de zon niet opgaat, wordt het niet licht.
Het is alsof men een lamp aangestoken
heeft, waarna hij ons licht geeft.

Wij zeggen: het licht schijnt voor ons
mensen allemaal. Wij mensen gaan ver-
loren, als het licht uitdooft. Als er geen
licht is, kunnen hond en varken niet
gedijen. De bomen spruiten niet uit, als
er geen licht is. Om kort te gaan: luistert

Aboini afa sambaba wewomo angga afa uki ewomo. Rona kafuto maia: rona mato miawara, sambaba we maiaika koare ni-roio.

Ninadoini iko dombara sambaba we maia. Afa sambaba wewomo angga iko afa barawa Tuan Ara ewomo. Koaina menggana weni. Menggana we maiangga afa tiroma beki e ditina maia ewomo. Iko pe na tina gogope maia.

Renggawegha komofi nanduki maia afa amosana tina gogope maia ewomo; sambaba we maia tinadaia nana ironigha. Maika komofi nandukigha amosana tina gogope maiaika sambaba we maia mama bosirungha. Iko baba ona nungguini koaina menggha weni.

Tuan Ara ninado rombara ipeka sambaba we maia Tuan Ara we ato tiro. Disera maia Jesusi, Tuan Ara rikugha, sambaba iko. Nemani niwukura we muo. Nusorga niawora iko. Mindombarausara nusorga niawora. Tina wete: Nemani kiawara Tua Jesusi niawora wa ra ma.

Tinadaio Tuana maia ra ma i ma ewomo. Tinadaio Indirinieka ra ma nuni.

Raibawa, raietokugha, atanowa buwa Tuana maia?

Ikari dombara, kafa: „Tuana maia ra ma ioai di ipe”, bu aini, berera aini moi ma anagha, ato rumagha sakaini. Kateina aigha

naar wat ik zeg: in het licht is ons leven goed.

Laat ons dan aan dat licht denken. Als het licht er niet is, kunnen wij de Here God niet zoeken en blijven wij in het duister. In de duisternis herkenden wij onze oude zeden niet. Door de zonde (dat wat slechte zede is) moeten wij sterven.

In het eerst zijn onze twee voorouders niet in de zonde gevallen. Toen was het licht werkelijk hier beneden. Maar toen onze beide voorouders in zonde gevallen zijn, ging dat licht weer naar boven. Wij zijn om zo te zeggen mensen, die in het duister leven.

Daar de Here God aan ons gedachtig is geweest, heeft de Here God dat licht gegeven, opdat wij zien. Onze Heer Jezus, het kind van de Here God, verlicht ons. Weest nu ontdaan. Het hemeldorp is dichtbij. Gedenkt, dat het hemeldorp dichtbij is. Met andere woorden: Nu hebben wij gehoord, dat de Here Jezus dichtbij is gekomen.

Het is niet werkelijk die Heer die komt, maar in werkelijkheid is het Evangelie in dit dorp gekomen.

Mijn oudere en jongere broer, wat zullen wij voor die Here halen?

Laat ons bedenken: Die Here is gekomen om bij ons te wonen, en laten wij ons huisraad opnemen, en het aan de kant zetten op de grond, opdat er ruimte zij

wemodaro.

Raibawa, raietokuo, miawara: Tuana maia ari afa onamaia ewomo. Dombara ninadoi, be tina gogoki maia beki naia.

Tuana maia afa ioaina sedogha ewomo, mato ra kakaduri ma ninadoini mato ioai di ipeni. Tuana ioaina ninadoinieka afa aghoaina mengha na we maia ewomo, afa nunggu maia ioaina nini ana maia ewomo.

Nunggu maia sambaba weni mato sambaba kaisora nuini. Maika nemanieka Indirini ra ma ghaidoni. So atanowa buwa Tuana maia ra mae?

So moiwa so bu fio te, ado te, anawa Tuana maia?

Oitawo, raibawa, raietokuo, oitawo. Ninadoigha dombara Tuana maia wa niawora wa ra maini. Afa ninado gogokiwa Tuana maia ra ma ewomo mari ninadoi poponggi ato ra maini. Ninadoiniwa sakaiki pui ato ra maini. Minggoare mimbe nunggui mininadoiniwa gogoki onamaiangga afa Tuana maia ra ma minana mininadoiniwa ewomo.

Be ghado wa Tua Jesusi. Tua Jesusi iamona mano we somo abo gogope, maika so abo gogope maia ma sagha mato saiana.

Tua Jesusi ra ma wa rumana abo gogoki we maiaki, babona nunggu afa kiwukusara ewomo.

in het huis. Laten wij ons huis opruimen (alsof er een dansfeest zal gehouden worden).

Hoort, mijn oudere en jongere broer. Die Here is niet zo. Laten wij bedenken om onze zonden te laten rusten.

Laat de Here niet buiten blijven, maar laat hij regelrecht naar onze harten gaan, opdat Hij bij ons wone. Als de Here in onze harten woont, verkeert gij niet meer in die duisternis, en zit gij niet in die schaduw.

Laat dat licht, dat voor de mensen schijnt, nu in alle dorpen lichten. Want nu is het Evangelie in deze rivier gekomen. Wat zullen wij dan nu verzamelen, omdat de Heer komt?

Moeten we dan soms sago of vis voor de Heer klaar leggen?

Neen, mijn oudere en jongere broer, neen. Laten wij bedenken, dat de Heer nabij is gekomen. Met boze harten komt de Heer niet, maar met zuivere harten zal Hij komen. Verruimt Uw harten, opdat Hij komt.

Als gij zulke slechte harten blijft houden, komt de Heer niet in Uw harten wonen.

Geeft acht op de Here Jezus. De Here Jezus heeft een bijl genomen om de verkeerde bomen om te hakken en de verkeerde bomen in het vuur te gooien om te verbranden.

De Here Jezus komt om die verkeerde bomen bijeen te zamelen, dat zijn de mensen, die het niet aanvaarden. De Here God

Tuan Ara wuki soki ma sagha,
sa saianggi.

Sani ona naraka maia. Abo rowe maia babona niroo, raiwi ma nu rowe maia. Nu rowe maia ona sorga.

Maika kateina ninadoi sakaiki ato babaona iko kadighana abo rowe maia. Dombara kateina a garo maiaki.

Babaona Tua Jesusi warasigha ona kau sini, fimbo iawo. Babona pani wa kino fimbo bu daini wu rufenaini, to.

Pani babaona wu weritio ona nunggu kiniro-ukini. Rufenaini ona nunggu kinigogok-ukini.

Tua Jesusi wukaghana kau maia. Dai maia wuki we rudo roweni. Onaneni Tuani wu nunggu kiniro maia-uki wa wuki ma nu rowe maia: sorga.

Rufena maia wuki soki ma sa, saiani. Rufenaini ona nunggu nigogok-ukini soki ma naraka. Bukagha maia. Kadighana nina-doini. Tua Jesusi niawora.

Adori-Nubuui.

pakt hen op en werpt hen in het vuur om te verbranden.

Dit vuur is de hel. De goede boom is de goede mens, die Hij brengt naar het goede dorp. Het goede dorp, dat is de hemel.

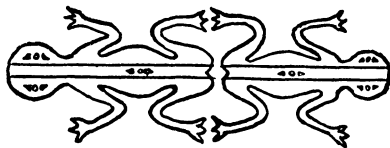
Laten wij onze harten verruimen, opdat wij als het ware in de plaats van die goede boom komen te staan. Laten wij bedenken voor de poesaka's zorg te dragen.

De hand van de Heer Jezus is als het ware een sagozeef om te zeven. Als de rijst gestampt wordt, halen wij de inhoud weg van de basten.

Die rijstkorrels zijn, om als bij beeldspraak te zeggen, de goede mensen. De basten zijn de slechte.

De Heer Jezus staat gereed met zijn zeef. De kern neemt Hij op en doet die in een goede plaats. Zó neemt deze Heer die goede mensen om ze te halen naar het goede dorp: de Hemel.

Die basten verzamelt Hij en gooit ze in het vuur om te verbranden. Die basten zijn de slechte mensen en Hij werpt ze in de hel. Bereidt U. Laten wij ons hart veranderen. De Here Jezus is nabij.

NAAMREGISTER

Opgenomen zijn eigennamen en geografische namen, zoals zij in de vertaling voorkomen.

Abel, 334.
Abokamumai, 102.
Adam, 333, 379.
Aausana, 22.
Adori, 54, 56, 361, 382.
Adoribini, 245.
Aduara, 205.
Adueri, 43.
Adusi, 8, 9.
Afaro, 325.
Afi, 326.
Afibubo, 340.
Afui, 341.
Afui Soindemi, 377.
Agari, 347.
Agha Rurubai, 71.
Aiafari, 337, 338, 343, 351.
Aiaiwu Manggusi, 67.
Aiakurai, 219, 220.
Aiari, 168, 169, 170, 174.
Aiari, 320.
Aiasi Sambeki, 241.
Aifa, 254.
Aifai Ambighai, 318.
Aifai Ambinuri, 318.
Aifo, 377.
Aifoisineri, 285, 286.
Aighei, 23, 24, 98, 140, 157, 158,
194, 230, 269, 270, 303, 321, 374,
375, 376.
Aighei Dorai, 68, 70, 71, 72, 73, 74,
75.
Aighei Fokei, 280, 281, 284, 321.

Aighei Furarei, 249.
Aighei Ghafai, 75.
Aighei Ghanai, 193, 194.
Aighei Ghininggini, 368, 369.
Aighei Inai, 291, 292.
Aighei Indosi, 258, 259, 317.
Aighei Mainei, 257, 259, 260, 261,
262, 306.
Aighei Nai, Aighei Nanai, Aighei
Nanei, 158, 159, 160, 230, 231,
232, 280, 281, 282, 284, 317.
Aighei Nawani, 291.
Aighei Rafenai, 230, 364, 365, 366.
Aighei Ramasi, 264, 265.
Aighei Wanai, 88, 89.
Aighei Wawoaighei, 245.
Aighei Wokakai, 28, 199.
Aighei Wuai, 324.
Aighinai, 293.
Aighora, 360.
Aikonda, 303.
Aimafi, 70.
Aimbupo Aighei, 274.
Aimeri, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71,
72, 73, 75, 203.
Aimi, 289.
Aiomi, 8, 65, 100, 193, 194, 273, 296,
299, 321.
Aipousi, 302.
Airani, 146, 148.
Airui, 321.
Aiawawai, 302.
Aiwei Meremberei, 195.

- Aiwei Rewi, 21.
 Aiwei Sarumboi, 21.
 Aiwei Wokakai, 67.
 Aiwoni, 319.
 Aiwui, 18, 19, 20, 30, 41.
 Aka Weroroi, 278, 279, 321.
 Akafiorei Femafiorei, 228.
 Akumbeghiri, 33.
 Akurai, 114, 115.
 Amani, 364.
 Amaponi, 17, 18, 19, 21, 122.
 Ambai, 8, 247, 281, 337, 342, 343, 344, 345, 350.
 Ambai Archipel, 303, 343, 377.
 Ambaiers, 60, 246, 281, 343, 344, 345.
 Ambeinirofoni, 11, 13.
 Ambeinuri, 350.
 Ambenusiwui, 291.
 Ambonees, 333, 334.
 Ambumi, 302, 334, 335.
 Ameni, 303.
 Amofi, 342.
 Amosandewani, 200.
 Amosundewani, 66.
 Amumsipedei, 317.
 Amusundewani, 67.
 Amuwondewani, 199.
 Anaghadagha, 206, 207, 209, 211, 212.
 Anaghadagha Weriraragha, 212.
 Anama wefa, 321.
 Anawano, 19.
 Andarias, 16.
 Andaseni, 296.
 Andebami, 211.
 Andei, 212.
 Andeidafaiai, 47.
 Andeikiwasi Rofonggiwasi, 44.
 Andeirofoni, 12.
 Andemuni, 320.
 Andenaserai, 6, 7.
 Anderi, 302.
 Anderirofoni, 13.
 Andewenuoi, 322.
 Andewinuwoi, 37.
 Aneidafaiai, 321.
 Aneiwbini, 321.
 Anggarameosi, 84, 110.
 Anggorei Rewiranggorei, 280.
 Angguri, 328.
 Ani, 274, 275, 276.
 Anikakoi, 359, 360.
 Anirei, 28, 66, 67.
 Ansoes, 65, 70, 72, 337, 342, 343, 345, 346, 354.
 Ansoesers, 74, 337, 338, 343, 344, 345, 346, 354.
 Anumai, 110.
 Aondi, 233.
 Aori, 232.
 Apa, 325.
 Apawa, 65.
 Apeinawo, 326, 327, 328, 337, 348, 349, 350, 359, 361.
 Apeinawoërs, 358.
 Araghi, 343, 359.
 Arainggoimai, 34, 35, 36.
 Araisai, 107.
 Araroi, 224.
 Arataneni, 191.
 Aratewi, 47.
 Arawobinanggu, 179.
 Areiwo Manggusi, 28.
 Arerai, 18, 19, 21.
 Ariepe, 304.
 Ario, 226.
 Ariowu, 316.
 Arisaseri, 67.
 Ariti, 84.
 Aromokwei, 321.
 Arono, 354.
 Arui, 67, 193, 194.
 Aruifono, 65.
 Asai, 337.
 Asaiwa, 346.
 Asuna Manai, 20.
 Asunamane Sainamane, 21.
 Atibi, 354.
 Atumainei, 314.
 Auambinui, 242, 243.
 Auki, 84.
 Aumborani, 343.
 Aumbori, 9.
 Aumofari, 372.
 Aumofi, 9.

- Aunowari, 372.
 Auo, 68, 120, 189, 203, 219, 223,
 224, 225, 241, 242, 244, 245, 246,
 247, 248, 250, 251, 253, 258, 259,
 260, 319.
 Auo Wanaibini, 218.
 Ausi, 32.
 Auwin Daiafi, 119.
 Awamaniweai, 43.
 Awamberu, 212.
 Awanaghari, 291, 292.
 Awandiri, 264.
 Awanggaumi, 324.
 Awarodoma, 322.
 Aweki, 189.
 Awiniso Nuponio, 195.
 Awomo, 51.
 Awurai, 358.
- Baindewe, 375.
 Balen, J. A. van, 332.
 Barapasi, 187, 189.
 Basi, 280.
 Beghi, 301.
 Beki, 343, 344, 345, 346.
 Benedengebied, 346.
 Benedenland, 297.
 Beraki, 249.
 Berei, 349, 350.
 Beresai, Beresei, 190.
 Bestuur, 342, 377.
 Bestuursambtenaar, 341.
 Bestuursassistent, 335, 377.
 Biak, 48, 107, 193, 194, 315.
 Biakkers, 196.
 Binandi, 325.
 Binanggoriani, 289.
 Binanggoriomi, 47.
 Binani, 324, 325.
 Binano, 162.
 Binaranei, 321.
 Binaroai, 277.
 Binataboa, 325, 349.
 Bininsosi, 54, 55, 56.
 Binnenlander, Binnenlands, 16, 24,
 32, 33, 48, 58, 68, 69, 93, 101,
 141, 161, 179, 185, 227, 267, 283,
 285, 303, 314, 323, 330, 379.
- Biriki, 349, 350.
 Bisiawana, 122.
 Bituraki, 199.
 Boiomi, 21.
 Bokofi, 338, 343, 345.
 Bonggoari, 233, 295.
 Boragha, 54, 193.
 Bosnik, 84, 193, 315.
 Bovenstroomvloed, 105.
 Bowaigha, 59.
 Bui Weroromi, 20.
 Buinei, 280.
 Burumi, 105.
- Cactusvrouw (Ghanaiwini), 97, 99.
 Chinees, Chinezen, 84, 337, 338,
 339, 343.
- Daitomaru, 378.
 Damagha Rombeni, 72.
 Dararuaiwa, 226.
 Dauboarderi, 213.
 Demba, 229, 235, 236, 237, 238, 239.
 Dembaërs, 238, 239.
 Desi, 357.
 Dimara Fafei, 33.
 Dimaui, 43.
 Ditamereni, 244.
 Dondopiai, 265.
 Donggori, 357.
 Dorai, *zie* Aighei Dorai.
 Doranggiai, 205.
 Dowui, 328, 329.
 Dumoi, 328, 360.
 Dusi, 189.
 Dusner, 82, 331.
- Eiwui, 349.
 Ekamai, 329, 349, 359, 360, 361.
 Embauri, 349.
 Epagha, 348, 349.
 Eranai Nusowi, 234.
 Erari, 179, 327, 344, 349, 359, 361,
 362.
 Eraro, 193, 241.
 Erekamai, 331.
 Eremandaghai, 100.

Europeanen (Ande, Branda), 84,
87, 192, 346, 347, 379.

Eva, 333, 379.

Evangelie (Indiri), 332, 380, 381.

Fa, 185.

Fafarui, 358.

Fafunimai, 261.

Fai, 361, 364.

Faiarumboi, 186.

Faidaniserai, 96, 97, 98, 99.

Faidari, 342.

Faieri, 364.

Fairori, 241.

Faisai, 199.

Faisei, 34, 68.

Faita, 339.

Faitagha, 319.

Famawowa, 21.

Famawowai, 18.

Fami, 347.

Fanduiwo, 71.

Farawesiki, 44.

Faroi, 58, 321.

Farokiroi, 59.

Faromi, 274.

Fasiawari, 23.

Fedari, 69.

Femafiorei Akafiorei, 229, 364.

Fema Weroroi, 278, 279, 321.

Femagharior, 46.

Ferandei, 321.

Fewai, 361.

Fifirandomuni, 119, 120.

Fikorai, 136.

Finai, 329.

Foamapai, 58, 59, 60.

Foarama, 348.

Foarana, 267.

Foasei, 162.

Foineri, 338.

Fokei, 281, 283, 328, 329.

Fomaibini, 245.

Fongga, 44.

Forifori, 362.

Foronai, 162.

Furombini, 292, 293.

Gagai, 350.

Geelvinkbaai, 50, 85.

Ghabi, 23, 363, 364.

Ghabikeru, 23.

Ghabikerui, 22.

Ghadiei, 311, 312.

Ghaghi, 180, 181, 182, 183, 184,
185.

Ghaia, 45.

Ghaidari, 342.

Ghaidei, 56.

Ghaifoai, 38.

Ghaifuri, 302.

Ghaighari, 292.

Ghaikiri, 234.

Ghaimoti, 175.

Ghainoi Sembai, 228.

Ghaipono, 22.

Ghairarai, 322.

Ghaisarei, 69, 325.

Ghaisarui, 23.

Ghaisupini, 245.

Ghaiwerei, 320, 322.

Ghaiwerei Munimondai, 301.

Ghakide, 241.

Ghamabai, 325.

Ghamiri, 228.

Ghamori, 23.

Ghamusupedei, 126, 189.

Ghanabui, 325.

Ghanagharisi, 288.

Ghanamori, 325.

Ghanggeni, 316, 318.

Ghanidiei, 234.

Ghapowai, 319.

Gharaisimai, 31, 34.

Gharamori, 322, 325.

Gharanai, 45.

Gharausowoi, 70, 71, 72, 73, 74,
319.

Ghareboserai, 247.

Gharembini, 328.

Gharenarosa, 229.

Ghari, 100.

Ghariarowai, 69.

Gharimisi, 241, 324.

Ghariwoi, 213, 214.

Gharopendi, 22, 23.

Gharori, 34.
 Gharugha, 24, 320, 321.
 Ghato, 325.
 Ghéama, 289.
 Ghenari, 25.
 Ghenatobini, 320, 322.
 Ghinimai, 212.
 Ghiri Rasanggorana, 23.
 Ghoa, 63.
 Ghoabini, 226, 277.
 Ghoasana, 314.
 Ghoinafi, 100.
 Ghoiru, 25, 232.
 Ghoisamai, 187.
 Ghoisano, 352, 353.
 Ghoki, 325.
 Ghomborei, 189.
 Ghombori, 264.
 Ghomimbo kreek, 70.
 Ghominarada, 262.
 Ghonafaira, 33.
 Ghondiwoi, 241, 291.
 Ghondumi, 68, 69, 73.
 Ghondumi Sisari, 319.
 Ghonggeni, 294.
 Ghonggi, 287.
 Ghopari, 243.
 Ghopari Kinari, 170.
 Ghopei, 232.
 Ghorisei, 189.
 Ghororaifi, 346, 347.
 Ghorupi Warimadamai, 293.
 Ghotaghawe, 25.
 Ghowoi, 343, 344.
 Ghoworoi, 100.
 Ghuireinie, 199.
 God, Here-, Heer, 155, 195, 332,
 379—382.
 Heer, *zie* God.
 Hemel, 334, 382.
 Herman, 334.
 Hollanders, 82, 198, 332.
 Iakiki, 194.
 Iambini Dotori, 377.
 Iamina, 193, 241.
 Ianawu Rowuni, 376, 377.

Iandeghoe, 71.
 Iandumato, 245.
 Ianibarari, 353.
 Iariari, 377.
 Iariarori, 248.
 Iaunai, 84.
 Ibueri, 38, 39.
 Iduari Winggui, 248.
 Ierenusi, 87, 331, 332, 333, 334.
 Ieriga, 25.
 Ierumi, 61.
 Ifoni, 84.
 Iida, 58.
 Ikirowi, 349.
 Imbaraseni, 7, 69, 194, 195, 198,
 199, 268.
 Imberekai, Imberekaiami, 73.
 Imboieni, 28, 230.
 Imbonuai, 34, 35, 36, 37, 38, 67.
 Imuraighei, Inuraighai, 161.
 Inai Aighei, 160.
 Inaimeri, 187, 188.
 Inaini, 148.
 Inaipuni, 249, 250.
 Inaiwakamani, 193.
 Inaiwaroki, 193.
 Inaiwekamani, Inaiwesasini, 65.
 Inamai, Inanai, 188, 189.
 Inarenai, 192.
 Inariori, 50, 62.
 Indaiwasai, 374.
 Indarami Painusi, 63.
 Indawasai, 374.
 Indawatio, 86.
 Indokani Inamotui, 68.
 Inggerusi, 353.
 Inggiahondei, 75.
 Inggiasarui, 69.
 Inngoibini, 301.
 Inggorosai, 81, 204, 205.
 Insosi, 54, 55, 56, 123, 185, 191,
 192, 269, 270, 301.
 Inuraighai, *zie* Imuraighei.
 Inuri Andei, 169.
 Iofu, 84.
 Iokowundi, 84.
 Ioredei, 14.
 Ioweni, 66.

- Ipaïari, 230.
 Ipairi, 43.
 Iririeni, 230.
 Iromi, 289.
 Isandorami, 112, 113, 114, 115.
 Isokira, 21.
 Isondopani, 119.
 Isoweni, 247.
 Isumandoami, 18.
 Itosawinui, 205.
 Iukananderi, 19.
 Iwaini, 123, 319.
 Jaarvogel (Wama), 249.
 Jakob Apituray, 333.
 Jakob Patinasarani, 334.
 Japen, 70, 303, 314, 341, 358.
 Jaur, 50, 320, 353, 354.
 Jesaja, 379.
 Jezus, 380—382.
 Jop, 249, 354.

 Kai, 15, 22, 44, 48, 65, 84, 85, 329,
 342, 348, 349, 350, 353.
 Kaifuri, 53, 87.
 Kaimono, 54.
 Kain, 334.
 Kainuai, 43.
 Kaioki, 342.
 Kaipuri, 51, 179, 187, 188, 193,
 228, 247.
 Kaiserei, 353.
 Kaiwai, 319.
 Kaiwai Windesi, 297.
 Kamarisano, 17, 19, 45, 46, 47.
 Kamasi, 47.
 Kamberi, 15.
 Kamisoni, 218.
 Kanawori, 248, 249, 250.
 Kanda, 59.
 Kandeï, 229.
 Kaporosiwa, 84.
 Kapari, 328, 329.
 Kaparibini, 329.
 Karami, 73, 87, 334.
 Kararui, 323.
 Karawoi, 229.
 Katanaroai, 250.
 Katighi, 343, 344, 345, 346.

 Kaubai, 232.
 Kawa, 25.
 Kawodo, Kawodu, 24, 25.
 Kawori, 348.
 Keari, 291.
 Kemono, 366.
 Kene, 175.
 Kewowi, 213, 216, 359.
 Kiaiomi, 50.
 Kibeni, 46.
 Kirisi, 62, 63, 64, 65, 336.
 Kirisi Aimeri, 61, 65, 74, 75.
 Kirisi Owei Umbaranowei, 303.
 Kiriwi, 107.
 Kiriwui, 28, 29, 34, 324.
 Kiwarara, 375.
 Koani, 27, 28, 98.
 Kobawi, 347.
 Kodighari, 108, 109.
 Kodioi, 353.
 Koghei, 27, 98, 267, 268.
 Koghi, 325, 362.
 Koi, 343.
 Koiari, 316, 317, 318.
 Koisï, 262, 263.
 Kokofi, 322, 347.
 Kokowei, 335, 336.
 Kombererei, 234.
 Komburarei Somadawe, 67.
 Komburi Waghai, 179.
 Komumbo, 229.
 Konaioi, 201, 202, 203, 204, 205,
 206.
 Kondirei, 75.
 Konoaipï, 33.
 Konopi, 343, 344, 345, 346.
 Korai, 326.
 Kora-kora, 17, 82, 84, 86.
 Koranu Mandawoi, 338.
 Korati, 338.
 Korei, 84, 289.
 Koriaghai, 291.
 Korido, 193, 194.
 Korisiwari, 23, 24.
 Korombini, 120.
 Korowi, 69, 361, 362.
 Korurusi, 332.
 Kowei, 28, 67, 336.

Kuio, 25.
 Kukei, 257, 262, 286, 287.
 Kumbai, Kumbei, 67.
 Kumetabini, 105.
 Kundasi, 28, 67.
 Kunadori, 157.
 Kurai, 112, 113, 114.
 Kuri, 122, 217, 274, 336.
 Kuridai, 343.
 Kuriserai, 265, 266, 267, 268, 269,
 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276,
 277, 278, 279.
 Kurufa, 377.
 Kuru Paisai, Kuru Pasei, 81, 84,
 85, 88, 89, 205.
 Kwatisorei, 50.
 Kwatorei, 287.

 Maan, 93, 94, 95.
 Maarten Lewarisa, 333.
 Madai, 9.
 Madrisi, 19, 20.
 Mafiri, 63.
 Mafui, 43.
 Maghani, 358.
 Maia, 350.
 Maiaghi, 3, 4, 6.
 Maiawi, 323.
 Maidawofi, 360.
 Maierisagha, 351.
 Mainawuai, 212.
 Maindifi, 324, 325.
 Mainei, 252, 253, 254, 255, 256,
 257, 261, 320, 321, 322.
 Maisori, 179.
 Maiteidei, 22, 23.
 Maitoso, 84.
 Maki, 135.
 Makimi, 7, 28, 44, 45, 65, 85, 271,
 272, 280, 348.
 Makimiërs, 280, 349, 350, 352.
 Makisi, 337, 342, 343, 344.
 Makodai, 330.
 Makoi, 67.
 Makorawawiso, 65.
 Makuti Makutisisari, Makutisisari,
 66.
 Mamandokei, 238.

Mamasiwari, 334.
 Mamberanoi, 85, 86, 87.
 Mamboibini, 319.
 Mamboor, 45, 67, 84, 273.
 Mambor, 346, 348.
 Mambui, 339, 348, 349.
 Mambuïers, 339.
 Mamburi, 281.
 Mamitui, 21.
 Mamoi, 18, 99, 122, 123.
 Mamokei, 235, 236, 238, 239.
 Mamori, 272, 273.
 Mamurani, 328, 329.
 Mamuraroai, 86.
 Manakawiri, 331.
 Mananami, 87.
 Mananderi, 274, 353, 354.
 Manasaruni, 324.
 Manasawuisai Managherori, 23.
 Manawerori Manasawui, 47.
 Manawiriërs, 358.
 Mandafasi, 325.
 Mandaina, 354.
 Mandamaki, 138.
 Mandanamake, 181.
 Mandanamaki, 136.
 Mandanimakei, 190.
 Mandapawai, 335.
 Mandaramaki, 138, 198.
 Mandatanoa, 118, 218.
 Mandawiari, 206.
 Mandena, 194.
 Mandenako, 84.
 Mandiwai, 43.
 Mandofasi, 27.
 Mandoro, 218.
 Maneiwomo, 280.
 Manggai, 96.
 Mangganadoi, 353.
 Mange(i), 24.
 Manggenggoni, 303.
 Manggepamai, 350.
 Manggioi, 29, 31, 34, 324.
 Manggoari, 198, 199.
 Manggoini, 21.
 Manggonui Mamunui, 48.
 Manggorani, 43.
 Manggowui, 343.

Manggusi, 66.
 Manggusi Aricieni, 303.
 Mani, 303.
 Maniami, 81.
 Manieghasi, 65, 66, 208, 210, 211,
 212, 213, 353, 359, 364.
 Maniewasi, 67.
 Manifaisarei, 71.
 Manighoërs, 45.
 Manighoi, 46.
 Manighoro, 290, 322.
 Manimanggirisi, 365, 366.
 Maninei, 22, 23.
 Maninei Damainggori, 23.
 Maniombe Kibini, 71.
 Manirowu, 206.
 Maniwoi, 47.
 Maniwuri, 297.
 Manokwari, 84, 194, 241, 330, 331,
 346, 378.
 Mansinam, 196.
 Mapia, 84, 87.
 Maporasi, 338, 343.
 Mapori, 230.
 Marani, 43.
 Marei, 75.
 Maresi, 361, 362.
 Mariadei, 304, 314.
 Mariai, 43.
 Mariamboi, 347.
 Marierotu, 72.
 Maro, 241.
 Masanggei, 257, 262.
 Maseiori, 85, 348, 349, 351.
 Maserendaki, 34, 35, 36.
 Masereni, 198, 199.
 Masinanggowi, 373.
 Masipawa, 67.
 Matariei, 269.
 Matini, 347.
 Matirerei, 85.
 Mauri, 335, 336.
 Mawasi, 17.
 Mawoi, 343.
 Mawowei, 194.
 Mawuroroi, 75.
 Méambini, 274, 277.
 Medicijn (Aiwo), 325.

Meki, 368, 369.
 Meokwundi, 368, 369.
 Meos Noem, 192.
 Merani Buri, 291.
 Merembe Aibini, 23.
 Mesiri, 34, 288.
 Mianggei, 11, 12, 13, 14, 260.
 Miei, 377.
 Mimiandeisei, 241, 242, 243.
 Minunggu, 117, 118.
 Mitataresai, 206, 207, 209, 210.
 Miteri, 330, 363.
 Miwéandei, 235, 236, 237, 238, 239,
 252, 253, 258, 259, 260.
 Miwuserai, 214.
 Moabawa, 350.
 Moi, 361.
 Moki, 359.
 Momakombai, 226.
 Momana Aiomi, 336.
 Monana Aiomi, 28.
 Mondumi, 339.
 Monei, 16.
 Moor, 45, 46, 47, 50, 75, 111, 192,
 234, 290, 340, 346, 347, 348, 354,
 378.
 Morgenster, 190, 195, 196.
 Mori, 354.
 Moro, 84.
 Moroghai, 349.
 Morurusi, 256.
 Mosairoi, 16.
 Mosani, 16.
 Mosaranai, 7.
 Mosipawai, 16.
 Moti, 115, 116, 117.
 Motibai, 17, 47, 48, 274, 275, 277.
 Motirewani, 17.
 Mowi, 291.
 Mumai, 57.
 Mumbai, 119.
 Munamberi, 326, 327, 343, 363.
 Mundi, 185, 186, 187.
 Mundiraki, 186.
 Mundiri, 188.
 Mundoroiwearoi, 323.
 Mungganimeai, 105.
 Munggoibin Mumbemani, 72.

Munggonimamei, 107.
 Munggorimamei, 99.
 Munibiraki, Munidiraki, 185, 186,
 187.
 Munoi, 24, 348.
 Muruba, 54.
 Murubano, 32.
 Murubari, 33.

 Nagho Ghopari, 241.
 Naiami, 286.
 Naikera, 205.
 Naiweroromi, 275.
 Nakiroi, 361.
 Nandaki, 242.
 Nanei, 160, 283.
 Napan, 16, 17, 28, 67, 75.
 Narawasatogha, 59.
 Nariori, 196.
 Nasoi, 343.
 Nau, 53, 192, 337, 349.
 Naui, 274.
 Naumandani, 328.
 Nawapoa, 225.
 Nawoi, 32.
 Nefawawuri, 200.
 Nesagha, 73.
 Neuga, 25.
 Nggondami, 303.
 Niawa Ghorumi, 96.
 Niawaio, 96.
 Nighi, 221, 223, 224.
 Niki, 329.
 Niogwei, 287.
 Noemfoor, 61, 62, 188, 193, 194,
 315.
 Noemforen, 1, 2, 11, 170, 171, 193,
 194, 196.
 Noi, 81, 82, 83, 84, 85.
 Noisigharei, 304.
 Noord Nieuw-Guinea, 378.
 Notaperei, 266, 275, 276.
 Notarerei, 266, 275, 276.
 Nowai, 18.
 Nuagheri, 321.
 Nuaimi, 72.
 Nuaiwi, 193.
 Nuamaghi, 91, 192.

Nuambarai, 125, 126.
 Nuawirakoi, 44, 46, 49.
 Nuaworo, 30.
 Nuba, 345.
 Nubuai, 22, 24, 66, 67, 69, 85, 179,
 247, 326, 328, 329, 337, 344, 347,
 353, 358, 360.
 Nubuaiers, 337, 340, 346, 347, 348,
 359, 362, 363.
 Nuburi, 84.
 Nufandoi, 177.
 Nugari, 337, 343, 349.
 Nukabuai, 84.
 Nukomi, 86.
 Numanimosi, 241.
 Numanipoghi, 241.
 Numaponi, 241.
 Numbaropani, 298.
 Numini, 84.
 Nupori, 318.
 Nuranggowi, 68, 373.
 Nurei, 25, 301.
 Nuriwa Andei, 245.
 Nuriwande, 213.
 Nurubai, 322.
 Nurumbai, 376.
 Nurumbaini, 225.
 Nurusanduo, 54.
 Nuruwaini, 226.
 Nusadiwanirewa, 84.
 Nusamoti, 20, 97, 122.
 Nusariwi, 18.
 Nusaruawawa, 84.
 Nusawineri, 331, 332.
 Nusi, 84.
 Nusifiori, 102, 103, 104, 105, 193,
 194.
 Nusoriwi, 84.
 Nusosoio, 72.
 Nuteindauri, 212.
 Nuwoi, 178.
 Nuworoi, 75.
 Nuwuorai, 329, 330.
 Nuwuri, 23, 320, 326, 330, 342, 348,
 349, 350, 362, 363, 364.

 Oabimbeghi, 40.
 Oaimirorui, 323.

Oaworoani, 102.
 Oima, 82.
 Oisosarinui, 206.
 Oiwateri, 136.
 Ombasai, 11, 12, 13, 14.
 Ombasei, 260.
 Ombaseri, 236.
 Oostenwind, 194.
 Orakori, 24.
 Oransbari, 85, 86, 88, 89, 332.
 Otobori, 350.
 Owai Rokuwi, 275.

 Paduadori, 84.
 Paduanggeni, 84.
 Paira, 205.
 Pakereki, 84.
 Pakimi, 345.
 Pakomuni, 332.
 Pamai, 179.
 Pandarudoï, 74.
 Pandoeami, 341.
 Pandoeamin, 358, 362.
 Pandupi, 338.
 Papoea, 12, 84, 87, 192, 298.
 Paradoï, 2.
 Pararesi, 258.
 Pasai, Paisai, 81, 82, 84, 86, 87.
 Pawo, 193, 241.
 Pedei, 22, 23, 243, 247, 262, 263,
 298, 326, 328, 337, 348, 359.
 Pedei Ghamusupedei, 187.
 Pedeiërs, 326.
 Pedeiwini, 24.
 Pionier, 338, 345.
 Poasei, 160.
 Pom, 70.
 Ponggai, 65, 66.
 Potanggui, 372.
 Pundrasi, 22.

 Radja Amos, 85.
 Rafande, 358, 359.
 Raghoi, 25, 175.
 Raikoghi, 315.
 Raiki, 188.
 Raikuni, 185.
 Raindi, 21.

Raiti, 60.
 Raitiemai, 230.
 Raiwaki, 368, 369.
 Raiwowi, 329, 363.
 Raiwuno, 59.
 Rakide, 193.
 Rakoi, 47.
 Rambausa, 296, 297, 321, 343, 358
 Rambo, 230.
 Rana, 59.
 Ranakuo, 43.
 Randomi, 277.
 Ranggiroi Siwawisi Ratanai, 325.
 Ranieï, 84.
 Ranui, 362.
 Rara, 325.
 Rarasiwa, 277.
 Rarewari, 20.
 Rarioi, 71.
 Rarumi, 350.
 Raruri, 322, 323, 324.
 Rasiei, 334.
 Rawawudoa, 324.
 Rawei, 261.
 Refero, 179.
 Remenei, 169.
 Remeni, 71.
 Remoki, 14, 15, 22, 23.
 Rendai, 284.
 Rerawai, 246.
 Resarefa, 377.
 Reumi, 377.
 Reumimanaio, 364.
 Rewami, 366.
 Rewapamai, 75.
 Rewatarai, Rewaterai, 221, 223,
 224, 225.
 Rewi, 285, 286, 287.
 Rifoï, 317.
 Righori, 29.
 Ririgho, 33.
 Risei, 69, 228, 342, 361.
 Risibuni, 321.
 Roambako, 284, 320, 325.
 Roami, 22.
 Rodusanai, 248.
 Roetewo, 47.
 Rofoi Warimadamai, 293.

- Rofombimbani, 211.
 Roghi, 110.
 Romaniserai, 18, 20, 21, 96, 97, 99
 Romawesoraiki, 318.
 Rondei, 292, 293.
 Rondei Rotuna, 292.
 Rondi, 344.
 Ronggari, 330, 331, 332, 340.
 Rono, 31, 74, 325.
 Roponggai, 61, 62, 63, 64.
 Roraibini, 245.
 Roraiwini, 69.
 Rorisi, 321, 325.
 Rorowoi, 17.
 Rorui, 73, 75.
 Rosereghai, 208, 209.
 Rosuaro, 84.
 Rowekoani, 202, 204.
 Ruaiboi, 6.
 Ruambini, 296.
 Ruarewogha wedara, 226.
 Ruatakurei, 361, 362.
 Rumanieghasi, 212.
 Rumanioghi, 93.
 Rumanowi, 328, 329.
 Rumbo, 185.
 Rumboi, 179.
 Rumboiafai, 185.
 Rumboifai, 298.
 Rumboimari, 287.
 Rumborumboi, 303.
 Rumi, 329, 330.
 Runaghawari, 212.
 Runggafaro, 18, 21.
 Rura, 291, 292.
 Rurai, 343.
 Ruruanggai, 318.
 Ruruba, 70.
 Rurui, 377.
 Rurumbaini, 227.
 Rusine, 32, 68.

 Sabami, 320, 338, 343.
 Sabisai, 362.
 Sadai, 230.
 Saghai, 286, 287, 296, 319, 377.
 Saghaimoti, 97.
 Sagharo, 254.

 Sagheri, 33.
 Saifoni, 24, 25, 179, 321
 Saipopi, 206.
 Sairudoruma, 19.
 Saiweiwoki, 21.
 Sakumboi, 21.
 Samariro Susaniro, 364.
 Sambaio, 60.
 Samberewoi, 316.
 Samberi, 205, 331.
 Samberi Fafai, 281.
 Samberuo, 43.
 Samuel, 378.
 Samui, 59.
 Sanadi Ghari, 108, 109.
 Sanadi Iowiri, 247.
 Sanadi Maseiori, 85.
 Sanadi Pari, 362.
 Sanai, 320.
 Sanai Inai, 320.
 Sanawado, 23.
 Sandemanaiwui, 321.
 Sanemarai, 14, 16.
 Sanggaturei, 84.
 Sanggei, 30, 31, 32, 232, 247, 325
 330, 356.
 Sanggeiers, 32, 323, 356.
 Sanggoi, 329.
 Sanggruwa, 6.
 Sanowado, 327.
 Sanuri, 247, 298, 318.
 Sanurirakoi, 318.
 Sapari, 24, 180, 181, 192, 342.
 Saperei, 342.
 Saraideni, 245.
 Saraimoti, 20, 122.
 Sarananiawi, 105.
 Sararu Kirisi, 71.
 Saremeni, 44.
 Saremuni, 361.
 Saremuri, 24.
 Sarmi, 327.
 Saroi, 330.
 Sarombepiari, 106.
 Saru Karandami, 84.
 Sarui, 338.
 Sarumboi, 20.
 Sasai, 34.

- Sasifiori, 102, 104, 105.
 Sasora, 352.
 Satawi, 303, 331.
 Satomaiaigha, 327.
 Satusa, 32.
 Satusa Soiberi, 325.
 Saukemi, 291.
 Saumbeki, 361, 362.
 Sauri, 337.
 Sawa, 324.
 Sawai, 23, 24, 212, 327.
 Sawaiwoni, 302, 303.
 Sawaki, 23, 24, 85, 247, 319, 326,
 327, 341, 342, 350, 353.
 Saworiawana, 122.
 Sawuri, 354, 355, 356, 357, 358.
 Sefaseri, Sefuseri, 256.
 Seki, 329.
 Sekori, 72.
 Sema, 262, 263, 264, 265, 266, 269,
 270, 271, 276, 278, 279, 280, 331.
 Semangoi, 11, 12, 13, 14.
 Semaniowi, 69.
 Sembai, 285, 321.
 Sembori, 69, 100, 101, 102, 106,
 107, 108.
 Semeto, 325.
 Senamai, 115, 116, 117.
 Sendewe, 375.
 Sendini, 329.
 Senggoi, 192.
 Senggoko, 34.
 Seradori, 51, 54, 55, 56, 123, 192,
 193, 196, 288.
 Seragharimuri, 325.
 Seraghombarokui, 364, 365.
 Serai, 125.
 Seraiani, 158, 159, 160, 161, 168,
 223, 375.
 Seraiom, 194, 198.
 Serakaramori, 110.
 Serakokoi, 241, 242, 243, 245.
 Seramai, 165, 166, 167, 168.
 Seramambeki, 375.
 Seramanirei, 366.
 Seramanomani, 120, 217, 218, 219.
 Seramanomani Manomateri, 217.
 Seramanomani Manumaserai, 219.
 Seramanomani Manumateri, 218.
 Seramorateri, 230, 231, 232.
 Seramuri, 353.
 Seranaiwondai, 291, 292.
 Serapasanai, 302, 303.
 Serapoasei, 157, 158.
 Seraraikuni, 185, 186, 187, 188, 189,
 190.
 Seraresai, 244.
 Serarumbai, 227, 376.
 Serasukarori, 245.
 Serawairusi, 280, 281, 282, 283, 284.
 Serawoai, 361.
 Serawuwai, 163, 164, 165.
 Seremberei Sowio, 65.
 Serewiawi, 303.
 Seroei, 65, 337, 338, 339, 340, 341,
 342.
 Seroeiërs, 341.
 Seroi, 90, 91, 240.
 Seruri, 28.
 Seruwi, 226, 321, 335.
 Sesenusi, 124, 125.
 Setatuwowi, 221, 223.
 Seudei, 296, 297.
 Seudei Iamborarui, 296, 297.
 Seufei, 274.
 Seuri, 189.
 Sewandeimuni, 287.
 Sewanduei, 288.
 Sibuki, 24, 326.
 Siburi, 66, 339.
 Siehui, 331.
 Sifiri, 295.
 Sifuiserai, 56.
 Sighai, 343.
 Sighomi, 354, 355.
 Siki, 228, 229, 359, 360.
 Siki Maki, 228.
 Simai, 295.
 Simaini, 330.
 Simamuri, 46.
 Simumboi, 11, 12, 13, 14.
 Simumbuari, 101.
 Simundopendi, 252, 253, 254, 255,
 256, 257, 258, 259, 260, 261.
 Simungguri, 8.
 Simuni, 342.

- Simunokuri, 317.
 Sineriwarai, 226, 227, 229.
 Sinoinoi, 179.
 Sirakoi, 23, 319.
 Sirakokoi, 245.
 Siraworu, 359.
 Sirewandi, 319.
 Siri, 15.
 Siribini Imberekai, 72.
 Siribisaiwui, 322.
 Sirigho, 100.
 Sirighoi, 297.
 Sirinai Foisineri, 372.
 Sirinaifai Sirinasaghai, 370.
 Siriwadiomi, 118, 119.
 Siroei, 17, 44, 45, 46, 47, 48, 49.
 Sirokiroi, 21.
 Siruti, 234.
 Sisandewani, 221, 223.
 Sisawini, 292, 293.
 Siwai, 329, 330.
 Siwandewani, 366.
 Siwarodai, 71.
 Siwerori, 43.
 Siwui Foridasi, 43.
 Soawini, 296, 297.
 Soburari, 274, 353, 354.
 Sodawani, 285, 286.
 Sodirami, 269, 275.
 Soemberbaba, 358.
 Sofaro, 21.
 Soghi, 301, 377.
 Soghoi, 24, 25.
 Soiari, 105.
 Soimani, 288.
 Soineana, 325.
 Soisigha, 226.
 Sokabai, 23, 123, 124, 125, 126.
 Soki, 339, 340.
 Sokiani, 19.
 Sokiroy, 18.
 Sokuo, 84.
 Somaideoi, 338.
 Somambowa, 195.
 Somanioghi, 326.
 Somaniowi, 23, 322, 323, 324.
 Somanuami, 21.
 Somari, 19.
 Sombuki, 343.
 Sombukoro, 377.
 Somoaifagha, 325.
 Somuni, 234.
 Sondewaisara, 34.
 Songguei, 17.
 Soragha, 286.
 Soraka, 60.
 Sorakiroi, 60.
 Sorakofarongha, 59.
 Sorambi, 19.
 Sorambiki, 18.
 Sorawi, 22, 187, 235, 237, 238, 241, 286, 287, 322.
 Sorawiërs, 14.
 Sorei, 34, 212, 350, 358.
 Soremani, 203.
 Soreni, 168, 229.
 Soro, 241.
 Sorombui, 86, 105, 287.
 Sorondaupi Iakiki, 194.
 Soruki, 69, 100, 101, 102, 105, 363.
 Sosambini, 203, 204.
 Sowakimi, 21.
 Sowanimuai, 212.
 Soware, 193.
 Sowena, 69.
 Sowi, 22.
 Sowimaniwui, 322.
 Sowirofoni, 11, 12, 13.
 Sowiserai, 321.
 Sowobini, 328, 329.
 Sowoi, 328, 329.
 Starrenburg, D., 332.
 Suaiwini, 348.
 Suapirei, 279.
 Subairoi, 2.
 Sultan, 85, 217.
 Sumbawi, 314, 321.
 Sumbemanggaki, 100.
 Sumboroani, 18, 20, 22.
 Supiori, 84.
 Surengginai, 227.
 Suri, 67.
 Susai, 353.
 Susiranggadai, 322.
 Tabai, 296.

- Tabefi, 350.
 Tabi, 193, 241.
 Tafe, 278.
 Tanatirewo, 330, 350, 352.
 Tanibaibei, 189.
 Tarawai, 193.
 Tarikaweri, 319.
 Tarugarei, 16, 17, 48.
 Tarumeni, 274, 275, 276, 277.
 Tarurei, Taurarei, Taurerei, 340, 341.
 Tekuwai, Tekuwoi, 160.
 Terawi, 15.
 Tidore, 85, 217.
 Timuri, 294.
 Tironi, 290.
 Torimarini, 287.
 Tritonschelp, 106, 194, 277, 278, 290, 300, 320.
 Tumoti, 70.
 Tweeling, 377.
 Ufesa, 321.
 Uiai, 272, 273.
 Umai, 69, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 107.
 Umaisiriwini, 71.
 Unai, 122.
 Unaia, 296.
 Unamafanorosai, 229.
 Unawaragha, 320.
 Uraba, 32.
 Urafaini, 326, 327.
 Uraioi, 7.
 Urapi, 343.
 Uri, 76, 77, 78, 79, 80, 81.
 Uroiai, 1.
 Urusi, 43.
 Usa, 34, 352.
 Usaba, 352.
 Utrechtsche Zendingvereeniging, 332.
 Uwi, 351.
 Vreemdelingen, 82, 345, 358, 359; -district, 88, 105, 200; -dorpen, 192; -land, 66, 84, 85, 87, 193, 219, 241; -taal, 346; -wereld, 74.
 Vrouwenwater (Binghaido), 339.
 Waikiri Sorei, 245, 246.
 Waina, 364.
 Wairesi, 84.
 Waironi, 84.
 Wairowa, 198.
 Wairusimai, 23.
 Waisararehi, 331.
 Waiseri, 28, 274, 336.
 Waisimai, 24, 25, 179.
 Waisiwuia, 18.
 Wakoiwai, 71.
 Wakomuni, 105.
 Wakowai, 325.
 Wamabi, 219.
 Wamboni, 335, 336.
 Wanaibini, 217, 218.
 Wandamenbaai, 82, 249, 331, 334.
 Wandiboi, 43.
 Wapoga, 348.
 Warami, 67.
 Warari, 27, 67.
 Waratanoa, Waratanoi, 274, 275, 336.
 Warateio, 321.
 Waren, 6, 31, 68, 70, 72, 75, 280, 281, 283, 284, 291, 292, 297, 320, 337, 359, 360, 362, 378.
 Warenners, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 318, 322, 323, 360.
 Waromi, 44.
 Waronggi, 43.
 Waropen, 85, 325, 334; -dorpen, 43; -land, 65.
 Waropeners, 65.
 Waropeni, 67.
 Waroromomani, 14, 15.
 Wasapui, 347.
 Wasembai, 274.
 Wasior, 377.
 Wasiwarai, 16.
 Watamurikeghangeri, 325.
 Wawi Mawowai, 374.
 Wawikasina(i)pi, 118, 119, 120.
 Wawinai, 167, 168.
 Wawinarosei, 280, 283.
 Wawinggeri, 286.
 Wawinggonggopi, 85, 86, 87.

Wawisimoti Wawinggonggopi Iniwi-
 rani Wawikasinapi, 84, 87.
 Wawitabura(p)i, 119, 120.
 Wawo, 109.
 Wawosairifi(o), 341, 342.
 Weaserai Weandei, 206.
 Weinami, 14, 28, 45, 65, 66, 85,
 322, 326, 347, 348, 353.
 Weinamiërs, 15, 27, 75, 85, 347,
 348, 353.
 Weni, 274.
 Weonda, 212.
 Werani, 24, 178.
 Werarei-blad, 15.
 Wereno, 68.
 Wereri, 289, 290.
 Werini, 32.
 Werini Ausi, 325.
 Werira, 212.
 Weriraragha, 209, 212.
 Wiai, 20, 67.
 Wijfjesboomkangoeroe (Wusibino).
 374.
 Wimawirorui, 28.
 Wimbai, 324.
 Wimbaraki, 123, 126.
 Wimbauri, 235, 236, 237, 238, 239,
 240.
 Winaighei, 232.
 Windaghi, 188.
 Windesi, 320.
 Windesi Kaiwai, 288.
 Windessi, 48, 69, 241, 298, 333.
 Windessiërs, 170, 334.
 Windeti, 274, 275, 276.
 Windewani, 84.
 Windiasi, 86.

Windoseni, 119.
 Windueri, 20.
 Winuri, 185, 186, 318.
 Wireri, 17, 47.
 Wisopi, 264, 265.
 Witosi, 1, 107, 108, 201, 230.
 Wituraki, 72.
 Woiako, 362.
 Woiami, 21.
 Woinui, 32, 33, 321, 362.
 Woinuiërs, 33, 323, 363.
 Woisimi, 42, 64, 65, 69, 81, 85, 86,
 102, 107, 170, 217, 241, 330, 332,
 334.
 Wokuei, 43.
 Wonawa, 373.
 Wondiwoi, 249.
 Wonggai, 42.
 Wonggerani, 249.
 Wonti, 23, 298.
 Wopairi, 43.
 Worai, 17.
 Woriwindewani, 43.
 Woroio, 314.
 Worombopui, 275.
 Woromomani, 17, 28, 336.
 Wororomi, 81.
 Worumbai, 331.
 Worumi, 64.
 Wowerai, 43.
 Wowerewani, 43.
 Wundasi, 336.
 Wuroruki, 43.
 Wusoirawoi, 296, 297.

 Zon, 93, 95.

LIJST VAN VERWIJZINGEN

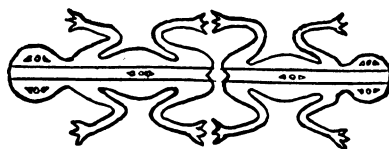
Achter de cursief gedrukte nummers, welke betrekking hebben op de in deze bundel verzamelde teksten, vindt men aangegeven de bladzijden in het werk van de auteur, Papoea's van Waropen (Leiden 1947), waar de verhalen worden vermeld.

1. 153, 265, 272, 306, 335	42. 277
2. 153, 265, 272, 306, 307	43. 278, 300
3. 306	44. 277
4. 263, 267, 306, 335	45. 278
5. 304, 307	46. 287
6. 306	47. 270, 274, 275
7. 307	48. 266, 275
8. 275, 306	49. 15, 80, 275
9. 275, 306	50. 292
10. 275, 306	51. 129, 276, 292
11. 52, 53, 287	52. 265, 291, 292, 300
12. 52, 53, 272, 287	53. 265, 291, 292
14. 155, 272, 290, 306, 307	55. 291, 292, 329
16. 308	56. 272
17. 309	57. 292, 301, 304
18. 309	58. 292, 304
20. 309	59. 292, 301, 304
21. 309	60. 292, 304
22. 51, 309	61. 292, 304
23. 51, 290, 309	62. 304, 309
24. 263, 298	63. 302
25. 263, 298	64. 301, 302
26. 263, 298	65. 273, 301, 302
27. 300	66. 301, 302
28. 50, 300, 306	67. 303
29. 153, 290, 300, 306	68. 191, 303
30. 290	69. 303
31. 300	70. 275, 306
32. 300	72. 276, 286, 307
33. 132, 172, 277	73. 274
34. 132, 172, 277, 278	74. 302, 303
35. 132, 172, 299	75. 272, 284, 301, 303
36. 276, 277, 308	76. 303
37. 172, 277, 278	77. 284, 303
38. 172, 270, 277, 278	78. 302
39. 172, 278	80. 303
40. 277, 278	81. 304
41. 278	82. 265, 272, 287, 291, 300, 301

83. 300	132. 287
84. 290, 300, 304	133. 262, 272, 297
85. 237, 262, 286, 290, 309	134. 262, 297
86. 303	135. 262, 273, 290, 297
87. 263, 301	136. 297
88. 298	137. 286, 308
89. 294	138. 286, 308
90. 293, 294, 296	139. 286, 308
91. 293, 296	140. 279, 308, 329
92. 296	149. 269
93. 297, 310	151. 204
94. 294, 297	152. 269, 297, 307, 342
95. 50, 290, 293	153. 330
96. 293, 294, 296, 297	160. 255
97. 293, 296	161. 288
98. 293, 294	164. 284, 288, 303
99. 278, 293, 294, 297	167. 233, 276
100. 293, 294	173. 261
102. 173, 281, 304	174. 261
103. 281, 283	175. 261
104. 273, 281, 283, 304	176. 49, 203, 269
105. 291	177. 49, 203, 269
106. 291	178. 72
107. 291	179. 56, 75 - 76
108. 288, 291	180. 56
109. 121	181. 20
110. 121, 291, 305	182. 272
111. 305	183. 272
113. 272, 287, 291	184. 193
114. 287, 291	185. 20
116. 121, 291	186. 20
117. 104, 121, 291	187. 219 - 222
118. 104, 121, 176	190. 205 - 207
119. 176, 263, 282, 288	191. 215 - 216
120. 176	192. 196 - 197
121. 190	193. 211 - 212
123. 288	194. 287
128. 263, 284, 287	195. 287
129. 284, 287	197. 281, 287, 303, 309
130. 284, 287	201. 272, 287, 290, 291
131. 253 - 254	202. 291

LIJST VAN INFORMANTEN

<i>Ambumi.</i>	Adolf, Helena, Justina, Samberi, Wikurai.
<i>Makimi.</i>	Samueri.
<i>Mospawa.</i>	Andarias.
<i>Moor-eilanden.</i>	Manggai.
<i>Napan-Weinamu</i>	Aiweromi, Alpansina, Hanna, Jozef, Jozua, Kordina, Kristina, Pundrasi, Ripka, Tifeni.
<i>Nubuui.</i>	Adori, Amani, Anawuri, Bairani, Bami, Begha, Dai, Dedui, Denei, Dusi, Ekamai, Ghabi, Ghaifoai, Ghaofoani, Ghairoi, Ghaisawini, Ghamabai, Ghamori, Gharori, Gheari, Ghomini, Imuri, Indomibini, Indorami, Insosi, Inui, Ioredei, Iowiri, Iuti, Kaisai, Karirui, Kenai, Kerui, Koraneri, Kowui, Mandofasi, Moi, Moibini, Munoi, Nadei, Naseni, Pedeiwini, Rifui, Rondei, Roraibini, Sadei, Sanggui, Saremoi, Sasarai, Sendi, Sighoribini, Sinakowi, Sireghi, Siwari, Soirisi, Sokiri, Sorei, Tomasi, Umai, Umesi, Wareni, Wiai, Winggai, Wonggai, Wudarei.
<i>Saifoni.</i>	Ghenari.
<i>Sanggei.</i>	Paranoi.
<i>Tatui. (Japen)</i>	Regina.
<i>Woinui.</i>	Ghoraibini, Naghai, Rowui.
	Voorts de Kepala's van de kampongs: Ambumi, Karami, Paradoi, Saifoni, Sanggei en Waren en enige niet met name genoemde personen uit de kampongs Nubuui en Risei.

GEELVINK-BAAI

Onderstreept zijn de namen
der Waropen-kampongs

